

A
A000
404
897
1

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

REED LIBRARY

UNIVERSITY OF CALIFORNIA.

Mar. 27 1903

50¢ 75

PA
6105
V24
V.122

**Southern Branch
of the
University of California
Los Angeles**

Form L 1

PA
6105
V24
V.122

This book is DUE on the last date stamped below

DISCHARGE-URL

JUN 12 1982

Form L-9-15m-8, '26

Digitized by the Internet Archive
in 2008 with funding from
Microsoft Corporation

GLORIA OMNIA

THE PERSIUS ELYACI

A. PERSII FLACCI

OPERA OMNIA.

AULI PERSII FLACCI

OPERA OMNIA

EX EDITIONE G. L. KŒNIG

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

ET

VETERIS SCHOLIASTÆ

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICIBUS LOCUPLETISSIMIS

ACCURATE RECENSITA.

75843

F

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1820.

50194

50194

CONSPECTUS

EORUM QUÆ HAC EDITIONE

CONTINENTUR.

	Pag.
PROÆMIUM de Persii Vita, moribus, et scribendi genere, a G. L. Kœnig	1
Editiones et MSS. Persii, e quibus Variæ Lectiones excerptæ sunt	20
A. Persii Flacci Satiræ.—Prologus	21
— — — — — Sat. I.	25
— — — — — II. Ad Plotium Macrinum de Bona Mente	54
— — — — — III.	68
— — — — — IV.	94
— — — — — V. Ad Magistrum suum Annæum Cornutum	108
— — — — — VI. Ad Cæsium Bassum	163
NOTÆ VARIORUM, cum Vet. Scholiast., in A. Persii Flacci Satiras, ex ed. Amstel. 1684. Prologus	191
— — — — — Sat. I.	194
— — — — — II.	221
— — — — — III.	232
— — — — — IV.	247
— — — — — V.	255
— — — — — VI.	275

	Pag.
NOTITIA LITERARIA, ex Ed. Bipont. 1785. -	- 285
RECENSUS Editionum -	- 289
— Codicum qui in Bibliothecis Britannicis servantur - - - -	- 303
INDEX Rerum et Dictionum memorabilium quæ in Persii Satiris habentur - - - -	i
Index Verborum - - - -	xi

A. PERSII FLACCI
OPERA OMNIA.

PROCEMIUM

DE

PERSTI VITA,

MORIBUS,

ET SCRIBENDI GENERE.

.....

DEBELLATIS tot tantisque nationibus a Romanis, omnique ratione expilatis, ingentes divitiae, quæque ex his nasci solent, avaritia, luxuria, omniaque vitiorum genera, Romam confluxerant; quibus tandem corrupti victores et enervati omnem honestatis et libertatis sensum adeo amiserunt, ut gravissimum servitutis jugum, a turpissimis interdum hominibus sibi impositum, æquo animo paterentur. Prisca illa animi magnitudo et gravitas, qua Romani veteres reliquas nationes præstiterant, vili cessit adulacioni puerilique levitati. Etenim ipsa frugalitas, mater pæne omnium virtutum, quibus nomen Romanum vel hostes infestissimos in sui admirationem rapuerat, opibus orbis terrarum in urbem congestis, expulsa adeo evanuit, ut in paucis admodum generosioris indolis, qui a communi vitiorum contagio intactum servaverant animum, vestigia ejus remanerent. Umbra libertatis, quam Augustus civibus, magis ut sui ipsius saluti, quam ut eorum commodis consuleret, reliquerat, a Tiberio

funditus sublata,¹ Romani, cura rerum publicarum omissa, convertebant animos ad res privatas, atque amor patriæ studiumque rerum communium sensim sensimque extirpabatur. Cum jam ab unius benevolentia aut invidia omnia vel expectanda vel timenda essent, id omnes agebant, ut, qui buscunque rebus possent, gratiam ejus ancuparentur, neque quidquam committerent, quod minus illi placeret. Delatorum porro greges, per Italiam omnesque provincias sparsi, non facta solum et dicta, sed ex iis etiam intima animi sensa rimabantur, et vel domesticorum fidem infestam reddebant. Quam ob rem nemo liberam vocein emittere audebat; vel taciti Imperatorum insaniam resque imperii ruentes aspiciebant, vel occulte et ambigue loquebantur, sortenique suam domi delitescentes lugebant. Inde quoque sermonis indoles et natura colorem traxit; quæ, cum antea simplex esset et aperta, quandoquidem nemini fraudi erat, ea proloqui, quæ cogitasset, nunc obscuritate quadam obvoluta erat et tecta, atque a naturali simplicitate in dies magis magisque deflexit.² Ipsa eloquentia foro relicto vel in scholarum umbraculis abscondita situ corruinpebatur, vel in senatu peregrino fuco oblitera in laudandis Imperatoribus sententiisque illorum abjecte comprobandis erat occupata; cumque rerum argumentorumque magnitudo deficeret, inani verborum pompæ sententiarumque tumori studebat.³ Sensu sublimitatis verae, decoris, et ingenuitatis obtuso, studium collocabatur in rebus minutis, et novitatis cupidine et acuminis jejuni scriptores obscuri et inepti fiebant. Mutata rei publicæ forma moribusque pristinis exutis, sermo quidem novis subinde dicendi rationibus et verbis passim auctus est, præcipue a peregrinis, qui undique ex provinciis Romam confluxerant; at multa contraxit, quæ antiquam puritatem ejus candoremque conta-

NOTÆ

1 Tacit. Annal. 1. 15; Dio Cass. LVI. 20. ibi v. Reimar. Sueton. Tib.

37; Pompon. II. §. 9. D. de or. Jnr.

2 Huc quoque imago pertinet, quam Tacitus (Hist. 1. 2.) temporum, quæ

Neronis mortem insecura sunt, adumbravit.

3 Senec. Controv. præf. ad 1. 1.

Quintil. Inst. IX. 3. Auctor de corrupt. eloq. c. 24, 28, 32.

minarent. Multa plebeia ei admista sunt, multa adulandi studium invexit; major tamen corruptelæ pars grammaticorum et rhetorum scholis debetur, communique fere furori, quo ad versus conscribendos vulgo compellebantur,⁴ omnisque eloquentia et poësis, quam non in naturæ et ingenii dotibus, sed in observandis artium præceptis positam existimabant, in pueriles declamationes abiit, et in frigidum troporum et figurarum adhibendarum artificium. Judicio veri et pulchri semel corrupto, placendi quoque studium scriptores in fraudem illexit, ut non optima quæque sequerentur, exemplaque veterum scriptorum imitanda sibi proponerent, verum ut ea chartis illinerent, quæ multitudini probarentur, quæque in magna frequentia auditorum recitata maximas exclamations plaususque excitarent. Neque vero ii, in quibus altior spiritus inerat, immunes erant omnino ab illis vitiis, quæ hujus ætatis essent; plerique vigore et vi destituti ali-

NOTÆ

4 Carmina scribendi studium sub Augusto potissimum apud Romanos ita increbuit, ut ad elegantiam pertinaret, versus scribere et recitare. Horat. Epist. II. 1. 108 seqq. et 2. 90 seqq. Illud studium, in quod tunc animi vel sponte inclinabant, ab Augusto ipso promotum est cum honoribus, quos poëtis concessit, tum bibliothearum publicarum institutione. Hic morbus communis non immunitus sed potius auctus est sub sequentibus Imperatoribus, cum unusquisque, nisi animi causa aut otii fallendi scriberet, facilius et commodius poëtices studio non se inventurum esse arbitraretur, quam alia quacumque re graviori. Petron. 118. Etiam Tiberius, crudelissimus turpissimusque Princeps, Græca et Latina poëmata fecit, Euphorionem, Rhianum, et Parthenium (de quibus v. Suidam et Voss. de hist. Græc.) in Græcis, in Latinis Messalam Corvinum imitatus. Sueton. in Tib. 70. cf. Tacit. Ann. I. 11;

xiii. 3. Caligula quidem, qui cædibus, rapinis, et stupris omnia miscuit, Virgilii et Livii scripta abolere tentavit, (Sueton. Calig. 34.) ingenio illorum scriptorum et gloria offensus, verum illis favisce videtur, qui vel ipsius laudes canerent, vel libidini excitandæ versibus suis inservirent. Ne Claudius quidem a Musis erat aversus. Sueton. Cland. 3. 28. 40. Plin. Epist. I. 13; Tacit. Annal. xiii. 3. Nero omnes liberales disciplinas puer attigit, poësinque excreuit. Suet. Ner. 10, 52; Martial. ix. 27. Tres ejus versus non ultime notæ profert Schol. ad Lucan. III. 261. Verum cf. Tacit. Ann. xiv. 16. Satiram quoque aut carmen scripsit, quo Clodium Pollioñem, et alterum, quo Afranium Quintianum, mollitia corporis infamem, perstrinxit. Suet. Domit. I. Tacit. Ann. xv. 49. Quamobrem Neronem ab Juvenali IV. 106. tactum putant interpres.

orum vestigiis inhæserunt, et in sententiarum vario ornatū occupati inventionis et compositionis laudem neglexerunt.

Erant sane illa tempora nulli poëseos generi magis quam satirico accommodata; nam morum corruptela, luxuriæ et profusionis insania, vitiorumque omnis generis immanitas tanta erat, ut contemplanti haec difficile esset, satiram non scribere. Atque his temporibus vivebat *Aulus Persius Flaccus*,⁵ natus *Volaterris*, vetusto *Hetruriae* oppido, sub Tiberio, A. U. C. 787. prid. non. Decbr. Fabio Persico, Lucio Vitellio Coss.,⁶ equestri genere, sanguine et affinitate primi ordinis viris conjunctus. Flaccum patrem amisit annos fere sex natus. Usque ad duodecimum aetatis annum *Volaterris* mansit. Tum Romam delatus ad Rhemnum *Palæmonem* grammaticum⁷ et *Virginium* Flaccum rhetorem.⁸ Annos sexdecim natus in disciplinam venit *Annæi Cornuti*, philosophi Stoici,⁹ coque patre magis et

NOTÆ

5 Persii gentis raro in Romanorum monumentis mentio fit. Tempore belli Punici secundi circa 541. florebat C. Persius militari lande conspicuus. Annis post hunc paullo minus centum alter C. Persius urbanitate et doctrina insignis. Cie. de Orat. II. 6. Verum dubitari potest, an illi ad nostri Persii genus pertinuerint. Mentio quoque fit Persii poëtae Phocæensis apud Polluc. in onom. IX. 6.

6 Cassiodorus natum enim dicit anno sequenti, quod ab Eusebio forsitan mutuatus est, quem vide in Chron. ad ann. 2050.

7 Rhemnius Fannus *Palæmon* erat nobilis grammaticus tempore Clandii. Verna natus literas didicit enim pædagogus esset, deinde manumissus Roma docuit. Erat 'omnibus vitiis infamis, palamque et Tiberio et mox Claudio prædicantibus, nemini minus institutionem puerorum vel juvenum committendam. Capiebat homines

cum memoria rerum, tum facilitate orationis; nec non etiam poëmata faciebat ex tempore.' Sueton. de clar. gramm. 23. Quadragesima annua ex schola cepit, nec paullo minus ex re familiari, cuius erat diligentissimus. Ibid.

8 Virginius Flaccus rhetor sub Trajano mortuus est. Scripsit de arte dicendi. Quint. Inst. III. 1. : Tacit. Ann. xv. 71.

9 Annæns *Cornutus Afer*, Stoicæ sectæ æmulns, magnam humanitatis disciplinarum gloriam nactus est. Philosophiam Romæ professus juvenuti ad sapientiam erudiendæ omne tempus impendebat. Cum Neronem, insignem eruditionem affectantem, libere dicto offendisset, in exilium est ejectus. Dio Cass. LXII. 29. cf. quæ ibi in notis laudantur. Snidas in *Koprovōtros*, *Cornutum historicum*, Livii æqualem, cum hoc philosopho confudit: adde not. ad Pers. Sat. V. 16.

amico, quam magistro usus est. Amicos habuit a prima adolescentia Caesum Bassum,¹⁰ et Annæum Lucanum, quem per Cornutum cognoverat, poëtas, quorum ille lyricum, hic epicum poëseos genus secutus est. Erat Persius, ut auctoris ejus vitæ verbis utar, ‘morum lenissimorum, virginalis fere verecundiaæ, formæ pulchræ, summæque pietatis in matrem, sororem, et amitam.’ Accuratiorem naturæ ejus atque indolis imaginem in scriptis, quæ reliquit, expressam videmus, vividissimis quasi coloribus depictam, cuius pulchritudine accensi vel inviti cogimur in judicio de satiris ejus ferendo id potius spectare, quod perficere potuisset, si vel æquiori Musis tempore vixisset, vel longior ætas ei suppetivisset ad ea polienda, quæ satis pulchre inchoaverat, quam juveniles illos conatus ad severas critices regulas exigere. Est sane quod miremur, tantam gravitatem et constantiam in juvene præsertim locuplete fuisse, ut omnes voluptates, quibus, ex illius ætatis opinione, vel honeste frui potuisset, respuerit, tantum virtutis et honestatis ardorem, quo eum quavis pagina abruptum videmus, tantam severitatem in omni mollitie castiganda moribusque effeminate acerbe notandis, ut barbatum aliquem ex priscis Romanis existimes audire. Quod autem maxime nos ei conciliat, est pietatis sensus, quem erga Cornutum præceptorem declarat, tam candidus et vehemens, ut quisque animadvertat, in rei magnitudine verbis assequenda eum magnopere elaborasse, nec tamen sibi satis fecisse. Quibus virtutibus instructus dignissimus sane fuit amicitia et consuetudine Pæti Thraseæ,¹¹ summi et clarissimi viri, quocum etiam

NOTÆ

10 De hoc vide quæ notata sunt ad Sat. vi.

11 Thraseas Pætus Patavinus. Tacit. Ann. xvi. 21. Gener Cæcinæ Pæti et Arriæ, de quibus v. Martial. i. 14.; Plin. Epist. iii. 16.: Dio Cass. lx. 16. Erat Stoicus et admirator Cato-nis Uticensis, cuius vitam scripserat,

atque vir antiquæ plane virtutis et inter tot abjectissimos Neronis adulatores solus erectus et constans, intrepidus et gravis, notaque humanitate et clementia. Plin. Epist. viii. 22. 3. Is Neroni invisus ob multas res, præcipue ob sententiam de Antistio. Tacit. l. c. xiv. 46. Tamen virtutem

affinitate erat coniunctus. Decessit Persius vel septimo vel octavo anno imperii Neronis A. U. C. 815. Auctor vitæ ejus memoriae proditum reliquit, eum in pueritia *Prætextam* et *Odoiporicon* librum unum et paucos versus in socrum Thraseæ Arriam matrem, quæ se ante virum occiderat, scripsisse, quæ omnia Cornuto auctore a matre Persii aboluta sint. Porro, raro Persium et tarde scripsisse, librumque, quem nunc etiam habemus, ultimam manum ejus non esse expertum. In hujus ultima parte versus aliquot esse demtos, ut finitus videretur, Cornutumque ipsum nonnulla correxisse, Cæsioque petenti, ut ederetur liber, edendum tradidisse. Continet hic liber, a Quintiliano et Martiale laudatus,¹² præter prologum sex satiras, non pari omnes dignitate, quarum prima ex duarum laciniis composita videtur, etiam ex quarta non pauca intercidisse probabile est. Ut accuratius de illis satiris judicare possimus, age videamus pauca, quid et qualis sit satira aut satiricum genus, quod a Romanis inventum, exultum et perfectum est.

Carminis genus, quod satiræ nomine insignitum est, hoc habet propositum, ut mores emendet, eoque a libello seu carmine famoso differt, quo id agitur, ut aliquis indigno more infamia aspergatur. Verum ratio, qua satiricus utitur, non in eo posita est, ut præcepta tradantur virtutis, mores candidi laudentur, vitaque honestas commendetur, verum diversam viam ingreditur, ridet stultitiam, carpit improbos mores, seclera flagellat, atque, ut breviter dieam, τὸ ἐλεγχτικὸν satirico propositum est. Ad hanc rem non argumenta adhibet, ut morum præceptor in scholis, aut turpitudinem vitio-

NOTÆ

Thraseæ vel invitus agnovit. Plut. reipubl. ger. præc. c. 14. T. xii. ed. Hutt. Accusatus deinde, Tacit. l. c. xvi. 21.; mortis arbitrium accepit, venisque sectis occubuit. Tacit. l. c. 31.; Sueton. Ner. 37.; Schol. ad Juvenal. v. 36.; Dio Cass. lxii. 26. Lindavit eum postea Atilius Russicus, quod ipsi sub Domitiano capi-

12 Quintil. x. 1. 'Multum et vera gloria, quamvis uno libro, Persius meruit.' Martial. iv. 29. 7. seq. 'Sæpius in libro memoratur Persius uno, Quam levis in tota Marsus Amazonide.'

rum communi ratione describit, sed omnes artes assumit, quibus poëta uti possit et debeat, omnia loca et regiones quasi ridiculi, invidiae et indignationis perscrutatur, eaque inde depromit, quibus lectoris animum, quo cumque velit, flectat, simulque teneat atque delectet. Neque vero de universo vitiorum genere agit poëta, sed ut cum personis juncta esse soleant, loco quoque et tempore definito. Personæ possunt esse vel fictæ, ad vivum tamen expressæ, vel veræ, turpitudine notæ atque insignes. Quo id assequitur poëta, ut paucis tantum lineis ductis vividissima vitiorum imago eorumque turpitudo et deformitas ante oculos obversetur, cum hominis, cui ea insunt, sentiendi, cogitandi et agendi rationem velut oculis contemplari videamur. Orantes imagines et similitudines, quibus utitur, e vita communi petitæ, aptæ atque insignes debent esse, omniaque, quæ proferuntur, ita temperanda sunt, ut agi videantur, non narrari. Ratio, qua res tractari possint, multiplex est, partimque a poëtæ indole et natura, partim ab argumenti ratione pendet. Semper autem impetu aliquo ductus satiricus videri debet vel ridendi vel carpendi, occasionemque oblatam arripuisse, non quæsivisse; optimum igitur dicendi genus, quod adhibere possit, hoc est, quod sponte et e re natum, non diu quæsitum videtur. In quo etiam nec acerbitas nocet nec acrimonia, si res ita postulat, dummodo salibus et urbanitate quadam temperata sit, ne in mera convicia res abeat. Si vero studium apparet, omnis satiræ vis quodammodo debilitatur et frangitur, præsertim id genus, quod risu et facetiis hominum stultitiam exagit. Est quidam rerum ordo, qui primo aspectu solutus esse videtur ac liber, qualis esse solet, cum ipsi quieti imaginandi facultati permittimus in latissimum rerum campum, quacumque lubeat, expatiari, quo tunc in animo res rebus, imagines imaginibus succedere soleant, prout vel simul junctæ fuerint, vel similitudine aliqua copulatæ sint. Hunc ordinem imitabitur satirarum scriptor, summamque artem in omni artis suspicione amovenda declarabit.

His lineis de universo genere satirico ductis, ad nostrum

Persium redeamus, pauloque accuratius de eo genere disseramus, quod ille secutus est. Videamus igitur primum de argumentis, quæ tractanda sibi proposuit, in quorum delectu magna cautio habenda est poëta. Debent enim esse ejusmodi, ut per se jam lectorem quodammodo alliciant, nota quidem atque insignia, ita tamen animo comprehensa, ut novitatis quoque gratiam habeant, quanquam vel negligentius circumspicienti ubique obvia videantur. In prima satira egit Noster de importuna scribendi et recitandi cupidine, ac de pravo et corrupto venustatis et pulchritudinis judicio. In secunda de precibus improbis et ineptis. Tertia desidiosam et mollem Romanam juventutem perstringit; quarta regnandi cupiditatem rerumque publicarum curam, eorum omnium ignaram, quibus niti debeat. In quinta de vera libertate agitur; in sexta de legitimo divitiarum aut rei familiaris usu. In prima, tertia, quarta et sexta non tam in delectu rerum peccasse Persium dixerim, quam in tractatione; tamen in tertia et sexta meo quidem sensu felicius versatus est. Secundæ satiræ argumentum minus aptum videtur satirico poëtae, ei præsertim, qui pietatis sensu tam vehementer imbutus est, quam Persius; quanquam Juvenalis et hoc satis commode tractavit, verum declamatoria ratione magis quam satirica. Luciano risori melius res processit. Sed in quintæ satiræ argumento diligendo, non e vita communi, verum e Stoicæ disciplinæ penetralibus de promto, cuius sacris ne ipse quidem satis initiatus fuisse videtur, maxime forsan peccavit. Disputatio enim, quæ subtili rerum a communi usu remotarum finitione nititur, in qua animus vel maxime ab oculorum et aurium consuetudine avocandus est, per se jam omnem poëticam tractationem respuit; quique eam nihilominus tamen tentaverit, is neque apud disciplinæ rudes neque apud philosophos gratiam inibit. Eiusmodi enim quæstiones verbis scholæ omissis, ut poëtae par est, commode tractari vix possunt; nec quivis lector subtilis orationis sensum capere valet, nisi Stoicam rationem quasi in numerato habeat. Videamus quidem Persium operam dare, ut scholasticis com-

pedibus liber ita loquatur, ut rem vel rudibus aperiat; verum ipsa ejus contentio, cum felici successu destituatur, ingrata est lectori, officitque interdum voluptati, quam ex quibusdam locis satis feliciter tractatis alioquin capere potuisset: Atque tota hæc res, cum per se difficillima sit, si cuiquam unquam, ei tantum prospere cedere potest, qui id, quod tractare vult, penitus ipse inspexerit, ut ea seponat, quæ omnino vulgarem rationem non capiant, reliqua ad captum multitudinis accommodet, magisque sensibus lectorum quam intellectui consulat.

Secundæ, quintæ, et sextæ satiræ epistolarum forma induita est; sunt tamen proprie disputatiunculæ poëticæ, ad Macrinum, Cornutum, et Bassum missæ, ex cogitatione aliqua graviori, fortuito quasi scribenti oborta, quam statim arreptam longius prosequeretur, natæ. Iniquum videtur statuere, Persium in his Horatianam epistolam imitari voluisse, verum, quod sibi proposuerit, non fuisse assecutum. Horatianas satiras ab epistolis ejus et rebus, quæ utroque genere continentur, et expositionis ratione diversas esse, jam viderunt veteres,¹³ nuperque *Morgenstern* doctam disputationem de discrimine earum instituit.¹⁴ Non exigenda hæc Persii ratio est ad eam formam, quam lectis Horatii aut Juvenalis epistolis forsitan animus complexus sit; cum rationes et viæ, quibus poëtæ res tractandas cflerre possint,

NOTÆ

13 Statius *Silv.* 1. 3. 103. seq.

14 De satiræ atque epistolæ Horatianæ discrimine. Lips. 1801. In hac disputatione (pag. 52. in notis) reprehendit Casanbonum, qui illæ tres satiras epistolas vocaverit: 'nam tres Persii satiræ,' inquit, 'sunt illæ quidem quibusdam inscriptæ, sed non nisi dedicationis causa, quæ tractandi modum nihil afficiat. Quosdam quidem versus secundæ et sextæ satiræ præmisit, in illa quatuor, in hac sex, quibus Plotium Macrinum et Caesium Bassum amicos alloueretur. Sed versus isti aut nihil

faciunt aut parum ad argumenti tractationem, quo in altera superstitionis, in altera sordide viventes locis communibus castigat. At in quintæ maxima parte Cornuti præceptoris encomium pins discipulns prosequitur. Quod qui affirmat Casanbonus, eum cave ne audias. Nam illa satira tribus et triginta versibus (21-51. 62-64.) habet Cornuti landes. Cetera, quæ desunt ad ducentorum versum summam conficiendam, ad alios quosvis, quam ad Cornutum, pertinerent, nisi forte dicere velis, 'puerum dictata magistri reddere.'

innumerabiles sint, nec ad certum numerum natura astrictæ, præceptaque et regulæ hujus vel illius formæ aut imitatoribus aut lectoribus tantum scribantur, ut habeant, quod sequantur, aut ad quod in legendō attendant, non poëtis, qui libero cursu, quo impetus et Musæ ducant, sequuntur. Illæ satiræ aut epistolæ ad amicos missæ eo consilio scriptæ sunt, ut ipsi quasi inscriptionis honore amicique pietate gauderent, lectores vero, quorum ratio præcipue habita est, lectionis fructum colligerent.

Neque corum opinio mihi probatur, qui perhibent, Persium eum rerum ordinem in satiris servare, quem dialectices regulæ præscribant. Videtur potius in hac re philosophus non satis accuratus et subtilis, simulque poëta non satis solitus ac liber. Unusquisque statim, quacumque satira perfecta, animadverterit necesse est, Persium non uno tenore argumentum detexuisse, sed in singulis partibus elaborasse, prout quæque illi in mentem venerit, easque curiose interdum et diligenter ita expolivisse, ut ubique ornatum poëtæ vel in singulis verbis agnoscas, deinde eas, neglecta arte, quæ in commissura celanda cernitur, composuisse, ut primo aspectu totius operis partes appareant. Qua ex re colligas, inventionis ubertate rerumque copia magis illum destitutum fuisse, quam rerum singularum tractandi arte, qua probe instructus grammaticorum et rhetorum scholas reliquisse videtur. Poëtices porro ratio postulat, ut res, quas mente tantum et ratione videmus, ita tractentur et exponantur, ut omnia videantur in ea esse mutata, quæ sensibus percipi possint. In quo genere Persius ab Horatio longe a tergo relinquitur: ad quos enim scopulos ille temere naufragium sæpe fecit, eos prudenti consilio hic semper evitavit. Oblitus est Persius, eas philosophiæ partes, quæ in rebus contemplandis positæ sunt, eaque principia recondita, quibus morum disciplina nititur, non esse res vulgi, ineptumque esse, multitudinem harum rerum judicem constituere, coram quo philosophi causam suam agant. Etenim in hujusmodi iudicio facilius esse, illas res in risum et jocum vertere, quam gravi disputatione causam obtinere, Horatius non uno in

loco comprobavit, neque quenquam fugit, quantos plausus securræ passim et sanniones tulerint nostra memoria in philosophia critica deridenda, dum defensores eis doctissimi atque acutissimi non intellecti illi quidem causa cecidisse videantur. Innumerabiles præterea sunt rationes, quibus Horatius usus est, ad rem aliquam haud raro vulgarem novitate aliqua et venustate commendandam, quæ ingeniosissimum, versatissimum rationisque humanæ peritissimum indicant, politissimorumque hominum commercio et consuetudine usum, quarum pauca tantum vestigia in Persio prehenduntur. Neque sane est, quod miremur, ita se rem habere. Etenim satiricus in hominum frequentia debet versari, ut eorum ingenia, mores, vitæ consuetudinem cognoscat, non in umbra et solitudine, in qua majorem vitæ partem Persius exegisse videtur. Qui quidem in hominum moribus et vitiis describendis summa uititur diligentia coloribusque exquisitissimis: sed in lineamentis, quæ ducta sunt, non levem et quasi fugacem artificis manum, sed timentem et in minutis accuratam agnoscis, ut statim appareat, naturam sibi ipsam eum non proposuisse, sed regulas securum esse et præcepta, eaque imitando expressisse, quæ jam ab aliis expressa viderit. Quæ causa quoque est, ut loca quædam non polita solum diligenter, sed cultu operoso undique collecto pæne rigida videantur, quædam oratorio fuso adeo obducta, ut, quæ subsint, nemo perspicere possit. Porro res, exempla, similitudines, quæ proponuntur, non domi nata aut sponte oborta, sed schola videntur allata, ideoque saepe non movent animum lectoris, nec inopinato ferunt, sed frigidum relinquunt adhibitæ artis admiratorem. Quæ vitia omnia, a quibus ne optimi quidem Romanorum poëtæ omnino liberi sunt, ex præpostera rhetorum disciplina, quæ tum maxime vigere cœpit, repeti possunt, qua prius disserent juvenes, quemadmodum inventa essent tractanda, quam ipsi rerum cognitione satis instructi, quæ cuique argumento forent accommodata, invenire et excogitare valerent: fierique omnino necesse fuit, ut, dum memoriae infinita illa præcepta inculcarentur, ipsique in legendis poëtis et oratoribus ad ea

semper animum attenderent, seque in illis adhibendis exer-
cerent, ingenium neglectum exaresceret, omnisque gene-
rosior et altior spiritus aut extingueretur, aut saltem quasi
compedibus vinciretur, quæ omnem liberum cursum retarda-
rent et impidirent.

Dramatica ratio, qua sæpe felicissime Horatius utitur, quæque prudenter adhibita in satiris non ultima laus est, in Persio, qui eam quoque tentavit, multas creat difficultates. Etenim modo adversarium loquentem inducit, eoque dimisso statim alius in scenam prodit, non ille prior; nisi mavis statuere, parum cogitasse Persium, quas partes tuendas se-
mel ei, quo cum sibi rem esse finxerit, tribuerit, et inde modo hoc modo illud defendantem induxisse. Sæpe etiam imita-
tur tantum Noster aliorum sermonem, dictionemque naturæ
illorum et indoli accommodat. Difficultas autem inde sæpe
oboritur, quod in ipsis dialogis non accurate satis et ipsis
et adversarii partes discretæ sunt, ut statim cum ex iis, quæ
dicuntur, tum ex ratione dicendi ipsa intelligas, uter sit, qui
loquatur, cum repente orationem excipiens ea dicere perget,
quæ adversarius exorsus fuerat, tanquam ejus vices sibi
essent tutandæ. Pertinet quidem hæc ratio ad ironiam, sed
magnam habet cautionem, ne perspicuitati officiatur, cui a
poëtis etiam consulendum est, quæque ab iis tantum negligi
solet, qui ingenio destituti aliorum inventis utuntur, novita-
temque in ornatu solum querunt.

Verum in ironia adhibenda Persius sæpe nequicquam la-
boravit. Non videtur enim illa elocutionis figura ardentis
esse ingenii, nec ab eo facile posse tractari, cuius animus
graviori aliqua commotionis genere conturbatur; est potius
ludentis aut risui stultitiam salibus et facetiis propinantis.
Quo etiam fit, ut Persius ab ironia, qua uti cœperit, statim
deflectat, atque ad pristinam gravitatem et acrimoniam re-
vertatur. Omnino quidem id vītio non verterim, si quis
ironiam per totum opus non tucatur, quod ut fiat, a quibus-
dam pulchritudinis et venustatis doctrinæ magistris velut
lege sancitum videmus; neque ad Socratem configio, ut il-
lius exemplo hoc defendam, qui sæpe serio dicta ironiæ im-

miscuerit: sed in ipsa ironiae natura situm hoc esse existimo, ut ejus vis tum præcipua sit, cum quasi ambigi possit, utrum serio dictum sit, nec ne, id quod tum maxime accidat necesse est, cum iis, quæ facta mente dicta sint, serio dictis distincta videamus. Verum hac exquisitiori ironiae genere nunquam utitur Noster, semperque fere rem vel adeo deprimit vel exaggerat, ut vel stupidissimus mentem veram possit divinare. Raro igitur in hoc genere pungit, aut aculeum alte in animum demittit, sed id tantum efficit, ut res studio deformata et distorta risum moveat.

Jam de dicendi genere, quo Persius usus est, pauca dicamus. Non est illud hilarum, jocosum, facetum, et urbanitate salibusque temperatum, quo Horatius lectores tantopere detinet ac delectat, sed triste plerumque, severum mordax, acerbitate et acrimonia plenum. Non ridet stultitiam, sed flagello increpat vitia et turpitudinem. Ingenium nactus forsan natura tristius, modestiusque a parentibus in solitudine pæne educatus, Romanum quidem sed ad grammaticos et rhetores delatus est, deinde in disciplinam Cornuti venit. Hic generosus ille animus juvenili ardore Stoicorum præcepta arripiens e præceptoris sermonibus, res humanas, non ut sint, sed ut esse debeant, cognovit; atque, ut solent, qui erectionis et ardentioris ingenii sunt, formam et imaginem illarum mente concepit, ad quam deinde omnia, quæ audisset vidissetve, exigebat. Quæ cum animadvertisset ab illa norma longius aberrare, eaque sæpe derideri, quæ sibi extra omnem dubitationis aleam posita esse videbantur, gravi indignatione accensus est. Hæc deinde cum premenda esset, vixque tuto inter familiarissimos posset effundi, non solum vehementer aucta est, verum etiam in acerbitatem et acrimoniam abiit. Quæ acerbitas præcipue exeruit in sententiarum conformatiōnibus, in tropis figurisque diligendis, in quibus extrema semper, quæ sermonis ratio suppeditet, sequitur, nec semel vel omnem usum et consuetudinem, ut nobis quidem videtur, migrat, ut ea, quæ proponat, indignationis vehementiae respondeant.

Hinc magna ex parte aliud vitium ortum est, quo Persii

scribendi genus laborat, ambiguitas et obscuritas, quæ etiam aucta est brevitatis studio, cui ex Stoica forsan disciplina nimium assuevit, et sententiarum argutiis, quibus tunc homines delectabantur. Verum, ne gravius æquo de Persio conqueramur, hoc utique tenendum est, obscura nos dicere, quæ a nobis non perspiciantur, justoque breviora, quæ rem, nunc quidem ignotam, significant tantum, non exprimant, nostram rerum cognitionem, nostrum sermonis Latini usum respicientes. Quis autem non intelligit, quæ nunc obscura vocamus, perspicua æqualibus esse potuisse, quæ nunc dura videntur, ex parte tunc usu fuisse mollita? etiam brevitatis studium, quod nimium esse judicamus, aut nullum aut modicum iis videri potuit, quibus res ipsæ tam notæ essent, ut uno verbo abunde ad intellectum indicarentur. Quod si enim tam obscurus æqualibus visus fuisse, quam quibusdam ex recentioribus, qui potuisse censuram Quintilianii effugere, qui perspicuitatem non solum in oratore, verum etiam in poëta requirit? Atque, si volumus verum fateri, loca æque obscura in quibusvis auctoribus deprehenduntur, difficilioraque passim ænigmata nobis solvenda fuissent, nisi ea veterum grammaticorum diligentia occupasset, atque explicata nobis tradidisset. Verum enim vero prope dixerim, ridiculos eos esse, qui Persium obscuritati studuisse perhibeant, ut delatorum periculum effugeret, aut Neronis iram evitaret. Quasi istis temporibus vel levissima suspicio non viu ipsius delicti habuerit, aut Persius arbitratus sit, Neronem id non esse intellecturum, quod ab omnibus reliquis intelligi optaret. Mihi quidem verisimile videtur, Persium de edendis satiris tum, cum eas scriberet, ne cogitasse quidem, verum in animo habuisse, æquiora tempora expectare, ut Juvenalis, ut ipse Tacitus fecit, sed morte ejus præmatura illud opus imperfectum in amicorum manus venisse, ut ipse vitæ auctor, quisquis ille tandem sit, testatur. Quid hi resecuerint vel immutaverint vel castigaverint, aut quando satiras illas vulgaverint, ipsi vitæ auctori ignotum fuisse videtur. Quod enim dicit, Cornutum unum versum in prima satira mutasse, ne eum ad se traheret

Nero,¹⁵ tam absurdum est, ut mirer fuisse, qui hujusmodi quid serio repeterent, nec intelligerent, ex varia codicum lectione grammaticum nescio quem illud somniasse.¹⁶

In morum turpitudine carpenda dum versatur Persius, res adeo ei indigna atque intoleranda videtur, ut, judicio ex nostro sensu lato, verbis et dictionibus utatur obscenis, et in tropis figurisque diligendis omnem modum ita excedat, ut interdum, quid sibi velit, plane nesciamus. Atque, si rem accuratius consideramus, appareat, eum non illa abominanda attigisse, quibus homines tunc passim erant contaminati, sed leviora tantum, et jam dudum, præsertim a delicatulis, more recepta, ad immodicum corporis cultum effeminateamque mollitiem magis, quam ad morum infamiam voluptatumque turpitudinem spectantia. Quid? si ea castigasset, quæ Juvenalis quibusdam locis exagitat, quibus tandem verbis eum usurum fuisse existimemus? Verum illæ dictiones, quas adhibuit, rebus, quæ notantur, accommodatae sunt; nec dici potest, eum indignatione abreptum virginem illum pudorem, quem vulgo illi tribuerunt, exuisse, cum illa verba tunc vel a viris honestis usurparentur, nec Cicero erubuerit in Philippicis suis de rebus foedioribus verbis etiam obscenioribus uti.

NOTÆ

15 Verba, quæ leguntur Sat. I. vs. 121: 'Aurieulas asini Mida rex habet,' narrat vitæ auctor Cornutum ita satis absurde mutasse: 'Aurieulas asini quis non habet.'

16 Vitæ auctor præterea hæc habet: 'Hunc ipsum librum imperfetum reliquit. Versus aliqui demti sunt ultimo libri, ut quasi finitus esset. Leviter retractavit Cornutus,' &c. Sic hæc Reizius exhibuit, quæ aliter apud alios, semper tamen ita leguntur, ut nullus sensus idoneus inde elicere possit. Ceterum hoc ita non esse accipendum, quasi nunc satira sexta manea sit, quæ procul dubio integra est, jam Casaubonus monuit;

idemque existimat, versus illos deletos ad novam satiram pertinuisse inchoatam tantum nec dum finitam. Addit præterea: 'Etsi vero certum est, recte Persii librum hodie in sex satiras distingui; in antiquissimis tamen membranis aliam distinctionem invenimus: in multis enim codicibus quinque solum satiræ numerantur, quarta ad tertiam adjuncta: in quibusdam continuus est unus liber, nulla satirarum facta distinctione. Sane Priscianus, atque alii grammatici antiqui, quoties Persium laudant, librum nominant, non satiras numerant.'

Ut ubique artem redolet Noster, sic etiam in versuum concinnitate numerorumque gravitate et canore. Qui versus, ab Horatiana levitate et negligentia longissime remoti, non tam ob id præstantiores existimandi sunt, quam colori, quem Persius satiris suis induxit, aptiores. Non vacat varias doctorum virorum super hanc rem opiniones colligere, quæ passim longius, quam a doctrina et elegantia illorum exspectari potuisset, a vero aberrasse videntur. Hoc mihi quidem certissimum videtur esse, virtutes hexametri ab Horatio melius et accuratius esse perspectas, quam nunc ab acutissimis criticis possint intelligi; eundemque non tam inexercitatum in iis condendis fuisse, quam nunc ex negligentia, quæ tamen procul dubio quæsita est, colligere se posse quidam opinantur.¹⁷

Qui Græcis literis imbutus monumenta Romanorum poëtarum perlustravit, eum non fugit, præstantissimam ingenii partem, quæ cernitur in inveniendo, omnibus pæne, ex parte saltem, defuisse, eosque non tam inventores rerum esse vocandos, quam imitatores Græcorum et ab eorum exemplis pendentes. Est enim in populorum aëtatibus et singularis hominis vita et institutione quædam similitudo. Omnium mentis facultatum memoria et imaginandi vis prima se exerit, perfectionemque aliquam attingit et maturitatem cum in pueris seu adolescentibus, tum in populis rudibus nondumque excultis. In hac aëtate, multis simul aliis rebus in hoc conspirantibus, poëtæ solent nasci a natura sola docti atque instituti. In qua aëtate cum populus Romanus esset, ingenium minus ei defuisse dici potest, quam otium rerumque ad vitam sustinendam affluentia quædam et certus animorum sermonisque cultus. Præterlapso illo tempore non Musarum sedes

NOTÆ

17 Recte Morgenstern l.c. pag. 30. seqq. hac de re judicat; at paulo severius p. 47. in notis addit: 'Persio quidem in tristi illo supercilio, in singulari illa orationis obscuritate,

maxime opus erat concinnis versibus et canoris, ne omni dote, quæ præter sanctum pectus poëtæ posset lectorem tenere, carerent poëmata austera.'

ipsi frequentasse, sed commercia cum illis per Græcos quasi internuncios celebrasse existimandi sunt. Inde factum est, ut omnes Romani poëtæ a Græcis pendeant, a quibus omnia fere jam occupata invenerant, magisque semper imitationi, quam inventioni studuerint, ita ut recentiores antiquiorum vestigiis insistere soleant. Ut Horatius Lucilium, qui tamen novi generis carminum auctor est habendus, si formam spectes, non materiam, liberiori tamen incessu secutus est, ita Persius ex Venusino fonte hortulos suos rigavit. In explorando autem, quantum Noster Horatio debeat, Casaubonus curiosius, pæne dicam, iniquius, quam par est, versatur, cum non solum dictiones sed singula pæne verba rimetur, quæ utriusque communia fuerint, et in quæ uterque sponte incidere potuerit. Verum Persii imitatione Horatiana non solum in dictionibus et verbis, sed etiam in sententiis, quas suo more tractavit, cernitur, ad quod imitationis genus Casaubonum minus attendisse jure mireris. Non dixerim tamen eum omnia satirarum argumenta ex Horatio sumsisse, multoque minus loca in illius satiris et epistolis definiverim, quibus lectis Persio in mentem venerit, hoc vel illud argumentum detexere.¹⁸ Hæc sane lubrica est judicandi ratio, ex qua etiam ea cuique scriptori subtrahere liceat, quæ tamen propria ejus sint, neminique antiquiori debeantur. Isto modo quis prohibeat, quominus dicamus, et Juvenalem Persio multa sublegisse: nam is quoque eodem dicendi genere passim utitur, quo Persius usus est, et eadem argumenta tractat, quæ ab illo tractata sunt. In rebus hujusmodi dijudicandis semper ante oculos habere debemus, fieri potuisse, ut scriptores codem sermone usi et neque temporum ne-

NOTÆ

18 Auctor disputationis Germaniæ de A. Persio (in Charaktere der vornehmsten Dichter aller Nationen. Sechsten Bandes erstes Stück. p. 87.) existimat, ad primam satiram scribendam Persium adductum esse per Horat. Epist. I. 19.; II. 91. seqq.; ad

secundam per Epist. I. 17. 57. et Sat. II. 3. 281—295.; ad quartam saltem ex parte per Epist. I. 16.; ad quintam per Sat. II. 7. Plura etiam ex sexta satira ad Epist. I. 2. 145—198. formata esse putat.

que locorum ratione a se longe diversi in eadem sæpe incidenterint, parique modo iisdem rebus affecti, easdem imagines, dictiones et verba adhibuerint, præsertim si ea ejusmodi sint, ut non recens cusa sed consuetudine sermonis jam recepta et in medio posita fuisse videantur.

Verum, inquis, iste poëta tam longe ab eo, quem secutus fuerat, relictus, in quo tot tantaque desiderantur, num dignus est, qui legatur? Utique dignus est, et voluptatem ejus lectio suppeditabit et utilitatem. Sunt enim loca quædam in illis satiris satis bene tractata; incidet lector in imagines et similitudines novas et non ineptas; deprehendet mores et ingenia hominum accurate delineata; movebunt ejus animum sententiae illustres et graves; ostenduntur hic et illic ingenii igniculi, qui desiderium adolescentis præmatura morte erepti excitabunt. Ipseque virtutis amor piatasque sensus, qui ubique ostenditur, efficiet, ut auctor nobis probetur, etiamsi facultate poëtica minus fuerit instructus. Ac cum Virgilio lecto nec Lucanum nec Silium nec Statium fastidiamus, cur Persium negligamus Venusina Musa delectati; qui, meo quidem sensu, lectorem ab Horatii lectione recentem magis delectabit, quam Statius placere possit, cum Virgilio deposito statim ad eum accesseris. Ceterum antiquitatis studiosis Persii lectionem fructuosam esse, equidem vix monendum esse existimo.

Magno plausu etiam satiras editas confestim exceptas esse, memoriae prodidit vitæ Persii auctor,¹⁹ idemque Martialis testatur et Quintilianus, patribusque ecclesiæ probatum illum fuisse indicant loca, quæ passim ex Persio protulerunt.²⁰ Etenim vel ea ipsa, quæ nunc scriptoribus vitio vertere jure solemus, multis tum quodammodo probata erant, sententiarum argutiae, dicendi genus concisum, translationes audaces et obscuritas quædam orationi inducta.²¹

NOTÆ

19. ⁴ Editum librum continuo migrari homines et diripere coperpertur? Et paulo supra: ⁴ Sed Lucanus adeo mirabatur scripta Flacci, ut vix retineret se, illo recitante, a clamore.'

20. E. g. Laetant. III. 16. 15.; VI. 2. 11. Augustin. de Civ. D. II. 7.

21. Quintil. instit. VIII. 2. ⁴ At pervasit quidem jam multos ista persuasio, ut id jam demum eleganter atque

Verum fieri non potuit, quin, cum et res, quarum mentio sit in satiris, cœpissent ex parte ignorari, et dicendi genus a vulgari ratione in dies magis magisque dispare, inter obscuros scriptores Persius referretur, grammaticique ad eum explicandum se accingerent. Fuerunt, qui putarent, Persii satiras a Cornuto scholiis instructas in lucem prodisse, atque ex iis scholiis decerpta quædam fragmenta iis adhuc inesse scholiis, quæ nunc circumferuntur. A quorum opinione equidem tam longe absum, ut putem, Persium antiquitus nullis scholiis suis instructum, cum iis nihil opus esset æqualibus ejus, quibus et cognitæ res et sermonis ratio notior erat. Quin probabile est, ne Hieronymum quidem codicem manu exaratum Persii scholiis dictatum aut ante oculos habuisse aut cognovisse, alioquin tam acerbum de obscuritate illius judicium non tulisset. Neque in scholiis, ut nunc sunt, ullum antiquitatis vestigium apparet; pleraque sunt ejusmodi, ut unusquisque non plane ineptus, lecto aliquo loco, eadem allinere posset, quia nihil iis inest, quod non ipsis auctoris verbis contineatur; pauca tantum ex aliquo grammatico non nimis vetusto temere decerpta videri possunt. Sed nescio quo fato id accidisse dicam, ut nullus locus difficultate aliqua insignis aliquid lucis nactus sit ex illis scholiis; nam vel omnino silent, vel ea explicant, in quibus nemo hæreat. Nihilominus tamen ea scholia *utilissima* in Persium passim etiam a doctissimis viris vocantur. Verum cum in antiquioribus editionibus scholia proferantur pleniora, quam ea, quæ Casaubonus editioni suæ adjecit, nonnullaque a viris doctis inedita laudentur et in bibliothecis adhuc latentia, tota ista de scholiis disputatio ei, qui melioribus præsidiis instructus est, relinquenda mihi videtur.

G. L. KÖENIG.

Gotting. 1803.

NOTÆ

exquisite dictum potent, quod interpretandum sit.' Et ix. 3. 'Verborum figuræ et mutatæ sunt semper, et, utcumque voluit consuetudo, mutan-

tur. Itaque si antiquum sermonem nostro comparemus, pæne jam, quid loquimur, figura est.'

EDITIONES ET MSS. PERSII,

E QUIBUS VARIÆ LECTIONES EXCERPTÆ SUNT.

‘PERSIUS (edit. Rob. Steph. Lut. 1544) collatus est a Richardo Bentleio, cum Codice Msto, ann. 300, in Bibliotheca Regia, Londini.’ In variarum Lectionum enumeratione, hæc editio designatur *Edit. Steph.*, et *Codex, Ms. R.*

Codex Galeanus Mstus, cum libris editis collatus, designatur *Gal. Ms.*

Editio, Heidelbergis impressa, 1590, cum VV. LL. MSS. a Richardo Bentleio; e Musæo Britanico: quæ designantur *B.*

‘Var. aliquot lectiones ex antiquo splendidissimæ Bibliothecæ Ebnerianæ Codice Membraneo collectæ;’ ex *Edit. Georg. Frid. Sebaldi. Norimberg. 1765*; designantur *C.*

Editio Isaac. Casaubon. 4to, Lug. Bat. 1590, cum edd. vulgatis et Kœnig. collata est: quarum variæ lectiones passim annotantur.

A. PERSII FLACCI

S A T I R A E.

PROLOGUS.

ARGUMENTUM.

FORSAN jam Persii ætate more erat receptum, peculiari aliquo carmine reliquis carminibus præludere, illudque diverso metri genere enuntiare. A poëtis Persio recentioribus hæc ratio magis etiam frequentata esse videtur; in primis eam adhibuit Claudianus. Fuerunt, qui statuerent, huic prologum ad primam satiram pertinere, in quo quid secuti sint, equidem videre non possum. Ceterum sententiam prologi ratione vulgari expressam hanc esse existimo: quanquam talia de me prædicare non possum, qualia nostri poëtæ de se prædicant, neque ullo Musarum commercio usus sum, quo illi usos se esse gloriantur, quos nostra ætas tantopere amplexatur et in pretio habet: tamen carmen meum illorum sacris (divinis illis carminibus) addere audeo. Potest enim fieri, quemadmodum usus docet, ut aliquis carmina scribat, longe alia re, quam a Musis instinctus; nam fames, ut hoc utar, quæ aves ipsas humanam vocem imitari docet, mirus est artifex, et auri spes non diei potest quam præclaros versus interdum extorqueat.

Nec fonte labra prolui caballino,

Neque immersi labia in fonte equino, neque recordor me indormiisse in monte

NOTÆ

1 *Nec fonte labra prolui, &c.]* Irridet Persius vanitatem eorum Poëtarum, qui sese jactant afflatos ab Apol-

line et Musis, imitari volentes Hesiodum, qui Theogoniæ initio ait se a Musis divina canendi facultate dona-

Neque in bicipiti somniasse Parnasso
Memini, ut repente sic poëta prodirem.
Heliconidasque pallidamque Pirenē
Illi remitto, quorum imagines lambunt
Hederæ sequaces: ipse semipaganus
Ad sacra vatum carmen aſtero nostrum.
Quis expedivit psittaco suum Xaīgē, 5

Parnasso bīcītīce, ut subīto fierē ita Vates. Et Musas et Pirenē pallidam relinquo illis quorum statuas ambiunt hederæ tenaces. Ego subrusticus dīfero meos versus ad sacra Poētarum. Quis docuit psittacum suum illud xāīpē; et pīcas enīti

4 *Heliconidasque* Ms. R.—5 *Meliores libri, et Puteani membranæ, remitto:* alii Codices, *relinquo: ut in affīi sententia, satira quinta, Mensasque relinque Mycanis: non aliter perantiquæ clarissimi viri Jacobi Bongarsii membranæ.* Cusaubon.—6 *ipse ego semipaganus* C.—8 *Kere* Ms. R.—9 *Legitur in nonnullis*

NOTÆ

tum. Hunc locum imitatus Sidonius Apollinar. Lib. viii. Epistola ultima, ita scribit: 'Non hic ego commentatiā Terpsichoren more studii veteris adscivi: nec juxta seaturiginem fontis Aganippici per roseidas ripas, et pumices muscidos stylum traxi. Atque utinam nihil molle, nihil fluidum, nil de triviis compitalibus mutuatum reperiatur,' &c.

Prolui] Id est, leviter delibavi, non autem immersis labiis ad satieta-tem haus.

Caballino fonte] Pegasus alatus equus ungula percutiens radicem montis Parnassi, elicuit fontem qui inde dictus est *Hippocrene*: e quo bibentes statim Poëtas fieri, fabulan- tur. Vide Ovid. Metam. I. v. fab. 4.

2 *Nec in bicipiti somniasse, &c.]* Neque, ut Ennius, somniavi, immigrasse in me animam Homeri, aut alterius eximii Poëtae. Vide infra Sat. vi. ad hæc verba, 'Cor jubet hoc Enni,' &c.

Parnasso] Mons est Phocidis in Achaia, Apollini saceræ Musis; sie-ut et Helicon mons alter in Bœotia.

4 *Pirenē]* Pons erat Musis dica-

tus in Acrocorintho monte, juxta ur- ben Corinthum in Peloponeso. *Pallidam* autem vocat Persius, eo quod qui plurimum student pallidi fiunt. Vide postea Sat. v. 62. Vel spectat Fabulam de Pirene muliere, cuius e laerynis fons iste emanasse fertur.

6 *Hederæ]* Boni Poëtae hedera cor-ronabantur. Vide Horat. Od. I. 1. *Sequaces;* vel quod facile adhæres- cant: vel quod sequantur eximios Poëtas velut præmium: quemadmo- dum ante dixi.

Semipaganus] Prope rusticus et agrestis: fere tam imperitus ac ru- dis, quam paganus. Vide Juvenal. Sat. xiv. 154. Annotat. ad vocem, *Pago*. Item Sat. xvi. 33. ad vocem, *Paganum*.

7 *Ad sacra vatum, &c.]* Augustus in suo palatio sacraverat ædem Musis et Apollini; teste Suetonio, Octav. c. 29. Eo docti conveniebant scrip- taque deferebant sua. Hinc Horat. Epist. I. 3. 'Scripta Palatinus quæcumque recepit Apollo.' Vide infra, ad eas voces, 'Sede leges celsa.'

8 *Quis expedivit, &c.]* Sunt qui de

Picasque docuit verba nostra conari?
 Magister artis ingenique largitor
 Venter, negatas artifex sequi voces.
 Quod si dolosi spes refulserit nummi,
 Corvos poëtas et poëtrias picas
 Cantare credas Pegaseum nectar.

10

humanas voces? Venter artium doctor, ingenui dator, peritus assequi verba inconcessu. Quod si appareat spes lucrandæ pecunie fallacis, tum putareris corvos Poëtus, et picas Poëtrius canere carmen Pegascum.

blandiri; quod omnes membranæ repudiant: nec minus illum barbarem et ridiculum versum, quia nonnullis inter hunc et precedentem collocatur. *Idem.* —9 *Picamque C.*—12 *Libri Puteani, et Ms. R. et C. refulgeat.*—13 *Poëtidas* Edit. Steph. *poëtidas* Ms. R.—14 *Melos* Edit. Steph. at *Nectar* præbet Ms. R. et Ms. *Pithecanus*, et C.

NOTE

ipso Persio hæc intelligent; quasi vero tam misera fuerit ejus fortuna, ut paupertate adactus sit ad scribendos versus, quemadmodum alii quidam istius temporis. Verum in Sat. v. bullæ se ornatum, adeoque nobilem indicat. Adde carminis quod secatur genus, ab alienandis certe hominum potentium animis potius idoneum, quam parandis amicis. Itaque dicendus est Persius in his scipsum quidem petere, at ferire alios, qui divinam Poëseos facultatem velut artem quæstuosam arripiebant, quamvis a natura negatam.

Psittaco] Sicut avis ista non concessas aliqui voces, fame tamen stimulante, conatur exprimere: sic et quidam, ut victum habeant, utcumque versus scribunt, quos divitibus offerant; invita quidem Minerva. Vide Plin. x. 42.

Suum Xāpε] Quasi propriam aviculis istis salutandi rationem.

9 Verba nostra] Nobis hominibus proprium sermonem. Interserunt hic aliqui spurium sane versiculum hunc: ‘*Corvos quis olim coneavum salutare?*’ Id est, quis etiam docuit corvum rauca voce et concava salutare

Cæsarem Augustum, post Actiacam victoriam? Vide Martial. Epig. xiv. 73. 74. 76. Item Macrob. Saturnal. ii. 4. ad finem.

11 *Venter, negatas artifex sequi voces?* Scilicet venter famelicus artem dat et facultatem quam natura negaverat. Proverb. *Multa docet fames:* et apud Græcos: Πολλῶν δὲ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος.

12 *Dolosi]* Nummum dolosum, eo quod dolos faciat homines, vocari putant nonnulli. Malim ego cum Casaubono ita dici, quod spes sit ejus comparandi per adulaciones dolosas, et falsam præstantiæ opinio- nem.

13 *Corros Poëtas, &c.]* Si modo spes lucri affulgeat, carmina conscribent garruli quilibet, insulsi, inepti, et trivio Poëtastri. Atque sibi videbuntur ipsis egregia promere, dum sequis rerum æstimatoribus erunt ludi-brio.

14 *Cantare credas]* Subaudi, posse: adeo potens est lucelli cupidus, duris que urgens in rebus egestas.

Pegascum] Egregium carmen, quale composuerit is qui ex Hippocrene biberit.

Nectar] Alii *melos*: quidam scribunt, *mellos*, ut metrum constet. At vero quidni Persins produxerit primam istius vocis syllabam, auctoritate fretus Enni ac Homeri? Enni quidem ex Annalibus affertur iste versus ‘Matronæ melos compleat spectare faventes.’ Homerns autem Hymno I. in Meren- rium sic habet: Θεὸς δὲ ὑπὸ μέλος ζειστε. Quanquam in præcedenti versu et alibi sæpius corripit. Nimirum id permittunt liquidae consonantes. Ve-

tus Schol. *in aliis est, nectar*, inquit. Hinc forte Angelus Politianus lectionem istam adstrinxit; rejicitque vocem, *melos*, quippe cuius prima sit brevis. At profecto Marallus eum apposite simul ac festive redarguit, sic occinens: ‘ Posse negas dici *melos*, facinnde Poëta, Atque adeo pieas nectar aīs canere. Sed neque divinus male *μέλος* ζειστεν Homerns: Nec, nisi qui laudat nectar, inepte canit.’

SATIRA I.

ARGUMENTUM.

AMBITIOSAM nobilium in carminibus condendis vanitatem, qua omnia ad ostentationem, neglecto veri, honesti et simplicitatis studio, comparentur, severe reprehensuram poëtam amicos quidam superveniens a proposito dimovere conatur, et sermone super hanc rem instituto initium hujus satiræ continetur. Ordo sententiarum hic est: Operam ludis scribendo, scripta enim tua nemo leget.—Quid hoc ad me? quasi vero eurem pravum meorum civium judicium, quorum mores omnino gravem censuram merentur.—Sed heus, quis te censorem creavit?—Gravitat et severitati ætatis meæ munus hoc convenit.—Non mandabitur tibi, inquam.—Nihilominus tamen vel invitatis omnibus, natura vel invitum impellente, scribendum mihi est. vs. 12. Jam ipsius argumenti tractatio incipit, quæ est ex dramatico genere. Inducitur enim aliquis, qui præpostoram et importunam illius ætatis scribendi pruriginem defendat.—Scribimus sublimia.—Seilicet, interpellat eum Noster, ut habeas, quod recites coram hominibus judicii corruptissimi, quibus probari vehementer cupis. vs. 23.—Quid alioquin juvat summo cum labore aliquid didicisse? vs. 26.—Quasi vero scientiae fructus pendeat omnis ab hominum existimatione, nihilque in se pretii habeat. vs. 27.—Ain' tu? parvi pendis in ore hominum esse, in scholis tractari, inter pocula frequentari ac laudari, beatus post mortem eo futurus? Quid rides? an erit, qui immortalitati inservire recuset? vs. 43.—Sentio equidem, quid sit merito laudari; verum acclamations istas: *Euge!* et *Belle!* cum futilissimorum et vilissimorum scriptorum, ut nunc est, præmia sint, nullus euro. vs. 53. Quid, quod auditores quoque, variis artibus corrupti, velificantur quidem recitantium anibus, a tergo autem rident. vs. 62. Age jam, videamus, quale sit populi judicium! molles et infractos requirit versus, rerumque tumorem. vs. 68. Cujus rei, si verum volunus fateri, insana ista puerorum in scholis institutione, stultaque antiquitatis verecundia auctores ipsi sumus. vs. 78. Hinc sermonis corrnp-tela repetenda est, quæ adeo in deliciis habetur, ut vel capite fortunisque omnibus rei neglectis populi plausum patroni inde mereri studeant. vs. 91.—At soni tamen et concinnitatis ratio habenda est, quam priores poëtae neglexerunt. vs. 92.—Hoc allatis exemplis ridetur vs. 106. Quo facto judicium suum de toto illo genere Noster brevi subjungit. Tandem adversarius, cum nihil præterea, quo causam suam sustentet, habeat; cur tibi ipse, inquit, nimio veri studio noces?—Quantum ad me, respondet Noster similariter, omnia hæc præclara sint, equidem ulcera hæc non tangam. *Enimvero*, quod

aliis concessum fuerat, cur non idem mihi concedatur? — Non fiet. vs. 119. — Quid, si animi sensa literis tantum mandem? Et haec literae, quas nemo fortasse legit, majori mihi in pretio erunt, quam reliqui omnes, qui mea auctate prodeunt, ingenii foetus. Vos, qui animum habetis imbutum antiqua Græcorum comœdia, adeste recitaturo; vos vero, philosophiae et bonarum artium irrisores, superbi et dissoluti, procul esse jubeo.

‘ **O** CURAS hominum! o quantum est in rebus inane!
 Quis leget haec? Min’ tu istud ais? ‘ Nemo hercule? Nemo?
 ‘ Vel duo, vel nemo: turpe et miserabile.’ Quare?
 Ne mihi Pulydamas et Troiades Labeonem
 Prætulerint? nugæ. Non, si quid turbida Roma
 Elevet, aecadas, examenve improbum in illa

O cupiditates hominum! Quanta est vanitas in rebus! Quis evolvet haec carmine? Mihi tu hoc dicas? Nullus certe leget. Nullus? Unus aut alter, vel ne unus quidem: res pudenda et indigna. Cur? Ne Polydamas et Trojani mihi anteponant Labeonem? Ineptæ. Ne assentiaris, si Roma tumultuosa aliquid elevet; neve

4 *Næ mihi Pulydamas* Edd. *nec mihi Polydamas* Ms. Gal.—6 *examenque*

NOTÆ

1 *O curas hominum?*] In quibnsdam libris reperies appositæ literæ *P.* et *M.* Re quidem ipsa Dialogismus est inter Poëtam Satiras scribere aventurem, et Monitorem qui eonatur enim deterrere a scribendo. Neque vero conveniunt omnes quæ sint assignanda Poëta, quæ Monitori: sed suum quisque ad arbitrium versus et personas illis distribuit.

2 *Quis leget haec?*] Monitor statim, quis eas reprehensiones tuas libens accipiet? Desine igitur inutilia monita dare.

Nemo hercule?] Agellius xi. 6. ait Romæ viros jurare solitos per Herculem; fœminas per Castorem, non contra: quamobrem vero, obscurum esse dicit. Illud porro apud Apuleium reperies non observatum, apud quem et fœminæ per Herculem ju-

rant. Vide Juvenal. Sat. II. 98. Annot.

4 *Ne mihi Pulydamas?*] Scilicet verebor quod olim Hector veritus est; ne, &c. Legunt nonnulli, *næ*, id est, certe. Allusit hic Persius ad Homeri Iliad. X. non longe ab initio. Quod idem fecerat Tullius ad Attic. Epist. II. 5. et VII. 1.

Pulydamas?] Princeps Trojanus, per quem optime notatur Nero Historiæ Trojanæ plus æquo studiosus.

Labeonem?] Actius Labeo ineptus Poëta, Neroni nihilominus carus, eo quod Homeri Iliados libros aliquot in Latinos versus quamvis male translatisset. De eo nihil habemus præter versum hunc quem citat vetus Scholiastes, ‘ Crudum manducae Priamum Priamique Pisinnos.’

6 *Elevet?*] *Elevere* significat duo

Castiges trutina: nec te quæsiveris extra.
 Nam Romæ quis non? ah, si fas dicere! sed fas
 Tunc, cum ad canitiem et nostrum istud vivere triste
 Aspexi, et nucibus facimus quæcumque relictis; 10
 Cum sapimus patruos: tunc, tunc, ignoscite. 'Nolo.'
 Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.

expendas judicium injustum in illa libra: neque petas extra te ipsum. Enimvero quis Romæ non id facit? Ah si licet loqui! Sed licet, tunc quando video canos capillos; et nostram illam vitam severam; et quæ agimus depositis nucibus; quando imitetur patruos severitate, tum, inquam, tum condonate. Nolo. Quid agam?

Ms. Gal.—8 *Romæ est quis* Ms. Gal. et C. *ac si fas* Ms. R. et C.—9 *Tum pro* Tunc C.—8-12 Locus difficilis est: et ut equidem puto, minime sanus. Levi fortasse literarum mutatione interpretatio loci fit facilior: *Nam Romæ quis*

NOTÆ

contraria; nempe augere, et minuere: neque constat quo sensu hie a Persio intelligatur. Metaphora a ponderibus, in quibus ut lanx gravior attollatur, et par alteri fiat, ex ea aliquid detrahitur.

Accedas] Id est, ne te adjungas ad iniquos Judices Romanos, sive bonos versus contemnant, sive malos aestiment.

Examen] Est bilancis hasta, filum, lingula, qua stante, in neutram vergente partem, et sub ansa latente, æquilibrium cognoscitur. Metaphorice ponitur pro judicio.

7 Trutina] Proprie est illud foramen, intra quod libratur bilancis lingua, de qua mox. Hic sumitur pro tota bilance.

Nec te quæsiveris extra] Ne extra te Judicem quære aut judicium. Tu ipse res dijudica.

8 Nam Romæ quis non] Aposiopesis est: id est, quis Romæ errore communi lapsus, et extra se judicium quærens, non male judicat? Vel, quis Romæ non affectat laudem Poëseos? Quo quidem perstringitur ipse Nero.

Sed fas tunc, &c.] Totum hunc

locum alii aliter interpretantur. Quidam volunt Persium loqui in propria persona, ita ut dicat sibi tandem licere invehi in hominum vitia, cum ipse jam, si minus ætate, at moribus senex sibi esse videatur: fas, inquit, mihi est pravos mores reprehendere, cum considero meæ mentis canitiem, et meum vivendi genus severum, matutramque relictis nugis sapientiam. Alii tamen videntur melius Persii sensum assecuti, qui aiunt illum homines suæ ætatis carpere, qui ætate licet proiecti et moribus vultuque graves, adhuc tamen scribendis versiculis, qui juvenum lusus sunt, laudem captabant.

10 Nucibus] Id est, pueribus ludis ac nugis quibuslibet. Sueton. August. cap. 83. refert illum cum pueris minutis interdum nucibus lusitasse.

11 Cum sapimus patruos] Qui sunt nepotum duri sæpe castigatores.

Ignoscite] Sinite me corrupta hominum judicia notare.

Nolo] Non sinam, inquit monitor: ab his abstineas jubeo.

12 Quid faciam] Respondet Persius; at mihi temperare non possum:

Scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber,
 Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.
 Scilicet hæc populo, pexusque togaque recenti,
 Et natalitia tandem cum sardonyche, albus
 Sede leges celsa, liquido cum plasmate guttur

15

Atqui sum irrisor ob lienem procacem. Componimus clausi, alius carmina, alius solutus metro, operosum quiddam, quod pulmo per amplius spiritus proferat. Nempe et comptus, et veste nova, et candidus denique, cum gemma natralis diei, ista plebi recitabis e sublimi cathedra, postquam laveris fauces flexibiles potionē fluida, disso-

non?—at qui fas dicere? Qui fas? Tunc cum ad canitatem et nostrum id vivere triste Aspexi, et nucibus facimus quæcumque relicts? Cum sapimus patruos? Et hinc ignoroscere nolo. Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno. Kœnigius.—
 14 Quo pro quod C.—16 Sardonice C.—17 Sede legens, Ms. R. et C. Scribendum leges; etsi aliter antiquæ membranæ, in quibus est legens: simili

NOTE

splen grandior irrisorem me, et Satyricum facit. In liene Medici affectum risus collocant.

Petulanti] Petulans dicitur qui hunc et illum absque pudore petit.

Cachinno] Cachinno, onis, est homo risus intemperantior, sicut cachiinus risum effusum significat.

13 *Scribimus inclusi]* Prosopopœia est Poëtarum ineptorum illius temporis, quos inducit Persius suam causam defendantes. Quid mali facimus, inquiunt, siquidem musæ nostro clausi, alius stricta, alius soluta oratione scribimus egregium quodam opus?

14 *Quod pulmo animæ]* Quod cum anhelitu, et non sine labore et vexatione pulmonis aëre et vento distenti recitemus. Videtur autem Persius notare grandiloquentiam affectatam, periodorum longitudinem, et ampullatam turgidamque orationem.

15 *Scilicet hæc populo]* Excipit satirice Persius: nempe auram popularem captas scriptitando et recitando, et vanam eruditionis opinionem affectas.

16 *Natalitia]* Vel gestari solita die

natali, vel dono data.

Sardonice] Ornatus annulo, cuius gemma sit sardonyx, lapillus subrubet simul et subcandidi coloris. Vox facta e sardio lapide rubri coloris, et onychie subalbi.

Albus] Veste nova et pretiosa splendidus: fortasse etiam, pallidus, sive ob stndium pertinax, sive ob ingentem curam, qua se illi comparabant ad recitandum, sive denique ob anxiun de eventu animum.

17 *Sede leges celsa]* Privatae quædam fiebant recitationes Romæ satis frequentes, inter amicos et convivas. Hor. l. 1. Sat. 4. 'Non recito cuiquam nisi amicis,' &c. Persius paulo post, 'Ecce inter pocula querunt Romulidæ saturi, quid dia poëmata narrant.' Vide Plin. l. viii. Epistola 21. Tull. ad Attic. l. xii. Epist. 4. et l. xv. Epist. 3. Aliæ porro recitationes erant publicæ: modo in Athenæo, modo in Apollinis aede, de qua in Prologo: modo etiam in ædibus ceu mercede conductis, sive accommodatis ab aliquo viro divite, cui id honorificum ducebatur; et cujus eo clientes applausus et celebritatis

Mobile collueris, patranti fractus ocello.
 Hic neque more probo videoas neque voce serena
 Ingentes trepidare Titos, cum carmina lumbum 20
 Intrant, et tremulo scalpuntur ubi intima versu.

latus oculis lascivis. Illic nec bono ritu, nec applausu recto, aspicias subsilire nobiles Romanos, quando versus penetrant renes, et quando praecordia titillantur carmine trementi. O senex, tune quaris illecebras auribus aliorum? Auribus, inquam,

errore ut cum quotiens, totiens, et alia scripserunt pro quoties, toties, &c. Casaubon.—18 *colluerit* Edit. Steph. At *collueris* meliores membranae, non *colluerit*, quod in aliis libris legitur: *inepte, nisi legas Sede leget celsu.* Casaubon.—19 *Tunc pro hic C. nee voce Ms. R. voce sonora Ms. Gal.*—21 *sculpuntur Ms. R. sed*

NOTÆ

causa convocabantur. Vide Mart. Epig. iv. 6. et x. 70. Plin. in Epistolis passim, ut l. ii. Epist. 19. l. ix. Epist. 27. Inculentissime vero l. vii. Epist. 17. et l. viii. Epist. 12. Juvenalis autem Sat. vii. docet quanto id fiebat apparatu: ‘At si dulcedine famæ Succensus recites, Maculonus commodat ædes.’ Et paulo post: ‘Scit dare libertos extrema in parte sedentes Ordinis, et magnas comitum disponere voces. Nemo dabit Regum quanti subsellia constant, Et quæ conducto pendent anabathra tigillo, Quæque reportandis posita est orchestra cathedris.’ Ex his patet consuevisse recitatores suis impensis ornare auditorium, subsellia audiitoribus, sibi vero pulpitum et sedem sublimem disponere. Idem habetur ex Dialogo de Oratoribus: ‘Et domum mutuatur, et auditorium extruit, et subsellia conducit, et libellos dispergit, quibus nempe invitentur audituri. Vide Plin. Epist. i. 13. et ii. 14. Atque ut frequentiores adesent auditores, pretio etiam munusculis cogebantur. Horat. in Arte, ‘Ut praeco ad merces turbam qui cogit emendas, Assentatores jubet ad lucrum ire Poëta.’ Et Persius paulo post, tritam lacernam dari, sumen

apponi, ait. Adhibebant præterea ornamenta corporis varia, ut inde recitationi splendor accederet. Quod innuunt Persius hie: Plutarch. in Pompeio: Seneca Ep. 114. Martial. Ep. iv. 41. et vi. 41. Vide et Agell. xi. 9. ubi repieres, digitum annulo, caput palliolo, aures ligamentis, fauces vellere cui lana exornari: pexos etiam capillos, togas recentes et splendidas.

Plasmate] Ad leniendam vocem, suavioremque faciendam.

18 *Patranti*] Patrare proprie est παδοποιεῖν. Unde hic pro libidinoso aspectu a Persio usurpatur.

19 *Hic*] Id est, in illis recitationibus.

Neque roce serena] Acclamatione confusa.

20 *Trepidare*] Exhibenda lætitiae et approbationis causa. Horat. in arte. ‘Saliet, tundet pede terram.’

Titos] Dicti sunt Titi nobiles Romani a Tito Tatio, vel a tuendo Imperio.

Lumbum intrant] Excitando libidinem, cuius sedes est in lumbis: quod faciunt obseceni versus.

21 *Tremulo*] Tremula voce pronuntiando, ut mollior sit sonus.

Tun', vetule, auriculis alienis colligis escas?
 Auriculis, quibus et dicas cute perditus, ohe?
 'Quo didicisse, nisi hoc fermentum et quæ semel intus
 Innata est, rupto jecore exierit caprificus?' 25
 En pallor seniumque! O mores! usque adeone
 Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?

quibus pelle deformis etiam dicas ohe! Quorsum vero doctum esse, nisi hoc fermentum appareat; et aperto hepate prodeat silvestris fucus, quæ aliquando orta est intra? Ecce vultus pallidus, et senectus, O indoleu pravam! Itane vero scientia tua nihil est, nisi alii noverint te esse scientia præditum? At præclarum est digo

a supraser.—24 Quid Ms. R. et C.—28 Et pulchrum Ms. R.—35 ac tenero Ms. R.

NOTE

22 *Tun', vetule*] Insurgit Persius acriter adversus eam mollitatem. Ergone qua es ætate senex in id unum incumbis, ut tam infames juvenum auribus illeebbras suppedites?

Vetule] Vox pertinens ad contum.

23 *Cute perditus*] Senio et rugis deformis.

Ohe] Contendunt aliqui legendum croë, ut sensus sit: O Nero bacchanium vocem in tua Tragœdia gandes recitare! Sed placet, cum melioris notæ Interpretibus et Exemplaribus, *Ohe*. Quæ Interjectio vel satietatem, vel juvenilem lætitiam significat. Sensus igitur erit: senex cum sis, juveniles etiam voces affectas. Vel potius: laboras ut placeas ineptis landatoribus; quorum adulaciones ipse adeo expertus es, ut non sine pudore nimium te laudari sentiens cogereris dicere, *ohe*: satis est laudum et plusquam satis. Horat. Sat. II. 5. 'Importunus amat laudari? Donec, *ohe* iam, Ad eadem manibus sublati, dixerit, urge, et Crescensem tumidis infla sermonibus utrem.'

24 *Quo didicisse*, &c.] Id est, quid prodest multa didicisse nisi doctus esse cognoscas, inquit homo scribendi cupidus.

Fermentum] Dicitur a fervendo, id est, sicut frustra injicias fermentum in massam nisi ut eam inflet, et majorem faciat: sic, quid mea mihi eruditio proderit, nisi erumpat et clariorem me faciat?

Intus] In animo meo.

25 *Jecore*] Poni videtur pro corde, in quo affectum sedem vulnus collocat.

Caprificus] Metaphorice designat gloriae cupiditatem, et bene; nam arbor illa erumpit e muris quantumlibet duris, nullus parit fructus, sed tantum calyces.

26 *En pallor seniumque*] En signa studii nostri pertinacis, nostræque adeo profundæ eruditio. Quæ verba attribuunt aliqui Persio Poëtastros irridenti: melius tamen videtur jnugenda enim præcedentibus, ut postea Satyricus exclamat: *o mores!*

Usque adeone scire tuum, &c.] Ergone vanam gloriam velut ultimum finem studiorum tuorum constituis? D. August. Epist. 56. Dioscorum vulgi laudes secentem perstringit Persiano hoc loco: 'Tunc, o Dioscore, nec Persium tuum respicis contorto versiculo tibi insultantem,' &c. Ubi Persianam sententiam afferit et

'At pulchrum est digito monstrari, et dicier, **Hic est!**
Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas?' Ecce inter pocula quærunt 30
Romulidæ saturi, quid dia poëmata narrent.
Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna est,
Rancidulum quiddam balba de nare locutus,

*estendi, et dici, Ille est. An parvi aestimes fuisse tradita centum puerorum cincin-
natorum? En inter calices inquirunt Romani epulis satiati, quid divina carmina
contineant. Illic quidam, cui circa scapulas est tegimen coloris hyacinthini, reci-
tans aliquid fatidulum de naso balbutienti; si veluti guttatum fudit amores Phil-*

NOTÆ

graviter explicat. Porro Persius hic imitatus est Lueilium, cuius corruptum passim locum optime videtur restituisse Marciilius, sic: 'Id me Nolo scire mihi cuius sum conscient' solus, Ne damnum faciam. Scire est nescire nisi id me Scire alias scierit.'

28 *At pulchrum est, &c.]* Prolepsis est ironica. Demosthenes noseitari se a mulierculis et digito monstrari lætabatur. Tull. Tusc. quæst. 5.

29 *Ten' cirratorum, &c.]* Id est, parvina aestimes carmina alicujus Poëtae esse dictata a ludimagristris in scholis, ut ea discipuli memoriter discant. Nero suos versus per scholas dictari imperasse aiunt: quod et alii velut decorum sibi affectarunt. Eusebius l. ix. narrat Maximum Imperatorem libellos quosdam in Christi derisionem confictos nomine Pilati per ludos circumferri legique præcepisse. D. Hieron. hunc Persii locum, ut et alios sæpe, bis aut ter usurpat, adversus Ruffinum bis, et in Apologet. ad Domitionem.

Cirratorum] Id est, nobilium juvenum, quorum cirtati solent esse canilli, id est, cincinnati, torti.

30 *Ecce inter pocula]* Respondet Persius, et docet flocci faciendas esse eas laudes, quæ dantur inter pocula. Quod antea Horatius fecerat Sat. II.

2. 'Discite non inter lances mensaque nitentes, Cum stupet insanis acies fulgoribus, et cum Acclivis falsis animus meliora recusat.' Mos erat scilicet apud veteres in conviviis aliquid ex illustribus Poëtis atque Anctoribus afferre, unde fabulandi inter doctos occasio præberetur. Vide Athenænū passim.

31 *Romulidæ saturi]* Romulidas vocat ironice, quasi Romulo valde absimiles. Gell. xi. 14. refert Romulum ad epulas vocatum non multum bibisse, quia postridie mane negotiū haberet. Vide Juvenal. Sat. vi. 433. et seq. ubi et mulieres in convivio iudicium ferentes de Virgilio aliisque Poëtis coarguit.

32 *Hyacinthina]* Vestis pretiosa notat quempiam nobilem ac delicatum. De cruce hyacinthi in florem purpureum verso Ovid. Metam. lib. x. fab.

5. Legunt alii, *Ianthina*: vestisque erit violacei coloris, nec minus splendida. Græcum est nomen ab *τον viola*, et *ἄνθος flos*. Perinde est.

Læna] In Tuscul. tegmen vocatur a Tullio: estque vestis accubitoria, cuius in conviviis usus erat, et supra vestem albam induebatur.

33 *Rancidulum]* Metaph. a caribus ad corruptionem vergeantibus: hic denotat aliquid insulsum.

Balba de nare] Durior paulo hæc

Phyllidas, Hypsipylas, vatum et plorabile si quid,
Eliquat, et tencero supplantat verba palato. 35
Assensere viri : nunc non cinis ille poëtæ
Felix ? non levior cippus nunc imprimis ossa ?
Laudant convivæ : nunc non e manibus illis,
Nunc non e tumulo fortunataque favilla
Nascentur violæ ? Rides, ait, et nimis uncis 40
Naribus indulges. An erit, qui velle recuset

lidas et Hypsipila, et triste aliquid Poëtarum ; si vocabula etiam dejicit palato molli : statim homines acclamant. An non manes hujus Vatis nunc beatæ sunt ? An non cæspes mollius nunc premit ejus ossa ? Comessatores celebrant : annon e cineribus istis, annon ex isto sepulcro et beato pulvre flores deinceps enascentur ? Irrides (inquit) et nimis servis rugato naso. An aliquis erit, qui renuat captare laudes vulgi : et postquam

—36 *nunc num cinis* Ms. Gal. *nunc, nunc cinis* Ms. R.—37 *num levior* Ms.

NOTÆ

metaphora pronuntiationem effemina-
nam et eductam e naribus vocem
exprimit reprehenditque.

34 *Phyllidas, Hypsipilas*] Hæ mu-
lieres amorem suum contemtum
ægre ferentes morti occubuerunt.
Vide Ovid. Epist. 2. et 6.

Vatum et plorabile] Elegiacum Car-
men, cuius ut plurimum materia tris-
tis. Horat. in Arte. ' Versibus im-
pariter junctis querimonia primum,
Post etiam inclusa est voti sententia
compos.'

35 *Eliquat*] Liquide veluti et gut-
tatin fundit, voce lenta, molli, et af-
fectata pronuntiat.

Supplantat] Verba nondum plane
efformata quasi strangulat ac dejicit
mollitie causa. Supplantare proprie-
tatem supposito pede in terram dejicere.

36 *Assensere eiri*] Applaudunt sta-
tim omnes, et probant indignas hasce
recitandi rationes.

Nunc non cinis] Post tautas assen-
tationes an non bene est illi Poëtæ ?
An non quiescent ejus ossa molliter ?

37 *Cippus*] Est sepulcri lapis; vel,

ut alii volunt, terra in tumulum ag-
gregata.

38 *Manibus*] Manes sunt animæ
defunctorum: sunt etiam Dii Superi
et Inferi. Ponitur hic ea vox pro
terra ipsa sepulcri. Vide Sat. v.
152. ad vocem *Manes*.

39 *Favilla*] Quasi favilla, ab igne
fovendo. Spectat Persius antiquo-
rum morem cremandi cadavera.

40 *Rides, ait*] Inquit nempe ad Sa-
tyricum monitor.

Nimis uncis naribus indulges] Satiri-
cae mordacitati nimium servis. Naso
suspendere adunco dicitur qui salse
deridet et subsannat: et quidem ri-
dendo nasus in rugas contrahitur.

42 *Cedro digna*] Id est, immortali-
tate, quia succus e cedro corruptio-
nem arect. Vide Plin. XIII. 5.

43 *Scombro metuentia, &c.*] Seripa-
ta inepta, que nec vult quisquam
emere, nec potest Bibliopola vende-
re, deputantur in volvendis variis
mercibus, garo, pipeti, thuri, &c.

Scombro] Pisces, e quibus opti-
mum siebat garum sive salsa mentum.

Os populi meruisse? et, cedro digna locutus,
 Linquere nec scombros metuentia carmina, nec thus?
 Quisquis es, o modo quem ex adverso dicere feci,
 Non ego, cum scribo, si forte quid aptius exit, 45
 Quando hæc rara avis est, si quid tamen aptius exit,
 Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra est:
 Sed recti finemque extremumque esse recuso
 'EUGE' tuum et 'BELLE.' Nam BELLE hoc excute totum:
 Quid non intus habet? non hic est Ilias Acci 50
 Ebria veratro? non si qua elegidia crudi

dixit digna cedro, reuerset relinquere posteritati versus non timentes scombros et thus? Quicunque es, o homo, quem mox induxi loquentem contra me, audi: quando compono, si fortasse concinnum aliquid editur a me, quandoquidem est infrequens hæc volucris, attamen si aliquid concinnum editur a me, non ego timebo celebrari: Nam cor non habeo durum ut cornu. At nego tuum illud euge et belle, esse ultimum scopum bene facti. Eniuvvero evolre integrum hoc belle: quidnam intra non continet? Non istic est carmen Actii redundans helleboro: non est Elegia aliqua,

Gal. *nunc lecior cippus non* Edit. Steph.—46 *hoc pro hæc* C. 46 præcedit

NOTE

Vide Plin. ix. 15. et Athenæum, l. vii. ubi naturam hujus piscis describit, variasque proprietates.

44 *Quisquis es?*] Verba sunt Persii, quibus eleganter distinguit finem recte facti, et ejus consecataria quædam. Dicitque se non respue laudem virtuti nunquam non adjunctam, non tamen eam spectare velut ultimum finem.

46 *Rara avis?*] Proverbium est de Phœniece. Vide Plin. x. 2. Ovid. Metam. xv. e. 37. et alios.

47 *Cornea fibra?*] Cor mihi durum non est et hebes, quod laudis amor non tangat.

Fibra?] Synedochie^{ws} pro corde, cuius extremitates, sicut et aliarni quarundam rerum, fibrae appellantur.

49 *BELLE hoc excute?*] Scrutare mentem applaudentium, et approbandi rationes.

50 *Quid non intus?*] Meras adulatio-nes esse videbis.

Non est hic Ilias Acci?] Hic, inquit Persius, in meis Satiris non idem reperies quod in versiculis Accii Labeonis. Vide supra vs. 4.

51 *Ebria veratro?*] Composita ab homine qui quanquam acuendi ingenii causa hellebore plurimum sumserat, non melius proinde scripsit, quippe reluctabatur Minerva: neque ars dare potuit, quod natura negaverat.

Veratro?] Albus est helleborum, quod utile ad purgandum cerebrum, et excitando spiritus; adhibitumque identidem a studiosis, auctor est Plin. xxv. 5. Item Gell. xvii. 15.

Elegidia?] Diminutivum ab Elegia.

Crudi?] Vel pleni cibo nondum bene cocto: vel metaphorice, sciolii, qui quod didicerunt qualitercumque, nondum plane concoxerunt, nec perfecte callent.

Dictarunt proceres? non quicquid denique lectis
 Scribitur in citreis? Calidum scis ponere sumen:
 Scis comitem horridulum trita donare lacerna:
 Et, Verum, inquis, amo: verum mihi dicite de me. 55
 Qui pote? vis dicam? nugaris, cum tibi, calve,

*quam composuerint Primates saturi; tandem non est id omne quod exaratur recum-
 bendo in thoris e citro. Tu nosti apponere sumen fervidum. Nostri dare vetus
 pallium assecæ pauperculo: et postea dicis; Diligo veritatem; veritatem mihi
 aperi. De me quomodo id fiat? Visne ego aperiam tibi veritatem? Ineptis,*

47 in Ms. R.—50 Attii Ms. R. Atti C.—52 quid quod denique Ms. Gal.—

NOTÆ

52 *Proceres*] Proprie sunt capita trabium, seu mutuli in aedificiis prominentes. Metaphorice sunt *Primates* et *Principes* civitatis.

Lectis scribitur] Interpretantur aliqui tabellas inceratas in quibus scribant si quos mens parturiret versiculos, ne perirent. At quidni accipiuntur ipsi lecti, seu luenbratorii in quibus studebant scriebantque veteres, ut unus vult Casaubonus contra ceteros *Interpretes*? seu triclinares et aenibitorii, in quibus etiam inter eamnam versus dictabant, ut volunt alii. Lege Sueton. in Augusto c. 78. Agell. xix. 10. Plin. Epist. iv. 11.

53 *Citreis*] Ecitro pretiosa arbore. Quo Persius Nobiles Romanos perpetuo notat Poëseas studio perperam affectos.

Scis ponere] Lante excipis homines, quorunq; emas hoc pacto suffragia et applausus.

Sumen] Fereulum erat delicatissimum e inannuis porear post recentem partum sectis et sale conditis. Plin. viii. 51. Quod autem, *calidum*, addit Persius, ne putas redundare epithetum, inquit Casaubonus: ferventissimos enim cibos inferre moris erat.

54 *Scis comitem horridulum*] Horat.

Epist. i. 19. 'Non ego ventosæ plebis suffragia venor Impensis cœnorum et tritæ munere vestis.'

55 *Et, Verum, inquis, amo*] Quasi vero bene sentire, et dicere verum queant, quos muneribus corrupisti. Et quasi de versibus tuis recte judicare, et, quamvis bene jndicaverint, quod sentiunt, tibi sincere aperire liceat convivis. Illi certe ita muneribus tuis devineti non nisi cumulare te landibus audebunt coram, etsi postea forte te derisri sint clam. Horat. in Arte. 'Si vero est, mactum qui recte ponere possit:—Mirabor si sciens inter-Noscere mendacem verumque beatns amicem. Tu seu donaris, sen quid donare voles eni, Nolito ad versus tibi factos ducere plenum Laetitiae, clamabit enim, pulchre, bene, recte,' &c.

Verum mihi dicite] Plaut. Mostell. act. i. sc. 3. 'Ego verum amo, verum volo mihi dici: mendacem odi.'

56 *Qui pote*] Quomodo id fieri possit ut veritatem tibi dicant isti? Horat. Sat. i. 2. 'Male verum examinat omnis Corruptus Index.'

Pote] *Pote* significat quasi possibile. Catullus Carm. 77. quod est ad seipsum: 'Hoc facies, sive id non pote, sive pote.'

Pinguis aqualiculus propenso sesquipedē exstet.

O Jane! a tergo quem nulla ciconia pinsit,

Nec manus auriculas imitata est mobilis altas,

Nec linguae, quantum sitiat canis Appula, tantum!

60

quandoquidem, o Calve, tibi prominet venter obesus, uno pede et dimidio protensus. O felix Jane, quem a tergo nulla tundit ciconia, neque manus inflexa expressit aures asini albas; neque irridet exerte linguae tantum, quantum exerit canis

56 *Quid pote* Ms. R.—58 *Antiquissimi quidam Critici legerunt pisat, vel pisit.* Casaubon. *pinxit* Ms. Gal.—59 *Omnes fere editiones et membranæ habent albas.*—60 *tantæ* Ms. R. *tantæ* habent membranæ. *Puto tamen Persium*

NOTÆ

Vis dicam] Visne ut ego verum ingenue tibi dicam, quod frusta quæris ab adulatoribus?

Nugaris, cum tibi, &c.] Nugæ sunt tua carmina et ineptiae: operam perdis in cendendis versibus, quos nunquam bonos facies. Nam pinguis et obesus venter subtilem sensum non parturit, juxta Græcum illud, *παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νοῦν.*

57 *Aqualiculus]* Diminutivum ab aquali et aqualico, quod proprie vas est, in quo bibunt porci: quanquam significat etiam ventris imam partem.

58 *O Jane]* Janus Deus, cui binam frontem affinxere veteres: unde a tergo derideri non posse affirmat Persius, hincque felicem esse ait. Quod si Poëtastri bina pariter fronte essent, derisiones a tergo plurimas evitarent, aut saltem videntes, quam sint ridiculi nossent. De Jano lege si vis Macrob. *Saturn.* I. 9.

Nulla ciconia pinsit] Id est, nullus digitus ad modum rostri ciconiæ extensus; quod primum est derisionis genus. D. Hieronym. *Praefat. in Sophoniam:* ‘Si scirent Holdam viris tacentibus prophetasse, nunquam post tergum meum manum incurvarent in ciconiam.’ Alii tamen volunt derisionem illam fieri solitam, non

manus sed colli extensione post aliquem, instar ciconiarum collum extendentium. Qnod verisimilius, et juvat D. Hieronym. loco mox citando, ad *Rustic. Monach.*

59 *Nec manus auriculas]* Alterum est derisionis genus, appositis ad tempora pollicibus, alios digitos et reliquam manum mouere eo modo, quo asinus movet aures.

Altas] Vulg. *albas*, quia intus albae sunt aures asininae.

60 *Nec linguae, quantum]* Nec irridet te protracta tantum lingua, quantum protrahere solent canes sitibundi in regione calida. ‘Tria sunt sannarum genera: aut manu significare ciconiam; aut apposito temporibus pollice, auriculas asininas, aut linguam sitientis canis.’ Hæc *vetus Schol.* D. autem Hieronym. in *Epistola ad Rusticum Monachum:* ‘Ne credas,’ inquit, ‘adulatoribus, imo irrigoribus, qui cum te adulacionibus suis soverint, si subito respexeris, aut ciconiarum deprehendes post te colla curvari, aut manu auriculas agitari asini, aut aestuantem canis pretendi linguam.’

Canis Appula] Apulia Italæ regio versus ostium sinus Adriatici. Ponitur pro qualibet regione calida.

Vos, o patricius sanguis, quos vivere fas est
Occipiti cæco, posticæ occurrite sannæ.

Quis populi sermo est ? quis enim ? nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per leve severos
Effundat junctura unguis. Scit tendere versum
Non secus, ac si oculo rubricam dirigat uno. 65
Sive opus in mores, in luxum, in prandia regum,

Apuliae sitibunda. O vos sanguis nobilis, quies datum est vivere sine oculis in occipitio, eritate derisionem posteriorem.) Quid populus dicit? Quid enim rero diceret, nisi versus jam tandem currere metro facili, adco ut connexio sinat ire unguis asperos per polium. Ille homo, inquit, novit scribere versus non aliter quam si uno oculo regat lapillum rubrum. Scu juvat scribere in mores, seu contra

scripsisse *tantum* ; quæ lectio et elegantior longe est, et planior ; sic et qui-

NOTÆ

61 *Patricius sanguis*] Patricii sunt Senatorum filii : designantur hic qui libet Nobiles Romani. Horat. ad Pisones : ‘ Vos o Pompilius sanguis.’

62 *Occipiti*] Occiput pars capitis posterior, sicut anterior sinciput.

Occurrite] Subeant licet ludibrium et derisionem plebeii ; at vos, o Nobiles Romani, ne existimate fortunas et famam vestram pendere a versen- lis : ab illis faciendis tantisper absti- nente, aut saltem bonos facite. At mementote vos carere Jani oculis adeoque derisionem secretam timete eorum ipsorum, qui coram vobis aplaudunt.

Posticæ sannæ] *Sanna* est deriso facta distorto vultu ; *postica*, quæ fit post et a tergo hominis derisi.

63 *Quis populi sermo est*] Supra habes, *de me*, ante parenthesim : id est, quid de meis versiculis sentit populus, quid dicit ? inquit Poëta vanæ gloriae cupiditate excæcatus.

Quis enim ! &c.] Quis alius esset sermo, id est, quid aliud dicere posset, nisi elegantes et sublimes esse tuos versus ? Respondeat adulator.

64 *Ut per leve severos*] Tam molles et politi sunt tui versus, ut similes

sint levigato marmori, supra quod sine remora ducuntur et fluunt unguis.

66 *Rubricam*] Genus est terræ fos- silis, coloris rubri, quæ primum re- perta ad urbem Sinopem, ad littus Euxini maris in Paphlagonia, unde vocatur etiam Sinopis. Plin. xxxv. 6. hæc utilis ad notandas lineas, Ar- chitectis, &c.

Oculo dirigat uno] Metaphora a Fabris, qui lineam ductori rectam, et hanc seu creta seu rubrica notaturi, alterum claudunt oculum, ne radii visuales distrahantur, et aberrent.

67 *Sive opus in mores*] Sive scribenda Comœdia. Ita vetus Interpres ; et alii quidam ejus auctoritatem secuti. Repugnat Casaubonus, et jungit hæc, in mores, in luxum ; explicatque de Satira, quæ tunc usitatissima erat, cum alioqui Comœdiae scriptio jam pridem frigere incepisset.

In luxum] Hæc verba Satiræ ma- teriam procul dubio exhibent : sicut, mores, Comœdiæ, quæ morum est expressio et vitæ communis adumbratio. Siquidem ea, ut mox dixi, sepa- randa sunt.

In prandia Regum] Sive scribenda

Dicere, res grandes nostro dat Musa poëtæ.

Ecce modo heroas sensus afferre videmus
 Nugari solitos Græce, nec ponere lucum
 Artifices, nec rus saturum laudare, ubi corbes,
 Et focus, et porci, et fumosa Palilia sceno;

70

delicias, seu in prandia Regum, Musa inspirat sublimia nostro Vati. Ecce nunc cernimus nonnullos scribere herorum facta, qui solebant tractare nugas Græce, et non peritos describere uerum; nec celebrare agrum abundantem, in quo cophini, et caminus, et sues, et festa Palis Deæ fæno ardente fumantia: ex quo rure prodiit

dam Editi præferunt. *Casaubon.*—69 Hanc scripturam, *videmus*, etiam vetustissimi quidam Libri servant: firmat quod sequitur, *cum rideas*: et ita superior, *Hic neque more probo rideas*: placet tamen *docemus*, cum Bongarsii Codice, et nonnullis aliis. Refero enim ad doctores juventutis, qui eorum inanes animos rerum cognitione ad magna prius aspirare præcipiebant, quam in planis

NOTÆ

Tragœdia quæ Principum facta continet. Alludit hic Persius ad Thyestæ cœnam, in qua ille coctos filios ab Atreo fratre, inscius rei, et imprudens devoravit. Vide Senecam Tragicum.

68 *Res grandes, &c.*] Ironica sunt ista.

69 *Ecce modo heroas, &c.*] Heroicum carmen scribendum nonnullos cernimus suscipere, etiam imperitos.

70 *Nugari solitos Græce*] An qui carmina Græcorum inepito in Latinos versus transferunt, ut fecit Actius Labeo? An qui Lingua Græcam vix dum delibarunt, neque adeo satis eruditæ videntur ad tale tantumque opus, quale est Epicum Carmen, quod summos per omnia Poëtas requirit? Legunt aliqui: *Ecce modo heroas sensus afferre docemus, nugari solitos Græce*: aiuntque reprehendi ipsos Magistros ac Praeceptores, qui discipulos suos instituendo ad grandiloquentiam, non tam ad sublimem, quam ad turgidum inepitumque stylum eos deducebant: quod videntur confirmare sequentia: ubi, *nec ponere lucum artifices, &c.* rudes tirunculi in-

telligi possunt, sicut et nugari Græce soliti, cum Romæ juvenes Lingua primum Græcam doceri consuevisserunt. Verum his omnibus omissis, placet interpretari; in scribendo lascivire, more Græcorum, quibus id familiare in descriptionibus, et in aliis passim.

Nec ponere lucum artifices, &c.] Vix peritos tractare ut decet faciliora argumenta, in quibus solent tirones exerceri: qualia sunt descriptio nemoris, laudatio rei rusticæ. Vide Horat. initio Artis Poëticæ. Suspicatur hic Casaubonis Persium habuisse in animo inepitum aliquem sui temporis Poëtam, qui de re rusticæ carmen aliquod inconditum composisset, quo forte congesserat inepit plurima, ut festa Palis, urbis Romæ Originem, Cincinnati Dictatoris Historiam: et leviuscula multa studiose complexus fuerat, ut corbes, focus, porcos, &c. At suspicionem ille suam nullo fulcit argumento.

71 *Rus saturum*] Agrum abundantem rebus omnibus.

72 *Palilia*] Pales Dea Pastorum, ab iis celebatur xi. Kal. Mai. id est,

Unde Remus, sulcoque terens dentalia, Quinti,
Cum trepida ante boves dictatorem induit uxor,
Et tua aratra domum lictor tulit: euge poëta!

75

Est nunc, Briseis quem venosus liber Acci,

Remus, et tu quoque, o Quinti, alterens aratrum sulcata humo, quem ante bores conjux attonita vestitur Dictatoris teste, et viator reportavit aratrum tuum in aedes tuas. Macte, o Vates; reperitur jam aliquis, quem delectent scripta tur-

et humiliibus stylum exercuerunt. *Cusaubon.*—72 *Parilia* Edit. Steph. et multæ Edd.—74 *Quem dictatura.* Ms. Gal.—76 *Attii* Ms. R. *Brisci* vetus lectio est; et *Acci*; non *Brisai*, neque *Acti* vel *Atti*. Sed pro *Brisci* lego *Briseis*: notissimum fœminæ nomen ex Homero, et aliis Poëtis: ejus casus Tragediæ nemo

NOTÆ

vigesima prima diē Aprilis. Festum agebant ad arcedos lupos et morbos a pecore: vel ut felix esset et fœcundus pecoris partus: unde legunt quidam, *Parilia*. Vide Athen. I. viii. sub finem. Ovid. iv. Fastorum.

Fumosa] Quia congestis feno et stipula ignem accendebant Rustici, in Paliliis, transilientesque expiari se credebant. Ovid. Fast. iv. ‘Moxque per ardentes stipula crepitantis acervos Trajicias celeri strenua membra pede.’ Et post: ‘Omnia purgat edax ignis, vitiumque metalli Excoquit; idcirco cum duce purgat oves.’

73 *Unde Remus*] Quo ex agro prodidit Remus cum fratre scilicet Romulo; et Romanū condiderunt circa Paliliorum diem. Ovid. Fast. iv.

Dentalia] Dentale pars aratri lignea cui præfigitur vomer.

Quinti] Unde tu quoque prodiisti, o Quinti Cincinnatus, qui ex aratro ad Dictaturam es evocatus. Tit. Liv. I. iii.

74 *Dictatorem induit*] Dictatura, summus Romanorum Magistratus sex mensibus durabat: licebat tamen ante tempus abdicare: quod fecit Lucius ille Quintius, post dies sexdecim, rediitque ad opus rusticum, postquam

rem Romanam in tuto collocasset, liberato Consule L. Minutio, quem obssessum in Algido monte jam dies aliquot tenebant æqui hostes. Tit. Liv. iii. 27. et sequentibus.

Uxor] Racilia: *trepida*, sive prægandio, sive præ stupore ob inexpectatum honorem, et discrimen rerum Romanarum.

75 *Euge Poëta*] Bono esto animo: en alii tecum amant etiam antiqua, obsoleta, turgida. Ironice, et satirice.

76 *Briseis*] Sic magis placeat cum aliis legere, *Briseis*, (quod nomen puellæ est, de qua Homerus passim in Iliade, et Ovid. Epist. 3.) ut sit titulus Tragediæ ab Accio scriptæ; quemadmodum ponitur mox Antiopa Panenii Tragedia. Alii legunt, *Brisci*; quod Bacchi cognomen tribuitur Accio, vel quod in Bacchi clientela sunt Poëtae Tragici, vel quod Bacchus Tragediam scripserat.

Venosus liber] Quasi venis prominentibus tumens. Porro quid Turnebum moverit ut legendum esse, *nærosus*, suspicaretur, nec ego suspicari possum.

Acci] Cave legas, *Actii*. Nec enim loquitur hic Persius de Labcone Accio, de quo jam satis, sed de Lucio

Sunt quos Pacuviusque et verrucosa moretur
 Antiopa, *ærumnis cor luctificabile fulta*.
 Hos pueris monitus patres infundere lippos
 Cum videas, quaerisne, unde haec sartago loquendi 80
 Venerit in linguis? unde istud dedecus, in quo
 Trossulus exsultat tibi per subsellia levis?
 Nilne pudet, capiti non posse pericula cano

gida Accii Brisei. Modo reperiuntur homines, quos detineat Pacuvius, et Antiopa salebrosa animum tristem habens doloribus obssessum. Quandoquidem cernis parentes lippentes sugerere haec praecepta juvenibus, rogasne unde ista dicendi patella ad os pervenerit; et unde hoc probrum veniat, ad quod tibi subsilit Eques Romanus politus, per sedes inferiores. Nullone pudore aficeris quod nequeas arcere

potest negare. *Casubon.*—82 *exultet* Ms. Gal.—84 *Quid vocat tēpidum dē-*

NOTÆ

Accio vetere Poëta et Pacuvii co-ta-neo, paulo tamen juniore, quem laudant Tull. pro Archia Poëta. Ma-
 crob. Saturnal. i. 7. Item vi. 1. 2. et
 5. Valerius Max. iii. 7. art. 11. Vide
 et Lylium Giraldum.

77 *Pacuvius*] Brundusinus, antiquus Tragœdiographus, ino Tragœ-
 dorum Princeps, aliquanto junior
 Plauto, Eunii ex sorore nepos fuisse
 dicitur. M. Pacuvii et L. Accii col-
 loquium ex occasione factum Tarenti,
 lege apud Agellium xiiii. 2. item ntri-
 usque elogia apud Quintil. x. 1. Duo-
 rum horumce Poëtarum stylus qui-
 dem asper et durns, attamen interlu-
 cet sententiis.

Verrucosa] Quasi verrucis et tumo-
 ribus aspera.

78 *Antiopa*] Lyci Thebarum Regis
 uxor ob Jovis concubitus a viro re-
 pudiata. Titulus est Tragœdiæ Pacu-
 vianæ, enjus meminit Tullius initio
 i. 1. de Finibus.

Ærumnis fulta] Id est, suis se mi-
 seris sustentans, indurans: vel cir-
 cumeineta calamitatibus. Metaphora
 satis dura, quam ex ipso Paenio
 de promtam hic reprehendi nonnulli

autumant: sicut et vocem, *luctifica-
 bili*.

79 *Hos pueris monitus*] Nempe, ut
 veteres Poëtas sectentur.

80 *Sartago*] Vas patulum in quo
 cibi friguntur. Metaphora pro stre-
 pitu ferventis sartaginis, cui similem
 edit sonni oratio confusa, et vocibus
 novis simul et obsoletis conferta.

81 *Dedecus*] Infame dicendi scri-
 bendique genus.

82 *Trossulus*] A Trossulo Tuscorum
 oppido sine peditum ope capto, Equi-
 tes Romani cognominati sunt Trossu-
 li. Accipiunt alii pro, Trosulus
 diminut. a Torosus; ut notentur ho-
 mines delicatuli.

Subsellia] Vel quibus spectabant
 Ludos Equites Romani, vel quibus re-
 citationes audiebant, ut supra fuse
 explicui, ad eum lecum: *Sede leges
 celsa.*

83 *Nilne pudet*] Jam eos insecta-
 tur Persius qui lenocinia verborum
 tam studiose imo tam stulte adhibent,
 ut in eo vim orationis constituent,
 ipsique in causis capitalibus valere
 putent: adeo sua illos execucat vana
 ostentationis et gloriæ inanis cupidio.

Pellere, quin tepidum hoc optes audire, DECENTER?

Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crima rasis 85

Librat in antithetis: doctas posuisse figuras

Laudatur: bellum hoc: hoc bellum? an, Romule, ceves?

periculum a capite albo, imo cupias auscultare frigidum illud verbum, convenienter?
Prædo es, inquit Pedio accusator. Ecquid Pedius respondet? Criminationem
expedit in antithesibus politis. Erudita adhibuisse schemata, laudi vertitur.
Pulchrum illud. Illud, aïs, pulchrum est? Numquid turpiter adularis, o Romane?

center? placebat legere *trepidum*, quod verbum est Horatii et Persii: prorsus ita dictum superius. *ingentes trepidare Titos*: qui locus valde confirmat nostram emendationem. Atque hanc lectionem invenimus annotatum in uno eorum veterum codicium, quos a clarissimo Bongarsio accepi: verum tamen et liber ille, et ceteræ omnes membranæ, quibus usi sumus, consentiunt cum vulgatis: videtur etiam Sidonius Apollinaris hunc locum imitatus, ut saepe alios, cum scribit in Epistola ad Faustum l. ix. ‘Quænam est cuiquam peritiæ cervix tanta, quive hydrops, ut etiam *tepidu* vestra non ferventissimis laudibus persequeatur?’ Vocantur autem *tepidu* Sidonio dicta mediocria, nec primæ notæ; ita hic capi ea vox potest: ut sit *audire tepidum decenter* velle laudari vel modica laudatione. *Tepere, ferrere, frigere*, frigefacere sic saepe usurpantur. *Casaubon*. Evidem malim *trepidum* legere; ita ut *trepidum decenter* significet acclamations hominum trepidantium, patronique orationem, ad suas aures compositam, parum continenter cum la-titiæ significatione excipientium. *Kænigius*.—85 Malim *doctus*. *Juvenalis*, ‘doctus spectare lacunar.’ *Casaubon*.—87 *bellum hoc, hoc bellum?* Edit.

NOTÆ

84 *Quin tepidum*] Etiam cum reus capitum periculo liberandus oratione que solida defendendus, captas laudem e futili verborum auenpio, quam potius vera eloquentia querere debet.

85 *Pedio*] Pedius Blesus sub Neronia Cyrenensibus accusatus est expilasse templum Æsculapii. Cornel. Tacit. Annal. l. xiv. damnatusque et Senatu motus est. Ponitur hic pro quolibet Romani fori oratore et patrōno.

Pedius quid] Id est, quid respondet, qua ratione removet illatum sibi sacrilegii crimen?

Rasis] Id est, politis et elaboratis. Quintil. ix. 3. in ipso fine. ‘Ubi vero atrocitate, invidia, miseratione pugnandum est, quis ferat contrapositis, et pariter cadentibus, et consimilibus, irascentem, flentem, rogantem? Cum in his cura verborum deroget affectibus fidem; et ubicumque ars ostentatur, veritas abesse videatur.’

86 *Librat*] Velut in contraria lance opponit criminacionibus non valida, ut oporteret, argumenta, sed meras verborum exornationes et figuræ; periodorum affectatos numeros et quasi appensos, homeotelenta, homœoptota, Isocola, &c. fortasse quia seit hos flosculos ac rhythmos apud Neronem valere, his se tueretur. D. Hieronym. Epist. ad Pammachium. ‘Non pudet Christianos et Sacerdotes Dei, quasi de rebus iudicris agatur, verbis dubiis haerere, et ambiguas librare sententias, quibus loquens magis quam audiens decipitur.’

Antithetis] Latine, *Contrapositum*, Figura est per quam contraria contrariis respondentia in oratione ponuntur.

Doctas] Legunt alii, *Doctus*, id est, peritus et gnarus adhibendi tales figuræ a Gorgia Rhetore inventas.

87 *Bellum hoc*] Inquiunt vani illi scriptores, vel adulatores.

Men' moveat? quippe et, cantet si naufragus, assem
Protulerim? cantas, cum fracta te in trabe pictum
Ex humero portes. Verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvasse querela.

90

Sed numeris decor est et junctura addita crudis.
Claudere sic versum didicit, *Berecynthius Attin*;

Enimvero si canat is qui fecit naufragium, an me tangat, et ei nummum erogarerim? Itane canis (dicam) quando te e scapula gestas adumbratum in tabula abrupta. Certe sincerum et non noctu comparatum edet dolorem, qui cupiet me flectere querimonia sua. At metris gratia inest, et connexio juncta immaturis. *Edoctus est ita finire carmen: Berecynthius Attin, et Delphin qui secabat mare Glaucum.* Ita subtraximus latus Apennino

Steph. *bellum hoc, bellum est* Ms. R. *hoc bellum? bellum est* Ms. Gal.—
88 *Men' moveat quippe?* Edit. Steph.—92 *abrita* Edit. Steph. Quidam codicis habent *abrita*: inepit. Casaubon.—93 Sic legendum est: quod pridem

NOTÆ

Hoc bellum?] Repetit enim indignatione Persius: scilicet pulchrum hoc ducitis, o Romani?

Romule?] Ponitur pro quolibet Romanorum.

Ceres?] Au ita turpiter adularis, ut canes solent agitando clunes domino suo ab blandiri?

88 *Men' moreat?*] Mene ad misericordiam provocet?

Assem?] Ponitur pro quolibet numero: proprio vero *as* est libralis numerus: idem quoque significat quod libra et pondo. Varro I. 1. de Ling. Latina.

89 *Cantas, cum, &c.*] O Pedi, florido in sermone ludis et exultas, cum tamen mox ob crimina dammandus sis et movendus Senatu, tam stultus es nimirum, quam qui portans sui naufragii notas cantat hilariter: et tu, o Poëta, qui omnem Carminis laudem reponis in levibus ornamentiis figuratum, neutro illorum es sanior.

In trabe?] *Trabs* pro tabella accipiatur.

Pictum?] Apud veteres, qui fecerant naufragium, hoc in tabella pictum circumferabant, ut stipem corrogarent. Tabellam vero postea in Nep-

tuni alteriusve Dei opitulatoris templo suspendebant. Horat. Od. I. 5. ‘Me tabula saecr Votiva paries indicat, uvida Suspendisse potenti Vestimenta maris Deo.’

90 *Verum, &c.*] Supple, ploratum plorabit; sicut dicimus, vitam vivere.

Nocte paratum?] Meditatum et arte confictum.

91 *Qui me volet, &c.*] Poëta qui voluerit lectores movere, ne falsos tantum colores et vana Carmini ornamenta, de quibus ante, sed verum suuum ac robur indat. Horatius in Arte: ‘Si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi.’

92 *Sed numeris decor est?*] Retorquet malus Poëta: attamen in iis ipsis versibus quos reprehendis, inest concinnitas, inest aliquid ornatus et artificii, quanquam tu erdos vocas.

Addita?] Legunt quidam, *abrita*, id est, abstrusa, occulta, arte et ingenio conquisita.

Crudis?] Versibus non sat matura meditatione perfectis, vel, factis ex tempore, et magno numero, sine ullo labore, nullaque diligentia et industria profusis.

93 *Claudere sic versum, &c.*] Repo-

Et, Qui cœruleum dirimebat Nerea delphin :

Sic, Costam longo subduximus Apennino.

95

Arma virum, nonne hoc spumosum et cortice pingui ?

Ut ramale vetus prægrandi subere coctum.

longe patenti. Numquid non etiam illud carmen, Arma virum, spuma plenum est, et crasso induio ? Sicut ramus annosus decoctus ingenti subere.

monuit Josephus Scaliger. *Casaubon. Atys* Edit. Steph. *Attis* Ms. R.—95 *Si pro Sic. C. Invenimus scriptum a Pænino: contra fidem antiquarum membranarum, et auctoritatem Quintiliani IV. 5. Casaubon.*—97 *regrandi*

NOTÆ

nit Persius: ita nempe consuevit Nero rhythmos sectari, et vanas figuræ duntaxat: ita suum de Aty Carmen rhythmicis implet, quasi una sint haec vera carminis ornamenta.

Attin] Nempe, ut rhythmus insit versibus, *Attin*, legendum, non *Attys*: ut monet Jo. Scaliger, et alii doctissimi. Dio de Nerone, ἐκιθαρφδησεν Ἀττῖνα ή Βάκχας. Idem suggerunt veteres Glossæ.

Berecynthus Attin] *Attin*, sive *Attys*, Phrygus puer admodum formosus adamatus Cybelæ, quæ a Berecyntho monte Asiae minoris, ubi colebatur, cognomen adepta est: unde et ipse pariter Berecynthus dictus. De eo Carmen est Catulli sexagesimum quartum. Vide et Ovid. Fast. IV. ‘Phryx puer in sylvis,’ &c.

91 *Dirimbat Nerea]* Nando secat mare. Persius arguit versione hunc tanquam audacioribus metaphoris inflatum. *Nereus* Deus marinus, metonymicæ pro mari ponitur.

Delphin] Hoc aliud esse aiunt Neronis Carmen de Arione, quem dorso exceptit Delphin, et ad portum vexit. Lege Herodotum I. 1. Agell. XVI. cap. ultimo. Ovid. Fast. II. Plin. IX. 8. ubi agit de Delphinis, ipsoque Arione.

95 *Sic]* Id est, per similem vanitatem, affectionem, errorem.

Costam subduximus] Unam syllabam versui heroico tanquam longiori sub-

trahere amavit Nero, substituto in tertia sede frequenter spondeo. Porro per costam Apennino subductam intelligit latus et certam partem Alpium, alludens ad Annibalem, qui igne et aceto eam perrupit, sibique quoque exercitui viam apernit. Plutarch. in Vita Annibal. Tit. Liv. I. xxi.

Longo Apennino] Longe mons ille protensus per Italiam medium excurrit ad fretum usque Sienum.

96 *Arma virum]* Virgilii Æneidem intelligit. Nimirum reponit Persio monitor, vel quivis alius turgidorum versum artifex et patronus: si tu nostra carmina non probas, quid, queso, censes de Virgiliana Æneide? An non et illi versus videbuntur spumosi et inflati?

Spumosum] Vano tumore velut spuma turgescens extrinseca, sine ulla intus medulla et succo.

Cortice pingui] Crasso, inflato, qualiter habet suber. Vide Plin. XVI. 8.

97 *Ut ramale vetus]* Jungunt haec aliqui cum precedentibus, et tribuunt monitori, ut sit expolitio prioris sententia. At doctiores se jungunt, ut sit Persii ad monitorem responsio: grandes quidem et sublines sunt Virgilii versus, sed non inflati, imo dissipata spuma et tumore discusso velut cocti sunt et maturo judicio perfecti: similes ramo veteri, magno quidem,

Quidnam igitur tenerum, et laxa cervīce legendum ?
Torva Mimallois implerunt cornua bombis :
Et, Raptum vitulo caput ablatura superbo 100
Bassaris : et, Lyncem Mænas flexura corymbis,

Ecquod ergo carmen molle, et prouintiandum capite deflexo ? Nempe haec : inflarunt tubas terribiles sonis Bacchantium, et mox Agare eruptura caput ablatum

Edd. multæ.—99 *Mimalionis* C.—102 *Eubion* C.—104 Olim levi mutatione

•
NOTÆ

sed calore Solis et aetate paululum
imminuto et siccato. Vide Quintil.

I. x.

Prægrandi] Alii legunt, *rægrandi*.

Subere] *Suber*, arbor crassæ corti-
cis, Plin. xvi. 8.

Coctum] *Matrurum*, durum, solidum.
Et metaphorice, igne quasi judicii
excoctum, et elaboratum ad amus-
sim.

98 *Quidnam igitur tenerum, &c.*] Excandescit monitor, et in Persium
insurgit : ecquod ergo carmen tibi
tandem probabitur ? Qnod carmen
legendum sine nlla affectatione, quia
per sese commendationem habebit ?
An vero ullum est, quod legi possit
laxa cervice, ac perinde magnum sonet
et grande, quamvis hand erecta et
superba legatur cervice ? quod quid-
dem solenne est et solitum Poëtis
inflatis tñrgidos suos versus legenti-
bus, qui magnum quid de se ipsi suis-
que earminibus sentiunt, et aliis per-
suadere nituntur superbo illo suo
gestu.

99 *Torva Mimallois*] Respondet
ironice Persius : haec nempe Neroniana,
e Bacchi ejus, concinna sunt.
Porro in istis versibus mollis est rhyth-
mus et affectatus, ceterum quam te-
nus sensus, et verborum tumor quam
minimum respondet ! Sunt qui ne-
gent versus hos Neronis esse, sed a
Persio ad similitudinem Neroniano-
rum conflictos ut dicevus infra vs.

121. ad haec verba : ‘ Aurienlas asini
quis non habet ?

Torva] Vel a terendo quasi *terra* ;
vel *torta* a torquendo, id est, inflexa.

Mimallois] Mimas, antis, Ioniæ
mons, in quo Orgia Baccho celebra-
bantur. Hinc Bacchantes dictæ Mi-
mallones.

Implerunt cornua] Vento inflarunt,
et cecinerunt. Id est, statim atque
signum datum est Bacchantibus per
tubas.

Bombis] Vox ad imitationem soni
facta. Proprie *bombus* est ille sonus
quem edunt apes.

100 *Vitulo*] Pentheo, quem vitu-
lum esse crediderunt furentes illæ
mulieres, ipsaque Agave ejus mater.
Horat. Sat. ii. 3. At Ovid. Metam.
iii. aprum illis visum, ait, remque to-
tam eleganter describit.

Caput ablatura] Agave Bacchi Sa-
cerdos ceteris Bacchantibus adjuta
mortem intulit proprio filio Pentheo,
eo quo non licebat, accedenti ; eique
prima omnium caput ademit Bacchi-
co furore percita.

Superbo] Contemtori Orgiorum
et Sacrorum Bacchi. Metamorphos.
xiii. Bacchanalium Romæ originem,
et abrogationem lege, si vis, apud
Tit. Liv. xxxix. 8. et sequentibus.

101 *Bassaris*] Agave ita cognomi-
nata sicut et aliae Bacchi sacrificulæ,
a Bassara Libyæ loco, ubi colebatur
Bacchus, ut vult Acron ; vel a Bas-

Euion ingeminat : reparabilis assonat Echo.

Hæc fierent, si testiculi vena ulla paterni

Viveret in nobis? summa delumbe saliva

Hoc natat in labris, et in udo est Mænas et Attin: 105

Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit unguis.

buculo petulanti, et Mænas lyncem incurvatura hederarum uris, sapius clamat, eroë: resonat Echo repetens voces. An talia carmina conderentur, si in nobis vigeret pars aliqua virtutis majorum? Illud nihilominus carmen enerve fluit in labillis extrema saliva; et Mænas et Attin in humido est: neque percutit pulpitum,

locum sic legi: *Summa delumbe saliva Hoe natat in labris jejuno; et Mænas et*

NOTÆ

sari veste talari, qua ille induebatur. Non placet etymologia ἀπὸ τῶν βήσσων a vallibus et saltibus in quibus bacchabantur; nec ἀπὸ τῶν βάζειν, quod est loqui seu vociferari.

Lyncem] *Lynxes* currunt Bacchii trahunt, sicut et tigres, maenosa animalia, et varios vini effectus apprime significantia. De ipsis vide Plin. lib. VIII. de tigride, cap. 18. de lynce, cap. 38.

Mænas] ἀπὸ τῶν μαίνεσθαι, quod est furere, Mænades appellatae sunt Bacchantes.

Corymbis] *Corymbus* est hederæ fructus. Hic intellige vel virgam e thyrsō, vel frenum hederis intortis ornatum. Hederæ vero Baccho sacrae, quia revertens ab India vicit his sese coronavit.

102 Euion] *Euios* dicitur Bacchus vel a voce Bacchantium ἐβοῖ: vel quod ob res adversus Gigantes fortiter gestas, laudatus est a Jove his verbis; εὖ νικέ, euge, fili. Horat. Od. II. 19.

Reparabilis] Quæ voces pereunte preparat repetendo.

Echo] Dicta ἀπὸ τῶν ἡχεῶν, sonare. Fuisse pueram ob garrulitatem in vocem a Junone mutatam fabulantur. Quid revera sit *Echo*, explicat discite Plin. II. 36. et XXXVI. 15. Le-

ge et Ovid. Metam. III. 5. et Ausonii Epigramma undecimum.

103 Testiculi] Metaph. paulo audacior et obscurior. Id est, si virilitatis antiquæ et virtutis ac diligentiae majorum nostrorum vestigium aliquod in nobis superesset. Horat. Epod. 15. ‘Si quid in Flacco viri est.’

104 Delumbe] Id est, sine lumbis, et sine viribus. Nam in illis corporis maxime robur appetit.

Summa saliva natat] Eiusmodi carmen enerve pronuntiatur primoribus labris, ubi plurimum salivæ esse solet; non autem virili quadam voce et ex imo pectore educta. Et eum blæsse, molliter, tenere pronuntiarunt illi Poëtastri, tum se egregios Poëtas arbitrantur, quia forte adulatorum acclamationes ineptas audierunt.

105 Et in udo est Mænas, &c.] In udo esse, et summa saliva natare, idem esse videtur. Potest etiam intelligi Persius conqueri quod Neroniana carmina perpetuo habeantur in ore adulatorum et ineptorum Romanorum; adeoque semper in udo sint et in saliva natent. Quod simplicius est et magis placet. De Atti, et Mænade seu Bacchis, Neronianis Carminibus, mox dictum est.

106 Pluteum] *Pluteus* significat hic

‘ Sed quid opus teneras mordaci radere vero
 Auriculas ? vide sis, ne majorum tibi forte
 Limina frigescant : sonat hic de nare canina
 Litera.’ Per me equidem sint omnia protinus alba ; 110

neque redoleat unguis arrosos. At quorsum juvat perstringere aures delicatas reveritate irritante ? Care, si vis, ne fortasse januae potentium fiant tibi frigide : nam illuc litera de nase canum nimis crepat. Per me profecto licet, cuncta suntu deinceps.

At in *Nee pluteum cedit, nec demorsos sapit unguis.* Koenigius.—107 rodere vero

NOTÆ

armarium, in quo libri reponuntur. Praeterea plutei militares vocantur erates quædam corio operæ, quibus ante se locatis hostium tela arecent milites dum faciunt opus. Lips. Poliorcet. lib. I. dialog. 7.

Nec pluteum cedit] Tale Carmen non ostendit percussum a Scriptore pluteum, et pulsatum præ indignatione, quod animus ad votum non suggereret. Quin ille parum sollicitus fuit quam bonos, sed quam inmultos et faciles funderet versus, unde nec mirum si exsiccum, enerve, et elumbre carmen est, quod sine delectu, sine labore, sine anxietate animi fuit compositum. Quintil. x. 3. citat hunc Persii locum.

Nec demorsos sapit unguis] Præ anxietate animi in profunda meditatione defixi, diligenter et accurate scribere volentis ; non probantis omnino quæ scripsit, ac meliora quærentis. Quod boni Poëtæ soient. Horat. Sat. I. 10. ‘ Et in versu faciendo Sæpe caput scaberet, vivos et roderet unguis.’

107 *Sed quid opus, &c.*] Rationes suas elusas a Persio animadvertis monitor adhibet minas, ut a satirica dicacitate cum deterreat.

Teneras auriculas] Aures Neronis et nobilium Romanorum reprehensionis

impatientes.

Mordaci vero] Tuis Satiris nimium veracibus, quibus sine ulla evijsquam reverentia suos cuique etiam nolenti errores ostendis et exprobras acriter, salse, satyrice.

Radere] Metaph. a Chirurgis, qui vulnera putrida cultro radunt ac purgant, et, si opus, secant.

109 *Limina frigescant*] Time potenteriores ita offensos habere, ut frigide te excipiant, ab amicitia excludant; vel etiam mortem inferant, quæ frigidos facit. Horat. Sat. II. 1. ‘ O puer, ut sis Vitalis metuo, majorum ne quis amicus Frigore te feriat.’

Sonat hic] In tuis Satiris nimium est acerbitas : vel in domo Neronis ac nobilium ira et ultio frequens est. Hæc monitor.

De nare canina litera] Litera canina est R. hanc enim canes videntur exprimere, dum restrictis labiis irritatos se significant, atque hirunt.

110 *Per me equidem*] Respondet Persius per concessionem ironieam, si quidem ita vis, probentur omnia velut concinna, etiam quæ minime sunt.

Alba] Sicut nigrum pro malo, ita pro bono album ponitur. Pythagoras apud Laërtium : τὸ μὲν λευκὸν τῆς ἀγαθοῦ φύσεως, τὸ δὲ μέλαν κακοῦ.

Nil moror. Euge! omnes, omnes bene miræ eritis res.
 Hoc juvat? Hic, inquis, voto quisquam faxit oletum.
 Pingi duos angues: pueri, sacer est locus: extra

ceps pulchra. Non impedio quidquam: bene est. Omnia, omnia, inquam, eritis valde admirabilia. Istud placet: illic, ait, prohibeo, ne ullus faciat sterlus. Appinge binos serpentes. O jurenes, sancta est terra hæc: foras lotium mittite.

Ms. R. versu Ms. Gal.—111 *omnes*, et enim bene Ms. R. *omn.* etenim bene C. *omnes*, res *omnes* Ms. Gal. *ridi hic ridi* Ms. R.

NOTÆ

111 *Omnes, omnes*] Volo deinceps omnia, omnia, inquam, cum aliis admirari, ut tu facis, et jubes me tecum facere, o monitor.

Bene miræ critis res] Ridicula versus clausula ridiculum adulutoribus consentiendi consilium egregie exprimit. Juxta illud Horatii præceptum Sat. 10. lib. 1. ‘Et sermone opus est modo tristi, saepe jocoso: Defendente vicem modo Rhetoris, atque Poëtae, Interdum urbanij pareantis viribus, atque Extremantis eas consulto.’

112 *Hoc juvat*] Placeat tibi meum hoc propositum, o monitor, bene est.

Hic, inquis, &c.] Hæc vel tua vel Neronis carmina satirica libertate violari prohibes; ab his abstinendum inquis, ut a sacro loco conspurcando: ergo ut sanctitatis corum admonear, ne ea carpere mihi forte contingat, appone notas alias, quemadmodum in locis sacris appendi solent dracones et serpentes, sive ut Genios sacros ac Deos Tutelares exhibeant, sive ut terribilis illa species areat profanos.

113 *Pinge duos angues*] Quod antiqui sub specie draconum et serpentum coluerint Deos et locornum Genios constat ex Herodoto 1. viii. ubi de angue Arcis Athenarum custode, Deoque Tutelari verba facit. Item lib. ii. ait circa Thebas sacros esse serpentes, qui mortui in Jovis æde

sepeliantur. Nota etiam est historia de serpente Epidaurio devecto Romam, et exstrcta æde culto illie pro Æsclapio, de quo lege Tit. Liv. lib. x. Florum, lib. xi. Pausaniam in Corinthiacis: et alios. Virgilius autem Æneid. v. 82. postquam ex Anchisæ tumulo anguem exiisse retulit, subjungit de Ænea, ‘Incertus Genius loci famulumne parentis Esse pntet.’ Propertius Eleg. iv. 8. ‘Lanuvium annos vetus est tutela Draconis.’ Hinc ergo est quod sacris locis Draconum figuræ appingerentur, ut auctor est Turnebus xiii. 12. et xiv. 4. ubi et locum hunc Persii affert. Cur denique sub specie serpentum atque draconum, locornum Genios, ac Deos, Heroasque colebant, pingerentque, Maerob. Saturn. 1. 20. rationem videtur attingere, cum ait, ideo Salutis et Æsclapii simulariis appendi draconum figuræ, quia præstant ut humana corpora, velut infirmitatis pelle deposita, ad pristinum revirescant vigorem, sicut revirescant dracones per annos singulos, pelle senectutis exuta. Unde concludere licet; serpentes, eo quod veluti quotannis juvenescunt, immortalitatem bene significare, Deos et Heroas optime designare, ac propterea locis sacris appendi. Plutarchus aliam affert causam, sed meo iudicio valde futilem, in Vita Cleomenis ad finem, ubi narrat fixi in cruce Cleo-

Meiite: discedo. Secuit Lucilius Urbem,
Te, Lupe, te, Muci; et genuinum fregit in illis. 115

Abeo. At Lucilius proscidit civitatem; te, o Lupe; et te, o Muti; et in istis

NOTÆ

menis corpus anguem fuisse circumplexum, hincque Divinitatis opinionem Regi accessisse, et Heroëm habitum Cleomenem Deorumque filium. Addit porro hujus rei et opinionis causam a sapientibus viris proditam esse, quod sicut e bobus apes, ex equis fuci, ex asinis crabrones generantur, sic ex humanis corporibus serpentes enaseantur. Denique concludit: non ergo abs re veteres Heroëbus dracones consecrasse. Dracones divini cultu honoratos affirmant porro *Ælianu*s de animal. II. 2. 16. 17. et *Plutarch.* lib. de Iside et Osiride.

Pueri, sacer est locus] Adde etiam hoc interdictum, quo pueri deterreantur a polluendo sordibus loco; neve illic meiant: quod grande erat nefas. Horat. in Arte: 'Minxerit in patrios cines.' Vide quæ *Sueton.* de *Nerone* lotio contaminante Deæ simulacrum. Sed et, urinam facere ad statuas Principum, capitale fuisse, docet *Ælius Spartianus* in *Antonino Caracallo*; ubi sic refert: 'Damnati sunt eo tempore qui urinam eo loco fecerant, in quo erant imagines Principis,' &c.

Extra meite] Metaphorice significat: o Poëtae Satirici, censuram vestram alio transferre quolibet, modo ab his abstineatis.

114 *Discedo]* Siquidem his parendum, quæ sunt maxime reprehensione digna, inquit Persius, hinc mihi demigrandum. Abeo itaque; vix enim mihi temperarem (ut initio monui petulantem mihi liensem esse) quin satirica libertate utebor in his perinde ac in ceteris.

Secuit Lucilius] Scipsum redarguit Persius: Ecce vero discedam? Quid verebor facere, quod ante me alii impune fecerunt?

Lucilius] C. Lucilius primus apud Romanos Satiras scripsit. Ac sicut Lucilium Horatius, Horatium Persius, alios omnes Juvenalis imitatus est; sic Lucilius secundus fuerat Ennius et Accius. Horat. Sat. I. 10. 'Nil comis Tragici mutat Lucilius Acci? Non ridet versus Enni gravitate minores?' Coævum fuisse Scipioni Africano testatur idem Horat. Sat. II. 1. ubi et alibi passim in Sermonibus Lucilium carpit mordicus, quanquam magno aliis in pretio fuisse refertur; nec suam ipsi laudem detrahit Quintil. lib. x. Natus nobili loco ex Arunca Ausoniacæ urbe, anno uno ante eum veniret Carthago in Romanorum potestatem. Scripsisse dicitur Satirarum libros plusquam triginta: at pervenerunt ad nos fragmenta tantum aliquot. Crinitus.

Urbem] Romam et potentissimos Romanorum acerrime insectatus. Horat. Sat. I. 10. 'Saic multo Urbem defrictum.' Et lib. II. Sat. I. 'Primores populi arripuit populumque tributum.' Juvenal. Sat. I. 'Ense velut stricto quoties Lucilius ardens infrenuit.'

115 *Te, Lupe; te, Muci]* Nominatim etiam carpere ausus est inter alios nobiles viros, Pub. Rutilium Lupum Consulem, et Titum Mucium Albutium valde potentem virum, his quidem versibus, quos etiam Cicero affert Lib. I. de Finibus. 'Græcum te, Albuti, quam Romanum atque Sa-

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
 Tangit, et admissus circum præcordia ludit,
 Callidus excusso populum suspendere naso.
 Men' mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe? 'Nusquam.'

rupit dentem intimum. Horatius solers pariter carpit quemlibet errorem apud familiarem deridentem; et exceptus circa cor, colludit, peritus subsannare populum naribus succussis. An mihi non licebit hiscere, ne quidem secreto, nequidem cum

NOTÆ

binum Municipem Ponti, tutamen Centurionum, Præclarorum hominum ac primorum, Signiferumque Malnisti dici: Graece ergo Prætor Athenis Id quod maluisti, te, cum ad me acedis, saluto. Χαῖρε, inquam, Tite: Lictores, turma omnis, cohorsque, Χαλπετε: hinc hostis mi Albutius, hinc inimicus.' Et paulo post: 'Tubulus, si Lucius inquam, Si Lupus, aut Carbo aut Neptuni filius.'

Genuinum] Genuini vocantur dentium postremi, iidemque validissimi. Plin. II. 37. Festus, I. VII. vult ita dictos, quod a genis dependeant.

Fredit] Suam omnem dicacitatem consumxit carpensis eorum vitiis.

116 *Ridenti*] Non indignanti, vel etiam libenter audienti, quia callide et festive mordebat Horatius.

Amico] Vel cuiusunque suo familiari, vel ipsi Mæcenati, cui nec percisse fertur. Certe illum videtur perstrinxisse Sat. I. 3. ubi ait: 'Simplicior si quis, qualem me sæpe libenter Obtulerim tibi, Mæcenas, ut forte legentem Ant tacitum impellat quovis sermone, molestus; Communis sensu plane caret, inquam; ehen Quam temere in nosmet legem sancimus inquam! Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est Qui minimis urgetur.' Attamen cum Persius dicat omne vitium tangi ab Horatio, et paulo post, populum excusso naso suspendi: malum interpretari sic: omne cuiuscumque vitium Horatius

vafer tangit et solerter coarguit apud amicum ridentem, cum Satiras suas tam festivas ei recitat.

117 *Et admissus circum præcordia, &c.*] Ab amicis bene exceptus pergit eo libentius scribere et recitare Satiras. Hic nonnulli subtiliores sensus rimantur, et Persio attribuunt quod nunquam cogitavit: nimur illi, leviora primum vitia carpit Mæcena-tis Horatius, inquinat, et cum se plauisse ob solerter jocos et festivam dicacitatem animadvertis, tnm plusculum audet, et occultiora interioraque facinora non veretur argere. Hoc scilicet est ludere circa præcordia? Verum uno ictu jugulat illos Interpretes quod statim dicit Persius, omne vitium reprehendi. Non igitur minora primo, deinde graviora.

Ludit] Nemini parcit, vitiosis sua ostendit vitia et culpat ille, nec tamen ostendendo offendit, adeo vafer est et callidus, ut ludendo jocandoque animi vulnera premat et curet.

118 *Excusso populum, &c.*] Expli-cant quidam, porrecto et hilari, ut minus acerbus videatur etiam eum mordet; sed malum simplicius interpretari; successo, quod et vox, suspendere, postulat. Certe cum rideamus aliquem, caput excutimus: et cum alicui insultamus acriter, arreptum etiam nasum sucentimus. Erit igitur facilis et prona interpretatio, sive referas ad eum qui deridet, sive ad eum qui deridetur.

Hic tamen infodiam. Vidi, vidi ipse, libelle; 120
 Auriculas asini Mida rex habet. Hoc ego opertum,
 Hoc ridere meum, tam nil, nulla tibi vendo

fovea? Nullatenus licet. Attamen istic veluti scrobem faciam: et insusurrabo; o liber, aspexi, egomet aspexi. Ecce non sunt aures asininae? Ego istud occultum, meam istam derisionem, adeo parci pretii licet est, non renundo tibi ullo carmine de

121 Apud Joannem Saresberensem, lib. iii. scribitur, *Auriculas asini Mida habet*; sed aliter in antiquissima Persii Vita, idque melius: nam priorem ejus vocis Græci Latinique corripiunt. *Casaubon.*

NOTÆ

119 *Men' mutire nefas]* Mihine soli nefas loqui et carpere pravos hominum mores?

Nec clam] Quandoquidem etiam palam id facere licuit aliis, Lucilio, Horatio: annon saltem inter familiares fas mili erit in vitia et errores stylum stringere?

Nec cum scrobo] Alludit ad fabulam de Mida, cui cum asininas esse aures tonsor vidisset, nec palam evulgare auderet, prurienti linguae ut satisfacceret aliquatenus, terram effudit, et scrobi factæ insusurravit id quod viderat. Lege Ovid. Metamorph. lib. xi. cap. 4. et 5.

Nusquam] Nequaquam licet, ait monitor.

120 *Hic tamen infodiam]* Mili vero temperare non possum, inquit Persius; quoquo modo sedandus est styli pruritus. Ergo, ut Midæ tonsor effossæ terræ, sic ego libello hinc meo loquar, inscribam, et animi sensa committam: non temere quidem protrudam in lucem quod scripsero, sed scribam saltem, et scriptum velut infodiam et celabo apud me et apud paucos amicos, ut aliquando etiam posteri legant.

Vidi, vidi ipse] Erumpit indignatio mea: jam dico id quod vidi non seendum; o libelle, ego ipse vidi, nec

semel vidi fatuum Neronis de carminibus judicium, stultamque nobilium Romanorum vel ignorantiam vel adulatioinem.

121 *Auriculas asini, &c.]* Dicitur Persius scripsisse: *Auriculas asini Mida rex habet*: correxisse autem Annæus Cornutus, Persii præceptor: *quis non habet?* ne se notatum Nero nimis aperte intelligeret. *Casaubon*, *Lubinus*, et alii. Contra nonnulli pugnant: non minus aperte videri notatum fuisse Neronem afferendo vulgata ab eo scripta, *Torva Mimallo*nis, et, *Berecynthius Attin*: unde contendunt hæc non fuisse ipsius Neronis, ut suo loco diximus. Ceterum sensus est: tam inepte judicat de Carminibus, quam Midas decantu, cui propterea in ludibrium asininas aures affixit Apollo.

Hoc ego opertum] Meam hanc derisionem licet occultam tam parvi, imo nihil a te, o monitor, et ab aliis forte aestimandam, ego tamen tanti facio, ut pluris aestimem quam Homeri Iliadem, vel potius quam Accii Labeonis Latinam Iliada, quamvis Neroni plurimum probatam. *Supra*, vs. 4.

122 *Nulla tibi vendo Iliade]* Id est, non commutarem pro Iliade, ut mox dixi.

Iliade. Audaci, quicumque, afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
Aspice et hæc, si forte aliquid decoctius audis.

125

Ilio. Quisquis imbutus es Cratino petulanti, quisquis iracundum Eupolidem cum
 vetulo grandævo legens, pallidus fis, tu ista etiam vide, si fortasse auscultas quid-

124 *Eupoliden* Ms. Gal.—125 *Aspice ad hæc* Ms. Gal.

NOTÆ

123 Quicumque afflate] Quæsivevit initio monitor, Quis leget hæc? En respondet hic tandem Persius quales velit habere lectores Satirarum suarum. Nempe quisquis assuetus erit legendis carminibus Cratini, Eupolidis, Aristophanis, qui Græcorum vitia mordicus carpsere, is etiam libenter leget hæc mea carmina, inquit.

Afflate] Metaphora est vel a floribus odoriferis: vel a Pythia, quæ velut Numine Apollinis insessa, afflata, illustrata vaticinabatur.

Audaci Cratino] Proprium est valde hominis illius epithetum, quippe qui cum omni libertate Græcos exagitaret, nec quenquam vitiosum Athenis latere sinebat, quin statim eum in Scenam omni populo deridendum produceret, scilicet in veteri Comœdia.

Cratino] Cratinus Eupolide et Aristophane antiquior, natus Athenis dicitur, et floruisse paulo ante bellum Peloponesiacum: vixisse ad annum centesimum ætatis, et fuisse omnium Poëtarum maledicentissimus.

124 Eupolidem] Is cum versibus lacerasset Aleibiadem, in mare ab eo præcipitatus est. Tull. Epistola 1. Lib. vi. ad Attic. ‘Quis non dixit Eupolim ab Aleibiade navigante in Siciliam, dejectum esse in mare?’

Iratum] Infensum perpetuo Atheniensem vitiis.

Prægrandi cum sene] Aristophanes

vulgo intelligitur, qui seu ob ætatem, seu ob styli gravitatem prægrandis vocatur. Certe hunc cum duobus prædictis pariter conjungit Horatius initio Satir. 4. lib. i. ‘Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque Poëtæ,’ &c. Tresque hos veteris Comœdiæ scribendæ Principes imitatum fuisse Lucilium, ait eo loci: Porro non constat fneritne Aristophanes Atheniensis, an Rhodius, an Ægyptius, an aliunde oriundus. Vixit tempore Euripidis, et flagrante maxime bello Peloponesiaco; Cratino posterior extitit: Atheniensem nobilissimum quemque acriter insectatus, mire tamen ab ipsis Atheniensibus acceptus laudatusque est. De illo Plato ait, Gratias templum ubique quærentes, hoc tandem sibi statuisse in corde Aristophanis. Scripsisse fertur Comœdias plus quinquaginta, e quibus supersunt nobis integræ duntaxat undecim. De Cratino, Eupolide, et Aristophane, vide Athenæum, lib. i. et alibi: Eusebium in Chronico; et Quintil. lib. x. ubi de legendis formando oratori Poëtis sic habet: ‘Post Homerum, Aristophanes, Eupolis, Cratinusque præcipui.’

Palles] Vel, usque ad pallorem formidas, ob styli acerbitatem: vel, quem legendo pallorem contraxisti.

125 Si forte aliquid] Vel refer ad Persium de se suisque versibus modeste sentientem et loquentem: vel

Inde vaporata lector mihi ferveat aure;
 Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere gestit
 Sordidus, et lusco qui poscit dicere, Lusce,

pium perfectius. Hinc calcata auricula erga me inardseat lector: non autem ille qui impurus gaudet irridere calceos Græcorum, et qui cocliti optat dicere, o

—126 *Unde vap.* Edit. Steph. et Ms. Gal.—128 *possit dicere* Ms. R. *Scrispi-*
mus poscit, non possit: utrumque est invenire in veteribus: sed illud melius.
Lusce habent membranæ, non ut alii Codices *luscus*: quod si cui placeat, sensus
 erit optimus: scilicet, *Qui Græcos homines Gregaricis vitiis laborantes ri-*
dere amat, luscus ipse, et iisdem vitiis obnoxius. *Casaubon.*—128 *Scordalus B.*

NOTÆ

refer ad Lectorem, ut sensus sit: si
 quidem tu melius quidpiam reperis in
 meis Satiris, si quid perfectius andis
 et audire cupis, quam sint ea seu
 Neronis, seu aliorum carmina, quæ
 velut cruda, affectata, et inconcinna
 reprehendi.

Decoctius] Maturiori judicio, et
 longiori arte ac studio elaboratum.
Metaph. vel a vino, quod ad dulce-
 dinem coquitur; vel a liquoribus,
 qui redacti bulliendo ad tertiam et
 quartam partem multo plus habent
 virium. Sic Virgilius fertur mane
 solitus condere versus quinquagenos,
 pluresve, quos vesperi ad denos aut
 circiter redigebat. *Quintil. xi. 4.*
 ‘*Materiam volo primum,*’ inquit,
 ‘*esse vel abundantiorum, vel ultra*
 quam oporeat fusam: multum inde
 decoquent anni, multum ratio lima-
 bit, aliquid vel ipso usu deteretur.’

126 *Inde vaporata*] Ex lectione su-
 pradicitorum Poëtarum niens lectoris
 excitata et inflammata ad meas de-
 inde legendas Satiras proclivis et fer-
 vida fiat. *Virgil. Æneid. xi.* ‘*et*
templum thure vaporant.’

127 *Non hic]* Ne is mihi lector
 contingat, qui cum animi vitiis in
 Philosophis et doctis nulla deprehen-
 dat arguenda, externum eorum habi-

tum saltem irridere amat et delecta-
 tur.

Crepidas] *Gellius, xiii. 20.* ait
crepidas a Romanis soleas dici, et
*soleatum incedere, velut turpe cri-*men objici solitum.* Et *Horat. lib. i.*
Satir. 3. ‘*sapiens crepidas sibi nun-*quam, Nec soleas fecit.*’ Proprie
crepida est calceamentum Tuscum
ad pedes corrigiis subligatum, quod
*Philosophorum etiam proprium fu-*isse, testis idem Gellius.****

*Qui in crepidas Graiorum ludere ges-*tit]* Per eos qui Græcorum crepidas
 irrident, intelligunt vulgo eos homi-
 nes, qui Philosophorum studia atque
 instituta negligunt, et qui Græcorum
 elegantiam contemnunt: quod con-
 firmare videtur vox sequens, *sordidus.*
 Malim ego eum quibusdam interpre-
 tari de Nerone, quem (ut ait Sueton.
 in Nerone cap. 52.) mater a Philo-
 sophia avertit, monens imperaturo
 contrariam esse. *Tullius autem 2.*
de Orat. et alibi, satis innuit Romanis
 odiosos fuisse Philosophos, fortasse
 vel ob hoc quod opum sualebant
 contemtum, quas avide sectabantur
 illi. *Vide Sat. v. vs. ultimo.**

128 *Sordidus]* Vel per sordes ava-
 ritiam Romanorum notat Persius, vel
 neglectum cultus exterioris, quem

Sese aliquem credens, Italo quod honore supinus
 Fregerit heminas Aretiæ aedilis iniquas; 130
 Nec qui abaco numeros, et secto in pulvere metas,

cocles, se ipsum aestimans aliquem; quia Aedilitatem gerens Aretii, superbiens ob Magistratum in Italia, ruperit dimidios sextarios non justæ magnitudinis. Ne etiam legat me, qui astutus norit deridere notas numerales Arithmeticorum su-

pro sordidus.—129 *Seque C.*—131 *Secto pulvere C.*

NOTÆ

nonnulli Romæ affectabant, ut inde præferrent militare robur: quod iterum Persius noster damnat Satir. *iiii.* ubi vocat eos hirtosam gentein Centurionum. Vel, si mavis, intellige plebis ignorantiam, quam hic opponat Philosophorum doctrinæ et eruditioni, quæ imperitis ludibrio habentur.

Et lusco qui poscit, &c.] Apage etiam cachinnones illos fatuos, qui naturalia vitia exprobant, quæ tamen nemini probro esse debent. Luscus porro significat eum cui imbecilla est oculorum acies: ponitur et pro coelite, eo nempe qui altero est oculo captus. Alii legunt, *possit*.

129 *Sese aliquem credens]* Aliquo semet honore dignum aestimans. Legunt alii, *sese aliquid credens*: quod perinde elegans est, et idem sonat.

Italo quod honore] Eo quod funetus fuerit aliquo Magistratn infimo, nimirum Aedilatu, in quodam e municipiis Italiae.

Supinus] Superbia elatus et sui factus immenor ob honorem illum. *Supinus* proprie is dicitur, qui dorso incumbens cœlum aspicit. Unde nonnulli interpretantur, otiose, molliter, et delicate vivens: sed minus arridet.

130 *Fregerit heminas]* Aediles mensuris præferant, et iniquas frangebant. Tull. *ii.* de Legibus. Juvenal. Sat. *x.*

102. Turneb. *xxix. 20.*

Heminas] *Hemina* est mensuræ genus dimidium sextarii continens. Ponitur hic pro qualibet mensura. Plin. *l. xxii. cap. ultimo*, heminæ mentionem facit.

Aretiæ] *Aretium*, nunc *Arezzo*, Etruriae oppidum vasis fictilibus quondam celebre. Martial. Epig. *xiv. 98.* ‘*Aretina nimis ne spernas vasa monemus, Lautus erat Tuseis Porsena fictilibus.*’ Sunt qui legant, *Eretis*, quod oppidum est *Sabinorum*.

131 *Nec qui abaco]* Nec denique eum volo lectorem, qui doctas artes aspernatur, v. g. descriptos in abaco numeros ab Arithmeticis: figuræ Mathematicas, et alias liberales eruditasque disciplinas. Vide Cœl. Rhodig. *vii. 30.*

Et secto in pulvere metas] Mathematici pulverem huius spargebant, et in eo pulvere figuræ describabant radio. In ea occupatione intentus Archimedes captus Syracusis misere occisus est a Romano milite. Tit. Liv. *l. xxv.* Plutarchus refert Dionysii Regiam pulvraeuentam fuisse, ob eorum multitudinem, qui Geometricas in pulvere figuræ delineabant.

Metas] Lineas, quæ sunt veluti metæ et fines, quibus componitur qualibet figura, ac terminatur. Exarantur autem illæ figuræ ac lineæ in pulvere, ut si quid rectum non est, facile corrigatur.

Seit risisse vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.
His mane edictum, post prandia Callirhoën do.

per *tabella* exaratas, et *lineas* Geometrarum descriptas *in arena sulcata*: ceterum *procliris* est *ad latandum* ralde, si quando *meretrix lasciva barbam vellet* Cynico. *Istis matutino tempore decretum, post prandium vero Callirhoën concedo.*

NOTÆ

132 *Multum gaudere paratus*] In eo tantum navus et vafer, ut derideat eruditorum serias occupationes: qui-que gaudet, Philosophos Iudibrio haberi.

133 *Cynico*] Pro quibuslibet Philosophis nominat Cynicos Persins. Porro secta illa valde erat odiosa ob mordacitatem, ob quam Cynici dicti sunt illi. Laërtius de Diogene refert, quod interrogatus quare canis appellaretur, respondit: *quia in eos qui dant, blandior sum; in eos qui non dant, oblatro; malos autem mordeo.* Alii ab obsecenitate Cynicos volunt nomen habuisse. Vide Laërt. I. vi.

Barbam] Atrox erat injuria et ludibrium barbam vellere alicui tanquam fatuo nimium et stolido. Hor. Sat. I. 3. sub finem. Porro Philosophi barbam promissam alere affectabant: hincque sapientem barbam vocat Horatius. Vide infra Sat. IV. I.

Vellat] Ut Lais Diogeni, qui meretricem hanc amavit, ut testatur Athen. I. XIII.

Nonaria] Meretrix juvenibus perniciosa, ut quidam volunt, sic dicta a Nonis, quæ inter infaustos dies censabantur: Macrob. I. I. vel potius,

quæ prostat ab hora nona, et a prandio, cum jam negotiis homines sunt minus occupati.

134 *His*] Talibus hominibus imperitis et ineptis, artium liberalium ac scientiarum incapacibus, mando et indulgeo occupationes dignas se, nempe quæstum et voluptates.

Mane edictum] Forum mane petit, ubi Praetoris edicta excipient, vacent avaritiae et fœnori exigendo.

Post prandia] Post forum prandent: ac deinde per diem reliquum indulgeant voluptati. Ea est plebi imperita accommodata vivendi ratio.

Callirhoën] Vel scortum aliquod famosum: vel scenicos ludos, et fabulam de Callirhoë tunc temporis exhiberi solitam; vel natationem et deambulationem ad fontem istius nominis in Attica. Contendit Marcellinus referendum esse ad Neronem, qui populum edicto vocaret, et cantaturum se Callirhoën promitteret: ut sit Persii sensus: tales ego auditores hiuc a meis Satiris ablego ad audienda Neronis inepta carmina: namque Interpres ille fulcit opinionem ex eo quod Neronem in hac Satira Persius præcipue spectet.

SATIRA II.

AD PLOTIUM MACRINUM

DE BONA MENTE.

ARGUMENTUM.

Hæc satira est epistola gratulatoria ad Macrinum die ejus natali missa, in cuius principio amicum suum nil nisi recta a Diis petere dicit, ideoque ei magno sacrificiorum apparatu non opus esse. 4. Hinc occasionem petit ad reliquorum hominum stultitiam severe notandam, quorum vota plerumque ejusmodi sint, ut clara voce ea nuncenpare erubescant. 16. Operæ pretium esse scire, quid tandem de Jove sentiant. Etenim si in Jovis locum nequissimum quemque mortalium substituissent, eique vota sua commisissent, non posse fieri, quin is plenus indignationis Jovem ipse inclamaret. 25. Verum Deos propterea ab hominibus contemni, quod vindictam illorum non continuo experientur, sacrificiisque propitios reddi posse, existimari. 30. Jam quasdam species hujus stultitiae profert, inepta vota aviæ aut materteræ. 40. Ostendit deinde, ea sæpe Deos rogari, quæ, quo mihius consequi possint homines, eos ipsos in culpa esse. 41. Hoc illustratur exemplo ejus, qui multarum pecudum sacrificiis, Mercurio oblatis, greges suos augere velit, eoque ipso antem eos minnat. 51. Pergit porro: ex suis ipsorum ingenii homines Deos metiri, pretiosasque res, quoniam sibi gratae et acceptæ sint, etiam Diis placeare, arbitrari. 68. Homines quidem in parandis sibi divitiis peccare, tamen utilitatem quandam ex suo errore capere; aurum vero in templis ne minimum quidem usum habere. 70. Colligit tandem, gratissimum inunus, quod Diis offerre possimus, animum esse ad omnem virtutem probitatemque compositum, quo Superis oblatu faustissima quævis ab illis nos esse impetraturus.

HUNC, Macrine, diem numera meliore lapillo,

O Macrine, recense optimo calculo diem istum, qui faustus addit tibi annos fugat.

NOTÆ

1 Macrine] Intelligunt nonnulli quo mentionem facit Plinius perhominum Macrinum Brixianum, de norisicam Epist. 1, 11. Verum doc-

Qui tibi labentes apponit candidus annos.
 Funde merum Genio. Non tu prece poscis emaci,
 ces. *Effunde vinum Genio. Tu voto pactitio non petis res, quas non possis cre-*

NOTE

tissimo enique videtur suisse potius Plotius quidam Maerinus, quem Persii condiscipulum existimat etiam suisse Casaubonus. Favet certe vetus Scholiastes, qui sic habet in huncce locum: alloquitur Plotium Macrinum hominem sane eruditum et paterno se affectu diligentem, qui in domo Servilii didicerat, a quo agellum comparaverat, indulto sibi pretio aliquanto.

Hunc diem numera] Inter faustos dies computa diem hunc, qui tibi natalis est, et quo propterea libellum hunc seu Satiram dono tibi mitto. Scilicet mos erat apud veteres natali amicorum die munusculo eos aliquo afficere: et Poëtae quidem doctique opuscula sua deferebant. Quod hic facit Persius erga Macrinum.

Meliore lapillo] Candido nempe, quo res laetabuntur; sicut atro res moestae et infelices. Mart. Epig. ix. 53. 'Felix utraque lux, diesque nobis Signandi melioribus lapillis.' Pers. Sat. v. 'Illa prius creta, mox haec carbone notasti.' Secutus Horatium Sat. ii. 3. 'Creta an carbone notandi?' Ceterum mos ille fortunatos dies albis calculis, infelices nigris numerandi, viguisse apud Thracas primum, auctor est Plinius vii. 40. At quod aliqui addunt hinc transisse ad Cretenses, non ita compertum: imo jugulat eos ille ipse, quo uno freti id affirmant, Horatii locus lib. i. ode 36. 'Cressa ne careat pulchra dies nota.' Ubi certe album lapillum e Creta venientem expresse designat: alioquin parum distingueret laetam notam a tristi, si Cretenses perinde ac alii candidis faustos dies, infaustos nigris lapillis notare con-

suevissent. Unde etiam patet, quam longe aberrent, qui citato Horatii loco legunt *Thressa*, pro *Cressa*.

2 Qui tibi labentes, &c.] Qui ævum quod quotidie elabitur, tibi producit, novum annum tibi dando et auspicando.

Candidus] Bonus, propitius: ut explicui Sat. i.

3 Funde merum Genio] Hor. Ep. ii.

1. 'Tellurem potco, Sylvannum lacte piabant; Floribus et vino Genium memorem brevis avi.' Tibull. Eleg. ii. 4. de Genio ait: 'Atque satur libo sit, madeatque mero.' Ubi observantur est, ceteris quidem diebus Genio litatum olim suisse cæsa victima, ut patet ex Horat. Od. iii. 17. 'eras Geium mero Curabis et porco bimestri, Cum famulis operum solutis.' Illud autem nunquam fiebat die natali, eo quod nollent vitam adimere eo die quo lucem acceperant: sed litabant vino, floribus, &c. ut citati mox loci immunt: sive quia vinum hilaritatis symbolum et causa est; sive quia per flores vitæ quidem amoenitas simul et brevitas significabatur, juxta illud Horatii citatum, 'memorem brevis ævi.' Vide Censorinum.

Genio] Id est, in honorem Genii, qui Deus erat, sub cuius tutela nasci quemlibet et vivere antiqui credebant, quem propterea quotannis celebant die natali.

Non tu prece, &c.] O Macrine optime, non perinde ac avari injusta vota Diis nuncupas.

Emaci] Impudenter et impie cum Diis ita paciscendo: siquidem hoc vel illud mihi largimini, haec et illa dona rependam ego vobis. Plato in

Quæ nisi seductis nequeas committere Divis.
 At bona pars procerum facita libavit acerra. 5
 Haud cuivis promtum est, murmurque humilesque susurros
 Tollere de templis, et aperto vivere voto.
 Mens bona, fama, fides, hæc clare, et ut audiat hospes :

dere Diis nisi semotis. Sed potentium magna pars sacrificabit thuribulo secreto. Cuilibet facile non est ex ædibus sacris amandare et terba secreta, et voces submissas; et ritam agere precatiibus manifestis. Sint animus sanus, bona existimatio,

2 apponet C.—5 Perperam alii libri libabit: non enim sic Latini loquuntur,

NOTÆ

Entyphrone ait quorundam petentium religionem videri mutuam Deos inter et homines nundinationem. Petronius de illis: 'Statim,' inquit, 'antequam limen Capitolii tangant, alius donum promittit, si propinquum divitem extulerit; alius si thesaurn effoderit,' &c.

4 *Seductis*] Quasi seorsum duetis et clam, quia pudet ejusmodi vota palam facere et coram hominibus, quorum illos non pudet coram Diis. Alii explicant corruptis per munera: sed non placet.

Nequeas] Id est, non andeas, vel non possis sine pudore, et impune.

5 *Acerra*] Vas est in quo thus adolendum ponitur. Tacitam vocat per metonymiam: id est, illi taciti libant acerra. Porro acerram improprie Proceribus tribuit hic Persius: nam divites de lancee copiosa libant, ut est in fine hujus Satiræ: pauperes autem acerra, id est, paucæ thuris grana, et tribus, ut aiunt, digitis prehensa. Ovid. l. iv. de Ponto Eleg. 8. 'Nec quæ de parva pauper Diis libat acerra; Thura minus grandi quam data lancee valent.'

6 *Murmurque humilesque susurros*] Interpretantur fere omnes de tacitis votis et precibus: pauci, de immurmuratione qua, dum quisque Deos

rogat quod optat, voce subalta, templum confusis vocibus impleretur turbareturque: quod etiam illi ad ostentationem faciebant: unde Persius mox: *mens bona, &c. hæc clare.* His ego astipulor, ne videatur Persius eadem saepius inculcare.

7 *Tollere de templis*] Vix queas irreligiosos et impios hos precatores arecere e templis, adeo cupiditas excœat, ut suum nefas non videant; sic urget, ut abstinere non possint. Sic apud Ovid. Fast. v. Mercator orat Mercurium: 'Da modo lucra mihi... et emtori verba dedisse.' Et apud Horat. Epist. i. 16. improbus sic improbe precatetur: 'Labra movet metuens audiri: pulchra Laverna, Da mihi fallere, da justum sanctumque videri; Noctem peccatis, et frandibus objice nubem.'

8 *Et aperto rivere*] Nec ita facile est cuivis, non nisi bona optare, adeo ut non pudeat optata palam proferre; et sic loqui eum hominibus tanquam Diis audiant, et sic cum Diis, quasi audiant homines: quod Philosophæ præceptum laudat Macrobius Saturnat. i. 7.

8 *Mens bona*] Juvenal. Sat. x.
 'Orandum est ut sit mens sana in corpore sano.' Seneca Epist. 94.
 'Rogabonam mentem, bonam valetut-

Illa sibi introrsum et sub lingua immurmurat: O si
Ebullit patruus, præclarum funus! et, O si

10

fidelitas, ista aperte postulantur, atque ita ut externus percipiat. At avarus hæc secum, intus, et sub lingua mussitat: utinam prodeat pompa funebris sumtuosa

sed Græci, *Casanbon.*—9 *murmurat* C.—10 *ebullet* Edit. Steph.—11 *crepidet*

NOTÆ

dinem animi, deinde corporis.'

Hæc clare] Honesta illa vota aper-
te nuncupantur, et ut *audiri* ab hos-
pite non pudor sit: vel, hæc clare pe-
tuntur ad ostentandam probitatem:
unde et *andiri* ab aliis affectat ille
qui precatur. Vide supra.

Hospes] Ponitur pro quolibet ex-
tero: proprie vero dicitur qui tecto
excipit peregrinum et externum, pa-
riter et qui excipitur. Tull. pro De-
jotaro; 'Per dextram istam, quam
hospes hospiti porrexisti.' Ovid. Me-
tamor. 1. 'Non hospes ab hospite
tutus.'

9 *Illa sibi introrsum]* Quædam vero
non nisi clam, intra dentes, et in-
tus petere audent, scilicet quæcum-
que improba sunt et in honesta. Du-
plex igitur culpat voti genus: alte-
rum quod introrsum, et seductis Diis,
quale est illud apud Horat. loco cit.
lib. 1. epist. 16. et apud Ovid. loco
etiam mox allato Fast. 5. qualia etiam
sunt quæ hic noster Persius affert:
alterum est quod fit ad ostentati-
onem, ut dixi, et clare, et aperte;
quod et *audiri* petitur; vocatque
Persius murmur et humilem susur-
rum.

10 *Ebullit]* Pro *ebullierit*; sicut
dedim, pro *dederim*; *vixit*, pro *vixisset*;
Aeneid. x1. vs. 118. metaph. ab
aqua ebulliente, quæ intumescit et
efficit. Ita legi affirmat Casaubonus
in antiquissimis codicibus. Vide Pro-
verb. cap. 15. vs. 2. vulg. edit. Cic.
Tusc. iii. cap. 42. &c. Nonnulli re-

fragantur tamen, et malunt *ebullet*,
ab *ebullo*, *as*: ut sit sensus, utinam
velut bulla appareat et statim postea
evanescat: alludendo ad illud Teren-
tii Varronis, *homo bulla*. Hujus qui-
dem sententiæ auctores priorem ve-
lunt ineptam suggillant, sed quo jure
non video.

Patruus] *Patru* dixit potius quam
avi optari mortem, forte quia *patru*
ut plurimum censura molesti, ut dixi
Sat. 1. Et Horat. lib. iii. ode 12.
'Metuentes patruæ verbera linguae.'

Præclarum funus] Vel funalibus
splendidum, et apparatu et exequi-
arum pompa magnificum. Virgil.
Aeneid. xi. vs. 143. 'Funereas rapu-
re faces, lucet via longo Ordine
flammarum, et late discriminat agros.'
Vel, quod hæredi avido expetendum
et quæstuosum erit. Quidam per fu-
nus intelligunt sepulcrum: ut sensus
sit: utinam aperiatur et ruat per se
patrui mei sepulcrum, ut cum violare
et rumpere illud non audeam, certe
sic adipiscar aurum in eo conditum:
nempe veteres secum jubebant suos
thesauros sepeliri. Et Josephus re-
fert e Davidis sepulcro erinta talento-
rum aurii tria millia ab Hircano, qui
sic ab obidente se Antiocho redeme-
rit datis trecentis. Hæc tamen
opinio minus arridet. Alii explicant
vocem *præclarum*, quasi qui funus
optat videre patrui, ejus tantum glo-
riam et honorem intueri videatur, non
suam cupiditatem ostendere.

Sub rastro crepet argenti mihi seria, dextro
Hercule! pupillumve utinam, quem proximus hæres
Impello, expungam: namque est scabiosus, et acri

patrui mei! Atque utinam, amico Hercule, vas fictile argento refertum mihi resonet sub ligone! O si vel deleam pupillum, quem insequor hæres ego maxime propinquus! Enimvero laborat impetigine, et vehementi bile intumescit. Nerius

argenti seria Ms. Gal.—13 *nam* C. *expungas* Ms. R.—14 *conditur* Ms. Gal.

NOTÆ

11 *Sub rastro*] Ne mirere, quod viro diviti ac nobili rastrum attribuat Persius, cum etiam ab aratro Dictatorem evocatum viderimus, Sat. 1. scilicet agricultura magno erat in honore apud Romanos: nec homini probro erat, suum per se agrum colere.

Crepid] Id est, jucundum mihi edat sonitum reperta fodiendo et terram vertendo.

Seria] Vas testaceum oblongum, quod occultatum sit seu hostium seu furum metu; testa porro terræ infossa non putrescit, hinc in seriis et ollis thesauros infodiebant veteres. Inde est Plauti Aulularia. Et Horat. Sat. II. 6. ‘O si urnam argenti fors qua mihi monstret.’

Dextro Hercule] Propitio, favente. Horat. loco mox cit. *amico Hercule*. Hic enim recludendis thesauris praesidere credebatur; sicut Mercurius aperto lucro et negotiationi: uterque porro repentina et inexpectata luero; unde et Luerii Dii appellantur. Arnob. lib. IV. Plaut. Mostell. ‘Is vel Herculi conterere quaestum possiet?’ Et Diodor. Sicul. v. 2. refert Heiculum ad honorem sibi a Palatinis impensum, dixisse; eos qui sibi postquam ad Deos translatus esset, decimam bonorum dicarent, vitam felicem victuros: quod et evenisse experientia docuerit: et factitatum a Lucullo Romanorum ditissimo ahisque fuerit.

12 *Pupillum*] Puer est sub tutoris potestate constitutus, donec per aetatem sui juris fiat, et suorum ipse bonorum administrationem capessat.

Quem proximus hæres impello] Quem subsequor proxime in ordine hæredum secundorum: vel cui sum pupillariter substitutus.

13 *Impello*] Metaph. ab iis qui sese in turba comprimunt, ut citius progradientur.

Expungam] Metaph. vel a Jure Civili, in quo is dispungere dicitur qui mutat quidpiam in tabulis testamendi, et expungere, qui delet: vel a re militari. Milites enim expungi dicuntur; quorum, data missione, nomen ex albo deletur, quod punctis inscriptum fuerat. In bello vero (ut ait vetus Interpres hic) ‘eadente qui primus est, succenturiatur aliis.’ Sensus porro est: utinam illum mors rapiat, cuius hæreditas mihi contingat: vel, deleatur e testamento nomen ejus cui secundus hæres succedo.

Namque est scabiosus] Impiis votis excusationem prætendit nequam ille vitæ alienæ insidiator: nempe: contagioso laborans puer morbo cur vivat? Vel, apud se meditatus, qua via impune expungat pupillum, et veneno tollere forte apud se statuens, sperat suum scelus occultum fore, quod ille sit male affecta valetudine; plenus nempe scabie et atra bili, quæ multorum morborum causa est. In quo etiam se tuerit exempli

Bile tumet. Nerio jam tertia ducitur uxor!

Hæc sancte ut poscas, Tiberino in gurgite mergis
Mane caput bis terque, et noctem flumine purgas.

tres jam habuit conjuges. Atque ut talia rite petus, matutino tempore iterum et tertio caput lavas in flumine Tiberi; et nocturna insomnia aqua fluviali expias.

Jam olim διπτογραφεῖσθαι cœpit hic locus: nam membranae quibus uis sumus vetustissimis conditū exhibebant; sed antiquior illis Servius in illum versum, 'Exportant tectis, et tristia funera dneunt,' legit ducitur. Accipit autem Servius τὸ ducitur, pro effertur; quam interpretationem etiam ille grammaticus erat secentus, qui glossæ loco apposuerat conditū; unde hæc diversa lectio. Casaubon.—16 gurgite Ms. Gal.—17 Quidam legunt nimium est.—

NOTÆ

plo Nerii, qui tres uxores veneno impune sustulit, et sic locuples factus est.

Et acri bile tumet] Contendunt aliqui mordiens legendum, *atra bile tumet*, contra Casaubonum. At quid vetat ipsam melancholiā bilem acrem appellari?

14 *Nerio*] Is fuit insignis fœnator, lueri adeo perdite cupidus, ut etiam tres uxores veneno sustulerit, ut earum dote potiretur. Scilicet apud veteres dos adventitia et non data patrī nomine, si repudium non intervenisset, moriente conjugē, marito cedebat: imo et dos quoque profectitia, seu a patre de bonis propriis constituta, si modo pater superstes non foret. Ulpian. tit. 6. de Dot. Sensus est: ecce, inquit avarus, mea uxor etiamnum vivit, cum Nerius e tribus uxoribus mortuis tres dotes nactus dives evaserit. Horat. Sat. II. 3. 'Scribe decem Nerio.'

Ducitur] Alii legunt, *conditū*, id est, sepelitur.

15 *Hæc sancte ut poscas*] Atque hæc licet impia tibi videris rite peti- turns, si modo, ut facis, ritus omnes exteriōres et solennes diligentius ob- serves.

Tiberino in gurgite] Tiberis fluvius Romanū interfluens, prius *Albula* dictus. Ovid. Fast. II. 'Albula quem Ti-

berim mersus Tiberinus in undis Red- didit.'

Mergis] Vota facturi et sacra, vivo se flumine prins abluebant. Virgil. Æneid. II. 'Attractare nefas donec me flumine vivo Abluero.' Præterea obserua verbum, *mergis*, proprie hic adhiberi. Nam qui Diis Inferis litabant, aqua se respergebant tantum: qui vero Diis Superis sacra faciebant, mergebant se, et totos abluebant. Macrob. Saturnal. III. 11.

16 *Mane*] Solis ortu fiebant sacra Diis Superis ac Cœlitibus: Manibus autem et Diis Inferis, vesperi, et occidente Sole: ut observant veteres Interpretes Apollonii in Argonautis, et Pindari in Isthmiis, ad Od. IV.

Bis terque] Solennes hi numeri in Sacris. De binario Ovid. Fast. IV. 'Bis caput intonsum fontana spargi- tur unda: Bis sua faginea tempora fronde tegit.' De ternario vero idem ibid. 'Ter caput irrorat, ter tollit ad æthera palmas.' Et Virgil. Eclog. VIII. 'Terna tibi hæc primum triplici diversa colore Licia circumdo, terque hæc altaria circum Effigiem duco, numero Deus impare gaudet.'

Et noctem flumine purgas] Antiqui nocte ipsa sient et nocturnis insomniis pollui se credebant, ut notat Servius; unde post illa se expiabant frequenti ablutione; quod etiamnum

Heus age, responde: (minimum est, quod scire laboro:) 20
 De Jove quid sentis? estne ut praeponere cures
 Hunc—‘ cuinam?’ cuinam? vis Staio? an scilicet hæres,
 Quis potior iudex, puerisve quis aptior orbis? 20
 Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
 Dic agendum Staio: proh Jupiter! o bone, clamet,
 Jupiter! at sese non clamet Jupiter ipse?
 Ignovisse putas, quia, cum tonat, ocyus illex
 Sulfure discutitur sacro, quam tuque domusque? 25

Heus dic, responsum da: non est magnum id quod a te discere cupio. Quid existimas de Jove? Estne talis, ut illum præferre velis alicui? Ecce! Visne præponere Staio? Nunquid nimurum dubitas, uter melior iudex, vel uter sit magis idoneus pueris orbis? Illud ergo, quo tu conaris Jovis auriculam commorare, heus idipsum loquere apud Stium. Is certe exclamaret statim, O Jupiter! o benigne Jupiter! Atqui an seipse Jupiter non inclamabit? An credis Jovem reniam induluisse, quoniam quando fulminat, illex potius concutitur sancto sulphure,

18 τὸ ne omisit C.—19 *Hunc Cuiquam?* Edit. Steph. Legimus din sic hunc locum: *Estne ut præponere cures Hunc cuiquam? cuinam? vis Staio?* quæ lectio perspicua est; sed omnes veteres in utroque loco agnoscunt cuinam: quare ea scriptura admissa, distinguendum post vocem *Hunc*. Casaubon.—21 *quod pro quo* C.—23 Non dispiceat scribi cum Pithœi libris *ad pro at.* In antiquis tamen membranis paulo aliter conceptus est locus: *prō Jupiter, o bone, clamet Jupiter: ut sese non clamet Jupiter ipse?* Casaubon.—25 *Sulpure*

NOTÆ

retinent et observant Tureæ. Propert. Eleg. III. 9. ‘Ae primum pura somnum tibi discute lympha.’ Tibull. Eleg. III. 4. ‘omina noctis Farre pio placant, et saliente sale.’

17 *Heus age, responde]* Instituit hic Persius dialogismum, quo impietatis convincit illos homines vota improba facientes, arguento a minori ad maius. Vide infra.

19 *Stiai*] *Stiaus Albius* Oppianicus conjugem suam primo, tum fratrem fratrisque uxorem gravidam veneno sustulit, aliquis sceleribus bene multis sese contaminavit. Unde ponitur hic pro homine corruptissimo. Vide Cic. pro Cluentio.

21 *Hoc igitur, &c.]* O impie, non audes apud hominem perditissimum id loqui, et ea vota nuncupare, quæ

apud Jovem confidenter loqueris: Jovem igitur pejorem existimas et corruptiorem homine quolibet improbissimo: quod nisi sentires, tam scelerata vota Jovi facere sane erubesceres.

Jovis aurem impellere] Jovem ad libitum flectere et exorare.

23 *At sese non clamet, &c.]* An Jupiter non seipse ad vindictam excitat? Non indignatus fulmen arripit?

24 *Ignovisse putas, &c.]* Haec simpliciter et narrative, non interrogative, legenda vult Casaubonis, ut vulgi errorem referat Persius, quem inox confutat dicendo, *Au quia, &c.*

25 *Sulfure]* Id est, fulmine, quod sulphureum odorem exhalat. Plin. xxxv. 15.

An quia non fibris ovium Ergennaque jubente
 Triste jaces lucis evitandumque bidental,
 Idecirco stolidam præbet tibi vellere barbam
 Jupiter? aut quidnam est, qua tu mercede Deorum
 Emeris auriculas? pulmone et lactibus unctis? 30

quam tu, et ædes tuæ? Et quoniam non prostratus es in sylvis, mæstum et non tangendum bidental, expianulum extis oviculorum, it Ergenna præcipiente, an ideo Jupiter fatuam barbam porrigit tibi vellicandam? An vero est aliquid, quo tu pretio mercatus sis aures Deorum? An pulmone, et pinguibus intestinis? Aliunde

NOTÆ

26 *An quia non fibris, &c.*] An quod non es fulmine ictus, needum jaces in sylvis, non contingendus sine piaculo, expectans sepulturam ibidem ex mandato Ergennæ haruspiciis, qui bidentibus cæsis locum expiabit; an propterea quod hucusque tibi peperit Jupiter, idecirco putas non metuendam amplius ejus vindictam, imo licere tibi impune Jovi deinceps illudere?

Fibris] Extis. Sat. 1.

Ergennaque jubente] Ergennas Etruscus haruspex, fulminum procurator et expiator; cuius ex præcepto omnia fiebant. Vide Juvenal. Sat. xiii. vs. 62. Annot.

27 *Evitandumque bidental]* Bidental, locus est fulmine ictus. Nomen a bidentibus ovibus, de quibus vide Gell. xvi. 6. Cum enim fulmen ceciderat, aderant illico fulgurum procuratores, locum claustris sepiabant, araque exstructa, et cæsis oviculis consecrabant: unde calcare illum nefas. Porro bidental ponitur pro homine fulgorito, sicut carcer apud Lucilium pro homine carcere digno. Observandum ex lege Numæ, non licere justa persolvere homini fulminato; ibidemque sepeliri cantum fuisse non crematum; nec fas fuisse eum in genua tollere, et efferre: unde bene Persius post Horatium in

Arte, dixit; *triste et jaces*. Aliquando etiam intra septum, super terram relinquebantur qui fulminati erant; amiciebanturque ueste candida, *velut a Jove honorati*, ut mortui illi non putrescentes spectaculo forent. Festus, Servius, Artemidorus 11. 8. Vide et Plin. 11. 54. Plutarch. in Quæst. Convial. iv. 2.

28 *Stolidam præbet, &c.*] Velut fatuo et stolido. Nam barbam vellicare alicui grave ludibrium. Sat. 1. Et Hor. Sat. 1. 3. ‘Vellunt tibi barbam Lascivi pueri.’

Vellere barbam] Allusio ad factum Dionysii Syracusani qui Epidauri barbam Æsculapio auream ademit, ludibrium addens, non decere patrem esse imberbem, nempe Apollinem, filium vero scilicet Æsculapium, barbatum esse.

29 *Aut quidnam est, &c.*] Id est: aut verum est quod dico, aut aliquid est quo tu addictos tibi Deos spondes.

30 *Emeris auriculas]* Pronas et faciles ad arbitrium, mercede pacta, et velut ex convento tibi addixeris.

Pulmone] Metonymia pro quibuslibet partibus intestinis iautioribus.

Lactibus] *Lactes* dicuntur partes intestinæ graciliores, quasi lacte candiiores et molliores.

Untis] Id est, lautis et pinguibus. Horat. ‘Ut canis a corio non exter-

Ecce avia, aut metuens divum matertera, cunis
 Exemit puerum, frontemque atque uda labella
 Infami digito et lustralibus ante salivis
 Expiat, urentes oculos inhibere perita.
 Tune manibus quatit, et spem macram supplice voto 35
 Nunc Licinī in campos, nunc Crassi mittit in aedes.

en avia vel matris soror Deos timens, infantem tollit ex incunabulis, ejusque frontem et labia humida antea lustrat turpi digito, et salivis expiantibus, docta prohibere oculos fascinantes; deinde manibus cum motitat, et humili preicatione spem exiguum inducit modo in agros Licinii, modo in domum Crassi. Modo orat ut Rex et Re-

Ms. R. Fulmine Ms. Gal.—31 haud metuens Ms. Gal.—36 Nunc Licini edit.

NOTÆ

rebitur uncto.'

31 *Ecce avia, &c.]* Vota avarorum hactenus carpsit: jam superstitiones mulierum preces reprehendit, quas solebant illæ pro infantibus concipere die lustrico et nominali, nempe octavo ab ortu, pro pueris; nono, pro pueris: solitasque adhiberi cæremonias perstringit hic Persius. Vide Cœl. Rhodig. xxii. 12.

Matertera] Dicitur quasi *mater altera*. Nempe munus lustrandi puerum pertinebat ad anus religiosas et cognatione præcipuas, quæ hujus rei causa conveniebant.

33 *Infami digito]* Id est, medio, qui infamis dicebatur, eo quod ille contractis aliis extensus speciem quandam pudendam representet. Unde probossum erat, alicui ostendere medium digitum, reliqua manu contracta, porrectum; hoc enim modo notabantur cinaedi et molles. Petron. Dio Chrysost. orat. xxxiii. Martial. l. ii. Epig. 28. Juvenal. Sat. x. Alex. ab Alexandro l. iv. cap. ultimo. Porro eo potissimum digito utebantur pia-trices illæ mulieres, quia quælibet ob-scœna contra fascinum valere credebant. Aha! nec improbabilem affir-munt rationem nonnulli, quod dicta manus figura designet et exhibeat

Priapum fascinationum averruncum.

Lustralibus salivis] In expiationibus adhibitam ab Antiquis salivam testantur Petron. et Plutarch. Hanc autem salutarem esse ait Plin. xxviii. 4. Observa interim eosdem prope ritus a veteribus usurpatos in die lustrico et nominali, qui adhibentur in Baptismo Christianorum.

34 *Urentes oculos]* Id est, enceantes, mortem afferentes. Vide Plin. vii. 2. Item fascinantes; nam fascinum maxime pueris timebant; et ad illud inhibendum salivam etiam valere arbitrabantur.

35 *Quatit]* Puerum lustratum motitat et veluti præsentibus Diis offert: deinde post expiationem preces pro eo et vota concipit.

Spem macram] Id est, infantem, de quo tenuis adhuc spes esse potest. Virgil. 'Nec spes jam restat Iuli.'

36 *Licinī]* De quo Licinio sermo fit non plane constat. Vetus ipse Persii Interpres dubitat sitne idem vir Licinius Crassus inter Romanos locupletissimus, et inde Dives cognominatus; an Licinius tonsor et libertus Augusti, qui valde opulentus erat. Alii contendunt intelligendum potius C. Licinius Stolonem, qui, ut habet Livius l. vii. num. 16. ob possessa cum filio

Hunc optent generum rex et regina ! puellæ
 Hunc rapiant ! quicquid calcaverit hic, rosa fiat !
 Ast ego nutrici non mando vota : negato,
 Jupiter, haec illi, quamvis te albata rogarit.

40

Poscis opem nervis corpusque fidele senectæ.
 Esto, age : sed grandes patinæ tucetaque crassa
 Annuere his Superos vetuere, Jovemque morantur.

Rem struere exoptas caeso bove, Mercuriumque
 Arcessis fibra : Da fortunare penates !

45

gina in generum asciscant ; ut illum Virgines auferant ; ut quodcumque ille pede triverit, in rosam vertatur. Ego vero nutrici non committo preces ; sed tu, o Jupiter, ista huic denega, etiamsi te oraverit induita veste alba. Quod si petis robur nervis, et corpus validum in senectute, fiat, bene est. At ampli catini, et pinguis sarcimina prohibent Deos, et Jovem retardant ista concedere. Tu vero cupis opes accumulare, bove mactato, et extis provocas Mercurium, dicens, largire domum

Steph.—39 *mando haec vota* Ms. Gal.—40 *hoc illi...rogabit* Ms. Gal.—41 *poscit opem* Ms. R. et C.—42 *pingues patinæ* Ms. Gal. et C.—47 *flammas* Ms. Gal. et

NOTÆ

agri jugera mille, contra legem a se latam, sua lege damnatus est. Ceterum nec hi nec illi opinionis aut suspicionis suaë ullam proferunt validam rationem.

Crassi] Sunt qui legant, *Cræsi*. Sed, *Crassi*, fere omnes retinent; intelliguntque de M. Crasso, quem crebris domorum emtionibus et venditionibus locupletatum fuisse testatur Plutarchus in ejus vita. Porro Licinius et Crassus ponuntur hic pro quibuslibet opulentis hominibus.

Mittit] Optat et precatur infanti magnas olim opes, agros, domos, &c. et optando velut in earum possessionem immittit. Virgil. Æneid. xi. vs. 47. ‘ Mitteret in magnum imperium.’ Observa etiam Pratorem nittere proprie in possessionem rei alicujus.

39 *Nutrici non mando*] Id est, nolim nutricem id sibi muneris assumere, ut pro pueri vota concipiatur. Nam parentes et nutrices optant aliumnis potius quæ videntur bona, quam quæ

sunt revera, v. g. formam, opes, &c. Senec. Epist. LX. Etiannum optas quod tibi optavit nutrix. Et Epist. XXXII. omnium tibi eorum contemtum opto; quorum copiam parentes optaverunt.

40 *Albata*] Albis vestibus induerant qui sacrificabant, eo quod ille candor vestis animi significet innocentiam. Tull. de Legibus.

41 *Poscis opem nervis*] Jam alia quædam aliorum absurdâ vota condemnat Persius.

Nervis] In quibus maxime consistit robur corporis.

42 *Sed grandes patinæ*] Sumtuosa tua convivia, escae nimirum idipsum destrinunt quod tam enixe petis.

Tuceta] *Tucetum* genus est sarciminiis e suillis carnibus minutim concisis: alii dicunt quamlibet eseam delectatam hoc nomine appellari.

44 *Mercurium arcensis*] Tanquam luci Deum. Vide Plaut. Amphit. in Prologo.

Da pecus, et gregibus fœtum ! quo, pessime, pacto,
 Tot tibi cum in flammis junicum omenta liquecant ?
 Et tamen hic extis et opimo vincere fert
 Intendit : jam crescit ager, jam crescit ovile ;
 Jam dabitur, jam jam : donec deceptus et exspes 50
 Nequicquam fundo suspirat nummus in imo.
 Si tibi crateras argenti incusaque pingui

Auro dona feram, sudes, et pectore lœvo
 Executiat guttas lœtari prætrepidum cor.

*fortunatam, concede greges, et fœcunditatem pccori. Sed, o improbissime, quomodo
 hæc fiant, dum tot intestina juvencarum liquefiant a te in igne ? Atque ille nihil
 minus sperat victor esse per intestinum, et pingue libum. Nunc ager incrementum
 capit, nunc ovum grex augetur : modo, ait ille, protinus concedetur quod opto ;
 usque dum nummus defraudatus, et sine spe ingemiscat frustra in infinito arcæ fundo.
 Si offeram tibi pateras argenteas, et munera ex auro solido fabricata, tu statim
 sudorem emittas, et stillas effundas e thorace sinistro : præcordia tua palpitantia*

C.—48 Reete fert, non *facto*, quod in depravatis codicibus inventum male
 tueruntur. Casaubon.—50 Demersus B.—52 Craterras scribunt Latini, et for-
 mant *craterra*, *craterræ*. Casanbon.—52 *incussaque* Ms. R. et C.—53 *Sudas* Ms.
 R. *lævi* B. pro *lœvo*.—54 *Executias* edit. Steph. *excutes...per* *trepidum* Ms.
 R. *lœtari* recte *membrane*; melius quam *lœtetur*: quid usitatius hoc gener
 locutionis historicæ per infinitivum ? quam poëta hic elegantissime usurpavit.

NOTÆ

46 *Quo, pessime, pacto*] Qna ratione
 vis gregem tuum crescere, quem fre-
 quentibus sacrificiis temere et perpe-
 ram multiplicatis omnino is imminu-
 tum et disperditum.

47 *Flammis*] Quibus cremantur vic-
 timæ.

Omenta] Intestina sunt molliora,
 inquit Celsus : Plinius autem xi. 37.
 ait esse membranas tenues, quæ ven-
 treni interiorem integunt.

Liquescant] Ob adipeim et pingue-
 dinem intestinis adhaerentem, quæ
 multa adhibebatur a Saerificantibus,
 ut ea liquefante ignis accenderetur,
 et carnes citius consumerentur.

48 *Et tamen hic*] Avarus ille et im-
 pins preceptor.

Vincere] Deos muneribus expugna-
 re, et quidlibet consequi ab illis.

Ferto] *Facto* sæpe legitur. Libum

erat e farre, vino, melle, &c. dictum
 a farciendo, quod e multis erat con-
 fertum rebus. Legendum esse con-
 tendunt *ferto*, seu ob rationem mox
 allatam, seu quod ad sacra sæpe fer-
 retur.

49 *Jam crescit ager*] Inquit avarus,
 semetipsum spe vana deludens.

51 *Suspirat*] Spirat quasi et unus
 restat nondum stulte consumtus, ut
 ceteri.

52 *Incusa*] In incende fabricata, vel
 cœlata. Quidam interpretantur in-
 fœcta, infabricata, ut sit massa auri
 nondum eusi.

53 *Pectore lœvo*] Sinistra pectoris
 parte, in qua situm est cor. Quidam
 interpretantur, maligno, perverso :
 sed minus placet.

54 *Executiat guttas*] Sudoris stillas,
 ob vehementem cordis commotionem

Hinc illud subiit, auro sacras quod ovato
Perducis facies : nam, fratres inter aēnos,
Somnia pituita qui purgatissima mittunt,
Præcipui sunto ; sitque illis aurea barba.

Aurum vasa Numæ Saturniaque impulit æra,
Vestalesque urnas et Tuscum fictile mutat. 60
O curvæ in terras animæ, et cœlestium inanes !
Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores,

exultare incipient : inde hoc venit, quod incrustas sanctos Deorum vultus auro triumphato. Etenim inter germanos ære fusos, hi preferendi sint qui immittunt insomnia pituita maxine defæcata : et his detur barba ex auro. Aurum exulit vascula Numæ, necnon æncas Saturni crateras, atque immutat capedines Vestæ, ac testas Etruriæ. O mentes prone in terram, et vacuæ rerum cœli ! Quid prodest illud, inducere mores nostros ædibus sacris, et judicare quadam esse grata Nu-

Casaubon.—55 *sacras auro* Ms. R. et Ms. Gal.—58 *fitque illis* edit. Steph.—

NOTÆ

et lætitiam : eritque hæc expolitio prioris sententiæ, *sudes*. Sunt qui de lacrymis intelligent : sed reclamant hæc verba *pectore lævo*.

55 *Hinc illud subiit*] Ex eo quod ita gaudes dato tibi auro et argento, hinc animum tuum subit opinio, et putas iis pariter Deos gaudere : proindeque eorum statuas auro exornas, ut eos demerearis.

Ovato] Ex hostibus reportato et ex eorum spoliis. Ovatio minor triumphus, dictus ab ove quæ tunc mactabatur, sicut bos in majori triumpho. Nec enim placet deducere ab ovo, ut volunt nonnulli eo quod quæ inaurantur prius ovi albo illinuntur.

56 *Nam fratres inter, &c.*] Ironia est.

Fratres inter aēnos] Hi sunt quinquaginta filii Ægypti, quorum statuæ in porticu Apollinis Palatini erectæ. Harum enim quædam oracula et responsa per somnum postulantibus reddere credebantur. Ita vetus Interpres, Casaub. &c. Adversus nonnullos, qui intelligunt alii quidem Casto-

Delph. et Var. Clas.

rem et Pollucem, alii vero quoslibet Deos, qui fratres dicantur, quia sunt omnes filii unius matris Cybeles, quorum pleræque ex ære erant statuæ.

57 *Pituita purgatissima*] Ea enim vera putantur insomnia, quæ non proveniunt ex humoribus.

58 *Sitque illis aurea barba*] Superstitioni veteres e supradictis statuæs inaurabant, a quibus immissum sibi verum aliquod somnum credebant : et quos maxime Deos colebant, iis barbam auream dabant, ut dictum est de Æsculapio supra ad ea verba, 'Vellere barbam.' Vide et Sueton. in Caligula, c. 52.

59 *Vasa Numæ*] Testacea, simplicia, qualia adhibuit Numa Pompilinus religiosorum rituum apud Romanos auctor. Cic. Parad. i. Plin. xxxv. 12. et xxxiii. 11.

Saturnia] Qualia erant in usu temporibus vel in æde Saturni. Ovid. Fast. i.

60 *Vestalesque urnas*] Quales adhibebant Vestales in sacris Vestæ.

Tuscum fictile] Tusci religioni ad-

Pers.

E

Et bona Dis ex hac scelerata ducere pulpa?

Hæc sibi corrupto casiam dissolvit olivo;

Et Calabrum coxit vitiato murice vellus.

65

Hæc baccam conchæ rassisce, et stringere venas

Ferventis massæ crudo de pulvere jussit.

Peccat et hæc, peccat: vitio tamen utitur: at vos

Dicite, pontifices, in sacro quid facit aurum?

Nempe hoc quod Veneri donatae a virgine puppæ.

70

minibus, ex ista nostra carne delicata sceleris plena? Illa diluit sibi casiam oleo vitiato, et decoxit lanas Calabriæ conchylio corrupto. Illa imperavit avellere unionem e concha; et conflare venas calescentis metalli e pulvere non cocto. Scelerata est illa quidem, etiam scelerata est: nihilominus suum illi scelus utile est. Sed vos, o Antistites, loquimini; quid prodest aurum in sacro? Scilicet illud quod prosunt imagunculae puellares a puella Veneri oblatae. Ecce non donamus Diis illud po-

59 *expulit* Ms. Gal.—63 *dicere* C.—69 *In sancto* edd. pl. et C. *in templo* Ms. Gal. *in sancto membranæ omnes*: apud Lampridium *in Alexandro in sanctis*: *alii codices in sacro*, quod postremum sequor potius: *nam sacrum est res Deo sacra, unde est apud Plautum 'Sacrum manus admirari'*; et ita apud

NOTÆ

modum fuerunt dediti, suosque ritus ac cæremoniæ aliis populis accommodarunt. Hi fietilibus vasis in sacris suis utebantur.

63 *Et bona Diis ex hac, &c.*] Et credere Diis ea probari et bona videri, quæ nobis et nostræ libidini jucunda sunt.

Pulpa] *Pulpa* et pulpamentum cibus delicatus, seu caro optima et sine ossibus. Metaphorice sumitur pro molli affectu erga luxum et delicias.

64 *Hæc*] *Pulpa* nempe et mollities.

Corrupto casiam, &c.] Invenit unguenta, in quibus casia simul et oleum solvit, dum miscentur: pereunt mimirum, ut tertium quid conficiant.

65 *Calabrum vellus*] Tarentinam lanam, quæ est optima. Calabria regio Italie, hodie, *Terra d'Otranto*.

Coxit] Infecit, tinxit: Id est, lana peregrinos colores ementiri didicit per nostrum luxum. Quod quidem primi omnium invenerunt Lydi, ut habet Plin. VII. 56.

Murice] Piscis est marinus, e cuius humore color purpureus conficitur.

66 *Baccæ*] *Baccæ* proprie sunt fructus lauri: propter similitudinem autem ita vocantur uniones et margaritæ. Hor. Epod. VIII. 'Nec sit marita Quæ rotundioribus omista baccis ambulet.'

Rassisce] Lima avellisse unionem conchæ tenaciter adhærentem; vel etiam callo purgare docuit.

Et stringere venas, &c.] Id est, colligere pulvrem et ramenta auri et argenti e venis terræ, et e fodinis: e quibus cum eruta sunt metalla igne purgantur, et pulvis conflatur in massam, excoquendo in fornace: unde vocat Persius crudum, cum extrahitur et colligitur e venis et meatibus subterraneis.

68 *Peccat et hæc, peccat, &c.*] Nostra hæc pulpa et libido est vitiosa quidem et peccat: attamen utilitatis aliquid capit e suo vitio et peccato. At quid emolumenti redundat in Deos ex anno quod infertur in eorum templis?

70 *Nempe hoc*] Ironia est.

Donatae a virgine puppæ] Ephebi

Quin damus id Superis, de magna quod dare lance
 Non possit magni Messalæ lippa propago,
 Compositum jus fasque animo, sanctosque recessus
 Mentis, et incoctum generoso pectus honesto.
 Hæc cedo ut admoveam templis, et farre litabo.

75

tius, quod proles Messalæ habens oculos vitiatos nequeat donare e patina capaci: legem humanam ac divinam bene ordinatam in mente: et penetralia animi pura, et cor exercitatum in virtute unimosa: du illa, ut inferam sacris ædibus, et mola salsa Deos placabo.

Tullium. Casaubon.—70 C. omisit τὸ a.—73 animi C.—75 moream C.

NOTÆ

bullas Diis Penatibus, puellæ Veneri puppas consecrabant, ut faustum haberent matrimonium. Vide Alex. ab Alex. v. 18. Sensus autem Persii est: sicut virgines nupturæ puppas seu infantium simulacra offerunt Veneri, ut veros infantes obtineant: ita vos, o avari, tantulum auri offertis Jovi, Mercurio, aliisve Diis, ut plurimum nanciscamini, et divites fatis. Sacrificatis igitur non ex religione, sed ex affectu avaritiae, adeoque impii et improbi estis.

71 *Magna de lance*] Id est, ex ingentibus divitiis. Allusio est ad veterum morem, apud quos ex acerra pauperes, e lance divites libabant, ut initio hujus Satiræ diximus ad verbum, *acerra*.

72 *Messalæ*] Ponitur pro quovis opulento et divite. Valerius Corvinus Messala a Messana urbe Siciliæ, ab eo expugnata, mutata una litera, dictus; auctor et caput fuit illustris Messalinorum familie. Vide Macrob. l. 1. *Saturnal.* c. 6. sub finem.

Propago] Intelligit Cottam Messalinum, qui crapulæ deditus et gulæ, et a majoribus degener, in senectute

adeo lippus fuit, ut palpebræ ejus in exteriorem partem conversæ essent.

73 *Jus fasque*] *Jus* est id quod sanctum est et licet lege humana; *fas*, quod divina.

Animo] Legit Casaubonus, *animi*.

74 *Incoctum*] Pridem assuetum, omnino imbutum.

Generoso honesto] Virtute quasi naturali et ingenita.

75 *Farre*] Leviore etiam munusculo placabo Deos, modo integratam morum habeam et innocentiam, quam pluris illi faciunt, quam aurum et munera. De farris usu in saeris vide Plin. xviii. 3. Item quæ notavi ad Juvenal. Sat. ix. vs. 122, ad vocem, *farre*.

Litabo] *Litare*, non est simpliciter sacrificare; sed sacrificio, quod petitur, obtinere. Quocirea soli probi viri *litare* dicuntur proprie; sacrificare, quilibet, etiam improbi. Tit. Liv. xxxviii. 20. ‘Postero die, sacrificio facto, cum primis hostiis lisset.’ Plautus in *Persa*: ‘Tum Jupiter faciat ut semper sacrificem, nec unquam litem.’

SATIRA III.

ARGUMENTUM.

MOLLEM ac desidiosam juventutem Romanam, opibus et nobilitate fretam, acriter Persius sub persona philosophi Stoici perstringit. Sententiarum ordo hic est. Dormiunt juvenes delicatuli in multam diem. 4. ; excitati somno morosi surgunt, accingunt se labori, desidiæque crimen vanis excusationibus effugere tentant. 14. Hanc rationem puerilem magna cum indignatione exprobrat magister adultis, monstratque, eos sibimetipsis verba dare non magistro, sibique nocere summa mollitie depravatos. 22. Formandi fingendique ad virtutis præcepta animi nunc maxime tempus instare. 24. ; dvitias ac nobilitatem ad bene beateque vivendum minime sufficere. 29. Quarum rerum externarum splendorem oculos quidem posse perstringere imperitorum, sapientis non item. 30. Miserrimam esse conditionem eorum, qui relictæ virtute scirent, quid perdidissent. 34. Id quod magis illustratur brevi digressione in virtutis præstantiam et conscientiæ stimulos, quibus illius desertores ceu Furiarum tædis exagitantur. 43. - Communem quidem puerorum morem, quam aversi a rectis studiis esse soleant, quibusque rebus ludieris maxime teneantur, exemplo ex sua ipsius pueritia ducto demonstrat. 51. Sed illos, cum jam ex ephebis excesserint, atque id ætatis sint, ut rectum a pravo dignoscere queant, nihilominus tamen mira quadam negligentia in diligendo sibi certo aliquo vitæ genere esse, ideoque sine omni futuri eura. 62. In tempore si adhibeatur medicina, magnum ejus usum esse ; perditis autem semel moribus sapientiæ præcepta raro mederi. 76. Doctrinarum quidem magistri a stupidis derideri, tetricamque ipsorum ac morosam philosophiam, ut vulgo perhibeant, non eurari 87. ; exemplo tamen ab ægroto sumto demonstrat, quam periculosum sit, medici consilia neglexisse, sæpiissimeque mortem hujus neglectus pœnam esse. 106. Ut corporis morbi nonnunquam lateant, eoque vehementius vim suam subito exerere soleant : sic etiam animi commotiones, occasione oblatæ, solere se ostendere. 111. Magnam igitur euram nobis adhibendam esse, ut, etiam si vim alienus morbi non sentiamus, omnem tamen diligentiam in nobismetipsis tutandis futurisque morbis cum corporis tum animi occurrendo ponamus.

NEMPE hoc assidue? jam clarum mane fenestras
Intrat, et angustas extendit lumine rimas.
Stertimus, indomitum quod despumare Falernum
Sufficiat, quinta dum linea tangitur umbra.

Scilicet ista continuo? Jam splendidum lumen matutinum ingreditur fenestras, et luce auget arctas rimulas. Indulgemus somno, qui valeat concoquere vinum coctum difficile, quando Solis umbra attingit quintam lineam. Ecce quidnum fucis? Stella

1 *Nempe hæc* Ms. Gal.—9 *Findor* Casaub. Edit. Omnes membranæ nostræ

NOTÆ

1 *Nempe hoc, &c.*] Quotidie scilicet hæc eadem ages et in clarum diem stertes? inquit præceptor ad discipulos, Philosophus, inquam, ad juvenes sibi commissos, et suam in disciplinam traditos.

Mane] Est clarus dies, teste Macrobio, quem lege Saturnal. 1. 3. et Gell. III. 2.

2 *Extendit]* Latiiores rimas apparet faciunt radii solares intromissi.

3 *Stertimus]* Subtimidam increpationem in prima persona hic observant nonnulli, et condiscipulum potius quam magistrum indicari volunt; sed quid obest magistrum ita discipulos increpare et quidem acriter?

Indomitum Falernum] Athen. l. 1. Campanum illud vinum difficulter concoqui affirmat.

Despumare] Metaph. a musto, vel etiam re fere qualibet, que non coquuntur, nisi actis spumis.

4 *Quinta dum linea tangitur umbra]* Hypallage. Id est, dum in solari horologio umbra tangit quintam lineam, adeoque notat horam quintam. Duo hic explicanda: alterum, quomodo intelligatur hora illa quinta: alterum est, solaris horologii antiquitas. Quod ad primum attinet, observandum quoties apud Auctores seu Græcos seu Latinos horarum sit mentio, semper accipiendas horas diei naturalis, sicut

hic apud Persium. Distinguunt nempe diem, alium civilem, alium naturale. Hic ab Ortu Solis ad Occasum extenditur; ille, noctem simul et diem continet, et in horas viginti quatuor distribuitur. Porro diem civilem alii aliter definierunt; Persæ et Babylonii, inter duos Solis exortus: Egypci, Athenienses, et nunc Itali, Occasu Solis: Etrusci et Umbri, meridiebus: alii mediis noctibus, ut Romani olim, et nos hodie, aliquie, facimus. At dies naturalis (de quo hic est mentio), qui modo brevior, modo longior pro ratione temporum et climatum, dividitur in horas seu partes duodecim inter se æquales, longiores quidem æstate, cum longior est dies, hyeme vero breviores. Hujus hora prima est Solis ortus, sexta meridies, duodecima Solis occasus. Itaque Romæ, ubi dies longior solstitialis est horarum ferme quindecim, hora sua quinta circa soistitium æstivum recideret ad nostram decimam cum tribus quadrantibus; et circa Caniculam, de qua hic Persius, esset hora ipsa undecima, aut non multo secus. Vide Plin. II. 76. et 77. et l. vii. cap. ultimo. Maerob. Sat. 1. 3. Cel. Rhodigin. XII. 9. Alex. ab Alex. IV. 20. Quod spectat ad horologia solaria, illorumque antiquitatem, si Plinio fides, primus eorum inventor fuit

En quid agis? siccas insana **Canicula** messes 5

Jam dudum coquit, et patula pecus omne sub ulmo est;
Unus ait comitum. ‘Verumne? itane? ocyus adsit
Huc aliquis! nemon?’ Turgescit vitrea bilis:
Finditur: Arcadia pecuaria rudere credas.

canicularis sanitati noxia jam pridem adurit aridas segetes: et grex omnis sub ulmo umbrosa jacet; inquit unus e sociis. Hoccine rerum est? An sic se res habet? Qnamprimum isthuc reniat quispiam: nullusne veniet? Bilis pellucida intumescit in me: ita rumor vociferando: ut putes rudere pecora Arcadica. Mox codex,

habent *Findor*: quare ita distingue: *Turgescit vitrea bilis: Findor: ut Arcadiæ, &c. Pio credas, membranæ dicas.* Ausonius, ‘asinos quoque rudere dicas.’

NOTÆ

Anaximenes Milesius. Hoc tamen Anaximandro Anaximenis magistro tribuunt Diogenes Laërtius l. ii. Vi- truvius, et alii. Romæ vero illorum usus esse cœpit bello Punico primo, ut habet Plinius lœo citato. Antiquiora tamen illa constat ex sacris Codicibus l. iv. Regum, e. 20. ubi de horologio Achaz, et de Sole per decem lineas retrogrediente. Quamvis enim in textu Hebraico vox nulla significans lineas aut horologium ibi reperiatur, sed tantum gradus; et Achaz non habuerit horologium lineis et gnomone perfectum, ut nos hodie habemus; at gradus ei suis arte dispositos, et horas diei per umbram Solis indicantes, colligere est ex D. Hieronymo Commentar. in Isaiam ita scribente: ‘Datur signum ut Sol decem gradibus revertatur, quos nos juxta Symmachum in lineas et horologium vertimus, qui gradus intellexit in lineis, ut manifestiorem sensum legentibus ficeret: sive ita exstructi erant gradus arte mechanica, ut per singulos umbra descendens horarum spatia terminaret.’

5 *Canicula*] Constellatio, quæ dum Sol in Leone est, oritur. Vide Plin. ii. 40. Unde ab Horatio, *Vesani stella Leonis*: a Persio vero, *insana* dicitur, quia morbos procreat bene mul-

tos, ob æstum et vehementiam: item canes in rabiem agit. Hinc Horat. Sat. i. 6. vocat, ‘Rabiosi tempora signi.’

6 *Patula pecus omne sub ulmo est]* Dum meridianus æstus defervescat, greges in umbram deducuntur. Virg. Ecl. ii. ‘Nunc etiam pecudes umbras et frigora captant.’

7 *Unus ait comitum]* Hæc plerique referunt ad priorem sententiam. Sed non abs re contendit Casaubonis finiendam ante hæc verba præceptoris increpationem: ut verba hæc, *unus ait comitum*, Persii sint narrantis: et quæ sequuntur, sint exergiscentium discipulorum.

8 *Vitrea bilis]* Adsit protinus famulus, et vestes afferat, ut surgam quamprimum.

8 *Vitrea bilis]* Quasi vitro similis, quæ in vultu iracundo appareat. Hor. Sat. i. 3. ‘Splendidam bilem’ dixit. Alii interpretantur, inflata, intumescent, ut vitrum.

9 *Finditur]* Laxat habenas iracundiae petulaus adolescens, et quia ad laborem et studium non sponte trahitur, iram in famulos exonerat. Quidam legunt, *Findor: ut Arcadiæ, &c.*

Arcadiæ] Regio est Peloponnesi multos et magnos aleus asinos.

Jam liber, et bicolor positis membrana capillis, 10
Inque manus chartæ nodosaque venit arundo.
Tunc queritur, crassus calamo quod pendeat humor;
Nigra quod infusa vanescat sepia lympha;
Dilutas queritur geminet quod fistula guttas.
O miser, inque dies ultra miser! huicce rerum 15

et pergamenum duplice colore, pilis depositis, et papyrus, et calamus nodos habens manibus inseruntur. Tum conqueritur quod spissus liquor hæreat in penna: deinde, quod ater sepia humor vanus fiat, aqua instillata: postea conqueritur quod calamus duplice stillas liquidas. O infelix! et in dies futurus magis infelix, an

Casaubon. Findor, ut Archadiæ C.—10 positis bicolor Ms. R. et Ms. Gal.—12 Nunc queritur Ms. R. querimur C.—13 Nigra sed C.—14 querimur Edit.

NOTÆ

10 Liber] Proprie est arborum cortex, in quo scribi solebat ante inventum chartæ usum. Vide infra.

Bicolor] Quia membrana crocea erat ea parte qua pilos habet, altera vero qua adhæret visceri, candidior: ‘bicolor, quod pars crocea, pars glutinata apud antiquos erat,’ ait vetus Interpres. Variis etiam coloribus inficiebantur membranæ, inquit alii. Sed cavendum ne confundant operculum libri cum membrana in qua scribebatur, ut monet Casaubonus.

Positis membrana capillis] Non de-sunt qui interpretentur de capillis adolescentis istius pexis et comitis: sed refragant plurimi iisque doctissimi, et intelligunt de pilis membranæ abrasio pumice, atque adeo depositis et demitis. Certe textus ipse sensum hunc adjuvat.

11 Chartæ] Repertus chartæ usus sub Alexandro, teste Varrone. Antea scribebant in foliis arborum et in corticibus: deinde in chartis quæ fiebant in foliis papyri arboris in Ægypto crescentis. Demum sub Emenæ Rege inventæ sunt Pergami membranæ, quæ inde Pergamæ dictæ sunt.

Arundo] Veteres arundine pingue-

bant. Persius variatis nominibus, arundinem, calatum, fistulam, vocat.

12 Pendeat] Non fluat atramentum e calamo, et quasi pendulum hæreat ob nimiam crassitatem.

13 Nigra quod, &c.] Modo querebatur quod atramentum nimis spissum esset, jam dicit dilatius esse, et scripturam non apparere, aut suum potius non habere colorem.

Sepia] Metonymia, pro, sepia pisces humore atro, qui atramento similis: quem etiam pro atramento fuisse apud Afros, ait vetus Interpres. De sepia natura et industria, vide Plin. ix. 29. et xxxii. 10. in fine.

14 Dilutas queritur] Addit et properter affusam aquam adeo liquidum factum esse atramentum, ut papyrus maculet, uberioris effluens quam par sit.

15 O miser] Qui tot et tam vanas pigritiæ excusationes prætendit, quam miser est!

Huccine rerum venimus] Adeone vile est sapientiæ studium, ut tam lente et oscitante captetur? Porro observat Casaubonus juvenes quos hic redarguit magister ille, non fusse ea aetate, ut ista puerilia causarentur, sed alias solitos afferre igna-

Venimus? At *cur* non potius, teneroque palumbo
Et similis regum pueris, pappare minutum
Poscis, et iratus mammæ lallare recusas?

‘An tali studeam calamo?’ Cui verba? quid istas
Succinis ambages? tibi luditur: effluis amens.

20

eo rerum devenimus? Sed quare non magis par molli columbae pullo, et filiis Regum, petis teneram escam attritam, et excundescens contra nutricem, repellis cantilenam lalla? Studione incumbam cum ejusmodi penna? Cuinum verba das? Quorsum has tergiversationes suclamas? Pro te alea jacitur. Dilaberis stulte; contemtui eris.

Steph. et C.—16 *palumbo* Ms. R. *aut cur ... palumbo* Ms. Gal.—19 *En tali* Ms. R.—20 *effluis amens:* sic legendum, non *et fluis*. Casaubon.—22 Fortasse scri-

NOTÆ

viæ excusationes haud multo nugis illis graviores: unde per similitudinem ironicam a magistro exagitentur.

16 *At cur non potius?*] Increpatio acris et sarcastica. Cum res serias, quale est Philosophiae studium, tam pigre capessas, quin potius ad alia omnino incumbis? Illud desere, et mollitiei te totum da; et eum nolis laborare ut vir, nugare ut puer; immo ad ipsam redi infantiam, in qua nec labores ad mandendos cibos, sed præmansos et attritos capias.

17 *Teneroque palumbo?*] Cui mater semi-coctum e suo ventriculo cibum extractum in os inserit, ut facilius mollius alatur.

17 *Regum pueris?*] Qui deliciis et imperio innutriti omnia ad libidinem suam fieri volunt, nec grave quicquam suscipiunt aut molestum. Ita apud veteres notari solebant corruptis homines moribus, inquit Casaubonus, *est similis Regum pueris*, puta alienus Sardanapali.

18 *Pappare?*] Infinitivus pro nomine substantivo, ut Sat. 1. ‘Nostrum illud vivere triste.’ Sensus est: quin petis cibos jam præmansos et comminutos, quos facilius, et sine ullo labore deglutias? Cibum puerulorum *papas*, et potum *huas* antiqui appellantur.

labant: unde *pappare*, est ejusmodi cibos captare. Plaut. in Epidico: ‘Novo liberto opus est quod pappet. Dabitur, præbebo cibum.’

18 *Iratus mammæ?*] Pater *tata*, matrix et mater *mamma* pueris olim vocabatur, teste Catone. Non ergo intelligendum est de ubere nutricis, quasi lac sugere ille puer recusat, sed potius nolit dormire ad solitam cantilenam, *lalla*, a nutrice vel matre sæpius repetitam: quod delicatuli pueri morositatem redarguit.

19 *Lallare?*] Est repetere sæpius vocem *lalla*, quod solenne est nutribus, ut cantiunculis istis somnum puerulo concilient.

20 *Lallare recusas?*] Respusis nutribus blandimenta, et pertinaci vagitu contra illam irascens, somnum admittere recusat.

21 *An tali studeam calamo?*] Pertinax adolescens cum agnoscerre culpam deberet moresque corrigere; inanes potius suæ ignaviae excusationes querit.

22 *Cui verba?*] Reponit magister: ita ne speras nobis imponere?

23 *Tibi luditur?*] Tua res agitur: quod tempus teris, tibi non mihi perdit.

24 *Effluis amens?*] Te ipse perdis, te ipsum jugulas.

Contemnere. Sonat vitium percussa, maligne
 Respondet viridi non cocta fidelia limo.
 Udum et molle lutum es, nunc nunc properandus, et acri
 Fingendus sine fine rota. Sed rure paterno
 Est tibi far modicum, purum et sine labe salinum, 25
 (Quid metuas?) cultrixque foci secura patella.
 Hoc satis? an deceat pulmonem rumpere ventis,

Vas fictile digito pulsatum sono ostendit defectum, et excoctum argilla non recenti reddit tinnitum fractum. Tu es velut limus humidus et tractabilis, jamjam fingendus, et absque intermissione formandus rota vehementi. At ex agro patris habes frumentum tenue, et vas salis mundum sine defectu. Quidnam timeas? Habes etiam patinam tutam camini excultricem. Illudne sufficit? An decorum est pulmonem

beendum respondens; sonus integræ et vitio parentis testæ est ḏḡv̄s καὶ τρόπος, ut dicitur in Græcorum commentariis de re rustica vi. 3. at rupta testa sonat maligne, hoc est parvum sonum; sic 'lux maligna' apud Virgilium. Casaubon. Tautologia quodammodo tollitur, si cum Casaubono legis respondens: verum ipso maligne respondens frigus aliquod inducitur loco, qui forsan sanus non est: cuius tamen medicina non absque codd. MSS. tentanda videtur. Kænigius.—23 *lutum* est Ms. R.—25 *et purum* Ms. Gal.—26 Planior lectio

NOTÆ

21 Contemnere] Quoniam nihil afficit homines magis quam contemtus; hunc etiam juveni moroso objicit et minatur prudens magister.

Sonat rituum] Urget per similitudinem. Sicut tinnitu raneo et absurdo cognoscitur vasis defectus, cum dīgo perentitur: sic tu cum a me ad meliora incitaris, et quasi tangeris, exhibes animi vitium et pravam affectionem.

Maligne respondet] Contrarium est; *Solidum crepat*, quod videbimus Sat. v.

23 Udum et molle lutum es] Instat magister: attamen hac ætate qua es, potes emendari dum tener es, et in melius formari ac fingi; si modo gerere mihi morem volueris, et subire disciplinam licet ea tibi prima fronte acris et aspera videatur.

Nunc nunc] Id est, modo et sine mora, dum adhuc juvenis es, ac velut cera seu testa mollis, cujuscumque formæ capax.

24 Rota Figulum est instrumen-

tum ab Anacharsi, teste Plinio, inventum, quo circumacto fictilia vasa finguntur.

Sed rure paterno] Prolepsis. At, inquies, quid opus me laboribus ac vigiliis fatigare, cum possim beatam ac tranquillam vitam agere, contentus partis etsi mediocribus divitiis?

25 Far modicum] Sufficiens fortuna, licet modica.

Purum] Seu mundum et nitidum, seu quæsitum sine dolo.

Salinum] Pro qualibet supellectili.

26 Cultrixque foci] In foco Lares colebantur.

Secura patella] Patella, vas e quo libationes Diis Laribus ad focum ferebantur; *secura*, quia domesticos Deos religiose colens præsidum ab iis et patrocinium sibi pollicetur.

27 Hoc satis] Refellit magister dicta discipuli.

Pulmonem rumpere] Præ superbia et fastu: ob nobilitatem et censem supra modum et inepte inflari.

Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis,
Censoremne tuum vel quod trabeate salutas?
Ad populum phaleras: ego te intus et in cute novi. 30
Non pudet ad morem discincti vivere Nattæ?
Sed stupet hic vitio, et fibris increvit optimum

frangere ventis, quia millesimus trahis lineam successionis ab Etrusco genere; vel quod Censorem inter tuos salutas, vel quia trabea vestitus es? Ad plebem phaleras. Ego te cognosco interius et exterius. Numquid non pudore afficeris vitam acre ad instar Nattæ dissoluti? At ille stupidus est defectu naturæ, et in præcor-

sit, *Quid metuam?* sed aliter scripti libri.—29 Censoremne Edd. plurim.

NOTE

28 *Stemmate quod Thusco, &c.]* Eo quod per mille generationes originem ducas ex aliqua vetusta et nobili Etruriæ familia. Porro *stemma* Latine corona est e floribns præser-tim. Metaphorice sumuntur et pro gentilitiis insignibus, et pro statuis et imaginibus Majorum, quæ orna-bantur sertis ejusmodi florcis et corollis: item pro arbore, ut aiunt, consanguinitatis, quam ductis lineis additisque rotundis figuris efficiebant antiqui, et *stemma* appellabant. Plin. xxxv. 2. ‘Stemmata lineis discurrebant ad imagines pietas.’ Vide Juvenal. Sat. viii. initio.

Ramum ducis] Lineam nempe suc-
cessionis. Isidorus, ix. 6. Solent Ad-
vocati stemmata, sive ramusci los fa-
cere in genere, cum gradus cognationum partiuntur.

29 *Censoremne tuum]* In tua cognatione et gente.

Trabeate] Nobili veste indutus e purpura. Alex. ab Alex. v. 18. Ro-
mulus primum trabea usum fuisse ait; et triplex trabeæ genus luen-
lenter explicat. Vide Juvenal. Sat.
viii. 259. ibique Annotat.

Salutas] Numirum in censu: post-
quam enim Censor Equites Romanos recognoverat, hi ante illum in tribu-
nali sedentem transvehabantur in
equo, et trabea, enique salutabant.

Alii intelligunt salutari imagines Majorum in atrio stantes. Eo quod Ne-
ronis tempore Censores nulli erant.
Ita pugnat Autumnus aduersus Ca-
saubonum, in primisque contra Mar-
cellium: at quamvis nulli essent tunc
Censores, Princeps ipse Censoris
munus hoc exercebat.

30 *Ad populum phaleras]* Hæc ver-
ba plane accommodata ad proposi-
tum, cum agat contra Equitem Ro-
manum. *Phaleræ* sunt equestria or-
namenta. Sensus est: ne ostentes
fortunæ bona, quæ non te nobilitant
magis, quam phaleræ equum. Illa
plebem imperitam decipiunt ac de-
tent, non autem viros sapientes,
qui e solis animi bonis hominem aesti-
mant.

Intus et in cute] Intimos animi tui
recessus, et quæcumque ibi latent
vitia perspicio.

31 *Nattæ]* De quo Horat. Sat. i. 6.
Quidam legunt, *Naccæ*. Quicquid sit,
constat intelligi hominem deliciis et
libidine perditum, sive is infima sorte
fuerit, sive domi nobilis a virtute
paterna deceiverit.

32 *Sed stupet hic]* Hic ad stuporem
usque jam devenit, nec se peccare
advertis: unde miseratione magis
quam reprehensione dignus videtur.

Fibris increvit optimum pingue] Ter-
tullian. lib. de Anima c. 20. ‘Opi-

Pingue: caret culpa: nescit, quid perdat; et, alto
Demersus, summa non rursus bullit in unda.

Magne pater Divum, sævos punire tyrannos
Haud alia ratione velis, cum dira libido
Moverit ingenium, ferventi tincta veneno;
Virtutem videant, intabescantque relicta.

35

*diis crassa pinguedo enata est: vacat noxa: ignorat quantum amittat, et profundo
obratus non emergit iterum in supremam aquam. Summe Deorum parens, noli
plectere alio modo dominos crudeles, quando sæva cupiditus infecta toxico ardenti
impulerit animum illorum: nempe, aspiciant virtutem, et ea deserta, tabe emar-*

Censoremque Ms. Gal.—34 rursum non Edit. Steph. rursus non b. Ms. R.—
37 torta Ms. Gal.—38 Virtutem ut vid. Edit. Steph.

NOTÆ

mitas,' inquit, 'impedit sapientiam.' Vide et quæ nos Sat. I. 57. ad ea verba, *Pinguis aqualiculus*. Sensus est hic: Sicut adeps non sentit, (teste Galeno et Aristotele) sic nec mens illius: nam obduruit callum veluti quoddam in animo ejus, nec mirum si demergatur in profundum vitiorum prono inpetu, cum jam plane cœcentiat ad bonum: quæ tamen pœna est summae nequitiae maxima.

33 *Nescit quid perdat*] Virtutis enim pulchritudinem jam non videt, et premium ejus ignorat: sicut et turpitudinem vitiorum et infamiam hanc animadvertis.

Alto demersus] Vitiorum barathro absorptus.

34 *Non bullit*] Non emergit, non assurgit; nam cum stupens ejus conscientia nullis agat eum stimulis, ne quaque redire potest ad meliorem frugem. Horresce vero, tu adolescens, ad tam deploratum statum; et eave, ne eodem miseriæ devenias, nisi mature frænum injicis petulantiae juvenili.

35 *Magne pater Dirum*] Stupori Nattæ acerbos illos opponit cruciatus, quos tolerant ii qui virtatem cognitam habnere, nec tamen securi

sunt: hos vero tantos esse ait, ut sceleratis gravius optari tormentum nequeat: hæc egregie Casaubonus, additique videri Persium respexisse ad locum Platonis, in Gorgia, ubi ait in animis defunctorum Tyrannorum vibices extare, testes eorum scelerum, e quibus Rhadamanthus eorum sclera dijudicet.

Sævos punire tyrannos] Aliorum malis gaudentes, quales fuere Busiris, Diomedes, Phalaris, uterque Dionysius, ipseque Nero, quem hic notari plerique autumant.

36 *Haud alia ratione*] Non aliter punias, quam conscientia flagellis, et scelernum snorum furiis eos tradendo: vide Juvenal. Sat. XIII. D. Augustin. lib. de Magistro, c. 9. 'Persius,' inquit, 'omnibus pœnis quas Tyrannorum vel crudelitas excogitavit, vel cupiditas pendit, hanc unam anteponit, qua cruciantur homines, qui vitia, quæ vitare non possunt, coguntur agnoscere.'

37 *Moverit ingenium*] Impulerit ad aliquod atrox scelus.

Ferrenti tincta veneno] Cupiditas præceps et vehemens crudelitate et inhumanitate stipata.

38 *Virtutem videant*] Tull. I. II. de

Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci,
Aut magis auratis pendens laquearibus ensis
Purpureas subter cervices terruit, *imus*,

40

cescant. An æs tauri Siculi majores edidit gemitus: et gladius e lacunaribus auro innectis suspensus plus tremefecit purpura exornatum caput sub se, quam si quis sibi

44 *Ita scribendum est: tangebam, inquam, non tingebam, quod et membranæ*

NOTÆ

Finibus: 'Oculorum in nobis sensus est acerrimus, quibus sapientiam non cernimus. Quam illa ardentes amores excitaret sui, si videretur!' Hunc Tullii locum videtur expressisse Sanctus Augustinus Enarratione in Psalmum 64. ubi sic habet: 'Habes oculos foris, unde videoas aurum: intus est oculus, unde videatur pulchritudo justitiae.—Quædam ergo est pulchritudo justitiae, quam videmus oculis cordis, et amamus, et exardescimus,' &c. Alii legunt, *Virtutem inrideant*, vel, *Virtuti inrideant*, scilicet aliorum: parvi certe interest.

Intabescantque relicta] Dolore acerbissimo velut aliqua tabe consumantur, quod ulti abhæcerint virtutem, rem adeo pretiosam et amabilem. Horat. Od. III. 24. 'Virtutem in columem odiimus, Sublatam ex oculis quærimus invidi.' Hæc ipsa est pœna damni, quam in damnatis Theologi agnoscent.

39 *Anne magis Siculi*] Ne vero hæc a me gratis dici putet aliquis: omnia certe Tyrannorum inventa ad cruciando homines, leviora sunt conscientiae tormentis assiduoque stimulo, quibus interquiescere nunquam sinnuntur. Certe quanto præstat animus corpori, tanto graviora sunt animi vulnera, quam corporis.

Gemuerunt æra juvenci] Metonymia, pro, ingemuerunt homines inclusi tauro æro. Perillus Faber Atheniensis Phalaridi Agrigentinorum in Sicilia Tyranno fabricatum a se taurum æneum dedit, in quo, subiecto igne cruciarentur homines, et tauri-

nos mugitus imitarentur. Ipse vero Artifex in eum immissus primus artis suæ periculum fecit. De eo Plin. XXXIV. 8. 'Perillum nemo laudat,' inquit, 'sæviorem Phalaride Tyranno, qui taurum fecit, mugitus hominis pollicitus, igne subdito; et primus eum expertus cruciatum justiore sævitia.'

40 *Auratis pendens laquearibus ensis*] Suspensus e laqueari gladius seta eqnina, et imminens capiti Damoclis apud Dionysinum Siciliæ Tyrannum. Nota historia ex Cic. Tusc. Quæst. V. Macrob. ad Soim. Scipionis, I. 10. &c.

41 *Purpureas subter cervices*] Mors imminens terruit Damoclem regio ornata amictum, sub ense illo positum.

Terruit magis, quam, &c.] Id est, Nec Perillus accenso tauri æneo inclusus miserabilius gemuit, nec Damocles imminentem sibi mortem animadvertis magis exhorruit, quam torquetur sceleratus intimis animi cruciatibus, cum scelerum stimulis et furiis agitatur.

Imus, imus præcipites] Egregia Prostopopœia Tyranni conscientiae flagellis et tormentis adacti: quibus secum ipse in summa desperatione, dicat: actum est de nobis, præcipitatur, perimus, omni salutis ope destituti. Tiberius apud Sueton. c. 67. 'Quid scribam vobis, P. C. aut quomodo scribam, aut quid omnino non scribam hoc tempore? Dii me Deaque pejus perdant, quam quotidie perire sentio, si scio.'

*Imus præcipites, quam si sibi dicat, et intus
Palleat infelix, quod proxima nesciat uxor?*

*Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Dicere, non sano multum laudanda magistro,*

45

*ipsi inclamat, currimus, currimus in præcipitum; atque is intra seipsum miser exti-
mescat id quod ignoret conjux propinqua. Recordor quod ego puer linibam fre-
quenter oculos oleo, quando nolbam memoriae mandare dicta gravia Catonis morti*

damnant et vetus Interpres, cujus sunt verba, 'Oculi oleo tacti perturbantur
ad tempus.' *Casaubon.* Et *tangebam* B. *tingebam* Edit. Steph.—46 Plurim.

NOTÆ

42 *Intus palleat*] Vox una, *palleat*, pro duabus, ut observat *Casaubonus*. Nec enim pallor intus est: significat igitur, intus timeat, et foris palleat.

43 *Quod proxima nesciat uxor*] Nec flagitium, propter quod expallescit, nec tormentum quo urgetur ac intabescit, andet cum quoquam communicare, unde magis torquetur. *Ovid.* 'Strangulat inclusus dolor, et cor æstuat intus.' Credunt nonnulli allusisse ad *Dionysium Tyrannum*, qui nec uxori nec liberis confidebat. Porro ex his mira arte *Persius* virtutis excellentiam ostendit ex eo quod illa carere, sit miserrimum.

44 *Sæpe oculos, memini, &c.*] Ego puer pueriles olim excusationes quærebam, ut studia literarum laboreunque detrectarem, et hoc ætati indulgendum videtur; at tu qui puerilia depositisti, et sapientiæ præcepta jam delibasti, certe culpaberis si ad ejusmodi nugas' et excusationes vanas iterum convolas, ne virtutem et boenas disciplinas amplectaris.

Tangebam olivo] Ad simulandam lippitudinem; nam, ut ait vetus Interpres, 'oculi oleo tacti perturbantur ad tempus.' Quod quidem intelligendum (ut bene monet *Casaubonus*) de interioris oculi tactu; alias, nedium læreret oculos, immo juvaret, ciliorum superficiem oleo linire. Quo-

circæ, ne cum nonnullis legas, *tingebam*.

45 *Grandia si nollem*] Ne memoriter discere cogerer declamationes quasdam pueris tum familiares; v. g. *Ethopæiam*, in qua morituri Catonis verba exprimerentur, cum deliberaret apud se, satiusne foret sibi vitam eripere, quam in manus *Cæsaris* incidere.

Catonis] Uticensis nempe, qui partes Pompeii secutus, hunc debellatum vident, Uticæ in Africa seipse interemit. De hoc *Lucanus* 1. 1. 'Causa Diis victrix placuit, sed victa Catoni.' Is antequam moreretur *Platonis* de animæ immortalitate *Dialogum* perlegisse fertur: unde quidam Interpretes eo referunt quod ait *Persius*, *grandia Catonis verba*, quasi ille de animæ immortalitate multa etiam præclare tum dixerit, quæ recitarentur a pueris: sed prior sententia verior est, et doctioribus magis arridet.

46 *Non sano*] Nec interpretari placet aeri, moroso, et molesto: multo minus, ut quidam, valde sano, sed, quasi male sano, qui puero ficte et affectate recitanti applauderet, et puerilem operam magna ambitione laudaret coram parentibus et cognatis, ut eis sic adulando, majorem quæstum et mercede expiscaretur.

Quæ pater adductis sudans audiret amicis:
Jure: etenim id summum, quid dexter senio ferret,

proximi, valde aestimanda a præceptore serero, quæ parens meus sudorem emittens auscultaret convocatis familiaribus. Nam illud merito præcipuum erat mihi in

Edd. *Discere ab insano: C. habet dieere et insano.*—48 *summo* Ms. Gal.

NOTÆ

Forte et Juvenalis ait hie Catonis verba multum laudanda a Magistro, ut pueru auios adderet ac stimulos: nam, ut ait Ovid. ⁴ Laudataque virtus Crescit; et immensum gloria calear habet.'

47 *Quæ pater adductis*] Declamabant pueri sexta quaque die, præsente patre, qui amicos et cognatos in ludum corrogatos adducebat ad audiendum filium. Vide Quintil. II. 7. et x. 5.

Sudans] Præ^o lætitia, et expectatio sollicita eventus recitationis.

48 *Jure*] Quidam hic separant sensum: alii jungunt vocem hanc cum sequentibus. Utrovis modo legas, perinde est; semper enim puerilem sensum animadvertes, qui nihil sibi tanti aestimandum, immo tam legitimum nihil existimat, quam pueriles nosse ludos ad amussim, ludorumque leges.

Quid dexter senio ferret, Scire erat in roto] Præcipua mihi summaque erat cura, seire quid noceret, quid prodesset in ludo talorum. Libet investigare quis hujus ludi primus auctor. Hic sustine me tantulum, bone lector. Quanquam enim pruriens ardentique stylo modum ponere ac frenum injieere consnevi, at jam exultanti per amoenum campum lascivientique habenas laxabo paulisper. Eeee vero (quod faustum felisque sit) Dux Burgundie natali die toti Galliae festiva mappam mittit. Ergo aperto stadio libere decurramus. Tu, lector, interim sede in scaenmate, sis etiam Aristarchus, si libet: ego sane tam fortunatis auspi-

ciis nihil non tentabo, nihil non molliar, Agonotheta Magno Rege, Delphinoque Serenissimo. Quis, inquam, talorum inventor? Id arrogant atque attribuunt alii aliis, inquinat nonnulli; Plato Thebenti Ægyptiorum Deo: Palamedi Eustathius atque Philostratus: Lydis Herodotus. Verum enimvero ipsos Auctores aedamus, audiamusque: neque plus satis Interpretibus fides habeatur. Herodotus (cui me astipulari statim profiteor) diserte affirmat, tempore Atyis filii Manis Regis, grassante annonæ penuria, Lydos invenisse omnium quidem ludorum genera, excepto uno, ad discentiendam nempe famem: ita ut altera die toti lusibus occupati, altera vero cibum capientes, vitam uteumque sustentarent annis duodeviginti. Sic ille scribit I. 1. n. 26. Έξενρεθῆναι δὴ τότε καὶ τῶν κύβων, καὶ τῶν ἀστραγάλων, καὶ τῆς σφαίρης, καὶ ἄλλων πασέων παιγνιέων τὰ εἴδεα, πλὴν πεσσῶν τούτων γὰρ τὴν εὔρεσιν οὐκ οἰκητοῦνται Λυδοί. Tunc igitur inrenta tesserarum ac talorum et pilæ ceterorumque ludorum omnium genera, præterquam calculatorum: horum enim inrentionem sibi non vindicant Lydi. Cave autem diligenter, ut sic Latine reddas textum hunc; maxime vero vocem πεσσῶν de calculis intelligas, non de talis; ut dormitanti Vallæ contigit, dum elegantem magis quam accuratam interpretationem elaboravit. Quod et sensit Henricus Stephanus, ejusque non hic tantum, sed passim errores emendavit. Vallam fefellit ut et alios complures, quod voces istæ κύβοι πεσσοι, κυβεία πεττεῖα, pro-

Scire erat in voto; *damnosa canicula quantum*

desiderio, callere, quid afferret felix Senio; quantum demeret Canis jacturam creans:

.....

—49 *Nimis perspicuus est eorum error, qui post canicula quantum τελεῖαν στιγμὴν ponendum censuerunt, et verbum raderet cum sequentibus*

NOTÆ

miscue usurpantur. Verum oscitari nefas erat Interpreti, quando tam luculenter distinguit Herodotus, aitque κύβους a Lydis inventos Iudosque emnes, præter πεσσούς. Porro ne quis hæreat cuiquam ea de re scrupulus, Hesychius quanquam interdum cum vulgo loquens ea vocabula confundit, et pro quavis alea sumit; at ubi opus est, et res exigit, latum inter ea discri-
menis his verbis notat: Διαφέρει δὲ πεττέα κυβέλας, ἐν ᾧ μὲν γὰρ τὸν κύβους ἀναρρίπτουσι, ἐν δὲ τῇ πεττέᾳ αὐτὸ μόνον τὰς ψήφους μετακινοῦσι. Quis jam nescit *talos* ac *tesseras* *jacturi*, *calculos* *promoteri* duntaxat? Adde Eustath. in Odyss. 1. ita scribentem; Πεσσὸ πέντε ἥσαν οἷς ἔχρωντο, καὶ ἐπὶ πέντε γραμμαῖς τὰς ψήφους ἐτίθουν, ὃν μέσην ἵερα ἔκαλεῖτο, καὶ διὰ τὰς πέντε ταύτας καὶ πεττέα ἐδόκει κληθῆναι, &c. Et paulo post: τοὺς δὲ πεσσοὺς λέγει ψήφους εἶναι πέντε, αἷς ἐπὶ πέντε ἔκαστος τῶν πεττευόντων ἔχῃ τὰς καθ' ἔντον. Ergo certum est πεσσούς esse calculos non vero talos accurate loquentibus. At, ut dixi, non raro sine discrimine voces eæ adhibitæ reperiuntur. Et hinc, ni fallor, ostendo Palamedem non invenisse talos, ut volunt aliqui; sed calculos. Nam etsi Eust. ad Il. B. Παλαμῆδος ἐπινοησαμένου κυβέλαν καὶ πεττέλαν εἰς παραμύθιον λίμου, promisene ut vides, scribat: at Philostratus in Heroicis, πεττοὺς ἔθρεν, simpliciter ait. Similiter cum Plato in Phædro sub finem ita scribit: Ἡκουσα τοίνυν περὶ Ναύκρατιν τῆς Αἰγύπτου γενέσθαι τῶν ἔκει παλαιῶν τιὰ θεῶν—αὐτῷ δ'

ὑνομα Θεῦθι. τοῦτον δὲ πρῶτον ἔριθμον τε καὶ λογισμὸν εὑρεῖν, καὶ γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν, ἔτι δὲ πεττέας καὶ κυβέλας καὶ δὴ γράμματα: τοῦ, ἵναν, contendō aut de calculis rem esse, aut de alea sine discrimine: aut saltem Thent in Ἀἴγυπτοι invexisse id quod in Lydia Lydi, vel siuile quidam. Nam et literas et varias illas artes ac disciplinas quæ ab eo inventæ ibi dicuntur, ad alios etiam antores referri Docti norunt.

49 *Damnosa canicula quantum raderet*] Quantum lucri *Senio*, quantum damni *Canis* faceret. Porro qualiter omnino exerceretur iudicis ille talorum, haud constat. Sunt qui tesseris tribuant quod talorum est, et contra: in his tamen consentire omnes videntur: iusitatum olim quatror talis, tesseris vero tribus: tesseras latera sex habuisse sen punctis seu figuris notata; talos vero quatror tantum habuisse facies, quarum una exhibebat unitatem, sive unum punctum; opposita vero, *Senionem* sive puncta sex; alia facies ostendebat ternarium, quarta denique huic opposita quaternarium. Constat præterea minimum jactum in talis unitatem fuisse, et vocatum, *Canem*: at contra, summum, *Venerem*, appellatum fuisse: at compertum minime est quid esset *Venus*: nonnulli enim hanc cum *Senione* confundunt; quanquam alii, et fortasse verius, *Venerem* esse affirmant cum tali quatror diversos omnes exhibent numeros, nempe 1. 3. 4. 6. Rursum pugnant quid vocetur *Senio*. Con-

Raderet; angustæ collo non fallier orcæ;
Neu quis callidior buxum torquere flagello.

Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
Quæque docet sapiens brachatis illita Medis

non decipi faucibus arcta orca: nere aliquis peritior esset circumagere trochum scutica. Tibi vero non incognitum est discernere mores corruptos; et scis ea quæ docet eruditum ambulacrum Medis bracca habentibus insignitum; et ea quibus

junxerunt; quo nihil est ἀτὸπωτερον. *Casaubon.*—53 *Ita distinguunt membranæ, ut ad sequentia vox insomnis pertineat: idque melius.* *Casaubon.*—53 *indetonsa* *Edit.* *Steph. et det tonsa* *Ms. R.*—56 *diduxit* *scribendum, non de-*

NOTÆ

tendunt enim aliqui numerum esse quaternarium, alii vero senarium. Porro, (quod etiam constare videtur) in *Venere Canis* proderat, etsi alias damnosus: sicut et *Senio* alioqui faustus nonnunquam infelix erat, quod probant ex loco Suetonii in *Augusto*, c. 71. ‘Talis jactatis ut quisque *Canem* aut *Senionem* miserat, in singulos talos singulos denarios conferebat in medium, quos tollebat universos, qui *Venerem* jecerat.’ Sed et corruptum locum hunc nonnemo contendit ex vetustissimis exemplaribus, legendumque: *Ut quisque Canem miserat in singulos talos, singulos denarios conferebat in medium, quos tollebat universos qui Venerem jecerat aut Senionem.* Unde concluderetur *Senionem* semper dici et fuisse jactum felicem, et, ut ait Persius, *dextrum.* Quod etiam de *Cane* addit Persius, *raderet*, ait fuisse quoddam aleæ genus, in quo *Canis* quinque puncta de aliis numeris detrahebat. Vide *Alexand.* ab *Alex.* III. 21. *Cœl. Rhodig.* XX. 27. *Adrian. Turneb.* *Advers.* V. 6. XXVII. 3. &c. Item quæ *Lib. Fron-* *monius* curiose pariter et docte scrip-*sis*, *Comment.* in *Senecte Apocolocyn-* *tos* in *Claudii Cœsaris*, n. 134.

50 *Angustæ collo non fallier orcæ]* Aliud lusionis puerilis genus; quamquam aliqui de eodem Talorum ludo

intelligent, eo quod e fritillo tali mittebantur. Malim tamen interpretari de *Nucibus* quæ in vas quoddam angusti colli in terra defixum conjiciebantur. *Ovid. de Nuce*: ‘Vas quoque sæpe cavum spatio distante locatur, In quod missa levi nnx cadit una manu.’ *Nostri temporis* pueri in scrobem nuces conjiciunt. *Sensus Persii* est: studebam ita nuces injicere in orcam, ut non aberrarem ab arcto licet ostio. *Vide Erasimum.*

Orcæ] Vas in modum turriculæ, quod et pyrgus dicitur. *Horat. Sat.* II. 7. ‘Mitteret in pyrgum talos.’

51 *Buxum]* *Trochum e buxo.* *Ter-* *tius* *est puerorum ludus, quem descri-* *bit Virgil. Aeneid.* VII. *et vocat* ‘vo-*lubile buxum.’*

52 *Haud tibi inexpertum, &c.]* Tu vero imbutus es præceptis moralibus et sapientiæ regulis.

53 *Brachatis]* *Per bracca certe* *peregrinam vestem* *potins et barba-* *ram* *Persius* *videtur* *voluisse* *indicare*, *quam proprium Peisis ac Medis in-* *dumentum.* *Nec est quod ita* *ping-* *nent* *Interpretes* *inter se de* *usu et* *discrimine* *togæ ποδῆρος* *apud* *Me-* *dos, et ἀναξυρίδος.*

Illita Medis porticus] *Illa* *portiens* *Athenis* *erat, et στοὰ* *dicebatur: unde* *et Stoici* *vocati* *sunt Philosophi, qui* *in ea docebant.* *In parietibus illius*

Porticus, insomnis quibus et detonsa juventus
 Invigilat, siliquis et grandi pasta polenta :
 Et tibi, quæ Samios diduxit litera ramos,
 Surgentem dextro monstravit limite calle.
 Stertis adhuc ? Iaxumque caput compage soluta
 Oscitat hesternum, dissutis undique malis ?

55

student juvenes rigiles, rasis capillis, rescentes leguminibus, et pulte crassa. Et litera que dividit ramos Samios, ostendit tibi viam arduam dextro calle. Etiannum dormis? Et caput solutum juncturis laxatis oscitando exhalat hesternam crapulam,

duxit: neque enim Latina oratio est deducere ramos, pro dividere, et in duas

NOTEÆ

depicti erant Persæ et Medi cum Xerxe et Dario Regibus superati a Miltiade, Leonida, Themistocle, in Campus Marathoniis, item ad Thermopylas, et ad Fretum Salaminium. Vide Laërtium, Plin. xxxv. 9. Diodor. vi. 9. Herodot. Plutarch. et alios.

Medis] Populi Asiæ fuerunt mari Caspicio affines versus Septentrionem; totius quondam Asiæ Imperio potiti. Nunc ea regio Persiæ pars est.

54 Detonsa juventus] Qnipple Stoici comam non alebant. Qnod expresse notat Juvenal. Sat. ii. ubi habet: ‘Rarus sermo illis, et magna libido tacendi, Atque supercilios brevior coma.’ Quare hallucinantur qui legunt, vel *intonsa*, vel *indetonsa*; et notari volunt incrinam et negligentiam habitus externi in studiosis, crines propter ea non tondentibus: neque nocet quod legemus mox Sat. iv. de barbato magistro. Nam de Socrate ibi sermo est; hic de Stoiciis: alios autem aliis ritus et mores fuisse constat.

55 Siliquis et grandi pasta polenta] Victui modico et philosophico, seu facile parabili assueta. *Siliqua* proprie est operculum seu folliculus leguminis. *Quod addit Persius, grandi*

polenta, virum notat robustum, forte que stomacho valentem, qui multum panis devoret solummodo, nullas autem carnes: quibus etiam vesci nefas esse credebant Pythagorici.

Polenta] Peculiare Græcis fuisse cibum dicunt nonnulli; alii negant, et poni aiunt pro quolibet pane secundario, et pro pulte etiam. *De polenta* fuse Plinius xviii. 7. item xxii. 25.

56 Et tibi, quæ Samios] Pythagoræ etiam documenta delibasti.

Samios] Quia inventor illius *rei Pythagoras* oriundus erat e Samo, Insula mariæ Ægæi, ex adverso urbis Ephesi.

Litera] Nempe Y, per eujus dextrum cornu angustum virtutis arduum iter; per sinistrum latius, viatorum facilem viam Pythagoras designabat. Vide Laërtium. Virgil. Epigramm. de litera Y. ‘Litera Pythagoræ discrimine secta bicorni Humanæ vitæ speciem præferre videtur,’ &c. Hujus literæ formam dicitur Palamedes e gruum volatu finxisse. Philostrat. lib. iv.

58 Stertis adhuc] Tu scilicet tam bene educatus, ita molliter et segniter vivis, ut etiam nunc dormias?

Est aliquid quo tendis, et in quod dirigis arcum ? 60
 An passim sequeris corvos testaque lutoque,
 Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis ?
 Helleborum frustra, cum jam cutis aëgra tumebit,
 Poscentes videas : venienti occurrite morbo.
 Et quid opus Cratero magnos promittere montes ? 65
 Discite, io, miseri, et causas cognoscite rerum !

genis undrqueaque dissolutis. Estne quiddam ad quod properas, et in quod tendis arcum? Utrum temere sectaris corros, et per lapides, et per cænum, non curans quo gressus incidat, et in diem rictitas. Cernas quosdam petentes helleborum inutiliter, quando pellis jam male affecta intumescit. Ita obrium ægritudini imminentis. Et quid necesse est polliceri Cratero ingentes auri acervos? O infortunati, discite,

partes findere. *Cusaubon.*—65 *Ecquid* Edit. Steph.—66 *Disciteque o* Edit.

NOTÆ

60 *Est aliquid quo tendis*] Au aliquem habes tibi propositum finem? Quod Philosophiæ præcipuum est præceptum, finem nempe nosse, et ad eum omnia dirigere: unde hunc vitiorum suorum fontem aperit magister discipulo, quod finem sibi nullum proponat.

61 *An passim sequeris corros*] An temere agis, et vagabundus erras more puerorum?

Testare lutoe] Vel, sequeris discurrendo per testas et lutum, et invia asperaque loca quælibet? vel, petis testa et luto et similibus, cum potius essent sagittis petendi, ut inanis non esset labor?

62 *Atque ex tempore vivis*] Sine ulla cura et solicitudine futuri, quod proprium est stupidorum, aut etiam brutorum.

63 *Helleborum frustra, &c.*] Pharmacæ noxios humores purgantia. *Leg. Plin. xxv. 5. Gell. xvii. 15.*

Cutis aëgra tumebit] Per hydropisim.

64 *Venienti occurrite morbo*] O juvenes, cito incumbite studio sapientiae et virtuti, quæ animi sanitas est:

mature obsistite vitiis, quæ animi sunt morbi. Nam sicut frustra ad remedia et ad Medicum curritur, cum jam morbus invaluit: ita plane, si pravos habitus nasci in vobis, crescere, et confirmari sinatis; incassum postea ad virtutem redire nitemini, frustra præceptores et magistros morum solicitabitis, ut ab ingruenti vitiorum peste vos liberent.

65 *Quid opus*] Cum præcaveri queat morbus, cur eum expectatis, ut tum opem Medicorum imploretis sero, et summa pecuniaæ ingenti exoretis, quando ægritudinem aut depellere omnino non liceat, aut non nisi magnis sumtibus.

Cratero] Is fuit insignis Medicus tempore Augusti. *Horat. Sat. II. 3.* ‘Craterum dixisse putato.’

66 *Discite, io, miseri*] Ita legunt doctissimi. *Miseri* ait, quia secundum Stoicos solus sapiens est beatus, reliqui omnes miseri sunt. *D. Aug. de Civ. Dei II. 6.* afferit integrum hunc locum, qui certe continet velut Enchiridion Philosophiæ Moralis. *Alii* legunt, *disciteque, o miseri, &c.*

Causas cognoscite rerum] *Virgiliius*

Quid sumus, et quidnam victuri gignimur? ordo
Quis datus, aut metæ quam mollis flexus, et unde?

et intelligite rerum origines, quidnam sumus, et ad quam vitam nascimur: qua ratio vivendi præscripta; vel quam facilis deflexio termini, et aquæ: quis finis pecu-

Steph. *discite o* Ms. R.—67 *aut quidnam* Edit. Steph.—68 *metæ qua* *lexis* Ms. R. *qua* *mollis* Ms. Gal. Sunt Persii Codices, in quibus *qua* *mollis* scribitur; non *quam*: hæc lectio si vera esset, *flexus metæ* valeret idem, ac finis ultimi adeptio: et *qua* esset *qua* via, quo genere vitæ ad illum finem possit perveniri: probo vero editam lectionem, quam et in membranis invenimus. Ca-

NOTÆ

Georgic. II. ‘Felix qui potuit rerum cognoscere causas?’ scilicet causas physicas quidem, sed in primis finalem, hoc est, Philosophiam Naturalem et Moralem.

67 *Quid sumus?*] Primum et præcipuum Ethicæ præceptum est, $\gamma\nu\omega\theta\iota\sigma\alpha\tau\tau\omega$. Juven. Sat. II. 27. Considera igitur quæ sit hominis natura, quam fragilis et caduca secundum corpus; at quam nobilis, si animum species. Homo divinæ naturæ particula, ex Epicteto, Deum intra se circumfert, &c. Non debet igitur sui oblitus aut arrogantia extolli, aut in sordidas cupiditates defluere.

Quidnam victuri gignimur?] Id est, ad quid nascimur, ad quid vivere debemus? Numquid ad voluptates, honores, divitias, quibus meliores sumus? immo, inquit Aristoteles, ad intelligentium, et agendum.

Ordo quis datus?] Quæ lex imposita, quod fatum? Est enim tenenda vivendi ratio cœlitus præscripta; nemo lœdendus, jus suum cuique tribuendum, &c. Item animi bona bonis aliis corporis ac fortunæ, utili et jucundo honestum anteponi debent.

68 *Aut metæ quam mollis flexus?*] Similitudo a Circensi cursu, in quo evitanda meta, currum circa eam flectendo magna arte et molli dexteritate: aitque Persius tam difficile esse

vitam hanc moderari citra cujusquam offendionem.

Et unde?] Pleniusque legitur *unde*; a quo videtur intelligi alia similitudo a Naumachia, in qua ad metam navis celeriter et scite convertenda erat. Virgil. Aeneid. v. ‘Hic viridem Aeneas frondenti ex ilice metam Constituit signum nautis, pater: unde reverti Scirent, et longos ubi circumflectere cursus.’ Ast alii cum veteri Interprete legunt, *unde*: et aliter omnino locum explicant. Primo quidem per mollem flexum intelligent vitæ brevitatem, atque, ut ait Seneca Epist. 99. celeritatem rapidissimi temporis, et brevitatem hujus spatii per quod citatissimi decurrimus. Per metam vero, intelligent mortem. Deinde quod ait, *unde*, interpretantur causas mortis, quæ sæpe facillime contingit. Alii rursus aliter sentiunt de hoc loco, quem satis obscurum ipse Casaubonus fatetur. Cavendum, inquit, *unde*, id est, quo loco et tempore cursus ad sapientiam instituatur incipiaturque, ut et commode teneri possit, nec ad metam, id est, ad finem impingatur. Nihil moror eos qui putant alludi ad certum genus certaminis Græcorum, in quo a careeribus ad metam, et ab hac rursus ad careeres subito recurrendum erat.

Quis modus argento? quid fas optare? quid asper
 Utile nummus habet? patriæ carisque propinquis 70
 Quantum elargiri deceat? quem te Deus esse
 Jussit, et humana qua parte locatus es in re?
 Disce: nec invideas, quod multa fidelia putet
 In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris,
 Et piper, et pernae, Marsi monumenta clientis, 75
 Mænaque quod prima nondum defecerit orca.

niæ acquirendæ: quid licet expetere: quidnam ruditus nummus continet fructuosum: quantum tribuere conveniat patriæ, et dilectis consanguineis: qualem te Deus esse voluit, et quo gradu positus es in societate hominum. Edisce hæc, nec invidus sis, quia multiplex vas fætet in quorundam pecuniariorum abundantia, propagatis Umbris divitibus: et quod piper et petasones, munera Marsi clientis, sint illuc; et quia

saulon.—73 neque invid. Edit. Steph.—79 Archesilas C. Salones Ms. R.—

NOTE

69 *Quis modus argento]* Ut avaritiae frænum injiciatur.

Quid fas optare] Sat. II. fusc disputatum est de votorum rectitudine.

Quid asper utile, &c.] Quomodo prudenter exercenda liberalitas. Nummum porro vocat asperum, seu quia signis impressis talis est, seu quia recenter signatus et nondum nru detritus.

70 *Patriæ carisque propinquis, &c.]* Singulis enim singula persolvenda sunt officia ex moderatione rationis.

71 *Quem te Deus esse, &c.]* Qua conditione natus, et qua sorte, ut ea sis contentus, ejusque omnia munera impleas.

72 *Qua parte locatus]* Theatrum scilicet est orbis, in quo suam quisque personam agit. Stoici hominem a Deo in hac vita velut militem in statione positum dicebant, a qua discedere injussu Imperatoris nefas erat: quapropter apposite ait, *locatus*.

73 *Disce]* Nempe hæc sapientia: documenta edisce, et tene diligenter, quibus felicitatem nanciscaris: avaritiam vero aliaque vitia contemne.

Quod multa fidelia putet] Id est, quod tot munera dentur Patronis, Jurisconsultis Romanis, et causarum actoribus, ut præ copia putrescant. *Fidelia* proprie vas vinarium: unde cum Casaubono de lagenis vini dono missis interpretamur.

74 *Defensis pinguibus Umbris]* Quæ præmia sunt et merces actæ feliciter cause. *Pinguibus*, quia solum erat fertile quod colebant, et ipsi opulent erant. Umbri vetustissimi Italiae populi. Plin. III. 14. hodie Ducatu Spoletano continentur.

75 *Marsi monumenta clientis]* Id est, munera ad Patronum missa a cliente ad excitandam identidem sui memoriam. Porro Marsi Apuliae populi fuerunt. Plin. III. 11. et alibi. In eorum regione et sylvis apri erant complures; hinc pernas ab eis dono mitti Patronis suis, ait Persius.

76 *Mana]* Vox Graeca est, qua significatur marinus pisces exiguus, qui Latine dicitur halec. Ponitur hic pro quolibet pisce.

Quod prima nondum defecerit] Quod nova munera succedant, antequam

Hic aliquis de gente hircosa centurionum
 Dicat, Quod satis est, sapio mihi: non ego euro
 Esse, quod Arcesilas ærumnosique Solones,
 Obstipo capite, et figentes lumine terram,
 Murmura cum secum et rabiosa silentia rodunt,
 80

prior manu non adhuc consumpta si in vase. Illic quibam de stirpe hirsuta Centurionum respondebit: Sufficit mihi mea sapientia; nec ego labore esse idem quod fuerunt Arcesilas, et Solones calamitosi cervice incurva, et habentes oculos huni defixos, quando apud se intra dentes versant susurros et taciturnitatem rabidam, et

 80 *lumina terræ* Ms. R.

NOTÆ

priora defecerint.

Orca] Vas angusto collo, in quo reponi ninstum solebat. Sumitur et pro quolibet alio vase, eo maxime, in quo salsa menta et pisces saliti servabantur. Græcis ὄρχη. Quapropter et Latine scriptum olim, *orcha*, nonnulli affirmant.

77 *Hic aliquis, &c.*] Prolepsis, qua Persius exprimit egregie pravam opinionem, et frequentes sermones Romanorum quorundam studia sapientiae aspernantium, quos deinde refutat.

Hircosa] Legunt alii, *hirtosa*, pro, hirta, vel hirsuta, ut sic designentur robusti viri toto corpore hirsuti et pilosi. At nihilominus indicantur per vocem, *hircosa*; quippe qui multum laborant, et raro vestes depo- nunt, ii velut hircus olen, praesertim sub aliis, item barbati sunt: quæ omnia militiam profitentibus saepe contingunt. Ita graviores Interpretes legit et explicant.

78 *Quod salis est, sapio, &c.*] Amo Romanorum vivendi morem, huncque peregrinæ sapientiæ præfero.

Non ego euro esse] Nolim ego tantum sapere, et me fatigare in investiganda sapientia, ut Græci: nolim Academiam instaurare, ut Arcesilas; nec civitatem legibus munire et constituere, ut Solon.

79 *Arcesilas*] Crantoris discipulus

fuisse, et Academiam celebrasse dic- tur, et contra Zenonem, de omnibus dubitandum affirmasse. Hinc nonnulli Arcesilam hic præ aliis no- minari, et tacite vellicati aint a Persio, qui Stoicæ erat sectæ addic- tus. Tull. in Quæst. Acad. ‘Philoso- phia eversor?’ Lactantio, III. 5. ‘Ignorantiae magister Arcesilas’ vo- catur; sane quia nihil omnino sciri affirmabat.

Ærumnosique Solones] Sapientes vocat ærumnos, quia non nisi per multos labores acquiritur sapientia. Porro Solon unus erat e septem Græ- ciæ sapientibus, et Atheniensium le- gislator: de quo fuse Plutarchus, Laërtius, et alii.

80 *Obstipo capite, et figentes lumine terram*] Haec signa sunt hominis co- gitabundi, et profonda quadam me- ditatione defixi.

Figentes lumine terram] Hypallage, pro, defigentes terræ lumina. Quod facere a Pædagogis jubebantur, ut modestie simul et meditationi assues- cerent studiosi juvenes.

81 *Rabiosa silentia rodunt*] Fortasse quia rabidi canes non latrant: vel potius quia, ut habet Quintilianus, x. 3. illi qui attente quidpiam cogit- tant, saepe etiam secum obmurmuru- rando cogitationem agitant. Unde si quis de plebe eos tum contemple- tur, furiosos veluti existinet.

Atque exorrecto trutinantur verba labello,
 Aegroti veteris meditantes somnia, gigni
 De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.
 Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat, hoc est? 85
 His populus ridet: multumque torosa juventus
 Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
 Inspice: nescio quid trepidat mihi pectus, et aegris

expendunt voces labiis protensis, rorolentes insomnia aegri antiqui: v. g. nihil generari ex nihilo; nihil posse redire in nihilum. An illud est quo pallorem contrahis? An illud est, propter quod aliquis non prandeat? Ad haec plebs in cachinnos solvit: et juvenes nimis delicati multiplicant risus trementes naribus rugatis. Qui

86 Edd. quæd. *hos pro his*.—89 *exuberat* Ms. R.

NOTÆ

82 *Atque exorrecto trutinantur, &c.*] Fit scilicet murmur motitatione labiorum, ut videantur verba singula pensitari.

83 *Aegroti veteris meditantes somnia*] Sic per contemptum vocat placita philosophica. Laetantius ex vetere Poëta sic habet: 'Quid aegrotus unquam somniavit, quod Philosophorum aliquis non dixerit?' *Gigni de nihilo nihil, &c.*] Christiana fide constat Denii Opt. Max. de nihilo emula creasse: at communis opinio fuit veterum Philosophorum, ex nihilo nihil fieri; et non posse id quod est in nihilum abire. Lucretius lib. i. 'Nil igitur fieri de nilo posse putandum est, Semine quando opus est rebus,' &c.

85 *Hoc est, quod palles*] Scilicet pallorem contrahis, et te disericias propter ejusmodi nugas et deliria? Te, inquam, inedia conficis, ut Democriti, Epicuri, Diogenis, de principiis rerum, vanas disceptationes et controversias intreges? O te insanum! inquit ille Centurio hircosus.

Cur quis non prandeat] Adeoque senes in die cibum capiat. Tull. Quæst. Tuscul. v. 'Mente recte uti

non possumus multo cibo et potionē completi.' Hinc studiosi illi veteres sobrietate acuebant ingenium, ut ad meditationes philosophicas aptiores essent. Horat. Sat. ii. 3. 'Postquam est impransi correptus voce magistri.' Vide Alex. ab Alex. v. 21. Cœl. Rhod. xxvii. 24.

86 *His ridet populus*] Alii legunt, *hos*, id est, Philosophos. Alii, *hoc*: Alii et melius, legunt ex antiquo Codice, et retinent *his*. Sensus est: his conviciis in Philosophos jactatis ab hircoso Centurione assentitur et arredit populus, suos etiam cachinnos adjungit; gaudetque juventus militiae dedita, et scientiarum aspernatrix, sapientes ita Indubrio haberit, unde et ingenuitat subsannationem.

Torosa] Torus idem est quod caro musculosa, hinc torosus significat robustum et corpulentum.

88 *Inspice nescio quid, &c.*] Jam Persini risores illos insipientes confutat. Est enim responsio Philosophi ad Centurionem, ex similitudine, cuius protasim ponit quidem Persini, apodosim minime: hanc tu, lector, supple; aut sic habe: aegrotus præcepta Medicorum non observans bre-

Faucibus exsuperat gravis halitus: inspice, sodes,
Qui dicit medico, jussus requiescere, postquam 99
Tertia composita vedit nox currere venas,
De majore domo modice sitiente lagena,
Lenia loturo sibi Surrentina rogavit.

*ail Medico: Intuere, considera quāso: nescio cur palpitat mīli cor, et spiratio grāce
olens e gutture male affecto exīt abundanter: is monitus cessare a labore, postquam
usperit venas pacatiōres ire per tres noctes, jam balneum ingressuro sibi petit vīna
mīli e Surrento de viri potentiis adībus, rasculo mediocriter capaci. Age, vir op-*

*exudat Edit. Steph. Pro exsuperat alii libri exsudat: plerique veteres exube-
rat; rectissimum est exsuperat: nam ructus e ventriculo sursum ascendunt;
quod Græci dicunt ἀναδίδοσι et ἀνάδοσι. Casaubon.—90 medicus Ms. R. Jus-
sus, Græc. διαταχθεῖς: male alii libri risus medicorum voces διατάττειν et
συντάττειν; quod verbum a medicis acceptum alio eleganter transfert Marcus*

NOTÆ

vi perit: sic etiam quisquis Philosophos animi Medicos audire non vult, corruptis ac perditis moribus, seipsum perdit.

Inspice] Verba sunt ægroti ad Medicum.

Nescio quid trepidat, &c.] Æger ille velut leviorem ægritudinem narrat, quæ tamen sunt gravioris morbi symptomata: nempe cordis palpitationem, ægram respirationem, et halitum grayolentem.

Ægris faucibus] Non aliter ægræ fauces, quam ob respirandi difficultatem, quicquid nonnulli sentiant.

89 Exsuperat] Apud veteres Codices legitur, *exuberat*, sed vetat metri ratio; siquidem in *uber*, longa est prima syllaba. Quidam legunt, *exsudat*; Marcius vult, *exspirat*. Alii, *exsuperat*, id est, abundanter exit. Hanc lectionem tinet Casaubonus, eo quod e ventriculo ructus sursum ascendunt.

Gravis halitus] Teter est et male olens eorum halitus, qui stomachi cruditate laborant.

90 Qui dicit medico] Ægrotus qui Medicum accersiverat, eique dixerat, Inspice, inspice, inquam, cur male

habeo; accipit mandatum requiescendi, et a cibo temperandi.

Jussus requiescere] Nam ut habet Cornelius Celsus *iiii. 2.* inter initia morbi, omnium optima quies et absinthentia.

Postquam tertia compositos, &c.] Jussus fuerat ille æger in tertium diem temperare sibi, metu tertianæ febris: at ubi primum dies tertius illuxit, et pulsum vedit æquabilem esse et moderatum, tum sine ullo metu quartanæ imminentis, intemperantiam priorem repetit, et in gravius periculum vitæ relabitur.

91 Composita vedit nox currere venas] Metonymia: id est, cum jam tertia nocte vedit venas et arterias pulsare æquabiliter, moderate, et convenienter, tum vina statim, cibos, balnea cogitat intempestive, ut prius.

Vedit nox] Noctu plerumque morbi ingravescunt, suaque exerunt indicia.

92 De majore domo] Petit ab aliquo potentiori amico.

Modice sitiente lagena] Vase parvo, nam exquisitum erat, et parce dabatur vinum ejusmodi.

93 Lenia sibi Surrentina] Vina ve-

Heus, bone, tu palles. 'Nihil est.' Videas tamen istud,
Quicquid id est: surgit tacite tibi lutea pellis. 95
'At tu deterius palles: ne sis mihi tutor:
Jam pridem hunc sepeli: tu restas.' Perge, tacebo.

time, tu pallidus es. Nihil est, inquit. Attamen considera illud quodcumque illud est: en cutis suberocea sensim tibi intumescit. Tum ille: Sed tu pejus pallescis: ne mihi sis curator: jam dudum illum terrae mandari: tu vero superstes es. Pro-

NOTE

tera et matura, convalescentibus optima, quippe quæ post annum vigesimum quintum biberentur. Casanbonus ex Plinio Gracisque Medicis.

Surrentina] Surrentini colles salubris vini feraces, prope Surrentum Campaniæ urbem maritimam. Vide Plin. xiv. 6. et xxiii. 1. 'Surrentina,' inquit, 'vina caput nullo modo tentant; et stomachi et intestinorum rheumatismos cohibent.'

Loturo sibi] Duo sunt ægroti illius peccata contra valetudinis rationem: primum, quod balneis utatur; alterum, quod vinum bibat, quasi sanus. Erat mos Antiquis, vesperi exercere se, inde lavare, postea cenare. Ille intempestive, intemperanter, præpostere omnia. Sueton. in Augusto, c. 82. 'Tantam,' inquit, 'infirmitatem magna cura tuebatur, inprimis avarandi raritate.'

91 *Heus, bone, tu palles]* Inquit Medicus revisens hominem ægrum.

Palles] Pallor morbi index.

Nihil est] Respondet æger, nihil mali se habere, adeoque Medicus reprehensionem spernit, et injectum sibi timorem elevat. Qui in gravi morbo dolore non sentit, in illo spes sanitatis aut exigua aut nulla. Hippocrates.

Videas tamen, &c.] Instat peritus Medicus, scilicet nihil times, cum jam hydropisias indicia habeas omnia: et corpus intumescit, et pellis flavescit.

95 *Surgit lutea pellis]* Quod aquam

interentem designat. Galenus, Ægineta, l. iii. Celsus, l. iii. et alii.

96 *At tu deterius palles]* Probra jam evomit in Medicum æger stomachatus. I, cura te ipsum, inquit, pejus ægrotantem. Ego sanior te sum, et voluptatibus abstinere nolo. *Pallere* autem Medicus videtur ægio, vel quia veteroso, vel ut arquato morbo laboranti. Apud Nonium Marcellum, 'Varro Eumenidibus; ut arquatis et lutea quæ non sunt, et quæ sunt, lutea videntur: sic insanis sani et furiosi videntur esse insanis.'

Ne sis mihi tutor] Jam pupillus non sum, juris mei sum, disciplina tua non egeo. Apage severum et molestum monitorem.

97 *Jan pridem hunc sepeli]* Tutorem olim habui similem tui, durum castigatorem, sed hunc jam pridem mortuum gaudeo. Hæc verba quidam attribuunt Medico, quasi dicat, alius ægrotus eo morbo, quo tu laboras, jam perit; vide ne ideo tibi contingat. Sed prior sententia præferenda.

Tu restas] Vivis adhuc, et vivis, ut mihi gravia præcipias; et velut alter tutor mihi leges imponas. Atqui te, tuaque præcepta flocci facio.

Perge, tacebo] Nihil amplius præcipio, inquit Medicus, abscedo; bib, lava, genio indulge. Certe brevi senties, quanti sit me non adivisasse, et venienti noluisse morbo occurere.

Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lavatur,
Guttur sulfateas lente exhalante mephites :
Sed tremor inter vina subit, calidumque triental

100

*sequere, sitabo. Ille igitur cibis ingurgitatus, et pallente alvo balneum subit, fauci-
bus paulatim emittenibus graveolentiam sulfateam. At inter pocula trepidatio cum*

Antonius, l. iii. Casanbon.—97 hunc sepelii Ms. R.—100 trientem, edit. Steph.
sed secuti sumus lectionem Puteani Codicis triental; quam etiam vetera scho-

NOTÆ

98 *Turgidus hic epulis*] Itaque contemptu plane Medici consilio, ille cibis se ingurgitat, et satur balnea intrat: sed mox suæ dat poenas intemperantiae. Juvenal. Sat. 1. ‘Pœna tamen præsens, cum tu deponis amictus, Turgidus, et eruditum pavonem in balnea portas. Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus.’

Albo ventre] Corpore pallido; seu ob hydropisim, seu ob intemperantiam et voluptates. Seneca de brevitate vitæ, ‘quam multi continuis voluptatibus pallent!’ Hor. lib. 11. sat. 2. ‘Pingue vitiis albumque.’

Lavatur] Quod ægro periculosum, hydropico vero noxiun. Cornel. Cels. iii. 21. Plin. 1. 8. At is qui etiam satur lavat, quanto majus periculum subit! Artemidorus 1. 56. οἱ μὲν οὐ πρότερον ἐσθίουσιν εἰς μὴ λούσοντο, οἱ δὲ καὶ ἐμφαγόντες. Non desunt qui arbitrantur, ægrum illum lavare, accelerandæ coctionis causa, ut ad repotia redeat.

99 *Guttur sulfateas lente exhalante mephites*] Seneca Epist. xciv. ‘Quam fiedi atque pestilentes ructus sunt exhalantibus crapulam veterem! Scias putrefactare sumta non concoqui.’

Lente] Ægre, longis et lentiis respirationibus.

Sulfureas mephites] Mephitis, Servio in septimum Æneidos, est Dea fætoris. Proprie est putor sulfateus e

locis sulfuratis, vel ex aquis corruptis ascendens. Hic ponitur pro halitu ægri graveolente et quasi sulfureo, proveniente e cacoehymia et stomachi eruditate.

100 *Sed tremor, &c.*] Aut ex febris horrore, aut ex irritatione morbi, tremor: seu quod nimio cibo læduntur nervi. Senec. Natural. lib. v. ‘Quæ desiderantibus alimenta erant, onera sunt plenis. Inde pallor, et nervorum vino madentium tremor; et miserabilior ex eruditate, quam ex fame macies. Inde incerti labantium pedes, et semper quasi in ebrietate titubatio.’

Inter vina] Scilicet in ipsis balneis calices exauriebant veterum aliqui. Senec. Epist. cxxii.

Triental] Poculum est trientis capax. Alii legunt, *Tricentem*. Estque triens vini mensura continens tertiam sextarii partem, sive tres heminas. Ita veteres Glossæ.

Calidumque triental] Potione calida plenum. Nam in balneis Thermopolium erat. Vitruv. v. 10. Plant. Rudent. Act. II. Scen. 6. ‘Ædepol Neptune, es balneator frigidus! — Ne thermopolium quidem ullum ille instruit: ita salsam præbet potionem et frigidam.’ Porro calidam mixtam vino in deliciis etiam foisse olim, multis probat Justus Lipsius Elector. 1. 4.

Excutit e manibus : dentes crepuere retecti :
 Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
 Hinc tuba, candelæ : tandemque beatulus alto

inradit, et extorquet e manibus ferridum calicem capacissimum : dentes nudati sonuere : tum tauta obsonia excidunt e labiis solutis. Inde buccina, faces : et ille

lia agnoscunt. *Casaubon.*—101 *Excutitur man.* Ms. R.

NOTÆ

101 *Dentes crepuere*] In febris rigore crepant et strident allisi dentes.

Retecti] Retractis sane labiis. Hic unus Casanbonus contra omnes, explicat, exesis gingivis. Sed profecto videtur ductus duntaxat animo pugnandi, et more sno impugnandi Marcellum Interpretem alias eruditum.

102 *Uncta cadunt laxis labris*] Quod *bita* dicit Persius labra, et quod *dentes retectos* mox aiebat, Casaubonum explodit, ut jam dixi. Unum enim ex alio videtur intelligendum. Hippocrat. in Prognost. ait signum esse in ægris mortiferum, quando labra soluta habent et pendentia.

Uncta pulmentaria] Speciem pultis exhibent nimirum esculenta varia minutatim concisa et per vomitum rejeeta.

103 *Hinc tuba, candelæ, &c.*] Ut ante morientem pinxit, ita funus mortui jam describit, quanquam *ὔστερον πρότερον*. Ritus olim obsequi vari solitos, cum quis moriebatur, saltem strictum hic attexere operæ pretium est. 1. Simul atque animam quis efflaverat, conclamabatur, id est, tota familia tollebat ejulatum et fletum. 2. Cadaver e cubili in quo jacuerat extractum humi deponebatur. 3. Calida ablutum ungebatur. 4. Lecto ferali componebatur ornatum et paratum. 5. Collocabatur in vestibulo domus, exhibito custode : et per aliquot dies complorabatur, Næniam dicentibus amicis et propinquis. 6. Denique ad tunu-

lum efferebatur, et in sepulcro condebatur.

Tuba] Jul. Pollux viii. 1. ait tubarum sonitu convocari amicos defuncti, ut videant nulla eum vi externa, sed morte sua obiisse. Servius in l. v. Aeneid. vs. 138. et alii, tubam adhiberi in funeribus Nobilium et adolescentium : tibiam vero in funeribus puerorum et plebeiorum, affirmant, citatque Persium Servius. Certe legimus in Evangelio Christum Dominum cum Principis filiam suscitaret, tibicines exclusisse, Matth. ix.

Candelæ] Funalia, cerei, lumina, quæ ut etiamnum, sic et olim adhibebantur, tum collocatis ad limen, tum clatis ad sepulcrum, imo et in ipsis conditoriis : seu quod olim noctu sepeliebant mortuos primum, unde mos fluxerit postea, etiam interdiu sepe liendo, lucem accendendi ; seu quod honoris causa id fieret : lux enim virtutis et gloriæ signum est et symbolum.

Beatulus] Alii beatum dici affirmant, quod mortues antiqui beatos dicerebant ; alii, quia pretiosis vestibus, corollis, aliisque ornamenti mortui intregebantur, atque ita compositi in atrio exponebantur, et ad fôres dominis. At quod hic Persius diminutivo utitur, ironice loqui se ostendit.

Alto compositus lecto] Nimirum in sublimi ac splendido lecto et habitu ad limen collocatus.

Alto lecto] Altus erat lectus, seu to-

Compositus lecto, crassisque lufatus amomis,
In portam rigidos calces extendit: at illum
Hesterni capite induito subiere Quirites.

‘ Tange miser venas, et pone in pectore dextram :
Nil calet hic : summosque pedes attinge manusque :

felix denique collocatus thoro eminenti, et perfusus amomo copioso profert pedes frigidos versus januam. Sed Romani hesternae dici illum gestaverunt capite opero. O infelix, attracta venas, et appone manum ad thoracem: illic nihil caloris est. Tange extremus etiam plantas et manus. Non sunt frigidæ. Quando casu appa-

106 *capite induito* Ms. R.

NOTÆ

mentis et pulvinis exaggeratus. Mar-ti-
al. I. viii. Epig. 44. ‘ Fartus papyro,
tum tibi thorax erexit.’ Seu quia
nixus erat eburneo fulero. Testis
Propert. I. II. ‘ Nec mihi tum fulero
sternatur lectus eburno. Nec sit in
Attalico mors mea nixa thoro.’

104 *Lutatus*] Pinguibus unguentis
ut luto perlitus.

Amomis] *Amomum* frutex exiguis,
exquisitis serviens unguentis. Dios-
corid. I. 14. Plin. XII. 13.

105 *In portam*] Quia portam Per-
sius dicit, arguunt aliqui extra urbem
efferri mortuos, et in eassum multa hic
cengerunt: sed intelligendus loens
de janua domus ad quam mortuus ille
collocatus. Ita Casaubonus et alii
doctissimi.

In portam rigidos calces extendit] Versis nempe in januam pedibus. Mos
erat exponi defunctos et efferri pariter
præcedentibus pedibus. Plin. VII.
8. ‘ Ritu naturæ capite hominem gig-
ni mos est, pedibus efferri.’

106 *Hesterni Quirites*] Servi nuper
ab eo libertate donati, et paulo ante
ac recenter facti cives Romani.

Subiere] Aut præcessere funus, aut,
portavere. Mos erat ut liberti prodi-
rent pileati ante corpus manum missoris.
Ita vetus Glossa. At observare licet

cum Casaubono, cum plures erant li-
berti, alios feretrum gestare, alios ad
latus procedere et ambire solitos.
Certe vox, *subire*, significat hoc magis
quam illud; imo sequi potius quam
præcedere, significaret: quod esset
contra institutum.

Capite induito] Quod signum est li-
bertatis. Cum nempe servi manu-
mittebantur, in templo Feroniæ liber-
torum Deæ, raso capite pileum acci-
piebant. Plaut in Amphitr. ‘ Faciat
Jupiter, ut ego hic hodie, raso capite,
calvus capiam pileum.’ Vide infra
Sat. v.

107 *Tange miser venas*] Jam Centu-
rio hircosus adversus Philosophum
insurgit, et dicit, Quid mihi ægrum et
ægiitudinem narras, qui bene valco,
nec morbum aut morbi indicia uila
habeo?

*Tange tenus, et pone in pectore dext-
ram*] Explora pulsum, et cordis mo-
tionem.

108 *Nil calet hic*] Immodicus ibi
calor nullus est, adeoque si brime non
laborare fatendum est tibi.

Summosque pedes attinge manusque] Vide etiam naturali ac genuino calo-
re probe instructas esse corporis ex-
tremitates, prouindeque me per omnia
bene validum.

Non frigent.' Visa est si forte pecunia, sive
 Candida vicini subrisit molle puella,
 Cor tibi rite salit? Positum est algente camino
 Durum olus, et populi cribro decussa farina:
 Tentemus fauces: tenero latet ulcus in ore
 Putre, quod haud deceat plebeia radere beta.
 Alges, cum excussit membris tremor albus aristas;

110

115

rurcrit argentum: seu pulchra ricini filia leniter arrisit, an præcordia bene tibi exultant? Si forte apponitur herba male cocta in lance frigenti, et farina plebeio cribro purgata: exploremus gottur: in ore delicato vulnus fatidum delitescit, quod non conveniat fricare beta vulgaris. Friges, quando pavor pallidus erexit spicarum velut

112 *Purum olus* Ms. R. *discussa* Ms. Gal.

NOTÆ

109 *Visa est, &c.]* Reponit Philosophus: Scio te valentem ac robustum corpore: neque id inficior. At num quid animo perinde vales? Exploremus. Si vis fateri v. ruin, comperies et frigore et calore nimio te laborare.

Visa est si forte pecunia] Objectum movet potentiam, ut aimit Philosophi. Periculum igitur faciamus, an non avaritia, libidine, mollitie, timore, iracundia labores.

110 *Subrisit molle]* Arrisit, respexit amatorie, blande, lascivinscole. Propertius: 'Risit, et arguto quiddam promisit ocello.'

111 *Cor tibi rite salit]* Duplex cordis motus, alter ἀποαιρετος, alter ἐποαιρέσεως: prior valetudinis dat indicium, posterior affectus et voluntatis. Hinc periti M^o dici non morbos solum corporis, sed et perturbationes animi et cordis motu divinant. Casaubon. Nota omnibus historia de Antiocho Selencu filio, quem Stratonicus amore languidum intellexit, attractando brachium, Erasistratus Medicus. Valer. Maxim. v. 7. et alii. Sensus est: cum pecunia lucrandæ, aut explendæ libidinis offertur occasio, statim inbias et inardescit, sed an rite, et ex ratione? Adeoque jam avarus es, et libi-

dinosus, qui cupiditates frænare ac moderari nescis.

Positum est algente catino] Quod si vilius quis cibus et male conditus tibi apponatur.

Algente catino] Cibis admodum calidis delectatos veteres observat Casaubonus: quare non mirum si algentes et frigidi fastidium ac nauseam creent delicatulo.

112 *Durum olus]* Infra Sat. vi. 69. 'Mihi festa huce coquatur Urtica.'

Populi cribro] Vulgari, rariori, setaceo, quo farina non oemino fufure succreta panem facit secundarium, quo plebeii vescentur: non autem subtili, sciriceo, pollinario, quo panis fit delicatior et siligineus.

113 *Tentemus fauces]* Experiamur an his contentus fueris.

Tenero latet ulcus in ore] En exulcerati palatum istis dices.

Ulcus putre] Vel, apostema causaberis, quod duriori cibo non sit exasperandum, vel, mollitatem tuam prodesset sane pudendam; et gulosum te ostendes.

114 *Beta]* Herba nullius saporis et preti, quam *fabrorum prandium* vocat Mart. I. xiii. Epig. 13.

115 *Alges]* Prae timore, calore omni

Nunc face supposita fervescit sanguis, et ira
Scintillant oculi; dicisque facisque, quod ipse,
Non sani esse hominis, non sanus juret Orestes.

aculeos in artibus tuis. Modo sanguis chullit igne adhibito, et oculi præ iracundia scintillas emituntur. Denique et loqueris et agis quod ipse Orestes etsi non compotem mentis jurejurando affirmaret non decere virum mentis compotem.

NOTÆ

sese ad intimum cor recipiente; totus frigescis, et palles, quanquam panlo ante dixeras, *non frigent.*

Excussit timor albus aristas] Erigit tibi pilos, ac velut spicas rigidos facit timor frigidus: quia frigus constipat et stringit poros, pori vero constipati constringunt capillos. Aristot. Problem. sect. VIII. q. 18.

Albus] Quia recedente calore, vultus pallet et albescit in iis qui timent.

116 *Nunc face supposita*] Alias, data occasione, velut supposita face, ira inflammariis: et dixeras, *Nil calet hic.* Et quidem hac ipsa mea reprehensione excitatus jam excandescis, et ardes adversum me, cuiuslibet offensionis impatiens.

Ferrescit sanguis] Est ira sanguinis ebullitio circa cor.

117 *Scintillant oculi*] Cic. Verr. VII. ‘Ardebant oculi, et ex toto corpore crudelitas emicabat.’ Arnob. I. I. ‘Ex illorum luminibus scintillæ emi-

eant, flammæ æstuant, anhelum pectus spiritum jacit ex ore,’ &c.

Dicisque facisque, &c.] Ergo te nosce tandem; si que te hactenus ignorasti, contemplare te in speculo velut quadruplici, in quo te ad vivum depinxi. Vide te in prima facie præter et ultra modum exilientem spe luceri et luxuriae: in secunda, eujuslibet inconmodi impatientem, et lautioris victus nimium appetentem: in tertia, laxum, solutum, timidum atque hydropeo pejus pallentem: in quarta denique, iracundum usque ad furorem, quia te pungi a me et corripi sentis: et qui modo aqueus eras, jam igneum, et febricitante periculosis ardenter. Quod si renuis sanari, ut æger supradictus, et me animi Medicum repellis, dicam ego tibi, *perge, peri; tacebo, discedo.* Supra, vs. 97.

118 *Orestes*] Agamemnonis et Clytaenestræ filius ob interfectam matrem Furiis agitatus, de quo Euripid. et alii.

SATIRA IV.

ARGUMENTUM.

SUB persona Socratis Alcibiadē objurgant̄ invehit̄, secundum veteres et omnes fere recentiores inter̄p̄tes, in Neronem, omnino autem in unum- quemque ad rei publicae gubernacula sedentem, qui vilis plebeculæ adulatio- nibus, suæque ipsius nobilitate elatus, parem se tanto, enjus vim et mag- nitudinem ipse ignoret, oneri ferendo existimet, nulla philosophiæ, quæ sola rei publicæ bene et recte administranda facultatem suppeditare possit, ratione habita. Socrates inducit̄ Alcibiadē inc̄repans: Qua, Alcibiades, fiducia ad rem publicam id præsertim ætatis accessisti? Prudentia scilicet annos tuos prævertit 5. ; exortam seditiōnem vel uno verbo comprimere potes, plebemque errantem in rectam viam reducere, quippe qui disserim̄ inter rectum et pravum probe scias. 13. Quin, tu stultissime rerum, formæ pulchritudine tantopere superb̄ns, plebis favorem captare desinis! 16. qui, a philosophia nondum instructus, certum finem, quo omnia referenda sint, adhuc ignoras, vel corporis voluptate eum metiris ut vilissimus quis- que. 19. Alcibiades subjicit: Sed generis claritate gaudeo, pulchritudine instructus sum. 20. Socrates: Si hoc vel maxime sit, tamen ne abjectissimæ quidem mulierculæ sapientia præstas. 22. Hæc hominum perversitas, quæ se ad difficillima quæque aptos putant, aliorumque iniqui æstimatores sunt, inde existit, quod nemo se ipsum noscere studet; quilibet aliena vitia curat, sua negligit. Hoc exemplo expressum est ab homine vitæ turpitudine infami, mores sordidos avari enjusdam notante, communique hominum more et consuetudine propensum suum ad aliena vitia exagitanda animum ex- cusante, sumto. 43. Quo facto concludit Socrates: Latent vitia tua, et, quem te homines putant, talis tibi videris esse, cum tamen omnibus cupiditatibus inservias. Descendas in te velim, et agnosces ipse, quantum tibi adhuc ad animi perfectionem desit.

REM populi tractas? (barbatum hæc crede magistrum

Ergone res populi administras? (Existima ista tibi loqui præceptorem barbatum, quem

NOTÆ

¹ *Rem populi tractas]* Jam Satira secunda Persius imitatus erat Pla-

tonem in Dialogo, cui titulus, *Alci- biades Secundus*. In hac vero Satira

Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ :)
Quo fretus ? dic hoc, magni pupille Pericli.

interficit savus haustus cictæ.) Ecqua re nexus ? Responde illud, o pupille magni

1 *Hoc crede* Edit. Steph.—2 *Quidam Codd. dura* ; minus recte : *cicutam*

NOTÆ

quarta rursus ejusdem Alcibiadem Primum imitatur, indeque materiam omnem ac Personas assumit, ut Neroni, quem insectatur, lateat. Hic itaque per Alcibiadem Nero intelligentius, per Socratem Persius, qui juvenum Rempublicam male capessentium redarguit imperitiam ac temeritatem.

Barbatum magistrum] Socratem nimurum, ut probant adjuncta. *Barbatum* vocat; vel quia barbam alebat, quemadmodum et alii iis temporibus Philosophi : vel, eo quod, ut testatur Tullius 4. de Finibus, apud Romanos antiqui Sapientes honoris causa *barbati* vocabantur. Et Plin. in Epistol. ‘Barba,’ inquit, ‘sylvosa et pulehra alita, quamvis res ipsa sit exterior et fortuita, inter hominis eruditum insignia recensetur.’ Athenæus lib. xiii. ait Alexandri tantum saeculo barbam radendi invectum morem, ac derasam barbam flagitosi hominis notam extitisse.

Magistrum] Seu quia fuit Socrates Pædagogus Alcibiadis : sive quod, ut habet Cicero de Finibus 11. n. 1. ‘Socrates Philosophiæ parens jure dici potest.’ 11. de Natura Deorum, n. 167. ‘Princeps est Philosophorum.’ Tusc. Quæst. 111. n. 8. ‘A Socrate omnis quæ est de vita et de moribus Philosophia manavit.’ Tusc. v. n. 10. ‘Primus ille Philosophiam devocavit e Cœlo, et in urbibus collocauit, et in domos introduxit : et coegerit de vita et moribus, rebusque bonis et malis querere.’

2 *Sorbitio cictæ*] Plin. xiv. 5.

‘Sicut,’ inquit, ‘cicta homini venenum est, sic cictæ vinum.’ Et lib. xxv. capite ultimo: ‘Cicta venenum est, publica Atheniensium pœna invisa,’ &c. Hujus succum lethalem ab ingratis civibus jussum Socratem ebibisse, testis est Plato cum ceteris.

Quem tollit dira] Socrati nempe oraculo Apollinis sapientissimo hominum iudicato plures invidebant. Ejus autem reprehensionum quidam impatientes, fraude circumvento, quasi adversus religionem Deorum nova molienti perniciem machinati sunt. Testes sunt Apuleius lib. x. de Asino aureo ; Plato in Socratis Apologia. Lactantius, v. 15. Sanctus Augustin. lib. viii. 3. de Civitate Dei, ‘Socrates,’ inquit, ‘concitatis inimicitii calumniosa criminatione damnatus morte mulctatus est. Sed eum postea illa ipsa quæ publice damnaverat Atheniensium civitas publice luxit : in duos ejus accusatores usque adeo populi indignatione conversa, ut unus eorum oppressus vi multitudinis interiret ; exilio autem voluntario atque perpetuo pœnam similem alter evaderet. Tam præclara igitur vitæ mortisque fama Socrates reliquit plurimos suæ Philosophiæ Sectatores.’ Athenæus lib. xiii. ad finem, paulo diversam affert causam mortis Socratis ; nempe ob frequentes ejus in disceptando ambitiones, rixas, et importunas reprehensiones, et cum apud Judices sorte datos, furacissimos homines, de justo disseruisset.

3 *Quo fretus*] Qua peritia, quo rerum usu, quibus virtutibus polles, ut

Scilicet ingenium et rerum prudentia velox
 Ante pilos venit: dicenda tacendaque calles. 5
 Ergo ubi commota fervet plebecula bile,
 Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ

Periclis; quasi vero ingenium et præcox rerum solertia ante barbam contingent. Nostis quæ dici et quæ taceri oporteat. Igitur cum plebs ardet excitata bili, mens

probe tusam et dilutam propinabant in calice modo medicamentorum; idque τίτειν φάρμακον in Phædone Platonis dicitur. Casaubon.—5 tacendave Ms.

NOTÆ

Imperium regere aggrediaris?

Pupille Pericli] O Alcibiades, qui gloriaris tutela et disciplina Periclis propinquui tui, cui fuisti traditus a Clinia patre adhuc pupillus. De hoc fuse Plutarch. in ejus vita: Hæc optime etiam contorta in Neronem, quem Poppæa incusans per facetias, pupillum vocabat, jussis alienis obnoxium, non modo Imperii sed et libertatis indigentem: ut cui dominaretur Agrippina mater, tutores autem essent Burrhus et Seneca. Cornel. Tacit. Annal. 14. in ipso Libri principio.

Magni Pericli] Pericli, pro, Periclis. Fuit Pericles Orator, Philosophus, et Imperator Egregius; Atheniensium Republicam annos quadraginta feliciter administravit. Plutarchus, Prob. Cie. in Bruto. Valer. Maxim. VIII. 9. Justinus, lib. III. Non nemo argutias querit in voce Pericli, quasi ponatur pro pericli: et allusum sit ad id quod Alcibiades comparatus sit leuenculo, quem aut occidere oportet, aut postea tolerare. Sed apage nugas.

4 Scilicet ingenium] Ironice hæc, et sequentia.

Ingenium] Sapientia, judicii maturitas: item artes et scientiae. Ita Casaubonus.

Rerum prudentia] Experientia, usus.

Velox] Præmatura, ante tempus,

ante pubertatem; quæ apud Athenienses summebatur (ut aiunt) ab anno ætatis decimo octavo. Philostrat.

5 Ante pilos] Adeptus est Imperium Nero ante annum ætatis decimum septimum. Sueton. Neron. cap. 8. Cornel. Tacit. Annal. lib. XIII. initio: ubi et notatur quasi vixdum puritiam egressus.

Dicenda tacendaque calles] Ergone putas habere te et callere ea, quæ vix diuturno rerum usu doctus senex habet et callet? Certe ut callum in corpore, ita in animo prudentiam non parit nisi longum tempus. Ovid. Metam. vi. ‘Seris venit nsus ab annis.’ Et alibi Nestor ita loquitur: ‘Etenim mihi multa vetustas Scire dedit.’

6 Ergo ubi commota, &c.] Quoniam tu tibi tantum arrogas, et omnia te posse confidis, periculum faciamus tuæ solertiæ.

Commota ferret plebecula bile] In seditionem versa, et turbas miscente.

7 Fert animus] Audes, et præstare te posse non dubitas, præ magna tui fiducia. Ammianus lib. XXVI. sic habet: ‘Immaniter strepente exercitu, cum cieri tumultus violentior appareret, Valentinianus, clata prospere dextra, ut Princeps fiducia plenus, anus inrepare quosdam ut seditiones et pertinaces, cogitata nullis interpellantibus absolvebat.’

Calidæ turbæ] Sævienti, efferves-

Majestate manus. Quid deinde loquere? Quirites,
Hoc, puta, non justum est: illud male: rectius illud.

statuit imponere silentium cætui serventi per auctoritatem dextræ. Quid postea dices? O Romani, illud, opinor, non est secundum jus; hoc iniquum est; istud

Gal.—9 Ita membranæ Bongarsii, non *puto*. Priscianus lib. xv. de termi-

NOTÆ

centi in iram.

Fecisse silentia] Virgil. Æneid. 1. ‘Ac veluti magno in populo cum sæpe coorta est Seditio.—Tum pietate gravem ac meritis si forte virum quem Conspexere, silent,’ &c. At vero quam auctoritatem habebit imberbis adolescens ad comprimentum tumultuantium furorem?

8 *Majestate manus]* Valer. Max. lib. ii. capite ultimo, ‘Est,’ inquit, ‘illa quasi privata censura, majestas clarorum virorum, sine tribunalium fastigio, sine apparitorum ministerio, potens in sua amplitudine obtinenda. Grato enim et jacundo introitu animis hominum illabitur admirationis prætextu velata: quam recte quis dixerit longum et beatum honorem sine honore.’ Ovid. Metam. 1. de Jove: ‘Qui postquam voce, manus, Murmura compressit, tenuere silentia cuncti.’ Lucaeus lib. 1. de Julio Cæsare: ‘Tumultum Composuit vulnus, dextraque silentia jussit.’ Act. Apost. cap. 13. ‘Surgens autem Paulus, et manus silentium indicens,’ &c. Ubi observandum cum doctioribus, morem illum finisse pridem iudicandi silentii, extensa quidem et porrecta manu; sed ita ut inferiores duo digiti, medius et anularis, comprimerentur, erectis et eminentibus tribus aliis, pollice, indice, et medio. Quod ipsum fieri consuetum ab Episcopis olim, alloquentibus populos ac benedicentibus, notat Scaliger in Propertium. Sanctus Hieronymus ad Rusticum Monachum

Delph. et Var. Clas.

Pers.

affert aliam quoque audienciam faciendæ rationem, nimirum concrepatione duorum digitorum. ‘Cum librorum struem exposuisset,’ inquit, ‘adducto supercilio, contractis naribus, ac fronte rugata, duobus digitulis concrepabat, hoc signo ad audiendum discipulos provocans.’

Quid deinde loquere] Et si audienciam tibi feceris imperatorio nomine ac vultu, et majestate manus, ut tibi largior, jam experiamur quam orationem et quam idoneam pacandæ seditioni sis habiturus. Nam vir gravis apud Virgilium loco citato Æneid. 1. ‘Regit dictis animos, et pectora multet.’

Quirites] Abusive positum videtur pro Cires. Fortasse etiam hinc inuit a se carpi Neronem Populo Romano loquentem.

Hoc, puta, non justum est] Sic legit Casaubonus: *puta*, adv. id est, scilicet: et citat Priscianum lib. xv. Sed Prisciani verba parum juvant eam lectionem. Malum itaque cum aliis, *hoc puto*, &c. quibus verbis belle exprimitur puerilis oratio, ut observant docti Interpretes, et sermo hominis rerum et scientiarum imperiti. Tantæ certe animi confidentiae et manus gravitati ac majestati, minimum respondeat illud subdubitantis et dicere exordientis, *puto*.

Illud male, rectius illud] Quasi vero simplici illa mali enuntiatione, et melioris appellatione et ostensione, multitudi ruidis et insuper furore obcæcata moveri et compesci queat. Ipse

G

Scis etenim justum gemina suspendere lance
 Ancipitis libræ: rectum discernis, ubi inter
 Curva subit, vel cum fallit pede regula varo:
 Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.
 Quin tu igitur, summa nequicquam pelle decorus,

10

justus. Etenim nosti pensitare quod æquum est in lance duplice trutinæ ambiguer. Internoscis jus, quando latet inter prava, aut quando hasta libræ decipit, tingula incurva; et peritus es notare scelus atro theta. Ergo cur tu pulcher cute suprema

 natione adverbiorum: ita solum a correptum habet: quamvis quidam *puta*
 quoque adverbium esse accipient; ideoque Persium id corripuisse; ut: *Hoc,*

NOTE

sapiens vix ostendo simpliciter bono, si præsertim ira paulo turbatus sit, percelleretur. Opus est igitur non vulgari arte, facundia, peritia ad reddendam conturbatis et ferocientibus (ut fecit Menenius ille Agrippa) tranquillam et sanam mentem, quam aestus iracundiae disjecit ac dissipavit.

10 *Scis etenim, &c.]* Ironice. Nimirum Juris scientiam calles.

11 *Rectum discernis, &c.]* Etiam in dubio et in ambiguo dignoscis quid præstet ac præponderet.

Ubi inter curva subit? Si quando vitium finitima virtutis speciem arripit, mentitur, et se abscondit, perspicis illud ac detegis nihilominus.

12 *Vel cum fallit pede regula varo?* Scis etiam legis exceptions: seis quid et quando valeat *énekeia*: nosti legem mutare et interpretari, mutatis rei adjunctis; et in variis, ut aiunt, circumstantiis, scis variare. Sic lex jubens depositum reddi, fallit, et non sequenda est, si homo furore correptus ensem antea depositum repetat.

Pede regula? *Regula*, hasta libræ est, *pes* lingua seu examen.

Varo? Proprie *rari* dicuntur qui crura intus curva et contorta habent, aut pedes. Certe bilaux cuius lingua erit curva, fallit pensantem ac decipit.

13 *Nigrum præfigere Theta?* Id est, damnare scelus et seeleratos. Antiqui Judices capit is sententiam in reum dicebant, scribendo in tabellis literam *Θ*, quæ prima est in voce *θάνατος*, mortem significante; et propterea nigra et tristis dicitur: sicut e contra *T* *absolutionis* nota erat. Apud Romanos autem A, et C, erant in usu. Hanc condemnationis indicem, *tristem*; illam *absolutionis*, *salutarem* vocat Tullius pro Milone. Vide Alex. ab Alex. III. 5. Porro sicut in Auctorum scriptis recensendis Critici apponebant literam L, vel X, hoc est, laudabile, vel *χρήσιμον* et *χρηστὸν*, in locis probatis; sic ad ea quæ improbabant, ascribabant *Θ*. Et hunc monrem respexit hic Persium volunt doctiores, quos inter Casaubonus.

14 *Quin tu igitur?* Non ironice, amplius, sed aperte agit. Si vides et constat carere te necessariis ad Rem publicam capessendam adjumentis, quin relieta publicæ rei cura, te ipsum curas et sanas?

Summa pelle decorus? Alcibiades quidem formosus, Nero pulcher, Sueton. cap. 51. Sed quid ista forma et pulchritudo juvat, si intorsum turpis, dum speciosus pelle decora, ut est apud Horatium, Epist. I. 16. quem hic imitatur Persius, ut et alibi passim.

Ante diem blando caudam jactare popello
 Desinis, Anticyras melior sorbere meracas ?
 Quæ tibi summa boni est ? uncta vixisse patella
 Semper, et assiduo curata cuticula sole.
 Expecta : haud aliud respondeat hæc anus. **I**nunc;

non cessas populo blandienti frustra ostentare caudam, ante tempus; aptior ebibere Anticyras meras? Quod tibi fastigium est felicitatis? Nempe vicitare quotidiz lauta putina: et pellis continuo uncta ad Solem. Sta paulisper. Vetus ista non

NOTÆ

15 *Ante diem*] Ante pilos et matrum tempus.

Blando popello] Qui blandimentis captatur, et rerum externarum specie et pompa.

Caudam jactare] Desine, o Nero, te ipsum ostentare in veste triumphali, ad auram popularem captandam. Cornel. Tacit. Annal. lib. xiii. Metaphora vel a pavonibus, qui caudam rotantes se fœminis jactant; vel a canibus domino suo, agitata cauda, adulantibus.

16 *Anticyras*] Duas Strabo lib. ix. refert, Horatius in Arte, tres, ubi ait, 'Si tribus Anticyris caput insanabile,' &c. Insulæ sunt in sinn Ȑtæo, seu Malaco, ad Phthiotidem, seu Thessaliam; in quibus copiose crescit elleborum, quo hominis insaniam et noxios humores emendari, ingenium acui, testantur Plin. xxv. 5. Gell. xvii. 15. Sueton. Caligul. cap. 29. Vide Juvenal. Sat. xiii. vs. 97.

Melior sorbere] Phrasis Graeca Persio familiaris. Id est, tu potius vitia tua purgare, quam alios regere deberes: jam enim se prodit improba tua indoles, quanquam occultare niteris.

Meracas] Horat. Epist. ii. 2. 'Ex pulit elleboro morbum bilemque meraco.'

17 *Quæ tibi summa boni est*] Sed ut magis etiam appareat, quam sis indignus Imperio, dic, quæso: quem tibi fingis ultimum finem? Quod sum-

num hominis bonum tibi videtur?

Uncta vixisse patella] Laute scilicet epulari, et exquisitis cibis vesci. Hor. Epist. i. 6. 'Si bene qui cœnat, bene vivit; lucet, eanius Quo ducit gula.'

18 *Assiduo curata cuticula sole*] In Sole apricari, cuticulam probe curare atque insolare. Nempe in deliciis habebant veteres hyeme ad ignem, æstate ad Solem oleo corporis inungere, quo facilius illud imbiberet, eoque robustum fieret ac nitidum. Martial. Epig. x. 12. 'I, precor; et totos avida cute combibe Soles. Quam formosus eris!' Hoc et superiori loco notata Neronis vita voluptaria atque intemperans, de qua passim Suetonius.

19 *Expecta*] Contendit Marcilius legendum, *En specta*, vicinam scilicet anum olerariam: et vide te non magis quam illam sapere. Refragantur Casaubonus et alii; et ex communis lectione interpretantur: mane tantulum, et præterentem forte mulierculam olitricem interrogamus, quid optimum in vita judicet. Certe idem quod tu mox, de fine ultimo et summo bono, respondebit illa.

In nunc] Post tale probrum i, perge; ostenta generis nobilitatem et corporis formam, si lubet, dum plus sapientiae non habebis, o Princeps, quam vilis quælibet anus imperita et vescana.

Dinomaches ego sum, sufla: sum candidus. Esto: 20
 Dum ne deterius sapiat pannucea Baucis,
 Cum bene disincto cantaverit ocima verna.
 Ut nemo in sese tentat descendere, nemo!

aliud responsum dederit. *Modo abi, et jacta; Ego sum Dinomaches filius: intunesce, et dic, Formosus sum. Bene est, dummodo Baucis pannis opena non minus sapiens sit, quando recte ocimum proclamabit seruo dissoluto.* O quomodo

puta, non, &c. Casaubon. istud Edd. plurim.—21 pannutia Edit. Steph.—24 sic

NOTÆ

20 *Dinomaches*] *Dinomache* perillus-tris fœmina, e qua trahebat originem Alcibiades, et exinde gloriabatur.

Sufla] Gloriabundus exulta.

Esto] Sis licet formosus; quid hoc ad bene imperandum?

21 *Baucis*] *Anus paupereula.* Hujus meminit Ovidius Metam. viii. Ponitur hic pro qualibet abjecta et vili muliercula.

22 *Cantaverit ocima verna*] Abstrusa prorsus sententia, inquit Turnebus Advers. xv. 3. quam nec plane se posse explicare ait ibid. Interpretantur communiter, anum illam herbas suas alta voce proclamare venales, ac laudare apud servos emere volentes, ut carius vendat; vel quæ cantando etiam vocaverit et allexerit quibus vendat. At Casaubonis paulo subtilius hunc locum serutatur, et explicat de vili muliercula, qualis est herbæ venditrix, cum obviis quibuslibet et maxime cum servis petulantibus certante probris et maledictis: ut sit sensus: cum ad servum dicarem, et ipsa dicax cantaverit et ingesserit *ocima*, id est maledicta. Quippe, ut habet Plin. xix. 7. ‘Ocimum cum maledictis ac probris serendum, ut lætius proveniat, præcipiant’ superstitionis veteres. Cum Casaubono idem plane sentit Turnebus Advers. xxx. 8. quicquid garriat Autumnus Interpres, qui certe vide-

tur Turnebum, aut non omnino, aut primo tantum legisse loco, quem etiam perperam citat, in Notis illis singularibus, quibus Casaubonum corrigeret pollicetur.

Ocima] Sunt qui legant, *ocia*; et explicant voluptatem ac libidines, quas apud servum vetula ostentet, ut enim alliciat. Sed apage. *Ocimum*, sive *Oeymum*, quod et *βασιλικόν*, herba est odorifera; item pabuli genus. Ejus virtutes ac proprietates expomunt Varro, Cato, Plinius variis locis. A celeritate proveniendi sic appellatum, testis est ex Varrone idem Plinius, xviii. 16. et alibi. Ponitur hic pro quovis olere.

23 *Ut nemo, &c.*] Exclamatio et Epanalepsis indignationem et admirationem indicate. Virgil. Eclog. viii. ‘Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error!’ Horat. Sat. i. 1. ‘Nemon’ ut avarus Se probet?’

Ut nemo in sese tentat descendere] Quibusdam placet digressionem esse hic ad locum communem adversus eos qui aliena quidem, non item sua errata pervident, de quibus Horat. Sat. ii. 3. ‘Cum tua pervideas oculis mala lippus inunnetis, Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum, Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?’ &c. At alii Neronem volunt hic etiam peti, qui alios notare velit, se non corrigat; qui aut se non norit, aut

Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Quæsieris, Nostin' Vectidî prædia ? 'cujus ?' 25
Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret.
'Hunc ais ? hunc Dis iratis genioque sinistro ?

*nullus conatur seipsum subire ; nullus, inquam : sed consideratur duntaxat pera
dorso antecedenti. Forte interrogaveris ; an scis agros Vectidii ? Cujusnam ? Opul-
lentus quidam apud Cures colit tantum atri, quantum milvus non circumvolaret :
istumne dicis ? Istum, inquam, qui vivit infensis Numinibus, et Genio non pro-*

præced. Ms. R.—26 oberrat Ms. R. et C.—29 Ita Libri Puteani : alii veteris :

NOTÆ

latere putet suæ flagitia, quæ jam in
lucem erupcebant.

In sece descendere] Seipsum penitus
introspicere, seipsum disentere et
examinare, atque, ut est in fine hujus
Satire, Secum habitare, ad sece cog-
noscendum, ex præcepto Oraenli Del-
phici, γνῶθι σεαυτόν.

24 *Præcedenti spectatur mantica ter-
go*] Id est, considerantur aliena vitia,
vel in *mantica* quæ præcedit, estque
ante tergnm, id est, pectus nostrum ;
vel in posteriori alterius qui antec-
dit nos hominis, pera : ex Apologo
scilicet Æsopi, qui finxit binas esse
hominibus peras hinc et inde penden-
tes ; in eam quæ ante pectus, repóni
aliena mala ; propria vero in illam
quæ a tergo est, conjici : unde nos-
tra nunquam, aliena semper videa-
mus. D. Hieronym. Epist. 91. ' Nos-
tram peram non videntes, aliorum,
juxta Persium, manticam considera-
mus.' Horat. Sat. n. 3. ' Dixerit in-
sanum qui me, totidem audiet, atque
Respicere ignoto disceat pendentia
tergo.' Catullus Carm. 22. vs. ult.
' Non videmus manticæ quod in ter-
go est.'

25 *Quæsieris, nostin', &c.*] Ut pateat
omnibus, quam nota semper cuique
sint aliena mala, quære et sciscitare
ab aliquo nebulone, an cognoseat
alium nebulonem quempiam : ille
statim respondebit, se nosse illum ho-

minem, ejusque sordes et avaritiam :
et sic ejus insectabitur flagitia, ut si
ipse innocens, ac hominum esset sanc-
tissimus, planeque illis careret vitiis,
quæ in alio reprehendit et damnat.
Tull. Tusc. Quæst. 3. n. 73. ' Avari
avaros, gloriose cupidos gloriosi repre-
hendunt. Est enim proprium stulti-
tiae aliorum vitia cernere, oblivious
suorum.'

Vectidî] Alii, *Vetidii* ; alii, *Ventidii* :
quisquis ille tandem, a Persio nota-
tur velut avarus juxta ac dives. Cor-
nel. Tacit. Annal. I. xii. meminit
Ventidii Galilæorum Præfecti ac de-
prædatoris.

Cujus] Inquit ille nebulo interro-
gatus : de quo nempe loqueris ? Sci-
licet de homine opulento quidem, sed
omnibus odioso, &c.

26 *Curibus*] *Cures* urbs Sabinorum
olim primaria, in qua Titus Tatius
imperitabat ; et unde vocatus ad reg-
nandum Romæ Numa Pompilius.

Quantum non milvus oberret] Hyper-
bolicum adagium : *quantum milvi vol-
lunt* : id est, tam amplas habet ille
possessiones et latifundia, ut ea vix
tota die milvus, alioqui volatus perni-
cissimi, circumvolare posse videatur.
Juvenalis Sat. ix. 55. ' Milvos intra
tua pascua lassos.'

27 *Hunc Dis iratis*] *Hunc*, hunc,
inquam, hominum ac Deorum odio
dignum ; eni infensa tot ob noxas

Qui quandoque jugum pertusa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit, *Hoc bene sit!* tunicatum cum sale mordens 30

pitio: qui quandocumque suspendit jugum ad compita perria, timens deterere lutum testæ antiquæ, gemitum edit, dicens, illud proficiat: et cum sale manducans cæpe

NOTÆ

Numina nec sanam dedere mentem, ne
nt divitiis suis utatur.

Genioque sinistro] Adverso et con-
trario Genio voluptatis Deo, ille se-
ipsum defraudat suis, et inter opes
magnas miser est. Plaut. Trucul.
Seen. 2. ‘Sed isti qui cum Geniis suis
belligerant pareipromi.’

28 *Qui quandoque jugum, &c.]* Egre-
gia hominis avari descriptio ex ad-
junetis. Is, inquit, etiam tum defraudat
Genium, cum alii Genio indul-
gent potissimum, ac epulantur, die
nempe festo, et quando opus inter-
mittitur.

Jugum] Lignum instrumentum
quo ad aratum junguntur et con-
stringunt boves.

Ad compita figit] Cur ad compita,
et non domi ac solito loco dicatur ju-
gum figi, multum laborat ac torque-
tur Ca-aubonus, atque in re tam per-
plexa, ut putat, recurrit ad aliquem
Compitaliorum ritum nobis ignotum,
quem spectaverit hic Persius. Inter-
pretantur omnes alii, figi solitum ad
palos quosdam in compitis jugum,
quando rustici post agrorum sationem
Lares in compitis ex more colebant
sacro facto, et hilarius convivia cele-
brando. Nempe feriis illis sacris, ut ait
Tibull. Eleg. 11. 1. ‘Lneæ sacra requies-
cit humus, requiescit arator, Et grave
suspenso vomere cessat opus.’ Quid
si Persium simpliciter intelligamus
dixisse *jugum figi* quoemque tandem
loco, et opus intermitte seu finiri, *ad*
compita vero, id est, *ad compitalia*, et
ad peragenda illa ex more sacra? Ita
certe nodus ille videtur posse aut

solvi, aut scindi, et facili quidem ne-
gotio. Neque vero epitheton, *pertusa*,
nostræ obest interpretationi: si quidem
designat tantum solere compita
alia celebrari in locis perviis et fre-
quentatis, adeoque in compitis. Quod
quidem constat ex Macrobio, et alii.

29 *Seriola]* *Seriola* diminutivum a
seria, quæ vas est fisticle vinarium,
instar urnæ, de quo jam Sat. 11. Ad-
verte hic singulas voces hominis avar-
itiam notantes.

Veterem] Nam dudum servabatur,
et raro hanriebatur et modicum qui-
dem: non mirum ergo si vappeseit.

Deradere limum] Luto scilicet aut
pice dolia et vasa vinaria obturaban-
tur prisca illis. Horat. Od. 1. 20.
‘Vile potabis modicis Sabinum Can-
tharis, Græca quod ego ipse testa
Conditum levi.’ Quæ cum illi aper-
iebant, relinere vocabant. Terent.
‘Series omnes relevi.’

30 *Ingemit]* Post nonnullam ence-
tationem, veluti rem ardum aggreditur,
non tamen sine aliquo sordidi
moeroris indicio.

Hoc bene sit] Verba solemnia et
deprecatoria Antiquis usurpari solita
in gravioribus susceptis: pariter et
in conviviis ita sese invicem ad hilar-
itatem et ad bibendum invitabant:
atque hoc magis facit ad rem præsen-
tem: quod pauci animadvertisunt Inter-
pretes, qui alio exerrant et vagan-
tur. Tibull. Eleg. 11. 1. ‘Sed bene
Messalam sua quisque ad pocula di-
cat.’ Plautus in Stieho, Seen. 13.
‘Bene vos, bene nos, bene te, bene
me, bene nostram etiam Stephanium.’

Cæpe; et farrata, pueris plaudentibus, olla
Pannosam fæcem morientis sorbet aceti.'

At si unctus cesses, et figas in cute solem,
Est prope te ignotus, cubito qui tangat, et acre

tunicis suis involutum, et ollulam e farre conflatam, familia astrepente, babit floccis obductam fæcem aceti languescentis. Verum si oleo delibutus quiescas, et solem introducas in prællem; homo quidam non notus haud procul abs te occurrit, qui

ut et Bongarsii. *Casaubon.*—33 *fricas* Ms. R.—35 In C. hunc versum ita exa-

NOTÆ

Ad quem Plauti locum doctus Lambinus de veteri illa bene precandi invicem in conviviis consuetudine, aliisque multa.

Tunicatum mordens cæpe] Cæpe comedit nec tunicis quidem rudioribus et involueris purgatum, ac velut aliiquid exquisitum avide admordet. Juvenalis Sat. xv. egregie deridet Aegyptios, quibus, ut ait, 'Porrum et cæpe nefas violare et frangere morsu. O sanctas gentes quibus hæc nascuntur in hortis Numina!'

31 *Farrata olla*] Pulte e farre cocta in olla. Legunt alii, *farratam*, &c. Juvenal. Sat. xiv. 'Grandes sumabant pultibus ollæ.'

Pueris plaudentibus] Filiis ac servis exultantibus ad insolitas hasce lautias, in epulo Comitaliorum. Eequalis erat igitur quotidianus miserationum illorum virtus!

32 *Pannosam fæcem*] Adverte emphasis in singulis vocibus. Sensus est, babit vappam, seu vinum vapidum, in dolii fundo jam mucorem contrahens, quo veluti panno fæces operiuntur præ nimia vetustate.

Sorbet] Veluti potum exquisiti saporis.

Morientis aceti] Vini acescentis, jam acidi, vel corrupti etiam. Sunt qui verum acetum intelligent, eo quod Romani milites, aliisque e plebe aceto potarentur. Ita Casaubonus:

additque, ergo canina fuisse illius avari prandia diebus profestis, e pane scilicet et aqua.

33 *At si unctus cesses*] Recriminatio est adversus priorem illum alienorum vitiorum castigatorem. Age vero, sit Vectidius avarus, at laboriosus est, (inquiet alter tibi, tui similis in carpensis aliis acer,) tu vero et effeminatus et deses, et luxuriosus. Ergo qui tam diserte alienas noxas carpisti, cave ne vicissim graviter vapules, ac longe illo nequior immo nefandus ostendare. Enimvero si cuticulam otiose curans, unguentis etiam pretiosis te perfundens, ignaviae primum, deinde flagitiis ac nefandæ libidini operam das, quid de te dicetur?

Figas in cute solem] Paulo ante de insolatione veteribus assueta dictum: et Casaubonus hic de illa Persium non loqui vult, sed de certa lascivorum hominum consuetudine. Huic sane favent quæ sequuntur. Sed ea omnia castæ aures mentesque haud ferunt: quibus peti Neronem manifestum est.

34 *Est prope te ignotus*] Aderit quidam quem non noris, sed qui te probe norit, tuamque adeo vitam occultas que libidines expromet.

Cubito qui tangat] Quasi latenter admoneat, et increpet latus tuum pulsando. Horat. Sat. II. 5. 'Aliquis

Despuat in mores ; penemque arcanaque lumbi
 Runcantem, populo marcentes pandere vulvas.
 Tu cum maxillis balanatum gausape pectas,
 Inguinibus quare detousus gurgulio extat ?
 Quinque palæstritæ licet haec plantaria vellant,
 Elixasque nates labefactent forcipe adunca,
 Non tamen ista filix ullo mansuescit aratro. 35
 Non tamen ista filix ullo mansuescit aratro.

Cædimus, inque vicem præbemus crura sagittis.
 Vivitur hoc pacto : sic novimus. Ilia subter

*pulset cubito, et acriter invehatur in mores tuos. * * Quandoquidem tu discriminas pectine gausapum balano unctum, * * Percutimus, et vicissim crura nostra telis*

atum legimus : *Despuat, hi mores penemque arcanaque lumbi.*—37 *Tunc cum max.* Ms. R. et C.—38 *extet* Ms. Gal.

NOTE

cubito stantem prope tangens Inquiet.'

35 *Despuat in mores*] Turpitudinem tuam execretur, graphiee depingat, Vectidium uleiscatur. Cum factum quid aversamur, despumus : hinc *despuere* significat abominari ac detestari quidpiam. Plant. Asinar. act. 1. sc. 1. ' Teque obsecro herele, ut quæ locutus despicias.'

37 *Tu cum maxillis*] O Nero, deliciis et luxuria perdite, cum tanta crura comam alas, pectas, ungas, atque semper in gradus formes, pudendo sane et nimio cultu; ut testatur Sueton. c. 51.

Maxillis] Dentato instar maxillarum pectine.

Balanatum] Persusum ac delibutum unguento balanino, seu e balano. Balanus autem est glans seu fructus arbuseulae non absimilis nuci avellanae : inde siebat exquisitum unguentum et oleum. Plin. xxiii. 5. Item c. 4. ejusdem libri : ' Balanum oleum repurgat,' inquit, ' varos, lenticines,' &c. Meminit et balani l. xiii. c. 1. et 4. Horatius lib. iii. Carm.

Od. 29. ' Pressa tuis balanus capillis.'

Gausape] Vestis erat hirta et villosa, vide Sat. vi. 16. et quæ nos ad eum locum. At hic per metaphoram ponitur pro barba, vel capillatio; ob similitudinem villorum, mollitiei, et artificiosæ texturæ *gausaporum*, quæ etiam significant tapetes pretiosos et molles, quales nos hodie Turcicos appellamus, inquit eruditus Scaliger.

42 *Cædimus, inque vicem, &c.*] Sic fit; aliena flagitia reprehendimus, hincque præbemus ansam aliis nostra vellicandi. Quod si aliis parceremus, nobis non item; melius multo rebus nostris consuleremus. Allegoria est a Gladiatoribus. Horat. lib. ii. epist. 2. ' Cædimur, et totidem plagi consumimus hostem.'

43 *Vivitur hoc pacto*] Alii aliorum noront, revelant, et damnant quotidie vitia: quisque velat sua, et excusat, interdum etiam plane ignorat.

Sic novimus] Sic vivere et agere didicimus. Vel, sic est, o Nero, quæ occultas et ignota putas, perspecta

Cæcum vulnus habes: sed lato balteus auro
 Prætegit: ut mavis, da verba, et decipe nervos, 45
 Si potes. ‘Egregium cum me vicinia dicat,
 Non credam?’ Viso, si palles, improbe, nummo;

objicimus. Vita hoc modo traducitur. Ita scimus. Sub ilibus plagam occultam geris, sed eam cooperit balteus auro ampio. Sicut melius duxeris, impone, et falle vires, dummodo id queas. Atenim quando vicini me præclarum prædicant, numquid

NOTÆ

habemus: jam te intus et in cute novimus.

Illa] Ab ileo intestino illa dicuntur ossa duo immi ventrem hinc et inde attinentia. His etiam affines partes utrimque laterales illum nomine saepe intelliguntur. Hic vero per metaphoram, illa significant intimos animi recessus.

44 Cæcum vulnus habes] Conscius tibi es multarum libidinum, plurimque scelerum clam perpetratorum.

Sed lato balteus auro prætegit] Summus Roma Principatus legum te metu eximit, eoque te ad omne facinus audaciorem facit. Allusum ad consuetudinem Gladiatorum qui acceptum in arena vulnus tegere balteo nitebantur, et spectatorum oculos fallere. Ita veteres Glossæ. Neque dissentiam a Casanbono, qui pariter vult Persinm habuisse in animo ictus et vulnera Neroni inficta per urbem nocti petulanter vaganti, ut est apud Sueton. c. 26. et Tacitum Annal. lib. xiii. adeo ut cicatrices etiam ore prætulerit.

Lato balteus auro] Balteus cingulum est militare e corio bubulo, e quo araria dependent. Metaphorice ponitur pro dignitate et potentia. Latice certe erant veteribus baltei; quos argento decoros aiunt fuisse etiam gregariis: Duces autem et Principes multo gestabant auro, multisque aureis bulbis distinctos ac præfulgentes. Virgil. Æneid. 5. ‘Lato quam cir-

cum amplectitur anro Balteus.’ Et Æneid. 12. ‘Balteus et notis folserrunt cingula bullis Pallantis pueri.’ Vide Alex. ab Alex. lib. II. cap. 29.

45 Ut mavis, da verba] Ergo impone aliis, quantum libuerit, imo & tibi. Te sanum et ad omnia valentem erede, et jaeta: adjuvabant non parum adulatores. Horat. lib. I. satir. 4. ‘Ut mavis imitare.’

Decipe nervos, si potes] Vires etiam tuas Imperio ferendo pares aestima, si tamen potes ntricem conscientiam fallere, indignum te Principatu objectantem. Cave ne initieris eos qui nimio potu ac Venere contractos artiñares morbos etsi dissimulant, nervorum tamen debilitatem sentiunt, et dolorem patiuntur. Horat. lib. I. epist. 16. ‘Neu si te populus sanum recteque valentem Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi Dissimules, donec manibus mors incidat mctis. Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.’

46 Egregium cum me vicinia dicat, &c.] Respondet Alcibiades, ant Nero adversus objurgantem: Atqui non ego me nras bonum ac sapientem dico: en vicini et alii ultra prædicant. Cur non credam? Et quare suspectos habeo tam bene de me judicantes? Horat. loco mox citato: et lib. II. Satir. 5. ‘Egregie factum laudet vicinia.’

47 Viso si palles, &c.] Redargnit Philosophus aut Persius Neronem: An

Si facis, in penem quicquid tibi venit amarum;
Si puteal multa cautus vibice flagellas:

*non fidem habeo? Si aspecta pecunia expallescis, o pessime, * * si callidus eadis*

NOTÆ

igitur credes assentatoribus te probum esse affirmantibus, etiamsi tu te ipse improbum in occasionibus singulis, avarum, libidinosum, iniquum, crudellem experiris: sique adeo viso nummo pallescis, praecupiditate habendi?

49 *Si puteal multa cautus vibice flagellas]* Ancipitis quidem sententiae versus iste: quo si Nero perstringitur, accipiendus est de nocturnis ejus per urbem discursationibus et grassationibus, de quibus abunde Suetonius et Tacitus, locis paulo ante citatis. Et sic per *puteal*, intelligendum erit forum et affines urbis regiones, per quas ille cum aliquot armatis vagabundus in obvios quosque grassabatur. 'Cautus autem deinceps, et metuentior in posterum Nero,' ut ait Tacitus, 'milites sibi et plerosque gladiatorum circumdederat:' scilicet quia male antea mulctatus fuissebat ab iis quos impetiverat, et in ejusmodi rixis oculorum et vita subierat periculum, ut refert Suetonius. Quod si Persius feneratorum immanitatem carpit, aut vitilitigitorum, sycophantarum, et quadruplatorum iniquitatem et injurias; per *puteal*, intellige Prætoris Tribunal; per *vibices* infletas, damna debitorum aut reorum fortunis ac bonis illata, per usuras, aut per litium ambages et sycophantias, quarum miseri illi rabulae periti, solertes et cauti sunt, ut aliena bona deprædantur. Neque vero abs re omnino de Judicibus inquis judicia corrumpentibus eum quibusdam accipias. Primum interpretationem tuctur Casaubonus: ultinam hanc

Marcilius: de feneratoribus, omnes communiter post veteres Glossas, quæ sic habent: 'Ad pntal Scribonis Licinii, quod est in portu Julia ad Fabianum arcum, feneratores consistere solebant.'

Puteal] Proprie pntal operculum est *puteal*. Locus Romæ fuit in Comitio, ubi Accii Navii Auguris statua per Tarquinium erecta, et sub ea ara subterranea, ibidemque novacula, qua coton ille inciderat, defossa: unde et puteus dictus is locus; teste Dionysio Halicarnass. sub finem Libri tertii, superque impositum *puteal* extitisse ait Tullius lib. de Divinat. cap. 32. Porro quod *puteal* sumatur pro foro et Tribunali Prætoris, itemque pro loco feneratoribus frequentato, testatur Cicero pro Sextio, cap. 18. ubi, 'Gabinius,' inquit, 'puteali et feneratorum gregibus inflatus,' &c. ubi alii legunt, *Afflictus*. Item Horat. lib. 1. epist. 19. 'Forma pntaleque Libonis mandabo siccis.' Et lib. 11. sat. 6. 'Roscius orabat sibi adesses ad pntal cras.' Vide Cœl. Rhod. lib. x. cap. 17. Sigan. lib. 1. de Jndie. cap. 28. Festum, et alios.

Vibice] *Vibex* est proprie nota in corpore post verbera et scuticas remanens.

Flagellas] Similem habet emphasis Tertullianus de pallio, ubi laudat Christianos, quod *subsellia non contundant*, id est, non premiant aut frequentent, adeoque litibus abstineant. Martialis lib. 11. epigramm. 30. et lib. v. epigramm. 13. 'Arca flagellat opes.'

Nequicquam populo bibulas donaveris aures. 50
 Respue, quod non es: tollat sua munera cerdo.
 Tecum habita, et noris, quam sit tibi curta supellex.

puteal multiplice cicatrice, frustra præbueris plebi aures sitibundus. Rejice quod non es. Sutor auferat dona sua. Mane apud temetipsum, et cognosce quantum angusta sit tibi res domestica.

51 *ut noris* Ms. R. et edit. plurim. *Quædam membran.* *ut noris,* non sine damno elegantiæ. *Casaubon.*

NOTÆ

50 *Nequicquam populo bibulas donaveris aures*] Non est quod adulatoriis blandationibus populi adhærescas: si te tuaque virtus noveris. Horat. lib. I. epist. 16. ‘Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas.’

Bibulas aures] Avidas laudis et applausus. Horat. lib. II. ode 13. ‘Bibit aure vulgus.’

51 *Respue quod non es*] Alii legunt, *Respice.* Sensus utrobius manifestus. Ne tibi arroga quod non est in te. Ne te capi sinas adulatioibus. Seneca epist. 80. ‘Si perpendere te voles, sepone pecuniam, domum, dignitatem, intus te ipse consule.’

Tollat sua munera cerdo] Quod dat vulgus recipiat; nempe vanas assentationes atque laudatiunculas a te repulsas rejectasque sibi habeat. Horatius, ‘Stultus honorem Sæpe dat indignus.’

Cerdo] Est quilibet e plebecula vilis artifex lucri causa suam locans operam: ἀπὸ τοῦ κέρδος dictus, ut volunt, quasi lucrio. Vide Martial. lib.

III. epigramm. 16.

52 *Tecum habita*] Temetipse consule, inspice et considera, quæ sint animi tui affectiones. Satir. I. ‘Nec te quæsiveris extra.’ Horat. lib. I. satir. 3. ‘Te ipsum coneute.’ Et lib. II. sat. 7. ‘Non horam tecum esse potes.’

Noris, quam sit tibi curta supellex] Vide quam sis imparatus ad magna suscipienda, quam parum virtutis habeas et sapientiæ: quanta tibi desunt, attende. Verum eniinvero, ut ait Cicero II. Tuseul. Quæst. n. 63. ‘tuo tibi judicio est atendum: tibi si recte probanti placebis, tum non modo tu te viceris, sed omnes et omnia?’ at si contra, ut ante dixi, te sentias ipse pravum et nequam, nedum plebi insanæ, immo nec Burro aut Senecæ abbländientibus fidem habeas.

Supellex] Quemadmodum dominum ornant ac muninnt rei familiaris instrumenta varia, sic animum virtus, eruditio, sapientia, aliæque dotes optimæ.

S A T I R A V.

AD MAGISTRUM SUUM

A N N A E U M C O R N U T U M.

ARGUMENTUM.

UT gratissimum erga Cornutum, praeceptorem suum, animum declareret poëta, utitur lepida sententiarum conformatio[n]e. Scilicet ad rei magnitudinem, quæ verbis aquari non possit, declarandam, poëtae sibi optare solent centum ora et linguas, Homerum secuti; quorum more et instituto Persius quoque hoc leco utitur, subindeque se a Cornuto interpellatum fingit. Quorsum hæc? quippe neque carmen aliquod sublime condas, neque in argumento aliquo tragico verseris, neque omnino pravum hujus sœnli morem, quo temnes et jejuna res ingenti strepitu verborum ac tumultu, ut gravissimæ, efferuntur, in animum induxeris sequi; sed vita humanae consuetudinem, indies magis magisque in deterins delabentem, acerrimo sale defricare tibi propositum sit; qnин huc igitur verba et sententias dirigis? 18. *Enimvero, Persius subiicit, Hnic rerum vanitati equidem nullus studio; animi mei recessus tibi ut aperirem, ostenderemque, quanto amore te complecterer, vota poëtarum, vel in minutis rebus a nonnullis inepte adhibita, in maxima re et meo sensu gravissima, mea feci.* 29. Recensum jam instituit omnium beneficiorum, quibus a Cornuto puer affectus sit, declaratque, quantum ejus institutioni et præceptis debeat. 40. Familiaritatis deinde mentionem facit, quæ sibi cum illo semper intercesserit, intimæ 44, studiorumque communium monumque similitudinis. 62. Hinc deflectit ad Stoicum aliquod dogma de libertate, quo sapiens solus liber perhibetur, transitione admodum felici. Animo enim gratissimo reputans, quantum ipse Stoicorum disciplinae debeat, ex illorumque ratione ad vitam cum animi tranquillitate et constantia transigendam profecerit, suo ipsius exemplo monet juvenes, ut eadem opportunitate utantur, neque occasionem discendi differant. 72. Ad bene autem et beate vivendum libertate opus esse, non ista, quæ in Damæ, agasonis ejusdam, persona ridetur, civili. 82. Docet porro, quid sit ex Stoicorum sententia, ita vivere, ut velis, id est, verae libertatis vim et naturam, quæ a prætore, philosophia ignaro, non possit eniquam impertiri. 95. Ad omnia, quæcumque velis, facienda requiri accurataam omnium rerum cognitionem 104, libertatemque sine cognitione veri, rerumque vel expetendarum vel fugiendarum ratione, et animo ab omnibus cupiditatibus motibusque vehementiori-

bus vacuo ac soluto ne cogitari quidem posse. 118. Non posse fieri, ut aliquis sapiens idemque stultus sit, sed vel omnino sapiens vel omnino stultus. 123. Ut domini in servos, sic cupiditatum in ipsos dominos esse imperium æque severum. 131. Quod ut amplius confirmet, exemplo utitur, a mercatoris avaritia petito, ad omnia facinora illum impellente 139; contra pugnantem inducit luxuriam, mercatoris animum in diversa trahentem 153, qui miser, alterutro vitio declinato, in alterum præcipitem se necessario datnus sit. 160. Jam ad aliam similitudinem transit, ab amante aliquo sumtam, qui valedicere amicæ cum apud animum statuerit, illico ad eam pristina caritate retrahatur. 169. Quibus rebus monstrat Noster, ne illum quidem liberum esse, qui imperium in vitia ad tempus exercere possit 175, multo minus eos libertatem nactos censendos esse, quos ambitione religionibusque per vices excitatos turbatosque semper conspiciamus.

VATIBUS hic mos est, centum sibi poscere voces,
Centum ora, et lingua optare in carmina centum,

Ea est consuetudo Poëtis, sibi exoptare centenas voces, ora centena, et centenas lingua in versus exposcere; sive componatur ab eis Tragædia ab histrione tristi pro-

2 Carmine Ms. R. et Ms. Gal.

NOTÆ

1 Vatibus] Scita et elegans in primis haec Satira duas habet partes. In priori quid debeat Cormuto præceptoris luculenter et officiose profittetur Persius. In altera, nimirum a versu 73. in quo vera libertas consistat, graviter explicat: atque ex placito Stoicorum egregie asserit *solum sapientem liberum esse*. Quod fere idem asseverabat Apostolus Paulus cum ait: *qui facit peccatum, serrus est peccati*.

Hic mos est, &c.] Poëtæ nimirum Epicæ, quin et Oratores interdum, solent ea figura uti, quoties grande quidpiam aut arduum volunt exprimere.

Centum sibi poscere voces, &c.] Homerus Iliad. II. οὐδὲ εἴ μοι δέκα μὲν γλώσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἴεν. Hunc

secentus Hostius Poëta lib. II. Belli Istrici, (ut refert Macrobius, Saturnal. lib. VI. cap. 3.) sic habet: 'Non si mihi linguae Centum atque ora sient totidem, vocesque liquatae.' Postea Virgil. Georgic. 2. pariter et Æneid. 6. hunc eundem versum habet, 'Non mihi si centum linguae sint, oraque centum.' Hos alii passim imitati, ut Sil. Ital. lib. IV. 'Non mihi Mæoniæ redeat si gloria linguae, Centenasque pater det Phœbus rumpere voces.' Clandianus in Panegyrico Prohini: 'Non mihi centenis resonent si vocibus ora.' Sic etiam Oratores, ut Quintil. in fine Declam. 6. 'Omnia licet' (inquit) 'huc revocemus præterita, et ad canendas unius laudes, universorum Vatum scriptorumque ora consentiant, vincet tamen res ista

Fabula seu mœsto ponatur hianda tragœdo,
Vulnra seu Parthi ducentis ab inguine ferrum.

munianda; sive describant plagas Parthi emitentis sagittas ex inguine. Ad quid

mille linguas,' &c. Et S. Hieron. in Epitaphio Paulæ sic exorditur: 'Si cuncta corporis mei membra vertentur in linguas, et omnes artus humana voce resonarent, nihil dignum sanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem.' Vide Cassiodor. ep. 1. lib. 11. &c.

3 *Fabula seu mœsto ponatur, &c.]* Seu Carmen Tragicum scribant, seu Heroicum.

Fabula] Hoc nomine significatur omnis fictio, non tantum rei totius, qualis ab Aphthonio et ab aliis communiter intelligitur; sed et quando rei veræ adjuncta quædam affinguntur, et sermo personis attribuitur, non quem habnere, sed qualem habere potuerunt aut debuerunt. Et sic Dramatica quævis Poëmata fabulae dicuntur. Hic pro Tragœdia sumitur, in qua ex adjunctis rei quædam rautari perinde aut fingi, ut dictum est, non est nefas, dummodo similia vero sint omnia, et bene singula cohaereant, juxta Horat. in Arte Poëtica, v. 151. 'Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet, Primo ne medium, medio ne diserepet inum.' Et v. 338. 'Ficta voluptatis causa sint proxima veris, Nec quodcumque volet poscat sibi fabula credi. Neu prausæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo.'

Mœsto] Ut plurimum in Tragœdiis tristes occurunt casus, atque, ut loquitur Theophrastus, ἡροϊκῆς τύχης πεπίστασις. Unde Archelao Macedoniae Regi, ut de se Tragediam scriberet petenti, abnvens respondit Euripides, immo rogare se Deos ac precari ne quid unquam Tragœdiæ proprium bono Principi accideret. Horatius

in Arte, vs. 102. 'Si vis me flere, dolendum est Primum ipsi tibi. Tunc tua me infortunia laedent, Telephe, vel Peleu. — Tristia mœstum Vultum verba decent,' &c. Cave autem ne de tristi catastrophe ac luctuoso fine intelligas. Nec enim exitus ac finis Tragœdiæ solet aut debet esse tristis magis quam Comœdia: in quo Lubinus et alii recentiores hallucinantur. Nomen porro Tragicomœdiae in qua vulgo putant contra e tristibus initiiis finem esse lætiorem, merum est commentum, inauditumque apud veteres. Sealig. Poët. lib. vi. cap. 3. et alibi. Vossius Instit. Poët. lib. ii. cap. 24. Stiblinus in Eurip. Trag. Theophrastus apud Diomed. lib. iii. Certe Euripidis et Sophoclis Tragœdiæ sæpe finem habent et catastrophem, quam principia lætiorem: Tragicomœdiae tamen apud illos mentio nulla; nec titulus iste unquam inscriptus apud antiquos reperitur. Testes Euripidis Hecuba, Orestes, Alcestes, utraque Iphigenia, &c.

Hianda] Magno quidem spiritu et voce gravi recitanda, sicut res illic graves, sublimis et grandis stylus. Juvenal. Sat. vi. 'Grande Sophocleo carmen bacchamus hiatu.'

Tragœdo] *Tragœdus* est Actor Tragœdiarum, Tragicus autem earum Scriptor.

4 *Vulnra seu Parthi]* Quæ Romani Parthis, aut Romanis etiam Parthi intulerunt in bellis sub Augusto, immo et sub Nerone gestis; de quibus Poëtae carmina condebant Caesariibus adulantes. De Bellis Parthiis Cornel. Tacit. Annal. lib. xii. et sequent. Sueton. Justin.

Parthi] Populi fuere in Asia O-

Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas
Ingeris, ut par sit centeno gutture niti?
Grande locuturi nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestæ

*istu? Vel quam magnus offas fortis versus infers, ut opus sit fulciri centum fauci-
bus? Ingens aliiquid scripturi colligant nubes ex Helicone: et si quibusdam vel
Prognes, vel si aliquibus Thyestæ lebes bulliet: quæ cœna agenda frequenter ab*

6 Quidam gurgite: sed omnes veteres gutture. Casaubon.

NOTÆ

rientales, Romanorum hostes insensissimi, sagittandi periti valde, et fumam simulando vincere assneti. Unde Virgil. Georgic. III. ‘Fidentemque fuga Parthum versisque sagittis.’

Ducentis ab inguine ferrum] Locus profecto anceps. Interpretantur vulgo, sagittas e vulnere extrahentis et in hostes rethorquentis. At audacior videtur interpretatio. Casaub. vult a Persio intelligi quartum jaculandi modum Parthis proprium, nempe *ex inguine*; cum sagittas emitterent et tela, alii ex humero, alii e capite seu ex auricula dextra, alii e pectore seu mamma; citatque Propertium, lib. IV. Eleg. scilicet 11. de Gallis, ubi vulgo legunt: ‘Illi virgatis jaculantis ab agmine braccis.’ Legit vero Casaubonus illie, *ab inguine*, sed, a jure, ipse viderit. Certe malim cum Marciilio explicare Persium hic, de Parthis lethaliter in *inguine* vulneratis, et sagittas extrahendo, morientibus. Numquid enim Romani Poëtæ in Epicis Carminibus, de quibus Persius hoc loco, laudassent Parthos tela vibrantes, et Romanis mortem inferentes, potius quam victores Parthorum Romanos? Quod tamen dicendum foret, si vulnera sumerentur hic active, ut sentit Casaubonus.

Ferrum] Sagittas ferro armatas in cuspide. Syncedoche.

5 *Quorsum hæc?*] Fingit Persius adesse Cornutum præceptorem, et redarguere sie: unde vero tibi, o Persi, turgidum illud Satiræ proœmium?

Aut quantas robusti carminis offas ingeris?] Ecce tantas verborum ampullas adhibes?

Robusti carminis] Heroici, vel Tragici. Tu nimurum non Satiram scribere sed Epos videris.

Offas] Offa dicitur cibi globulus aut frustum. Hic metaphorice significat inflatum carmen.

6 *Ut par sit centeno gutture niti?*] Vellut ad trajiciendas offas illas grandiores, sive ad proferendos versus adeo turgentes.

7 *Nebulas]* Similia nebulis, inania, quamvis specie magna. Horat. in Arte, *nugas canoras*, vocat: et *nubes et inania captare eos dicit*, qui turgidum scribunt carmen.

Helicone legunto] Invocando Musas et Apollinem. Vide in Prologo.

8 *Si quibus aut Procnes, &c.]* Si qui volent scribere Tragœdiam vel de Procne Pandionis Atheniensium Regis filia, Terei Thracum Regis uxore: vel de Atreo et Thyeste fratribus apud Argos seu Mycenæ regnantibus, invidentibus sibi invicem, et in sese pariter sœvientibus.

Procnes] Quæ Tereo marito filium Ityn apposuit epulandum, dolore

Fervebit, saepe insulso cœnanda Glyconi.

Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
Folle premis ventos; nec clauso murmure raucus
Nescio quid tecum grave cornicaris incepte;

10

insipido Glycone. *Tu nec spiritum comprimis laboranti folle, dum metallum in fornace excoquitur: nec raucus susurro apud te insulse garris nescio quid grande; nec*

NOTE.

percita quod Philomelam sororem ille vitiasset. Ovid. *Metamorphos.* vi. *Fab.* 7.

Olla Thyesta] Qui suos ipse filios inceps conedit in olla coctos et appositos in cibum ab Atreo fratre, incestum illius cum Europa uxore sua vindicante. Vide *Senecam Tragic.* in *Thyeste.*

9 Fervebit] Allegoria ab olla in qua ferrente cocti sunt filii Terei et Thyestæ: et allusio ad Tragœdiae stylum concitatum et vehementem.

Cœnanda] Representanda cœna Terei et Thyestæ proprios filios devorantium. Quod tamen in Scena exhiberi vetat Horatius in Arte, his versibus: 'Non tamen intus Digna geri promes in scenam, multaque tolles Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens. Nee pueros coram populo Medæa trucidet; Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus; Aut in avem Progne vertatur,' &c.

Glyconi] Fatuo Tragœdo, tempore Neronis, qui trita argumenta sapientis ad nanciam reponeret. De similibus Martial. *Epig.* x. 4. 'Qui legis Quidam, caligantemque Thyesten, Colchidas, et Scyllas; quid nisi monstrata legis?' &c. Hinc *insulsum* vocat Persius, ut ait *vetus Scholiastes*, 'erat enim ille nescius jocari: quanquam populo mire placuit, et ideo a Neroni manumissus est,' &c.

10 Tu neque anhelanti, &c.] Tu magno conatu versus magnificos non profers, magno anhelitu, et pulmonibus

laborantibus. Nec ita seribis aut loqueris, ut folles inflare videaris: adeoque ab ineptis hujus sæculi Poëtis ambitiose recitantibus qnam longe abes!

Coquitur dum massa camino] In fornace ardenti metallum; sic animo inter meditandum fervescente carmen fingitur.

11 Anhelanti folle premis ventos] Aërem follibus inclusum et stridentem exagitant fabri ad fornacem accendendam: ingenium autem meditando, ac fingendo, secum luctando saepe, et in omnes partes vertendo, Poëtæ discruciant: pulmones item fatigant, recitando carmen præsertim inflatum et turgidum, quale hic Persius reprehendit, imitatus nempe Horatium lib. i. satir. 4. 'At tu conclusas hircinis follibus auras Usque laborantes dum ferrum molliat ignis, Ut mavis imitare.' Juvenalis autem hos secutus de Causidicis ait, satir. vii. 'Tunc immensa cavi spirant mendacia folles.' Et Martialis: 'A nostris procul est omnis vesica libellis, Musa nec insano symate nostra tunet.'

12 Nescio quid grave] Carmen quod tibi placeat soli, magnumque videatur.

Cornicaris] Nec tu, more cornicium, voces emittis e gutture, compressas, impeditas, strangulatas, palato supplantatas, de quibus fuse satir. i. Locomum hunc respexit D. Hieron. cum ait ep. iv. 'Alii intra se nescio quid cornicantes tumentia verba trutinantur,' &c.

Nec *stloppo* tumidas intendis rumpere buccas.
 Verba *togæ* sequeris, junctura callidus acri,
 Ore teres modico, pallentes radere mores
 Doctus, et ingenuo culpam defigere ludo.

15

conaris frangere malas inflatas ingenti sono. Sectaris voces pacis, peritus fortis compositione, politus stylo modesto, solers perstringere vitia pallida, et noxum confodere

13 *stloppo* scriptum invenimus, non *scloppo*, in omnibus antiquis membranis, non solum Persii, verum etiam Prisciani. *Casaubon*.—15 *Ore teris* Ms. R. Alii libri vulgo edunt *teris*: quod si cui placeat, repetendum erit et versus praecedenti, *verba togæ*; erit autem *ore terere verba* idem ac loqui, *verba*

NOTÆ

13 *Nec stloppo tumidas intendis rumpere buccas*] Adverte gradationem: nec stylum inflas ad instar follis; nec meditaris et tecum agitas confusa et impedita, more cornicis; nec denique ore turgentis pronuntias, ut quasi *stloppum* edere videaris. Sic laudat *Cornutus Persii* elocutionem, inventionem, pronunciationem.

Stloppo] Vox ficta ad exprimendum sonum ex inflatis aëre buccis, et vi quadam aut ictu elisis et compressis editum. Hic egregie adhibetur ad significandam pronunciationem tumidam et affectatam. Legit *Casaubon* *bonis stloppo*, non *scloppo*, ex antiquo Codice, et favet *Priscianus*, l. 1. c. 4.

14 *Verba togæ sequeris*] Non bella carmine describis, sed quæ pacis tempore in usu sunt. Sic libet hæc intelligere, magis quam de forensibus et oratoriis, aut etiam de Satira quæ propria Romanorum sit, interpretari.

Togæ] *Vetus Schol.* hic ita loquitur: ‘*Toga*, purum pallium, forma rotunda, fusiore atque inundante sinu: de sub dextro veniens, super humerum sinistrum ponitur: cuius similitudinem in operimentis simulacrum, vel picturarum aspicimus: easque statuas togatas vocamus. *Toga Romani* in pace, in bello paludamentis utebantur. Mensura togæ justæ

Delph. et Var. Clas.

senas ulnas habebat.’ *Toga* per metonymiam significat pacem. Hinc illud *Tullii*: ‘Cedant arma togæ.’ *Lege Macrob.* *Saturnal.* lib. 1. cap. 6. *Alex. ab Alex.* lib. v. cap. 18.

Junctura callidus acri] Quidam hic *Satiricum* salem comminiscuntur; at melius alii scitam ac robustam verborum compositionem, non mollem aut rhythmicam, qualis *Neroni* affectata. *Tull. III. de Oratore*, ‘Sed si habitum etiam orationis et quasi colore aliquem requiris; est plena quædam, et tamen teres ac tenuis, at non sine nervis ac viribus.’

15 *Ore teres modico*] *Horat. in Arte*: ‘Dedit ore rotundo *Musa* loqui.’ Alii legunt, *teris*, id est, expolis, superflua resecas, ut ferrum lima terit et lævigat.

Pallentes radere mores doctus] Tu non modo recte, sed et recta scribis et bona. *Nimirum* placita morum tractas sanctissima, et multo sale hominum vitia defricare satagis.

Pallentes mores] Nunquam non timent qui sibi concii sunt alicujus flagitii. Et Satira que nemini parcit improbo, malis pallorem inducit. *Horat. Epist. I. 1.* ‘*Hic murus aheneus esto; Nihil concire sibi, nulla pallescere culpa.*’

16 *Ingenuo culpam defigere ludo*] Ut

Pers.

H

Hinc trahe, quæ dicas, mensamque relinque Mycenis
Cum capite et pedibus, plebeiaque prandia noris.

Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo. 20
Secreti loquimur. Tibi nunc, hortante Camœna,

liberali joco. Ex his deprime quæ scribas: et remitte Mycenis mensas cum capite et pedibus; et cognosce tantummodo populi convivia. Certe non in id incumbo, ut nugis inflatis intumescat liber, aptus facere momentum fumo. Seclusi dicimus. Tibi modo, Musa instigante, præbemus examinandum cor; et libet declarare tibi, o

usurpare sive scribendo sive loquendo. *Casaubon.*—17 mensasque C. Mycenis omnes membranæ, non Mycenæ, quod esset pro Mycenaæ Μυκηναῖς; vel Mycenenses, ut apud Tullium. *Casaubon.*—19 equidem studeo Ms. Gal. *pullatis* Edit. Steph. In omnibus scriptis manu libris, quibusdam etiam editis, invenimus constanter *pullatis*: quam lectionem et antiqua scholia agnoscent.

NOTÆ

ait Horatius, ridendo verum dicens, flagitosos castigas, flagitia proscribis.

Defigere] Proprium Criticis vocabulum, qui obelos et verueula solent appingere ad ea quæ notant ac impromunt.

17 *Hinc trahe, quæ dicas]* Age, Persi, perge in instituto, e populi vitiis argumenta Satirarum desume. Quod erit certe utilius, quam si ingentia et tumida scriberes vel in Tragœdiis, vel in Epicis.

Mensamque relinque Mycenis] Græcis Tragicis grandia sua permitte argumenta, qualis cœna Thyestæ et Terei, de quibus supra. *Mycenæ* urbs Peloponnesi, in qua gesta dicitur fabula Atrei et Thyestæ.

18 *Cum capite et pedibus]* Reservarat Atreus caput, pedes, et manus puerorum, quæ post cœnam Thyestæ fratri exhibuit, ut sciret quas et quoniam devorasset carnes. Senec. Thyest. ‘ Denudat artus dirus, atque ossa amputat; Tantum ora servat, et datas fidei manus.’

Plebeiaque prandia noris] Potius quam regalia, in quibus tam horrendæ apponuntur dapes, Terco scilicet et Thyestæ. Hæc, inquam, relinque,

et plebeias res inspice: corruptos populi mores satirico sale derge et expurga.

19 *Non equidem hoc studeo]* Cornuto Persins respondet: certe non opto centenas voces ad pompam, quod Poëte solent; sed enpicio dumtaxat grati mei erga te animi monumenta relinquare.

Bullatis nugis] Verbis ac sententiis instar bullæ tumidis et fulgentibus, sed intus vanis: quas Horatius in Arte, *ampullas* vocat. Quidam legunt, *pullatis*, et explicant de Tragicis, ex eo quod in Tragœdiis induci soleant atra, pulla, et lugubri ueste induiti Reges. Sed parum placet acutior illa interpretatio et lectio.

20 *Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo]* Nec ego nitor auctoritatem conciliare et gravitatem inanibus, fumosis, vanis, et levioribus versiculis, ac rerum inopibus; ut loquitur Horatius in Arte Poëtica: quasi verba sine re aliiquid valeant.

21 *Secreti loquimur]* Sincere et contra fastum, tibi ego, solus soli loquor: nec quasi palam carmen et scripta ostentare velim, versibus tibi consigno animi mei sensa.

Excutienda damus præcordia: quantaque nostræ
Pars tua sit, Cornute, animæ, tibi, dulcis amice,
Ostendisse juvat. Pulsa, dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, et pictæ tectoria linguae.
His ego centenas ansim deponscere voces,

25

Cornute, amicorum suavissime, quanta pars animi mei tua sit. Tange, tu qui es peritus explorare quid integrum resonet, et simulationes facatae linguae. Ad hæc ego

Casaubon.—25 Non dubitandum videtur, quin hæc vera sit lectio; non possum tamen prætermittere, quod inveni in tribus antiquissimis Codicibus: ubi summum consensu *plectoria* scriptum pro *tectoria*: an sub mendo manifestatio lateat aliquid, cogitent docti. *Casaubon.* *tectoria* Ms. R.—26 *Hic* præferunt alii, nulla sententiae mutatione: *Centenas*, si legas *his*, erit, ad singula horum optare non dubitarim centum voces: si scribatur *hic* pro centum simpliciter

NOTÆ

22 *Excutienda damus præcordia]* Adeoque intimos cordis recessus aperio: expressum vide in pauculis versiculis, quod dudum latet impressum in animi mei penetralibus.

Quantaque nostræ pars tua sit, Cornute, animæ] Sententia hæc tracta est a Pythagora, inquit vetus Gloss. nimirum quia Pythagoras aiebat animum esse alterum seipsum. Et Antiqui dicebant amicitiam esse animam unam in duobus corporibus. Unde Ovid. de Oreste et Pylade scribit, ‘Qui duo corporibus, mentibus unus erant.’ Horatius de Virgilio ait, l. 1. Od. 3. ‘Et serves animæ dimidium meæ.’ S. Gregorius Nazianzenus suam cum D. Basilio familiaritatem appellat *συμψυχίαν*. Et S. Augustinus Confession. IV. 6. de amico suo, similia his, immo quid majus videtur dixisse, ubi ait: ‘sensi ego animam meam et animam illius unam fuisse animam in duobus corporibus: et ideo (eo morte sublato) mihi horro vita erat, quia nolebam dimidius vivere; et ideo forte morti metuebam, ne totus ille moreretur, quem multum amaveram.’

23 *Cornute]* Annæus Cornutus Persii magister, Stoicæ Philosophiæ Pro-

fessor eo tempore celeberrimus, teste Eusebio: qui a Nerone missus in exilium, eo quod ejus scripta reprehendisset.

24 *Pulsa]* Digito percute, et explorat meam mentem: sicut explorantur fictilia, num solidâ sint et integrâ.

25 *Quid solidum crepet]* Discernis enim quid verum, quid fictum et simulatum. Pers. Sat. III. dixerat vas perecsum sonare et indicare vitium suum *maligne respondendo*; hic ait integrum vas dignosci, *solide crepando*.

Pictæ tectoria linguae] Incrustata auro statua lignum aut lapidem celat, sic et urbanitas sermonis et oratio plena obsequiis tegit saepe invidiam et odium animo reconditum. Legunt nonnulli *plectoria*, id est, involuera ἀπὸ τοῦ πλέκεω, inquiunt. Sed apage. Juvenalis enim Sat. VI. Persium secutus scribit, ‘Tandem aperit vulnus, et tectoria prima reponit.’ Et S. Augustinus ad Volusianum affirmat Sanctas Litteras ‘rem esse solidam et sinceram; non fucata eloquia, nec ullo linguae tectorio inane aliquid ac pendulum crepitare.’

26 *His ego centenas, &c.]* Centenas ego voces exoptem, ad me gratum erga te

Ut, quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
Voce traham pura, totumque hoc verba resignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.

Cum primum pavido custos mihi purpura cessit, 30
Bullaque succinctis laribus donata pependit;

audeo exoptare centum voces, ut verbis sinceris expromam, quam alte infixi te mihi in intimo corde; et sermo aperiat illud omne quod reconditum est in secretis praecordiis, quanquam rix explicari potest. Statim atque deposita est a me timido praetexta serratrix, et appensa est bulla data praeinctis Diis domesticis; quando socii

positum, ut sœpe apud poëtas. *Casaubon.*—28 *tecumque* Ms. Gal.

NOTÆ

magis ac magis probandum. Quo quidem in studio, quod Tullius Epist. 1. 1. Lentulo scribebat, id videtur Persius indicare velle, nimirum, ‘omni officio ac potius pietate erga Cornutum etsi aliis satisfaceret omnibus, at ipsum sibi nunquam satisfacere.’

27 *Ut quantum mihi te, &c.]* Egregiam adverte prioris sententiae explicationem.

Sinuoso in pectore fixi] In latebris animi reconditissimiis adeo te infixi, ut totus in me sis, et totus sim tuus.

28 *Verba resignent]* Rupto velut sigillo revalem, carmen et scripta palam proferant amorem erga te meum, merita in me tua; quæ tamen duo certe maxima haud satis exhibeat centena etiam vox.

29 *Fibra]* Fibram ponи pro intimis viscerum et cordis maxime partibus, dixi Sat. 1.

30 *Cum primum parido, &c.]* Haec tenus proœmium ac prolusio duntaxat: deinceps autem recenset Persius quid et quantum debeat Cornuto Praeceptorи pro sedula ejus institutione.

Pavido] Id est, pudibundo, vel timenti imminentes adolescentiæ difficultates, et virtutis in ea ætate impedimenta.

Custos purpura] Id est, toga, cui

prætexta erat purpura, ut (quod ait Macrobius) ‘ex ejus rubore ingenuitatis pudore tegerentur pueri.’ Hinc a Persio vocatur *custos*, scilicet innocentiae ob colorem purpureum, qui symbolum est pudoris. Adde quod prætexta veluti sacros facit, quos et violare sit nefas. Unde Plin. ix. 36. ait purpuram ‘pueritiae esse pro maiestate,’ id est, sanctitate. Et Fabius Declamat. ait, ‘prætexta infirmitatem pueritiae sacram fieri et venerabilem, non secus ac Sacerdotes vestibus suis.’ Vel *custos* vocatur prætexta, quia tempore pubertatis pueri sunt sub tutela alterius, nempe Custodis seu Pædagogi. Horat. in Arte, ‘Imberbis juvenis tandem custode remoto.’

Cessit] Cum jam prætexta dedit concessitque locum togæ virili, quæ sumebatur post pubertatem, seu anno ætatis decimo sexto.

31 *Bullaque]* Hinc Persii nobilitatem argui dixinus in Prologo, contra nonnullos. Nimirum pueri nobiles ante pectus auream bullam cordis effigie gestabant collo appensam: ‘Quam insipientes’ (inquit Macrob. Saturnal. 1. 6.) ‘ita demum se homines cogitarent, si corde præstarent.’ Juv. Sat. v. ad finem, *Etruscum aurum* vocat, quasi ab Etruscis pro-

Cum blandi comites, totaque impune Subura
Permisit sparsisse oculos jam candidus umbo;

faciles aderant, et clypeus albus tunc sinebat me injicere oculos sine metu in omnem

NOTÆ

fluxerit mos bullæ gestandæ. De eo multa et varia Macrobius loco citato mox, ubi et sic habet: 'Tullus Hostilius Rex Romanorum tertius debellatis Hetruseis, sellam curulem, lictoresque, et togam pictam, atque prætextam, que insignia Magistratum Hetruscorum erant, primus ut Romæ haberentur, instituit. Sed prætextam illo saeculo puerilis non usurpabat ætas. Postea vero Tarquinius Priscus—filium suum annos quatuordecim natum, quod hostem manu percusserat, pro concione laudavit, et bulla aurea prætextaque donavit, insigniens puerum ultra annos fortem præmiis virilitatis et honoris.—Alii putant eundem Priscum, cum statum civium solertia providi Principatus ordinaret, cultum quoque ingenuorum puerorum inter præcipua dixisse: instituisseque ut Patriæ bullæ aurea cum toga cui prætextitur purpura uterentur, duntaxat illi quorum Patres Curulem gesserant Magistratum, &c. Asconius, 'Bulla,' inquit, 'suspendi in collo ingenuis solet aurea, libertinis scortea, quasi communiens pectus puerile.' Alex. ab Alex. II. 19. sic habet: 'Prætextatis bullam pendere pro pectore affirmant nonnulli, ut ibi cordis insigne maneret, ubi sedes erat consilii.' Et ejusdem lib. c. 25. 'Romani pueros prætexta donabant, et bullæ. Hæc aurea erat, insigne nobilitatis, figuram cordis habens, ut signarent eam ætatem alterius consilio regendam. Bulla primum a Tarquinio Prisco donatum suum filium tradunt, quem in prætextæ annis hostem dicunt occidisse.—Lorum vero erat insigne libertorum,

plebeiorum et pauperum. Propius vero est, federe icto cum Sabiniis et Tatio, cautum fuisse, ut bullæ prætextaque, per eas tempestates Sabiniorum ornatu, raptarum filii uterentur.' Posteriorem hanc rationem attingit et Plutarchus, in Quæst. Centur. Rom. et alias quasdam adjungit, cur bullam gestarent nobilissim filii.

Succinctis] Succinctas vestes habentibus, more militari. Vett. Gloss. 'Gabino habitu cinctuque Dii Penates formabantur, obvoluti toga super humerum sinistrum, dextro nudo.'

Donata pependit] Bullam simul cum prætexta Laribus consecrabant adolescentes, cum togam virilem sumarent; sicut pueræ pupas Veneri donare solitæ: quemadmodum jam observavi Sat. II. et docet Alex. ab Alex. v. 18.

32 *Cum blandi comites]* Non asperi monitores aderant amplius, quales patrns, aut pædagogus, qui sumta virili toga removebatur.

Subura] Ubi meretrices diversabantur, in regione seu vico infami sub antiqua urbe, unde nomen: vocabatur et summœnium, quasi sub mœniis. Vide Juv. Sat. III. vs. 5.

33 *Permisit sparsisse oculos]* Quando mei juris factus, nemine jam observante me aut castigante, libere poteram in meretricum domicilia respicere, et per suboram vagari. Ovid. 'Oculi sunt in amore duces.' Terent. Andr. Act. I. Scen. 1. 'Postquam excessit ex ephebis, liberius Vivendi fuit potestas:—antea vero, ætas, metus, magister prohibebant.'

Candidus umbo] Tyronibus dabatur clypeus purus seu vacuus, id est, sine

Cumque iter ambiguum est, et vitæ nescius error
 Diducit trepidas ramosa in compita mentes; 35
 Me tibi supposui. Teneros tu suscips annos

Suburram; et quando via anceps est, et error imperitus vivendi dicidit animos in- certos in plateas multiplicitis via: jam tum me tibi submisi. Tu vero, o Cornute,

36 In vetere Bongarsii legitur *Me tibi seposui*; et apposita est interpre-

NOTÆ

insignibus, nt ibi signanda facere monerentur. Virgil. *Æn.* ix. ‘Ense levis nudo, parmaque inglorius alba.’ Vel intellige togam virilem candidam in umbonis similitudinem aptatam: ‘synedochicaw,’ inquiunt vett. Gloss. ‘alioquin et in prætexta candidus umbo est.’ Sic et locum hunc explicat Just. Lips. Elector. 1. 13. ubi et monet Tertull. de pallio; item Apuleium l. xi. in palla umbones agnoscere, et eleganter describere.

34 *Cumque iter ambiguum est*] Quando mens adolescentis hæret incerta quid sibi potissimum agendum sit; similis viatori in bivium incidenti, qui valde torquetur anxius, utram inire viam debeat. Quod et Herculi accidisse refert Cic. Offic. 1. 117. ex Xenophonte, qui rursus ex Prodigio Sapiente rem narrat, l. ii. de Fact. et Dict. Socrat. memorab. non longe ab initio.

Et vitæ nescius error] Ut Philosophia magistra vitæ est; ita ex adverso ignorantia rerum, *error* denique egregie Persio dicitur *vitæ nescius*, id est, eorum quæ conductunt ad recte vivendum. Sic igitur imperitia ducit adolescentes et abripit in id omne quod videtur ipsis facile, jucundum, splendidum, quasi perinde sit illud rectum et bonum: fallitque eos literæ Pythagoricae. Y latior pars lœva quæ eligitur, præ dextra arctiori quidem sed tamen meliori. Hinc pro-

nam illi sequuntur ad vitia viam; deserunt autem virtutis iter arduum, præceps, ac prænuptum.

35 *Diducit*] Legunt alii, *deducit*; alii, *traducit*. Sensus est, in hanc et illam sententiam impellit, distrahit, cruciat, *trepidas mentes*, id est, anicipites, dubias, titubantes inter varias instituendæ vitæ rationes. Auson. Edyll. 15. de Pythagorico eligendæ vitæ dubio: ‘Quod vitæ sectabor iter, si plena tumultu Sunt fora; si curis domus anxia; si peregrinos Cura domus sequitur; mercantem si nova semper Damna manent: cessare vetat si turpis egestas: Si vexat labor agricolam, mare naufragus horror Infamat, pœnæque graves in cœlibe viata: Sanguineum si Martis opus: si turpia lucra Fœnoris, et velox inopes usura trucidat? Omne ævum curæ, &c.

Ramosa in compita] Quæ multas se in vias scindunt, ut truncus in ramos; id est, multos exitus et calles habent. Pariter etiam imprudens juvenis in varias deliberationes dilapsus sæpe id amplectitur quod pejus, ex judicii consiliique imbecillitate. Hic rursus alludit Persius ad literam Pythagoricam, de qua paulo ante; et Sat. iii. vs. 56.

36 *Me tibi seposui*] Instituendum me tradidi. Quidam legunt, *seposui*, id est, segregavi. Sed prior lectio videtur retinenda.

Socratico, Cormute, sinu. Tunc fallere solers
 Apposita intortos ostendit regula mores ;
 Et premitur ratione animus, vincique laborat ;

mollem atatem excepisti gremio Socratico. Tunc norma decipere perita mili adhibita pravos mores emendat ; et animus domatur ratione, et aegre fert superari, et

tatio, ad te segregavi. Casaubon. Posui C.—37 tum fallere Ms. R. tu fallere Ms. Gal.—38 Pro ostendit, Casaubon. legit extendit, et Ms. R. et C.—40 Ex verbis

NOTE

37 *Suscipis Socratico sinu]* Admisi me in tuam disciplinam, Morali Philosophia et Stoicis dogmatis imbuendum ; me vero excepisti non studio solum paterno, sed quasi materno affectu abblandiens ac demulcens. Sunt et qui interpretentur, integritate Socratica et sanctitate educandum : nec omnino displicet. Cur autem Socraticam vocat Persius Stoæ scholam ? Nimirum, Socratis discipulus Antisthenes Diogenem instituit : hunc Crates Thebanus audivit. Hie demum edocuit Zenonem scholæ Stoicæ conditorem. Plutarch. Laërt. Cic. Unde Socrati non abs re tribuntur, quæ ab eo velut a primo fonte profluxere instituta. Vide Sat. III. vs. 1. et ibid. Annot.

Tunc fullere solers apposita, &c.] Hunc locum varie variis intelligent, et suo quisque sensui accommodant. Alii, quos inter Casaubonus, sic explicant : tu fraude innoxia me circumveniens suaviter ad rectum flexisti, solerter et sensim ita domans pravas affectiones, ut novæ disciplinæ austeritas non offenderet aut deterreret. Alii puerilem vocant hanc interpretationem, et sic Persii voces aptant et sensum : *Tunc regula apposita, solers, id est, ostendens, mores intortos fallere, id est, errare ; extendit, id est, reformat eos ac corrigit.* Alii putant allusum ad intervallum quod sæpe exiguum est virtutem inter ac vitium, quodque propterea fallit. Unde Horat. in

Arte, ‘ Decepimus specie recti.’ Et Juvenal. Sat. xiv. ‘ Fallit enim vitium specie virtutis et umbra.’ Prima quidem sententia acutior : secunda in quibusdam durior, ut cum, *solers*, explicat, ostendens, &c. Tertia videatur ad solitum Persii loquendi modum paulo andaciorem accommodatior. Nobis sensus hie erit, et ordo verborum : *tunc regula solers mores fallere, apposita extendit intortos.* Id est, præcepta morum falsas virtutum species mili detegendo, docerunt me omne vitium declinare ; et sinceram virtutem sequi. Itaque *intortos mores extendere*, significat rectum id facere quod curvum erat, ducta metaphora a fabrilibus.

39 *Et premitur ratione animus]* Jamque sub tua disciplina proficiens, animi motus coercere didici, et rationis sequi imperium coegi. *Sicut equus a sessore domatur*, inquit Plato, *ita animus ratione.* Per animum itaque ne mentem intellige, seu partem animi superiorem, sed potius inferiorem quæ expers est rationis, vocaturque appetitus. Tull. Offic. I. num. 100. ‘ Duplex est vis animorum atque naturæ. Una pars in appetitu posita est, quæ est, ἀρχὴ, Græce ; quæ hominem huc et illuc rapit : altera in ratione, quæ docet et explanat quid faciendum fugiendumque sit. Ita fit ut ratio præsit, appetitus vero obtemperet.’ Hor. Epist. I. 2. ‘ Animum rege, qui nisi paret, Imperat : hunc

Artificemque tuo ducit sub pollice vultum.

40

Tecum etenim longos memini consumere soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.

Unum opus et requiem pariter disponimus ambo,

formam sumit sub digito tuo solerti. Nam recordor transegisse tecum dies integros, et cibos tecum carpsisse initio noctium. Ordinabamus ambo eosdem labores, similiter et quietem: et res serias temperabamus cena modesta. Certe illud ne tibi

.....

Juvenalis vii. 237. non sine ratione aliquis putet legendum in nostro ducit eum pollice; sed nihil mutandum. *Casaubon.* Casaubonus putat Persium scripsisse artificis seu *artifici*; sed emendatione nihil est opus. *Koenigius.*—41 et pro etenim C.—43 Casaubonus mavult una, quod tamen hoc loco non convenit; non enim dicere vult Noster, se eodem tempore studiis vacasse quo Cornutus, sed easdem res enim illo et eodem tempore tractasse. cf. *Virg. Geo.*

NOTÆ

frænis, hunc tu compesce catena.' Plant. *Triumnum. Scen.* 5. 'Homo cum animo inde ab ineunte ætate de-pugnat suo.—Tu si animm vicisti potius quam animns te, est quod gau-deas.'

Vincique laborat] Ægre superatur natura ad malum proclivis. Unde mens et ratio contra appetitum pug-nans, quasi secum ipsa luetatur, la-borat tamen et studet ut vineatur et si repugnans et reluctans.

40 *Artificemque tuo, &c.*] Hypal-lage, pro, *artifici*. Potest et legi, *artificis*; ut doceat monet Casaubonus. Sensus est: animus meus a te molli-ter et scite tractatus eam omnem induit speciem tandem et formam, quam dare et inducere voluisti, velut artifex peritus in argillam aut ceram. *Juvenal. Sat. vii. vs. 237.* 'Exigite ut mores teneros eum pollice ducat, Ut si quis eera vultum facit.'

Police] *Macrobi. vii. 13.* pollicem dictum ait a pollendo, quippe qui non minus quam tota manus semper in officio est. Unde et *Græcis* voca-tur *artixip*, quasi manus altera. Pa-riter quidem asserit *Græcam* hanc

etymologiam Gal. Alii tamen aliter sentiunt.

41 *Tecum etenim longos, &c.*] Die nocteque a te non discedebam. *Virg. Ecl. ix.* 'Sæpe ego longos Cantando puerum memini me condere soles.'

42 *Et tecum primas epulis decerpere noctes*] Est qui interpretetur, ini-tium etiam noctis dabamus studio Philosophiæ, idque temporis decer-pebamus quieti et epulis, id est, resciendebamus, adimebamus. Sed melius est enim aliis prope omnibus, intelligere de frugali mensa studiosis necessaria, quod verbum *decerpere* indicat satis: ut sensus sit, non dies noctibus epulando jungebamus, quod faciunt helluones; sed pauculas tan-tum horas, idque vesperi; et quasi raptim cibum carpebamus, quem porro honestis sermonibus condieba-mus, ut est paulo post.

43 *Unum opus, et requiem, &c.*] Si-mul labori, simul quieti indulgeba-mus. *Una opus et requiem, &c.* legi velit Casaubonus: at videtur tamen Persius respexisse illud *Virgilii Geo. iv.* 'Omnibus una quies operum, la-bor omnibus idem.'

Atque verecunda laxamus seria mensa.

Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo
Consentire dies, et ab uno sidere duci.

Nostra vel æquali suspendit tempora Libra

dubium sit nostram amborum ritam statuta societate convenire, et regi ab eodem astro. Nam aut Parca veritatis retiens nostros dies librat æquali lance: vel hora

iv. 181. *Kanigius.*—46 Ita omnes codices, non consentire deos, quod afferunt

NOTÆ

44 *Verecunda laxamus seria mensa*] Graves occupationes, et diurnam studii et animi contentionem relaxamus inter caenandum ac remittimus tantillum jocis ac salibus innoxii. Agellius xiii. 11. ait, ‘convivaram sermones debere esse jucundos, et enī illecebra quadam et voluptate utiles, ex quibus ingenium nostrum venustius fiat et amoenius. Quod profecto eveniet, si de id genus rebus ad communem vitæ usum pertinentibus confabulemur, de quibus in foro atque in negotiis agendis loqui non est otium.’ Vide Athenai Deipnosophistas: et Macrobi. vii. 1.

45 *Non equidem hoc dubites, &c.*] Consensio nostra non levis aut fortuita, immo ea est quæ naturalibus causis producta et conflata dubitari non possit.

Amborum] Mei tuique, Persii discipuli, et Cornuti præceptoris.

Fœdere certo] Non otiose hoc ait Persius, (inquit Marcilius,) nam qui sub piscibus nascuntur, non ita certum fœdus inter se habere aestimantur. Unde Manil. 1. 11. ‘At quibus in lumen pisces venientibus adsunt, His non una manet semper sententia cordi; Commutant animos interdum, et federa rumpunt, Ac repetunt.’

46 *Consentire dies*] Marcilius ex Servio ad Æneid. 1. legit, *Deos, id est, Genios horoscopi comites, juxta Horat. Epist. II. 2. ‘Scit Genius na-*

talē comes qui temperat Astrum.’ Ut sensus Persii sit, consentientes Genios nostros constat summam hanc inter nos amicitiam et consensionem peperisse. Alii tamen omnes legunt, *consentire dies*, id est, tempora, nativitates, unde non mirum, nos sub eadem constellatione genitos, ab iisdem siderum aspectibus pares habere et accipere affectiones. Notat Casaubonus Hebraeos, quando quempiam alteri amicem indicare volunt, solitos dicere, filius est stellæ ipsius. Vide infra, ad ea verba, *nescio quod certe est, &c.*

Ab uno sidere duci] Natalitio scilicet et horoscopo: sive illud sit Libra, sive Gemini. Horat. I. 11. Od. 17. ‘Utrumque nostrum incredibili modo Consentit astrum.’

47 *Nostra vel æquali, &c.*] Id est, vel fatum æquavit nostra tempora; vel eadem constellationes nostræ amborum vitæ præsidentes, easdem in nobis affectiones, eadem studia, summam animorum conjunctionem et consensionem parvunt.

Libra] *Libra* æquitatis symbolum est ac justitiae. Est et Zodiaci signum, quod sol aggressus circa diem Septembri vicesimam æquinoctium facit autunnale. Horat. cit. lib. II. Od. 17. ‘Sen Libra, seu me Scorpious aspicit Formidolosus, pars violentior Natalis horæ, seu,’ &c. Vide quæ mox infra ad vocem *Geminos*.

Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
 Dividit in Geminos concordia fata duorum,
 Saturnumque gravem nostro Jove frangimus una. 50
 Nescio quod certe est, quod me tibi temperat, astrum.

fidelibus exorta partitur in duos congruentia geminorum fata: et malignum Saturnum pariter nostro Jove temperamus. Est profecto nescio quod sidus, quod me tibi

nonnulli. *Casaubon.*—49 *facta* Ms. Gal.

NOTÆ

48 *Parca tenax veri*] Fatum ineluctabile: indeclinabilis rerum series, ut ait Chrysippus. Deae fatorum a Poëtis singuntur sorores tres, Clotho, Lachesis, Atropos. ‘Prima orditur,’ inquit Sidonius, ‘secunda texit, tercia finit.’ Virgil. Ecl. iv. ‘Talia saecla, suis dixerunt, currite, fusis Concordes stabili fatorum Numinis Pareæ.’

Seu nata fidelibus hora] Hora qua fideles amici nascuntur, æqualiter nobis partitur omnia.

49 *Geminos*] Gemini Castor et Pollux, quos magna concordia vixisse, regnasseque, et inter sidera relatos fabulantur. Aiunt porro Astrologi sub Geminis et Libra natos amicos fieri, et consentire in studiis et affectionibus. Manil. I. II. de Geminis sic habet, ‘Magnus erit Geminis amor et concordia duplex.’ De Libra vero, ibid. ‘Quosque dabunt chelæ (id est, *Libra*) et quos dat Aquarius ortus, Unum pectus habent, fideique immobile vinculum.’ Et I. V. ‘Felix æquato genitus sub pondere Librae.’

Duorum] Quidam legunt, *Deorum*, scilicet Castoris et Pollueis. Utrovis modo legas, perinde est.

50 *Saturnumque gravem*] Infestum sidus et noxiun ob frigiditatem, siccitatem, et tarditatem. Horat. I. II. Od. 17. citatis jam: ‘Te Jovis impio Tutela Saturno refulgens Eripuit,’

Propertius I. iv. Eleg. 1. ‘Felicesque Jovis stellas, Martisque rapacis, Et grave Saturni sidus in omne caput.’ Juvenal. Sat. vi. ‘Quid sidus triste minetur Saturni.’

Nostro Jove frangimus una] Jovis sidus amicum et propitium ob suam temperiem. Plin. II. 8. ‘Saturni sidus gelidæ ac rigentis naturæ.’ Et paulo post de Jove ait, ‘Martis ardore nimio, et rigore Saturni, interjectum ambobus, ex utroque temperari Jovem, salutaremque fieri.’ Macrob. de Somn. Scip. I. 19. investigat cur Martis et Saturni stellæ noxiæ dicantur et maleficia; cum e contrario magna Jovis ac Veneris benignitas inter Genethliacos habeatur: et rationem afferat deduetam e numeris, quam apud unum Ptolemaeum reperiri affirmat ibidem.

Frangimus] Benignus Jovis asperitus avertit ac discutit malignitatem Saturni alias valde nocituri.

51 *Nescio quod certe est, &c.*] Quodcumque tandem sit e sideribus amicantibus, quod nostræ præfuit nativitati, vitæque nostræ partes ac tempora similia facit, certum est aliquod ex illis nobis affulisse, ab eo nos regi, alterum alteri attemperari, et fieri nos per illud in omnibus similimos et conjunctissimos. Vult Casaubonus mentem non esse Persii, horoscopum eundem ipsi et Cornuto

Mille hominum species, et rerum discolor usus.
 Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
 Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
 Rugosum piper, et pallentis grana cunini: 55

accommo^{dat}. Millenæ sunt hominum formæ, et varius rerum usus. Suam habet quisque voluntatem, nec vita ducitur eodem desiderio. Ille sub sole nro Italicis mercibus commutat piper scabrosum, et frustula cunini pallidi. Iste cibis ingurgi-

NOTÆ

fuisse, qui diversæ fuerint ætatis, sed videri duntaxat, ob similitudinem inter eos morum ac vitæ summam. Verum strenue repugnat Marcius, ostenditque variis exemplis, non coævos idem tamen dici habuisse natalitium sidus: ut Hermodorum ac Demosthenem; Archilochum et Pindarum, &c. Quicquid sit, saltem constat potuisse pares siderum aliquot aspectus occurrere in natalibus Cornuti et Persii, quamvis ætate non æqualium: et hoc sufficit ad explicandum commode satis locum hunc Auctoris nostri. Nam primo de Libra et Geminis, nulla est difficultas. Deinde quid vetat etiam Jovem, qui intra duodecim annorum spatiū, quod periodum absolvit, bis peculiarem sibi domum ingreditur, ubi multum prævalet aduersus Saturnum?

52 *Mille hominum species*] Jam Persius, per comparationem dissimilium, singulare Cornuti vitæ virtutis que genus commendare aggreditur. *Mille hominum species, &c.* Id est, varia sunt hominum studia, diversa genera atque instituta vitæ. Horat. I. II. Serm. Sat. I. ‘Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem Pugnis. Quot capitum vivunt, totidem studiorum Millia.’

53 *Velle suum cuique est, &c.*] Pro diversitate animorum ac judiciorum alius aliam artem et exercitationem sectatur. Cassiodor. ‘Quot homines, tot sententiae, et unicuique mos suus est.’ Virgil. Ecl. II. ‘Trahit sua

quemque voluptas.’

Nec voto vivitur uno] Ut diversæ mentes, sic diversa consilia propositaque. Lucilius: ‘Quod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet.’

54 *Mercibus hic Italis, &c.*] Quidam negotiantur apud exteris gentes, et ad eas deportant merces ex Italia. Horat. Epist. I. I. ‘Impiger extremos curris mercator ad Indos.’

Mutat] Ante usum æris, per rerum commutationem mercatura fiebat. Testis Plin. qui mercaturas a Poenis inventas ait I. VII. c. 56. et I. XXXIII. c. I. ‘Utinam,’ inquit, ‘totum e vita posset abdicari aurum, sacra famæ, ad perniciem vitæ repertum. Quantum feliciore ævo, cum res ipsæ permutabantur inter se, sicut et Trojanis temporibus factitatum, Homeio eredi convenit. Ita enim, ut opinor, commercia victus gratia inventa,’ &c. Lege Alex. ab Alex. IV. 15.

Sub sole recenti] In Orientali Regione, ubi sol hemisphærium ascendens renasci quotidie videtur. Casaubonus hic unus Alexandriam urbem notat, quasi inde Romani solerent merces petere; sed quo jure hoc affirmat? Quin potius Horatium Sat. I. 4. Persius imitatur, ‘Hic mutat merces surgeute a sole ad eum, quo Vespertina tepe regio.’

55 *Rugosum piper*] Quod ab Indis petitur, quod gignunt arbores juniperis nostris similes, quod a sole tor-

Hic satur irriguo mavult turgescere somno:
 Hic Campo indulget: hunc alea decoquit: ille
 In Venerem est putris: sed cum lapidosa chiragra
 Fregerit articulos, veteris ramalia fagi;

tatus amat saginari somno irrigante: ille Campo Martio delectatur: istum absunit ludus: hic in Venerem est solitus. At quando chiragra calculosa solverit membra

58 est, in Ms. R. deest; et is a manu secunda. *In Ven. putris, et cum C.*

NOTÆ

rente rugas contrahit. Plin. xii. 7.

Pallentis grana cumini] Syneodoche. Species pro genere. Id est, varia aromata in Indis nascientia.

Pallentis] Qnippe sumentibus pallorem ingenerat, ut habet Plin. xx. 14. Horatius Epist. i. 19. ita stultos imitatores deridet: 'Quod si Pallereum easu, biberent exsangue cumi- num.'

56 *Hic satur, &c.]* Ille inhiat lucro, hic otio et voluptatibus indulget.

Irriguo mavult turgescere somno] Resoluti et dispersi a cerebro humores crassi, post crapulam imprimis, obturant meatus, obruunt sensus, et somnum faciunt, quo pingue scit corpūs. Virgil. Æneid. III. 'Fessos sopor irrigat artus.'

57 *Hic Campo indulget]* Hic se dat ambitioni, et querendis honoribus, qui obtinentur et dantur per suffragia populi in Campo Martio congregati: vel, gaudet exercitiis illie assuetis. Horatius ad Pisones: 'Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis.' Nimirum post ejectos Tarquinios, campus hic qui illorum fuerat, Marti consecratus est. In eo Romana se juventus exercebat; ibi etiam habebantur comitia creandis Magistratis. Tit. Liv. II. 5. Alex. ab Alexand. III. 23.

Alea decoquit] Remi familiarem exedit, facultates absunit, inopem reddit. Herodotus (ut notavi Satir.

III. vs. 48.) inventam ait aleam, per ammonae difficultatem, a Lydis, ad disentierendam famem. Porro decocatores dicebantur, qui cum solvendo non essent, versuram faciebant. Horat. Epist. I. 18. 'Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat.'

58 *Ille in Venerem est putris]* Libidine et nimio infamis voluptatis usus enervatur, ut etiam putidos contrahat morbos. Hippocrates, Celsus, alii. Hic facit quod Casanonus, et alii quidam legunt, *in Venerem putret*, id est, putrexit. Vel simplex est imitatio Horat. Od. I. 36. 'Omnis in Damalim patres Deponent oculos.'

Lapidosa chiragra] Ή γύρα τῆς χειρός, quasi manus vinclum seu eaptatio: morbus articularis, quo tenentur manus captæ veluti ac irretitæ.

59 *Fregerit articulos]* In artieulis digitorum calculi, lapilli, nodi generantur et crassis humoribus concreti, quibus crueciantur arthritici, digiti quandoque distorquentur manusque, et quasi franguntur. Horatius autem I. 11. Sat. 7. 'Postquam illi justa chiragra contudit articulos.' Et Epist. I. idem Horatius vocat *nodosam chiragram*.

Veteris ramalia fagi] Cum senectus et luxuriosa vita debilitarint hominem, qui est similis arbori inversæ; et cum ejus membra tam inutilia et arida fecerint, quam sunt rami arboris annosæ et emorientis.

Tunc crassos transisse dies, lucemque palustrem,
Et sibi jam seri vitam ingemuere relictam.

60

At te nocturnis juvat impallescere chartis.
Cultor enim juvenum purgatas inseris aures
Fruge Cleanthea. Petite hinc, juvenesque senesque,

velut ramos annosæ fugi, tum dolent præposteri dies caliginosos, et fœdum tempus præterisse, et vitam sibi deinceps residuam. Tu vero delectaris pallorem contrahere libris noctu legendis. Num adolescentum institutor, Cleanthis fructum ingeris auribus defœcatis. Istinc, o jurenes, pariter et senes, quarite stabilem

Melius Cheragra quam chiragra ob metrum. Casaubon.—60 Tum crassos Edl. plur.—64 pueriq. Ms. Gal. et C.

NOTÆ

60 *Tunc crassos transisse dies*] Tum dolent annos transactos in turpi cæcitate, in crassis tenebris, sine ulla virtutis aut veritatis cognitione : quæ duo sunt animi cibus ac veræ deliciæ. S. Aug. ‘Quid magis desiderat anima, quam veritatem?’

Lucemque palustrem] In libidinum sordibus ac luto ; an et in balneis, ubi aër crassus et impurus, qualis palustrium locorum ?

61 *Seri*] Cum jam nullus medendi locus.

Vitam ingemuere relictam] Jam luunt quod olim peccarunt ; et senes facti ac debiles dolent vitam sibi superstitem esse velut ad ferendas tot ægritudines ac miserias, quæ luxuriam sequuntur : damnant igitur errores et flagitia prioris vitæ, dolent quod obscuri et inglorii egerint ; at sero.

62 *At te nocturnis, &c.*] Tu vero, Cornute, contemtor dicitiarum, honorum, voluptatum, totus sapientiae studio diu noctuque incumbens ; qui et studiosi laboris ac vigiliarum tuarum fructus cum aliis ultro et libera-liter communicas.

Nocturnis juvat impallescere chartis] Pallorem contrahere, incumbendo libris et assiduæ lectioni, etiam ad lychnum, et noetu. Horat. Epist. ad Pisones : ‘Vos exemplaria Græca

Nocturna versate manu, versate diurna.’

63 *Cultor enim juvenum*] Bonis ac sedulis institutionibus, ad virtutem et honestatem juvenes incitas ac formas. Quo laudabilius nihil est aut fructuosius. Cic. II. de Divinat. c. 4. ‘Quod enim,’ inquit, ‘munus Reipublicæ afferre majus meliusve possumus, quam si doceamus atque erudimus juventutem?’ Et Tuscul. Quæst. II. n. 13. ‘Cultura animi Philosophia est, quæ extrahit vitia radicibus, et præparat animos ad satus accipendos, eaque mandat his, et, ut ita dicam, serit, quæ adulta fructus uberrimos ferant.’

Purgatas inseris aures] Postquam vitiis purgasti, præcepta morum et virtutum ornamenta ingeris et conaris inducere in discipulorum animum, si modo culturae patientem commodarint aurem, ut habet Horat. I. I. Epist. 1. Namque ut est ibidem, ‘Virtus est, vitium fugere ; et sapientia prima, Stultitia caruisse.’

64 *Fruge Cleanthea.*] Philosophia Morali, quam Cleanthes Zenonis discipulus et successor docuit, cum magna Atheniensium utilitate. Is, urgente inopia, noctu suam operam locabat tum hauriendæ aquæ, tum pinguendis panibus, ut liceret interdiu

Finem animo certum, miserisque viatica canis. 65
 ‘Cras hoc fiet.’ Idem cras fiet. ‘Quid? quasi magnum,
 Nempe diem donas?’ Sed cum lux altera venit,

mentibus scopum et commeatus senectuti ærumnosæ. Illud faciam die crastina, inquis. Crastina die idem facies, inquam ego. Eiusmodi? Concedis mihi unam dieculam scilicet relut aliquid grande? At quando illuxit dies postera, jam contri-

66 *idem cras fiet* Ms. R. et C.

NOTÆ

vacare sapientiæ studio, apud Zenonem, enjus etiam dicta, deficiente papyro, boum ossibus ac testis inscribebat. Improbo et pertinaci labore superabat ingenii sui tarditatem, quæ fecit aliquando ut per ludibrium, asinus vocaretur. Nec abnuebat ille, immo Zenonis sarcinam ferre se posse, aiebat. Cum vero alias probro illi verteretur, quod timidus esset; at ideo, inquit, minus pecco. Haec et alia de Cleanthe Diogen. Laërt. I. vii. et Tull. ejus meminit de Natura Deorum, I. i. num. 37. Item Valer. Maxim. viii. 7.

Petite hinc] E Philosophia Stoica, vel e Cornuti disciplina petite bene vivendi rationem et modum: *finem animo certum*, beatam vitam; honestatem, virtutem; rectum et stabile propositum: quod, ut ait Horatius I. i. Epist. 1. ‘Æque pauperibus prodest, locupletibus æque, Æque neglectum pueris senibusque nocet.’ Et eodem I. i. Epist. 2. ‘Certum voto pete finem.’

65 *Miserisque viatica canis]* Solatia et praesidia, quæ prosint in senectute, quam minquam non comitantur miseria, inopia, dolores, &c. ad quæ ferenda facilius Philosophia non parum juvat. Hinc M. Tull. Ciceronis consolatio, item Boëtii.

Viatica] *Viaticum* dicitur id omne quod ad faciendum iter opus est et necessarium. Unde inquit Persius, nos peregrinari velut in vita hac, et

ad aliquid aliud tendere. Apud Laërtium I. i. Bias Prieneus monet, viaticum ab adolescentia ad senectutem sapientiam esse comparandam, quippe cum ea sola sit certa veraque possessio. Et Tull. de Senect. n. 9. ait, ‘Aptissima omnino sunt arma senectutis, artes exercitationesque virtutum, quæ in omni ætate cultæ, cum multum diuque vixeris, mirificos afferrunt fructus, non solum quia nunquam deserunt, ne extremo quidem tempore ætatis (quoniam id maximum est), verum etiam quia conscientia bene actæ vitæ multorumque benefactorum recordatio jucundissima est.’

Canis] Id est, capillis canescentibus, qui contingunt senescenti; quoniam refert Plin. vii. 2. Indos quosdam in juventa candido esse capillo, qui in senectute nigrescat.

66 *Cras hoc fiet]* Fingit Persius ignavum aliquem adolescentem sibi respondere: etiam, verum est quod mones; at expecta paululum; cras faciam, et sapientiæ studium amplectar; finem animo certum constitutam, &c.

Idem cras fiet] Instat Persius: at enim cum illuxerit dies crastina, o piger, facies et dies iterum id quod mihi dies hodie, quodque pridem facis. Lege S. August. Confess. viii. 10. et 11. Martial. Epig. v. 59. ‘Cras te vieturum, cras dicis, Posthunne, semper. Dic mihi cras illud, Post-

Jam cras hesternum consumsimus : ecce aliud cras
Egerit hos annos, et semper paulum erit ultra.

Nam quamvis prope te, quamvis temone sub uno 70
Vertentem sese, frustra sectabere canthum,
Cum rota posterior curras, et in axe secundo.

vimus cras hesternæ diei ; en aliud cras protrudit hos annos, et aliquantulum ultius continuo erit. Tu enim quando velut rota posterior, et in altero axe converteris, incassum tamen prosequeris orbile licet tibi proximum, et licet volvens sese sub

NOTÆ

hum, quando venit? Quam longe
cras istud ubi est, aut unde peten-
dum? Numquid, &c.—Cras vives :
hodie jam vivere, Posthume, serum
est. Ille sapit quisquis, Posthume,
vixit heri.'

*Quid? quasi magnum, Nempe diem
donas] Reponit ignavus juvenis, tan-
tinc est vel unam differre diem, quam
et largiri dubitas?*

67 *Sed cum lux altera venit]* Immo,
inquit Persius, nec una die differre te
volo. Sin autem crastinum expectas,
nihil omnino facies ; et pariter differ-
rando, dies altera consumta erit ac
perdita.

69 *Egerit hos annos]* *Egerit*, ab
egerere, non ab ago : id est, expellit,
emittit. Sensus est, una dies integros
annos trahit procrastinando, exhaustit,
absumit. Horat. Od. 11. 18. ‘ Tru-
ditur dies die, Novæque pergunt in-
terire Lunæ.’

Et semper paulum erit ultra] Erit
semper paululum temporis ultra illud
crastinum, quod petisti. Quocirca
consumes aetatem sensim senescendo :
singulis diebus rogabis adhuc unam
diem duntaxat velut aliquid non mag-
num tibi donari ; sic nunquam dif-
ferre desines, donec oppressus annis,
senio, doloribus, cum Phrygibus sero
sapiens, eas omnes miserias experiere,
quas praedixi, et tunc crassos transisse
dies frustra dolebis, &c.

70 *Nam quamvis prope te, &c.]* Pri-

orem sententiam Persius confirmat
a simili ; quasi diceret : aspice in cur-
ru seu rheda binos axes uni temoni
annexos, quibus suæ rotæ circumvol-
vuntur : quæro utrum rotæ posterio-
ris axis et ordinis attingere aliquando
possit rotam axis prioris? Minime
certe. Ita prorsus dies hodierna non
assequetur unquam crastinum illud,
quo te sapere velle spondes et prædi-
cas.

Prope te] Dies enim hodierna cras-
tinæ conjuncta est.

Temone sub uno] Totum vitæ tem-
pus diebus continuis comprehenditur :
hodie et eras pariter se consequuntur,
et uni vitæ spatio annectuntur, sicut
temoni axis prior et posterior.

Temone] *Temo* est lignum illud ob-
longum in curru, cuius extremitati
jugum alligatur.

71 *Canthum]* Circulus est ferrens,
quo rotæ orbile seu curvatura cingitur
ac munitur, et quo tota compages
constringitur. Vox peregrina et Bar-
bara, seu Afra seu Hispana, qua ta-
men velut recepta in Latio utitur
Persius, ut observat Quintil. 1. 5.
Ponitur hic pro rota, per synecdo-
chen. Sic et Martial. Epig. xiv. 168.
‘ Inducenda rota est, das nobis utile
munus. Iste trochus pueris ; at mihi
canthus erit.’

72 *Cum rota posterior curras, &c.]* Quamdiu tu diem hodiernum agis, quo
nondum vis mores corrigeri, cui re-

Libertate opus est, non hac, quam ut quisque Velina
Publius emeruit, scabiosum tesserula far

codem temone. *Libertas necessaria est, non illa per quam statim atque quilibet Publius manumissus est, frumentum corruptum obtinet per tesseram Velinam.*

73 *hac ut quisque* Edit. Steph. et C. *hac quam quique* Ms. R. *hac qua quisque* Edd. quæd.

NOTÆ

spondent axis secundus et rota posterior; nunquam attinges diem illum crastinum, quo statuis meliora, qui significatur per rotam priorem, quæ volvitur semper ante posteriorem, neque unquam attingitur ab ea, quamvis ei proxima.

73 *Libertate opus est*] Obstinatum in vitiis juvenem aggreditur Persius nova quadam et subtili ratione, scilicet libertatis amore ac necessitate: et ex occasione tractat eleganter et fuse paradoxum illud Stoicorum: solos sapientes esse liberos: de quo et Tull. parad. 5.

Non hac] Ergone, o Romani adolescentes, libertatem adeo jactatis, dum servi estis cupiditatum ac vitiorum? An vobis videmini satis esse ac vere liberi et ingenui, modo libertatem duntaxat civilem possideatis, qualem sibi vindicat ostentatque servus heri vel hodie manumissus? Immo libertate animi opus est, nec aliter quisquam liber et ingenuus censeri debet. Tertull. lib. de Resurr. 'Libertate opus est ad virtutem, inquit Persius, non ea qua servi donantur, et ascribuntur uni Tribuum, puta Velinæ.'

Ut quisque Velina, &c.] Statim ac in libertatem assertus quisque in aliquam e Romanis Tribubus transcribebatur, v. g. Esquilinam, Palatinam, Velinam: tum jure publico gaudebat, et communibus civium emolumentis; qualis est annona, seu frumentatio.

Triplex libertatis genus lege apud Alex. ab Alex. xiv. 10.

Velina] 'Qui Velinum circa lacum habitabant, Romam translati sunt; et Velina tribus numero aliarum accessit.' Vett. Gloss. Vide Alex. ab Alex. i. 17.

74 *Publius emeruit*] Quasi tempore servitutis exacto, libertatem merito suo consecutus, Patroni sui prænomen (ut fit) assumit, quod servi nullum habebant: et dictus v. g. Publius Licinius Velina. *Emeruit*. Metaph. a militibus, qui honesta de canissa mittuntur domum, et immunes sunt deinceps a bellando.

Scabiosum far] Immundum, putre, gurgulionibus exesum. Forte intelligit panem acerosum, sordidum, caninum. Legunt alii, *seabrosum*, id est, asperum, vile, præ vetustate rugosum.

Tesserula far possidet] 'Qui ex manumissione cives Romani effiebantur, in numero civium Romanorum frumentum publicum accipiebant.' Vett. Gloss. et quidem gratis, ex lege lata a Publio Clodio Tribuno Plebis, Pisone et Gabinio Consulibus, ut notat Pædianus ad Orat. Tullii in Pisones. Scilicet annona Procurator magnam quotannis frumenti vim colligebat, et erogabat iis pauperibus qui tesseram seu notam ante datam repræsentarent, quia cives Romanos esse constaret. In ea scribebatur nomen hominis et Tribus, v. g. Pub-

Possidet. Heu steriles veri, quibus una Quiritem
 Vertigo facit! Hic Dama est non tressis agaso,
 Vappa et lippus, et in tenui farragine mendax :
 Verterit hunc dominus, momento turbinis exit

Eheu veritate vacui vos, apud quos unica circumactio efficit Romanum! Ille est Dama, non mulio trium assium, vappa, et lippus, et fraudulentus in exigua farragine. Illum dominus circumagat, puncto circumactionis prodit Marcus Dama.

78 *momento temporis* Ms. R. et C.

NOTÆ

ius, Velina, id est, e Velina Tribu. Casaub. Tesseram illam fuisse ligneam, nimisrum e lignistris, colligere licet e Plinio xvi. 18. Tesserarum et frumenti populo dati meminit et Suetonius in Augusto cap. 41. et 42. Item in Domitiano. Vide Lipsium Elect. 1. 8.

75 Heu steriles veri] Quam longe distatis ab eo quod verum est! Quam turpiter aberratis et hallucinamini! Quam vestra vos fallit mens et opinio!

Quiritem] Cives Romani a Quirino Quirites dicti. Hic abusive nomen hoc usurpatur, ut notant vett. Gloss.

76 Una vertigo facit] Manumissimus servum dominus coram Praetore eum sistebat; mox in orbem circumactum dimittebat, ac suæ velut relinquebat potestati, his verbis, *hunc esse liberum volo.* Appian. Alex. ab Alex. iv. 10. Plaut. Menæch. Scen. 19. ‘Liber esto, atque ito quo voles.’

Hic Dama est] Vernenimvero, inquies, hic etsi modo servus fuit, at jam sui juris est, et Marcus Dama appellatur. Vel, ut ait Autumnus non perperam, hic servus est frugi, non, ut ceteri, pravus et vilis.

Dama] Servile nomen. Vide infra, vs. 161. ad vocem *Dave.* Horat. Sat. ii. 7. ‘Prodis ex Judice Dama Turpis.’ Observat Casaubonus inter nomina servilia fuisse quædam honestæ

Delph. et Var. Clas.

tiora, a quibus liberi non abhorrent, quamvis magna esset in nominibus apud Romanos ambitio. Hinc est quod magnifice hic, *Dama*, vocatur, et paulo post repetetur, *Marcus Dama.*

Non tressis agaso] Non est homo nullius pretii aut industriae, nec infima sortis ac ministerii, qualis jumentorum curator.

77 Vappa, lippus] Non corruptus et nequam, velut vappescens vinum: nec imperitus ac animo cæcutiens, similis ei qui lippos habet oculos et male affectos. Horat. Sat. i. 1. ‘Non ego avarum Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.’

Et in tenui farragine mendax] Neque est fraudulentus in minutis etiam rebus, et ex genere eorum qui jumentis, quæ curant, pabula mentiuntur data, cum tamen ea furto subripere soleant. ‘Farrago est,’ inquit Festus, ‘quod ex pluribus satis, pabuli causa, datur jumentis.’ Plin. xviii. 16. ait, ex Catone, idem olim fuisse quod ocymum. Varro de Re Rust. i. 31. dicit esse pabulum, quo jumenta verno tempore purgantur et saginantur. Virgil. Georgic. iii. ‘Tum demum crassa farragine corpus Crescere jam domitis sinito.’

78 Verterit hunc dominus] Ex more et ritu manumissionis, de quo supra.

Momento turbinis exit Marcus Dama]

Pers.

I

Marcus Dama. *Papæ! Marco spondente, recusas*
Credere tu nummos? Marco sub judice palles? 80
 Marcus dixit: ita est. *Assigna, Marce, tabellas.*
Hæc mera libertas: hoc nobis pilea donant.
‘An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam

Papæ! Marco satisdante, tu renuis committere pecuniam? Times sub Marco judice? Marcus affirmat, sic se res habet: o Marce, tabulis subscribe. Illa est vera libertas: illam nobis concedit pileus. Estne aliquis alius sui juris, præterquam ille,

82 *hanc nobis* Edit. Steph. *hæc nobis* Ms. R. *Hoc omnes scripti habent, non hanc.* Casaubon.

NOTÆ

Cum primum apprehensus a domino ac rotatus fuerit: post circumactiōnem aliosque ritus legitimos, repente fit sui dominus, honore dignus et fide, immo et munerum capax.

79 *Marco spondente*] Sæpe repetit hoc prænomen Satricus, ironice: quippe, ut habet Horat. Sat. II. 5. ‘Quinte puta, aut Publi, (gaudent prænomine molles Auriculæ).’ Immo et admirationem ironicam addit, *papæ!* Tam bono sponsore ac stipulatore, an recusas pecuniam credere? Scilicet Marcō Damae fidem derogas! &c.

80 *Marco sub judice palles*] Cum sit vir probus, et Judex integerrimus, tu nihilominus times in judicium venire? Obiter hic perstringi corruptionem Romanæ Reipublicæ, apud quam siebant Judges etiam liberti, observat Casanbonus.

81 *Marcus dixit*] Αὐτὸς ἦφη, ut de Pythagora.

Assigna, Marce, tabellas] Subscribe et signa tanquam testis rogatus. Scilicet apud Romanos adesse testamentis oportebat et subscribere ac signare testes septem, qui cives essent Romani, et puberes. Ut habetur lib. xxi. paragraph. I. D. de Testamentis.

82 *Hæc mera libertas*] Non alia

sane est libertas, quam ea, qua licet prænomen assumere, pro alio stipulari, Magistratum adipisci, testis esse, et fidem habere, quæ omnia sunt negata servis. Hæc etiam Sarcastice.

Pilea donant] Servi nudo capite et promissis capillis incedebant: at cum manumittebantur, raso capite, insigne libertatis pileum accipiebant in Templo Feroniae Libertatis Deæ. Supra Sat. III. 106. ‘Hesterni capite induto subiere Quirites.’ Plaut. Amphit. act. I. scen. 1. vs. ult. ‘Faxit Jupiter, ut ego hodie raso capite calvus capiam pileum.’ Cœl. Rhod. xx. 12. ait excusam a Bruto monetam, in qua pugionibus duobus erat impositus pileus: quibus significantur vindicata ferro libertas. Tit. Liv. XXXIV. 52. ‘Præbuerunt,’ inquit, ‘speciem triumpho capitibus rasis seuti qui servitutis exempti fuerant.’ Cur autem monumissorum capita raderentur? ‘Qui liberi siebant,’ inquit Nonius, ‘ea causa calvi erant, quod tempestatem servitutis videbantur effugere, ut naufragio liberati solent.’

83 *An quisquam est alius liber, &c.*] Etiam argumentari audet Marcus Dama, et syllogismo probare quod affirmavit; *hæc mera libertas.*

Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere: non sim
Liberior Bruto? Mendose colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hoc reliquum accipio: licet illud et ut volo tolle.

85

cui fas est vitam ducere ad libitum. At mihi fas est vitam ducere ad arbitrium. Numquid igitur non fuero Bruto liberior? Falso concludis, ait ille Stoicus, habens aurem purgatam acri aceto. Cetera quidem illu admitto, sed apoge tuum hoc

84 *libuit* R. et Gal. MSS. et C.—87 *licet, ut volo, vivere, tolle* Edit. Steph. et quæd. alia.

NOTE

84 *Cui licet, ut voluit?*] Genuina est libertatis definitio, e qua majorem propositionem conficit Marcus. Sic enim Tull. Parad. 5. Item Offic. 1. ‘Est potestas vivendi ut velis.’ De sumptu vero videtur e Laërtio in Zenone, ubi sic habetur: ἔστιν δὲ ἐλεύθερία ἔχουσίᾳ αὐτοπραγίας. Et Epictet. apud Arrian. cap. 1. lib. 11. et 14. ἐλεύθερός ἔστιν δὲ ξῶν ὡς βούλεται. Pergit Dama; *Licet ut volo vivere.* Et hæc est minor propositio. Ergo, inquit, *non sim liberior Bruto?* Conclusio syllogismi.

85 *Liberior Bruto?*] M. Junius Brutus Rempublicam Romanam a Regum servitute ac tyrannide vindicavit, pristinam libertatem restituit: ejusque firmandæ causa, nec propriis persecit filiis, quos ei insidiantes necavit. Tit. Liv. in fine lib. 1. et initio lib. 11. Valer. Maxim. v. 8. Flor. 1. 9.

Mendose colligis?] Redarguitur M. Dama, ejusque syllogismus retexitur, hoc fere modo: transeat propositio: ea quidem bene intellecta certa est. Negatur assumptio; quam tamen ille mox asserere conabitur. Vide infra errorem syllogismi.

86 *Mordaci lotus aceto?*] Instructus moralis disciplina severiori; vel acri iudicio simul et dialectica. Nam ut ait Cicer. de Finibus III. 3. ‘Stoi-

corum subtile fuit vel potius spinosum disserendi genus.’

87 *Hoc reliquum accipio, &c.*] Admitto libertatis definitionem in propositione contentam: inquit Stoicus: non vero cetera. Legunt alii, *Hæc reliqua accipio: licet illud, et, ut volo, tolle.* Alii restitunt, nec sine probabili ratione, *Hæc reliqua accipio: licet, ut volo, vivere, tolle.*

Licet illud et ut volo tolle] Assumptionem ut falsam amove: hanc ego respuo; et paucis evincam, te non vivere ut vis, et ut libet; nec tibi licere quod optas et quod placet: tu enimvero potius ageris et raptaris quocumque trahunt te cupiditas, libido, aliaque vitia. Unde servum te contendo, liberum pernego. Horat. Sat. 11. 7. ‘Tu mihi qui imperitas, aliis servis miser, atque Duceris, ut nervis alienis mobile lignum. Quisnam igitur liber? Sapiens, sibique imperiosus.’ Tull. Parad. 5. ‘Improbos non ita dicunt esse servos ut mancipia, quæ sunt dominorum facta nexu, aut aliquo jure civili: sed, si servitus sit, sicut est obedientia fracti animi et abjecti, et arbitrio carentis suo, quis neget omnes leves, omnes cupidos, omnes denique improbos esse servos? An ille mihi liber videatur, cui mulier imperat, leges imponit, vetat quod videtur?’ &c.

‘Vindicta postquam meus a prætore recessi,
Cur mihi non liceat, jussit quodcumque voluntas,
Excepto, si quid **Masuri** rubrica vetavit?’

90

licet, et, ut volo. Verum enimvero, ex quo meus prodii a Prætore, per virgam, quare non mihi licitum sit quicquid placuit arbitrio meo, excipio si Masurii scrip-

NOTÆ

88 *Vindicta postquam, &c.*] M. Damæ needum advertens paralogismi sui vitium et errorem: seque a Stoico vapulare, ob æquivocam libertatis acceptiōnem, pergit argumentari porro a libertate corporis ad animi libertatem: quocirca non sine ludibrio excipitur.

Vindicta] ‘Virga est, quæ manumittendi a Prætore in capite pulsantur, ideo dicta, quod eos vindicat libertati.’ Vett. Gloss. Titus antem Livius II. 5. ita nuncupatam ait a Vindicio servo, qui primus libertate simul et civitate donatus ob detectam coniurationem. Hinc vero sanctum, ut quoties servus aliquis manumitteretur, caput ejus baculo tangeretur, in memoriam conservatae Populo Romano per servum libertatis.

Meus a prætore recessi] Mei juris factus sum liber et civis Romanus. Prætor enim servi caput virgula feriens pronuntiabat, *esto liber*: porro qui vindicta manumissus, is una cum libertate civitatem Romanam consequebatur. Tit. Liv. Alex. ab Alex. locis jam citatis lib. IV. cap. 10. &c.

89 *Cur mihi non licet, &c.*] Adverte arrogantiā et superbiam in verbis Marci Damæ.

90 *Excepto si quid, &c.*] Excipio illa, quæ legibns et jure sunt vetita.

Masuri] ‘Masurius hic Sabinus Legis Consultus fuit.’ Vett. Glos. Eques erat Romanus, Tiberii Imperatoris tempore, doctiūna clarus; ceterum valde pauper. Ejus meminit Agellius v. 19. et alibi. Apud Athenæum

lib. XIV. ut vir longe optimus et sapiens legumque Interpres eximius celebratur.

Rubrica] Quid propriæ sit *Rubrica*, dixit Sat. I. ‘Rubricas vocari minium quo tituli legum annotabantur;’ aiunt hic veteres Gloss. et Turneb. IV. 5. scilicet ob similem colorem rubeum. Juvenal. Sat. XIV. ‘Perlege rubras Majorum leges.’ Neque vero legum tantum, sed et omnium quæ scribebant olim, tituli, capita et initia rubra erant, seu minio seu purpurisso notata. Patet ex Ovid. Trist. lib. I. eleg. 1. ‘Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.’ Et Martial. Epigramm. III. 2. ‘Et coco rubeat superbus Index.’ Quod autem hic Casaubonus de cera miniata commisicitur, non perperam videtur reprehensum a Marcilio, qui notat eam signationi non scriptio idoneam. Quid autem? Viro vir occinere non veretur cum Satirico; *Disce! sed ira cadat.* Certe favet Critico adversus Criticum Vitruvius IX. 3. ubi ait Democritum annulo signare solitum ea quæ expertus esset, cera ex milto; id est, minio, seu cera miniata. Nam ut habet Plin. XXXIII. 7. ‘Milton Græci vocant minum.’ Quid sit etiam cera miniata, et quod notatio et censuræ utilis esset, non scriptio, aperte declarat Tullius ad Atticum. Sic habet lib. XVI. epist. 11. ‘Nostrum opus tibi probari lator, ex quo ante ipse posnisti, quæ mihi florentiora sunt visa iudicio tuo. Ceterulas enim tuas miniatulas illas extimescebam.’ Et lib. XV. epist. 14.

Disce! sed ira cadat naso rugosaque sanna,
 Dum veteres avias tibi de pulmone revello.
 Non prætoris erat stultis dare tenuia rerum
 Officia, atque usum rapidæ permittere vitæ.

tura rubra aliquid prohibet? Accipe; at a naribus tuis recedat indignatio, et irrisio rugis notata, quando expuugo tibi de corde antiqua deliria. Ad Prætorem non pertinebat insanis concedere subtilia officia in rebus, et donare potestatem vitæ

NOTÆ

adhuc apertius, cum ait: 'His literis scriptis, me ad συντάξεις dedi, quæ quidem vereor ne miniatula cernula tua pluribus locis notandæ sint.'

91 *Disce! sed, &c.*] Assumptionis probationem refellit Philosophus Stoicus: simul vero Damam orat, ne irascatur, dum aperiet ipsi fortasse non placituras veritates: ceterum ne ridendum putet in re tam seria.

Ira cadat naso] Theocritus iratum Pana significare volens, in ejus naso bilem sedere ait, Idyll. I. χολὰ ποτὶ πὺλ κάθηται. Plant. Amphitr. Act. iv. Scen. 3. 'Vetustum adagium: fames et mora bilem in nasum concinunt.'

Rugosaque sanna] Ridentis nasus osque corrugari solent. 'Sanna,' inquit Nonius Marcellus, 'os distortum cum vultu.' Vide Sat. I. ad ea verba, *postice occurrite sannæ.*

92 *Veteres avias]* Aniles fabulas, opiniones falsas, errores, quales vetulæ filiis ac nepotibus sæpe suggestur: quales et forte de libertate, avia primæ tua tibi inculcavit. Explicant alii vanam ac ventosam nobilitatis opinionem, qualem fere habebant Romani; et arrogantiam, cuius in pulmone sedes.

De pulmone revello] Hæc licet radicitus inhærent cordi et animo tuo, si tamen extirpari sinas et expungi, etiam cum aliquo dolore tuo, docebo te distinguere civilem libertatem, communem quidem omnibus, a libertate animi, quæ soli propria est sapienti. Ergo attende.

93 *Non prætoris erat, &c.]* Quæreas modo, o Marce, cur libero tibi ac civi Romano non liceat, &c. En disce: Prætor quod sui fuerat officii præstitit sane, jus Quiritium dedit, a domini potestate vindicavit. Sed liberare te a nexu et servitute cupiditatum ac vitiorum, penes eum non erat. Hoc vero sola præstat Philosophia.

Stultis] Apud Stoicos: *Stulti omnes servi: item; Insaniunt omnes præter sapientem.*

Dare tenuia rerum officia] Dare tibi non potuit scientiam rerum bene agendarum, 'recta, recte facta, κατ-ορθόμετρα, quæ omnes numeros virtutis continent;' ut ait Tullius, III. de Finibus, n. 24.

Tenuia] Minuta certe et subtilia, eoque difficultia. Aristoteles Ethicorum. II. 'Quemadmodum non cuiusque est invenire centrum circuli, sed tantum Geometræ: sic nec assequi virtutis mediocritatem, nec ad eam pertingere potest, nisi sapiens.' Deinde per singulas rerum, temporum, personarum differentias, videre 'quid deceat, quid non,' ut ait Horatius ad Pisones; dijudicare specialia viri boni officia: in his etiam aliquando laborant vel sapientissimi. Ergo, Masurii rubrica, leges, ostendunt quidem graviora et granlia peccata atque officia: verum *tenuia* ista, de quibus dixi, et quibus tota ferme vita honesta continentur, minime.

94 *Atque usum rapidæ permittere*

Sambucam citius caloni aptaveris alto.

Stat contra ratio, et secretam gannit in aurem,

precipitis. Caculæ procero facilius accommodabis citharam. Ratio repugnat, et

NOTÆ

ritæ] Te tibi relinquere, idoneo velut ac perito τοῦ ἀρέχεν καὶ τοῦ ἀπέχεν, discernere rectum vitae rerumque usum, quid fugiendum, quid indulgendum tibi et aliis; nihilque optare, nihil metuere, nisi ex rationis præscripto. Hæc lubrica quidem, rapida, ardua sunt: hæc non confert una Prætoris vertigo, et brevis circumactio; sed longa sedulaque Magistri morum institutio. Is certe postquam in omni virtutum genere diu te exeruerit et affectibus purgarit, te tibi permittere potest, vereque liberum per omnia pronuntiare; non item Magistratus, aut Prætor.

95 *Sambucam citius, &c.]* Facilius sane fuerit efficere ut agrestis servus, qui nec Musicam didicit nec citharas vidit, eas ex arte pulset, quam facere nt Dama rationem sequatur, et tenuia rerum officia norit, et præstet. Proverb. *Asinus ad tyram: item, Sambucam caloni.*

Sambucam] Vox Syriaca, inquit Casaubonus. Galli harpam vocant, Turneb. xx. 1. Latini Graecique lyram et citharam, item nubium seu nubilum. Musicum est instrumentum triangularis formæ. Athenæus iv. 23. Sambucam lyrophœnicem vocari ait, ejusque inventorem fuisse Ibyennum Rheginum. Et xiv. 8. acutum esse ejus sonum, filibus quatuor tensum primo fuisse. Et e. 9. ejusdem Libri, sambuca primam usam fuisse Sibyllam, atque ita vocatam a Sambyce quodam. Casaub. in Athen. 'Certum est,' inquit, 'vetustissimos Orientis populos eo organo esse usos; inde transit ad Graecos et res et nomen.' Ejus instrumenti musici me-

minerunt Propheta Daniel c. 3. Vitruv. I. vi. Spartianus in Adriano, &c. Est etiam *Sambuca* belli instrumentum, quod funibus intenditur, ut chordis cithara: unde nomen. De eo Vitruv. I. x. Plutarch. in Marelli Vita. Polyb. I. viii. Lips. Poliorcet. I. i. Dialog. 6. Vegetius et alii. Seilicet, e turre prope urbem ohsessam extructa, trabs ingens funibus ac trocleis ad muros laxata, erat pro ponte, et per eam transeuntes milites urbem invadabant. Athenæus loco mox citato xiv. 8. ejusdem meminit, aitque *Sambucam* esse machinæ bellicæ genus oppugnandis urbibus idoneum: hostium mœnibus duabus suculis ad moveri, et cum crectum fuerit, simile esset navium sealis foras projectis et expansis: Romanorum esse machinam; denique fabricam ejus et formam inventam esse ab Heraclide Tarentino.

Caloni] *Calo* servus militis, cui valium defert et ligna, Graece κάλα; vel ex eo dictus quod ligneam clavam gereret. Festus, Servius. Lignatores Athenæus *Calones* vocat, seu καλοφόρους. Horat. Epist. I. 14. 'Invidet usum Lignorum tibi calo.'

Aptaveris] Prius inserneris crassis manibus hominis agrestis ineptique, licet graciles et agiliores digiti manusque desiderentur tangendis scite ejusmodi instrumentis, hoc, inquam, potius feceris, quam, &c.

Alto] Prægrandis statuæ, qualis in Calonibus amat, magna molis homines sæpe bardi ac soluti. Aristoteles in Physiognom. οἱ ἔγαν μεγάλοι βραδεῖς. Homerus Ulyssem statuæ brevis et prudentiae magnæ exhibi-

Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
 Publica lex hominum naturaque continet hoc fas,
 Ut teneat vetitos insecitia debilis actus.
 Diluis helleborum, certo compescere puncto

100

clam in aurem insusurrat, ut licitum non sit agere illud, quod faciendo quispiam corrumpet. Jus commune hominum et natura complectitur istam legem, ut ignorantia impotens abstineat ab actionibus sibi prohibitis. Si helleborum misces, im-

96 *gurrit* Ms. R.—97 *Non liceat* Ms. Gal. *vitiavit* Ms. R. et C.

NOTE

bet, Ajacem vero procerum et stolidorem: unde Apuleius l. x. ‘Præfertur Ulysses modicus Ajaci maximo.’

96 *Stat contra ratio*] Debent enim fabrilia fabri tractare, de bobus arator narrare, nec ultra crepidam sutor, nec quisvis alter ultra quam didicit artem. Cic. Tusc. Quæst. I. Atheneus VIII. 10. refert Stratonicum Citharœdum Regi Ptolemaeo de citharisandi arte ambitiose disputanti respondisse; *O Rex, aliud est sceptrum, aliud plectrum.*

Et secretam *gurrit in aurem*] Intus, in animo suæ indolis conseio reclamat, monetque Damam semper esse Damam; et servo servilem, abjectum, nequam fore semper animum. Altius interpretationem promit Casaubonus; an et verius? Nimirum Philosophiæ Stoicæ austera ratio clam admonet, quia apud plebem et Proceres male accipitur, suis volentes indulgere cupiditatibus, quod illa vetat. Unde nonnisi subtimide agit, snaque clam proponit dogmata.

Gannit] Legunt alii, *Gurrit*. Proprie garriunt aves vulpes autem et canes gannint, dum levibus susurris quasi gemunt.

97 *Ne liceat facere, &c.*] Ut nemo sibi negata tentet. Alias enim, quod ait Persius, *vitiabit agendo*. Quod quidem semper accidit imperitis.

Pingere aggrediatur faber; lapides secare et aptare rusticus; hortum et florum areolas disponere statuarins; plus nocebit eorum opera, quam juvabit; immo alter alterius opus bene inchoatum disperdet.

98 *Publica lex hominum, &c.*] Ex politio est prioris sententiæ. Hoc est, id non continet rubrica Masuriæ, nec scripta, sed nata lex nobisnum, adeoque in hoc consentiunt omnes homines, quod et naturæ lumen ostendit, et jure gentium cantum est.

99 *Ut teneat rectulos, &c.*] Ut quisque abstineat a moliendo eo opere, quod agendo ac tentando vitiare continget, ob insecitiam rei, ob imperitiam, adeoque impotentiam ejus præstandæ.

100 *Diluis helleborum*] Exemplis confirmat Stoicus quod dixit. Si pharmacum et periculosum quidem, quale est helleborum, temperare velit ac preparare quispiam Medicæ rei ignarus, adversus eum clamat lex medendi.

Helleborum] Herba est medicinalis, de qua jam ante non semel. Vide Gell. XVII. 15. Et Plin. XXV. 5. ubi recenset hellebore species, vim, usum.

Certo compescere puncto nescius] ‘Non ad tritinam, sed ad stateram retulit, quæ punctis et uncis signatur.’ Veteres Gloss. Est enim statera, libra sine lancibus.

Nescius examen? vetat hoc natura medendi.
 Navem si poscat sibi peronatus arator
 Luciferi rufis, exclamet Melicerta perisse
 Frontem de rebus. Tibi recto vivere talo

*peritus sistere stateram debito termino, ratio medicinæ id prohibet. Si agricultor
 ocreatus sibi narim postulet regendam non cognoscens Luciferum; statim Melicerta
 exclamabit, nullum jam pudorem esse in rebus. An vero disciplina tibi con-*

NOTE

Certo puncto] Habita diligenter ratione morbi, naturæ viriumque ægrotantis, item medicamenti seu pharmaci, ut certa mensura et proportione, certo pondere misceatur ac detur, alioqui nocitum.

101 Examen] Jam diximus esse in statera stylum qui eodem vergit quo pondus inclinat, unde et pro regula est.

Natura medendi] Vel ars quæ est imitatio naturæ; vel potius vis et natura medicinæ. Vult enim naturæ ordo, ut fiant omnia rite ac scite, quod rudes et imperiti prestare nequennt.

102 Navem si poscat, &c.] Alterum exemplum ab imperito rei nauticæ. Horat. Epist. II. 1. ‘Navem agere ignarus navis timet,’ &c.

Peronatus] Indutus peronibus, qui rustici calcei sunt e crudo corio, vel e pellibus, qui supra genua protenduntur, ad arcendum intum, nives, imbræ. Virgil. Æn. VII. ‘Vestigia nuda sinistri Instituere pedis; crudus tegit altera pero.’ Juv. Sat. XIV. vs. 186. ‘Nil vetitum fecisse volet quem non pudet alto Per glaciem perone tegi, qui summovet Euros Pellibus inversis.’

103 Luciferi rufis] Ignorans astra cuivis nota, qualis est φωσφόρος, seu stella Veneris, quæ mane Lucifer, vespere Hesperus vocatur. Nautis certe necessaria Astrologiae cognitio, in primis olim, quando non nisi ad astra noctu navigabatur: at nunc id

facilius multo, opertis etiam tempestate sideribus, ad acum magnete illitam a paucis inventam saeculis. Virgil. Æn. III. de Palinno noctu surgente, ‘Sidera cuneta notat tacito labentia cœlo, Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque Triones, Armatumque auro circumspicit Oriona. Postquam cuneta videt cœlo constare sereno, Dat clarum e puppi signum,’ &c.

Melicerta] Deus marinus, qui et Palæmon, et Portunus, eo quod portibus præest. Lege Ovid. Metam. IV. Fab. 13. De eo sic Virgil. Ge. I. ‘Votaque servati solvent in littore nantæ Glauco, et Panopeæ, et Inoo Melicertæ.’ Huic Isthmii ludi magnis sumtibus a conventu totius Achæiæ fieri consueverant. Vide Alex. ab Alex. v. 8. Fabulam ejus perstrinxit Sanctus Cyprianus, cum dixit, ‘Melicerta et Lenocthea præcipitantur in maria, et fiunt postmodum maris Numinæ.’

104 Perisse frontem de rebus] Frons pudoris sedes. Horat. Epist. II. 1. ‘Clament periisse pudorem Cuncti pæne Patres.’

Tibi recto vivere talo ars dedit] Age vero, Marce Dana, die an didiceris ὅρθοποδεῖν, recto ire pede: id est, bene agere in omnibus, nulla viri probi officia prætermittere? Metaphora ab iis, quibus pedes obtorti aut claudi, nec recte possunt incedere. Horat. Epist. II. 1. jam cit. ‘Seenus cadat, an recto stet fabula talo.’

Ars dedit? et veri speciem dignoscere calles, 105
 Ne qua subærato mendo sum tinniat auro ?
 Quæque sequenda forent, et quæ vitanda vicissim,
 Illa prius creta, mox hæc carbone, notasti ?
 Es modicus voti ? presso lare ? dulcis amicis ?
 Jam nunc astringas, jam nunc granaria laxes ? 110

tulit ritum agere calce directa ? An etiam nosti discernere imaginem veritatis, et an aliqua species tinnitum edat absurdum, ære sub auro latente. Numquid observasti tum que secunda essent, tum quæ alias fugiendu; atqne illa primo signasti creta, deinde hæc carbone ? Esne moderatus in desideriis, frugali domo, suu-

105 *specimen* Ms. R. Et Bongarsii et Puteani vetera exemplaria omnia *specimen non speciem*: utrumque feras: sed melius *speciem*. Casaubon.—106 *ne qua sub ærato*. Apud Priscianum variis locis ita semper distinete; non ut in aliis libris *subærato*; quod Græcorum est ὑπόχαλκον.—107 *quæque*

NOTÆ

Talo] Pars ima pedis *talus*; sive os, quod juxta calcaneum, et ad pedis juneturam.

105 *Ars*] Philosophia, quæ vitæ magistra, lex, regula, passim vocatur; et recte agendi præcepta continet.

Veri speciem dignoscere calles] Quandoquidem primus ad sapientiam gradus est cognitio honesti, die ntrum optime noris discernere similitudinem veri, speciem falsam, ab ipso vero; id quod est honestum, ab eo quod videatur. Nam ut ait Ovidius: ‘Et mala sunt vicina bonis; errore sub illo, Pro vitio virtus crimina sæpe tulit.’ Et Horat. ad Pisones: ‘Decipimur specie recti.’

106 *Ne qua subærato, &c.*] Ne ulla subsit hypocrisis adeoque mera sit boni species, non ipsum bonum aut verum. *Subærato*: similitudo a numero adulterino, in quo sub aliqua auri superficie æs absconditum, aut cum auro confusum tinnit probatur; dignoscitur autem ex sonitu rauco et absurdio.

Mendo sum tinniat] Sic enim virtus vera solidum crepat; falsa vero maligne respondet, ut ait Persius dixit. *Tin-*

niat, propria vox metallis, quorum ex- primit sonitum, quando pulsantur.

107 *Quæque sequenda, &c.*] Hi duo sunt vitæ honestæ cardines, declinare a malo, et facere bonum.

108 *Illa prius creta, mox hæc carbone, notasti*] Quod malum damnasti, quod bonum approbasti. Vide Sat. II. vs. 1. Ubi fuse egimus de lapillis nigris et albis. Pythagoras dicebat ea quæ candidi essent coloris, ad naturam boni pertinere; quæ vero atra et nigra, ad naturam mali.

109 *Es modicus voti*] Sic plurimi Codices habent, non et. Perinde esse videtur, id est, si paucis es contentus, et parva postulas a Diis, non qualia stulti et avari, de quibus Sat. II. ‘Si,’ ut ait Plautus, ‘est animus tibi modicus, continens, ambitionis expers.’

Presso lare] Rebus domi angustis, tua tamen sorte contentus: vel melius, si frngalis in victu, vestitu, suppellectile; sine luxu, sine luxuria.

Dulcis amicis] Benignus, facilis; non durus, tetricus, asper, superbus.

110 *Jam nunc astringas*] Si is es qui modo te contineas et coerces, cum ratione parcus et moderatus, ut nec

Inque luto fixum possis transeénderé nummum,
Nec glutto sorbere salivam Mercuriale?
' Hæc mea sunt ; teneo ;' cum vere dixeris, esto
Liberque ac sapiens, prætoribus ac Jove dextro.
Sin tu, cum fueris nostræ paulo ante farinæ,

115

vis erga familiares ; ut modo claudas, modo aperias horrea : et queas transilire nummum in cæno defixum ; et aridus non sis deglutire salivam Mercurii ? Quando vere pronuntiaveris, mea sunt iste ; hæc possideo : tum sis et tui juris, et sana mente, Prætoribus et Jove farentibus. At quandoquidem aliquantum antea tu fuisti

vitanda Ms. R.—112 gluto Edit. Steph.—116 Membranæ retinens. Casanbon.

NOTÆ

prodigus sis, nec videaris ambitiosus.

Jam nunc granaria laxæ] Modo liberalitatem exercere noveris, sumtuosus et magnificus cum res postulat : aperiendo velut et exponendo quibuslibet opes tuas, aream, horrea, in quibus frumentum, &c.

111 *Inque luto fixum possis transcedere nummum*] Si pecuniae et avaritiae contentor, obvium et objectum in itinere nummum sponte relinquas, ita ut puerorum ludibrium non incurras. Nimirum ut nunc interdum, sic et olim pueri in via publica nummum clavo lumi figebant, vel exponebant in luto projectum quasi, funiculo vero alligatum non sine jocis retrahabant, si quis prætereuntum æris splendore allectus ac delensus colligere attentaret. Horat. Epist. 1. 16. ' In triviis fixum qui se demittit ob assem.' Et l. II. Od. 2. ' Quisquis ingentes oculo irretorto Spectat acervos.'

112 *Nec glutto sorbere*] Si nec es plus aequo luci cupidus. Si congerendis, data occasione, nummis non inhibas avidior, sicut gulosus epulis lantioribus devorandis.

Salicam Mercuriale] Mercurius luci præses et Dens, ut inuit Plantus in Prologo Amphitr. Hinc cupiditas luci dicitur *saliva Mercurialis*, metaphora ducta a gusto ; quia cum obji-

citur cibis palato jucundus, catilloni præsertim et guloso, suboritur statim et affluit ad linguam ejus saliva, ex appetitu lantitiarum ; eamque sorbet, et quasi spe jam præcipit ac devorat delicatores cibos.

113 *Hæc mea sunt ; teneo, &c.*] Cum verum fuerit te virtutes eas habere, quas modo enumeravi, teque parem esse calcandis vitiorum assilientium motibus ac lenociniis : tum certe pronuntiandus eris vere liber, immo et sapiens : nunquam autem secus.

114 *Sapiens*] Quos sapientes appellant Latini, homines uimirum rerum præstantissimarum cognitione claros, ut ait Tullius ; hi vocabantur Græcis Philosophi, Gallis Druidæ, Persis Magi, Sacerdotes Ægyptiis, Indis Gymnosophistæ, Assyriis et Babylo-niis Chaldaei, Judæis Prophetæ.

Prætoribus ac Jove dextro] Prætore libertatem corporis seu civilem largiente ; abimi vero Jove, qui liberator nuncupatus, et cuius e cerebro Minervam, id est, sapientiam prodire fabulantur.

115 *Sin tu cum fueris, &c.*] Verum enimvero cum fueris paulo ante nequam, pessimus ; an factus sis demente optimus ? Numquid cum libertate civili nuper accessit et sapientia singulari quodam Jovis beneficio, sive

Pelliculam veterem retines, et fronte politus
 Astutam vapido servas sub pectore vulpem ;
 Quæ dederam supra, repeto, funemque reduco.
 Nil tibi concessit ratio : digitum exere, peccas.

conditionis nostræ, si conservas adhuc cunctem antiquam, et facie excultus retines vulpeculum dolosam sub corde corrupta ; ego a te reposco ea quæ mox attribuebom, et funiculum retraho. Sapientia nihil tibi contulit : si vel digitum extendis, facis pec-

polita C.—117 servas in pectore Edd. quæd. servans sub peet. C.—118 relego, funemq. R. et Gal. MSS. et C.—119 Nil tibi. Sic omnes membranae, non Ni tibi ; quod Justus Lipsius, meo judicio, appositissime reponebat : etsi vulgata

NOTÆ

labore, sine studio ?

Farinæ] Metaphora a panibus, quibus inest idem sapor, idem color, et paria omnia, ex eadem farina factis.

Nostræ] Per modestiam, inquit Casaubonus, ait, *nostræ*. Alii interpretantur sic : tu modo vitiosus, quemadmodum et nos, antequam per Philosophiæ Stoicæ acetum purgaremur.

116 Pelliculam veterem retines] Mores, ut olim, improbos nequum exiusti. Vel alludit ad serpentes pellevere novo deponentes : vel ad Æthiopes colorem non mutantes.

Fronte politus] Externa quidem specie bonus, modestus, honestus, comis.

117 Astutam vulpem] Pravam indolem servas ac retines, vafer ut ante, versipellis, dolosus, siniulis vulpi, cui astutia, ut audacia leoni attribuitur. Horat. ad Pisones. ‘ Nunquam te falant animi sub vulpe latentes.’

Vapido sub pectore] Metaphora a vi-
no corrupto, quod vappa dicitur, cun-
jus et vapores tetri et graviores. Per-
peram aliqui legunt, *parido*.

118 Quæ dederam supn] Nimis ut essem liber ac sapiens. Hæc enim nonnisi sub conditione tibi largiebar.

Repeto] Placeat nonnullis, *relego*, quorsum vero, hand patet.

Funemque reduco] Allusum volunt

ad Græcorum puerilem ludum nescio quem, per funicularum intentionem et attractionem, Aristot. *σπαρτίων ἀνδρασσον*. Sed quid opus ? *σκαπέρδαν*, *έλκυστίνδαν*, *διελκυστίνδαν* relinquamus Hesychio, Eustathio, Julio Polluci, ix. 7. Magis ad rem, ut videtur, dixerimus, et ad mentem Persii eo propius, quo simplicius : funem servitutis, quem videbar exemisse, rursum injicio ; ut prins innexum traho ; servum te et Damam pronuntio. Aut certe metaphora est a bestiis vel etiam aviculis, quas, cum aufugere et avolare tentant paulo longius, funiculo innexas revocamus. Horat. Epist. 1. 10. pecuniam servire oportere sic edicit : ‘ Tortum digna sequi potius, quam ducere finem.’

119 Nil tibi concessit ratio] Sapientia nihil tibi de se aut de suo concessit, ut ex ratione posses agere : proindeque male et perperam agis omnia.

Digitum exere, peccas] Levissima quævis actio tua peccatum est, et grave quidem. *Æqualia quippe sunt peccata omnia apud Stoicos.*

Digitum exere] Epictet. Enchirid. ‘ Vel digitum vetatur extendi temere.’ Quo sane respexit Persius, et satis contextus probat et sensus ; ut mirer non paucos, post veteres Gloss. ex-

Et quid tam parvum est? sed nullo thure litabis,
Hæreat in stultis brevis ut semuncia recti.
Hæc miscere nefas: nec, cum sis cetera fossor,
Tres tantum ad numeros satyri moveare Bathylli.

120

catum. Quid vero est ita exiguum? At omni thure non obtinebis, ut dimidia virtutis uncia maneat in insanis. Non licet ea conjungere: et quandoquidem fueris alioqui fossor, nequidem ad tres duntaxat modos Bathylli Satyri rite saltaveris.

ferri potest. Casaubon.—120 *tunc* Ms. R.—124 *datum hoc sentis* Ms. R. et C.

NOTE

currisse ad gladiatorum morem, qui vieti veniam a populo preceabantur, digitum exerendo. *Digitum exere*, id est, fatere te victimum a vitiis, inquinat illi Interpretes plus aequo sagaces. At quæ esset consequentia, quod addit Persius, *peccus?* Verum quibus insinuare libet, his et liceat.

120 *Et quid tam parvum est?*] Reponit M. Damæ; itane vero peccarem, tam simplici et levi actione?

Sed nullo thure titalis?] Ita est, ut dixi; inquit Stoicus: nec omni thure, votis omnibus ac sacrificiis impetrare posses, ut aliter se res habeat: nique, &c. infra mox.

Litabis?] Vide Sat. 11. vs. ultimo.

121 *Hæreat in stultis, &c.*] Ut qui non sapit omnino, vel minimam habeat sapientia virtutisque particulam. Nam, quisquis sapiens non est, stultus est: et virtutes omnes adeo sunt connexæ, ut aut habeas omnes necesse sit, aut nullam: duo Stoicorum dogmata sunt. Laërt.

122 *Hæc miscere nefas?*] Servire vitiis, simul et animi libertate frui, nefas est. Sapientia et stultitia consortium nullum. Stulte facis omnia, si non sapienter. Si sapis, liber es: si stultus es, eris etiam continuo servus. *Hæc omnia Stoice admodum.* Vide Tull. in Paradox.

Nec, cum sis cetera fossor, &c.] Illustrat et confirmat a simili.

Cum sis fossor?] Tam longe abes a sapientia et vera libertate, quam rufus et rusticus *fossor* a scita saltatione: *fossor*, inquam, terræ fodienda colendæ que tota vita addictus, nullius rei ceteroquin peritus.

123 *Tres tantum ad numeros?*] Si fueris stupidus agricola, non modo perfecte saltare non poteris, sed nec duas aut tres pedum scite dimensiones exequere: quippe modulationis ignarus, Musicæ modos ac numeros qui posses gesticulatione et saltatione aemulari et exequi, quod vix ex arte facit et perfecte artis peritus? Sic igitur, cum sapientia nihil habeas, nec movere digitum sapienter et ex ratione potes.

Ad numeros?] Tullius Paradox. 111. ‘Histrio si paulo se movit extra numerum, aut si versus pronuntiatus est syllaba una brevior aut longior, exsibilatur et exploditur: in vita, quæ omni gestu moderatior, omni versu aptior esse debet, ut in syllaba, te peccare dices? Poëtam non audio in nugis; in vita societate audiam civem, digitis peccata dimetientem sua?’ &c.

Satyri?] Pedibus tam agilis, ut *Satyrus* esse videatur. *Satyrorum* nempe Deorum agrestium caprinis pedibus, villoso corpore, lascivientes motus imitabantur in Scena Pantomimi. Virgil. Eclog. v. ‘Saltantes Satyros imi-

‘Liber ego.’ Unde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
 An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat? 125
 ‘I, puer, et strigiles Crispini ad balnea defer:’

At ego sum liber. A quo tibi concessum illud usurpas, tot rebus obnoxius? Nullum domum agnoscis praeter eum a quo vindicat Praetoris virga? Si clamiter dominus: vade, serve, et porta strigiles ad Crispini thermas: si que urgeat, mo-

125 relaxat Ms. Gal.

NOTÆ

tabitur Alphesibœus? Horat. ad Pisones: ‘Mox etiam agrestes Satyros nudavit.’ Et Epist. II. 2. ‘Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur.’ Ex occasione loci hujus Horatiani suspicatur Casaubonus legendum esse, *Satyrum*, hoc loco Persii: ut sensus sit, *moveare Satyrum*, id est, motu corporis et saltatione exhibeas et æmuleris Satyrum saltantem scite et agilitate summa. Quasi vero Persius debeat esse perpetuus ubique et passim Horatii imitator, ac veluti servum pecus. Maneat igitur *Satyri*, donec mutandi ratio major afferatur.

Moreare? Id est, saltationem numerosam præstes: nam *moveri* pro *saltare* ponitur, ut probant loci Cic. Parad. et Hor. Epist. II. 2. mox citati. Adde Horat. ad Pisones: ‘Ut festis matrona moveri jussa diebus.’

Bathylli? Hie fuit Pantomimus Alexandrinus, Augusti tempore, immo, ut volunt alii, etiam sub Nerone, insignis, egregia forma, et saltandi peritia: ‘Mæcenatis libertus,’ inquit veteres Gloss. Ejus meminit Juvenalis, Sat. VI. 63. ut molliter saltantis. Athen. I. 17. ait *Bathyllum* cum Pylade primum invexisse Italiam saltationem, que quidem hilarior ceteris esset, eo quod saltationi gesticulatio- nes corporis rite accommodaret.

124 *Liber ego?* Insurgit Dama, et allatas a Stoico rationes parum capicuas, veterem cantilenam, et rem de-

qua controvertitur, insulse occinit, et clamitat: atqui liber sum, liber sum, inquam; quicquid contra cavillari pergas, o Stoice, concessam mihi libertatem non auferes. Horat. Sat. II. 7. ‘Eripe turpi Colla jugo: liber, liber sum, dic age,’ &c.

Unde datum hoc sumis? Redarguit Stoicus Damam; unde vero tu habes libertatem, quam jactas, ac tibi arrogas? Tot subdite rebus, nimurum, id est, cum tot vitiis servias velut mancipium.

125 *An dominum ignoras, &c.?* An nescis praeter externum illum corporis dominum, cujus e potestate ac dominio solutus abiisti, per vindictam et manumissionem, restare tibi totidem intus dominos ac tyranos, quot pravos affectus atque libidines animo tuo imperitantes?

Vindicta relaxat? Vide supra, vs. 88.

126 *I, puer?* Explicat diserte Philosophus duplex genus libertatis, per prosopopœiam.

Strigiles? Dentatum est e ferro, argento, alave materia instrumentum, dictum a *stringendo*, seu *rudendo*. Hoc in balueis seu aureo seu argenteo divites utebantur ad sudorem destringendum seu detergendum. Sueton. in Augusto c. 80. tert maculosum ei fuisse corpus, et calis quibusdam ex prærigine, assiduoque et vehementi *strigilis* usu concretis, ad impetiginis formam, notatum.

Si increpuit, ‘cessas nugator?’ servitium acre
 Te nihil impellit: nec quicquam extrinsecus intrat,
 Quod nervos agitet: sed si intus et in jecore aegro
 Nascantur domini, qui tu impunitior exis, 130
 Atque hic, quem ad strigiles scutica et metus egit herilis?

raris etiam, o nugax? Tum certe dura servitus nullatenus te adigit, nihilque ab externo ingreditur, quod nervos exagit. At si domini intrinsecus oriantur, et in hcpate male affectu; quomodo tu abis minus punitus quam ille, quem flagellum et

127 *increpui* Edit. Steph.—130 *quin tu importunior* Ms. R.—131 *quem abest in C.*

NOTÆ

Crispini ad balnea] Opulenti quilibet sibi et amicis habebant domi thermas et balnea: ergo et Crispinus, qui ex servo factus Eques jamque de liefator arguitur. Juvenal. Sat. 1. ‘Cum pars Niliaca plebis, cum verna Canopi Crispinus,’ &c. Hic sub Claudio Imperatore Prætorio præfectus dicitur, et Consularibus Insig-nibus donatus; sub Nerone vero in Sardiniam Insulam relegatus semet interfecisse. Cornel. Tacit.

Defer] Vir delicatus notatur et potens, qui non communibus utitur strigilibus, sed proprias sibi deferri jubet ad balnea.

127 *Cessas nugator*] Imperiosa utraque vox: unde et sequitur, *ser-rium acre*.

Servitium acre te nihil impellit] Nihil jam te torquet illud imperium, et pœnarum metus, nimurum quia civili servitio liberatus es, nec ullum corporis dominum habes amplius.

128 *Nec quicquam extrinsecus intrat*] Externa vox civilis domini parum te movet aut agit, quia liber es per Prætorum.

129 *Quod nervos agitet*] Non, ut prius, vox herilis per aures intraus, cogit te nervos totumque corpus agitare, ad obediendum, et illuc quo jubet, properandum, ne forte vapules tanquam cessator et deses.

Sed si intus] Si exteriori quidem et corporis servitute liberatus, pateris tamen et servis interiore in vitiorum servitutem.

In jecore] Necur sedes appetitus concupiscentis: vel, ut alibi, ponitur hic pro corde, quod est fons et origo omnium affectuum. *Aegro*: scilicet ob inveteratam in malo consuetudinem, qua fit ut affectus ingravescant, et magis magisque tabe sua animum corrumpant.

130 *Nascantur domini*] Imperiosæ libidines te quolibet vel invitum raptantes, pigritia, avaritia, luxuria, &c. ut mox patebit exemplo et experientia.

Qui tu impunitior exis] Quomodo tu serviles pœnas non subis; et cur impune libertatem ostentas in tam acri duroque servitio, quo quidem civile et externum pejus non est. Horat. Sat. 11. 7. ‘Tergo plector enim: qui tu impunitior?’

131 *Atque hic, quem, &c.*] Cur minus plecteris, quam ille servus, qui sub herili potestate pœnarum metu adigitur ad facesseendum domini civilis imperium, v. g. ad strigiles, ad balnea sine mora deferendas, &c.?

Scutica] Flagellum e loris. Graece, τὸ ἔκύτες pellem et corium significat.

Mane piger stertis : Surge, inquit avaritia : cia
 Surge. Negas: instat : Surge, inquit. 'Non queo.' Surge.
 'Et quid agam?' Rogitas? saperdas advehe Ponto,
 Castoreum, stuppas, ebum, thus, lubrica Coa. 135

timor domini impulit ad strigiles deferendas? Matutino tempore dormis, o ignare. Quin expurgescere, ait pecuniae cupiditas; agedum expurgiscere. Quod si renuis, urget, aitque, lectum descre. Non possum, inquis. Instat illa, exsurge. Et quidnam faciam? Quæris? E Ponto huc apporta saperdas, castoreum, vile linum, ebum, thus, vina fluentia ex Insula Co. Defer ante alios piper novum e canelo

NOTÆ

132 Mane piger stertis] Dialogismus est Damam inter et avaritiam, luxuriam, aliaque vitia: ubi clare indicantur et sigillatim Tyranni intus dominantes, hue illucque distrahentes, et miserum quasi distorquentes discerpentesque; per prosopopeiam elegantem avaritiae, luxuriae, &c.

Surge, inquit avaritia] Quin divitiis studes accumulandis? Age, labora.

133 Non queo] Pigritia nempe retineor.

134 Et quid agam?] Cur otium meum interturbas? inquit Dama piger: quid me facere vis?

Rogitas?] Instat urgetque avaritia, donec desidem e cubili excusserit: docetque rationem questus faciendi certissimam.

Saperdas advehe Ponto?] Negotiare, naviga, perge in Pontum, peregrinas merces hue advehe, mercaturis faciendis opes compara.

Saperdas?] Piscis est, qui in Pontico mari capitur. Syneedoche, pro omni piscium genere. *Saperdum* a sapore eximio dici quidam volunt: at repugnat Athenæns, III. 30. ubi Ponticem obsonium *superda*, vile et ignobile eduum appellatur.

Ponto?] *Pontus* propriæ vocatur illud mare quod a Maeotide palude ad Tenedum Insulam continetur: complectitur itaque Bosphorum utrumque, Propontidem, et Pontum Euxinum, qui Herodoto I. iv. describitur, vocaturque dignus admiratione in' er om-

nia maria. Sic et proxima regio *Pontus* vocatur.

135 Castoreum?] Quidam interpretantur Castoris pellem, e cuius villis galeri conficiuntur exquisiti. Alii testiculos, e quibus pharmaca valde utilia. Herodot. I. iv. Plin. VIII. 30. et XXXII. 3. Virgil. Geo. I. 'Virosaque Pontus Castorea.' Juvenal. Sat. XII. 'Imitatus Castora, qui se Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno Testiculorum; adeo medicatum intelligit inguen.' Aiunt nempe Castorem seu fibrum, animal aquaticum, lutrae speciem, cui piscis cauda, alias Ponticum canem, insequentibus venatoribus, ea corporis parte, propter quam expetitur, horrendo (quod ait Plinius) morsu abscissa, se se redimere. Negant vero doctiores et periti Medicinæ viri, testiculos amputare sibi Castorem; quod sine vita damno fieri non possit: sed folliculos geminos ex uno nexo dependentes, quibus insit vis medica ad plures morbos. Quicquid sit, sive hoc sive illud Castoreum passim vocatur.

Stuppas?] Pars lini, cortici proxima, *stuppa* dicitur. Virgil. 'Stuppea torquentem Balearis verbera fundæ.'

Ebum?] Arbor est spississima nigri coloris, quam Æthiopæ tribuit Herodotus, Indiae vero Plin. XII. 4. ex Virgilio: ubi et Romæ conspectam ait primum in triumpho magni l'emperei Mithridatico. Virgil. Geo.'

Tolle recens primus piper e sitiente camelio.
 Verte aliquid: jura.' 'Sed Jupiter audiet.' Eheu!
 Baro, regustatum digito terebrare salinum

sitibundo. Quidpiam commula, jusjurandum interpone. At Jupiter auscultabit, Eheu, stupide, si contendis vitere amice cum Joe, vitam ages, satis habens perfo-

—138 *Varo* Ms. Gal. *Omnia exemplaria simplici r Varo: cum apud Tullium et alios hoc nomen scribatur varro. Nec pauci libri sunt, ubi scribitur Baro, quæ vox barbara in antiquis legibus Francorum et Allemannorum, marem significat: hodie in Campania et aliis Galliæ locis mulieres suos viros nominant barones; sed legant studiosi quæ de his vocibus varro et baro, viri præ-*

NOTE

11. sic habet: 'Divisæ arboribus patriæ: sola India nigrum Fert ebe-
num: solis est thurea virga Sabæi.'

Thus] Plin. xii. 14. ait in sola nec
universa quidem Arabia reperiri, sed
in ea tantum regione, cui nomen Sa-
ba. Virgilius loco mox citato asti-
pulatur. Et alibi: 'India mittit ebur,
molles sua thura Sabæi.' Apud Athe-
naeum iii. 21. Syriæ fructus vocantur
myrrha et thus. Et xv. 10. Thus
inter secundæ mensæ apparatum re-
censemur.

Lubrica Coa] Vina mollia, lenia,
alvum solventia; ex Insula Co, quæ
est in Ægæo mari, e Cycladibus una,
Hippocratis clara natalibus. Horat.
Sat. ii. 4. 'Si dura morabitur alvus,
Mytilus, et viles pellent obstantia
conchæ, Et lapathi brevis herba, sed
albo non sine Coo.'

136 *Tolle recens primus*] Auteverte
alios mercatores, et cave ne illi præ-
occipantes, quæstus occasionem præ-
cipiant. Horat. Epist. i. 6. 'Cave
ne portus occupet alter, Ne Cibyra-
tica, ne Bithyna negotia perdas.'

Piper] Plin. xii. 7. 'Passim quæ
piper gignunt, juniperis nostris simi-
les,' inquit.

Tolle e sitiente camelio] Id est, exo-
nera camelum variis ejusmodi merci-
bus onustum, longa fessum et sitibun-
dum via, et venales expone. *Sitiente.*

Dicitur camelus sitim tolerare ad qua-
triduum. Plin. viii. 18. ubi et alia
ad camelii naturam et indolem perti-
nentia fuse persequitur.

137 *Verte aliquid*] Vetus Scholiast.
'Negotiare, speciem pro specie com-
muta,' inquit, ne deses amplius mane;
divitias congere labore, inuino et per-
jurio ac fraudibus, si opus est.

Jura] Bonas esse merces affirma,
etiam falso: pejerare ne dubita.
Certe qui cum mercatoribus jurat
sæpe, sæpe et pejerat. Vide Tull.
Offic. 3. ad finem.

Sed Jupiter audiet] Avaritiae Dama
respondet. Scilicet me jubes rem
augere mendaciis passim ac perjuris,
ut solent mercatores. At Jupiter
vindex aderit. Sapientum est axio-
ma: *Ita vivendum, tanquam sub Dei
ecclis.*

Eheu] Jungendum cum præceden-
tibus, inquit Casanbonus, ut Dama
imminentem perjuris vindictam ve-
reatur, ad quam se quasi necessitate
adigi intelligit. Legunt alii *heu, heu,*
essetque attribuendum sequenti sen-
tentiæ, per quam Damæ religio risu-
executitur.

138 *Baro, regustatum, &c.*] Avaritia
instat, et paupertatis metum incitit
Damæ, ut religionem elevet adimat-
que. Adeo stolidus es, inquit, ut
miser esse malis, quam mentiri et ju-

Contentus perages, si vivere cum Jove tendis.

Jam pueris pellem succinctus et œnophorum aptas: 140

rare digito salinum delibatum. Mox autem expeditus accommodas famulis manti-

NOTÆ

rare, formidine scilicet Jovis!

Baro] Vetus Schol. ‘Lingua Gallo-rum barones vel varones dicuntur servi militum, ‘qui utique stultissimi sunt, servi videlicet stultorum.’ Est igitur, *baro*, idem ac bardus et vecors. Cicero, lib. ix. Epist. Famil. ultima. Item I. II. de Divinat. sub finem, et alibi, *baronem* ponit pro stupido. Legunt alii, *rare*, id est, distorta, et aberrans a recta ratione, sed perperam. Habetur enim *raro* in vetustis codicibus.

Regustatum digito terebrare salinum] Scilicet, o baro, modiceo victu contentum esse te oportebit: adeoque inopseris, ut micas salis colligas in fundo salini saepius appositi, et proinde sordidi.

Digito terebrare] Emphatice omnia. Digito premere, ut perforare videaris: vel, primoribus digitis delibans salis pauxillum, notas digitorum relinques. Quæ omnia egestatem summam arguunt.

Salinum] Plin. xxxi. 7. de sale sic habet: ‘Varro pulmentarii vice usos veteres auctor est: esitasse enim salem cum pane et caseo, ut Proverbio apparet.’ Nimurum, salem lingere dicuntur, qui tenuiter admodum et parce victitant. Plaut. Curenl. act. iv. scen. ult. ‘Hic hodie apud me nunquam delinges salem;’ id est, ne minimum quidem cibi capies. Horat. Od. II. 16. ‘Vivitur parvo bene, cui paternum Splendet in mensa tenui salinum.’ Constat certe pauperrimis olim cibum fuisse salem cum pane; sicut et Eremicolarum Christianorum nonnullis.

139 *Contentus*] Frustra legunt ali-
Delph. et Var. Clas.

qui, *contentus*.

Perages] Per totam vitam pauper et egenus.

Si vivere cum Jove tendis] Si Jovem habere placatum et amicum intendis, integer vitæ, scelerisque purus, ac morum sanctitate.

140 *Jam pueris pellem, &c.*] Dama tandem Jovis et conscientiæ metum ac stimulos prætergressus avaritiæ se tradit, ejus victus argumentis. Verum iter parantem ad Indos, et navi proximum jam et expeditum aggreditur luxuria, deterret retrahitque ostentans laborum duritiam et longinquæ navigationis molestias et pericula.

Pueris] Legunt quidam, *pueris*, id est, tu jam avaritiæ servus pergis quo vocat illa. Sed perperam. Nec melius, quod suspicatur nonnemo legendum postea, *aptus*, pro, *aptas*. Jam profecto nugis nugas suunt appetantque et somnia somniis, qui aliis insomnia objiciunt. Hic sane non bene sanus Marcilius videatur, et male Casaubono insidiari alias perspicax et solers, semper autem eruditus.

Pellem] Sarcinas, saceulum, in quo itineri necessaria: vel e pellibus hirsutis vestem ad frigus arcendum: de qua Juvenalis ante citatus Sat. xiv. 186. ‘Qui summovet Euros Pellibus inversis.’ Et Ovid. Trist. III. Eleg. 10. ‘Pellibus, et sutis arecent mala frigora braccis.’

Succinctus] Collectas et præcinctas, more viatorum, jam vestes habens. Horat. Sat. II. 6. ‘Veluti succinctus cursitat hospes.’

Œnophorum] Vas vinarium. Vox tota Græca est: *Olvos, vīnum, φέρω*,

Pers.

K

Ocyus ad navem: nihil obstat, quin trabe vasta
 Ægæum rapias, nisi solers luxuria ante
 Seductum moneat: Quo deinde, insane, ruis? quo?
 Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis

cam, et vini lagenum; et properas statim ad navem: nihil remoratur quoniamus rapide subeas mare Ægeum ingenti nave, præterquam si luxuria cauta dehortetur te prius ductum seorsum; dicens, quo deinceps properas, o demens? Ecquo? Quid tibi queris? Nempe effebuit sub corde ardenti bilis virilis, quam amphora cicuta

stantissimi annotaverunt. *Casaubon.*—141 *puer. is* (sic) Ms. R. *obstet* Ms. R.

NOTÆ

porto. Horat. Sat. 1. 6: 'Pueri lasanum portantes, œnophorūmque.'

Aptas] Ad navem deferenda impo-
nis.

141 *Ocyus ad narem*] Forte verba
sunt Damæ imperantis puero, ut de-
ferre festinet impositum onus: vel
sunt Poëtae ad Damam.

Nihil obstat] Omnibus jam ad id
comparatis.

Trabe vasta] Syneedoche. Sic Hor-
at. Od. 1. 1. 'Trabe Cypria Myr-
toum pavidus nauta secet mare.'

142 *Ægæum rapias*] Rapide percur-
ras mare Ægæum, et quodlibet aliud.
Syneedoche.

Ægæum] Maris Mediterranei si-
nus est amplissimus, Græciam inter
et Asiam minorem. Ita vocatur, vel
ab Ægeo Thesei patre, vel ab Ægea
Amazonum Regina, qui in eo perie-
runt. Vel ab urbe Enboica Æge, ut
vult Strabo. Plinius iv. 11. sic ha-
bet: 'Ægeo mari nomen dedit scopulus Tenedum inter et Chium, verius quam Insula, Aex nomine, a spe-
cie caprae, quæ ita Græcis vocatur, (αἴξ) in medio mari repente exiliens.'

Solers luxuria] Blanda, callida, pro-
videns te sibi velut prædam eripi,
velut mancipium et servum elabi et
perire sibi, si semel naviges, et ava-
ritiæ te mancipes et addicas.

Luxuria] Morum dissolutio, inquit

Festus, sicut luxa membra appellan-
tur, quæ soluta et suo loco dimota
sunt.

143 *Seductum*] Deceptum antea
corruptumque suis illecebris et vo-
luptatibus. Vel sensus est: nisi luxu-
ria, antequam navim concendas, mo-
nitis ab incepto cursu dehortetur ac
revocet: ductum vero separatim te
alloquitur, quia habet aliquid pudendum,
unde et arbitros removet. At non ita lucri cupiditas, immo aperte
agit; eo quod neminem pudet rem
facere, et angere.

Quo deinde, insane, ruis, &c.] Verba
sunt luxuriae Damam a navigando
deterrentis.

Insane] Qui tot molestias et discri-
mina non vereris.

144 *Quid tibi vis*] Quæ mens, quæ
ratio te ducit? Immo quis furor abri-
pit?

Calido sub pectore, &c.] Unde vero
hæc tibi insanias? An ex effervescente
bili? Forte his duobus versiculis in-
dicatur Dama adversus luxuriam fati-
gantem obductatus, ad iracundiam
usque.

Mascula bilis] Effeminatoris animos
amat luxuria, non mirum ergo si
damnat masculam bitem, velut furio-
rem; et Damam velut furiosum. Por-
ro sicut Virg. Eclog. viii. dixit mas-
cula tkura, sic Persius bitem masculam,

Intumuit, quam non extinxerit urna cicutæ ? 145
 Tun' mare transilias ? tibi, torta canuabe fulto,
 Cœna sit in transtro ? Veientanumque rubellum
 Exhalet vapida læsum pice fissilis obba ?

non sedaverit. An vero tu mure transcurras? An tu cœnam capies in transtro, nixus fune intorto? An et ras sedere potens emittat tibi odorem vini subrubri Veientani pice fætida corrupti? Ecquid intendis? An ut nummi, quos hic alueras

—145 quod non Ms. Gal. et C.—147 nunquam Veienta Ms. Gal.

NOTÆ

id est, fortē et validam, quam Stoïci cōtem fortitudinis vocabant, modo tamen ea non ut ducē, sed ut milite uterentur.

145 *Quam non extinxerit urna cicutæ?* Quamvis contraria contrarii cūrentur, at ardentem istam bilem vix levare aut sedare potuerit succus cicutæ copiosissimus, et plena urna, vas capacissimum; quamvis ille sit adeo frigidus, ut mortem pariat vel modicus. Vide supra, Sat. iv. ad vs. 2.

146 *Tun' mare transilias?* Te nimirum committes tam infido elemento, in quo sis ' digitis a morte remotus quatuor aut septem, si sit latissima tæda:' ut ait Juvenalis Sat. xii. 58. Tria refert Plutarchus, quorum pœniteret Catonem Censorium, areanum uxori revelasse; diem inutilem transgisse; et eo transmisisse nari, quo pedestre iter esse posset. Ex adagio Graeco, θαλάσση, καὶ πῦρ, καὶ γυνὴ κακὰ τρόπα.

Tibi, torta cannabe fulto, &c.] Tunc, o Marce Dama, tu vir honoratus jam et liber, poteris cibum in navi capere, ita ut pro sedili habeas funem nauticum, pro mensa transtrum, permixtus seilicet cum remigibus et nautis squalidis et agrestibus, qui solitus es mollius sedere, beatius vivere, domi, in otio, inter familiares, nitide, honeste?

Torta cannabe? *Cannabis* est genus

plantæ, e qua funes fiunt, et rudentes: immo et vestes apud Thracas, tam subtiles, ut lineæ videantur. Herodot. l. iv. num. 155.

147 *Transtro?* Trabs est transversa, scamnum et sedile remigum. Virgil. ' Considite transtris.'

Veientanum rubellum? Vinum ignobile, saporis injucundi ex agro circumjecto Veios urbem Hetruriæ, non procul urbe Roma. Horat. Sat. ii. 3. ' Qui Veientanum festis potare diebus Campana solitus trulla, vappamque profestis.'

148 *Exhalet rapida?* Tetros vapores tibique insolitos emittens, fastidium creet et ægritudines, et fortasse mortem extra patriam. Hen quo ruis? Lucelli scilicet aliquantuli gratia perdas quietem, voluptates, vitam?

Læsum pice? Infectum ex odore picis qua navis pariter et obba illitæ et obturatæ. Mos erat porro picandi vinum, id est, picem et resinam interdum adhibendi et immiscendi, ad condiendum veluti, addendasque vires, aut frangendas. De quibus Plin. xiv. 1. et 20. Plutarch. Convival. Quæst. v. 3. Illis autem ipsis condimentis vinum aliquando corrumpebatur, unde Martial. Epig. iii. 76. ' Resinata bibis vina, Falerna fugis.'

Fissilis obba? *Poculi genus, vel ligneum, vel ex sparto,* inquit Nonius Mar-

Quid petis? ut nummi, quos hic quincunce modesto
 Nutrieras, pergant avidos sudare deunces?
 Indulge genio; carpamus dulcia: nostrum est,

150

quincunce moderato, pergant tibi exudare deunces cupidos? Da te voluptati: rapiamus jucunda. Nostrum est munus, quod vitam ducis. At paulo post, eris favilla

150 *peragant arido* Puteani Codex et C. et quædam Editiones. Potest ferri utraque lectio: sed quæ ex utraque sunt mixtæ, omnes repudiandæ: *pergere sudare*, pro *sudare*, ut *saccre incipere pro facere* et similia. *Sudare* autem *deunces* usuras dixit ut opposeret quincuncibus usuris, quæ nullo labore

NOTÆ

cellus. Alii legunt *sessilis obba*, et sic rem explicant: vas latum habens fundum et ventrem, ita ut per se facile stet et sedeat, unde *sessilis obba* dicitur. Volunt aliqui esse doliolum, in quo navigantes plerumque sedeant.

149 *Quid petis? ut nunni, &c.*] Quis vero finis tibi propositus? Nimirum usura ingens et infinita, qualis maritima esse solet, sed labore et periculo perinde magno.

Hic] Romæ, sine labore, sine periculo.

Quincunce] *Quincunx*, uncias quinque significat.

Quincunce modesto] Fœnore modico, legibus licito, et avaritiæ notam laud metuente; nimirum quinis annuis, pro centenis. Leg. Tutor. Paragraph. 10. Digest. et Leg. 17. Dig. de usuris et fructibus. At vox ista, sicut et sequens, *deunx*, ampliori eget elucidatione. Itaque observa. Gravissima pridem usura erat *centesima*, qua pro centum nummis mutuo acceptis pendebantur duodecim annui, singuli pro mensibus singulis. Hnic vero proxima *deunx*, cum undecim reddebantur pariter pro centenis: sic et *dextana* erat, cum dceem: *dodrana*, cum novem: *bessalis*, cum octo: *septunx*, cum septem: *semis*, cum sex: *quincunx*, cum quinque: *trions*, cum quatuor: *quadrans*, cum tres: *sextans*, cum duo: denique *unciaria* usura vo-

cabatur, qua pro nummis centum unus duntaxat in fœnus solvebatur quotannis. Et hæc lege decemvirali potissimum probata, ut testatur Cornel. Tacit. Annal. I. v. Quæ tamen ob sceneriorum fraudes post abrogata, et ad semiunciariam redacta est. Vide infra mox ad vocem, *deunces*.

150 *Nutricras*] Fœnore auxeras, multiplicatas. Horat. Epist. I. 18. *pascere nummos* eodem sensu dixerat.

Pergant] Alii codices habent, *peragant*.

Aridos sudare deunces] Nimium fœnus et immodicum afferre, sudore et molestia pariter ingenti, ob navigationis trædia et pericula.

Aridos] Cupiditatem lucri nimiam in sceneratore arguit.

Deunces] *Deunx* pondus est seu mensura undecim unciarum, quasi una demta parte e libra seu asse, qui duodecim uncias continet. *Deunx* autem usura significat undenam annuam pro centenis; seu qua pro centum nummis annuo fœnore, undecim nummi dantur, ut dixi paulo ante. Hoc vero sane referendum videtur ad usuras maritimas, quibus lex nulla modum ponit, immo quæ culpa earent quantumvis magnæ, scilicet ob pericula maris, et ærumnas.

151 *Indulge genio*] Vide Sat. II. vs. 3.

Carpamus dulcia] Fugientes cum

Quod vivis: cinis et manes et fabula fies.

Vive memor leti: fugit hora: hoc, quod loquor, inde est.

et umbra, et sermo. Vitam age, mortem recordatus: tempus efflit. Id quod elo-

proveniebant.—153 *et quod loquor* Ms. Gal.

NOTÆ

vita et annis arripe voluptates. Hor. Od. 1. 11. ‘carpe diem.’ Epicuri apud Lactantium: ‘Voluptatibus,’ inquit, ‘quoquo modo possumus, serviamus. Brevi enim tempore nulli erimus omnino. Ergo nullum diem, nullum temporis punctum fluere nobis sine voluptate patiamur, ne, quia ipsi quandoque perituri sumus, id ipsum quod vixerimus, pereat.’

Nostrum est, quod vivis] Βίος βίον δεδμένος οὐκ ἔστι βίος, inquit Proverbiūm Græcum. Unde luxuria ait sibi acceptam referri oportere Damæ vitam hilarem, jucundam, quietam, voluptuosam, eo quod sine gaudiis ac voluptatibus vivere, non sit vivere.

152 *Cinis et manes et fabula fies]* Antequam moriaris fruere vita vitæque deliciis; nam brevi de te actum erit. Hæc ad mentem Epicureorum, qui cum corpore et animam interire putant; ut mox dixi: quod satis convenit loquenti luxurie: an vero potius secundum Stoicos, e quorum gremio Persius? Cic. Tuscul. Quæst. 1. num. 77. ‘Stoici,’ inquit, ‘usuram nobis largiuntur tanquam cornicibus: diu mansuros aiunt animos, semper autem negant.’ Et paulo post, c. 78. ‘aiunt manere animos, e corpore cum excesserint, sed non semper.’ Erit igitur sensus, *fies cinis*, nimis ex more cremato corpore tuo, post mortem, et in favillam per ignem redacto: deinde eris *manes*, id est, anima tua per aliquod tempus manebit et durabit apud Inferos. Postea vero

fies fabula, id est, redibis in prius nihilum: hæc enim catastrophe est vita et conditionis humanæ, quæ fabulæ in mundo velut in theatro et scena peractæ comparari solet.

Manes] Pro locis inferioribus *Manes* accipit Macrob. Saturnal. 1. 3. Virgil. Æneid. vi. pro pœnis, quæ sunt apud Inferos. Alii, pro Diis tantum bonis; nam Varro l. v. bonum antiquis manum vocari ait; hinc per antiphrasim quasi minime boni, (si Servio fides) Dii Inferi *Manes* appellantur. Porro animum a corpore separatum Antiqui *Manem* Deum vocabant. Hie sumitur pro anima corpore soluta. Horat. Od. 1. 4. ‘Vitæ summa brevis spem nos vetat inchoare longam. Jam te premet nox, fabulaque manes.’ Vide infra vs. 185. ad vocem, *Lemures*.

Fabula fies] Interpretantur vulgo locum hunc, sicut et Horat. mox cit. de Inferis, de quibus et Poëtæ et Philosophi tot et tanta narrant et fabulantur. Atque ita duas voces, *manes*, *fabula*, idem significant. Protest etiam ita intelligi, *fabula fies*, id est, sola tui memoria restabit, et sermo de te forsitan faciendus. Vide supra tertiam hujus loci interpretationem, ad hanc vocem, *cinis*.

153 *Vive memor leti]* Horat. Sat. 11. 6. ‘Vive memor quam sis ævi brevis.’

Fugit hora] Vita sensim elabitur, ut tempus. Hor. Od. 11. 5. ‘Currit enim ferox ætas.’ Virgil. ‘Fugit irreparabile tempus.’

En quid agis? dupli in diversum scinderis hamo:
 Huncine an hunc sequeris? subeas alternus oportet 155
 Ancipi obsequio dominos; alternus oberres.

quor, exinde est. Ecce quid facis? Hamo gemino distraheris in diversas partes. An illum sectaberis, an istum? Necesse est ut subjaceus duobus dominis ricissim,

155 *Huccine* Edit. Steph.

NOTÆ

Hoc, quod loquor, inde est? Temporis et vitæ fugientis partem etiam absumo aliquam loquendo tecum. Horat. Od. 1. 11. ‘Dum loquimur, fugerit invida Ætas: carpe diem.’ Læva paulum mens erat Turnebo, cum xx. 1. hunc locum sic intellexit; quia perit sensim rita, inde tibi loquor ut te moneam jubeamque carpere gaudia, antequam tibi pereunt. Multo aliter, et cum aliis, magisque ad sensum Horattii Persique D. Hieronym. Comment. in Epist. ad Galat. iii. 6. ‘Breve est,’ inquit, ‘vita istius currienlium: hoc ipsum quod loquor, quod seribo, quod relego, de tempore meo, mibi aut crescit, aut deperit.’

154 *En quid agis?* Hactenus Prospopœia illa et dialogus perelegans. Jam vero Stoicus ad Damam: En igitur ad diversa contrariaque traheris, huc ad quietem et voluptates a luxuria, illuc ad lucrum et laborem ab avaritia, quid igitur facies? Quo te convertes? Jamne sentis et fateberis te esse servum, et duram sub duris dominis servire servitatem?

Duplici in diversum scinderis hamo? Varia duplicitis servitutis necessitate oppressus quasi discinderis.

Hamo? Prorsus ad rem est quod initio Libri de invidia et odio Plutarchus ait; *ritium hanis esse quasi pluribus instructum et armatum, πολυάγκαστρον*: certe pura virtus rara avis: qui luxuriæ sordes effugerit, et foeda voluptatum cavebit lenocinia, is *ha-*

mo

capietur avaritiæ; vel contra. Metaphora est a piscatione, in qua pisces hamo seu esca diversa et multiplici quandoque inescantur, ut capiantur alterntro.

155 *Huncine an hunc sequeris?* An avaritiam, an Luxuriam? otium, an sudores? lucrum, an voluptates?

Subeas alternus oportet? Quid si utrique serviendum? modo huic, modo illi obtemperans, quam miser! haud profecto simpliciter fueris!

156 *Ancipi obsequio dominos?* Binæ dominatrices vicissim sequens, dubius interim, utri potissimum te addicas.

Obsequio? Reconditum in hac voce sensum vulgus haud expiscari, monent doctiores: non est obsequium, ut putant, famulatus, vel opera alicui navata; sed patientia et indulgentia erga alios nimia, qua eorum voluntati et libidini plus æquo obsecundatur, etiam contra fas et rationem, ut vulgo faciunt assentatores. Terentius in Andria, *obsequium* opponit *veritati*, qua vel amici nonnunquam offenduntur, adeo nolunt homines proprios nævos et errores videre, vel audire. ‘Obsequium amicos, veritas odium parit.’ Quem locum et sententiam illustrat Cicero in Lælio, num. 91. ‘Molesta,’ inquit, ‘veritas est, siquidem ex ea nascitur odium, quod est venenum amicitiae: sed obsequium multo molestius, quod peccatis indulgens præcipitem amicem ferri sinit.’

Nec tu, cum obstiteris semel, instantique negaris
Parere imperio, Rupi jam vincula, dicas.
Nam et luctata canis nodum abripit: attamen illi,
Cum fugit, a collo trahitur pars longa catenæ.

160

Dave, cito, hoc credas jubeo, finire dolores

dubio servitio, et ricissim obambules circa illos. Et quando tu repugnaveris semel, et recusaveris obediere urgenti mandato, ne propterea dicas, modo catenæ fregi. Etenim canis etiam obagitando vinculum aufert: nihilominus quando aufugit, longa pars catenæ raptatur abs cervice illius. Sic Chæstratus rodens unguem virum dicit ista: o Dare, volo ut his fidem habeas: cogito

157 nec cum tu MSS. Gal. et R.—159 et tamen Ms. Gal. et C. arripit, ast tamen Edit. Steph. abrumpit tamen Ms. R.

NOTE

Et paulo post: 'in obsequio conitas adsit; assentatio vitiorum adjutrix procul amoveatur.'

Oberres] Perpetua discursatione circa utrumque dominum, ut satisfiat contraria etiam imperantibus; non sine gravi immo intolerabili molestia.

157 *Nec tu, cum obstiteris semel]* Ne vero dicas te alteri repugnaturum, vel utrique, nimium savienti; sieque liberum fore a servitute illa vitiorum durissima.

Semel] 'Hirundo una non facit ver,' inquit Aristoteles, 'nec parit aut tollit habitum, οξυ, unus aut alter actus.'

158 *Rupi jam vincula, dicas]* Non rupisti, inquam, sed rejecisti mox tibi rursum injicienda. Ovid. Amor. Eleg. III. 10. 'Scilicet asserui jam me, fugique catenas.' Hor. Sat. II. 7. 'O toties servus! Quæ bellha ruptis, Cum semel effugit, reddit se prava catenis.'

159 *Luctata canis, &c.]* Probat a simili. Canis cum diu multumque catenam excussit, aut dente morsuque aliqua parte fregit, fugique; attamen quia pendentem collo catenæ partem trahit, non difficile reducitur, religaturque firmius et arctius quam antea. Sic plane tecum agetur

hominem longa vitiis ac diurna servitute mancipato. Semel iterumque forsitan aliquando resistes, eorum importuna solicitatione fatigatus; at paulo post iis te ulti addices turpissime, aut occasione, aut vchementia abstractus et impulsus, nimirum propensionem ad ea retines et circumfers longo usu conflatam, quam frangere non ita facile est et promtum.

Nodum] Catenæ nodos, vincula. Synecd.

160 *Trahitur pars longa catenæ]* Vulgo dicimus de eo, quisquis instans exitium aut periculum eluctatus est semel, aut etiam aliquoties; is non est liberatus qui suam catenam trahit. Loem hunc Persii integrum adumbbravit Seneca, de Vita beata: 'Ei qui ad virtutem tendit, etiamsi multum iam processit, opus est aliqua fortunæ indulgentia, adhuc inter humana luctanti, dum nodum illum exsolvit, et omne viuculum mortale.' 'Qui ad superiora progressus est, laxam catenam trahit, nondum liber, jam tamen pro libero.'

161 *Dave, cito, &c.]* Confirmat exemplo e Menandri Eunucho, quem, personis et quibusdam immutatis, transtulit Terentius. *Huic Phædria,*

Præteritos meditor: (crudum Chærestratus unguem
Abrodens ait hæc.) An siccis dedecus obstem

finem imponere quamprimum prioribus molestiis. Numquid ego probrum obsistam

163 *arrodens* Ms. Gal.

NOTÆ

illi est Chærestratus, huic Parmeno est, illi Davus, Personæ Comiceæ. Quod et annotavit vetus Schol.

Dare] Nomen servi apud Menandrum Atheniensem Comediarium scriptorem. Servis apud Romanos nomina haec frequentia, Statins, Dionysins, Stichus, Hera: sicut Athenis, Davus, Geta, ex quo Daci, qui antea Davi, bello subacti fuerant: apud Syros, Dama: in Paphlagonia Tybius: apud Phryges, Manes, Mida: Lacedæmoniis, Helota: Argivis, Gymneta: Cretensibus, Epharniota, Clarota, Mnota: Thessalis, Penesta: Syracusanis, Eustatonus: Sicyoniis, Corynephors: Mariandinis Bithyniæ populis, Doryphorus, &c. Alex. ab Alex. III. 20.

Finire dolores] Nuntium remittere amoribus, qui mili sunt tot dolorum cansæ. Hos Plantus in Mercator. Prologo sic perstringit: 'Amorem hæc cuncta vitia sectari solent, Cura, ægritudo, nimia elegantiæ, &c. Sed amori accedunt etiam hæc quæ dixi minus, Insomnia, ærumna, error, terror et fuga, Ineptia, stultitiaque, adeo et temeritas; Inelegantia excors, immodestia, Petulantia, cupiditas et malevolentia. Inhæret etiam aviditas, desidia, injuria, Inopia; contumelia et dispendium, Multioquum, pauciloquum.' Virg. Ecl. III. 'Quisquis amores Aut metuet dulces, aut experietur amaros.' Sed ipsum Phædriam amatorem miserum audire, immo spectare velutine pigeat, ut ipsius etiam nos misereat. Is apud Terent. Act. I. Scen. 1. sic loquitur:

'Indignum facinus! Nunc ego et Illam scelestam esse, et me miserum sentio: Et tædet; et amore ardeo: et prudens, sciens, Vivus vidensque pereo; nec quid agam scio.'

Finire dolores præteritos meditor] Relinquendo Chrysidem meretricem, quæ me properat amando perdere. Ut est apud Hor. Od. I. 8. Idem Sat. II. 3. scripserat de Phædria Terentiano, enjus locum integrum ibidem expressit. 'An potius mediter finire dolores?

162 *Crudum Chærestratus unguem abrodens]* Præ dolore, quod ab amica exclusus: vel præ ancipiti incertoque consilio, cogitabundus totus, et secum ipse luctabundus, num ad eam quæ exclusit redeat, an deserat quam perdite amat. Pers. Sat. I. vs. 106. 'Nec demorsum sapit unguem.' Hor. Sat. I. 10. 'Vivos et roderet ungues.'

Chærestratus] Jnvenis amatorem Chrysidis meretriculæ, apud Menandrum, ut dixi.

163 *Ait hæc]* Ad Davum nempe fidum sibi famulum.

An siccis dedecus obstem cognatis] An tædis ego amoribus eam, ut ante, perditum bonam famam gentis meæ, in qua, præter me, sunt omnes honesti, casti, sobrii?

Siccis] Siccus temperantem virum, madidus ebriosum ac vinolentum saepè indicat. Plant. ntrumque ponit Asinar. Scen. xiv. 'Ego præter alias virum meni sui rata Siccum, frngi, continentem.' Et paulo post: 'Seito illum madidum, nihil, incontinentem.' Horatius Epist. I. 19. Item Od. I. 18.

Cognatis? an rem patriam rumore sinistro
 Limen ad obscoenum frangam, dum Chrysidis udas 165
 Ebrius ante fores extincta cum face canto?

consanguineis meis sobriis? Namquid patrimonium elidam ad portam impuram, mala fuma, quando ego temulentus cano ante humidam Chrysidis januam, teda ex-

165 *udas*; sed MSS. habent *udas* pro v. 1. cum gloss. *inunctas*. Ms. Gal.

NOTÆ

siccis posnit, pro *sobriis* et *jejunis*. Tullius pariter *horridum* et *aridum* vocat vitam hominis frugalis; pro Quintio, num. 93. Item Sexti Roscii Amerini probat innocentiam, e *victu arido*. n. 75.

164 *Rem patriam frangam*] Patrimonium dilapidem et effundam in meretricios amores. Quod *expatrat*, vocabulo sane significantissimo, vocat Catullus Epigram. xxx, in Cæsarem. ‘An hæc sinistra liberalitas Parum expatrat? An parum hellnatus es? Paterna primum lancinata sunt bona,’ &c. Hor. Sat. 1. 2. ‘Bonam deperdere famam, Rem patris obli-
 mare malum est,’ &c.

Rumore sinistro] Qui jam de mespargitur et volat: quanquam, ut habet Ovidius, ‘Turpis amor surdis auribus esse solet.’

165 *Limen ad obscoenum*] Ante fores, vel in domo impuræ et flagitiosæ mulieris, ad quam velut ad scopulum frangor et illidor; et mea mecum deperduntur bona, fortunæ, fama, &c.

Obscoenum] Vox a *cæno* facta, ut volunt aliqui: at Varro a *scena*, ubi turpia quævis dicuntur, trahit originem: alii ab Oscis populis Italiae in Campania, turpi libidine et spurcitia famosis.

Chrysidis] Famosum erat secontum, ejus est mentio apud Athen. XIII. 3. Porro nomen ab auro, forte ob *poscnummia oscula* meretricum, quod ait Apuleius I. x. de Asino auro.

166 *Ebrius*] Comessatio sequitur epulas; Cererem et Bacchum Venus.

Udas ante fores] Seu laerymis; seu unguento, ex more amantium: ut notat vetus Schol. vel etiam vino, ut abunde probat Plaut. Curenl. sc. 1. et 2. ubi lenæ fores vino amator conspergit, et odore vini illecta illa januam pandit, et prodit foras, amantique ab blanditur. Interpres quoque Aristophanis in Plutum, ait Laidem a multis adamatam Thessalis, qui præ amore vestibulum ejus vino irrigabant. Parum ad rem est quod affert nonnemo, solitos aqua perfundi januæ cardines a mulieribus, ad fallendos maritos; Chrysis enim marita non erat. Melius fortasse, ne strepitum ederet aperta janua, et a vicinis audiretur. Nam apud Plant. loco mox citato adolescens laudat ‘ædes festivissime apertas,’ quibus ‘nec mutit carlo?’ dein jubet servo: ‘tace; occultemus lumen et vocem.’

Extincta cum face canto] Cum per venerant amatores ad ædes amicarum, facem extinguebant, ne agnoscerentur; et ante januam, nocte sæpe integra, amatoria carmina cantabant. Plautus, loco citato. Horat. Sat. 1. 4. ‘Ebrius, et (magnum quod dedecus) ambulet ante Noctem, cum facibus.’ Quod vero Marcilius extinctam facem vult esse signum exclusionis, videtur hic non habere locum, ut si faciem projectam aut jacentem Persius dixisset, quemadmo-

‘Euge, puer, sapias: Dis depellantibus agnam
Percute.’ Sed cense’n’, plorabit, Dave, reicta?
‘Nugaris: solea puer objurgabere rubra,

tincta? Macte animo, o puer, sapiens esto, et agnam macta Numinibus averrucis. At, o Dave, putasne quod Chrysis a me deserta lacrymabitur? Nugas agis. Certe, o puer, castigaberis sandalio rubeo, ne deinceps vacillare cupias, et angustos

NOTÆ

dum Propert. Eleg. I. 1. ‘Semper et exclusi signa jacere facies.’

Canto] Insignem et elegantem ejusmodi cantilenam scripsit Horat. Od. III. 10. ubi sic est, ‘Extremum Tanaïm si biberes Lyce, Sævo nupta viro, me tamen asperas Porrectum ante fores objicere incolis Plorares Aquilonibus. Audis quo strepitu janna,’ &c. Et in fine. ‘Non hoc se super erit liminis, aut aquæ Cœlestis patiens latus.’ Ovid. Fast. 5. ‘Ebrius ad durrum formosæ limen amicæ Cantat.’ Hoc Plautus dicit, ‘occire ostium.’ Mercat. seen. 4. Pers. seen. 15.

167 *Euge, puer]* Gratulatur Davus Chærestrato saniorem mentem, quam testatur. *Sapias*, perge in tam bono consilio, errorem aliquando tandem agnoscens.

Dis depellantibus] Diis insaniae averrucis, et fatum amorem amoventibus: forte Castori et Polluci, qui valere plurimum credebantur ad avertenda mala: *agnam percute*, sacrificia, tam pro gratiarum actione, quam ut faxint te perstare in laudabili proposito. Horat. Od. II. 17. ‘Nos humilem feriemus agnam.’

168 *Sed cense’n’, plorabit]* Jam vacillat juvenilis animus: veretur scilicet ne doleat Chrysis si eam relinquit, jam proprii oblitus mali. *Cæcus amor!*

Plorabit, Dave, reicta] Sunt pro armis mulieri, meretrice vero imprimis, lacrymæ. His libertati amantium insidiantur; his meliora cogitantes expugnant. Unde Terent. Eu-

nuch. seen. 1. ‘Hæc verba mehercule una falsa laernmula, Quam oculos terendo misere vix vi expresserit, Restingnet: et te ultro accusabis; et ei dabis Ultro supplicium.’

169 *Nugaris]* Siccine vis finire dolores, qui tam parum tibi constas? inquit servus frugi ad herum amore insanientem: profecto nugas agis in re seria. Vix unguis malæ bestiæ meretricis effugies: et dolebit tibi gravius quam ante. Qnod si illa te intellexerit, actum est, elndet, peristi.

Solea puer] Quod bis jam Davus ad Chærestratum dominum ait, *puer*, non vacare putandum est. Hinc nimis suam ei servitutem blande objicit, quia libidini servit, miserum plusquam Davus ipse mancipium. *Soleæ crepidæ* muliebres, quibus planitarum calces tantum infimæ teguntur, ceteris prope nudis, et teretibus habenis vinctis. His etiam usi homines mulieris non sine dedecore, ut testatur Geil. XIII. 20. Alex. ab Alex. v. 18. Tull. act. 7. in Verrem n. 85. et in L. Pisonem n. 13. utrique exprobrat quod prodirent *soleati*: et de hunc resp. num. 44. P. Clodio *cro-cotam, mitram, muliebres soleas*, objicit.

Objurgabere] Etiam andebit petulans meretrice verberare te, solea pulsare nates, ut est apud Juvenal. Sat. VI. vs. 611. atque ut habet Terentius in Eunucho: ‘Tibi committigabitur sandalio caput.’ S. Chrysost. Homil. 14. ad populum Antioch. et alibi saepe enarrat, quam et quot indignis modis

Ne trepidare velis, atque arctos rodere casses. 170
 Nunc ferus et violens: at, si vocet, haud mora, dicas,
 Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum arcessor, et ulti
 Supplicat, accedam? Si totus et integer illinc

laqueos arrodere. Tu quidem modo ferox es et rehemens. Verum si accersat te, statim dices: Ergo quid agam? Au non ibo ad eam, tunc quando me vocat, et sponte rogat? Si totus et integer inde recesseras, neque tunc ire debes. Ille ille,

unctas C.—170 *nec trepidare* Ms. Gal.—172 *nec nunc cum arcensor* Ms. Gal.—173 *supplicet* Edit. vulg.

NOTÆ

abuti soleant meretrices stolida amatorum patientia.

Rubra] Delicatulæ mulieres purpureas amabant soleas, auro etiam distinctas, interdum et gemmis.

170 *Ne trepidare velis]* Chrysis te objurgabit; ut ita castigatus, deinceps non tentes ullum suis e laqueis effugium. Alii sententiam hanc a priori sejungunt, interjecto puncto: ut sensus sit; frustra est quod trepidas, et videris quærere libertatem, immo vero plane iretitus, ut es, et captus, malis assuesce. Terent. jam cit. ‘Te redimas captum quam queas minimo: Et ne te afflites,’ &c.

Trepidare] Videtur positum hic pro festinare, ut apud Horatium sæpe, et alios. Od. II. 4. ‘Octavum trepidavit ætas Claudere lustrum.’ Si tamen proprius rem intueamur, hic non significat properare, ut citato Horatii loco: *nec tremere et cunctari*, ut vulgo: sed *luctari et jactare se*, quasi ad excutiendum jugum. Ita Casaub. Quo sensu usurpatur a Seneca l. III. de Ira. ‘Sic laqueos fera dum jactat astringit: sic aves dum viscum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt.’ Et Propert. Eleg. II. 3. mox citandis.

Arctos rodere casses] Metaphora a feris retia, quibus captæ sunt, frangere conantibus.

171 *Nunc ferus et violens]* O Chæ-

restrate, nunc quidem absente Chryside virum te præstas, audacem, fortem. At ubi illa te accerset, heu fractus et mollis videbere. Propertius Eleg. II. 3. ‘Ae veluti primo taurus detrectat aratra; Mox venit assueto mollis ad arva jugo. Sic primo juvenes trepidant in amore ferores: Dehinc domiti post hæc æqua et iniqua ferunt.’

At, si vocet, &c.] Ubi primum Chrysis te revocabit, sine mora, sine cunctatione, dices, an igitur deseram? Nimirum te vinci et expgnari etiam gaudebis, et apud te inquies, num quid ego tam blande ab illa accersitus rogatusque possum non redire?

172 *Ne nunc, cum arcensor, &c.]* Ex Menandro Terentius, Eun. scen. 1. ‘Quid igitur faciam? Non eam, ne nunc quidem Cum accessor ulti,’ &c. Et ex utroque Horatius, Sat. II. 3. jam cit.

173 *Si totus et integer illinc Exieras]* At ego Davus tibi fidelis, o here, respondeo: te nec oportere ad Chrysidis servitutem reverti, etiamsi revocet, et ulti supplicet; siquidem ad illa non corpus tantum extulisti, sed et animum, cor, affectum; adeoque integer et totus evasisti. ‘Anima magis est ubi amat, quam ubi animat.’ Plaut. Asinar. scen. 3. ‘Fixus hic apud nos est animus tuus clavo cupidinis.’

Exieras, ne nunc? Hie, hie, quem quærimus, hic est,
Non in festuca, lictor quam jactat ineptus.

175

Jus habet ille sui palpo, quem dicit hiantem

*quem investigamus, ille est: non vero is quem apparitor vanus agitat in vindicta.
An sui dominium possidet adulator ille, quem avidum trahit ambitio candidata?*

175 *lictor quem* Ms. R. *iniquus* Ms. Gal.

NOTÆ

174 Ne nunc? Alii explicant: si prouersus excusseras meretricis et libidinis jugum, signa dabis certissimam libertatis, cum nec rogantem audies. Alii legunt, *nunc nunc*; et jungunt cum sequentibus; sed multo minus placent, videnturque truncare priora. Itaque concludit hic Stoicus syllogismum per apopsisem, quæ suppleri potest sic: ergo, o M. Dama, tandemne capis discrimen ingens inter libertatem animi, et libertatem corporis? præterea, videsne non eum esse continuo liberum animo, qui semel aut iterum reluctatus est vitiis, et importunam eorum servitutem tentavit excutere? Spectasti certe Chærestratum illum corpore liberum, sed libidini servientem frustra trepidasse, et Chrysidis hand potuisse declinare aut frangere laqueos, quamvis id conatus sit facere, et jugum amoliri.

Hic, hie, quem quærimus, hic est? Qui oblatam spernit occasionem aut libidinis explendæ, aut faciendi lucri, &c. hie, hie, inquam, vere animo liber est, hic est, quem quærimus, et quem in te, o Dama, non invenimus.

175 Non in festuca, &c. Talis vero non est, quem Prætor vindicta facit liberum civili, quod unum potest, libertate.

Festuca] Quidam accipiunt pro virga, seu bacillo, adeoque vindicta, quam Lictor Prætori offerebat, inquiunt, e fascibus extractam, ut ea, de more, manumittendi caput pulsata,

ret, ut supra explicavimus. Alii vero pro stipula, quam dicunt in corpus ejus qui liberabatur, injici et inspergi solitam a Lictore, teste Plutarcho, de sera Dei vindicta. Plant. Mil. Glor. iv. 1. 15. 'Quid? Ean' ingema, an festuca facta e serva libera est?

Lictor] Apparebant Prætori sex ministri seu Lictores, tum honoris causa, tum ministerii.

Quam] Sic legunt alii, et ad *festuca* referunt, quam a lictore jactari mos esset: alii, *quem*, et referunt ad eum, qui asserebatur in libertatem, eo modo quo mox diximus.

Jactat] Hoc etiam alii explicant aliter; vel *jactut*, id est, festuca in jicit; vel *jactat Lictor*, id est, ostentat populo hominem e servo liberum drepente factum.

Ineptus] Vel Lictoris epitheton, contentum indicans: vel significat non valere ad conferendam animi libertatem, sed tantum ad civilem.

176 Jus habet ille sui, &c.] Alind exemplum de ambitioso, quod rursum ineutit Damae Stoicus, ad eum plenius convincendum. An, inquit, talis homo habet sui potestatem, et animi libertatem? Seneca dicit, *araros non habere diritias, sed a dirituis haberis*. Et de Laide jactabat Aristippus, ἔχω, ἀλλ' οὐκ ἔχομαι.

Palpo] Sunt qui ablativum dicant a nomin. *palpum*, id est, illicium, blandimentum: at cum aliis melius accipies in nominativo, *palpo, onis*, id est,

**Cretata ambitio? Vigila, et cicer ingere large
Rixanti populo, nostra ut *Floralia* possint**

Vigil esto: atque abundanter cicer clargire plebi jurganti, ut ectuli ad solem expositi commemorare queant nostra Flora festa. Quidnam honestius? sed quando

177 *placebat vigilu: sed nihil muto. Casaubon.*

NOTE

adulator. *Palpare*, proprie est, manu mulcere, tractare, explorare; et per metaphoram, significat explorare hominum mentes, prætentare voluntatem, ad gratiam ab iis surripiendam. **Hic** ponitur pro ambitioso, qui prensat cives, et auram popularem captat, ut eorum suffragia demereatur, et sic ad honores et dignitates perveniat.

Dicit] Per Tribus circumducit, ad gratiam populi Romani auecupandam. Alii legunt, *tollit*, perinde est. *Hian-tem*, anhelantem ad honores, ac velut aperto ore appetentem.

177 Cretata ambitio] Mos erat Magistratum aliquem ambientibus circumire in ueste candore splendida. Non enim illi contenti insito lanae colore, cretam addebat in vestem, ut candesceret, immo splenderet. Unde καὶ ἔξοχὴν dieti *Candidati*: hinc et a vulgo discreti, cui alba quidem sed non candida toga erat. Hæc eruditæ Just. Lips. Elect. i. 13. ubi et citat Isidorum, xiv. 21. ‘Fit toga addito quodam cretae genere candidior’; et hæc ipsa Persii verba afferit, multaque alia, ut probet quotidianam olim Romanis togam fuisse albam, quamvis certis diebus candidiores et splendidiores prodirent ob vestem seu recentem, seu cretam. Hinc porro discrimen jubet poni inter vestem pullam, quæ funebris tantum; et sordidam, sive sordidatam, id est, contractis sordibus fuscam, qua utebantur supplices. De quibus omnibus ille fusa, ibidem.

Vigila, et cicer, &c.] Prosopopoeia

ambitionis homini honorum cupido præcipientis, quo paeto popularis fiat, et dignitates adipiscatur. *Vigila*, inquit, summo mane disurre, labora, exerce te in hac urbana militia: sic enim Tullius ad Attic. vocat *Candidatorum* vitam. Ante lucem ito ad cives, eisque salutem diemque prosperam appicare, operam tuam et officium sponde, ut eorum tibi pares benevolentiam.

Cicer ingere large] Legumina varia sparge abundanter in vulgus, fabam, cicer frictum scilicet, &c. sic *Ædiles* viam sibi muniebant ad superiores Magistratus per missilia ejusmodi et congiaria, maxime in *Floralibus*. Alex. ab Alex. vi. 8. Horat. Sat. ii. 3. ‘In cicere atque faba, bona tu perdasque lupinis.’ Martial. de impensis, in *Floralibus*: ‘Et populare sacrum bis millia dena tulisset.’

178 Rixanti populo] Donaria certatim excipientibus et saepe rixas moventibus aliis in alios, præ aviditate colligendi et plus habendi, adeo ut e rixis cædes non raro contingenter.

Nostra ut *Floralia* possint, &c.] Ut istius liberalitatis memoria transeat ad posteros, senibus eam ad filios ac nepotes referentibus.

Floralia] Flora, mulier impudica, arte meretricia ingentes acquisitas opes Populo Romano ex testamento legavit, ea conditione, ut natalis suus dies festus haberetur. Huic itaque, procurantibus *Ædilibus*, iudi quotannis celebrabantur omni lascivia pleni, convenientes quidem memorie meretrix-

Aprici meminisse senes. Quid pulchrius?—At cum
Herodis venere dies, unctaque fenestra
Dispositæ pingueam nebulam vomuere lucemæ,

180

illuxit dies Herodis, et aptatae lampades ad fenestram delibutam, ferentes violas,

180 *junctaque, sed cum gloss. picta.* Ms. Gal.

NOTÆ

cis, ut notat Laetantius i. 20. *unde et erubuit Populus ipse Romanus Indos Florales exhiberi integros coram C. Porcio Catone, qui propterea e Theatro discessit, ne præsentia sua spectaculi consuetudinem impeditret, ut refert Valer. Maxim. ii. 10. Postea vero, ut tanto pudori color quereretur, Floram dixerat Deam florum, colebantque quarto Kalendas Maii, sen die 28. Aprilis, quasi ut sata felicius crescerent. Ovid. in fine iv. et in v. Fastorum. Macrobi. Saturnal. i. 4. S. Augustin. de Civit. Dei, vi. 7. Alex. ab Alex. mox cit.*

179 Aprici] *Senes amant aprica loca, id est, sole tepentia, in quibus deficientem cum atate calorem fuentes, maxime circa meridiem, nungis indulgent, unde Proverb. μεσημβρινὸς λῆπος. Interdum et laudant tempora se pueris acta, ut ait Horatius ad Pisones.*

Quid pulchrius?] *Quid gloriosius, quam se posteritati commendare per munificentiam et honores, inquit ambitione, ad animum hominis sibi mancipandum: vel ironia est Stoici ambitionis insaniam deridentis.*

At cum Herodis venere dics?] *Jam et superstitionis suas partes agit, sibique obnoxium vult habere hominem. Quia vero Romæ superstitionis damnabuntur omnes externi ritus, omnis religio peregrina; hinc Persius exempla Judæorum accersit e Syria, et Aegyptiorum apud Isis coleba-*

tur; aut certe Romanorum quorundam eas religiones observantium superstitiose.

180 Herodis] *Triplex fuit Herodes, primus Antipatri filius, Rex Judææ dictus a Romanis, sub quo natus Christus Dominus: qui et paulo post mortuus velut Christus et Messias est observatus a nonnullis, qui inde Herodiani vocati sunt. Alter fuit Herodes prioris filius, cognomine Antipas, sub quo mortuus Christus. Tertius Herodes Agrippa, Aristobuli filius, Jacobi Apostoli interfector, vivente Persio adhuc regnabat. Hujusne, an primi mentio sit hoc loco, nec doctissimi decernunt. Vetus Interpres sic habet: 'Herodes apud Judæos regnavit temporibus Augusti, in partibus Syriæ. Herodiani ergo diei natalem Herodis observant, ut etiam Sabbathum: quo die lucernas accensas et violis coronatas in fenestris ponunt.'*

Herodis dies] *Dies Judæis Herodi Regi subditis festi, seu ob ejus natalem, seu ob susceptum ab eo Principatum.*

Unctaque fenestra] *Seilicet ob exundans oleum e lampadibus in signum letitiae accensis, et ad fenestras ex ordine collocatis.*

181 Dispositæ pingueam nebulam vomuere lucernæ] *Fumum densum et crassum emittunt lucernæ in fenestris dispositæ: portantes violas, floribus etiam ornatae: ut mox dictum e vet.*

Portantes violas, rubrumque amplexa catinum;
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino;
Labra moves tacitus, recutitaque sabbata palles.

exhalant fuliginem crassam; et innat cauda thynni rubeam patinam complexa; et vas fictile candidi coloris redundat vino; tunc secreto agitas labia, et expallescis

NOTÆ

Schol. Locum hunc mire illustrat Just. Lips. Elect. I. c. 3. ubi haec scribit: 'Mos apud Romanos recep-
tus; in omni privata publicaque læ-
titia januam lauro ac lucernis ornari.
—Eiusmodi lucernæ pensiles crant:
et catenulis suspendebantur accensæ
ad ædiam januas aut fenestras. Vi-
dimus ipsi in Italia æreas ejusmodi
lueernas complures, quas intellexit
etiam Poëta Princeps, *Pudent lychni
laqueuribus aureis.*' Quod hæ lucer-
næ ad januam, præter Juvenalem
Tertullianus docet ad uxorem lib.
xi. 'Moratur Dei ancilla in lari-
bus alienis, et inter illos omnibus hono-
ribus Dæmonum, omnibus solenni-
bus Regum, incipiente anno, incep-
tente mense, nidore thuris agitabitur:
et procedet de janna laureata et lu-
cernata, ut de novo consistorio libi-
dinum publicarum.' Quod vero ad
fenestras etiam, probat ex hoc Persii
loco, quem affert ibidem: Vide Ju-
venal. Sat. xii. 92. et ibi annotata.

182 *Rubrunque*] Miniatum, seu e terra rubra. Sic Martial. Epigramm. xi. 28. 'Paropsidem rubram posuit.' Et xiv. 114. 'Cumano rubicundam pulvere testam.'

Amplexa catinum cauda natat] Ingentem catinum implens thynni cauda in jure conditorio natat, epulantibus Iudeis, et festos dies agentibus.

183 *Cauda thynni*] Piscis notus, de quo pluribus locis Athenæus: Plin. ix. 15. sic habet: 'Præcipua magni-
tudine thynni. Invenimus talenta
quindecim pepondisse. Ejusdem can-
dæ latitudinem duo cubita et palmum,'
etc.

Tumet alba fidelia vino] Plena scili-
et fidelia, vas vinarium ex argilla.
Vide Sat. iii.

184 *Labra moves tacitus*] Tu super-
stiosus Iudeis te immisces, in eo-
rum proseuchis, seu precationibus;
et concipis vota tacito murnare, de
quo vide Sat. ii. 6. Horat. Epist. I.
16. 'Labra movet metnens audiri.'

Recutitaque sabbata palles] Cum Ju-
dæis colis Sabbata, tremens, et sto-
lide religiosus. Certe Iudeos ni-
mium haec in re superstiosos quis
non fateatur, eum hostes ingruentes
invadentesque Sabbato repellere, ac
tueri se, religioni ducerent; quin et
Christum Dominum incusarent et
eriminarentur, quod ægros sanaret
die Sabbati?

Recutita] Hypallage Judæi recentiti
dicebantur ob eireumeisam præputii
cunem: sic et Horatio *Apella*, id est,
sine pelle, scilicet in ea quam dixi
corporis parte, ejus circumcisio di-
vino jussu mandata designabat cordis
separationem a cupiditatibus, ut ait
Lactantius, et alii.

Sabbata] Vox est Hebraica requiem
significans, et diem hebdomadæ sep-
timam, Deo jubente per Mosem, Ju-
dæis feriatam, tum ut meminissent
orbis a Deo conditi et sex diebus
perfecti; tum etiam snæ ex Ægypto
liberationis. Hic vero *Sabbata* quam-
libet Iudeorum celebritatem indi-
care videntur, per metonymiam.

Palles] Sive ob jejuniū, quod ad
vesperam Judæi servabant; seu ob
metum superstiosum; seu ob squa-
lorem, et cinerem quo illi se consper-
gebant in Sabbatis saltem aliquibus.

Tunc nigri lemures, ovoque pericula rupto:

185

Hinc grandes Galli, et cum sistro lusca sacerdos,

ad sabbata circumcisa. *Tum larvæ atræ, et pericula ovo disrupto: deinde Galli ingentes; et Sacerdos cocles cum crepitaculo injiciunt terrorem Numinum, quæ fa-*

NOTÆ

Quæ omnia ridet Juvenalis, Sat. xiv. 96. et seq. et Persius hic. Male enim andiebant Romæ Jndæi, quos tumultuantes expulit Roma Imperator Clandius, Nero suppliciis cōcēnūit, Domitianus vexavit tributis: ut refert Suetonius.

185 *Tunc nigri lemures, &c.]* Neque solum afficit te superstiosus pallor, sed et subigit terror vanus e lemuri- bus, et futilibus portentis. Horat. Epist. ii. 2. ‘Somnia, terrores magicos, miracula, Sagas, Nocturnos lemures, portentaque Thessala rides?’

Lemures] Apuleius de Deo Socratis: ‘Animus virtute perfectus Genius vocatur. Animum humanum emeritis vitæ stipendiis corpore suo abjurantem vetere Latina Lingua Lemurem dictitatum reperio,’ inquit. ‘Ex hisce Lemuribus qui posterorum suorum curam sortitus, placato et quieto Numine domum possidet, Lar familiaris dicitur: qui vero ob adversa vita merita, nullis bonis sedibus, incerta vagatione, sen quodam exilio punitur, inane terriculamentum bonis hominibus, ceterum noxiis malis, id genus plenique Larvas prohibent. Cum vero incertum est, quæ cuique eorum sortitio evenerit, utrum Lar sit, an Larva, nomine Manem Deum nuncupant.’ Idem Apuleius in Apologia sic habet: ‘Duat tibi Deus obvias species mortuorum, quicquid Umbrarum est usquam, quicquid Lemurum, quicquid Manium, quicquid Larvarum oculis tuis oggerat, omnia noctium occursa, omnia bustorum formidamina, omnia se- pulcrorum terriculamenta.’ Plin. E-

pist. vii. 27. multa refert id genus nocturna phantasmata, tnm aliis cum sibi visa. Hic per *Lemures* significantur Umbræ nocturnæ et Larvæ domos infestantes, quæ omnia noctuum terriculamenta procurabantur seu averruncabantur, fabam noctu in Sacris jactando; testantur Varro, de Vita Populi Romani lib. i. ubi ait, ‘In Sacris fabam jactant noctu, et dicunt se Lemures domo extra jannuam ejicere:’ et Ovid. Fast. v. fuse rem explicat, et morem illum superstiosum persequitur: ‘Signaque dat digitis medio eum pollice junctis, Occurrat tacito ne levis umbra sibi. Cumque manus pure fontana perluit unda, Vertitur, et nigras accipit ore fabas. Aversusque jacit:—umbra putatur Colligere,’ &c.

Ovoque pericula rupto] ‘Sacerdotes qui explorandis periculis sacra faciebant, observare solebant ovum igni impositum, utrum in capite, an in latere desudaret. Si autem ruptum effluxerat, periculum portendebat ei pro quo factum fuerat, vel rei familiari ejus.’ Haec vetus Scholiastes. At aliud superstitionis genus de ovis ruptis narrat Plinius, xxviii. 2. ‘Huc pertinet,’ inquit, ‘ovorum ut exsor- buerit quisque calices, cochlearumque, protinus frangi, aut eosdem cochlearibus perforari.’ Veteres nimurum hominem la-di putabant per maleficium, si ovorum testæ acu perforarentur: quod ne eveniret, ovorum cochlearumque putamina statim frangebant ac pertundebant, ut maleficium occuparent atque averterent. Turnebus.

**Incussere Deos inflantes corpora, si non
Prædictum ter mane caput gustaveris alli.
Dixeris hæc inter varicosos centuriones ;**

ciunt corpora intumescere, nisi matutino tempore ter comederi caput allii præscriptum. Ista loquere apud Centuriones varicibus notatos, statim Vulsenius procerus

NOTÆ

186 *Hinc grandes Galli*] Nova palloris causa timorisque.

Grandes] Sive quia cothurnati, et hinc grandiores videntur; sive quod præcipue venerandi. Vide Fenestell. de Sacerdot. Rom. cap. 12. Alii volunt grandes appellari, eo quod illi utsi potest castrati grandescant potissimum, ut fere fit. Favet Juvenal. Sat. vi. 512. ‘Matrisqne Deum chorusrus intrat, et ingens Semivir, obsecno facies reverenda minori, Mollia qui raptæ sequit genitalia testa.’

Galli] Sacerdotes Cybeles, ita dicti a Gallo Phrygiæ fluvio, enjus potus furorem inducit usque ad exsecutionem virilium. Fenestell. loco mox citato, Plin. xi. 49. et Varro apud quem *gallare* est furere instar Gallorum. Ovid. Fast. iv. ‘Inter, ait, viridem Cybelen altasque Celenas Annis it insana nomine Gallus aqua. Qui babit inde, furit,’ &c.

Cum sistro lusea Sacerdos] *Sacerdos* *Isidis* *Ægyptiorum* *Dæw*, in ejus *Sacris* ferens crepitaculum ex ære vel argento: sicut Galli cymbalum. De his fuse ad Juvenal. Sat. vi.

Sistro] *Σεῖστρον*, a *σεῖω*, *concusio*.

Lusca Sacerdos] Insana, vitiosa, siue ut alibi pro stulto ponitur. Vel revera uno orbata oculo, seu irato illi *Isis* pereussisset lumen sistro, ut aiunt Juvenalis, Sat. xiiii. 93. et Ovidius, lib. 1. de Ponto, Eleg. 1. seu quod ‘Nubiles deformes cum mari- tos non invenerint, ad ministeria Deorum se conferant:’ quod aiunt veteres *Gloss.* hic.

187 *Incussere Deos*] Injiciunt me- *Delph.* et *Var. Clas.*

tum *Syriae* *Dæw*, *Cybeles*, *Isidis*, le- vibus animis occidentes, illam furore concutere, hanc plagis, ulceribus, morbisque afficere et affligere: quæ tamen incommoda et ægritudines a causis naturalibus proficiuntur, ut eruditæ disputat *Arætæus* lib. de acutis morbis, cap. 9. ubi explicat eur *Syrios* *Ægyptiosque* tetra hæc ulceræ divexent potissimum.

Deos inflantes corpora] Tumorem in corpus immittentes, nisi placarentur, ut credebant. *Martial. Epigramm. iv. 43.* ‘Juro per *Syrios* tibi tumores, Juro per *Berecyntios* furores.’ *Ju- venalis Sat. xv. 9.* superstitiones *Ægyptios* irridet, vana quævis et ridicula pro Diis colentes, etiam porrum, cepe, &c.

Si non prædictum, &c.] Nisi obser- ves quæ jubent *Sacrificali* illi et *Sa- crificulæ* ad placandos *Deos* suos.

188 *Prædictum*] Ante nominans, quam comedens, ex superstitione ri- tu, inquiunt nonnulli, quibus tamen alii refragantur.

Ter mane] Superstitione eluet in sin- gulis, et quod certo tempore, et quod certis vicibus.

Caput gustaveris alli] Quod amule- tum contra incantamenta et ad mul- tarum noxarum depulsionem valere vana credidit antiquitas, videlicet caput allii aut cepæ a jejuno comes- tum. *Turneb. xviii. 12.* *Plinius xx. 6.* de allii virtutibus multa refert, ait que ‘utilem quandam inflationem fa- cere, insanæ mederi,’ &c.

189 *Dixeris hæc inter, &c.*] Hæc de- vera libertate disputa coram stupidis

Continuo crassum ridet Vulfenius ingens,
Et centum Græcos curto centusse licetur.

190

rustice cachinnatur, et centenos Græcos aestimat centum assibus decurialis.

191 *Vulpenius* Edit. Steph. *Vulfenius* Ms. R. Variant scripti *Pulfennius* et *Vulpenius*. *Casaubon.* *Pulsenius* C.

NOTÆ

et imperitis militibus, si vis cum ludibrio et sanna excipi. Quasi vero ferant illi se dici non usquam esse liberos, sed plane servos. Prov. Græc. στρατιωτικὴ ἀλογία: *Militum more rationem haud capit.*

Varicosos centuriones] Qui habent in cruribus varices e labore militari, quique ut corpore sic animo intumescent. Varices porro sunt venæ multo et impuro sanguine inflatae in cruribus; quod ecursoribus, bajulis, et diu stantibus accidere, ait Avicenna. Varicosi dicuntur fuisse M. Tullius Cicero, C. Marius, aliquique. De Mario ipse Tullius Tuscul. Quæst. II. n. 53. sic habet: 'C. Marius rusticamus vir, sed plane vir, cum se caretur, vetuit se alligari, nec quisquam ante Marium solitus dicitur esse secutus. Cur ergo postea alii valuit auctoritas. — Crus vero alterum non præbuit. Ita et tulit dolorem ut vir, et ut homo majorem ferre, sine causa necessaria, noluit.' Plinius XI. 45. ait C. Marium, qui septies Consul fuit, stantem sibi passum varices extrahit, inter homines unum; scilicet eo saeculo: nam in aliis id factum postea, testis Cicero loco mox citato. Denique Plutarchus in Vita Marii initio refert cum crura plena varicibus habuisse, et cum deformitatem aegre ferret, accersito Medico, hand ligatum, alterum crus præbuisse, atque inter incideundum, constanti animo perstisset: at vero crux alterum poscenti Medico negasse, subjecisseque; tantum dolorem iterum per-

ferre, indignum se arbitrari.

Centuriones] Ductores peditum. De his, vide Vegetum de re Militari, I. II. Dionys. Halicarn. I. IV. 'Centuriones,' inquit, 'electi erant ex omnibus bello strenui, qui suos quique manipulos iussis obtemperantes exhibebant.' Ex his intelligere est alium Centurionem manipularem fuisse, qui viginti militum, et turbæ Scutatorum ductor erat, alium vero Centurionem Præmipulum, qui tribus vexillis præerat; porro vexillum homines centum octoginta tres complebatur. Vide Alex. ab Alex. I. 5.

190 *Crassum ridet*] Ingentes replete cachinnos tollit, et in risum effusum solvitur. *Vulfenius ingens*, Miles aut Centurio procerus et robustus. *Vulfenius*: fictum a Poëta nomen creditur, pro quo legitur et *Vulpenius*, et *Pulfennius*.

191 *Et centum Græcos, &c.*] Philosophos centum ea sentientes et affirmantes magno conatu totidem assibus nolit emere, nedum fidem habeat eorum dictis etsi verissimis.

Græcos] Sic Sat. I. posuit, *crepidas Graiorum*; nempe e Græcia emerse- runt omnes fere Philosophi, Philosophiæ et Sapientiæ rudimenta, immo documenta et lumina.

Curto centusse licetur] Centusse mutilato, non integro, adeoque vix uno asse unum Sapientem aestimat.

Licetur] Liceri, est in auctione publica pretium deferre.

SATIRA VI.

AD CÆSIUM BASSUM.

ARGUMENTUM.

SATIRA hæc ad Cæsium Bassum scripta de legitimo divitiarum non agit. In principio amicum Noster certiorem facit, se in præsentia Lunæ, Liguriæ oppido, summo otio frui procul a curis et omni invidia. 17. Alios alter sentire, saepeque eorum, qui eodem temporis puncto nati sint, studia esse diversissima. 19. Se, quamvis alii diversum vitæ genus sequantur, suo more vivere, parcumque et sobrium sine sordibus esse velle. 24. Annuos reditus licere consumi. 26. Si quid inopinati accidisset, non dubitandum, de patrimonio ipso aliiquid detrahere. 32. In colligendis opibus hæredis, ne funus minus splendidum curet, rationem habere, stultum esse. 41. Si vel legitimus hæreditatem, sumtibus factis imminutam, se aditum esse negasset, hæredem sibi omnino non defuturum. 56. Nihil interesse, quonam loco ille natus sit, omnes enim homines cognitione quadam inter se jungi. 60. Rem familiarem viventis esse, nihilque habere hæredem, quod jure suo postulare possit; quodcumque esset relictum, aequi bonique ipsi consulendum, lucisque insperati loco habendum esse. 71. Stulti esse, vitæ commoditatibus ipsum carere propter avaritiae sordes, ut hæredes posteri vitam dissolutam et omni voluptatum genere plenam agant. 74. Sic enim semper existimandum, hujusmodi hominum cupiditati opes maximas, omni modo congestas, numquam esse satis facturas, ut ne vel sic quidem sit, quod speres, fore, ut gratiam illorum hac ratione merearis.

ADMovit jam bruma foco te, Basse, Sabino?

O Basse, jamne hyems te compulit ad caminum Sabinum? Numquid cithara, et

NOTÆ

1 *Admovit jam bruma, &c.*] Avaros exagitat Persius hac Satira, quam ad amicum in Sabinis hycmantem, et lucubrandi causa secedentem scribit, ipse apud oram Ligusticam eodem consilio receptus et Roma digressus. Hinc statim intellige alia fuisse estate domicilia, alia hyeme; et ad

Jamne lyra et tetrico vivunt tibi pectine chordæ?
 Mire opifex numeris veterum primordia rerum,

fides jam tibi rigent plectro severo? o admirande artifex, metris intendere prin-

2 Hæc vetus est lectio, non *Tetrico*; quæ tamen eodem redit: nam *Tetricus* Mons Sabinorum, cuius gentis mores severiores etiam tum fuerunt, quando reliquæ Italæ solutior jam disciplina. *Casaubon*.—3 *primordia* ro-

NOTÆ

villas non tantum valetudinis gratia, et verno tempore, secedere solitos; sed et qualibet tempestate, ut studio vel scriptioni indulgerent. Constat ex Tullio Epist. ad Attic. Sueton. in Augusto, cap. 72. Horat. Epist. 1. 7. et 15. et aliis.

Bruma] Quasi *βραχεῖα ἡμέρα*, inquit Festus. Dies anni brevissimi circa solstitium hyemale. Ovid. Fast. 1. ‘Bruma novi prima est, veterisque novissima Solis.’

Basse] Ambigunt eruditæ quis iste *Bassus*. Plures certe fuerunt hujus nominis viri, sed cognomina et artes seu instituta dissentient. De Aufidio Basso belli Germanici Scriptore, et de Saleio Basso Epico Poëta, quos landat Quintilianus x. 1. non est hic mentio. Agellius iii. cap. ult. item l. v. c. 7. et alibi meminit C. Bassi, qui de vocabulorum origine scite et lepide scripsit, at soluta oratione: atque adeo non est hic Persianus Bassus, etiamsi *veterum primordia rerum* legas et cum vulgo intelligas. Superest igitur ut veterem Scholias tem sequamur: sic habet: ‘Hanc Satiram scribit Persius ad Cæsium Bassum Poëtam Lyricum, quem fama est in prædiis suis positum, ardente Vesuvio monte Campaniæ, et late ignibus abundantia, cum villa sua ustum esse. Hic ergo, dum viveret, Roma ad Sabinos necessario transibat, ubi brumali tempore, in calido loco carmina scribebat.’ Favet Quintil. loco cit. qui Cæsium Bassum

paulo ante vixisse, et ‘post Horatium Lyrici Carminis laudem tulisse,’ ait.

Sabino] Sabina terra agro Romano contigua veterem appellationem etiamnum retinet.

2 *Jamne lyra*] Jamne Lyricis Carminibus more tuo egregiam navas operam?

Lyra] Lyræ inventor Mercurius traditur. Vide Macrob. Saturnal. 1. 19. Alex. ab Alex. 11. 25.

Tetrico vivunt tibi pectine chordæ] An chordæ cithara jam a te pulsantur pectine, et graves soni redduntur? *Tetrico* in gravibus ac seriis argumentis, et Stoico dignis, ut aiunt aliqui. Fuit apud Sabinos mons nomine *Tetricus*, sed nihil ad rem.

Vivunt] Dum muta jacet lyra, veluti mortua est: at cum pulsatur moueturque, tum loqui et vivere videtur.

3 *Mire opifex numeris, &c.*] Tu qui peritus es fidibus aptare, et Carmino Lyrico describere primordia et origines seu rerum, seu vocabulorum, &c.

Veterum primordia vocum] Legit Casaubonus, *primordia rerum*, ut intelligatur historia primi temporis; nec enim legitur usquam, inquit, scripsisse Cæsium Bassus de *Originibus* vocum. Explicant alii de vocibus antiquatis et obsoletis, quas Bassus versibus suis inscriberet non sine arte et decore. Alii *veterum primordia rerum* dicunt esse ipsam Poësim,

Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ ;
 Mox juvenes agitare jocos, et pollice honesto
 Egregius lusisse senes! Mihi nunc Ligus ora

5

cipia antiquorum vocubulorum, et masculum sonitum Latinæ chordæ; deinde agere ludos juvenum, et canere senes illustres digito decoro. Mihi vero jam tepescit ex-

cum Ms. R.—5 aptare Ms. Gal.—6 Egregios Edd. vulg.

NOTÆ

quippe quæ ante prosam a Scriptoriis usurpata fuerit. Ex Plin. vii. 56. et Horat. ad Pisones, qui ait, 'Fuit hæc sapientia quondam, Publica privatis secernere, sacra profanis.—Dictæ per carmina sortes; Et vitæ monstrata via est,' &c. Verum utraque hæc interpretatio longe petita yidetur. Malim igitur cum Casaubono, et aliis quibusdam, θεογονίαν et μυθοπλάνη intelligere, per veterum rerum primordia.

4 *Atque marem strepitum, &c.*] Solers scribere forte et generosum Carmen Lyricum, de quo Horatius ad Pisones: 'Musa dedit fidibus Divos, puerosque Deorum, Et pugilem victorem, et equum certamine primum, Et juvenum curas, et libera vina refferre.' Et Od. 13. l. 11. ait Alcæum plenius aureo cecinisse plectro dura natis, dura fugæ mala, dura belli.

Marem] Sic Horatius ad Pisones: 'Post hunc insignis Homerus Tyrtæusque mares animos in Martia bella Versibus exauicit.'

Fidis intendisse Latinæ] Apud Græcos Lyrici Poëtae nove in memorantur, Stesichorus, Bacchilides, Ibicus, Anacreon, Pindarus, Simonides, Alcæus, Alcæus, Sappho, quibus addunt aliqui Corynnam, ut decas impleteatur; at apud Latinos duo tantum claruere, Horatius et Cæsius Bassus, ut ait Quintil. x. 1. jam cit.

Intendisse] Intensio nervorum in ethiara varios varia sonos et modos facit.

5 *Mox juvenes agitare jocos]* Juveniles curas, aiores, ludos, convivia describere. Horatius loco citato paulo ante.

Pollice honesto] Tangens citharam pollice honesto, id est, insignes virtute viros, heroum facta celebrans, nobili Cæmine et gloriose conatu, lusisse ac cecinisse. Virgil. Ecl. 1. 'Ludere quæ vellem calamo pernisiis agresti.'

6 *Mihi nunc Ligus ora intepet]* Dumi tu in Sabinis secessu gaudes et liberali otio; ego pariter urbe cessi, et quietus ago in Lunensi villa, ubi fruor aëre temperato, et tempore maritimæ regionis. Porro addunt veteres Glossæ, 'secessisse illuc Persium in Liguriæ fines, videlicet propter Fulviam Sisenniam matrem suam, quæ, post mortem prioris viri, ibi nupta erat.'

Ligus ora] Liguria Italæ pars in longum protensa versus Meridiem, a Narbonensi Gallia ad Thusciam, secundum maris littus. Hodie, *Ora Genuensis*, a Genua civitate principe nuncupata.

7 *Intepet]* Sive ob situm inter montes, sive ob agitationem vicini maris, quæ quidem major hyberno tempore. Cic. l. II. de Natura Deorum, n. 26. 'Maria agitata ventis ita tepescunt, ut intelligi facile possit in tautis illis humoribus inclusum esse calorem: nec euim ille externus et adventitus habens est tepor, sed ex intimis maris partibus agitatione excitatus; quod nostris quoque corporibus con-

Intepet, hybernatque meum mare, qua latus ingens
 Dant scopuli, et multa littus se valle receptat.
Lunai portum est operæ cognoscere, cives.
Cor jubet hoc Enni, postquam destertuit esse

10

tremitas Liguriæ, et meum mare est in hybernis, ubi rupes protendunt amplum latus, et ora sese colligit multiplici convalle. O cives, juvat nosse portum Lunæ. Ennius cor id præcipit, postequam desiit somniare se esse Maonidem Quintum ex pacore

—9 Sic Edd. plurimæ: at quædam habent *Lunai pretium. cognoseite C.*—

NOTE

tingit, eum motu atque agitatione recalescunt.

Hybernat mare] Ut fieri solet hyeme, concitatur. Horat. Sat. II. 2. 'Defendens pisces hyemæ mare.' Veteres Glossæ, id est, 'sævit, vel a naviis vacat. Sicut enim naves hybernare dicimus; sic et mare, eum non navigatur.' Apud Vegetium I. iv. dicuntur elandi maria ab Idibus Novembriis ad Idns Martias, aut ceteriter.

Meum mare] Id est, patrium, seu Etruscum mare, quippe eum oriundus esset Persius Volaterris oppido Hetruriæ.

Qua latus ingens dant scopuli] Loci descriptio. Scilicet prominent in mare scopuli seu rupes multiplices, et montes excelsi Lunæ portum circumcludentes. Strabo, l. v. Sic Virg. Æn. ix. 'Qua se subducere colles Incipiunt,' &c.

Multa littus se valle receptat] Ubi sizum fecit natura, et deflexum littus in formam Lunæ curvatur; nomenque inde datum. Porro Lunæ portus, ut ait Strabo, loco citato, amplius valde et capax, multos intra se portus amplectitur magnæ profunditatis universos, adeo ut omnium qui maris teneant imperium, facile fieret receptaculum.

9 *Lunai portum]* *Lunai* per diaresim, pro *Lunæ*. Sic Virgil, *auqai,*

aulai, pictai, et alii diphthongum solventes. *Luna* urbs Hetruriæ antiquissima, in Liguriæ confinio, ad ostia Maeræ fluvii: eni in Episcopali dignitate modo successit Sarzana, quæ nova Luna dici potest. Lunæ vero portus certe maximus, seu verius sinus Liguriæ, inter portum Veneris et portum Erycis, ambitu viginti millia passuum patens: hodie, *Golfo della Spezzia*, sic denominatus ab oppido Spetia, quod situm est in intimo recessu. Ferrar. Celsis undique montibus circumcingitur, qui prospectum longe pelagi præbeant: nam et Sardiniae et magna utriusque littoris pars cernitur. Strabo. *Primum oppidum Hetruriæ, Luna, portu nobile.* Plin. III. 5. et XIV. 6. ait Lunensia vina palmam ferre inter Hetrusea. Celebratur etiam Lunense marmor, l. xxxvi.

Est operæ, &c.] Supple, *pretium:* id est, utile et jucundum est tam amœnum portus Lunæ situm cognoscere, ejusque descriptionem petere ex Ennio, quam in Annal. sic incipit: 'Est operæ pretium, o cives, cognoscere portum Lunæ.'

10 *Cor jubet hoc Enni]* Id est, hoc nobis imperat Ennius vir cordatus et sapiens. Nam cor vitæ fous et radix ponitur etiam pro mente et sapientia. Porro versum hunc ad suum carmen de Enni carminibus translatum a

Mæonides Quintus pavone ex Pythagoreo.

Hic ego securus vulgi, et quid præparet Auster

Pythagoræ. Ego Persius isthic dego non anxius sermonum plebis; et parum

NOTÆ

Persio notant veteres Glossæ.

Emi?] Ennius, Epicus Poëta inter Latinos post Liv. Andronicum vestitissimus, Annales Populi Romani scripsit, et alia quedam, quorum fragmenta duntaxat supersunt. In Ennio eluebat ingenium aere, eruditio multiplex, cultus, modestia, comitas, probitas, fides, &c. Et cum triplicem linguam calleret, Graecam, Oscam, Latinam, dieere solitus erat tria se corda habere. Crinitus, Gellius, XVII. 17. Cie. Tusc. Quæst. I. num. 34. Epitaphium Enni ab ipso scriptum refert: 'Aspicite, o cives, senis Enni imagini' formam. Hie vestrum paxxit maxima facta patrum. Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu Faxit, Cur? Volito vivu' per ora virum.' Horat. Epist. II. 1. 'Ennius et sapiens, et fortis, et alter Homerus, Ut critici dicunt, leviter curare videtur Quo promissa cadant, et somnia Pythagorea.'

Postquam desterruit, &c.] Tum hoc jubet, cum sapit maxime, et cum vere est Quintus Ennius, nec jam somniat esse se Homerum, seu habere se animam Homeri. Vel ut ait Marcilius, Persii mens est: postquam Annalium initio Ennius narravit somnium suum de apparente sibi Homero, et affirmante suam olim animam jam Enni esse, &c. tum portus Lunæ descriptionem aggressus jubet attendere, hoc versiculo, *est operæ pretium, &c. ut supra.* Huc pertinet quod in Prologo scripsit Persius, vs. 2.

11 Mæonides] Ita dictus Homerus vel a Mæonia patria, vel quod esset Mæonis filius.

Quintus] Ennius prænomen est, quicquid nugati sint aliqui de quinta ab

Homerò metempsychosi. Turn. xxx.

7. Casaub. alii.

Parone ex Pythagoreo] Id est, Postquam Ennius fingere desuit immitigrasse in se animam Homeri, a quo illa in pavonem, ac deinde in Pythagoram; postea vero in Ennius transiisset. Diog. Laërt. I. viii. ait, Pythagoram dicere solitum animam suam primum fuisse Æthalidis, qui Mercurii filius habitus est, ab Euthalide in Euphorbum, ab hoc in Hermothimum, post in Pyrrhum Delium piceatorem, denique in Pythagoram transmigrasse. Ovid. Met. xv. 3. Pythagoram ita loquentem inducit. 'Ipse ego (nam memini) Trojani tempore belli Panthoides Euphorbus eram,' &c. Persius hic deridet aniles illas opiniones de metempsychosi Pythagorica. Quod et fecit Tertull. Lib. de Anima, cap. 24. et seq. cap. vero 33. sic habet: 'pavum se meminit Homerus Ennio somniante: sed Poëtis nec vigilantibus credam,' &c. Et cap. 34. 'In pavone tunderetur Homerus, sicut in Pythagora Euphorbus.' Idem Tertullianus, Lib. de Resurrec. earnis, cap. 1. num. 7. 'ut in Pythagoram Euphorbus, Homerus in pavum recenseantur.' Pariter S. Hieron. Apoll. III. aduersus Ruffium, paulo ante finem. Et Laetantius Firmianus, III. 18. et vii. 23. nbi sic ait: 'Pythagoras transire animas in nova corpora disputavit, sed inepte: —et seipsum ex Euphorbo fuisse reparatum.'

12 Hic ego] In portu Lunæ vessor, ut jam dictum. *Securus vulgi, parum curans rumores populares;* procul a vulgari strepitu, et ambitione.

Et quid præparet Auster] Quid mor-

Infelix pecori, securus et, angulus ille
 Vicini nostro quia pinguior; etsi adeo omnes
 Ditescant orti pejoribus; usque recusem
 Curvus ob id minui senio, aut cœnare sine uncto,
 Et signum in vapida nasa tetigisse lagena.

15

solicitus quid Notus gregibus noxiis apportet mali: et quod iste angulus vicini mei sit fertilior nostro: ac si tandem quilibet deteriorum filii divites fiant: semper rem propter frangi senectute incurratus, vel capere canam absque cibo pingui, et naribus contingere signaculum in lagena corrupta. Alter istis dissentiat. O Ho-

NOTÆ

borum ac mali gregibus et segetibus
 erexit et gignat ventos Meridianus,
 eo quod naturæ calidae est et humiliæ,
 ut ait Plinii. Hinc et Virgil.
 Geo. 1. ‘Arboribusque satisque No-
 tus pecoriique sinister.’

13 *Angulus ille vicini nostro quia pinguior]* Non invidens vicino meo
 quod agrum habeat nostro pinguior-
 rem. Hor. Sat. II. 6. ‘O si angulus
 ille Proximus accedat, qui nunc de-
 normat agellum.’

15 *Ditescant orti pejoribus]* Neque
 pariter accuso Deos, eo quod locu-
 pletari videam homines insimæ sor-
 tis, improbos, ipsosque servos ac li-
 bertos, quos ad summas opes evehit
 Nero. Parum et id me solicitat.
 Hor. Epist. I. 6. ‘Ne plus frumenti
 dotalibus emetat agris Mucius, indig-
 num, quod sit pejoribus ortus.’

Usque recusem, &c.] Propter hæc
 omnia quæ dixi, quæque solent invi-
 dos et avaros torquere, nolim ego
 sordidam agere vitam, et ditari.

16 *Curvus]* Huni respiciens præ
 tristitia et dolore.

Minui senio] Senectutis incommo-
 da accelerare per susceptos lueri
 causa labores; vel præ invidia, me-
 ipsum discernians, et animum curis
 exercens. Ovid. I. de Ponto, Eleg.
 5. ‘Jam vigor, et quasso languent
 in corpore vires.—Confiteor facere
 hoc annos, sed et altera causa est,
 Auxietas animi, continuusque labor.’

Sine uncto] Sine lautiis, quasi
 vero, avarorum more, oleribus vesci
 velim et defrandare genium, ut divi-
 tias hæredibus accuminem. Horat.
 ad Pisones, ‘Si vero est unctum
 recte qui ponere possit.’

17 *Et signum in rapida nasa tetigisse
 lagena]* Vinum vapescens bibere: et
 admotis ad lagenam oculis, ipsoque
 proinde nasa, observare diligenter
 numquid servus forte resignarit ap-
 positum ex more signaculum, atque
 inde furtim hauserit. Unde Horat.
 Epist. II. 2. ‘Posset qui ignoscere
 servis, Et signo lœso non insanire
 lagenæ.’ Non solum vasa vinaria
 signabant Romani, sed et penu, ac
 vilia quævis obsonia, ad arcendas ra-
 pacies manus servorum. Plin. Plant.
 in Persa, sc. 6. ‘Nam id demum le-
 pidum est triparcos homines vetulos,
 avidos, aridos Bene admordere, qui
 salinum servo obsignant eum sale.’
 Et Tullius Epist. XVI. 26. ad Tironen-
 sis habet: ‘Sicut olim matrem meam
 facere memini, quæ lagenas etiam
 inanes obsignabat, ne dicerentur in-
 anes aliquæ fuisse, quæ furtim essent
 exsiccatæ.’

Naso tetigisse] Forte solebant avari
 olfactu explorare, num corrumpi jam
 inciperet vinum, quod diu servabant,
 et parce admodum bibebant. Utro-
 vis modo accipias, sordes et avaritiam
 notat Persius.

Discrepet his alius. Geminos, horoscope, varo
Producis genio. Solis natalibus est qui
Tingat olus siccum muria vafer in calice emta, 20
Ipse sacrum irrorans patinæ piper. Hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. Utar ego, utar;

roscope, profers gemellos ingenio dissimili. Unus est qui die nativitatis tantum herbas uridas salsagine coëmta callidus in vasculo intingat, ipse inspergens catino piper sacram. Ille vero juvenis magno animo ingentes facultates dentibus consumit. Ego meis utar, utar, inquam: neque propterea prodigus ero apponere

—18 vario Ms. Gal.—22 peragat Ms. Gal.—23 sombros Ms. Gal. *hæc scrombos*

NOTÆ

18 *Discrepet his alius*] Etiam si longe alia erit alii mens et vivendi ratio, non mirabor: siquidem et gemini fratres sæpe discrepant moribus.

Horoscope] Astrum natale, seu nativitati præsens, e cuius spectacione Astrologi judicarii divinant quid homini sit eventurum in vita.

Varo producis genio] *Varo*, id est, vario ac dissimili. Vide Sat. IV. vs. 12. ad hæc verba: *Fullit pele regula varo*. Quicquid vero Astronomi garriant, etiam sub eadem stella natis dissimilia contingere nonnunquam, certum est. Sic narrat Lampridius Commodum et Antoninum Marci Imperatoris filios geminos nihil simile in vita habuisse, quibus tamen paria omnia præmiserant Mathematici. Horat. Sat. II. 1. ‘Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem Pugnis.’ Vide A. Gellium, XIV. 1. ubi Genethliaci egregie impugnantur.

19 *Solis natalibus est qui, &c.*] Horum geminorum fratum alter parcus et tenax erit, et in sua parsimonia solers et vafer: et vix aliquid sibi indulgebit in festis duntaxat, v. g. natalibus, quibus genio litari mos erat, et epulis operam dare.

Natalibus] Vel urbis, vel Imperatorum, de quibus Ovid. in Fastis.

20 *Tingat olus siccum muria*] Levi- ter imbuat olera et herbas aliquo

condimento.

Muria emta] Salsamento quod tunc emit, nec, ut alii, habet in penu: quia delicias illas et cupedias raro adhibet. Fiebat muria e thynnorum tabe, et pauperum erat et avarorum duntaxat. At garum e scombro deliciorum erat ac dicitum. Vide Plin. XXXI. 8. Hinc Mart. Epig. XIII. 103. de Muria: ‘Antipolitani fateor sum filia thynni: Essem si seombri, non tibi missa forem.’

Vafer in calice] Etiam callidus ad genium tunc defraudandum, quippe non nisi in vasculo muriam coemitt et comparat, unde et intineta olera secca remanent saltem parte sui maxima.

21 *Ipse sacrum irrorans, &c.*] Cibis aspergens modicum piper, cui pareat etiam velut rei sacrae. Ipse vero aspergit, ne servus aut coquus plusculum impendat. Hor. Sat. I. 1. ‘Congestis undique saccis Indornis inhiens, et tanquam parcere sacris Cogeris.’ Et Sat. II. 3. ‘Qui numeros, aurumque recondit, nescius uti Compositis, metuensque velut contingere sacrum.’

Hic bona dente, &c.] Alter autem geminorum prodigus opes abligurit et dilapidat in conviviis et luxu, &c.

22 *Magnanimus*] Valde se generosum velut ostentans, dum profundit

Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem solers turdarum nosse salivam.
Messe tenus propria vive; et granaria, fas est, 25
Emole. Quid metuas? Occa, et seges altera in herba est.

rhombos libertis, neque peritus dignoscere subtilem turdorum saporem. Vescere usque ad tuum messem, et mole horrea, licet. Quid timeas? Glebas comminue.

C.—24 *tenues salivas* Ms. Gal. et C. *turdorum* Edit. Steph. *tenues sol. turd.*
nos. ^{rapores} *salivas* (sic) Ms. R.—26 *metuis?* *occ. en C.*

NOTE

patrimonium in malos etiam usus.

Peragit] Id est, conficit, atterit, disperdit.

Utar ego, utar] Ego Persius nec effundere velim male bona mea, nec sordide iis parcere: sed utar iis quæ usni tantum esse consecrata, Græci proprio nomine *χρήματα* appellando, bene admodum ostendunt. *Sanctus* August. magnum in eo malum docet, *si utare fruendis, aut fruaris utendis*. Horat. Epist. II. 2. ‘Utar, et ex modico, quantum res poscet, acervo Tollam.’

23 *Nec rhombos ideo*] Nolim esse
adeo in mensa splendidus, ut libertini
generis hominibus, servis in liberta-
tem assertis, aliisve infunæ sortis, op-
para struam convivia.

Rhombos] Sunt pisces exquisiti saporis et magni apud Romanos pretiosi: dicti a rotunda quasi figura; habent enim dextrum latus resupinatum, ut ait Plin. ix. 20. Vide Juvenal. Sat. iv. vs. 39. et Sat. xi. vs. 121. ibique auctorata. Horat. Sat. i. 2. ‘Num esuriens fastidis omnia, præter Pavonem rhombumque?’ Et Sat. ii. 2. ‘Quid? tum rhombos minus æquor albat? Tutus erat rhombus?’

24 *Nec tenuem solers turdarum nossos
saliram]* Nolim quoque palati esse
supra modum delicati, ut discernam
turorum saporem, dignoscens marces

a fœminis, sylvestres ab iis qui sunt in aviario educati, cellarios a terra-riis, pastos junipero ab aliis: quod norunt 'quidam gulæ dediti, tantæ subtilitatis palatum habentes, ut dig-noseant turdos.' Vetus Scholiastes: qui et addit: 'turdarum dixit abu-sive, pro, turdorum.' Ut Horatius ponit: 'Pene macros, arsit, dum turdos versat in igni.' *Turdi* inter volatilia celebrantur. Plin. x. 24. Athenaeus ii. 24. ex Aristotele tria recenset turdorum genera. Horat. Epist. i. 15. 'Obeso nil melius turdo.' Martial. Epig. XIII. 92. 'In-ter aves turdus, si quis me judice certet: Inter quadrupedes gloria prima lepus.'

Salivam] Quia sapor salivam ciet, hinc pro sapore saliva ponitur. Docent Varro l. viii. de Ling. Lat. Plin. l. xxiii. Propert. Eleg. iv. 9.

25 *Messe tenuis propria rite*] Quantum ex agris uno anno colligis, tantumdem impende tibi et aliis: nihilque reserua in sequentem annum.

Granaria emole] *Grana prioris anni mole: utere, quantum satis erit tibi ac familiae tuæ; reliquum vero largire indigentibus. Fas est: aequum est et decent sic te agere divinæ prouidentiae confidentem.*

26 *Quid metuas]* An dubitabis
horna messe uti, et insumere conges-

Ast vocat officium: trabe rupta **Bruttia** saxa
 Prendit amicus inops, remque omnem surdaque vota
 Condidit **Ionio**: jacet ipse in littore, et una
 Ingentes de puppe **Dei**, jamque obvia mergis

30

*Secunda etiam seges herbescit. Sed revocat me officium. Ecce familiaris egenus
 presens Brutios scopulos, fracta navi: et perdidit omnia bona, et preces non exau-
 ditas: ipse vero prostratus est in ora maris Ionii, et simul magni Dii de puppe: et*

NOTÆ

tas in granario fringes, cum aliæ cres-
 cent? Seilicet metuis perire fame?

Occa] Ligone frange glebas maiores; quod faciunt post sationem agricolaæ. Hinc vero significari videtur, jam utendum esse granis præterita messe collectis, et de his liberaliter largiendum. Casanbonns existimat ponit simpliciter, pro *labora*.

Seges altera in herba est] Messis altera jam præparatur, unde novis granis horrea rursum impleas.

27 *Ast vocat officium*] Prosopopœia avari sese excusantis: verum enim vero, inquit, non ita fas est annum proventum singulis annis totum consumere, nihilque sepositum reservare. Nam si id fiat quod mones, unde, quæso, suppetet quo subveniatur calamitatibus amicorum, et morbis aliisve malis drepente ingrumentibus? Certe officii ratio tibi parere vetat. Hæc avarus.

Trabe rupta Bruttia saxa, &c.] Reponit Persius: quin igitur age, et protinus quod dixisti exequere. Familiari naufrago ad Scyllam scopulum, rerumque omnium egenti opem fer. Vel continuatio est sermonis avari prætextum hunc afferentis, ad quem respondebit mox Poëta: 'Nunc et de cespite vivo frange aliud: largire inopis,' &c.

Bruttia] Brutii Italæ populi, in tertia regione, Lucanis, ut ait Strabo, contermini: ad littus inferi maris, non procul Sicilia, in Calabria nini-
 rum Citeriori.

28 *Prendit amicus inops*] En amicus *trabe rupta*, illisa navi, post naufragium enatans evadit in littora Bruttiorum. Virgil. *Æn.* vi. 'Prensantemque uncis manibus capita aspera montis.'

Surdaque vota] Vota quibus surdi fuerunt Dii Marini, et inexorabiles, in mari perdita *condidit*: sicut in pe-
 nu condita non apparent.

29 *Ionio*] *Ionium* mare est ad fauces Adriatici maris, Siciliam inter et Cretam: nominatum seu ab *Ionio* Dyrrachii filio, quem in illud Hercules dejeicit: seu ab *Ionum* naufragio: seu, ut vult Solinus, ab *Ionia* extremæ Italiae regiuncula.

Jacet ipse in littore] Elegans hypotyposis.

30 *Ingentes de puppe Dei*] Simul cum eo jacent Dii navis tutelares ablati de puppe, ubi sacrarium habebant, et ad quos in periculis nautæ vota nuncupant. Horum ille simulacra ingentia secum eripuit e naufragio, et magno labore abstulit vir religiosus et pins, cui proinde justum est opitulari. Virgil. 'Aurato fulgebat Apolline puppis. Arma Deosque parant comites.' Horat. *Od.* i. 14. 'Non tibi sunt integra linteæ, Non Dii, quos iterum pressa voces malo.'

Jamque obvia mergis] Jamque navis distractæ tigna, et trabes, super mare fluitantia, obvia feruntur marinis avibus ad ea advolantibus, ut inde prædam captent.

Mergis] *Mergus* est aquatica volu-

Costa ratis laceræ. Nunc et de cespite vivo
Frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret
Cœrulea in tabula. ‘Sed cœnam funeris hæres

modo latus navis fractæ occurrit mergis. Huic igitur rumpe statim quidpiam de glebis etiam immaturis: dona indigentî, ne vagetur depictus in tabella coloris ma-

31 *Transtra pro Costa B.*

NOTÆ

eris, ab immersando frequenter sese, nuncupata. De ea Plinius, x. 32. et alibi.

31 *Costa ratis laceræ*] Ligna quibus latera navis intexuntur. Virgil. Aen. ii. ‘Sectaque intexunt abiecte costas:’ Ponitur et *costa*, pro rei parte qualibet, ut Pers. Sat. 1. ‘Costam longo subduximus Apennino.’

Nunc et de cespite vivo, &c.] Quid ergo moraris, inquit Poëta ad avarum, dum in talibus angustiis est amicus inops? Huic non modo debes opitulari de anno proventu et de superfluo, sed etiam de ipsis fundis, quibus nec fas est parcere ad sublevandam tantam ejus necessitatem et miseriam.

Cespite] *Cespes* est terra cum gramine: *cespes virus*, hic est seges ipsa adhuc in herba, et viridis.

32 *Frange aliquid*] Detrahe, deme, separa quidpiam de tuo, quod egeno impertiari.

Ne pictus oberret] Ne cogatur mendicando victimum queritare, sui naufragii exhibens imaginem, ex more naufragorum, de quo Sat. 1. vs. 90. Item Horat. Od. 1. 5. Et ad Pisones: ‘Si fractis enatæ expes Navibus aere dato qui pingitur.’ Et Juvenal. Sat. xiv. vs. 301. ‘Mersa rate naufragus assem. Dum rogat, et pieta se tempestate tuetur.’

33 *Cœrulea in tabula*] Tabella in qua mare cœruleum coloribus adumbratum est.

Sed cœnam funeris hæres Negliget] Respondet avarus: atenim si ita patrimonium effundo, iratus hæres ob immiutam hæreditatem, mortuo milii justa non persolvet, sumtus omittet et apparatus funebres. De his fuse Alex. ab Alex. iii. 7. Porro ea quorundam erat ambitio, maxime illorum qui inglorii vixerant, ut optarent magnificum sibi funus duci et parari; in primis autem ferales epulas et novendiales instrui, eo quod in his mos erat celebrare defuneti laudes. Casaub.

Cœnam funeris] Tobiae c. 4. vs. 18. sic legitur: ‘Panem tuum et vinum tuum super sepulturam justi constitue; et de eo noli manducare et bibere cum peccatoribus.’ Quo quidem Tobias filium docet hospitalitatem et eleemosynas in egenos exercendas, ad placandum Denm, et expiandas culparum reliquias: neque superstitionem Ethnicorum tueri potest ille locus. Enimvero apud eos cœna fuit multiplex et varia in funeribus. 1. Imponebantur rogo epulæ et eum cadavere cremabantur. Virgil. Aen. vi. ‘Congesta cremantur Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo.’ Apuleius Florid. 4. vel potius 19. ‘Exclamavit vivere hominem, procul ignes amolirentur, rogorum demolirentur, cœnam feralem a tumulo ad mensam inferrem.’ 2. Funeris erat cœna, cuius meminit Tullius 11. de Leg. n. 63. hæc nimurum dabatur ami-

Negliget iratus, quod rem curtaveris: urnæ
Ossa inodora dabit, seu spirent cinnama surdum,

35

rini. At hæres offensus quod bona diminueris, prætermittet epulum funebre, et in urnam condet ossa tua sine odoribus, facilis ignorare sive cinnamomum emittat odo-

34 *negligit* Ms. Gal.—35 Omnes veteres *inodora*: sed nec altera lectio improba est, quam vetus interpres agnoscit, *inhonora*: et argutantur sine ratione, qui illam refelli aint a sequentibus; nam ad honorem defuncti pertinebat, quod aromata et odores in urnam cum reliquis conjiciebantur. Casaubon. *ceu* Ms. Gal.

NOTÆ

cis et propinquis, post exequias, maxime vero senibus et ætate pro-
vectis, inquit Alex. ab Alex. loco
mox citato: ut per vini cibique leni-
men desiderium defuncti levaretur.
3. Ad sepulcrum cœna deponebatur,
de qua Juvenal. Sat. v. vs. 85. ‘Po-
nitur exigua feralis cœna patella.’
Et hæc vocabatur silicernium, seu
quod eam Umbræ silentes cernerent,
seu quod ex ea non gustarent. Sanc-
tus Augustinus Serm. xv. de Sanctis
eo respxit cum aiebat, ‘Miror cur
apud quosdam infideles tam perni-
ciosus error increverit, ut super tui-
mulos defunctorum cibos et vina
conferant, quasi egressæ de corpori-
bus animæ carnales cibos requirant.
Epulas enim et refectiones caro tan-
tum requirit, spiritus autem et anima
his non indigent: parare aliquis suis
caris dicit, quod ipse devorat, et
quod prestat ventri, imputat pietati.’
Superstitiosi hujuscemodo ritus restat ad-
huc nonnihil in Occitania et aliis qui-
busdam Galliæ partibus, ubi prima
die Novembribus ad vesperam instrui-
tur mensa vino, pane, cibo, ad animas
defunctorum quasi paseendas aut honorandas, et ad posterum mane
sie instrueta relinquitur. Plin. x. 10.
(mirandum) narrat milvos rapaces
licet, et famelicam semper alitem nihil
esculent rapere unquam e funerum fer-
culis. 4. Epulum erat novendiale, et

circumpotatio, Græcis, περιδειπνον, Athen. VIII. 7. et tunc jactabantur defuncti præconia, non sine ambitionis adulationibus. Hinc Græcum Proverbium: οὐκ ἀν ἐπαινεθέλης, οὐδὲ ἐν περιδειπνοις, de homine prorsus illaudabili, in quo nihil est quod laudetur etiam in illis circumpotationibus, quæ ad ejus honorem post mortem instituuntur, et in cœna illa funebri, quæ tota ambitionis est.

34 *Quod rem curtaveris*] Quod tan-
tum de speratis bonis detractum sit.
Horat. Epist. II. 2. ‘Nec metuam
quid de me judicet hæres, Quod non
plura datis invenerit.’

Urnae] Cineres defunctorum urnæ
immissos in sepulcro solitos condi-
nemini non compertum.

35 *Ossa inodora*] Legunt aliqui, *in-
honora*, seque Glossa veteri tuentur;
verum repugnat textus sequens.

Ossa inodora dabit] Sine ullis aro-
matibus, aut vilia duntaxat unguenta
adhibebit. De his vide Plin. XIII.
I. 2. 3. Juvenal. Sat. IV. vs. 108.
‘Et matutino sudans Crispinus amo-
mo, Quantum vix redolent duo fune-
ra.’ Observandum duplēcē fuisse
in funeribus odores fundendi ratio-
nem. Primo flores, coronas, odores
spargebant in lectum feralē, inque
ipsum bustum; testantur Dion. Ha-
licarn. I. II. et alii. Propertius Eleg.
IV. 7. ‘Cur nardo flammæ non oluere

Seu ceraso peccent casiae, nescire paratus.
 Tune bona incolmis minuas? Et Bestius urget
 rem obtusum, sive casia ceraso admixto ritiata sit. Itane vero tu valens decurtes

37 Sed Bestius Edit. Steph. At vetustissimæ membranæ et magno consensu; aliae minus antiquæ sed. Casaubon.

NOTÆ

meæ? Deinde cremato eadavere, fiebat ossilegium, et rursum odoribus, vino, lacte, ossa collecta ab amicis rigabantur et a propinquis. Tibull. Eleg. III. 2. id innuit aperte. Demum conditis in sepulcro ossibus quotannis odores et corollas imponebant. Sanctus Hieronymus Epist. ad Pamphachium sic habet: 'Ceteri mariti super tumulos conjungum spargunt violas, rosas, lilia, floresque purpureos; et dolorem pectoris sui his officiis consolantur.'

Seu spirent cinnama surdum] Hæres offensus parum curabit an aromata exquisita sint, nrum odorem fundant acutum, an obtusum. Vide Plin. XII. 19. ubi inter alia seiu digna, sic habet: 'Cinnamomum, idemque cinnamum nascitur in Æthiopia.—Frutex dum cubitorum altitudine amplissimus, palmique minimus, quatuor digitos crassus.—Cinnami duo genera, candidius, nigriusque.—Coronas e cinnamo interrasili auro inclusas primus omnium in Templis Capitolii atque Pacis dicavit Imperator Vespasianus Augustus. Radiceum ejus magni ponderis vidimus in Palatii Templo, quod fecerat Divo Augusto conjux Augusta aureæ pateræ impositam; ex qua guttae editæ annis omnibus in grana durabantur, donec id delubrum incendio consumtum est.'

Surdum] Dura quidem hæc Persii metaphora, durior tamen Horatii, quem imitatus est, Sat. II. 8. 'Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.'

36 *Seu ceraso peccent casiae*] Neque sollicitus erit purane sit casia, an adulterata, admixto gummi, vel cortice e ceraso. Plin. XII. 9. 'Adulteratur amygdala nuce, cetera ejus genera cortice scordasti: ita vocatur arbor æmula gummi: quod semel dixisse et in ceteros odores satis sit.' Pers. Sat. II. vs. 64. 'Corrupto casiam dissolvit olivo.'

Ceraso] Plin. XV. 25. 'Cerasi,' inquit, 'ante victoriam Mithridaticam L. Luculli, non fuere in Italia ad urbis annum 680. Is primum vexit e Ponto, annisque 120. trans Oceanum in Brittaniam usque pervenere. Eadem in Ægypto nulla cura potuere gigni,' &c.

Casiae] Plin. XII. 19. ante cit. 'Frutex est casia,' inquit, 'juxtaque cinnami campos nascitur,' &c.

Nescire paratus] Id est, non admundum animadvertis, vel dissimulans, præ negligentia, ira, offensione.

37 *Tune bona incolmis minuas*] Pergit avarus: itane vero eum vigeas et valeas, nullaque ægritudine aut calamitate coactus, profundes et disperdes bona, quæ ad me hæreditario jure pertinent? inquiet mihi hæres meus.

Et Bestius urget] Alii legunt, *Sed Bestius, &c.*

Bestius] Nomen imperiti et bruti hominis, de quo Horatius Ep. I. 15. ubi nonnulli tamen legunt, *Menius*. Doctiores tamen ex vetustis codicibus legunt, *Bestius*, quem Horatius ut voracem et hellenonem exhibet.

Doctores Graios: 'Ita fit, postquam sapere Urbi
Cum pipere et palmis venit vestrum hoc maris expers:
Foenisecæ crasso vitiarunt ungu. e pultes.'

40

rem? inquiet. *Et Bestius insectatur præceptores Græcos: sic agitur, ex quo nostra hæc sapientia carens masculo robore advenit in civitatem, cum pipere et palmis, sectores fani inficerunt pultes unctura pingui.* An ista formides cum eris

39 *nostrum* hoc Edd. vulg. *hoc nostrum* Ms. Gal. Omnes Editiones, quas ego inspexi habent *nostrum* *hoc maris expers*; et inde nata est difficultas, ad quam tollendam plerique interpres nequicquam sudarunt. Hand scio, an Reizius hanc lectionem *vestrum* ingenio suo debeat; at upusquisque intelligat, hanc lectione recepta, faciliorem esse interpretationem: *vestrum* *hoc sapere* i. e. *vestra* sapientia. Bene noster usus est *hoc sapere*, cum anceps ejus vis, et potestas hoc loco vehementer apta sit. *Kænigius.*—40 *Fœnicie* Ms. Gal.—

NOTÆ

Bestius urget Doctores Graios] Hæredipeta ille avidus accusat Philosophos, qui liberalitatem et munificentiam commendantes ac suadentes, in causa sunt cur minora hæredibus relinquuntur.

38 Doctores Graios] Græcos ponit pro Philosophis, jam diximus Sat. i. et v. versu ultimo. Hic vero cum aliis quibusdam intelligo Romanos Græcam Philosophiam sectantes.

Ita fit, postquam, &c.] Sic vivitur laute, et in epulis ac munificentia opes consumuntur, ex quo Græca sapientia Romani venit cum mercibus peregrinis et transmarinis. O morem novum juxta ac perniciosum! inquit ille Bestius. Vide Lactant. iii. 16. ubi sapientiam quasi nuper advectam cum saporis mercibus proponit, citatque locum hunc Persii, item Senecæ verba haec; 'Nondum sunt mille anni, ex quo initia sapientiæ nata sunt.' Et Lucretium eanentem, 'Denique natura hæc rerum, ratioque reperta est Nuper, et hanc primi cum primis ipse repertus Nunc ego sum in patrias qui possum vertere voces.'

Sapere] Sic Sat. i. *Nostrum illud vivere triste.*

Urbi] Per antonomasiæ, pro Roma.

39 *Cum pipere et palmis renit]* Vide Pers. Sat. v. vs. 136. et Plin. xv. 29. ubi ait, antequam piper reperiatur, bacca in usu fuisse, illiusque vicem obtinuisse. *Palmis*, seu arboribus, seu earum fructibus, qui dactyli vocantur. Vide Plin. xiii. 4. Juv. Sat. iii. vs. 83. 'Advectus Romam quo pruna et coctona vento.'

Vestrum *hoc maris expers]* Sæpe legitur *nostrum*. Locus etiamnum obscurus, needum satis explicatus, post tot doctorum Interpretum Incubrations. Quidam sic intelligunt; nostra, id est, Romanorum Philosophia a Græcis invecta, *maris expers*, id est, salis, seu sine sale, hoc est, insulsa et corrupta. Casanonus tamen explicat; *maris expers*, id est, masculæ virtutis majorum nostrorum expers. Aliis, *maris expers*, est quæ mare non transierit, sed minime placet.

40 *Fœnicæ crasso vitiarunt unguine pultes]* Ex eo tempore adeo sunt omnia depravata, ut viliores quique rusticæ, quales sunt qui fœnum secant, lautias quæsiverint. Hinc eihorum simplicitatem additis condimentis vitiarunt, et quasi violarunt, atque ad-

Ilæc cinere ulterior metuas? at tu, meus hæres
 Quisquis eris, paulum a turba seductior audi.
 O bone, num ignoras? missa est a Cæsare laurus

ultra cineres? Tu vero quicumque futurus es meus hæres, tantisper remotus a plche, ausculta. O bone vir, an illud nescis? Imperator misit laurum ob stragem memo-

43 Una B.

NOTÆ

miscere pulti cœperunt adipem, ante simplicioribus contenti cibis. Juv. Sat. xi. vs. 79. ‘Ipse focus brevibus ponebat oluseula, quæ nunc Squallidus in magna fastidit compede fos- sor.’

Unguine] *Unguen*, unctura, condimentum. ‘Solent rustici, cum oleum defuerit, pecudum adipe in pultem misso, pro oleo uti;’ inquit *vetus Glossa*.

Pultes] Cibus erat vetustissimus e farina et aqua; interdum et ex caseo, melle, et ovis decoctis. Romanis olim pro pane fuit puls: Plin. xviii. 8. et Valer. Maxim. ii. 5. Pultis autem paulo diversæ meminit Athen. xiv. 15. et 16. Casanbonus ad hoc c. 15. Athen. multa suo more profert recondita eruditio; et discrimen ponit inter πόλτον Græcorum e farina fabacea tantum, et Romanorum pul- tem, quam Græcis ignotam fuisse ex Plinio affirmat, et cni multa alia ad- miscebantur.

41 *Hæc cinere ulterior metuas*] Insurgit in avarum Poëta: scilicet times quæ tibi mortuo sunt eventura. O stultus, qui post mortem hæredem metuis! Horat. loco ante cit. ‘Nec metuam quid de me judicet hæres,’ &c. Virgil. Aen. ii. ‘Facilis jaetura seculeri est.’

Cinere] Cineres dicit, quia eadæ- vera comburebantur, ut ante dictum est.

At tu, meus hæres] At ego non me tu hæredis minas, quin illi ipsi occi- no sumtus a me faciendos.

42 *Paulum a turba seductior*] Post- positis et neglectis vulgi opinionibus, ignorantia, odio. Pers. Sat. v. vs. 96. ‘Secretam gannit in aurem.’

43 *O bone, num ignoras*] Adeone es imperitus rerum, ut ignores quæ pub- lie jaetantur? Nescis nemini licere non esse liberalem in lætitia communi- ni, et jubente munificentiam Impera- tore?

Missa est a Cæsare laurus] Nescis Caium Caligulam misisse ad S. P. Q. R. literas lauro coronatas et vinc- tas (ex more) et triumphum jussisse parari, quod Germanos debellarit, atque in omnium bona jus ab eo da- tum suis procuratoribus, ut ait Sue- ton. loco mox citando.

Cæsare] A Julii Cæsaris tempori- bus omnes Imperatores Cæsares ap- pellati.

Laurus] Literæ laureatæ, de quibus sient et de lauro victoriæ indice, Plin. xv. 30. Tit. Liv. i. v. Ammian. Marcell. i. xv. Martial. Epig. vii. 4. 5. 7. et alibi. Mos erat olim, ut quon- ties insigni victoria Consules potiti essent, ob res prospere gestas, lau- reatis fascibus prælatis incederent. Literas etiam laureatas Romanæ mitti, aut nuncios cum jaetis laureatis ad- venire, navemque laureatam aut vit- tataam felicis victorie nuncium esse,

Insignem ob cladem Germanæ pubis, et aris
 Frigidus excutitur cinis: ac jam postibus arma,
 Jam chlamydes regum, jam lutea gausapa captis,
 Essedaque, ingentesque locat Cæsonia Rhenos. 45

randam juventutis Germanicæ: atque jam farilla frigida amoretur ab altaribus: et Cæsonia nunc arma, nunc Paludamenta Imperatorum collocat ad rulvas templorum; nunc parat captiris gausapa flava, et currus, et Rhenanos proceros. Ergo

46 *chlamydas* Edd. vulg. *gausapa victis.* Ms. R. et C.

NOTÆ

ac læta et magna significare, animadversum est. Alex. ab Alex. i. 27.

44 *Insignem ob cladem*] Ironice, de Germanica una Caligulæ expeditione, in qua nihil dignum laude ab eo gestum est. Vide Sueton. in Caligula, c. 45. et seq. ubi Imperatoris stolida ambitio, fictæque victoriae referuntur.

Germanæ pubis] Juventutis Germanicæ. Syneed. Porro Germania ampla est Europæ regio satis enique nota: eujus populi quondam Teutones, dehinc Alemanni, postea Germani vocati sunt. Strabo, alii.

Aris frigidus excutitur cinis] Id est, postremi sacrificii residui cineres amoventur, novus ignis, nova sacra instaurantur, ex more; quando enim munitiata erat victoria, sacra publice habebant, ad gratias Diis persolvendas, et pro incolumentate Imperatorum. Testantur Dio, Herodianus, alii.

Postibus arma] Enumerat omnes triumphi apparatus. Jam templorum valvis seu columnis jubet affigi ac suspendi arma hostibus detracta, eorumque spolia. Virgil. Æn. vii. ‘ Multaque præterea sacris in postibus arma, Captivi pendent currus, curvæque secures,’ &c. Horat. l. iv. Od. ult. ‘ Et signa nostro restituit Jovi Direpta Parthorum superbis postibus.’

Delph. et Var. Clas.

46 *Chlamydes regum*] Paludamenta Imperatorum et Dueum subaectorum. Vestis erat militaris palio brevior, et strictior, cuius usum Romanis invexit Numa Pompilius (auctore Suidæ) legatione Isaurorum accepta, et forma habitus eorum animadversa, vestem Regiam cum Senatoria conjugens. De variis vestium generibus vide Alex. ab Alex. v. 18.

Lutea gausapa captis] Vests militares villosas crocei coloris: stramenta quibus in castris utuntur milites, e pellibus facta præparari jubet captivis, quibus illi induiti, ex more, in triumpho dueantur. De gausape, vide quæ Martial. Lib. ult. Epig. 29. et 145. Præterea gausapa sive gansapia, ut est apud Priscian. l. iv. sunt tapetia sive peristromata, quibus mensæ teguntur; testis Scaliger. Martialis citreas mensas gausapibus tegi ostendit, id est, tapetibus pretiosis, vel mantilibus: Lib. ult. Epig. 138. ‘ Nobilius villosa tegant tibi gausapa citrum.’ Vide Pers. Sat. iv. vs. 37.

47 *Essedaque*] Belgarum et Germanorum Rhenicolarum vehicula, e quibus olim depugnabant, et rotarum ingruentium strepitu, impetuque, hostium ordines proterebant aut perturbabant. Virgil. Georg. iii. ‘ Belgica vel molli melius feret esseda

Pers.

M

Dis igitur genioque ducis centum paria, ob res
Egregie gestas, induco. Quis vetat? aude.

propter bellu præclare confecta, edam centum paria gladiatorum Numinibus, et

NOTE

collo.' Horum et meminit Cæsar
Comment. lib. iv. et v. de Bello Gallico: et alii.

Ingentesque locat Cæsonia Rhenos] Accolas Rheni, grandis staturæ. Sueton. Calig. cap. 47. 'Galliarum quoque procerissimum quemque, ac nonnullos e Principibus legit ac sep-
suit ad pompam.' Hos omnes tri-
umphi apparatus disponit Cæsonia per procuratores, vel ipsa; quippe
quæ bellis etiam sese immiscebant: quamque, ut refert Sueton. cap. 25. 'Caligula saepe chlamyde, peltaque,
et galea ornatam armatamque, et
juxta adequitantem militibus ostendebat.'

Cæsonia] Caligulæ uxor, mulier
perditæ libidinis et lasciviæ, ab Imperatore
constanter adamata, cui etiam
philtrum miscuisse et propiuasse dici-
tur. Quod scribit Josephus Antiq. xix. et Sueton. c. 50. 'Creditur,' in-
quit, 'potionatus a Cæsonia uxore
amatorio quidem medicamento, sed
quod in fruorem verterit.' Vide
Juvenal. Sat. vi. vs. 610. et 615. ibi-
que annotat.

Rhenos] *Rhenus* fluvius Europæ
celeberrimus Germaniam a Gallia
separat, fluit e Rhæticis Alpibus,
rigat Alsatiæ, Palatinatum, Agros
Colonienses, Bataviam.

48 *Dis igitur, &c.]* Ego itaque (ait
Persius ad hæredem) lætitiae publicæ
et Imperatoris voluntati indulgens
non parcam sumtibus: (nec tu ausis
mutire contra.) Ego, inquam, *Diis*
victoriae auspiciis atque auctoribus;
Genioque Ducis, id est, Imperatoris
Caligulae sacrificabo, &c.

Genioque ducis] Per Genium sui
Principis quasi per Numen jurabant

Veteres: ac si quis pejerasset, pœnas
dabat. Unde Tertullianus, 'Citus
per omnes Deos, quam per unum Ge-
nium Cæsaris pejerat.' Et Sueton.
cap. 27. ait de Caligula; 'Multos ho-
nesti ordinis deformatos prius stigma-
tum notis, ad metalla, aut ad viarum
munitiones, aut ad bestias condemna-
vit, aut bestiarum more quadrupedes
cavea coerent, aut medios serra dis-
secuit; nec omnes ex gravibus causis;
verum male de munere suo opinatos,
vel quod nunquam per Genium suum
dejerassent.'

Centum paria induco] Duplicem he-
catomben explicant aliqui, minus
bene, ut opinor: melius alii, *centum*
paria gladiatorum, quorum sanguine
placentur Dii, et Imperatoris Genius.
Horat. Sat. ii. 3. 'Ni sic fecissent,
gladiatorum dare centum Damnati
populo paria, atque epulum'.. Quod
si cui videtur mirum quod privatus
gladiatorium munus exhibeat, memi-
nerit quod refert Suetonius cap. 47.
'Scripsisse ad procuratores suos Ca-
ligulam, ut quam minima summa et
impensa, triumphum tamen quam
possent magnificentissimum appar-
rent, et quantus nunquam aliis fuis-
set; quando in omnium hominum
bona jus haberent.' Ergo, quod vult
Casaubonus satis verisimile est, data
nempe ea potestate in facultates civi-
um, coactos privatos de suo quemque
sumtus et impensas ad triumphi
pompam conferre, et contulisse.
Quod respicit hoc loco Persius.

Ob res egregie gestas] Ob insignem
Germanorum cladem, et partam felici-
ter a Caligula de hostibus victoriani.
Ironice, ut supra.

49 *Quis vetat? aude]* Num ausis

Væ, nisi connives! Oleum artocreasque popello 50
 Largior. An prohibes? dic clare. Non adeo, inquis.
 Exossatus ager juxta est. Age, si mihi nulla

Genio Principis. An aliquis prohibet? Audeto vetare, o hæres. At vœ tibi si non dissimulas. Præterea distribuo plebi oleum et artocreas. Num retas? Eloquere aperte. Non ita, aïs: prope est ager sine ossibus. Perge, si nulla nunc mihi

51 *Hic omnia exemplaria quæ aut vidimus, aut de quibus aliquid comperimus, scribunt, non audeo, inquis: quæ inepta, et omnibus modis scriptura ex eo orta est, quia præcedit: quis vetat? aude. Legendum autem esse, non adeo inquis, recte jam olim monuit Turnebus. Casaubon.*

NOTÆ

refragari, o hæres, et deterrire me a consilio quod cepi?

50 *Væ, nisi connives?*] Impendet tibi malum, si forte non assentiaris, aut saltem dissimules: nam vel Imperatorem infensum et ultorem nanciscere, vel me iratum, et majores inde sumptus facientem, ut cupiditatem tuam et avaritiam discruciem. Paulo post: 'Nunc nunc impensius unge, Unge, puer, caules.'

Vœ] Formula male precandi, idem valens ac si quis mittatur in malam cruem.

Connives] Cic. pro Cælio: 'Dii immortales, cur interdum conniveti in hominum sceleribus maximis?' Id est, clausis quasi oculis non videre videmini.

Oleum artocreasque popello largior] Populo insuper epulum et congiarium dabo, ad celebrationem victoriæ. Li-
 cet hoc soleat non a privatis sed ab Imperatoribus fieri. Sueton. Jul. Cæs. cap. 38. 'Epulum ac viscerationem dedit, et post Hispaniensem victoriæ duo prandia.' Et Domitian. cap. 4. 'Congiarium populo ter dedit, atque largissimum epulum; Senatui, Equitique panariis, plebi sportellis cum obsonio distributis.'

Artocreas] Vox e duplii facta, ἄρτος enim panis, κρέας, caro: signifi-
 cat cibum e pane carneque minuta-

tim concisa. Alii viscerationem interpretantur hoc loco.

51 *An prohibes?*] Vetasne istam meam largitionem? *Dic clare:* quid mussas? Aperi mentem et animi tui sententiam de me.

Non adeo, inquis, &c.] Non adeo fertilis et opimus est fundus tuus, ut hæreditatis tuæ avidus sum, et vetare velim quin prorsus in largitiones effundas. Vel, non ita dives es, ut his sufficere possis. Alii sensum separant hoc modo: non adeo tuæ largitioni aduersor; suppetit enim, haud procul, mihi satis fœcundus ager, quo ego contentus sum, inquit hæres. Sunt qui verbum juris hic accipiant, hoc sensu: *non adeo*, neque adire volo hæreditatem tuam. Quo designari volunt extraneum esse illum Persii hæredem, non autem necessarium et suum, ex Institut. Justin. lib. 11. tit. 19. Docta quidem et subtilis interpretatio, verum magisne genuina? Mihi prior sententia præferatur.

52 *Exossatus ager*] Duplice et contrario sensu potest accipi, vel exhaustus, et jam sine succo et bonitate; ita passim apud Plautum *exossare* ponitur pro, enervare, comminuere, debilitare. Vel *ager exossatus*, idem est ac lapidibus expurgatus, adeoque opimus et bene cultus. Ovid. Metam. 1. 'Lapides in corpore terræ

Jam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
 Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
 Deque avia nihilum superest; accedo Bovillas, 55
 Clivumque ad Virbī: præsto est mihi Manius hæres.

residua e patris sororibus, si nulla patrui filia, nulla filia neptis superest sit: si patrui matris soror vitam egit sine prole, et de avia nihil restat: vado ad Bovillas et ad Virbii declive. Illic Mannius ultro erit mihi hæres. Scilicet Terræ filius? In-

53. 54 Variam in membranis distinctionem invenimus: nam multa vetusta exemplaria sic exhibent *pron.* *Null.* *manet*, *patr.* *ster.*, &c. non male, ut per *patrui materteram* quam remotissima cognatio intelligatur. *Casaubon.*—56 *Manius hæres Progenies Terræ?* Sie distinguendum: posterius membrum pronuntiatur a legitimo hærede, quicunq; disputat *Persius*. *Casaubon.*

NOTÆ

Ossa reor diei?

Juxta est] Prope urbem in suburbano loco situs, et hinc pluris aestimandus.

Age, si mihi nulla] Verba *Persii* ad hæredem illum irritatum verbis, et quasi jam excandescentem. *Age, inquit, detrecta, et ne adi hæreditatem:* ego certe non reformidem genu illud infamiae apud Romanos timeri solitum, carcere scilicet hæredibus, qui funus curent, &c. *Quod si aliunde non suppetant, en præsto est* *Manius hæres*; et hic mihi sufficit.

53 Jam reliqua ex amitis] *Amita* est patris soror, quasi patri meo plus amata, inquiunt: solent enim sorores præ fratribus diligiri, sive id sexus facit, sive personarum dissimilitudo, quæ minus habet æmulationis et invidiæ.

Patruelis] *Patrueles* dicuntur e duabus fratribus editi; consobrini vero, qui e duabus sororibus.

Proneptis] Est nepotis aut neptis filia.

54 *Patrui]* *Patruus* est patris frater: sicut avunculus frater matris. *Porro* notat *Casaubonus* in multis vetustis codicibus jungi vocem hanc cum sequentibus, ut patrui matertera sterilis fuisse intelligatur, bono sensu

quidem, sic enim etiam remotissima cognatio deesse significabitur.

Matertera] Soror matris, quasi mater altera: *sterilis*, stirpe ac filiis carens.

55 *Deque avia nihilum superest]* Si denique aviae nulla stirps; posteri nulli vivant; adeoque nemo certus mihi propinquus adsit, qui capessat hæreditatem; scis quid faciam? Obvium quemque hæredem instituam, quamvis non alia ratione mihi cognatus sit, quam quod e terra uterque progeniti factique sumus. *Avia* mater est patris aut matris.

Bovillas] Vicus est in Appia via ad undeciunum ab urbe lapidem, prope quem interfectus a Milone *Clodius*, eum rediret ab Aricia non hinc procul sita, ut scribit *Ascon.* *Pæd.* *Porro Bovilla*, quasi villa bovis, dicitur, 'eo quod olim in Albano monte ab ara fugiens taurus jam consecratus, ibi comprehensus est.' *Vetus Schol.* Sedes erat frequens mendicis; quia tritum iter.

56 *Clivumque ad Virbī]* Collis iste quatuor millibus ab urbe distans nomen accepit ab *Hippolyto*, qui ibi colebatur sub nomine *Virbii*, ex quo bis vir et bis vivus fuit, id est, a *Diana* revocatus ad vitam, postquam

‘Progenies terræ!’ Quære ex me, quis mihi quartus
 Sit pater: haud promte, dicam tamen. Adde etiam unum,
 Unum etiam: terræ est jam filius; et mihi ritu
 Manius hic generis prope major avunculus exit. 60

terroga me, quisnam mihi fuit quartus parens. Non facile dicam, at nihilominus proferam. Adjice vel unicum, immo unicum; jam est Terræ progenies: et Manius ille prodit fere mihi major avunculus ordine stirpis. Tu vero qui anterior

NOTÆ

discerptus fuisset, ut notum est euili-
 bet, ex *Æn.* vii. Ovid. *Fast.* iii. et
 vi. *Metam.* xv. fab. 45.

Manius] Ignobilis quilibet et igno-
 tus, mendicus quispiam Aricinus, si-
 milis Manio illi, qui (ut ait Festus)
Dianæ agrum et lucum consecravit,
Tritum Roma Proverbium erat, Multi Manii Ariciae; quia deinde plures
 ab illo oriundi illic virtute claruerunt.
 Quod autem pauperes et mendici
 adessent in ea regione frequentes,
 patet ex *Juvenale*, Sat. iv. vs. 117.
 ‘Dignus Aricinos qui mendicaret ad
 axes.’ Et *Martial.* Epig. xii. 32.
 ‘Irus tuorum temporum sequebaris;
 Migrare clivum crederes Aricinum.’

57 Progenies terræ] Respondet Per-
 sio hæres ille, de quo paulo supra:
 scilicet hæredem institutes *Terræ filium*,
Gigantum fraterculum, ut ait
Juvenalis Sat. iv. vs. 98. hominem
 ignobilem, spuriū, cuius ignorantur
 parentes et prosapia? &c.

Quære ex me quis, &c.] Quidni? in-
 quirit Persius. Tam Manius erit mihi
 hæres et propinquus, quam quispiam
 remota cognatione affinis, de quo per-
 inde dubitare fas mihi sit, ac de Ma-
 nio; qui, ut ceteri, mecum ab una
 origine procreatus, ut dixi, nempe a
 Terra communi omnium parente, sal-
 tem ea ratione conjunctus est.

Quis mihi quartus sit puter] Quis
 abavus meus.

58 Haud promte, dicam tamen] Non
 facile quidem et promtum indicare
 abavum meum; id tamen fortasse

præstare potero.

Adde etiam unum, &c.] Quod si ulte-
 riū repetas, ac vel unum superius,
 et retro cognationis gradum scruteris;
 et poscas quis atavus mihi fuerit;
 jam hærebo: erit enim is mihi tam
 ignotus, quam iste, quem *Terræ pro-
 geniem* appellasti.

59 Terræ est jam filius] Ex *Empe-
 doclis* sententia et aliorum quorun-
 dam veteranum *Philosophorum*, qui
 natos e Terra primos homines cen-
 suere, cum alii ex aqua factos, sicut
 et alia universa, opiuarentur. Huc
 etiam facit quod hominem ab humo
 veteres dixerunt. Porro quod per
Terræ filium homo nihil significetur,
 et obscurus, patet ex *Tullio* ad *Atti-
 cum* ita scribente: ‘*Huic Terræ
 filio committere epistolam tantis de
 rebus non audeo.*’ *Tertul.* in *Apolo-
 get.* ‘*Dictus Saturnus Terræ Cœlique
 filius, quia ignoti, vel ex inopinato
 apparet de cœlo supervenire di-
 cuntur; sicut Terræ filios vulgus vo-
 cat, quorum genus incertum est: gi-
 gantesque hac ratione Terræ filii ap-
 pellantur.*’ *Vide Cœl. Rhodig. xx. 28.*

60 Major avunculus exit] Manius
 ipse videri possit cognatus, et in
 stemmate major avunculus scribi;
 siquidem aliis nemo prodit et præsto
 est, qui gradum hunc et locum inter
 majores meos, et in ordine stirpis et
 cognationis meæ, jure potiori sibi
 queat vindicare. *Major avunculus* est
 avi vel aviæ frater: aut etiam avi
 aviæque avunculus, ut placet *Festo*.

Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis?
 Sum tibi Mercurius: venio Deus huc ego, ut ille
 Pingitur. An reniuis? vi'n' tu gaudere relictis?
 'Deest aliquid summæ.' Minui mihi: sed tibi totum est,

es, quare petis a me facem in cursu? Sun tibi velut Mercurius. Ego tibi Deus
 acedo isthuc, sicut ille depingitur. An recusas? Visne tu frui iis quæ relinquo?
 Atenim summæ nonnihil detractum est. Nempe detraxi mihi. Tibi vero quod-

NOTÆ

61 *Qui prior es?*] Tu vero, o legitime
 hæres, cum senior me sis et natu major,
 cur a me hæreditatem speras,
 qui sum junior et in cursu vita posterior?
 Vel, tu qui Manio potior
 mihi es, et vere cognatus, cur dnm
 vivo, hæreditati meæ inhias ante legiti-
 tum tempus, scilicet ante absolutum
 vitæ stadium? Certe cursor
 non petit lampadem ab alio ante de-
 cursum spatiū: nunqnam vero in
 ipso cursu, nec prior a posteriore, sed
 contra.

Cur me in decursu lampada poscas?] Allegorica locutio desumpta a λαμπαδηδρομίᾳ. Nempe, ut ait Suidas,
 Lampadis tria festa sunt apud Athenienses, Panathenæa, Vulcanalia,
 Promethea. De Promethei Sacris
 hic mentio est, in quibus juvenes
 aereusas tædas gestantes decurrebant,
 certabantque, quis ad scopum primus
 perveniret non extincta face. Pri-
 mus defatigatus proximo, is postea
 defessus alteri, et deinceps alius alii
 tradebat ardenter facem, donec me-
 tam pertingerent. Ea quidem ara
 Promethei in Academia fuit, a quā
 ad urbem cursus erat cum accessis
 ejusmodi facibus. Vide Alex. ab
 Alex. v. 8. Hujus consuetudinis
 meminerunt Varro III. 16. de Re Rus-
 tica, ubi ait, 'Nunc cursu lampada
 ubi trado;' id est, tibi dicendi vices
 trado. Cicero ad Herenn. IV. 'Non
 enim, quemadmodum in palæstra, qui
 tædas ardentes accipit, celerior est
 in cursu continuo, quam ille qui tra-

dit; ita melior Imperator novus qui
 accipit exercitum, quam ille qui de-
 cedit: propterea quod defatigatus
 cursor dat integro facem; at hic pe-
 ritus Imperator imperito exercitum.'
 Et ante illos Lucretius lib. II. vs. 77.
 'Inque brevi spatio mutantur sæcla
 animantium, Et quasi cūsores vitæ
 lampada tradunt.'

62 *Sum tibi Mercurius?*] Ne me ut
 propinquum, te ut hæredem certum,
 meam hæreditatem quasi tuam tibi-
 que jure debitam jam nunc intuere;
 sed potius finge tibi me esse velut
 Mercurium, qui tibi ἐρμαῖον, inspera-
 tum et fortinum thesaurum et In-
 erim annuntio, indico, ostendo cap-
 tandum.

Venlo Deus huc ego?] Inopinati et
 indebiti luci Deus, ut diximus, Sat.
 II. vs. 11. ad verba hæc: *Dextro Her-
 cule.*

Ut ille pingitur?] Merenius ping-
 batur manu tenens crumenam pecu-
 nia gravidam et turgentem. Suidas,
 Macrobius.

63 *An reniuis?*] An non vis bona
 mea velut gratis data accipere et ad-
 ventitia? Horat. Sat. II. 3. 'Ex-
 cors, Rejecta præda, quam præsens
 Mercurius fert?'

Vi'n' tu gaudere relictis?] Visne potiri
 hæreditate mea, post mortem meam,
 quantula fuerit illa?

64 *Deest aliquid summæ?*] Fortasse
 dices, partem ejus aliquam a me ab-
 sumtam fuisse. At ego tibi respon-
 deo, *minui mihi*; et, quicquid detrax-

Quicquid id est. Ubi sit, fuge quærere, quod mihi quondam Legarat Tadius: nec dicta repone paterna: 66
 Fœneris accedat merces: hinc exime sumtus.
 'Quid reliquum est?' Reliquum? nunc nunc impensius unge,

cumque illud est, integrum est. Cave sciscitari ubinam sit id quod olim Tadius testamento reliquerat mihi: neve mihi repeate monita patrum; addatur usuræ lucrum: inde tuas impensas desume: ecquid residuum est? Residuum quæris? O

 66 *Stains Ms. Gal.*

NOTÆ

ero tandem, id mihi non tibi detrac-
 tum: et si quid perit, perit mihi cuius
 totum est; ex regula Juris.

Sed tibi totum est, quicquid id est] Quandoquidem ex Legibus et Jure, tuum nihil est aut esse potest quamdiu vivo, quodenique ego moriens reliquero, hoc tibi totum erit atque integrum.

65 *Ubi sit fuge quærere, &c.*] Porro ne reposcas a me rationem honorum quæ olim habui, quæque aliquis mihi testamento legarit: nam male tibi verteret.

66 *Tadius*] E majoribus quispiam, vel quilibet alius testator. Metonymia. Quidam codices habent, *Stains*; alii, *Stadius*.

Nec dicta repone paterna] Neque mihi ingere et objice monita liberis solita dari a patribus avaris; de quibus Horatius Epist. 1. 1. 'Quærenda pecunia primum est; Virtus post nummos: haec Janus summus ab imo Perdocet; haec reciunt juvenes dictata, senesque Lævo suspensi loculos tabulamque lacerto.' Et Juvenalis fuse, Sat. xiv. 'Juvenes hortatnr. — Cogit minimas ediscere sordes,' &c.

Paterna] Bene monet Casaubonus de suo patre non loqui Persium, qui puer sexennis amiserat patrem Flacum; cuius et famæ nec detrahere debeat nec velit bonus filius.

67 *Fœneris accedat merces]* Aut paternum est monitum: exerce stenus; ne otiosam et infrnetuosam sine pecuniam tuam; quæstum fac, datis ad usuram nummis; atque pro mutuo mercedem cape: aut verba sunt hæredis cum Persio rationem ineuntis, ut mox explicabimus.

Hinc exime sumtus] Fortasse et hoc monitum est paternum: ne quid detrahe sorti capitali bonorum, sed potius e fœnore et usuris habe et desume necessarios alendæ familiae sumtus. Vel hæredis verba sunt, et sensus erit: computemus quæ et quanta sive e patrimonio, seu e legatis Tadii nactus es, o Persi; his addantur et accedant usuræ: jam inde legitimas impensas tuas eximamus. Deinum videamus quid sit residui ex his omnibus, quidque mihi sit obventurum.

68 *Quid reliquum est?*] Quid jam superest e tot facultatibus, quas possedisti?

Reliquum] Cum indignatione respondet Persius: itane vero mecum inis rationem, quasi cum dispensatore herus? Seilicet possessa computas, sumtus exentis, reliquum quid, et ubi sit, postulas? Age, hæres, deinceps curam hanc eximam tibi.

Nunc nunc impensius unge, &c.] O famule, lantiorem indies mensam instrue; consumantur bona mea uni-

Unge, puer, caules. Mihi festa luce coquatur
 Urtica, et fissa fumosum sinciput aure ?
 Ut tuus iste nepos olim, satur anseris extis,
 Cum morosa vago singultiet inguine vena,
 Patriciae immeiat vulvæ ? mihi trama figuræ

70

*fanule, jam jam perfunde brassicas, perfunde copiosius. Scilicet, die festo mihi coquatur urtica, et pars anterior capitinis porcini fumo perfusa, auricula perforata, ut nepos ille tuus aliquando visceribus unserinis satietur ? * * Mihine residua erit*

NOTÆ

versa, ut indignis hæredibus nihil reliquum sit.

69 *Unge, puer, caules*] Horat. Sat. II. 3. ‘Ungere si caules oleo meliore caputque coepiris.’ Porro *caules* posuit pro quolibet edulio, post Horatium.

Mihi festa luce coquatur, &c.] Non ita sum fatuus ut genium defraudare velim ad locupletandos hæredes, et damno meo lautitias illis suppeditare, parcus ob hæredis curam, ut ait Hor. Epist. I. 5. Et Juvenal. Sat. xiv. 136. ‘Cum sit manifesta phrenesis, Ut longuples moriaris, egenti vivere fato.’

Festa luce] In die festo, quo vel parcissimi et pauperrimi genio indulgent, et laetius vicitant; ego oluscula comedam? Absit.

70 *Urtica*] Herba vilis et nota, ab urendo vel ulcerando dicta; habet enim folia mordacia, ut ait Plin. XVI. 24. Catull. Carm. XLV. ad fundum suum: ‘Et me recuravi ocimoque et urtica.’

Et fissa fumosum, &c.] Caput porcini aure perforata suspensum in eamino ad fumum. Dimidiata porcellorum capita laetiori mense apposita refert Athen. IX. 8. ‘Fumosum, vel ut servetur diutius, aut etiam ut saporem contrahat acutiorem. Legunt quidam, *spinosum*; sed male.

Sinciput] Pars prior capitinis, ubi cerebrum: ponitur hic pro vili et plebeio edulio, ut patet: quod tamen

lautæ fuisse gulæ affirmat Plinius, et probat Athenæus loco mox citato.

71 *Ut tuus iste nepos, &c.*] Ut datus quispiam e tuis posteris, o hæres, aliquando epuletur.

Nepos] Sarcasmus ex ambigua significacione vocis, quæ et designat sepe hominem voracem ac luxuriosum.

Anseris extis] Romanis erat in deliciis anserinum jecur, quod quidem fertilibus, (ut ait Plin. x. 22.) id est, saginatis laete, mulso, fieu, carica, in tantam amplitudinem crescit, ut anserem ipsum adæquat magnitudine. Unde Martial. XIII. Epig. 58. ‘Aspice quam tumeat magno jecur anserem majus. Miratus dices, hoc, togo, erexit ubi?’ Horat. Sat. II. 8. ‘Pinguis et ficias pastum jecur anseris albi.’ Juvenal. Sat. V. vs. 113. ‘Anseris ante ipsum magni jecur.’ Meminit et fuse Athenæus IX. 8.

73 *Mihi trama figuræ sit reliqua*] Ad denique me macerem, ut piugescat hæres? Absit.

Trama] Incertum est intelligatne subtegmen, quod tenuius est, et opponat *retri popæ*, quod vult Turneb. XXX. 7. an stamen panni, quod filo constat crassiore et magis retorto, ut diserte ait Casanbonus: *Trama* etiam ponitur pro veste detrita cuius villi amissi sunt: metaphorice est homo valde maceo, cui solum ossa restant, et per cuius costas aër quasi trans-

Sit reliqua, ast illi tremat omento popa venter?

Vende animam lucro: mercare, atque excute solers 75
 Omne latus mundi, ne sit præstantior alter
 Cappadocas rigida pingues plausisse catastæ.

tramae figura, illi vero obesus venter palpitet præ pinguedine? Venumda vitam pro uestitu, mercaturam exerce, et diligens perlustra omnes orbis partes, ne sit alius peritior applausisse corpulentos Cappadocas in duro peggiate. Gemina peculium.

76 nec sit Ms. Gal.

NOTÆ

meat; ex Varrone *iv. de Ling. Lat.* Vel cuius ossa, venæ, nervi sic apparent, ut in detrito panno *trama*. Unde eleganter Prudentius contra Manich. *nervorum texturam* appellat.

74 *Ast illi tremat*] Hæredi autem distentus venter et obesus subsiliat.

Omento] Proprie est pannulus intestina ambiens et contegens, ut dixi Sat. *ii.* hic ponitur pro adipe, et pingui.

Popa] Venter gulosus, lurco, popino, vel fartus popis seu popanis, id est, delicioribus escis. Nam popa est placenta. Est etiam aliquando victimarius, id est, Sacerdotis minister ad mactandas victimas.

75 *Vende animam lucro*] Concludit Persius: ergo post hæc omnia quæ dixi adversus avaritiæ sordes, si tamen lubet, huic lita, et vitæ etiam periculo divitias congere, per fas etiam et nefas.

Mercare] Longinquas mercaturæ causa per mare per terras peregrinationes institue, ut dictum Sat. *v. vs. 135.* et sequentibus. Ibid. *vs. 137.* 'Verte aliquid, jura,' &c.

Excute solers omne latus mundi] Peragra totum orbem, omnes orbis angulos scruntare, ut merces novas et aliis irrepertas compares et luc advehas; et sic ditescas brevi. *Solers*, quasi solus in arte præstans et callidus.

76 *Ne sit præstantior alter, &c.*] Nec

sit quispiam te peritior exercendi mangonii, id est, coëmendi mancipia, et bene curata saginataque carius vendendi.

77 *Cappadocas pingues*] Vetus Scholiastes explicat de gladiatoriibus: sed cum ipso textu reclamant et refragantur viri doctissimi, et venalitios e Cappadocia servos intelligunt, robustos quidem et grandes. Cic. post redditum in Senatu: 'Cappadocem modo abreptum de grege venalium dices.' Horat. Epist. *i. 6.* 'Mancipiis locuples eget æris Cappadocum Rex.' Porro Cappadocia est Asiae minoris regio, cuius populi id peculiare habuerunt, quod servitatem libertati prætulerint. Nam a Romanis libertatem deprecati, illis permittentibus, Ariobarzanem Regem elegerunt. Vide Alex. ab Alex. *ii. 27.*

Plausisse] Legunt alii *clausisse*: alii *pavisse*, id est, bene curasse et enutritisse, ut facilius emtores inventiant pingues et corpulentis. Attamen amant doctiores, et retinent, *plausisse*, ambigua quidem sed erudita significatio et ingenio Satirici nostri satis congrua. Itaque *plausisse*, vel est palpassæ manu servorum venalium membra, ad ostentandam emturiensibus bonam corporis habitudinem ac nitorem: vel, servos landando et applaudendo incitasse ad saltandum ex consuetudine; immo et patrio more

Rem duplica. Feci: jam triplex, jam mihi quarto,
 Jam decies redit in rugam. Depunge, ubi sistam,
 Inventus, Chrysippe, tui finitor acervi.

80

Jam id *præstiti*. Jam triplex, jam quadruplex, jam decuplex mihi provenit in pli-
 cam. O Chrysippe, tu *repertus terminasse cumulum tuum*, indica mihi ubinam
 stabo.

79 *Depinge* est scripta lectio omnium quos vidimus librorum: in editione P.
 Pithœi est *depunge*: quod perplacet. *Casaubon*. *depinge* Ed. Steph. et
 vulg.

NOTÆ

cantandum, quo pateret illorum agilitas et industria. Vide infra. Item Juvenal. Sat. 1. vs. 111.

Rigida catasta] Ob rigorem servitatis, aut duritatem ligneæ compedis, cui mancipia erant innexa.

Catasta] Locus erat in Romano foro, ubi venales servi exponebantur: ἀπὸ τοῦ καταστάται. Propert. Eleg. iv. 5. ‘Aut quorum titulus per barbara colla pependit, Cœlati medio cum saliere foro.’ Item *catasta*, lignea erat e tabulatis machina, in qua vincti prostabant servi venales. Martial. Epig. ix. 60. ‘Quos arcanæ servant tabulata catasta.’ Meminit et Plin. xxxv. 17. et 18. Similis huic erat fere *catasta* illa, in qua Martyres torquendi extendebantur: quod referunt passim martyrologia.

78 *Rem duplica*] Per usuras opes adauge. Horat. Epist. 1. 6. ‘Mille talenta rotundentur; totidem altera: porro Tertia succedant, et quæ pars quadret acervum.’

Feci] Respondet per prosopopœiam avarus; non tantum duplicavi, sed fœnus fœnori addens, et fœnoris fœnus accipiens, rem auxi ter, quater, decies.

79 *Decies redit in rugam*] Metaphora ducta a vestibus quæ corrugantur proprie et plicantur; seu quæ in pli-
 cas et rugas contrahuntur. Unde per

similitudinem multiplicari opes dicuntur, dum nummis nummi accumulantur, et accrescunt.

Depinge] Metaphora a libra in qua certum pondus indicatur et notatur punctis. Sat. v. vs. 100. ‘Certo compescere puncto nescius examen.’ Legunt alii, *depinge*. Sensus utrobique idem est: statue, præscribe, quem opibus augendis et multiplicandis modum ponam. Ironice hæc in avaros hydropticis similes, de quibus dictum, ‘Quo plus sunt potæ plus siuntur aquæ.’ Et Juvenal. ‘Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.’

Ubi sistam] Allusio ad Chrysippi præceptum, qui, ut Soriti respondeatur, sistendum in una e propositionibus, aiebat. Vide infra.

Chrysippe] Hic Stoicus fuit Philosophus, Zenonis, vel, ut volunt alii, Cleanthis discipulus, vir acri ingenio: in Dialectica excelluit: quoties contra Cleanthem disputarat, solitus dicere, fortunatum se adversus omnes, præterquam adversus Cleanthem: adeo vero superbus ut Ptolemæi Regis amicitiam aspernatus sit, et jactaverit de se; non esset Porticus, nisi esset Chrysippus. Ex effuso risu mortuus nonnulli tradunt. Diog. Laërt. l. vii. Cic. 1. de Natura Deorum.

80 *Inventus tui finitor acervi*] Adu-

naton, ut vult Casauhonos: id est, o Chrysippe, si potes prescribere, qua in propositione Soritis quiescendum sit potissimum; si, inquam, id invenieris, et finem certum infinitae propositionum congeriei statueris, tum ego meae cupiditati et avaritiae terminum inveniam; id est, nunquam.

Acervi] Soriten intelligit, quae argumentatio est acervus seu cumulus propositionum, quae in infinitum progredi posse videntur: unde per ironiam dixit Persius *finitor*; et addit, *tui*; quia dissolvenda istius acervalis argumentationis rationem investigavit Chrysippus, et de ea quatuor Libros scripsisse fertur. Horat. Epist. II. 1. ‘Dum cadat elusus ratione ruentis acervi.’ Exemplum Soritis est apud Ciceronem Tuscul. Quæst. v. n. 45.

ubi solum honestum esse bonum sic probatur per quinque gradus: ‘Quicquid est quod bonum sit, id expetendum est: quod autem expetendum, id certe approbadum: quod vero approbaris, id gratum acceptumque habendum; ergo etiam dignitas ei tribuenda est: quod si ita est, laudabile sit necesse est: bonum igitur omne laudabile. Ex quo efficitur, ut quod sit honestum, id sit solum bonum.’ Et 1. de Natura Deorum: ‘Si Dii sunt, beati sunt; si beati, virtute praediti; si virtutis, et rationis erunt capaces:’ unde concluditur illic, Deos esse hominibus similes: quod ibidem refellit Tullius. Et certe norunt omnes Soriten non tam esse argumentationem legitimam, rectam, certam; quam argutiam, et cavillationem.

NOTÆ VARIORUM

CUM VET. SCHOLIAST.

IN

A. PERSII FLACCI SATIRAS.

NOTÆ VARIO RUM,

&c. &c.

Prologus] Est vere hoc carmen duplicitis argumenti, ut et partes illius sunt duas, versum ambae septenorum. Primi septem versus mixtum habent argumentum: de se enim agit Poëta προηγουμένως, obiter vero de æqualibus sibi Poëtis, quos traducit: posteriores septem meram continent aliorum Poëtarum irrisionem. Singularis modestia est, quod negat se Poëtam: quodque se ad tantam gloriam ne aspirare quidem fatetur: et præmia Poëtis debita aliis æquo animo relinquere. *Casaub.*

1 Nec fonte labra, &c.] Sic enim sua extenuat, ut simul ineptorum hominum fastum retundat et urbane castiget. Nota Horatii non falsa querimonia: ‘Scribimus indocti doctique poëmata passim.’ Tulere hoc indigne legitimi Musarum mystæ: qui illarum sacra adeo fœde pollui non poterant non dolere. Quod igitur ait Persius: ‘Nec fonte labra prolui caballino:’ non negat præcise modico se hanstu fontis sacri Musarum fuisse potatum; vixdum fonti Pegaseo labra admodumvisse: sed eos irridet, qui videri volebant totum illum exhausisse. Et fortasse privatim quendam tangit,

qui tale quid de se νεανικώτερον, secali vitio usus, jactaverat. Aliud est, modice de fonte bibere; aliud, de fonte prolucre. *Casaubonus.*—*Nec, &c.]* Id est, Ego Persius nullum prorsus cum Musis commercium habeo, nec unus illorum sum, qui egregii Musarum sunt amici, qualis fuit Hesiodus, et Ennius, ut qui labra mea fontis Pirenes, Pegasei, vel caballini aqua, bibendo nunquam madefeci vel irrigavi.—*Fonte, &c.]* Periphrasis est fontis, qui Græcis ἵπποκρήνη, quasi dicas equi fons, dicitur, et alias *Pegaseus* appellatur, eo quod equus alatus Pegasus, cum in montem Heliconem evolasset, ungula saxum feriens, eum aperuisse creditus sit. Vide Ovid. Fast. III. Metam. v. Plin. IV. 7. Hyginum. Erat ergo hic fons in Heliconiæ Bœotia monte Phocidi vicinus juxta Thebas, non procul a Parnasso, Apollini et Musis sacer. *Lubin.*—*Prolui]* Non aurum tenus ingurgitando immersi, non plane hausí Musarum fontes, ino vix primis quidem labris fontem Pegaseum leviter attigi.—*Bond. Farn.*—*Caballino]* Dicit non equino, quia contemnenti et subsannanti ea vox erat aptior. *Casaub.*

Turnebus x. 13.

2 *Nec in, &c.*] Secunda Protaseos probatio, quod Persius Poëta non sit. Nempe, quod nunquam dormierit in Parnasso, Monte Phocidos, dnos vertiees habente, Musis saeros; Tithorea scilicet et Hyampeum.—*Parnasso, &c.*] Quemadmodum illi fontes, de quibus modo dicebamus, poti cedeabantur facere Poëtas: sic vicini montes Helicon, Citheron, et Parnassus, eos qui condescenderent, aut inibi versarentur: et præsertim qui in illis montibus somniassent, repente Poëtas existere, ut de Ennio refertur, qui Homeri animam in se migrasse somniavit. *Furnab. Casaubon.*—*Parnasso*] Fuit autem Apollini, Baccho, Musis, aliisque numinibus consecratus, in quo et Corycium Musarum antrum. Unde et Musæ Corycides ab Ovidio in Metamorphosi dictæ. *Lubin.*

3 *Repente*] Per unicum tantum potum et somnum, sine ullo labore. Ut illico et statim uno momento Poëta fierem, quod divinis illis Poëtis contigit, Hesiodo et Ennio.—*Prodirem*] Id est, Statim ex improviso hominibus Poëta apparerem, quem omnes nosset Poëtice nūquā didicisse antea. *Lubin.*—*Prodire*] Verbum, duplīcem notionem habet: modo simpliciter προέρχεσθαι, dare se in conspectum: modo idem est cum existere, et subito emergere, ut Sol ἀνατέλλω, vel aliquis e machina Deus Comicus. *Casaub.*

4 *Heliconiadasque*] Id est, Musarum sodalitum, familiaritatem, et commercium nūquā habui, sed aliis illas cogor relinquere. Rēcte meliores omnes libri *Heliconiadas*, non, ut in nonnullis, *Heliconides*. Dicuntur autem Musæ Heliconiades a monte Phocidis Helicone in Bœotia, Musis sacro. *Lubin. Casaub.*—*Pallidamque, &c.*] Quod igitur pallidam Pirenem vocat Satyricus, vel ad fabulam referendum, et luctum Pirenæ matris

Cenehriæ, ex eujus lachrymis fontem hunc manasse fabulantur, auctore Pausania: vel ad pallorem, quem sibi etiam studio et arte interdum conciliabant, isti famæ negotiatores Poëtæ. Hie *Pirene*, fons est non Heliconis, ut censem falso Cornutus; sed Aerocorinthi, ubi erat Corinthiorum arx, Musis Nymphisque sacer. *Lubin. Casaub.*

5 *Illis, &c.*] Poëtis priscis, Hesiodo, Ennio, et cæteris. *Lubinus.*—*Remittoque*] Meliores libri et Puteani membranae, remitto: alii codices *relinquo*. Signatum verbum apud optimos scriptores hac notione, cum aliquid παρατούμεθα, et rejicimus vel oblatum. *Casaub.*—*Quorum, &c.*] Id est, Qui ob egregia sua carmina statuas et imagines hedera coronatas in æde Camœnarum erectas promeriti sunt, et æterna quasi hominum memoria digni sunt.—*Lambunt*] Metaphora ab animalibus; id est, cingunt, ambiunt, circumfusæ attingunt. Respicit autem ad folia hederæ, quæ instar lingue trifidæ, id est, lingua quasi tergunt et ambiunt. *Lubin.*

6 *Hederæ*] Hæ Baccho sacrae, et in Bacchi intelæ erant Poëtæ, ergo jure illis coronabantur. ‘Me doctarum hederæ præmia frontium Diis miscent superis.’ Coronabantur autem Poëtæ hederæ, laura, quercu, apio.—*Sequens*] Ita dictæ quod se spargendo dilatent, et crescendo, muros et arbores, quas semel comprehendendo implicuerint, tenaciter persequantur. Qua ratione a Virgilio serpentes, errantes, et adhærentes dictæ.—*Ipse, &c.*] Sequitur Apodosis dissimilitudinis: *Tamen carmen scribo, et licet semipaganus sim, inceptius et vanitates meas insulsas cum divinis Poëtarum carminibus conjungo.* Incusat ergo se pertinacis eujusdam et insignis impudentiæ, ut sub sua persona alios exagit.—*Semipaganus*] Id est, Semipoëta. Id est, Ego paganus sum, nullum habens cum Musis commer-

cium, et meo profano Poëmate aliorum sacra contamino; cum sacris initiatus non sum. *Lubinus*. Notissimum est, paganus et miles esse τῶν πρόσων τι. *Casaub.*

7 *Ad, &c.*] Id est, Ad sacra et divina Poëtarum carmina, quæ asserabantur in Bibliotheca Apollinis Palatini. *Horat.* 'Scripta Palatinis quæcumque recepit Apollo.' Huc enim Poëtæ opera sua deferebant. Vel, Quod Poëtæ sese sacros et 'Ερθέους dicant. *Ovid. Amor.* iii. 'At sacrvates, et Divum cura vocamur.' *Lubin.*—*Afferre carmen ad sacra ratum*, generaliter exponi potest, de omnibus qui Poëmata sua recitabant veterum more, aut aliter publicabant: quod φέρειν εἰς μέσον dicit Plutarchus. Sic qui accenseri numero poëtarum volebant, Poëtis carmina sua communicabant, et judicia illorum experiebantur: hæc erat illorum ἀπογραφὴ καὶ ἔγκρισις. Commune est omnium artium ut sacra habeant sibi propria. *Casaub.*—*Carmen, &c.*] Id est, Versus hodie rusticos, et Satyricos, profanos et plebeios.—*Adfero*] Quasi dicat, Ad porto, ut mea profana cum sacris conjungam. *Lubinus. Turnebus* xxii. 6.

8 *Quis, &c.*] Est Anthypophora, quasi quis dicat: Quomodo Carmen scribis cum sis semipaganus? Rationem et causam efficientem ponit, adjunctam suam famem, famelicum ventrem et inopiam. Quasi dicat: Quis psittacum vocem humanam χαῖρε pronunciare jussit? Nimurum fames et venter. Quis me docuit Carmen scribere? Nimurum famelicus venter. Vexat et hic sub sua persona alios. Dicuntur ergo hæc miro artificio in assentatores quosdam, et Parasitatores Poëtas, qui famelici ventris exempli gratia, molliculo aliquo carmine divitibus patronis suis ad blandiebantur. Quod auctor noster nec voluit, nec opus habuit; ut qui eques Romanus ditissimus fuit, et post mortem præceptoris suo 250,000,

Delph. et Var. Clas.

(i. e. *Ducenta et quinquaginta milia Coron. Gallicorum*) relinquere potuit. —*Quis, &c.*] Id est, Quis perfecit, absolvit, et expedite pronunciare demonstravit, illud suum χαῖρε, salve vel ave. Possunt hæc dupliciter intelligi, vel quod tenuiores, paupertate coacti cogantur tales aves humanas voces expedite proferre docere, ut illas aves postea carius possint vendere, et ita famem, et inopiam suam consolari. Vel, quod ipsæ aves, cum jam voces humanas didicerunt, quando fame extinguntur, illas voces proferre et alios salutare doceantur, ut cibum accipiant.—*Psittaco*] Psittacus avis est ex India, vocem humanam miro artificio exprimens. De quo vide Apulejum l. ii. et Plinium x. 42. Hinc Statius: 'Humanæ solers imitator psittace linguae.'—*Suum*] Id est, Ita expedite, et perfecte, pronunciare, ut suum, proprium et naturale, non arte acquisitum esse videatur. *Lubin.* Post hunc versum, quidam sequentem inserunt: *Corvos quis olim concavum salutare.* Id est, Salutationem quasi ex concava spelunca proficiscentem. *Bond.*

9 *Verba conari*] Et blandiri legitur. *Vt. Scholiast.*—*Picasque, &c.*] Id est, Quisnam docuit picas, ut nitantur, vel studeant nostra hominum verba exprimere?—*Conari*] Imitari: vel, Magno conatu proferre.

10 *Magister, &c.*] Respondet ad interrogationem, et dicit famem esse causam efficientem humanarum vocum in avibus, et carminum in hominibus indoctis et insulsiis.—*Magister, &c.*] Id est, Venter et fames illud potest, quæ aves voces contra naturam potest docere, et me carmina docet, et Peëticum ingenium mihi largitur: non autem Apollo, aut Musarum Poëtis furor.—*Ingenii, &c.*] Id est, Quæ ventris fames, ingenium et acumen multis largitur, quæ a natura non habent. Novorum enim artificiorum magistra et inventrix in-

Pers.

N

pia. ‘Paupertas impulit audax Ut versus facerem.’ Horat. Epist. 1. 2. *Farnabius*. — *Ingeniique*] Ingenii nomine docilitatem, memoriam et cæteras intellectus virtutes appellari, docet Cic. v. de Finib. *Casaub.*

11 *Venter*] Venter esuiens. — *Artifex*] Id est, Qui venter ut insignis artifex est in aviculis illis, in assequendis humanis vocibus a natura negatis. Vel, Artifex et ingeniosus ad sequendum: sic etiam in hominibus. *Lubinus*. — *Sequi*] Heic valet, facere sequi; est enim unum verbum loco duorum positum; significat enim *exprimere, dicere*. *Casaub.* — *Negatus roces*] A natura. Vox enim humana avibus est a natura negata; sed arte, stimulante ventre, acquiritur.

12 *Quod, &c.*] Si mendicabula hæc Poëtarum Mæcenatem nanciscantur, adeo sibi boni videntur Poëtæ, adeoque insolescunt, ut cum Bavii sint aut Mævii, pro germanis tamen Virgiliis haberi postulent. *Casaub.* — *Dolosi, &c.*] Quod ejus cupiditate in dolos et frades homines agantur, cui, in ipsam etiam naturam imperium est. Nam: ‘Quid non mortalia pectora eogis Auri sacra fames?’ *Lubin*. — *Refulserit*] Liber Pnteani, *refulgeat*. Ita loquitur Persius, velut de re, quæ repente existat, et easu quodam.

Quia enim non ex merito ipsorum, sed ex aliorum stultitia, malis Poëtis commoda hæc eveniunt, optare quidem illa semper potuerunt, at sperare non item. *Casaub.* — *Refulserit*] Respicit ad metalli et numorum splendorem. Id est, Resplenduerit, et apparuerit. *Lubin*.

13 *Corros, &c.*] Hyperbolica amplificatio, quasi dicat: Coryi et picæ non solum humanas voces luci spe discent exprimere; sed perfectum etiam carmen absolvant et cantabunt, et egregii Poëtæ evident. Notat figurate sua tempora, quibus Poëtæ luci spe nihil non moliebantur. — *Corros, &c.*] Id est, Corvos tanquam Poëtas, et picas tanquam Poëtrias. *Idem*.

14 *Cantare, &c.*] Cantare posse dulcissimum cantum, et carmen, ad Pegasi fontem elaboratum et omnibus numeris absolutum. — *Credas*] Certo credas et statnere debeas. — *Melos*] In aliis est, *nectar*. Vet. Sch. — *Melos*] Hic primam lege versus producit. Politianus dicit se reperisse *nectar*, in codice antiquissimo. *Lubin*. Vide Aug. Politian. Miscell. c. 14. Et Scoppæ collectan. 34, ubi ex autoritate Homeri et Martiani Capellæ, asseritur priorem τοῦ melos produci posse. *Farnab.*

S A T I R A I.

1 *O curas*] Pronunciatur hic versus a Persio, cum defixus in contemplatione rerum mundi hujus, et eorum omnium, quæ mortales agimus, illas vanitati obnoxias, hæc plusquam vania esse animadvertis, Satyram scribere instituit. Per curas hominum in-

telligit τὰ πραττόμενα et actiones ac studia cuncta mortalium. Rerum appellationem refert ad τὰ ὄντα. Res dico, non ab hominibus factas, sed a natura creatas, ejusmodi sunt gemmæ, aurum, argentum, et similia his alia, in quibus stupent plerorumque

animi.—*Quantum, &c.*] Græcum est, *ὅσον τὸ κενόν*. *Vet. Sch.*—*O quantum, &c.*] Id est, Quanta vanitas, stultitia et cæcitas est in rebus humanis! Est autem plane Græcum *ὅσον τὸ κενόν*. Verum per *inane* hoc loco intelligit, vanos, stultos et ambitiosos et *κενοδόξους*, id est, Inanis gloriae cupidos. Vel hoc eo spectat, quia homines res illas sectantur, fine inani. *Casaub.*

2 *Quis, &c.*] Hunc versum de Lucili priuino transtulit. *Vet. Sch.*—*Quis, &c.*] Hæc ergo verba: *Quis leget hæc?* sunt amici seu monitoris ejusdam Persio prædicens, quod paucos Lectores sit habiturus. Quasi dicat monitor: *Quisnam hæc tua, hanc tuam Satyram supercilii et censuræ plenam, hoc austernum tuum Poëma, quo tu vitia Romanorum taxas, leget?* —*Min', &c.*] Verba sunt Persii, amici monitoris voce quasi attoniti et obstupefacti. Ironice autem se ob id perturbari simulat, quod lectores non sit habiturus, *ex more vanorum reliquorum Poëtarum*. —*Nemo, &c.*] Respondet amicus monitor, et quod superius dixerat, neminem Persii Satyras lecturum, jam juramento ulterius confirmat. Quasi dicat: Ita Hercule futurum est, Persi, nemo hæc tua scripta tetrica magnopere curabit. *Lubin.*

3 *Vel, &c.*] Quoniam amicus monitor Persium tantopere perturbari videt, quod neminem se lectorem inventurum dixerit, jam in consolationem quasi duos aut ad summum tres ei indulget. Sed anctor ex indignatione Satyrica simulata, hoc interrumpit, ut monitor illud verbum (tres) eloqui non potuerit. —*Nemo*] Hoc tertium, *Nemo*, Persii est, quo monitoris verba maxima animi commotione perturbatus, quasi interrupit. Post *vel* igitur punctum inscreendum esse vult Lubinus. In membranis Casauboni, totus quidem versus monitori tribuitur, ultima voce excepta. —*Turpe, &c.*] Non Persio adscriben-

da hæc sunt cum vulgo interpretum: sed ejus familiari, seu monitori, mentem suam plenius explicanti. —*Turpe, &c.*] Ideo, non quia nemini sit profuturus Persii labor, verum quia nullam auctori gratiam aut gloriam sit allaturus. Illud prius sapientem poterat movere: hoc posterius jure exploditur a Persio. —*Quare*] Quid est, inquit Persius, cur turpe et miserrabile pronuncies, si Satyras scribam quas nemo sit lecturus? nempe ita judicas, de existimatione mea actum esse et fortunis, si pessimus andiam Poëtarum, et libellos meos vel Poëmatis Labeonis, quem legit nemo, postponant Nero et alii proceres. *Casaub.* —*Quare*] Lubinus vult hoc esse verbum amici monitoris, Persium quasi consolatori. Quasi dicat: Nam hoc, o Persi, turpe et miserrabile esse dicis, et tantopere indignaris.

4 *Labeonem*] Labeo transtulit Ilida et Odysseam verbum ex verbo, ridicule satis, quod verba potius quam sensum secutus sit. Ejus est ille versus: ‘*Crudum manduces Priamum, Prianique Pisinnos?*’ *Vet. Sch.* —*Ne mihi*] Hoccine adeo miserum est, si ut Hector quondam verebatur, ne Polydamas, fil. Autenoris, Troës et Trojanæ mulieres ἐλκεσίπεπλοι, (Homeric. Iliad. x.) ipsum Achille inferiorem censerent, si se recipere intra muros cum cæteris Trojanis; ego itidem vererer, ne Nero et molles atque adeo effeminati Trojungenæ prætulerint mihi Actium Labeonem, qui Ilidas Homeri inepit transtulit. *Farnab.* —*Polydamas*] Erat filius Autenoris imbellis et ignavus. Per hunc reete et allegorice Neronem intelligit. *Lubin.* —*Trojades*] Sunt mulieres Trojanæ, Satyricæ pro Trojanis. Homerus simpliciter Τρῶες καὶ Τρωάδες, sexus uterque: sed mollitatem Romano-rum obicit Persius. *Casaub.*

5 *Nugæ*] Rejicit Persius datum sibi consilium, et eansam subjungit. Erras, inquit, si in estimatione bono-

rum aut malorum Poëmatum, judicio standum putas magnatum Romanorum; idonei enim talium judicis non sunt. *Casaubon.* Lubinus autem dicit esse verbum amici monitoris, Persum corrigentis, quod ob judicium Romanorum perturbari non debeat. *Turbida Roma.* Præcipitis et corrupti sensus. *Farnab.*

6 *Elevet.*] Ἐκφαντίζει, floccifaciat, parvipendat, vel ad sydera tollat.—*Accedas.*] Assentiaris, nec te iniquo Romanorum judicio censendum subjicias. *Farnab.*—*Examenre, &c.*] Examen est lingua, vel limum, quod mediæ hastam ad pondera adæquanda tenet. Castigare autem est dígito libram percutere, ut temperetur, et præ agitatione post æquum conquiescat. *Trutina* vero est foramen, intra quod est lingula, de qua examinatio est. *Vet. Sch.*—*Examenre, &c.*] Alia ratio. Quod malum de aliquo judicium non aestimari debeat ex sententia populi Romani. Eo quod ejus trutina, hoc est, examinatio et ratio in judicando admodum prava sit.—*Examenre, &c.*] Ponitur pro inquisitione, aestimatione, et judicio. Est enim *Examen* stilus vel lingula librae in medio scapo, unde binæ lanceæ suspensæ ad pondera coæquanda. *Trutina* autem est oblongum illud foramen, intra quod vergit lingula, et in quo foramine æqua examinatio cognoscitur. Ponitur autem *trutina* pro veritate et ratione. Insigni ergo metaphora *judicium* significat.—*In illa, &c.*] In sermone et aestimatione et censura populi Romani, tanquam in trutina.

7 *Castiges.*] Emendes, corrigas. Est enim *castigare*, dígito libram percutere, ut temperetur, et post agitationem conquiescat, ut postea æqualitas innotescat. Id est, Judicium nostri non metendum ex opinione vulgi. —*Nec te, &c.*] Est autem ultima ratio Apodoscos. Quod nostri judicium nou in aliis, sed in nobis, quaerendum

sit. Id est, Noli judicium de te extrinsecus querere. ‘Atque alii de te, quam tu tibi credere noli,’ ut cum Horatio loquar. *Lubinus.*—*Nec te quæsiveris.*] Judicia populi Rom. rejicienti Persio, objici poterat, quis erit igitur cui te placere studeas? Respondet his verbis: Tunc, inquit, me vis ex aliorum judiciis pendere? ego vero de me et meis, alios non consulò, verum ipsum me: quod et tu, si me audias, facies. Proprimum est eorum qui gloriam secentur, faœta sua non ad rectæ rationis obrussam exigere: sed ad gustum illorum a quibus laudari cipiunt. *Casaub.* Inclematur ergo hac sententia illud de cœlo delapsum Γνῶθι σεαντόν. *Lubin.*

8 *Nam Romæ est quis non?*] Quis non se extra quærit? vel, Quis non est corrupti judicij, et indignus ejus rationem habeas? quippe delitiis et luxu perdit, omnes virtutis osores et honestarum omnium artim, de quibus tunc merentur pessime, cum illas suo contactu fœdant. *Casaub.*—*Accifas.*] Quam ægre se contineret, hæc indicio sunt. Alii libri, ah si fas dicere, et sic exoptat sibi licentiam illud dicendi, quod supra per Aposiopesin obtienerat. Quasi dicat: Utinam mihi licet illud impune dicere, quod alii impune faciunt. *Lubinus.*—*Sed fas.*] Significans se in proposito perseverare seribendi satyras.

9 *Tunc cum ad canitatem.*] Quicquid isti judicaturi sint, inquit, ego tamen scribendas mihi satyras judico, quoties ob oculos mihi pono, quibus in studiis isti se occupent, jam inde ab eo tempore cum excesserunt ex ephèbis ad ultimam usque senectutem: cum tamen graves et severi velint videri. Grænum est, nostrum istud vivere, τὸ ζῆν ἡμῶν, vita hæc quam Romæ vivimus plerique omnes. Sic vivere triste, δο σκυθρωπὸς βίος, qualis est eorum maxime, *Qui Curios simulant et Bacchanalia virunt*, qui in Litteris Sacris dicuntur ἀφανίζειν τὰ

πρόσωπα. *Casaubon.* — *Ad canicem, &c.*] Senes describit a Signo, id est, Canicie, et Effectu: id est, tristi et severa vita. *Lubin.* — *Nostrum, &c.*] Figura Graeca est, pro nostram vitam tristem. *Vet. Sch.*

10 *Et nucibus, &c.*] Non contentus poëta simpliciter dicere, vitam male ab ipsis collocari: amplius addit, totam a careeribus ad metam; quod ipse designat extrema illius ponens, adolescentiam et senectatem. Virilia ergo studia et transitus a puerilibus nugis ad virorum curas, hac periphrasi expressit. *Nuccs* itaque *relinquere* dixit, pro vir fieri, et virilia negotia capessere. *Casaubon.* — *Nucibus facimus*] Cum videam eos improbe agere, qui nucibus et puerilibus nugis relictis virilem sumserint togam: et quos jam canos existentes sapuisse oportuit, nec carminibus, quae juvenum lusus sunt, immorari. *Furnab.*

11 *Cum, &c.*] Sic Cicero: Objurgavit Cælium, ut quidam patruus Censor. *Vet. Sch.* — *Cum, &c.*] Quarta semina nota ab adjuncta severitate. Cum sumus censores et castigatores minorum, cum honesti, tetrici et severi morum censores sumus, et viri severi existimari volumus. Cum illa jam ætate sumus, et in aliorum juniorum vitam et mores accuratius debemus inquirere. — *Sapimus*] Tantum adsimus quantum patrui, vel cum repræsentamus et quasi redolamus patruos, id est, censores, objurgatores. Horatius: ‘Ne sis patruus mihi.’ — *Sapimus*] Subtumida est reprehensio in prima persona. Videntur hæc omnia, ab usque *sed tunc*, non inepte diei posse ex persona Monitoris, poëtam monentis, ne sibi juvenis censoriam arripiat virgam; majoris fore auctoritatis et ponderis, si quando canorum et amorum gravitate spectabilis et verendus, in vita invehatur. *Furnab.* — *Tunc, tunc*] Est quasi conclusio syllogismi superioris.

Quasi dieat: Tunc deum video fas esse, tunc video æquum esse, ut Satyram scribam: Ergo Satyram scribam. *Lubin.* — *Tunc, cum*] Tunc fas esse judico, urbem Romanam satyrico sale defricare. Orationem abrumpit, quasi præ stomacho plura non posset. *Casaubon.* — *Ignoscite, nolo*] Excusat ergo se et orat, ut sibi nolenti quidem, sed coacto Satyram conscribere ignoscant. Id est, Ignoscite mihi, o Romani, ego nolo quidem sed cogor. *Lubin.* Vel veniam facti petit, quod alter verbo negat.

12 *Quid faciam, &c.*] Quasi dicat: Ego nolo quidem, sed cogor: probat id. Quid enim faciam, quomodo me continebo et temperabo, si in risum sum lascivior, si sum ut sun, ad risum Satyricum profusior? — *Petulanti, &c.*] Cachinno nonen est, et declinatur per omnes casus, *hic Cachinno, hujus Cachinnonis.* Cachinnus est cum voce risus lascivior, quem Graeci * μονογέπορτας dicunt. Et secundum Physicos dixit, qui tradunt homines splene ridere, felle irasci, jecore amare, corde sapere, pulmone jactari. *Vet. Sch.* — *Petulanti splene*] Improbabo, incontinenti, procaci, lascivo, et quasi cum voluptate aliorum vitia irridente splene. — *Splene*] Quasi diceret, ‘Naturalm expellas furca, tamen usque recurret.’ Sic enim ait; factum se a natura cachinnonem, itaque velit nolit oblata re ridicula, risum sibi necessario oboriri. *Petulans splen*, qui justo majus spatium petat et occupet. *Casaub.* — *Cachinno*] Nominandi casu. Homo irisor et in risum profusior. Et hoc usque in genere vanitatem omnium Romanorum arguit. *Lubinus.*

13 *Scribimus, &c.*] Jam in specie partitione facta reprehendit Poëtas et Oratores, eorumque auditores; et initio quidem Poëtas, argumento samte a fine, quod scriberent ad populi applausus aueupandos. Id est, Nos Poëtae et oratores Romani passim scribimus, et prorsa et vorsa fa-

cundia ingenii nervos exerceamus. Loquitur autem in prima persona tanquam etiam de se loqueretur, ut alii minus ægre id ferrent, et liberis vexari possent. — *Inclusi*] Musæis nostris integros dies abditi, in otio et secessu, remoti a strepitu populari. Nam ut Ovid, ‘Carmina secessum seribentis et otia quærunt.’ — *Numeros ille*] Poëta versus seribit, qui certis numeris et mensuris constant. — *Hic, &c.*] Id est, Orator hic vel Declinat orationes paugit, a versuum pedibus liber et nullis versuum vel numerorum legibus inclusus, adstrietus. Perstringit ergo Causidieos populi applausum captantes. *Idem*.

14 *Grande aliquid*] Id est, Aliquid tumidum, turgidum, inflatum. Petronius quoque in studiosis eloquentiæ reprehendit ‘rerum tumores et sententiæ vanissimum stipebitum.’ Quo nihil aliud quærebant, quam vulgi applausum, et inanem ostentatiæ. — *Quod, &c.*] Illustrat illam grandiloquentiam. Id est, In quo recitando pulmo animæ prælargus et vento abundans, et spirito plenus, turgidus et distentus anhelet et defatigetur, ac pœne rumpatur. — *Animæ, &c.*] Animæ prælargus dicit, vento abundans. *Vet. Sch.* — *Animæ*] Ventis vel spiritu plenus. *Lubin.* *Animam* pro spiritu posuit, quod Hebrais familiarissimum: Orationemque longis periodis contextam ita exprimit, quæ recitari non possit absque vexatione pulmonis et anhelitn. *Casaub.* — *Prælargus*] Id est, Distentus, plenus, abundans. — *Anhelet*] Anhelando et prædefatigatione cerebro expirando proferat. Pulere hic decorum observat Poëta, qui ut aliorum ampullosam vanitatem ob oculos ponat, ipse utitur dicendi genere turgido et inflato. *Lubin.*

15 *Scilicet, &c.*] Reprehensio Poëtarum, quod magno apparatu, loti, uncti, pexi, nitidi, novis vestibus induti, gemma annuloque ornati, illa re-

cent. Hinc dependet omnis Poëtae indignatio, quod carmina ad laudem populi auerpandam scriberent. — *Scilicet*] Ironia. Terent. ‘Id populus enrat seilicet.’ — *Hæc*] Tam grandia et turgida. — *Populo*] Emphatice. Romano seilicet, qui nec sapit, nec recte judicat. — *Pexusque togaque, &c.*] Descriptio recitaturi Poëtae ex adjunctis. Vexat autem illud ob id, quod corporis potius habitu, quam Carminis dignitate se commendare vellet. — *Toga recenti*] Nova veste indutus. *Lubin.* Togam enim recentem et a fullone candentem Romani assumebant die quovis festo, sive publica sive privata solemnitate. Vide Martial. Ep. 58. lib. II. *Casaub.*

16 *Et, &c.*] Ambiguitas in *natalitia*, utrum eam natali suo munere accepit, ut tantum eo die gerere soleat: quia quidam habent annulos, quos die tantum natali gerunt; et, *albus*, aut festiva veste indutus, aut recitandi pavore ac meditandi et scribendi tandem perfunctus: vel, veste candida, nondum purpureum adeptus vestimentum, quod laticlavum dicitur. *Vet. Sch.* — *Et natalitia, &c.*] Tertium adjunctum, quod annulis et gemmis sese exornarent, et recitaturi suggestum ambitiose ornati adscenderent, ut ita in se populi ora converterent, illique placerent. — *Natalitia*] Vel, quod alias die natali illam tantum gestet, vel, quod die natali sibi ab amico donata sit. — *Sardonyche*] Pro annulo, cui includitur Sardonyx. Est gemma candida. Hujusmodi gemmam Polycrates fortunam adversam experturus in mare prejecit. — *Tandem*] Id est, denique vel postremo. — *Albus*] Abiunctum quartum. Id est, Festiva veste et candida indutus conspicuus, quali alias die natali aut festo incedere solebant. *Lubin.* Vel, *albus*, id est, pallidus et de eventu recitationis anxius. *Casaubonus.*

17 *Sede, &c.*] Quinntum adjunctum Leget hoc tumidum et vegrande car-

men in loco magis conspicuo, in sublimiore aliquo suggesto, ut ita omnium ora oculosque in se convertat. *Lubin.* Scribendum hic *leges*, etsi aliter antiquæ membranæ: dicimus enim quotiens, totiens, pro quoties, &c. Ergo hic tuorum studiorum et scriptorum est finis, ut recites, et ex recitatione gloriam reportes inanem. *Casaubon.*—*Liquido cum, &c.*] Hæc sede legens celsa cum liquida voce et bene flexibili promittiaveris, patrantiibus oculis, heic videas ingentes Titos trepidare: *Πλάσμα* hic sumitur pro hujusmodi voce, quæ sic eliquata et mollis esset, ut per omnes sonos intentionesque variari posset. Quod *liquido plasmate guttur colluere*, heic dicit, paulo infra, *eliquare et tenero palato verba supplantare*, dixit. At male vir eruditissimus *plasma* ibi accepit, pro medicamenti genere leniendis fauibus facto. *Salmasius Plin. Exercit. Turneb. lib. xxviii. cap. 26.* Etiam Synesius docet, quantam curam adhiberent recitatores, ut sua vox auditoribus placeret: quosdam referunt solitos tragacanthum edere: quæ herba arteriæ asperitates tollit, alii alia. *Casaub.*

Guttur Mobile] In varias pronunciationses flexibile. *Lubin.* Vel, per quod vox facile transmittitur, Graece *λεῖν*. *Casaub.*—*18 Patranti*] Patratio est rei venereæ perfectio vel consummatio: unde et patres dieti, eo quod patratione filios procreant. —*Ocello*] Per ἐποιέριμα quia illum contrahendo minorem facit. Juvenalis: ‘Oenlosque in fine trementes.’ *Vet. Sch.*—*Patranti, &c.*] Septimum adjunctionum, a petulanti et lascivo recitantium gestu. Id est, Ocello nimis pæto, lascivo, trementi, petulanter, et libidinose circumdato. *Lubin.*—*Frangere*] Latinis idem est ac effeminare, robur virile in muliebrem mollitiem corrumpere. *Casaub.*—*Patranti*] A patrare, quod est παῖδοποιεῖν, Veneri et liberis operam dare, unde

patres dicti sunt, quod patratione filios procreant. Ponitur hoc loco pro lascivo, impudico, molli et protervo. —*Ocello*] Per diminutionem ita dicit. Quia dum oculos lascive et petulanter torquent, et limis oculis auditores proterve intuentur, oculos quasi contrahendo minores faciunt. Ex oculis enim animi intima perspicimus, et sunt quasi mentis indices. *Lubin.*

19 *Hic neque, &c.*] Id est, Ubi hæc carmina tanto apparatu recitata sunt: ibi vero videas nobiles nostros Romanos præ libidine obseceno corporis motu, subsilire.—*Hic*] Id est, Hoe loco vel tune.—*Videas*] Quasi fructum et effectum libidinosi carminis libidinose recitati.—*Neque, &c.*] Perstringit obsecenos corporis motus, contra bonos mores, et severitatem majorum.—*Neque vox, &c.*] Sed vox tremula, fæminea, impudica, viro honesto et Romano indigna. De acclamatione intellige. *Lubinus.*

20 *Ingentes, &c.*] Id est, Principes et nobiles Romanos magnæ auctoritatis et honoris, illos videas libidine trepidare, et obsecenos motus edere. —*Trepidare*] Venere inflammari, libidine irritari, turpissimo corporis gestu præ libidinis ardore subsilire. *Lubinus.* *Trepidare* hic de his, qui latititia elati gestiunt, et subsiliunt. *Trepidum* pro triplidio quoque dixere; hinc *Trepidiarii* cuius Vegetio, qui trepidant vel tripedant. *Salmasius.*—*Titos*] Nobiles Romanos.—*Cum carmina, &c.*] Id est, Cum lasciva illa carmina et fædæ voces interiores renum recessus ingrediuntur, ad intima libidinis adita penetrant, et illa incendunt: hæc enim vis est carminis. —*Carmina*] Lasciva et obsecena.—*Lumbum*] Renes qui in lumbis, qui libidinis et Veneris sedes, et officina σπέρματος. *Lubin.*

21 *Et, &c.*] In libidinem excitantur. Juvenalis: ‘Quod enim non excitat inguen Vox blanda, et nequam? digitos habet.’ *Vet. Sch.*—*Et tremulo*

§c.] Ubi versu tremulo, molli et lascivo; vel versu tremula voce recitato, intima membra venereo libidinis pruritu titillantur et sealpuntur.—*Scalpuntur*] Metaph. a seabiosis. Id est, Ita ut eorum viscera pruriant, tanquam in amplexu. *Lubin*. Et recte *tremulum* dicitur, ex quo nascitur in audientium animis voluptas quedam titillans, contraria gravitati, et constantiae, ut ait Cicero. *Intima sunt at ὄπεις*, et pars animi qua concupiscimus, et quae, ut loquitur M. Tullius, voluptate alitur, vel corporis partes quae concupiscentiae illi servient. *Casanub*.

22 *Tun', &c.*] Jam per Apostrophen progreditur ad specialiora, reprehenditque Poëtas ab adjuncto aetatis senilis.—*Tun', &c.*] Hoc gestu irati et indignantis pronunciandum est. Respicit autem ad superioris illud: *tunc cum ad canitatem, &c.* Quasi dicat: Tunc capuli decus delirum, silicernum vetus, et veteruose senex, aliorum delicatas et lascivas aures obsecenis carminibus studes pascere?—*Vetule*] Est nomen convitii, et semper in pejorem partem rapitur. Quasi dicat: Senex delire, decrepitate.—*Auriculis alienis*] Scilicet Auditorum turorum, qui hac aetate, non aliena, sed propria, et ad te pertinentia spectare debebas, et cuius aetas longe aliam vitam, alios mores postulabat.—*Colligis, &c.*] Componis carmina la-civis auribus grata, lasciva et obsecena, quibus lascivias et libidinis fomentis, tanquam cibo vel esca pascatur. Id est, Aliorum lascivas et omni turpitudini patentes aures, turpi, salaci, impudico, et te tuaque aetate indigno carmine delini, snaviter afflicis et quasi paseis. *Lubin*. *Auricularum esca* sunt οἱ λόγοι, Poëmata vel orationes. Tritissimum est apud Graecos ἐνωχεῖσθαι λόγοις et ἐνωχταὶ καὶ ἐστιάσται ἀκοῶν. At animi pabulum, literae et eruditio. Porro vis hujus reprehensionis maxime in voce *alienis* posita:

quippe alienissimum est a sapiente, facere aliquid propter alienam voluptatem. Verum haec propria est miseria gloriam sectantium, quod felicitatem suam in aliena operatione ponunt: hoc est, in voluptate, quam capiunt alii ex ipsorum labore. *Casanub*.

23 *Auriculis, &c.*] Tantum laboras ut placeas aliorum auribus? at quibus auribus? nempe eorum qui adeo sine judicio laudant quos laudant, ut cogaris vel invitus id agnoscere: qui saepe sis expertus, illos tua scripta ita magnifice extollere, ut te licet vanissimum supponderet, adeo ut diceres illis, *ohe*: satis est. *Casanbon*.—*Quibus, &c.*] Molestissimum acroama in os laudari. Ideo Persius de avidissimo gloriæ, et vanissimo loquens, ait: *quibus dicas et tu cute perditus*. Proprie vitium corporis haec verba designant, *cute perditus*: quæ vel de seabioso possimus interpretari, vel de eo qui aqua interente laboret. Sed convitum corpori dictum, ad animalum referri debet: quod in omnibus linguis familiarissimum est. Convenientissimum erit si de hydrope accipias. Itaque opinio sui et οἴησις vocatur hydrops. *Casanub*.—*Cute perditus*] Perfictus fronte: impudens: vel, studio, aut etiam, senio eutem contractus.—*Ohe*] Vox senis juveniliter exultantis, et sibi in obseceno teneroque carmine applaudentis; et inducit quæ sequuntur. *Farnab*.

24 *Quo, &c.*] Verba sunt Persii, senem Poëtam Seoptice vexantis, et senis caussam Satyricæ et Ironice defendantis; quem dum videri vult excusare et defendere, vehementius ipsum exagitat, omnibus deridendum propinat. Quasi diceret: Quis igitur fructus erit studiorum, si is non est, ut per illa ad famam et nomen perveniamus?—*Quo*] Id est, *εἰς τὸ*; ad quid? in quem usum? Quasi diceret: Studium suum Poëtices nullum est,

et nihil, nisi vana tua scientia, quan-
tu tamquam fermento turges, et quæ
tamquam caprificus prodire, seque
omnibus ostentare gestit, ab aliis eog-
noscatur.—*Nisi, &c.*] *Per fermentum*
Allegorice intelligit vanam doctrinam
et scientiam in vano sene Poëta, pos-
sessorum suum inflantem et turgidum,
superbumque reddentem. *Lubin.*—
Nisi, &c.] Quia ut fermentum in massa
contineri non potest, quin det signifi-
cationem sibi, eamque servat, faciat,
attollat, ac tandem rumpat: item ca-
prificus in saxorum commissuris enata
impediri nequit, quo minus saxa dis-
ciebat: ita eruditio in animo levi et
inanem gloriam ambiente habitare
non potest, quin ut fermentum attol-
lat illum atque inflet, et ut caprificus,
foras prodire, et agnoscere laudarique
ab omnibus cupiat.—*Et quæ, &c.*] Non
dispicet *simul*: nam cum doctrina,
simul ingeneratur ac creset in horum
animis gloriæ titillatio. *Casaubonus.*
—*Quæ, &c.*] Id est, Quæ inutilis
et sterilis doctrina tamquam capri-
ficiens. Altera Allegoria. Ut enim
caprificus sterilis est, et nunquam
maturos fructus producit, ut etiam
saxis et muris in quibus semel radices
fixit, contineri non potest, quin mu-
ros, saxa et monumenta perrumpens,
frangat et foras promineat: ita etiam
vana stultorum scientia est inutilis,
nec coliberi potest, quin prorumpat,
et se aliis ostentet.

25 *Exierit*] Proruperit, prodierit,
divulgata fuerit vana tua scientia.—
Jecore] Ita dixit, quod in eo etiam
sensus et affectus animi collocatos
esse crederent. Utitur autem hic
auctor durioribus Allegoriis, deco-
rum observans, ut absurdam illam
senum levitatem et vanitatem, qui in
carmenibus suis ita loquebantur, eo
magis ob oculos poneret. *Lubin.* Vel,
Ejecore, id est, E sede scientiae pro-
dierit tandem in aliorum usum, in
mean landem?—*Caprificus*] Gloriæ
cupiditas. *Farnab.*

26 *En pallor, &c.*] Cum indigna-
tione conjuncta Exclamatio, quasi per
commiserationem. Ergone, ait, in ea
tempora devenimus, ut non in aliis
finem literis insudetur, quam ad os-
tentationem ingenii? *Casaub.* Quasi
dicat: Vide queso, o Poëta, quanta
tua sit vanitas? Quæ enim et quanta
tua est ætas, quale senium tuum,
quantus pallor? Hæcine laceiva
et juvenilia a te tanto sene fieri?—
Pallor, &c.] Forte ἐν διὰ δυοῖν. En,
quam pallidus senex tu sis! Palloris
hujus duas causas affert Philo: la-
boris assiduitatem, et spem incertam
finem optatum consequendi. *Casaub.*
—*O mores*] Exclamatio ex ira et in-
dignatione profecta. Quasi dicat;
O mores neque antiquos, neque pro-
bos, sed perditos, deploratos. *Lubin.*
—*Usque, &c.*] Hæc periodus apud Lu-
cilius posita est * ut me scire volo
mi conscius sum, ne damnum faciam.
Scire hoc se nescit: nisi alios id scire
scierit. *Vet. Sch.*—*Usque, &c.*] Alio
argumento ex Dissimilibus hanc se-
num vanitatem perstringit. Quod
quamvis nostra scientia et doctrina
aliis non innotescat, idcirco illa pro
nibili tamen habenda sit. Quasi
dicat: Ergone tua scientia vana, ino
nulla tibi esse videtur, nisi alii illam
carminum tuorum recitatione osten-
tes, aliique te illa præditum esse
sciant: et propterea laudent et attol-
lant?—*Scire*] Græcismus, id est, sci-
entia. Et est Epanodos.—*Nihil est*]
Nihil invat, nihil valet. Lubin.

28 *At, &c.*] Hic requiritur historia
Demosthenis, qui cum transiret, et
a mercenario tabernæ dígito demon-
straretur, fertur lætatus esse, quod
ab ignobilibus sciretur. Et Horatius
libro quarto Carninum sic posnit:
'Totum muneris hoc tui est, Quod
monstror dígito prætereuntium.' *Vet.*
Sch.—*At, &c.*] Acerba Ironia auctoris
nostris, qua irridet vanos inanis gloriæ
captatores. Quasi dicat: Attamen
etiam a vulgo cognosci, dígito mon-

strari, et dici: *Hic est eximus ille Poëta qui nuper dulcissimum illud carmen recitabat.* Quasi diceret, Dulcis est fama, et populi præconium, ubi prætereuntium dígito monstror, atque puerorum manibus in scholis terror. *Farnab.*

29 *Ten', &c.]* Occulte tangit Neronem, cujus carmina, quia imperabat, per scholas celebrabantur. *Vet. Sch.* — *Ten' cirratorum, &c.]* Alii, *Tun'.* Quasi immensa sit gloria carmina sua in scholis a tot nobilibus pueris describi, et edisci. Tangit autem Neronem, qui sua carmina publice in scholis prælegi imperabat. *Id est,* *Tune te ipsum pro nihilo pendas et reputabis?* et nonne tu potius aliquid magnificentum de te senties? cum videas carmina tua Romæ in tanto honore esse, ut etiam centum cirratorum puerorum, vel nobilium discipulorum, lectiones et dictata fuerint, quæ a magistris, ut ediscant, ipsis sint injuncta. — *Dictata*] Sunt lectiones ediscendæ et recitandæ. — *Cirratorum*] *Id est,* Calamistratorum, vel cincinnos, cirros aut intonsos capillos habentium. Porro pueri nobilium cincinnos vel cirros, *id est,* capillos contortos et crispatos alebant, qui grandioribus detondebantur, et Veneri dedicabantur. *Turneb. xxviii. 26.* — *Centum*] Syncedoche numeri certi, pro incerto. *Lubin.*

30 *Ecce, &c.]* Tanquam rem novam et inauditam incepturnus. Dixit antea de publicis recitationibus quæ fiebant in basilicis, exedris: jam reprehendit privatam recitationem inter pocula et convivia. — *Inter pocula*] Emphatice. Hinc enim ardor et indignatio Poëtae. Quasi dicat, Potestne fieri ut ebrii et vinolenti aliquid laude dignum approbent? *Lubin.* — *Inter*] Vetus hic mos et a Græcis acceptus: sed hoc oblectandi sui causa, non ut accuratius quicquam tractarent. *Casaub.*

31 *Romulidae, &c.]* Ponuntur quasi

duo contraria. Quasi Romani Romulo minime similes, sobri illius Romuli, vinolenti et saturi posteri. — *Saturi*] Dapibus et vino distenti. Dicuntur et hæc in Neronem. — *Dia, &c.]* *Id est,* Sacra illa vatuum, et divina illa Poëmata inter pocula in profano loco non agitanda, non profananda. — *Narrant*] *Id est,* quid sentiendum sit de Poëmatibus.

32 *Hic aliquis, &c.]* Erat moris ut in missum intervallis, aut remotis mensis, aliquis convivarum vel memoriter, vel de scripto βῆσσῳ alienus Poëta recitaret: unde mox convivis ansa fabnlandi nascebatur. Hoc nunc facit iste inter delicatos delicatulus, *cui circum humeros hyacinthina lana est.* *Casaub.* — *Hic*] *Hoc* in loco, vel tun, ubi Poëmatum facta mentio. — *Aliquid*] Forte, ut dixi, Nero, præcipuum enim quandam notari indicant sequentia. — *Circum humeros*] Sic Virgilius Æneid. iv. ‘Tyrioque ardebat murice lana Demissa ex humeris.’ — *Hyacinthina*] Fuit vestis magni precii, ob colorem potissimum, violæ verna, quæ ex obscura et purpurea, *id est,* subrubra, et Hyacinthi colori persimilis. Alii legunt *Ianthina.* — *Lana*] Vestis quæ supra alia vestimenta superindui solebat, villosa palla, quæ in convivio et triclinio uti licebat, non in foro. Vel paludamentum. *Idem.*

33 *Rancidulum, &c.]* Reprehensio, quod recitaret rancida, auribus ingrata, insnavia, et putida. Quæ tamen convivæ adulatores landabant. *Lubin.* — *Rancor* est certarum rerum dintins asservatarum corruptus odor: veteres Magistri vertunt ταγγόν, quod oleo vitiato proprium. — *Balba, &c.]* *Id est,* Quod versus ita putide referunt, ut vox per nares emitti videtur; hoc autem ex mollicie et lascivia faciebant. — *Nare balba*] Et est καράχρησις. Lingue enim proprium est balbutire; et balbus ille dicitur, qui vitio linguæ voces male exprimit.

Lubin.—*Balba*] Hoc enim solum vult significare, naturalem vocis modum ab ipsis effeminari. *De nare* loqui dicuntur, quibus spiritus qui per nares exit non libere fluit, ob angustiam tramitis. *Casaub.* *Turneb.* *xxviii. 26.*

34 *Phyllidas*, &c.] Id est, Misera-biles Tragicorum materias, ut Phyllidem a Demophonte, Hypsipylem a Jasone desertam, et alia balba de nare eliquat, id est, imperfecte et blæse quadam quasi linguae hæsitatione balbutiendo quasi percolat. *Turneb.* *xxviii. 40.*—*Phyllidas*] Carmen de Phyllide. Et ita est Metonym. Subjecti pro Adjuncto. Et Syneedoche pluralis pro singulari.—*Vatum*, &c.] Id est, Si quid præterea Poëtae Tragicum seriperunt, et miserabile, et si quid præterea lacrimabile, a Tragieis scriptum est. Ele-gias Casanbonus interpretatur.

35 *Eliquat*, &c.] Est hic translatio a saceo et colo vinario, quo vinum transmissum defecatur et liquidum redditur. Vult enim hoc, quod non aperta voce verba efferat, sed voce quasi strangulata pronunciet, ut eo suavior redderetur pronunciatio: vel, ut *Farnab.* vult, Liquida voce pro-nunciat. *Lubin*.—*Et*, &c.] *Eliquat* translatum a metallis, et id genus re-bus, quæ natura sua compactæ sunt et duræ: cum liquantur, mollescunt et corrumpuntur: sic isti vocem quam a natura acceperant virilem, delicateam reddunt ac foemineam. *Casaub.*—*Et tenero*, &c.] Id est, Molliuscule et blandiuscule pronunciat pa-lato tenero, voce molli, et ita verba enervata quasi, pronunciatione frangit, subverit, et quasi mutatis acentibus decurrit. Est ergo mira hic metaphora in *supplantat*, dueta a linea, in qua fortior imbecilliorum sup-posito pede *supplantat*, hoc est, dejicit. *Lubin*.—*Supplantat*, &c.] Vocem naturalem ac robustam arte frangit ac corruptit. Palestræ verba sunt

supplantare, *subnervare*, ὑποσκελίζειν, τερπνίζειν: quæ venuste ad ea signi-ficanda transferuntur, quæ non ex vera virtute fiunt. *Verba supplantare* pa-lato est, non bene nec plene pro-nuntiare, sed molliter pa-lato illidere et infringere, ut blæse et dulcius so-nent, nou viriliter. *Casaub.* *Turneb.* *xxviii. 26.*

36 *Adsenere*] Dicit autem hoc loco tiri, Emphatice et Ironice. Id est, Molles auditores adclamarunt. Vide Mart. Ep. 4. lib. 1. th. 1. Exprimitur autem magna vanitas adulantium convivaram et simul eorumdem ebrie-tas.—*Nunc non*] Post illorum assen-tationes, an non illi mortuo ossa mol-liter quiescant sub tenui et sine pon-dere terra? Ironice. *Farnab.*—*Nunc non*, &c.] Possunt enim verba sequen-tia dupliciter intelligi: Primo quasi sint auctoris nostri indecoras illas ac-clamationes adulantium convivaram salse irridentis. Quasi dicat: An non Poëta beatns futurus sit tot convivaram laude et applausu? Deinde ut potius sint convivaram, inepte et ridicule mortuum Poëtam, enjus ver-sus recitati sunt a nobili Romano, lantantium.—*Cinis*] Reliquiæ et ossa quæ in urnis solebant servari.—*Poëta*] De Poëta veteri intelligenda sunt, enjus versus ille ineptus declamator recitavit. *Lubin*.

37 *Non levior*, &c.] Ex Ethnicorum vana superstitione dictum, qui levem humum, terram et lapidem sepulca-lem mortuorum amicorum, quibus bene vellent, reliquiis et cineribus, precabantur. Sic dixit Martialis: 'Sit tibi terra levis, mollique tegaris arena.' Contra autem eui male im-precentur, terram ponderosam op-tabant. *Lubin*.—*Levior*] Ridere libet veterum stultitiam qui amicorum de-functorum urnis eippos et columnas graves et marmoreas cum impone-rent, optabant tamen iisdem terram levem. *Casaub.*—*Cippus*] Proprie la-pis, qui in defuncti monumentis eri-

gebatur, in quo interdam voluntas testatoris incidebatur. — *Imprimis* Aggravat, deprimit. *Idem.*

38 *Laudant, &c.*] Exaggerat jam et amplificat ulterius vanas illas acclamations conviviarum. Quasi dicat: Non assensere solum, sed etiam ipsum Poëtam laudant, eique defuncto precantur: Nonne jam merito e tanti Poëtae sepulcro violae et flores enascuntur? — *Nunc, &c.*] Manes posuit pro sepulcro per figuram Adjuneti pro Subjecto. Qnod veteres mortuorum animas vel manes manere crederent in sepulcro. Hinc qui sepulera demoliebantur, Deos Manes violare censemabantur. *Idem.*

39 *Nunc, &c.*] Tumulus dicitur terrae aggestio, ubi nulla est memoria. *Vet. Sch.* — *Nunc, &c.*] Id est, Nonne jure e tumulo et sepulcro ejus violae enaseuntur? *Tumulus* autem proprie est terrae aggestio. — *Fortunataque, &c.*] Id est, Ex reliquiis cinerum felicibus et fortunatis, qua quidem tam sacratissimi vatis sunt reliquia. *Lubin.* — *Farilla*] Proprie est enim calidus foyens ignem, et, ut Poëtae dicunt, *σπέρμα πυρός*. *Casanus.*

40 *Nascuntur violae*] Id est, Rosae et flores. Hoc ergo tanquam summæ felicitatis loco habendum, optabant amieis defunctis. Juvenal. Sat. vii. ‘Dii majorum umbris tenuem et sine pondere terram, Spirantesque crocos, et in urna perpetuum ver.’ quos e sepulcro natos pacatae et felicis conditionis defunctorum argumentum. — *Rides, ait, &c.*] Est ἀνθυποφέρα vani illi Poëtae, quem irrisit anctor noster. Id est, Si nimis rides et perstringis et subsannas nos Romanos nobilium Poëtarum scriptores et admiratores: verba sunt vani recitatoris causam suam defendantis. — *Et nimis, &c.*] Id est, Nimirum indulges, o Peisi, protervo tuo risui. Notum est proverbium, *Naso adunco suspenderem*: quod est yafre et subdole aliquem irridere. *Græcis μυστηρίζειν.*

Uncis autem eo dicit: nam nares, dum illas soluto risu contrahimus, in rugas contrahuntur et incurvantur. *Lubin.*

41 *An erit, &c.*] Id est, Anne homo adeo bardus atque stupidus invenietur, qui ab aliis ob ingenii sui monumenta laudari nolit? qui aliorum de se famam et existimationem contemnat? Nempe trahimur omnes laudis studio, et optimus quisque maxime gloria ducitur. — *Velle, &c.*] Id est, Qui nolit et respiciat. *Lubin.*

42 *Os*] Favorem, laudem, acclamationem, qua ore fit, vel ab ore procedit. — *Meruisse*] Sibi devinxisse et conciliasse. — *Cedro, &c.*] Id est, Carmina perpetua hominum memoria digna post se relinquere et posteritati consecrare. — *Cedro*] Sumptum hoc est ab arboris illius natura, quæ cariem non sentit. Ejus autem arboris succo quæcumque illita sunt, a carie et tineis immunita sunt. Hinc diversum, *Cedro dignum*. Hoc autem Hemisticchio usus est Virgilis Æneid. ‘Et cedro digna locuti.’ *Id.*

43 *Nec, &c.*] Quæ earmina nullum periculum habeant apud salsaemantarios et turarios. Per *scombros* significat salsaemantarios, per *tus* pigmentarios. *Vet. Sch.* — *Nec scombros, &c.*] Id est, Quæ nullum periculum habent ob insigne artificium et venustatem, ne chartæ, quibus inscriptæ sunt, inutiles et projectæ ad salsaemantarios, pharmacopolas, deferantur, ut inde tunicæ, involvæ, vel cuculli fiant, quibus scombros, thus, piper et consimilia amiciant et involvant. — *Scombros*] Pisciculos, anchoras, dictos; unde laudatissimum fit garum, cuius singuli congiæ millibus nummum permittabantur, teste Plin. *Lubin.*

44 *Quisquis, &c.*] Miniea et comica exclamatio: quoniam Poëtae non numquam omisso recto sermone, extra scenam soli loquuntur, sustinentes personam suam, aut aliquorum hominum verba interponunt. *Vet. Sch.* —

Quisquis, &c.] Jam Poëta Persius aduersario superius inducto respondet per concessionem dissimilitudine illustratam. Quasi dicat: Concedo tibi laudem respuendam non esse, ita tamen, quod, quamvis, si quid boni scribo, laudem mihi decerni non moleste feram, tamen ad laudem et gloriam non scribo; Vel, eo non scribo, ut laudem consequar.—*Quisquis es?* Contemtim dicit, quasi ad ignotum; id est, Quicunque es, inquit Poëta, quem induxi modo me mouentem et mihi objicente, cape jam animi mei sententiam manifestam. *Furnab.—modo?* Paulo ante cum dixit adversarius, ‘Rides et nimis uncis naribus indulges.’—*Ex, &c.]* Mea reprehensione mibi feci e contrario et adversus me dicere, mibi contradicere et resistere. *Lubin.*

45 *Non, &c.]* Est protasis dissimilitudinis, modesta virium suarum extenuatione illustrata. Quasi dicat: Laus quidem si obiter ad me veniat, non est recusanda.—*Si, &c.]* Modeste vires suas extenuat. Si quid forte aptius, concinnius, elegantius a me edatur. *Exire enim hic est, ad finem, ac metam pervenire.* *Casaub.*

46 *Quando, &c.]* Singularis Persii modestia, sua extenuantis. Quasi dicat: Forte merito dico, quando *hæc avis*, ut aptius aliquid scribam, rara admodum apud me est, id est, rarum nimurum et inusitatum est, ut aliquid laude dignum a me scribatur. Vel, Licet concinnum poëma, rara avis sit, et Phenix alter. *Furnab.—Si quis, &c.]* Quasi dicat: Si tamen fieri possit, ut concinnius aliquid a me scriberetur. *Lubin.*

47 *Laudari, &c.]* Id est, Nolim vel reensem laudari. Interea vanam illum populi auram non ambitiose consector.—*Neque, &c.]* Non habeo animum adeo durum et ab omni humano affectu aversum, ut nullo honore commovear.—*Cornæ, &c.]* Proverbiū in illos, qui nullo affectu huma-

no tanguntur. Id est, animus insensibilis et stupidus, adamantinus; cornu enim non sentit. *Idem.—Cornæ fibra]* Etsi ἀπαθεῖς audimus nos Stoici, amorem tamen non exuimus bonæ famæ: sed tangit et nos ea cura. *Fibra* heic est cor: *cornæ* heic pro valde dura. *Casaubon.*

48 *Sed, &c.]* Id est, Interea tamen, licet laudes omnino non respuam, omnia propter populi laudem tanquam finem extremum et summum bonum faciendum non censeo. Id est, Recuso, non admitto, non concedo illud tuum *euge* et tuum *belle*, id est, illas adulantium acclamations, recti finem et extremum esse.—*Recti, &c.]* Pulcri et honesti finem, ob quem reliqua omnia expetuntur.—*Extremum]* Scilicet finem, et summum bonum. *Lubin.*

49 *Euge]* Hæc enim voces erant acclamantium auditorum, et adsentatorum adulantium. Est enim interjectio adsentientis et congratulantis. Sic Horatius: ‘Clamabit enim pulere, bene, recte.’—*Tuum]* Hoc enim fine scribis; id unicum tuum est propositum, cum scribis.—*Nam, &c.]* Hoc autem *belle* ingeniose et ambigue repetit. Potest et *τεχνικῶς* et adverbialiter intelligi, id est, Universas illas acclamations, et totum illud *Euge* et *belle*, quod ab auditoribus tibi acclamari tantopere expetis, accuratis perpende et considera. Nam quid illud vanitatis, adulatioñis et irrisioñis non intus in se habet?—*Excute]* Ἐκτυδσσεω, hic pro singula seorsim considerare. *Casaub.*

50 *Quid, &c.]* *Αποστέπησις*, scilicet ineptiarum, vanitatis, adulatioñis, syecophantiarum, fraudis.—*Non, &c.]* Quasi dicat: Non ut Attius Labeo, et reliqui Romani nobiles: sic ego quoque ad populi applausus captandos carmina scribo et recito. Ac si diceret: Hic nihil simile insanis scriptis Attii Labeonis reperies.—*Hic]* In meis Carminibus et Satyris.

—*Ilias*, &c.] De insulso hoc versuum compilatore, superins dictum est. *Lubin*.—*Non*, &c.] Accius Labeo Iliadem Homeri versibus fœdissime composuit. *Vet. Sch.*

51 *Ebria*, &c.] Id est, Mea carmina nullam laudem captant, ut insana illa et ellebore digna *Ilias* Attii Labeonis. Per insanum illud *Poëma Satyrice* denotat, quod multum Ellebori ad ebrietatem usque potarit. Solent autem furiosis et insanis elleborum, Latinis veratrum, propinare, ad melancholiam expurgandam, quo phrenetici sanitati restituebantur. *Turnebus xxviii. 26.* *Vel*, *Ilias reratō ebria* dicitur, ad quam scribendam multa potionē ellebori Attio fuerit opus. *Casaub.*—*Non*, &c.] Id est, Non mea carmina sunt lasciva, fœda et obscena, qualia vilissima illa poëmatā, quæ nobiles Romani eibo et potu distenti, erudi et tumidi in conviviis consumerunt dictare et recitare.—*Elegidia*] Scoptrice dictum per diminutionem, significans elegias lascivas, molles.—*Crudi*] Præ eruditate laborantes, vel, Crudum adhuc in stomacho cibum gerentes. Quasi dicat: *Gulae proceres, compotationibus asueti, et quorum venter eruditate laborans subtilia carmina non poterat gignere.* Td *Crudi* etiam ad studia potest referri vix bene adhuc inchoata istis, nedum perfecta: sic accipit *Petronius*. *Casaub.*

52 *Datarunt*] Dum inter mensas et pocula nngas essintiunt. Mallem legere, *Ructarunt cum essent erudi*.—*Proceres*] Intelligit principes et nobiles Romanos. Hos supra vocavit *Romulidas saturos*, et *Ingentes Titos*.—*Non*, &c.] Id est, Vana assentatoria carmina, quæ Romani in tanto habebant precio, ut citris lectis discubitorii illa inscriberent. Vide *Juvenalis Sat. vii. 101.* Alii lectos thalami intelligent et corum citreas tabulas cera inductas, in quibus noctis tempore, quidqnid in animum veni-

ret, statim notarent, ne vis ingenii pereiret. Erat autem arbor *Citrus* lignum magni precii, materiam lautis mensarum orbibus suppeditans. Quæ in tanto precio Romæ fuit, ut eodem auri pondere rependeretur. *Lubin*.

53 *Calidum*, &c.] Reprehendit illos, et quod magnificis cœnis, largitionibus et muneribus auditores convivas tanquam adulatores et parasitos conducerent, eorumque applausum quasi emerent. *Lubin*. Divitum onines nugas, qualescunque tandem essent, laudari solitas indignatur Persins. *Leeti citrei*, opulentorum proprii. *Casaub.*—*Seis ponere*] Dare cœnam lauantam. Id est, Novisti apponere, novisti alias ad cœnam vocare, et lauissimis impensis liberaliter tractare, et postea quaris ex illis, quid de te tuisque carminibus sentiant.—*Calidum*] Quia cibos quam ferventissimos mensis inferre moris erat. *Casaub.*—*Sumen*] A sugendo dictum, quasi *Sugimen*, suis mammam significans, et quidem suis primiparæ post primum partum, antequam eos fœtus suxisse resectam. Hinc siebat genus farcimini, Romæ olim in summis deliis habitum. *Lubin*.

54 *Scis*, &c.] *Scis* birrum attritum comiti condonare. *Lacerna*, pællium fimbriatum, quo olim soli milites velabantur. *Pennula*, pallium cum fimbriis longis. *Vet. Sch.*—*Scis comitem*, &c.] Id est, Clientem vel asseclam tuum minus bene vestitum, frigore tremulum et horrentem attritis vestibus et lacernis donare novisti.—*Horridulum*] Eo dicit, quod frigus male vestitis horrorem incutit.—*Trita*] Id est, Vetusta, depexa, obsoleta.—*Lacerna*] Id est, Pallio fimbriato, quo olim soli milites utebantur. *Lubin*.

55 *Et rerum*, &c.] Id est, Usque adeo insanus es et demens, ut ab adulatoribus, quos tuis conviviis corrupisti, te veritatem auditurum spres. —*Verum mihi*, &c.] Id est, Tamen vis videri assentatores odisse. Quasi

dicat: Tu verum examen ab iis audire desideras, quibus non habenda fides, cum corrupti sint. Recte de his Horatius: 'Male verum examinat omnis Corruptus index.' *Lubin.*

56 *Qui, &c.*] Tractus sensus ex Graeco versu, quo significatur, ex ventre crasso tenuem sensum non nasci. *Vet. Sch.*—*Qui poterit*] Septem lineas sequentes interrupte interserit Poëta. *Furnab.*—*Qui*] Quasi dicat: Quomodo fieri potest, ut ab illis verum audias, quos muneribus tuis falsa dicere docuisti. —*Potest*] Id est, potest. —*Vis dicam*] Est interceptio Poëtæ nostri. Quasi dicat: Si veritate usque adeo delectaris, visne ut ego illam tibi aperire, et sine fuso dicam, quid de te tuisque carminibus sentiendum sit. —*Nugaris*] Unico verbo dicit auctor noster, quid sentiat. Quasi dicat: Tu putidas et nullius pretii nugas et ineptias scribis. *Lubin.*—*Cum tibi calere, &c.*] Hoc est Persii de isto judicium. Aceipe igitur de te quid sentiam: ego te stultum pronuntio, qui vitam omnem ad canitatem usque traducas in nugis et inutili Poëtandi studio: cum sint talia potiora quæ ei studio præverti debeant: imprimis autem, mores emendare, et vitam corrigere, quam per voluptates traducis, in curanda cœte plus æquo operatus. *Casaub.*—*Calve, &c.*] Perstrinavit autem hoc loco certum aliquem calvum et crassum Poëtam. Quasi dicat: Tu ineptias tantum componis, cum tibi, o Calve, pinguis tuus venter tanquam aqualiculus tanto pondere ultra reliquum corpus promineat. Potestne fieri ut e corpore tam obeso et crasso, et vitiis ac delitiis pingui, aliquid subtile, acutum et limatum prodeat. *Lubin.*

57 *Pinguis*] Ponitur hic pro stupido et beheti. —*Aqualiculus*] Sordida metaphora, sed satis conveniens Satyrico idiotismo. Est autem *Aqualiculus* proprie venter porci, vel etiam pro receptaculo sordium. Ponitur

hic pro ventre helluonis et impuri hominis.—*Propenso*] Protuso, extenso, exorrecto.—*Sesquipedale*] Id est, mensura unius pedis cum semisse vel dimidio. Turnebus xxviii. 26.—*Exstet*] Proëmineat.

58 *O Jane, &c.*] Exclamans ergo *ἀναθησας* istorum et stuporem admiratur. *Casaub.*—*O Jane*] Est autem Ellipsis, et subintelligendum: Quam tu felix et prudens es, qui vides *πρόσω καὶ διλού*, o te beatum! Fuit autem Jannus antiquissimus Italiae Deus, et Latii rex, a quo *Janiculum* dictum. Per *Janum* intelligit cordatos et prudentes. —*A tergo, &c.*] Tria irrisionum vel sannarum genera ponuntur. Primum, Manu ciconiam significare. Secundum, Apposito ad tempora pollice asininas aures denotare. Tertium, Lingnam sitientis canis imitari. —*A tergo*] Illud enim fieri non poterat, nam et in tergo habebat oculos. —*Nulla, &c.*] Tria genera sannarum, aut manu significare ciconiam, aut opposito temporibus pollice, auriculas asininas, aut lingnam sitientis canis. Sanna autem dicitur os distortum cum vultu, quod facinus, cum alios deridemus. Inde sanniones dicunt, qui non rectum vultum habeant. *Vet. Sch.*—*Ciconia*] Refer hoc ad digitos in modum rostri ciconini coactos. —*Pinsil*] Pinsere est avium, dum rostrum alieni rei crebro impingunt, et crebro aliquid perentunt: ab antiquo verbo *Pindo*, id est, ferio, unde pistor et pistillum. Diomedes legit, *Pinsat*. *Lubin.*

59 *Nec, &c.*] Secundum irrisionis genus, cui non a tergo manus irrisorum proterva, albas asini aures expressit et capiti apposuit. —*Mobilis*] Notatione significat asini aures ex motu manus, homiuis enim aures sunt immobiles. Deinde asini aures interius albis pilis hirsutæ sunt. Tales ergo manus capiti applicatae movebantur instar asininarum aurum. Respicit autem ad fabulam de Mida. *Idem.*

60 *Nec linguae, &c.]* Hoc est tertium genus sannæ, linguam nimurum longissime exserere; quod Saxones vocant, *Caput Leonis* imitari.—*Quantum, sicut] Id est, Quantum sitiendo exserit.* —*Apula]* Eo dicit, Apulia enim regio est calidissima, unde Siticulosa dicitur ab Horatio.—*Tanta]* Non aliter membranæ: puto tamen scripsisse Persium, *Tantum*. Quæ lectio et elegantior longe est et plauior. Ut nimurum quantum canis sitiens linguam extendat, tanta etiam sint linguae ardilionum et irrigorū. *Casaub.* *Lubin.*

61 *Vos]* Id est, Vos nobiles Romani, quibus illa felicitas Jani non concessa est, ut qui in anteriori, non etiam in posteriori parte capitis oculos geritis, ne adulatores post tergum vos Indibrio habeant, sedulo cavete. —*Quos vivere, &c.]* Id est, Quibus natura nullos oculos in occipitio collocavit, et ita ratio est apodoseos ex adjunctis, quod Romani facile possunt decipi, respicite ergo et irrigoribus posthac nolite credere. *Lubin.* —*Virere, &c.]* Quos natalium humilitas non cogit spe alicujus commodi scribere ac recitare: sed licet famam iis artibus quæsitam contemnere, et eximere vos eorum cachinnis, qui miseris recitatores palam laudant, clam subsannant. *Virere occipi* *cæco illis* *fus*, qui nihil coguntur admittere, cuius gratia optare debent Jani oculos; de quo modo dictum. *Casaub.*

62 *Posticæ, &c.]* Id est, Obviamite et resistite illi irrigisioni, quæ sit a tergo.—*Sannæ]* Sanna est, os cum vultu distortum per irrigisionem. *Lubin.*

63 *Quis, &c.]* Vani Poëta: prosopopœia, qui adulatorem interrogat: Quid populus de me loquitur? Qui sermo et quod judicium vulgi de me et meis carminibus? —*Populi]* Vanum populi judicium non ex certa ratione, sed ex opinione profiscens, et quod optimus quisque semper contempsit. —*Quis enim]* Respondet irrigor donis

atque muneribus corruptus. Quasi dicat: Quis enim alias de tuis carminibus populi sermo esset, nisi illa adeo polita, adeo perfecta et limata esset, ut vel Momijudicio nihil addi, nihil demiri possit? —*Nisi carmina, &c.]* Nisi quod carmina tua currant et fluant versu facili et bene conjuncto. *Lubin.*

64 *Molli numero]* Id est, Mira facilitate, dexteritate, in quibus nihil durum, rigidum, asperum.—*Fluere]* Sine ullo labore a te componi. *Lubin.* —*Fluere]* Judieia auditorum earpit, qui eam solam orationem probabant, sive ἔμετρον, sive ἄμετρον, quæ tenera quadam elocutionis cute esset opera. *Casaubon.* Est ergo hic sensus: Adeo polita sunt tua carmina, ut velut in marmoibus, quidquid dextre junctum et coaptatum est, et affabre commissum, et nulla asperitate reicta perlaeve et perpolitum est et junctum, si ungnibus pertentetur, unguis etiam severos et acerates inquirentes et judicantes, non intromittit, sed effundit, et transmittit, ut nulla junctura sentiatur: ita in compositione versuum tuorum nulla est inæqualitas, et illi exactum Criticorum judicium facile sustinent. Ordo autem est: Ut junctura (vel commissura marmoris) effundit unguis severos, *per lære*, id est, per politum et lævigatum marmor, transmissos: velut autem unguis non intromittitur in commissuram, ob aptissimam conjunctionem: ita etiam censura vel judicium Criticorum in carmen non admittitur, ob accuratam compositionem. *Lubin.*

65 *Effundat]* Non intromittat, sed excludat, enim nulla ibi rima, vel junctoræ vestigium apparet. Mallem *Effundit*: Id est, Non remoratur vel impedit unguis per marmor transmissos nulla obstante asperitate.—*Severos]* Sererum vocamus, qui justitiam ad ungnem vel ad vivum resecat.—*Junctura]* Allegorice compositionem versum sine ulla asperitate et inæqualitate politissimam intelligit.—*Un-*

gues] Hinc proverbium, *ad unguem*, pro re perfecta et omnibus numeris absoluta.—*Seit, &c.*] Secundum argumentum a comparatione similium; id est, Tam recte versum scribit, quam fabri lignarii lineam, normam, aut perpendicularum rubrica et creta notant. Significat optimum carminis opificem et artificem.—*Tendere*] Deducere, dirigere, collimare, ut et sagittarii clauditur unus oculus, ne visus dividatur. *Idem.*

66 *Non secus*] Non aliter, atque si faber lignarii opus ad anussim et regulam examinet, et lineam rectam, norma per rubricam notata dirigat et apponat.—*Rubricam*] Solent enim fabri lignarii anussim rubrica, creta vel atramento notare, et illud ad lignum transferre, ipsa norma lignum verberando, ut designet quid amputandum sit, et quo pacto opus sit dirigendum. *Oculo uno*] Uno nimur elauso, altero aperto, ut lineæ rectitudinem examinent, ne vago amborum oculorum obtutu, norma rectitudinis turbetur. Turneb. **xxviii. 26.**

67 *Sive, &c.*] Tertium argumentum, a quavis materia subjecta, de qua gravissime et politissime carmen scribat. Declarat id causa efficiente; Musarum scilicet inspiratione. *Lubinus*.—*Opus in, &c.*] Tò opus bisariam potest exponi: sive opus sit in mores evehi: vel, sive opus fuerit institutum ab illo, adversus mores. *Opus autem in mores et luxum*, interpretor de satyrico scripto: quod videntur ea aestate multi tentasse, partim carmine heroico, ut Persius, partim per satyram mixtis oratione et versu, ut Petronius. Non assentior veteri interpreti et aliis qui *mores* de comœdia accipiunt, *luxum* de satyra. *Casaubonus*.—*Et prandia regum*] Intelligit Tragœdias; ut prandium Terei, cœnam Thyestæ. *Lubin*.

68 *Res grandes, &c.*] Quæ intelligenda tantum de Tragedia. Satyra enim populare et humile scriptum

est. Intelligit autem per *Res grandes*, magnas, et ponderosas, sublimes, et verba decoris et gravitatis plena. *Lubin*.—*Nostro dat, &c.*] Huic de quo loquimur: sunt enim populi verba recentis adhuc e Poëtae ejusdam recitatione: sed Neronem præcipue intelligi existimantibus assentimur. *Casaubon*.

69 *Ecce, &c.*] Aliud Poëticæ vanitatis argumentum, quod majora viribus aggrederentur, et cum ne humilibus quidem materiis dextere tractandis sufficerent, materiis gravissimis manus admolirentur: Præclare de his Horatius: ‘Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam Viribus, et versate din, quid ferre recusent, Quid valeant humeri.’—*Ecce*] Quasi rem novam et inauditam incepturnus. —*Heroas sensus*] Intelligit heroicas materias, quales tractant Epici, sententias et materias graves, sublimes: posnit autem *Heroas* pro *Heroos* vel *Heroicos*.—*Adferre*] Proferre, scribere, et producere.—*Docemus*] Legitur in aliis, *videmus*. Lubin.

70 *Nugari, &c.*] Qui antea vana quædam Poëmata et Epigrammata Græca solebant condere, illi jam omnia tentant sublimia. *Nugari solitos*, id est, qui Græce solebant versus scribere. *Lubinus*. Vel intelligit puerulos vix adhuc primas litteras doctos. Ea enim aestate Romani, puerorum studia a Græcis litteris auspicebantur. *Casaubon*.—*Nec, &c.*] Pueri cum primum rhetorum Scholam salutaverant, egressi e Grammatico ludo, exercebant stylum in descriptionibus ac narrationibus historicis. *Casaubon*. Qui ne tantum quidem in arte Poëtica proficerunt, ut lucum recte possint describere, et rus saturnum, et ubertate fructuum amœnum laudare. *Artifices ponere* est, non satis guari et periti artifices ad ponendum. Turneb. **ix. 31.**—*Lucum*] Silvam aliquam amœnam et incœdnam, alieni Numini consecratam. *Lubin*.

71 *Nec rus, &c.*] Scilicet sunt artifices. Id est, Qui ne possunt quidem rus omnis generis fructibus et lœtis segetibus abundans, recte describere: quod tamen laudare cupientibus, futurum sit benigna materia.—*Ubi*] Id est, In quo rure sunt corbes, &c. Quæ a Varrone, et Columella describuntur. *Lubin.*

72 *Palilia, &c.*] Varro: Palilia tam privata quam publica sunt apud rusticos: ut congestis cum feno stipulis, ignem magnum transiliant, his Palibus se expiari credentes. *Vet. Sch.*—*Et focus*] Scilicet luculentus, culina uncta.—*Et porci*] Species progenere: omnis generis greges et armenta significat.—*Et fumosa, &c.*] Id est, In quo rure etiam sunt loca sacrificiis destinata, in quibus pastores publice et privatum 20. Aprilis die, quo Romulus olim urbem fundaverat, magnæ suæ Deæ Pali, festa *Palilia* dicta celebrabant, et illi liba sacrificabant. Eadem festa et dicta *Parilia*, quoniam pro partu pecoris eadem fiebant. *Athenæus VIII, 16.*—*Fumosa feno*] Nam pyras ex stipulis et feno exstructas incendebant, et per excitatum fumum transiliebant, se hoc sacrificio expiari credentes, morbos depelli a se et a peiore, item lupos abigi. *Lubinus.* Quid aridius aut jejunius tingi potest, quam si enī institueris rus saturum laudare, circa corbes, focum, porcos, et fenum immoreris? levia enim ista sunt ac nihil, præ Bacchi Cererisque munieribus, fructuum copia, gregibus atque armentis aliisque multis, in quibus sitæ sunt agrorum divitiae ac suavitates. *Casaubonus.*

73 *Unde Remus*] Id est, Ex quo rure saturo Romulus, Remus, et alii auctores Romani generis sunt oriundi, et nati. Unde patres nostri ad imperium prodierunt, et illud virtute sua auipliarunt. Innuens priscos patres non mollicie et luxu vita, sed labore et virtute veram sibi gloriam comparasse. —*Sulcoque, &c.*] Id est, Ex quo jure

olim summi Imperatores et Dictatores prodierunt, atque adeo tu, o Dictator Quinti Attili Cincinnatus, quem rure arantem, ad Dietaturam contra Samnites S P Q R. per lictorem in urbem vocavit, qui Consulem Romanum a Samnitibus obsessum obsidione liberavit. Vide *Liv. I. 111.*—*Sulco, &c.*] Arans: nam inter arandum dentale vel lignum, cui vomer inducatur, continua aratione atteritur.—*Quinti*] Vocabi casus. *Lubin.*

74 *Quem, &c.*] Sudans enim et nudus rusticorum more arabat, cui ob id uxor Racilia trepida et rei novitate perculsa, e vicino tugurio propere vestem attulit, et virum suum Dictatorem jam a Senatu Romano delectum, induit.—*Trepida*] Festinans. Vel metu perculsa: utique cum legatos exponentes audisset, qui terror esset in exercitu: omnia enim trepidationis plena. *Casaub.*—*Ante boves*] Et prope aratum quibus arabat. *Lubin.*

75 *Et tua, &c.*] Id est, Cum publicus minister a senatu missus, aratum tuum domum humeris sublatum reportavit.—*Lictor*] A ligando, quod vel fasces virgarum ligarent et Consulibus præferrent; vel, quod quem Consules prehendi jussissent, prehenderent et ligarent.—*Euge*] Respexit ad superius illud adulatorum *Euge*. Quasi dicat: Ego etiam tibi adulabor, et tibi acclamabo, homo vanissime. Egregios vero Poëtas qui grandia et sublimia aggredi non erubescunt, cum ne haec quidem tam minuta, tam pusilla recte explicare possint. *Idem.*

76 *Est nunc, &c.*] Aliud Poëticæ vanitatis argumentum a factis, quod affectent obsoleta et antiqua verba, et Poëtas vetustissimos et antiquitate squalentes, Accium, Pacuvium et alios imitentur et legant, spretis recentibus, et κακόζηλοι eorum vitia pro virtutibus amularentur. *Lubin.*—*Brisæci*] Bacchicæ, et furentis, a Baccho, qui Brisæns dictus, quod Accius scripsit Bacchæ Tragædiam. *Farnab.*—

Brisai, &c.] Ita vetus lectio: non *Brisci*, neque *Acti* vel *Atti*. L. Accium veterem Poëtam tragicum Pacuvii δρόχοντον intelligit. Pro *Brisei* lego *Briseis*: notissimum scimina nomen ex Homero et aliis Poëtis: ejus casus tragediae conveuire nemo potest negare. *Briseis* igitur *liber venosus* et *Antiopa verrucosa*, duarum Tragœdiarum nomina sunt; quarum hanc Pacuvius composuerat, illam Accius: figurare vero omnia illorum scripta designabantur duabus illis vocibus.—*Venosus liber*] Turgens et sufflatus: Vel deformis, tuberosus, ut sunt homines macri et senes vieti quibus dedit longa ætas deformem pro eute pellit. Iстis enim venæ exstant, carne senio absunta: *venosus* autem omnes membranæ non *nærosus*, ut suspicabatur Hadrianus Turnebus xxviii. 36. lux et decus suæ ætatis. *Casaubonus*.

77 *Pacuviusque, &c.]* Poëta fuit Tragicus Brundusinus, maximus, antiquissimus, pictor etiam egregius, Ennii Poëtæ ex sorore nepos: Tragorum omnium princeps apud Latinos. *Panca* ejus restant fragmenta.—*Moneretur*] Detineat, juvet, delectet.—*Verrucosa, &c.]* Tumida, tuberosa, aspera, horrida, et, ut supra dixit, venosa. Nam *Verruca* ut et *tuber*, inæqualitatem gignit. *Casaub.*

78 *Antiopæ*] De hac eximia Tragœdia inquit Cicero l. i. de Finib. initio: 'Quis Eunii Medeam et Pacuvii Antiopam contemnatur et rejiciat?' Persius tamen illam ob nimiam duritiam parum probavit. Intelligit ergo Tragœdiam de Antiopa uxore Lyci regis Thebarum, qui eam a Jove sub specie Satyri compressam repudiavit, superinducta Dirce, a qua multis modis cruciata est Antiopa.—*Ærumnis cor, &c.]* Nempe eum a Dirce tot calanitatis vexaretur, tot ærumnæ cor ejus cingebant et angebant, ut illis ipsis ærumnis et miseriis, cor fultum, nixum, et incumbens habere videtur. Ethic Persius de industria du-

ras Paenvii voces imitatus est.—*Cor fulta*] Synechoehe Grammatica.—*Lucitificabile*] Miseris et ærumnis cor luctuosum habens, miserabile, calamitosum, luctificum.—*Fulta*] Durissima metaph. Fulcimur enim rebus gratis et salutaribus. *Fulcire*, pro cingi et opprimi undique posuit. Turneb. xxviii. 26.

79 *Hos pueris, &c.]* Id est, Cum videas lippos, scnes, et cæcos patres, pueris filiis suis hosce monitus propone et antiquitatem monendo et hortando commendare, et omnibus modis inculcare, nihil mirum est, quod magna sit confusio et miscella Latini sermonis.—*Hos monitus*] Verborum exhortationes intellige.—*Infundere*] Instillare, quasi cum materno lacte, et assiduo inculcare. *Lubin.*

80 *Quærisne, &c.]* Quasi dicat: Non est mirum si pueri corrumpantur, cum hæc a parentibus acceperint et didicerint.—*Unde, &c.]* Id est, Unde hæc confusio et mixtura obsoletorum et usitatorum in linguam et sermonem Latinum venerit? Ducta metaph. a sartagine, quod ut in illa patella variorum animalium carnes commixtae friguntur et torrentur, ita nova et vetera, usitata et obsoleta passim ridicule et inepte conjunguntur. Vel, sumitur pro locutione confusa, aspera et odiosa instar strepitus sartaginis. *Farnab.* Turnebus xxviii. 26. Alii legunt *farrago*.

81 *In linguis*] In communem hominum sermonem deveniret.—*Unde, &c.]* Illa ratio Latini sermonis fracta, effeminate et viro Romano indigna.—*Dedecus*] Loquendi corruptela.—*In quo, &c.]* Qua corrupta loquendi consuetudine Romani mirifice delectantur. *Lubin.*

82 *Trossulus*] Trossulum oppidum fuit Hetruriæ, non longe a Volscis. Hoc equites Romani sine peditibus expugnaverunt Numio quodam duce. Unde equites Romani Trossuli dicti sunt. *Vet. Sch.—Trossulus*] Ita dicti

Equites Romani qui sub regibus *Celeres* : deinde *Flexumini* ; postea *Trossuli* dicti sunt, teste Plinio **xxxiiii.** 2. quod scilicet sine peditibus, duce Numio, *Trossulum* *Hetruriæ* opidum non procul a *Volscis* expugnassent. *Vel Trossulus*, ut Nonius ait *Torosus*, bene habitus, et in cute curanda plus æquo operatus, cuius Deus venter, quasi *Torosulus*, a torosa et musculosa pinguedine. *Casaubonus* dicit, *Trossulos* vulgo vocari, qui cultu et toto vitæ genere cæteris præstare vellent.—*Exsultat*] Terram pede tunxit, plaudit, vehementer delectatur. —*Tibi*] Vano nimirum Poëte, veterum sermone obsoleto utenti.—*Lævis*] Mollis, politus, delicatus, glaber. *Irvisorie*.—*Per, &c.*] Theatri scilicet vel etiam ædificii, in quibus *Fabulas* recitas. *Lubin*.—*Exultat, &c.*] Jactitat sese inter eruditos, ut cum in subsellii sedet, aut cum transit per subsellia, habita recitatione. Quid, si hoc accipias de auditoribus?—*Lævis*] *Δεῖος*, mollis ac *τρυφερὸς*, proprie, *ὁ παρατετιλμένος*, vultus et resinatus. *Casaub.*

83 *Nilne pudet, &c.*] Obiter jam et quasi per parenthesin ad oratores et caussarum forensium actores et patronos progrereditur, in quibus eandem vanitatem exagitat. Id est, Nonne te pudet, ubi de periculo capitinis agitur, te non posse senem cauum et miserabilem in judicio defendere, nisi verborum fumos tuis auditoribus vendas, et illas acclamations *Euge, belle, recte, decenter*, tibi expetas atque exoptes?—*Capiti cano*] Ibi enim simplificibus verbis fletu et miseratione opus erat, nulla verborum et figurarum sollicita cura.—*Cano*] Vel, alieno ejus patronus es. Vel potius, tuo ipsis. Quasi dicat: Turpissimum est canos senes ejusmodi ineptias et nugas adhuc consecutari. *Lub.* Vel vere *Cano*: quod angel *πάθος*: vel atrato et squalido reorum more: quæ etiam res canitiem solet accelerare. *Casaub.*—*Le-*

ricula] Crimina objecta et pœnas. *Lubin.*

84 *Pellere*] Arcere, avertere, et profligare. *Lubin*.—*Quin, &c.*] Quin gloriæ tuæ servias, et id præcipua cura agas, ut plausum feras: quod institutis eloquentiæ proprium, non viri sapientis. Vocantur autem *tepidia*, dicta inmediocria, nec primæ notæ: ut sit *audire tepidum decenter*, velle laudari, vel modica laudatione. Sensus hic erit: cum defendens *reum* capitinis, carminibus suis infamem, sperare non possis eas acclamations, quas mereri solet bonæ causæ disertus patronus: tu tamen adeo vecors es, ut ne sic quidem gloriæ studium ponas: sed omni studio id conaris efficere, ut vel tepide lauderis, si pleno ore non potes. *Casaub.* Est enim *decenter*, vox acclamantium, quam in capitalibus etiam sibi quærebant. *Tepidum*, inanes, minus validas, tepidas et frigidas et viles landes. *Lubin*.

85 *Fur es, &c.*] Quod dixit, exemplo *Pedii* declarat, qui a Cyrenensibus furti et sacrilegii accusatus, hujusmodi malis artibus se defendit.—*Ait*] Adversarius accusator Cyrenensis. —*Pedius quid*] Id est, *Pedius*, ubi hujusmodi crimen sibi objectum, quid tum respondeat, qua ratione se excusat, et defendit?—*Crimina, &c.*] Quasi dicat: Ille vero non directe ad crimen sibi objectum respondeat, sed missis veris et solidis argumentis, quibus forte destituitur, solummodo verborum flosculis et lenociniis, figuris et Antithetis crimina sibi objecta librat, ponderat, et trutinat, et necio qua circumstitione a se removet. *Lubin*.—*Crimina, &c.*] Ad concinnitatem Periodorum est referendum, quibus includebat, objecta sibi crimina, ut videretur periodos appendere in bilance. Id est, Quadam moderatione, verba trutinat, ita ut numerum syllabarum, pedum, casuum, et omnia denique consideret, ne plus sit in uno quam in altero membro. *Sperans se*

his ornamentis simul et una opera et
absolutionem et laudem consecutu-
rum.—*Rasis*] Ingenti cura limatis,
perpolitis summa industria. Est me-
taphora desumpta ab eborariis, et
statuariis. *Casaub.*

86 *Librat*, &c.] Antitheta sunt haec:
'Fortia neglecti velabant colla capilli:
Et per neglecti volitabant colla capilli.'
'Aut quotiens umbra por-
rexi brachia mota: Aut quotiens um-
bra reduxi brachia mota.' Antitheta
autem ista sunt, quæ contra se ponun-
tur: ut, hinc pudor, illinc petulantia:
hinc pudicitia, illinc stuprum: istinc
fraudatio, illinc fides. *Vet. Sch.*—*An-
tithetis*] Id est, Figuris et contra-
positis.—*Doctas*] Landatur a circum-
stante corona, quod verborum flores
et picturas orationi suæ docte inseru-
erit. Alii leg. *Doctus posuisse*, id
est, Landatur tanquam vir doctus
in ponendo, vel ad ponendum. *Lubin.*

87 *Bellum hoc*] Verba auditorum,
Pedii orationem impudentissime com-
probantium, tanquam dicent: Hoc
Pedius belle dicit, hoc est pulcrum,
hoc decornum.—*Hoc bellum*] Verba
Persii cum indignatione et stomacho
vultuose pronunciata. Quasi dicat:
Estne hoc bellum? imo est longe tur-
pissimum. *Lubin*.—*An Romule*] An
adhuc vir es? minime vero, sed mol-
lis et effeminate. *Romulus* est qui-
vis Romanorum: mollia facta dicta-
que, nec Romano nec masculi spiri-
tus viro convenient. *Casaubon*. Quasi
dicat: Adeone vos Romani nobiles a
virtute et prudentia majorum vestro-
rum degenerastis, ut impudenti rabu-
li et impostori, canum more adblan-
diamini?—*Ceres*] Est autem cere-
proprium canum, clunes adulando
agitantium. Inde etiam ad res vene-
reas transfertur. *Lubin*.

88 *Men' morcat*] Quasi dicat: Mc-
ne ad misericordiam reus commoveat,
si magnificis et sesquipedalibus ver-
bis, ambitiosa oratione utatur, quem
oporteret misericibili voce iudicium

commiserationem implorare? Non-
quam profecto. Hinc Horat. inquit:
'Si vis me flere, dolendum Primum
ipsi tibi.'—*Et castet*] Quemadmodum
nausfragus si stipem a me emendet,
et vultu hilari atque læto cantet, nec
numulum quidem vel assem a me ac-
cipiet: ita nec reus, magnificis ver-
bis si utatur, me ad misericordiam
commovebit. Solebant autem nau-
fragi naufragium suum depingi enrare
in tabella quadam, et illam humero
portare, et obvios miserabili illa pic-
tura et lamentabili voce ad stipem
sibi erogandam et commiserationem
impellere et commovere. Hanc ta-
bulam pictam postea illi Deo suspen-
debat, cuius ope se naufragio libera-
tos credebant. *Lubin*.

89 *Cantas*, &c.] In eadem similitu-
dine perseverat. Quasi dicat: Si
renn video tali verborum lenocinio
se tuentem, perinde ad misericor-
diam movebor, atque si naufragum
casus suos in tabula depictos circum-
ferentem, cantare audirem.—*Pietum*] Nam ne sæpius in eroganda stipe
snam calamitatem narrare cogeren-
tur, naufragium suum in tabula ali-
qua depictum ex humero portabant.
Lubin. Quia magis afficiunt quæ ocu-
lis, quam quæ auribus percipiuntur:
ideo picturam adhibebant ad moven-
dam misericordiam, non naufragi so-
lum, quod multi testantur; sed etiam
patroni quidam in foro. *Casaub.*

90 *Vcrum*, &c.] Id est, Qui me sua
querela ad misericordiam commovere,
et ad sublevandum lapsum, et humi
dejectum incurvare et flectere velit:
ille mihi non lamentabile aliquid noc-
te comparatum et excogitatum plo-
rabit, nec elaborata, et præmeditata
oratione, sed naturali, vivida, et sim-
plici, suas mihi calamitates recitat.
Idem.

91 *Plorabit*] Lamentabili voce re-
citatib.—*Incurvasse*] Ad dejectum
sublevandum et erigendum inflectere;
id est, Movere ad misericordiam.

Est Metaph. ab eo qui dejectum ex misericordia sublevare nititur. *Idem.*

92 *Sed numeris*] Hunc versum profert is, qui tota hac *Satyra vulgarium Poëtarum* causam agit. *Casubonius.* Est ergo alind quoddam Poëticæ vanitatis argumentum, quod nimiam soni et concinnitatis verborum, nullam subiecte sententiæ rationem habeant. Quod confirmat versibus aliquot ex Poëtarum sui temporis libris de promptis. *Crudis*] Est Metaphora ab incoetis cibis, et immaturis fructibus. Intelligit autem versus temere effusos, nec matura meditatione satis decoctos. Quasi dicat: Immaturis, acerbis, ingratis, inenltis.—*Numeris*] Id est, Versibus, qui certis numeris et mensuris constant.—*Decor*] Ornatus, Suavitas, et Dulcedo. Non τὸ πρέπον, sed τὸ κάλλος.—*Junctura*] Conuenio et structuræ coagmentatio æquabilis. Turneb. xxviii. 26.

93 *Claudere, &c.*] Id est, Egregius ille Poëta Romanus (Ironice sic loquitur) versum ita didicit concludere et absolvare. *Lubin.*—*Claudere, &c.*] Bene mones, inquit respondent Persius: sane enim præclaristi de Misis Romanis sunt meriti, qui non contenti solutam orationem corrupisse, etiam Poëties sacra polluerunt, invento hoc genere novo versum rhythmicorum. — *Berecynthius Attin*] Sic legendum est: quod pridem monuit Josephus Scaliger. *Casub.*—*Berecynthius Attys*] Videntur ista citari ex Attine Neronis: de quo Dio. Verum hoc hemisticthion, ut nimis molle, auctor noster ridet. Notat autem vanus ille quisquis fuit Poëta, fabulam de Aty puero Phrygio formosissimo, a Cybele vel Berecynthia adamato, qui ipsi Cybele fidem dederat, se nullam unquam aliam amaturnum. Vide Ovid. Metam. l. x. Turneb. xxviii. 26.

94 *Et qui, &c.*] Hic etiam versus turgidus et affectatus. Notat autem

fabulam de Arione, quomodo illam Delphin per mare ad littus transverget. —*Delphin*] Quos Musicis instrumentis lætari gravissimi auctores testantur.—*Dirimebat*] Pro transnabat, vel nando seebat cœruleum Nerea, vel mare. *Dirimere Nerea*, pro Natare in mari. *Lubinus.*

95 *Sic, &c.*] Omnia Epicerum carmina, ita fere sunt composita, ut proximus pes ab ultimo dactylus sit, exceptis admodum paneis, quos σπονδαῖς οὐτας appellant, ut apud Cornelium Severum: ‘Pinea frondosi coma murmurat Apennini.’ *Vet. Sch.*—*Sic*] Poëta verbum est. Quasi dicat: Eiusdem farinæ et hic versus est.—*Costam*] Id est, Latéris partem Apennini montis avulsimus et excussimus, perque illam transitum nobis fecimus. Est autem Metaphora incepta et affectata. Est autem Apenninus mons, qui medium Italiam dividit. *Lubin.*

96 *Arma, &c.*] Respondet jam Persio turgidorum ille carminum admirator. Quasi dicat: Si tibi adeo turgida et vana videntur, quæso quid de illo Maronis carmine statuæ, cuius est hoc principium, ‘Arma virumque cano:’ nonne hoc quoque inflatum, horridum et scabrum?—*Arma virum*] Synecdoche partis pro toto. Ponitur hoc pro toto Poëmate.—*Nonne, &c.*] Id est, Vanum turgidumque, instar spumæ. *Lub.*—*Nonne, &c.*] Meminerit lector ejus quod ante monebamus, enm qui Persio contradicit, sic animi sui sensa eloqui, ut verbis tamen utatur ex mente Persii. *Casub.*—*Cortice pingui*] Crasso, inornato, multa redundantia habens, crassa et minus elaborata. *Lubin.*

97 *Ut, &c.*] Hæc verba sunt Poëtae Persii adversario, tanquam indigno cui serio aliquid dicat, respondentis. Quasi dicat: Tu recte iudicas; versus ejus crassi sunt et pingues, ut annosum aliquod ramale, vægrandi subere, densissima cortice et crusta, calore solis coctum et exsiccatum.

Vel, ut Farnabius exponit: *Est sane ramus vel arbor grandis corticis, sed cuius humorem decoxit aetas; id est, Sublime carmen et solidum est.*—*Ramale retus]* Id est, Ammosus ramus arbore dejectus, qui non facile flectitur.—*Vagrandi, &c.]* Alii dicunt, quod particula *Vae* voci praefixa, significationem semper angeat et intendat, ut *ræsanus, rapallidus.* Alii legunt, *prægrandi subere.*—*Subere, &c.]* Suber cortex arboris. Virgilius: ‘*Hnic natam libro, et sylvestri subere clausam.*’ *Vet. Sch.* Suber, arbor glandifera, crasso admodum cortice, *Kork.*—*Coctum]* Id est, Calore solis exsiccatum. *Lubin.* Quicquid laudare vellent, *coctum* vocabant: nt contra quæ vituperabant, cruda. *Casaub.*

98 *Quidnum, &c.]* Quoniam ergo, o Persi, omnia vana, turgida, et ad rumores populi aequapando, tibi comparata videntur: quidnam igitur tandem tenerum, molle, minusque asperum et tumidum? Quasi dicat: Age quidnam tandem est concinnum et tenerum et non tale carmen, quod pinguem corticem habeat?—*Laxa, &c.]* Id est, in quo pronunciando, utpote turgido et inflato, non *pulmo animæ prælargus anhelet.* Id est, Quod non sit turgidum, et non tam magnis laterum viribus et magna vocis contentione pronuncietur, sed laxa cervice, non nimis firma, contenta et rigida. *Lubin.*—*Laxa, &c.]* Alludit ad recitationes que fiebant de scripto. Qui molliter recitabant, etiam cervicem suo quodam et peculiari modo inflectebant: is quippe mos ac gestus delicatorum et *τρυφήτων.* *Casaub.*

99 *Torva, &c.]* Versus Neronis sunt. —*Mimalloneis]* Mimallones dicuntur ministri Liberi patris, ἀπὸ τῆς μητρὸς. Calandrus Illyriorum Rex ad Macedoniam cum exercitu venit: Macedones cum parvum exercitum haberent, plurimas mulieres cothurnis et thyrsis in modum Baccharum ornaverunt. Illi credentes exercitum

adventare, discesserunt. *Vet. Sch.*—*Torva, &c.]* Respondet Persius per Ironiam. Quasi dicat: Tunc hoc quæris? Nempe hoc divinum et omnibus numeris absolutum Poëma ex Neronis officina depromptum. Sunt autem sequentes versus insulsi, turgidi et affectati ex fabula Neronis *Niobe* dicta, deprompti. *Torva Cornua,* pro tibiis ingentibus et terribilibus, affectate et inepte. *Torva, protorta.*—*Implerunt, &c.]* Pro inflarunt. *Lubin.*—*Bombis]* Tubarum et instrumentorum sonos Latini *bombos* vocant, aliter quam Graeci. *Casaub.*—*Mimalloneis bombis]* Pro sono Bacchico, quo tubas inflarunt. Sunt enim Mimallones Bacchi sacerdotes, a Mima Asiae minoris monte, ubi Bacchus colebatur. Vide Strab. l. x.

100 *Et raptum, &c.]* Id est, Bacchi sacerdos, ipsa furiosa Baccha, ipsi Pentheo ab irato Baccho in vitulum transformato caput ablatura, ipsumque disceperitura. Vocat autem Bacchum hoc loco *Bassaridem.*—*Raptum caput]* Id est, Caput Penthei a ceruice violenter ablatum et revulsum. —*Vitulo superbo]* Id est, Pentheo a Baccho in vitulum transformato, quem furiosa mater vitulum ut Ovidius dicit, Aprum esse existimans, miseramente interemit.—*Superbo]* Eo dixit, nam superbe Liberi vel Bacchi sacra conviciabantur et contemnebant. *Lubin.* Atque hinc intelligimus Bacchus Neronis, ejusdem argumenti fuisse cum Bacchis Euripidis. *Casaub.*

101 *Bassaris]* Bassarides, Bacchæ: quibusdam videtur a genere vestis, qua Liber pater utitur, demissa ad talos, quam Thraeces Bassarin. Quidam a vulpibus, quarum pellibus Bacchæ succingebantur. *Vulpes Thraeces Bassares* dicunt. *Vet. Sch.*—*Bassaris]* Agave mater Penthei. *Bassaris* vero est Bacchi ministra, dicta a *Bassareus*, quod nomen Bacchi est, a βάσσει, id est, vociferando. Alii, a pelle vel genere vestis qua in dueban-

tur Baechi sacerdotes. *Farnab.*—*Et lyncem, &c.*] Est descriptio alienus Baechi. Hoc insana Baechi sacerdos (*Manas enim dicitur ἀπὸ τοῦ μαν-νεθαί, furere*) lyneem animal illud maculosum acutissimi visus, Baechi currum vehente, corymbis hedera-rum racemis flexura et currum rectura, illa *Euion* ingeminat. *Lubin.*—*Flexura, &c.*] Fingunt Poëtae currum Baechi a lyneibus trahi. Nero autem fecerat a lyneibus vehi Baechas, tantaque facilitate animal ferum ab illis regi, ut pro frenis essent ipsis hederae: nam *flexura* heic est *ἡνιο-χήσονσα*, ut recte quidam sunt interpretati: corymbi *συνεκδοχικῶς* pro tota hedera, non enim *κυρίως* accipendum. Hoc autem spectat eo, ut divino afflatu furere Baechae probarentur, non impulsu humano ferri: in quam sententiam multa apud *Eu-ripidem*. *Casaub.*

102 *Euion, &c.*] Id est, Baechum sublata voce saepe inclamat. Baechus *Euius* dicitur, vel quod in pugna contra Gigantes a Jove patre in leonem conversus, *Rhoëtum* Gigantem discepserit, ad quod factum pater gratulans dixerit *εὖ νίκη*, id est, enge fili; vel quod ibi occisus sit, et pater dixerit, *hei νίκη*, id est, hei mili o fili.—*Reparabilis, &c.*] Id est, Tanta voce Baechum saepe inclamavit Baechi illa sacerdos, currum regens, ut Echo vel concava convallium et montium, sonum reddiderint.—*Reparabilis*] Eo dicitur, quia voces proclamatas reparat, hoc est, iterat et repetit.—*Adso-nat*] Id est, una sonat.—*Echo*] Hanc Ovid. *Metam.* lib. iii. dicit virginem fuisse, a Junone vel ob garrulitatem, vel quod Junonem delusisset, in vo-cem mutataam. *Lubin.*

103 *Hæc, &c.*] Sunt hæc Persii verba, indignationis, exprobationis et stomachi plena, quibus vanitatem illam Poëtarum vehementer ulterius perstringit. Qnasi dicat: Hæcne tam vana et flagitiosa a nobis fierent

et scribebentur, si vel gutta patni sanguinis, virilitatis, virtutis et sapien-tia in nobis esset reliqua?—*Pars ulla*] Alii, *Ulla rena*. Id est, Si vel exiguae reliquiæ, vel leve saltem vestigium, paternæ virilitatis et gravitatis in nobis superesset.—*Testiculi*] Obscœ-nior Metaphora, qua paternum san-ginem, virtutem et gravitatem in-telligit. *Lubin.*

104 *Summa, &c.*] Hoc vanum et elumbe, nescio qua molli, tenera et liquata voce pronunciare conantur; et in summis labris, et summa saliva recitantibus natat.—*Delumbe*] Alias elumbe, molle, lascivum, minime vi-riile. Intelligit talia carmina, qualia superius recitavit.—*Saliva*] Respicit ad superius *eliquat*. *Lubin.* *Elumbe hoc*, id est, delicatuli hujus Poësis. *Natat summa saliva in labris*; nullum habet solidæ eruditionis fundamen-tum; sed in extremis labris ex super-ficiaria doctrina quadam nascitur temere et sine arte. Vel hæc enervia non petuntur ex imo pectore, blæse tantum et tenere formantur in extre-mis labris et primore lingua, quæ saliva seatet. *Casaub.* *Farnab.*

105 *Hoc natat*] Hoc vanum nobi-libus nostris semper in ore est. In lingna et labris verba effœminant molliter expressa, et in summa saliva natantia.—*Et in, &c.*] Semper in ore talia elumbia habetis, sive in summa saliva, quasi et in extremis labris, sive in pleno ore.—*In udo est Mænas, &c.*] Humida enim lingua, et multo lumore et saliva seatens, non fortiter aliquid, sed molliter, teneriter, et enervate, pronunciat. Vel, Poëta in illos invehitur, qui nulla cura et in-dustria Poëmata sua elaborant: quie-quad scribunt, in udo tantum ore superficie linguæ natum videtur. Turneb. xxviii. 26.

106 *Nec, &c.*] Versus temere effun-dunt, carmen vanum et elumbe, et nulla cura elaboratum, in quo con-dendo Poëta cogitabundus caput non

scabit, et *Pluteum*, vel librorum armarium præ ira, non sneedente vena, cedit et pulsat, nec unguis cogitabundus arrodit. Solliciti autem meditantes aliquid, unguis arrodunt, caput scabunt. *Lubin.*

107 *Sed quid, &c.*] Sint hæc ita sane, quid ad te? tune solus contra ibis et irritabis nobiles, mordaci tua reprehendendi libertate offensos? *Farnab.*—*Quid opus?*] Quasi dieat: Potes illa, licet vera sint, silentio præterire, ut alii faciunt, ne tibi damna crees.—*Teneras*] Salse tangit nimiam mollitatem principum Roman. quorum aures assuetæ blandis palpitationibus, aversabantur mordacem veritatem, ob quam teneræ aures magis indignarentur.—*Mordaci vero*] Veritas enim iniquos mordet, et odium parit.—*Rudere*] Mordere, laceare, Metaph. *Idem.*

108 *Vide sis, &c.*] Cave, Persi, ne a limine et ædibus patronorum tuorum excludaris, et sportulam, 100 quadrantes, dum illos mane salutas, non accipias. *De, in vide*, hoc loco corripitur, ut *cave* apud Horatium.—*Majorum*] Potentiorum et patronorum tuorum. *Lubin.*

109 *Limina, &c.*] Ædes non amplius frequententur, nec sportulam consequaris, et ita ad inopiam redigaris.—*Frigescant*] Sint clausa, ne excludaris e domo potentum amicorum, et amicitiae tuæ renuncient. Sic *Culina frigida*, in qua nihil coquitur. *Lubin.* Vel, Ne quis potentiorum tibi mortem frigidam inferat; allusumque volunt ad illud Horatii Sat. II. 1. ‘O puer, ut sis Vitalis metuo; majorum ne quis amicus Frigore te feriat?’ nec male. *Farnab.*—*Vide, &c.*] Ne incipias potentibus ac Neroni imprimis odiosus esse. Refer ad quotidianarum salutationum modum: nam qui parum grati erant, durius tractabantur ab ostiariis et admissionum magistris. Hoc vocat Persius eleganter, *limina frigescere*,

translatum a cibis pridianis et frigidis, qui minus placent. *Cusaub.*—*Sonat, &c.*] Quasi dicat: In Satyris tuis summa inest aeternitia et mordacitas: hic autem in nobilium dominibus litera R frequenter sonat. Id est, Divites facile irritantur. Allegoria ab iratis canibus; R enim litera est irritati et hirrientis canis. *Lubin.*

110 *Per, &c.*] Concessio et permissione Ironica.—*Per me*] Quantum ad me spectat, attinet.—*Omnia*] Sive bona, sive mala, omnia laudabo.—*Protinus*] Nunc, nunc, alba, honesta, pulera, laudabilia. *Album enim pro bono, nigrum pro malo sæpius positum videoas.* Turneb. xxviii. 35.

111 *Nil moror*] Nil impedio; concedam omnia honesta esse, omnia fieri tanquam proba.—*Euge, omnes, &c.*] Omnes res Romanorum egregiae eritis, et optime vos habebitis. Assentientis scoptice. Totum autem per Ironiam eum risu legendum. Nam tacite ipsum ridens, omnia mortalium vitia se notaturum significat. *Lubin.*

112 *Hoc juvat*] Hæc mea verba et hæc mea oratio te juvat et delectat, cum neminem reprehendo. Nam illa quæ dispicunt, non libenter audis.—*Hic inquis*] Prosopopœia vani Poëtæ sua carmina reprehendi vetantis.—*Hic*] In earminibus meis, quæ tanquam locus sacer, religiose colenda, et non contaminanda. Vel *reto*, quasi ad Neronem respicit, enjus erat vetare et imperare, ne quis mala reprehenderet. Nolo me quisquam vituperet, reprehendat. Similitudine ducta a locis consecratis, ubi ne quid obsceni fieret a pueris, duo dracones ad illos fugandos pingebantur.—*Olcum*] Sterens humanum, μίνθος. Id est, Alum exoneret. *Lubin.*

113 *Pinge, &c.*] In vestibulo earminum tuorum, tanquam loco sacro, pinge duos dracones et adde interdictum, *pueri, sacer est locus, extra*; id est, Pinge aliquod signum, quo monstrar, a quibus mihi sit abstinendum;

vel si non vis carmina tua reprehendi, ea aliquo signo, ut a me cognoscantur, tibi notanda sunt.—*Pueri*, &c.] Apostrophe ad pueros per Ironiam; quasi dicat, Carmina nostrorum Poëtarum, religiosa sunt, et non tangenda.—*Extra Mejite* Satyrice et obscene. Sic ante dixit; *Veto quisquam faxit oletum*. *Lubin*.

114 *Discedo*] Tanquam e loco vetito: Neminem tango et vitupero. Quasi dicat: Quid hic agas, ubi si quid bene præcipias, nemo est qui obtemperet? —*Secuit*] Quasi dicat: Nam quo jure vel qua injuria id mihi non liceat, quod aliis ante me licet? idque cum alii seuerint ante me, et lacerarint, et 'ego tantum leviter tangam?' —*Secuit*] Sequit linguae flagellis. Arripuit, culpavit, laceravit, momordit. *Lubin*. —*Lucilius*] Demonstrat exemplo Lucilii et Horatii ex collatione parium, quod sibi etiam liceat. —*Urbem*] Mores Rom. urbis.

115 *Te Lupo*] Helluonem improbum et infamem, de enjus interitu et poena Dii consilium habere introduceuntur. Fuit dux primarius in Repub. Romana. —*Te Muti*] Est autem T. Muntius Albutinus. —*Et*, &c.] Non levi morsu aut facili ietu illos pupugit, sed genuinum et omnium firmissimum dentem in illis mordendis et dilacerandis fregit; omnes irarum et indignationis habendas in illos effudit. Est autem genuinus dens, qui a genis dependet. —*In illis*] Notandum autem hoc loco ἀνάκλονθον. Dicendum erat, *in robis*. Sed pro *illis* tamen, alios etiam a *Mutio* et *Lupo* possimus intelligere. *Lubin*.

116 *Omne*, &c.] Secundum exemplum ab Horatio, qui mira solertia vitia amicorum etiam perstriuxit, ut amici se reprehendi vix intelligent. —*Vafer*] Callidus et versutus. Quem tam teete tangit, ut se tangi non animadvertis, ut quem serio quidem reprehendit, sed jocando. *Lubin*. —*Ridenti*] Non indignanti.

117 *Tangit*, &c.] Non rejectus, sed receptus. Et sic inter ridendum mordet, ac pungit. *Lubin*. Τραλλαγὴ, Ludendo admittitur circum præcordia. *Casaub.* —*Præcordia*] Intima vitia intelligit. —*Circum*, &c.] Contraria alias videntur ludere et præcordia tangere. Sed hoc faciebat Horatius jocando et ridendo. 'Ridentem dicere vera, quid vetat?' *Lubin*.

118 *Callidus*] Doctus et ingeniosus artifex alios emuneto naso suspenderet, et salse irridere et teete, naso in iras et irrisiones non rugato. Vide supra vs. 40. —*Excuso*] Emuneto et terso. Emunetæ naris prudentes, ut mucosæ stulti appellantur. —*Callidus suspendere*] Est Græcismus. —*Suspendere*] Ad Horatii isted respicit: 'Naso suspendere adunco.' *Lubin*.

119 *Men*, &c.] Mene leviter Romanorum vitia tangere, tantum sce-
Ins? —*Mutire*] Hiscere, submissa voce loqui, tantillum loqui. —*Nec*, &c.] Et illudne occulte mihi quidem facere licitum, quod alii palam impnne fecerunt? —*Nec*, &c.] Ut illa vitia Romanorum in hunc librum, tanquam Midæ tonsor in serobem vel fossam, turpitudinem heri sui Midæ clam insurrem? —*Nec cum*, &c.] Midæ historiam tangit. *Vet. Sch.* —*Cum scrobe*] Ἀκύρως, pro *in scrobe*. *Casaubonus*. —*Nusquam*] Verbum vel monitoris, quo monet, non tñtum esse, ulla ratione Romanorum vitia perstringere. Vel etiam Persii interrogantis cum indignatione ob prohibitionem. *Lubin*.

120 *Hic*, &c.] Concludit se Satyram scripturam, quomodo cumque eveniat. —*Hic*] Id est, *In hoc carmine, sive hoc libro, non autem in scrobe ut ille tonsor*. Ideo sequitur, *ridi, vidi ipse libelle*. —*Infodiam*] Id est, Consignabo, et hinc chartæ credam; deinde eam occenlam, ac quasi aggesta immo obrnam. *Casaubonus*. —*Infodiam*] Notabo et perstringam Romanos principes, qui sunt corrupto judicio. Aliquid enim adhuc ad Midæ fabulam.

Ponit, *libellum*, pro *scrobe*.—*Vidi, ridi ipse*] O libelle, ut Midæ servus dicebat scrobi. *Lubin*.

121 *Auriculas*] Hoc autem est quod superius per Aposiopesin obtinuit, eum dixit: 'Nam Romæ quis non?' Scilicet habet auriculas asini. Id est, Quis non Romæ est corrupto et prævo judicio? Prius scripsisse dicitur: 'Auriculas Asini Mida rex habet.' Cornutus vero præceptor, ne Claudius et Nero Imp. in se dictum putarent, ita mutavit.—*Hoc, &c.*] Oe-cultum et secretum libello meo do, et insero. *Lubin*.

122 *Hoc, &c.*] Quod solutiori risu insector, et reprehendo, quod nemo leget.—*Meum*] Quasi solius, quamvis alios lectores non morer.—*Tam nil*] Quamvis vile meum poëma nullos lectores sit habiturum, tamen illud meo certo judicio Aceii Labeonis Iliadi antepono. Id est, Hasce meas nugas pluris æstimo, quam insulsam illam Attii Labeonis vel Neronis Iliada. *Idem*.—*Nulla, &c.*] Non tibi illud dem, si mihi Iliada Labeonis, aut Neronis Troicon tradas. Scripsit Nero Troicon. *Vet. Sch.*

123 *Audaci, &c.*] Hucusque Persii de scribenda Satyra consilium. Deinceps quem lectorem velit et nolit suarum Satyrarum, indicat ex dissimilibus. Non Polydamantem et Trojades, sed in veteribus Comicis Græcis versatum. Vult aliquem in Cratini, Eupolidis, Aristophanis carminibus versatum, non vitiosum, proœcum et superbum.—*Adflat*] Imbute, quasi Enthusiasmo, suo quasi divino instinctu audax Cratinus mentem imbutit, et quasi adflavit.—*Aflat*, &c.] Pro, o tu, quicunque es afflatus Cratino: qui scilicet maxima veteris Comœdia libertate, Atheniensium vitia earpebat. Dicitur *afflatus Cratino*, is, qui Cratini fabularum lectione assida fuerit affectus, et amore virtutis inde conceperit. *Cusaubon*.

124 *Iratum, &c.*] Cogitandum cur

Eupolidem vocet *iratum*, quem testantur veteres critici remissorem et Cratino fuisse et Aristophane, jocis enim ac salibus abundasse, qui non conveniunt iratis. An *iratum* dixit pro tristi ac severo? quod epithetum commune est omnium qui vita reprehendunt; an ad peculiarem aliquam illius fabulam respiebat, cuius scriptuam suscepit iratus? *Cusaubon*.—*Eupolidem*] Vitiis Atheniensium infensum et infestum. Periit pugna navalی inter Lacedæmonios et Athenienses, cuius mors tantum luctum urbi attulit, ut publico edicto cantum sit, ne Poëta in posterum militare liceret.—*Prægrandi, &c.*] Aristophanem intelligit, qui jam aetate grandior Satyras scripsit: vel ad dicendi genus refer.—*Palles*] Diligent evolvis, et studio nimio tibi pallorem et maciem contrahis. Vel, pallorem studio et assiduitate legendi Eupolidis comœdias contractum palles. Turneb. v. 3. in fine. et x. 1.

125 *Aspic*] Hasce meas Satyras quoque inspicere dignare, si quid limatus, politus, et longo studio et industria decoctum et maturum, et minime crudum, quod cum solertia illa Græcanica comparari queat.—*Decoctius*] Maturus; metaphora a fructibus. Id est, Elaboratum diligenter. *Lubin*.

126 *Inde, &c.*] Inde ex lectione Græcorum Satyricorum, lector, calefacta et quasi præparata aure, mea quoque carmina cum fervore et ardore audiat. Quasi dieat: Tepefacta et leviter calefacta aure, et quasi primum excitata inde ex lectione veterum comicorum.—*Vaporata*] Illorum scriptis accensa, vel potius purgata et præparata.—*Mihi, &c.*] Fervore enim negotium dicitur, quod urgetur diligenter: id est, Mihi sic frequens et studiosus cum fervore et ardore mea legat. Turneb. xxviii. 26.

127 *Non, &c.*] Dixit quales lectores velit. Jam dicit quos nolit et respiciat.

Et primo quidem indocti philosophorum irrisores. *Lubinus*. Persius *Crepidas* nominans, totum intelligit Graecorum studiorum φιλοκαλίας circa cultum. *Casaub.*—*Non hic*] Non illum scilicet lectorem volo, moror, ant re-
quiro, qui est rudis et indoctus San-
nio.—*Gestit*] Delectatur, Studet. *Lu-
binus*.

128 *Sordidus*] Vel ad avaritiam po-
test referri: vel ad nimiam cultus neg-
ligentiam. *Casaub.*—*Et, &c.*] Qui petu-
lans et superbus naturæ vitia aliis ob-
jectat. Naturalia vero corporis vitia
non sunt in aliis reprehendenda. Plato
in *Protag.* commiseratione potius digna.
Arist. *Ethic.* *Nicom.* III. 5. Ca-
saubonus hic legit, *poscit*.

129 *Sese, &c.*] Id est, superbus, se
quantivis preci virum ratus; eo quod
in aliquo municipio Italiæ, Ædilitatis
honore functus sit. *Lubin.*—*Supinus*] Arrogans, et animi vitium ipso gestu
corporis palam faciens. Est genus
hominum superbia inflatorum, qui in-
greduntur adeo erecto corpore, at-
que ἥψαγετες, ut in cœlos oculi eorum
ferantur, non multo secus ac respi-
natorum. *Casaub.*

130 *Fregerit, &c.*] Ædilium enim
erat vendentium rabiem coērcere,
annonam curare, de mensura ius dicere,
vasa minora frangere. Testatur
idem Juvenalis, Sat. x. 'Et de men-
sura ius dicere, vasa minora Frangere,
pannosus vacuis Ædilis Ulu-
bris.'—*Heminas*] Ab ήμασι, eo quod
dimidia pars sextarii; hic pro oīni
mensura. Turneb. xxix. 20.—*Areti*] Oppidi in *Tuscia*. Alii legunt *Eretis*,
quod Sabinorum oppidum. Stephano,
ἵππητος.

131 *Nec, &c.*] Id est, Qui huma-
niores artes contemnit, et studia Phi-
losophiæ ridet, et Arithmeticorum
numeros. — *Abaco*] Arithmeticorum
tabula. Arithmeticos numeros et
figuras Mathematicas intelligit.—
Secto, &c.] Geometræ enim stylo in
teria vel pulvere figuras Mathemati-

cas depingere solent. Vel, quod
pulvis ille numeris et figuris sectus,
vel divisus sit. Hoc autem est ex-
tremæ dementiæ et impudentiæ, res
per se laudatas deridere velle, artibus
et philosophis illudere. *Lubin. Farnab.*

132 *Multum, &c.*] Qui nulla uberi-
ore voluptate afficitur, quam cum
videt procacem aliquam meretricem
Philosopho procaciter illudere, et
barbam vellere. *Idem*.

133 *Cynico*] Vivebat tum Deme-
trius Cynicus, cuius singularem ac
stupendam virtutem dilandat Seneca,
et apud Arrianum Epictetus, in hujus
honorem et similium, qui fuerunt om-
nibus seculis oppido pauci. *Cynicus*
heic ἄπλως pro philosopho ponitur.
In genere vero de Cynicis, quorum ea
tempestate uberrimus erat proventus,
male senserunt, non solum isti osores
Græcarum disciplinarum, sed etiam
e Græcis sapientissimi quique. Non
enim vera virtute admirationem vulgi
colligebant: sed vultus torvitatem et
tristitiam ac dissentientem a cæteris
habitum pessimis moribus atque im-
puræ obscenitati prætendebant.—
Cynico] Pro *Philosopho*. Hi Philoso-
phi reliqui patientiores, et injuria-
rum contemtores. — *Barbam vellat*] Quia indolentiam ac vacuitatem af-
fectum profitebantur Stoici atque
Cynici; propterea quum in publico
conspiciebantur, quo specimen da-
rent suæ virtutis, ab obviis varie irri-
tabantur; alius eos sanna excipiebat,
alius convitum dicebat, alius vestem
trahebat, ant barbam vellebat, aut
alio quovis modo molestus erat. *Ca-
saubon.*—*Barbam, &c. vellat*] Id est,
Extreme contemnat, turpiter illudat.

—*Nonaria*] *Nonaria* dieta meretrix,
quia apud veteres a nona hora pro-
stabant, ne mane omissa exercita-
tione, illo iarent adolescentes. *Vet. Sch.*
—*Nonaria*] Sic dieta meretrix, quod
hora nona in luponari prostaret, ne
mane omissa exercitatione, eo juvēnes
migrarent. Alludit hic ad Diogenem,

cui barbam vellebat Lais. *Casaub.*

134 *His, &c.*] Hos omnes virtutum et literarum insolitos contemtores repudio, et his mando, ut mane edictum prætoris ob æs alienum vel culpani audiant; post prandia autem vel horam nonam, famosam meretricem Calirrhoën, et alias corporis voluptates concedo, et ab omni honesto exercitio et meis imprimis Satyris, quibus vita et mores emendantur, abstinere jubeo. *Lubin.*—*His mane*] Studia eorum exponit, quibus Satyrarum suarum lectione interdicebat: ait istos duo solum curasse: forum, propter

avaritiam: et lupanaria, amore voluptatis. Hæc igitur studia se illis relinquere sine invidia satyricæ ostendit. *Do,* valet, mando: quod apparet ex Horatio: ‘Forum putealque Libonis Mandabo siccis.’ Edictum intellige prætoris; et ab una specie jurisdictionis eæteras omnes cape. Mane autem iudicia exercebant et siccii. *Calirrhoës* voce hic (nomen id scorti quondam celeberrimi) universa voluptuariorum studia atque occupationes συνεκδοχικῶς intelliguntur. *Casaubon.*

SATIRA II.

HAC Satyra secunda Persius amicum suum Plotium Macrinum virum doctissimum et integerrimum hortatur, ut genio indulget et sacrificet, quod natalis dies sit, et ut frugaliter illud faciat, quod non ut principes Romani, impia vota faciat, nec opus habeat ut magnis sacrificiorum impensis Deos corrumpat. Inscrifitur autem DE BONA MENTE, et desumpta est ex Platonis Alcibiade, quæ impia et scelerata hominum vota damnat.

1 *Hunc Macrine, &c.*] Alloquitur Plotium Macrinum, hominem sane eruditum, et paterno se affectu diligenter, qui in domo Serviliū didicerat, a quo agelium comparaverat, indulto sibi pretio aliquanto. *Vet. Sch.*—*Hunc diem*] Natalem scilicet tunni. *Numera, &c.*] Inter dies vitae tuæ latissimos habe, et candidiore calculo numera. Ex Cretensium vel Thracum more loquitur, qui dies latos albo, tristes nigro lapillo, in cistam conjecto indicabant. Postea compu-

tatione facta videbant, quot dies anni latos habuissent, et eis se tantam vixisse putabant.—*Meliore*] Candidiore. Veteres enim omnia alba bona censemabant. *Lubinus.* Numerare ergo albo lapillo, locutio παροιμιῶντος, ad cuiuscunque gaudii significationem. *Casaub.*

2 *Qui, &c.*] Qui natalis dies candidus, felix, et ansieatus tuæ vitae annos labentes et fugaces addit tibi et adponit; id est, Annum præteritum elandendo tibi reliquis superiotibus adjungit. *Lub.*—*Labentes*] Pro lapsis: nisi eu respicit, quod saepe inchoatus annus pro absoluto numeratur: cum xx. annos natum dicimus eum, qui agat vigesimum. *Casaub.*—*Candidus*] Atibus et felix.—*Adponit*] Dum vide licet novos inchoat et præteritos claudit, et sequentes præcedentibus adjungit. *Lubin.*

3 *Funde, &c.*] Emphaticee, vinum tantum, non hecatombas adfer; sacrificia tantum vino, non mactata hostia.

Abunde hoc explicat *Censorinus*, quem lege.—*Genio*] Qui Dens, ut *Varro*, vim habet rerum dignendarum, et cui Natali die sacrificabant, utpote eum ejus beneficio essent olim geniti. *Turneb.* xvi. 19. et xxvi. 14.—*Non tu*] Id est, Tu illa a Diis petis, quæ etiam sine sacrificio tibi donarint. Quasi dicat: Quia animus purus est, absque sacrificiū dispendio valebunt tuæ preces. Est ergo ratio, quod vino tantum sacrificare debet; quia iniqua a Diis non petat, nec opus habeat, ut votis et sacrificiis ingentibus, Deorum obsequium sibi emat, et Deos munieribus corrumpat.—*Prece emaci*] Optima hostia, sumtuoso sacro. Metaphora a rebus, quæ precio comparatur.—*Poscis*] Tanquam tibi debitum efflagitas. *Lubin.*

4 *Seductis*] Diis dono corruptis, jam ante tuis munieribus et sacrificiorum impensis corruptis. *Lubin.* Hoc est, Turpia vota non facies, et ejusmodi quæ palam non possis nuncupare et voce alta. *Casaub.* Vel *seductis*, in secretum quasi locum paullulum a turba seductis, cum nolis arcana scelera tuorum votorum ab aliis cognosci et audiri.—*Committere*] Concredere, aperire. *Lubin.*

5 *At bona pars*] Magna, Carpit nobiles per Antithesin ipsius *Maerini*. Id est, Contra omnes nobiles Romani impia ad Deum vota concipiunt, quia tacita acerra libaut, et submissa voce Deum orant, ut iniqua eorum petitio non audiatur.—*Tacitu, &c.*] Metonymia, pro voto tacite et submissa voce facto, quod cum fiebat, in acerra vel thuris arcula thus incendebatur. *Casaubonus* *Libabit* legit; id est, libare solet, leviter degustare, et attingere. *Lubin.*

6 *Haud, &c.*] Quæ deinde vota alia dissimilitudine declarat, quod honesta vota elata, impia vero vota submissa voce conciperentur.—*Murmurque*] Impiorum votorum et precum. A Diis enim petunt, quæ homines nescire

volunt.—*Humiles susurros*] Suppres-sos, submissos, cum juxta Horatium: ‘Labra movent metuentes audiri.’ *Idem.*

7 *Tollere, &c.*] E suis votis, et pre-cibus in templis factis, eximere, de-mere.—*Et, &c.*] Ita vivere, ut preces tuæ et vota omnibus nota et aperta sint. *Lubin.* Vel, Nullum votum fa-cere quod nolis esse apertum. *Casaub.*

8 *Mens bona*] Honesta enim clara voce a Deo petebant, impia contra submissa. *Mens bona*] Deest autem *utinam contingat mihi*, vel simile quid. Sic Juvenalis Sat. x. ‘Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.’ *Fides*] Quæ justitiae fundamentum, et sine qua nihil constans in mortali-bus.—*Hæc clare*] Ut quivis astans audire possit.—*Hospes*] Omnis præ-teriens. *Lubin.*

9 *Illa, &c.*] Contra mala et perni-ciosa vota.—*Sibi*] Quorum neminem concium velit, nisi se et Deum. Censebant enim stulti homines ipsos Deos, ut pravos judices munieribus corrumpi.—*Sibi*] Vel, tanquam sibi hæc dicant, cum Dii illa impia non sint audituri.—*Introrsum*] Inter den-tes et sub lingua immurmurat.—*Sub lingua*] Ut extra os non prodeat. Græci ὑπὸ ὄδοντα dicere amant, non ὑπὸ γλῶσσαν. *Casaub.*

10 *O si, &c.*] Ita membranæ Pute-ani et aliae, non *ebullet*, pro ebullierit, ἀρχαικῶς, ut *axim*, pro egerim. *Casaub.*—*Si*] Id est, utinam. Horat. ‘Angu-lis o si Proximus accedat, qui nunc denornat agellum.’—*Ebullit*] *Bullare* aquarum est, eum in bullas insurgunt, et ebullare, cum illæ pereunt, ut ita patruis in modum bullæ evanescat, ad bullæ similitudinem exeat vel ex-spiret, vel ut patruum funus repente se prodat tanquam bulla. Est autem votum avari, ut patruis moriatur. *Lubin.* Porro *Ebullire*, quod proprie in aqua fervente locum habet, ad omnia repentina transferri eleganter solet, varie constructum.—*Præclarum*

funus] Hic de morte patrui vota faciens, benevolum tamen animum ostendit, cum defuncto pollicetur præclarum funus, hoc est, magnum funeris atque exequiarum apparatum. *Casaubon.* Vel *præclarum*, quia præclarum dat hæreditatem. *Turneb.* **xxvi. 14.** — *Et o si]* Secundum votum avari, ut thesaurum inter arandum inveniat. — *Seria, &c.]* Oblongum fisticile vas, argento plenum, et in terra defossum. *Lubin.*

11 Sub, &c.] Inter arandum exoptatissimum mihi sonum edat. — *Dextro]* Hercule favente et propitio, ut omnia dextra felicia, sinistra et leva inauspicata. *Lubin.* *Dextro* hic κοιωσ̄ possum pro βοηθοῦντος. Ἐρραιον Graeci vocant lucrum præter spem oblatum atque inventum. *Casaub.*

12 Hercule] Operorum thesaurorum præside vel πλούτοδότη, cui eo nomine decimæ penduntur. *Farnab.* — *Pupillumre, &c.]* Tertium votum avari, ut pupillus moriatur: utinam pupillus, cui hæres proximus in secunda cera constitutus sum, moriatur, et expunetus, locum proximo mihi succedenti relinquit. *Lubin.* — *Proximus, &c.]* Tractum a militibus, qui expuncti dicuntur, dum foras a militia emittuntur. Item metaphora a bello, in quo, cadente qui primus est, succenturiatur alius. *Vet. Sch.*

13 Impello, &c.] *Impello* dicit, quia quæ obstant, impellimus, ut removamus. — *Expungam]* Per mortem extrudam et amoveam. Vel etiam deleam illum e tabula, ut cum ille in hæreditate primus sit, ei mortuo et expuncto proximus succedam. *Id est.* Ut ita illum Testamenti tabulam expungam, ut miles ex bello expungitur. — *Namque, &c.]* Ratio voti ex adjuncta facilitate; quod facile mori possit, cum natura valetulinarius sit, seabie obsitus, et bile suffusus et tumidus. *Lubin.* Omnia enim quæ vituperabant, seabiosa dicebant. *Casaubon.* — *Acri]* Vehementi et accensa.

Turneb. vi. 25. et xxvi. 14.

14 Nerio, &c.] Nerius morte conjugum locupletatur, fœnerator est factus notissimus: de quo Horatius: ‘Scribe decem Nerio.’ Dos enim a civi Romano data, non patrio dicta nomine, si repudium non interveniret, post mortem uxoris ad maritum pertinet. *Vet. Sch.* — *Nerio, &c.]* Quartum votum avari, ut uxore mortua, alia cum nova dote ducatur, et ita conjugum dotibus locupletetur. Quasi dicit: Nerius ille fœnerator adeo felix, ut jam tertiam uxorem ad sepulturam efferat, et retentis earum dotibus dives et opulentus evaserit. — *Conditur]* Sepelitur, effertur ad rogium. *Ducitur* alias legitur, eodem sensu. *Lubin.*

15 Hæc, &c.] Verba Poëtæ stulta avarorum vota irridentis. Quod impii etiam sancte petere studeant. — *Sancte]* Rite et legibus ac ceremoniis observatis, quibus eavtum ne hesterna Venere inquinati Deos adirent, sed prius mane pure lavarent, idque vivo flumine. — *Tiberino in, &c.]* In Tiberi flumine bis terve caput tuum abluis. *Idem.*

16 Et, &c.] Nocturnum conenbitum, illecebras Veneris, sordes e nocturna Venere contractas, purgas. — *Bis]* Binarius numerus olim in sacrificiis usurpatus. — *Terque]* Qui numerus perfectus, quo impare Deus gaudet. *Lubin.*

17 Heus, &c.] Apostrophe ad avarum, quem jam ad sibi respondendum invitat ex adjunctis, quod id quod rogaturus sit, exiguum sit. *Heus* impie, stolide, flagitiose. — *Minimum]* Quasi dicit: Non diu te interrogando detinebo; parvum est, quod a te seire expeto. Alii legunt, *nimum est*. *Idem.*

18 De, &c.] Dialogismus Poëtæ cum avaro, ubi docet impia hominum vota Diis ingrata esse. *Lubin.* — *Estne, &c.]* Pro *præponas*. Et distinguendum post vocem *hunc*. Nondum Per-

sius sensum absolverat, eum volentem sciscitari ab isto, an non Jovem quis iudice humano putaret justiorem, antevertit petitione sua iste, et ait *cuinam?* quasi stupefactus novitate hujus interrogationis excipit vero Persius, *cuinam?* *Casaubon.*

19 *Vis, &c.*] *Staius* tutor pupillarius fuit: *Gutta* et *Albus*, et cæteri præpositi, fuerunt iudices: qui in Juniano iudicio corrupti, Oppianicum damnaverunt. *Vet. Sch.*—*Vis Staio*] Quasi dicat, quæreris cui hominum Jovem anteponendum censeam? possem dicere nullum; sed dico quod negare non potes, Jovem *Staio* saltem præstare. *Casaub.* Fuit autem hic *Staius Albius Oppianiensis*, qui beneficiis Oppianicum fratrem et uxorem *Cluentiam* ejus gravidam, appropinquante partu suscitavit. Contra quem *Cic.* pro *Cluentio. Lubin.*—*An scilicet*] Hæc ita uno spiritu continua, sublata interrogatio-
nis nota, quæ vulgo ponitur post *heres. Scilicet*, inquit, dubitare aliquis potest, hoc est, omnino dubitare nemo potest, quin melior sit futurus iudex, quam *Staius. Casaubon.* Ei apud se deliberanti, ecquid Jovem etiam *Staio* vellet præponere, ob id indignatur Poëta. Quasi dicat: An dubitas adhuc, quis inter Jovem et *Staium* potior et justior iudex sit, et pueris orbis, vel pupillis aptior, vel utilior tutor futurus sit? *Lubin.*

20 *Quis, &c.*] Ad sceleram *Staii* respicit. Quasi dicit: Cui dubium, quin *Staius* omnium iudicium et tutorum sit perditissimus, Jupiter vero optimus ac immenso intervallo hic illi præferendus? *Idem.*

21 *Hoc igitur, &c.*] Si ergo illa vota etiam sceleris ingrata sunt, quo magis Jovi?—*Impellere*] Inducere, persuadere, vel urgere. *Idem.*

22 *Dic, &c.*] Id est, Age illa, quæ Jovi inter pœcandum deus, dic illa et committe auribus *Staii*, vel pete a *Staio*.—*Pro, &c.*] Id est, *Staius* plenus iræ, furoris et indignationis, in-

elamabit Jovem. Quasi dicat: O Jupiter! audis hæc et non fulminas? *Lubin.*

23 *Jupiter, &c.*] Vis hic imparium majorum latet. Ergo multo magis Deus ipse inelamabit, ira et indignatione motus. Alii pro *at, ad* legunt. *Lubin.*

24 *Ignorisse, &c.*] Respondet ob-
jectioni tacite, Quod Deum non com-
moveat. Nam si commoveretur ejus-
modi votis, fulmine statim aliquem percuteret. Valer. 'Lento quidem gradu, ad vindictam divina procedit ira, sed tarditatem supplicii gravitate compensat.' *Lubin.* Et hi dno ver-
sus sine interrogatione melius scri-
buntur: ut pronuntientur a Persio
ἀπλῶς, narrante hanc vulgi stultitiam. *Casaubon.*—*Ilex*] Species durissimæ querens, alta et grandis; ob id ful-
minari talia solent. *Lubin.*

25 *Sulphure, &c.*] Sulphur enim ad-
junctum fulminis, sulphur redolentis. Tum fulmen ignem sacrum vocabant. *Idem.*

26 *An quia, &c.*] In usu fuit, ut angues, vel aruspices adducti de Etruria, certis temporibus fulmina transfigurata in lapides infra terram absconderent, cuius impetratio rei oves immolabantur. *Vet. Sch.*—*An quia, &c.*] Ad secundam prolepsin respondet. Quamvis non fulmine percussus in luco jaceas, tamen Jovem non debes irridere.—*Fibris*] Extis et intestinis ovinis, quibus expiari. —*Orium*] Quia his mitioribus ei-
tius putabant iram Deorum mitigari. *Lubin.*—*Fibris, &c.*] Ἐν διὰ δυοῖν. Neque enim duo sunt consultores Ergenna et fibrae ovinum, sed consul-
tis mactatarum ovinum fibris, quid opus sit docet Ergenna. *Casaub.*—*Ergennaque*] Ergennas enim nomen proprium Sacerdotis fulgurum conditoris, Aruspices Hetrusci.—*Jubente*] Tanquam ille jubaret, locum illum non tangendum esse. *Lubin.*

27 *Bidental*] Locus sacro percussus

mine, qui bidente ab aruspicibus consecratur, quem calcare nefas est. *Vet. Sch.*

Triste, &c.] Triste bidental, eo quod letho tuo alii reddebantur tristes. *Bidental* dieitur quicquid fulmine percussum binis bidentibus vel ovibus expiandum est: illud hoc loco pro homine fulminato ponitur. Locum autem fulmine tactum solebant claudere et separe. *Vel triste, Mali omninis.* — *Lucis]* In Luceos enim parum castos fulmina mittere censebatur Juppiter. — *Evitandumque]* Declinandum, non calcandum pedibus, quia locum fulmine tactum calcare nefas; quem et procurator claudebat, qui sepiebat a Sacerdote, et collecta fulminis fragmenta sub terram conabantur. *Turnebus xxvi. 14.*

28 *Idcirco, &c.]* An ideo te Jovem ludificatorum existimas? Alludit ad Dionysium, qui auream *Æsenlapio* barbam detraxit. — *Vellere barbam]* De hoc in calce Sat. I. *Lubix.*

29 *Aut, &c.]* Tertia prolepsis. Occurrit rursus tacite objectioni, ergo Deos maximis sacrificiorum impensis ita mihi devinxii, ut mihi non solun irasci nou possint, sed aures etiam præbere orauti cogantur. — *Quidnam, &c.]* Quidnam est quod tantum munus a te offerri potest, enjus confidentia illud audeas petere? *Lubix.*

30 *Emeris, &c.]* Mercede data redemeris et conduxeris, ut quasi ob mercedem, suas tibi aures porrigere cogantur. — *Pulmone, &c.]* An illud optimis victimis, et pinguibus pecundum visceribus fecisti? Ironia. — *Lactes]* Intestina pinguia, vel membrana, quibus illa coherent, alias *ilia* dicuntur. *Idem.*

31 *Ecce, &c.]* Hactenus avarorum vota Satyrica mordacitate sectatus, eadem nunc festivitate muliercularum pro liberis et nepotibus suis vota precesque superstitiones et impias perstringit, ludit, et exagitat. Orabant autem illa nou virtutem et probitatem

Delph. et Var. Clas.

tem, sed vitiorum fomenta. — *Metuas]* Superstitiosa. Omnis autem superstitionis Deum metuit. *Pulchra* est haec diei lustrici hypotyposis, qui puellarum octavus est, puerorum nonus; quo die puerum lustrabant, votis pro eo conceptis et nomine illi indito, unde et *Nominalis* dictus. *Farnab.* — *Materteria]* Μητραδελφή Matris soror, quasi mater altera. *Lubin.* — *Cunis, &c.]* Ut præsens sisteretur ad sacra, quæ pro ipsius salute, tum aliis Diis Deabusque siebant, tum etiam Deæ Cuninae. *Casaubon.*

32 *Frontemque, &c.]* Exprimit jam superstitiones illos ritus, quibus vetulæ in precibus et lustrationibus suis super nepotes et natos utebantur; nempe, licio varii coloris cervicem illorum ungebant, postea turbatum sputo pulverem medio digito tollebant, et eorum frontem ac labella signabant. — *Uda]* Uvida et humida labella. Nam pueris edentulis continuo saliva fluit. *Lubin.*

33 *Infami, &c.]* Id est, medio, impudico: cur infamis vocetur in Juvenale Sat. x. vs. 53. exposuimus. *Turneb. xxvi. 6.* — *Lustralibus, &c.]* Quod illis puerum lustrat, et expiat, ut ita beneficia et fascina prohibeat et impeditat. Salivæ enim vim quandam mirificam inesse existimabant, ut fuse docet Plin. xxviii. 4. — *Ante]* Scilicet quam orare incepit. *Lubin.*

34 *Expiat]* Purgat, tingit, inficit. — *Urcentes, &c.]* Id est, Quæ noxios, pestilentes et virulentos oculos ejusmodi expiatione perite impedire novit, et averttere. *Idem.*

35 *Tunc, &c.]* Ulterius ridiculas illas superstitiones et ineptias persequitur; postquam depulit mala, jam bona precatur, varie agitatis manibus more religiosorum; illas quæ sequuntur preces, ore concipit. *Lubin.* — *Qualit]* Expiatio præcedit preces; haec jam sequuntur: enī autem pro infantibus vota faciebant, manibus quæterere eos solebant, quasi præsentis-

Pers.

P

bns Diis illos ostenderent. *Casaub.* —*Et, &c.*] Id est, Spem de puerō exilem, dubiam et fallacem. Suppliciter igitur orat, ut dives evadat, ut Licinius vel Crassus.—*Spem, &c.*] Alii per Metonymiam spem pro puerō explicant, non male. *Lubin.*

36 *Nunc, &c.*] Licinius Crassus inter Romanos locupletissimus, ideo dives cognominatus. Alii volunt Licinium tonsorem ac libertum Augusti Cæsaris significari prædivitem: ejus monumentum est pretiosi operis via Salaria prope urbem, ad lapidem secundum. De hoc non inveniuntur Varronis Epigramma fertur: ‘Mar moreo Licinus tumulo jacet: at Cato parvo: Pompejus nullo. Quis putet esse Deos?’ *Vet. Sch.* —*Nunc, &c.*] Votum pro divitiis. Latini scriptores ad exemplum ditissimorum, Licinum et Crassum nominant, ut et hic Persius. Per *Campos Licinii*, vetustum intelligit Licinum Stolonem, qui ob possessa cum filio agri jugera cl^o damnatus est: sicut per *ædes Crassi* opes denotantur illius Crassi, quem testatur in vita Plutarchus, crebris domorum emptionibus ac venditionibus, ingentes quæsivisse sibi opes. *Casaub.* —*Crassi*] Alii *Cræsi*. De Marco Crasso divite intelligendum. Alii Licinum Crassum intelligent, qui negavit quenquam esse divitem, nisi qui integrum exercitum per annum suis sumtibus possit alere, ut sit figura *εν διὰ δυοῖν*. *Lubin.*

37 *Hunc, &c.*] Vota muliercularum et veterinarum pro liberis et nepotibus suis stulta et ridicula, ut gratis et formosus evadat, adeo ut reges etiam ejus adfinitatem certatum ambient. —*Pueræ*] De illa litigent et contendant. *Lubin.*

38 *Rapiant*] Propter puleritudinem et gratiam, ut Ganymedi et Boreæ contigit. —*Quicquid calcaverit*] Adeo omnia desideria et Charites cum co mitentur, ut ubi vel pedem fixerit, continuo inde violæ et rosæ enascan-

tur. Est hyperbolicum votum cum proverbio, quo extrema felicitas significatur. *Idem.*

39 *Ast, &c.*] Apostrophe et appellatio ad Jovem indignationis plena, qua delira hujusmodi vota rata non esse debere docet ex dissimilibus. *Lubin.* Eo significans, non nisi sapientissimos viros orandi scientiam tenere. *Casaub.* —*Negato, &c.*] Præsertim cum bona non petat, sed cum illius *εὐχαὶ ἄπαι*, vel cum non sint preces, sed imprecações et diræ. *Lubin.* —*Non mando*] Verbo usus est aruspiciu, eum eis dicitur: ‘Mando tibi, ut maximum Jovem audias.’ Ut quemadmodum procurationis assertio fit, ita fiat et in sacris, et in preee. *Vet. Sch.*

40 *Quamvis, &c.*] Quamvis vel maxime religiosa et sollicita, more sacrificantium candidis vestibus opeū tam implorarit. Prisci in sacrificiis candida ueste utebantur. *Lubin.*

41 *Poscis, &c.*] Reprehendit hinc usque impia hominum vota et illicita. Exagitat jam stulta vota Romanorum, qui sua intemperantia votis officiant, qui bonam valetudinem, robur et longam vitam a Diis petebant, quam nimiis epulis sibi ipsi tollebant. Quasi dicat: Qnomodo potest illud Deus dare, quod tu per summam luxuriam prodigis? —*Opem*] Auxilium, robur et firmitudinem corporis. —*Nervis*] Membris, quibus vis et robur corporis continetur; inde *νευροῦσθαι* pro firmari. —*Corpusque, &c.*] Bonam valetudinem, quæ ne in senectute quidem te deserat; id est, vitam longævam. *Idem.*

42 *Esto, age*] Permissio et concessio. Quasi dicat: Non improbo bona, quæ tu quidem jam petis. Nam ‘Orandum est ut sit mens sana in corpore sano.’ —*Sed, &c.*] Quasi dicat: Ut vel maxime tibi velint hæc bona Dei boni largiri, et tuas preces exaudire, quomodo possunt, eum tu bonam valetudinem, quam oras, gula et cra-

pula corrumpas?—*Grandes, &c.*] Quibus vires corporis non reficiuntur, sed opprimuntur variis opsoniis plena.—*Patinæ*] Metonymia Continen-tis pro Contento, id est, ipsæ dapes regales et nimirae. *Turneb. I. 18.*—*Tucetaque crassa*] Tuceta apud Gallos Cisalpinos bubula dicitur, condimentis quibusdam crassis obliterata, ac macerata: et ideo toto anno durat. Sollet etiam porcina eodem jure condita servari, aut assaturarum jura. Hinc Plotius Virgilii amiens in eadem re-gione nominatus est Tucca. *Vet. Sch.*—*Tucetaque*] Escæ regiae, ut ait Ful-gentius, genus farciminiis, e carnibus suillis minutim concisis.—*Crassa*] Pin-guia, copiosa. *Lubin.*

43 *Annuere, &c.*] Quia tu contraria optas, et contraria facis, lubentes Deos et vota tua exaudituros, impe-dimut, quo minus illis, quæ petiisti, successum largiantur. *Idem.*

44 *Rem, &c.*] Transit jam ad illos, qui multis hostiis cæsis divitias exoptabant, quos ejusdem stultitiae damnat, qui mactatione et profusione pecu-dum, sperabant pecudes suas augeri. —*Rem*] Familiarem, pro opibus et divitiis posuit, ut Graeci πρᾶγμα. —*Struere*] Augere, coacervare, ampli-ficare. —*Cæso bore*] Notabilis contra-rietas. Divitias exoptant, sacrificiis patrimonia dilapidant. —*Mercurium-que*] Illum Deum, qui rebus augendis et lucro praesesse creditur, fibris et intestinis victimarum, *arcessis*; in auxilium vocas et imploras. *Lubin.* Ut multus tibi quæstus obveniat, vel ex mercimoniiis, aut nescio unde ex inopinato. *Casaub.*

45 *Arcessis, &c.*] *Fibra*, pro extis et intestinis.—*Da, &c.*] Prosopopeia rustici, felicitatem a Mercurio pre-cantans. Id est, Concede ut Penates vel Dii domestici res, fortunas, et facultates meas secundent, et pro-sperent. Id est, Da, ut Penates me fortunatum faciant. *Lubin.*

46 *Da, &c.*] Id est, Da pecus nu-

merosum, copiosum, et facundum.—*Quo, &c.*] Vehemens Persii in rusticum objurgatio, ex repugnantibus. Quasi dicat: Visne illa amplificari quæ tu ipse minuis? Id est, Qui fieri potest ut grex augeatur, cum tu indies illum immuovere et atterere tuis immodicis sacrificiis studeas? —*Pessime*] Sic Graeci σχέτλε. *Idem.*

47 *Tot, &c.*] In flammis inter sacri-ficandum.—*Junicum*] Junices bobus minores, et vitulæ majores, juvencæ teneræ.—*Omenta*] Syncedoche partis intestinorum pro ipsis intestinis et extis, quæ in sacrificiis aræ imposita cremabantur. Veterum in sacrificiis consuetudo erat, ut quas hostiae partes adolerent, eas omento et adipe operi-rent, ut facilius arderent, pinguedine ignem alente. —*Liquescant*] Consu-mantur ignis calore. *Turneb. VII. 23.*

48 *At tamen, &c.*] Quamvis insanis his sacrificiis videat numerum pecu-dum quotidie decrescere, tamen in insanis sna perseverat, et sperat se voti tandem compotem futurum; et tamdiu sperat, et hostias cædit, donec tandem totum gregem suum penitus exhauserit.—*Extis*] Boum, juncium, ovium et victimarum intestinis.—*Ferto*] Sic legendum, non *farto*. Hu-jus meminit Cato de re rust. c. 134. Sed Persius ἄπλῶs pro re Diis oblata heic accipit, non pro libo. *Casaub.* Sed, ut Cato inquit, veteres, struem farris, tritici, fabæ, seminis rapacei, thure et vino additis ante messem parabant in porcæ præcidance im-molationem, et Jano, Jovi et Junoni sacrificabant, quæ diversarum rerum congeries *fartum* dicebatur. *Cornutus* dicit esse genus panis vel libi, quod Diis infertur a Pontificibus in sacri-ficio: dictum a ferendo.—*Vincere*] Denum superare, et sibi obsequentem reddere, vel ad finem perducere, vel illas difficultates superare. *Lubin.*

49 *Jam, &c.*] Satis lepide naturam hominis cupidi exprimit, et simul in-

sani: qui censebat res tum maxime crescere, cum maxime imminuerentur.—*Crescit ager*] Mire exprimit superstitiosum spem, et mox subtexit eventum. Tamdiu sperat avarus ille superstitiosus, donec splendidis sacrificiis ad paupertatem sit redactus.—*Ovile*] Greges et armenta. *Idem.*

50 *Jan, &c.*] Id quod tanto tempore tot sacrificiorum impensis petis et exspectas.—*Jan, jam*] Epizœus, per irrisiōem Poëtae.—*Douce, &c.*] Tamdiu sperat et sacrificat, donec tandem ad extremam paupertatem redactus sit, donec neque res, neque spes amplius illi supersit.—*Deceptus*] Vana spe et exspectatione.—*Exspes*] Desperans jam de incolumitate et proventu rerum suarum. *Idem.*

51 *Nequicquam, &c.*] Frustra enim in fundo est parsimonia.—*Suspireret*] Metaph. ab animalibus, tanquam nummus in fundo arcæ solus relitus, timore quasi ingemiscat vel suspireret, quasi nummus a sociis destitutus et frustratus suspireret, dolens spes ad nihilum recidisse. Vel tinnit jam rarius, in fundo crumenæ, prope exhaustæ sacrificiis. *Idem.*

52 *Si, &c.*] Qua rit deinceps causam officii horum insanorum, et frequentium sacrificiorum; quam ait esse stultam hominum opinionem, quod ut homines, sic etiam Deos munieribus capi crederent. Id est, Si ego tibi homini aurea et argentea donaria, et pocula dono afferem, tu præ nimia lætitia etiam lacrimas profunderes. Hinc oritur quod etiam Deorum statuas auro inducis, vel etiam ex solido auro effingis, tanquam Dii ut homines, auro et munieribus delectentur. —*Crateras*] Pateras argenteas. Casaubon bonus crateras legit, a cratera.—*Inclusaque, &c.*] Donaria ex largo et crasso auro excusa et endendo impressa. Vasa aurea solidæ materiae, non gracilis bracteæ. Intelligit ἀνάγλυφα, ex auro crasso sculpta, et in asperitatem cælata. *Salmasius* legit,

inclusæ. Turneb. xxvi. 14.

53 *Sudes, &c.*] Sudas præ nimio gaudio, et lacrimam emittis. *Lubin.* Persius ergo sudorem illi tribuit, hoc est, gravem commotionem, quales sunt illæ, quas sequitur sudor. *Casanub.* —*Pectore læro*] Perverso: vel Corde, quod in læva vel sinistra corporis parte: vel, Lachrymes præ gaudio; tanta est stultitia tua. Virg. ‘ si mens non læva fuissest.’ Hoc est, Nisi fuissemus stulti. *Casanub.*

54 *Excutias*] Emittas, effundas lacrimas et guttas sudoris. Sic Terentius: *Lacruno præ gaudio.* —*Latari, &c.*] Eo quod cor tuum gaudio quasi trepidet et subsultet. Græcismus, pro ad latandum, vel, quod cor lætitetur. Alii legunt *lataris*, non omnino male. *Illud latari*, id est, illa læticia, quia enim tibi cordi est aurum, Diis etiam credis esse, vitiis tuis illos aestimans: et *hinc illud subiit, &c.* Vel, Credis superstitosus tibi evenisse hoc aurum a Diis missum, quorum facies et femora auro illinis. *Farn.* —*Prætrepidum*] Notat illam cordis subsultationem ex nimio adfectu et cupiditate. Turneb. xxvi. 15.

55 *Hinc, &c.*] Antapodosis similitudinis. *Hinc*, quod tu auro adeo delectaris illud oritur, quod etiam sacras Deorum statuas et facies auro inducis. Quasi auro etiam delectentur.—*Illud subiit*] Hinc tibi id in mentem venit, vel animum subiit et invasit. Quod ex spoliis quibus olim triumpharant milites, collectum erat et prædatum ex spoliis hostium. *Ovarc* enim significat minorem triumphum peragere. —*Orato*] Sie dicimus triumphatus. *Lubin.*

56 *Nam, &c.*] Aeron tradit, quod in portu Apollinis Palatini fuerunt Danaidæ effigies, et contra eas sub divo totidem equestres filiorum Ægisti. Ex iis autem statuæ quædam dicebantur postulantibus per somnum dare oracula. *Vet. Sch.* —*Perducis facies*] Perducis, inducis, oblinis, imo

totas ducis et ex solido auro facis. Nota autem quod generaliter Satyrico risu Deorum simulacra, vel ipsos Deos sculptos, vel Deorum imagines vocet *ahenos fratres*. Stabant enim in Apollinis Palatini porticu effigies æneæ quinquaginta filiorum Ægypti, quibus ut et Apollini, Æsculapio, Isidi, &c. attribuit vetustatis superstitione vim in somnis indicandi curationes et remedia morborum. Quod si cui persuasum esset, se ab his vel illis istorum fratrū certius ac verius somnum accepisse, eos præ cæteris coluit et inauravit. Alii ad Castorem et Pollucem referunt. *Farnab.*—*Ahenos*] Æneas statuas intelligit in Pantheon Romæ. *Lubin*.

57 *Somnia*, &c.] Illa enim cum caput oppletum est, ut in gravedine, fallacia et inania insomnia obversantur. Ejusmodi vera insomnia Θεόπετρα dicuntur. *Lubinus*.—*Somnia*, &c.] Appellat figurate illa, quorum fides certior in sanando et efficacia major. Per *somnia* enim sive insomnia intelligit præmonstratas curationes. *Casaubonus*. Lege pituita per tres syllabas. — *Purgatissima*] Omni pituita vacua et carentia, id est, *Vera*, certa, non vana et temeraria. *Lubin*.

58 *Præcipui sunto*] Magis colendi, honoratiores. *Lubin*. Iis ergo potissimum Diis a quibus plurima sperabant, aut quorum potestatem maximam putabant, auream barbam tribuebant. *Casaubon*. Censem Turnebus Advers. 1. 16. hic summorum Deorum insignia significari. *Lubin*.

59 *Aurum*, &c.] Alia vanæ illius de Diis opinonis effecta describit; quod hinc vasa fictilia et lignea, quibus Numa ille sanctissimus olim in sacrificiis usus esset, in aurea mutata essent.—*Vasa Numa*] Ut simpuvia, capedines, fictiles urnulæ.—*Numæ*] Qui Pythagoræ imitatione vetuit simulacra in templis fieri. Interdixit etiam et vetuit aurum templo inferri.

—*Saturniaque*, &c.] Æs in æde Saturni condebatur, nondum argento auroque signato. Unde ærarium nomen accepit. Fuit autem assis libralis, et dupondius: quod hodie in usu remansit, et solebat pensari potius quam numerari: unde et Dispensatores dicti Prærogatores. *Vet. Sch.*—*Saturnia æra*] Ærea vascula, quibus, ante seculo, Saturno regnante, cum nihil uspici auri esset, utebantur. *Lubin*. *Æra*, in quibus veteris populi opes etiam publicæ erant positæ: alludit ad ærarium, quod in æde Saturni. *Casaubonus*.—*Impulit*] Ino expulit, et e templis removit, et loco dejicit. *Lubinus*.

60 *Vestalesque*, &c.] Fictiles urnas, quibus Virgines Vestales tempore Numa utebantur.—*Tuscum fictile*] Fictilibus enim Thinscia nobilis fuit, in qua plastice exercebatur, et optima fictilia condebantur. Possent et fictiles imagines intelligi. *Lubinus*. An eo respicit, quod pleraque ad religionem spectantia habuerunt Romani ab Etruscis? *Casaubonus*.

61 *O curæ*, &c.] Est exelamatio indignationis plena, qua vana hæc populi de Diis opinio, quod ut homines, sic et Dii muneribus delectentur, refellitur.—*O curæ*] Animæ pronæ, bardæ, stupidæ, rerum divinarum expertes, et ad cælum minime erectæ. —*Curæ*] Quod nihil præter terrena meditentur, nihil cœleste, et Deo dignum concipient. Metaph. a rebus corporeis ad animam. *Lubin*.—*In terris*] Qui non solum terram spectant, sed in illa toti hærent: ne minimum quidem attollentes se supra humum. *Casaubonus*.—*Cœlestium*] Suæ naturæ ignorare, cum a Cœlestibus originem duxerint. Inanes ejus cognitionis ac scientiæ, quæ docet quid sit Deus, et quomodo adoretur. *Lubin*.

62 *Quid*, &c.] Quid prodest, ex nostro ingenio et moribus Deos spectare, et templis ad Deos nostros mores, avaritiam, et auri cupidinem im-

mittere, cum illa inde potius debemus efferre. *Lubinus*.—*Immittere*] Inducere cupiditates et alia vitiæ nostra. *Vel*, In quem finem hoc facimus, quod corruptelam nostrorum inferimus in res Religionis? Nam sic erga Deos nos gerimus, quasi et illi essent, ut nos. *Casaub.*—*Mores*] A quibus Deus est alienissimus.—*Templis*, &c.] Dum nimirum ibi ambitiose Diis sacrificamus, Deorum facies inauramus, munera eis offerimus. Quod revera est malos hominum mores templis immittere. *Lubin*.

63 *Bonu ducere*] Id est, Ducere atque existimare illa Diis esse grata, quæ secleratae huic pulpæ sint grata. —*Pulpa*] Proprie in corpore pars carnosa; hoc loco pro corpore et carne accipitur, omnibus vitiis obnoxia, et pravis voluptatibus et cupiditatibus polluta. *Idem*. Hæc pulpa, id est, carnalis corruptio, non contenta naturali rerum simplicitate, miscet et vitiat omnia: his tamen ita vitiatis utitur, saltem fruitur; Diis tamen nulli sunt usui. Quorsum itaque Diis hæc dicamus? emaci nempe nundinatione, ut meliora ab iis accipiamus. *Farnab.*

64 *Hæc*, &c.] Id est, *Hæc* pulpa, vel caro nostra *sibi*, ad suam pulcritudinem, et decorem; ut nempe cuticula splendidius niteat, et juvündius oleat, casiam corrupto olivo dissolvit, et inde pretiosum unguentum, et fumum facere docuit. Diis vero hæc respunnt. Ex casia enim et oleo unguenta siebant.—*Dissolvit*] Diluit, ut cutis eo magis tersa et nitida apparet.—*Corrupto*] Corrumptur enim oleum, cum fucus fit. *Lubin*. Quicquid enim desinit illud esse quod fuit, corrupti dicitur. *Casaub.*—*Casia*] Est frutex aromaticus, ex quo unguentum siebat.—*Sibi*] Ut se nitidiorem faciat. *Lubin*.

65 *Et*, &c.] Nempe hæc delicata nostra caro, ut eo speciosius ornetur, Calabrum vellu, vel lanas Tarenti-

nas, vitiato murice vel conchylio corrupto, et cocto, inficit, et purpuræ colorem ipsi indidit.—*Calabrum*, &c.] Lanas Tarentinas. Tarentum enim civitas Calabriæ, ubi lana optima, teste Plin. viii. 48.—*Vitio*] Sic præcedenti versu, corruptio olivo.—*Murice*] Murex e genere conchyliorum; enjus sanguine tingitur color, purpuræ similis. *Lubin*.

66 *Hæc*, &c.] Id est, Hæc caro imperavit conchæ marinae, *baccam*, unio nem, vel geminam radere, polire, et levigare, et vestibus in corporis ornamentum inserere, et intexere.—*Baccam*] Proprie in arboribus lauro, myrto. *Hic Metaph. pro unione*.—*Stringere*] In unum cogere et conflare, vel malleo ita tundere, ut eliciantur stricta, hoc est, $\sigma\pi\pi\theta\hat{\eta}\rho\epsilon\varsigma$. Hinc ferri massæ vel laminæ, stricturæ dienuntur. *Lubin*. *Stringere* ergo de auro usurpavit, quod igne liquatum in unam massam conflatur et coit. *Salmas*.—*Venas*] Proprie in corpore. Per Metaph. subterranei meatus ubi aurum. Cum illæ venæ, id est, rudis materia ex venis exuta, inque fornace eocta, in massam, dum coquuntur, ferventem et ignitam rediguntur.—*Rassisce*] E concha radere; conchæ enim adhærescent, neque avelli queunt, nisi lima. Plin. ix. 35. c. *Lubin*.

67 *Crudo*] Quia quando jam primum ex montibus erutus, et nondum decoctus est, crudus quodammodo est. Id est, Hoc corpus, hæc caro, fuso, preciosis vestibus, geminis et auro se exornat, iisque delectatur. *Idem*.

68 *Peccat*, &c.] Caro scilicet omnis mali auctor, dum ipsa sequitur mala, et animam secum trahit, et eadem de Diis sibi quoque persuadet. *Lubin*. *Vel*, Illa luxuria qua homines in cultu suo utuntur, vitium est et peccatum. *Casaubon*.—*Vitio*, &c.] Quamvis peccat, et se peccare sentiat, meliora tamen monenti non obtemperat, sed assidue in suis vitiis perseverat. *Casaubonus*, *uti*, hic accipit pro frui.

69 *Pontifices*] Emphatice. Quibus fas erat Deos rectius cognoscere, et colere, vos rudi illa plebecula nihilo sapientiores. Reddite rationes, quid opes in templis faciant? Casaubon legit, *in sacro*. Meton. adjuncti pro subiecto. In sacro templo. *Sacrum enim est res Deo sacra*,

70 *Donatae, &c.*] Solebant virgines ante quam nuberent, quædam virginitatis suæ dona Veneri consecrare. Hoc et Varro scribit. *Vet. Sch.*—*Nempe hoc*] Hoc est, Nihil. Nempe tantundem aurum in templis vel statuïs prodest, quantum Veneri lanceæ vel cereæ pupæ, et imaginæ puerilares a virgine nuptura consecratae. Solebant autem Virgines nupturæ suas pupas, imaginæ puerilares vel sigillaria Veneri offerre, tanquam jam puerilibus ineptiis valedicturæ: sic sponsi mariti nubes spargebant: et pueri virilem togam induturi, bullam, puerorum insigne, Laribus suspendebant. *Lubin*.

71 *Quin, &c.*] Conclusio Satyræ. Quænam Diis grata sint munera, quidque illis offerendum, docet ex collatione dissimilium; nempe non qualia vulgus, aut Messalæ filius, aut improbissimus quisque, si modo dives offerre potest, sed animi candorem, et vitæ integratatem.—*De, &c.*] Quod Messalæ filius degener, in magno, divite, lato, et rotundo vase Diis consecrare, et offerre nequeat. Erat autem *lance* vas rebus divinis aptum. Id est: Quod nullis opibus parabile est, animum rectum et θεοσεβῆ. *Lubin*.—*Lance*] Patella. Divites enim e lance, pauperes ex acerra libabant.

72 *Messalæ, &c.*] Cottam Messalium dicit, qui tam vitiosos oculos in senectute habuit, ut palpebræ ejus in exteriorem partem verterentur. Hic ab Aurelio Cotta adoptatus, Aurelius maximus dicebatur, originem trahens ab Aurelio Messala, qui septies fuit consul: qui cum a quodam Gallo ad monomachiam in prælio vocaretur,

corvus super galeam in capite ejos seddit, et, victo hoste, Corvinus vocatus est. *Vet. Sch.*—*Magni, &c.*] Intelligit Cottam Messalinam, majoribus suis indignum et degenerem. Et pro quovis nobili et divite panitur.—*Lippa*] Lippi interdum pro improbis, ut et hic. *Idem*.

73 *Compositum*] Versus egregii, et a multis Christianis, Lactantio, et aliis landati. *Lubin*.—*Compositum jus*] Notum est, jus ad officia inter homines referri, fas vero ad pietatem erga Deum. Et membranæ nostræ animi legunt, non animo. Casaub.—*Compositum*] Contrarium est dissolutum. Id est, Animum compositæ justitiae et æquitatis. Sic ‘compositi mores.’—*Sanctosque, &c.*] Id est, Interiores illos abditos, et profundos mentis anfractus, abdita illa et secreta animi adyta, sancta, et sine omni macula, scelere pura, candida. *Lubin*.

74 *Et, &c.*] Pectus nobili illo, et generoso honesto, virtute, pietate, integritate, non leviter tinctum, sed plane et plene imbutum, coloratum, incoctum. Metaph. a vellere vel lana, cui colores incoquuntur. *Lubin*. Intelligit ergo Persius, constantem sibi atque immutabilem virtutem. *Generosum* dixit *honestum*, quia vera pietas generosa est, bonae spci plena et ἀλευθέρως. Contra superstitionem, meticulosa, et in humum dejecta. Casaub.

75 *Hæc, &c.*] Hoc pectus candidum et purum offerre Deo in sacrificium; et cedo, exhibe mibi, ut aris vel templis Deorum in sacrificium exhibeam, et admoream.—*Farre*] Boni etiam farre et fictili religiosi sunt. Erat autem farre mola salsa, qua, teste Plinio, pauperes, qui thure carent, litare solebant.—*Farre*] Id est, Parvo sacrificio cum innocentia gratior ero, quam magno adhibito sacrificio, cum impietate et scelere.—*Litabo*] Litare est rite sacrificare et impetrare quod a Diis petimus. *Lubin*.

SATIRA III.

1 *Nempe, &c.*] Hane satyram Poëta ex Lucillii libro quarto transtulit, castigantis divitum luxuriam et vitia. *Vet. Sch.*—*Nempe, &c.*] Legendum est cum indignatione et reprehensione, et pronunciationis gestu est adjuvandum. Juvenum desidiam hac Satyra insectatur, qui tempus illud, quod datum est ad virtutem et literas capessendas, epulis et somno perdunt. Initium autem Satyrae Dramaticum. Personæ enim loqui introducuntur. *Lubin.* Heic ergo inducitur Philosophus, juvenessibi in disciplinam datos excitans, et post longam patientiam irascens illis, quod serius pro suo more surgerent. *Casaubon.*—*Assidue*] Itane vero semper ad medianum usque diem stertes? Nunquamne flagitosæ illius socordia et inertiae finis et modus erit?—*Assidue*] Hinc indignatio: quod assidue illud faciant.—*Jam, &c.*] Id est, Lucis matutinæ splendor; clara matutina lux cubilis fenestras intrat.—*Mane*] Adverbium pro nomine positum. *Lubin.*

2 *Et, &c.*] Latiores apparere facit. Lumen enim extenditur, transmittente Sole radios suos per rimas. *Casaub.*

3 *Stertimus*] Hoe est, Vos juvenes stertitis: apta enim objurgationibus prima persona. Non sunt ergo verba adolescentis, soporem suum defendantis, sed monitoris sunt, indomitum somnum depingentis. *Lubinus.* Facitis ergo sobrii quod ebrios deceat, quibus edormienda est crapula. *Casaubon.*—*Indomitum*] Metaph. a beluis quæ dominantur. Intelligit autem merum vinum, non limphatum. Vel Meton. causæ: Quod homines bibentes indomitos et intractabiles reddat. Est autem *Falernum* vinum Campaniæ nobilissimum.—*Despumare*] Defervescere, digerere, coucoquere in sto-

macho, edormiscere. Metaph. a musto, seu recenti vino, quod, dum excoquitor, spumas agit. *Lubin.*

4 *Quinta, &c.*] Periphrasis horæ quintæ. Num in solari horologio gnomon quintæ lineæ umbram facit. Et orto sole audiebatur hora prima. Sexta hora erat meridies. Notat ergo illos ad meridiem ferme somnum produxisse. *Lubin.*

5 *Agis*] Id est, agitis. Cum superiori castigatione correptus nondum surgeret, gravius instat monitor. Quid tu agis interea, quid studii, et negotiorum hoc tam præclaro tempore tractas? Nempe dormis, et quidem ad medianum usque lucem.—*Siccas*] Ardentissimum meridiei tempus diebus canicularibus Romæ depingit. Quod illo tempore canicula segetes suo æstu ad maturitatem perducat.—*Insana*] Aestuosa, vehemens et quæ in rabiem agat canes. *Lubinus.*—*Canicula*] Sol in Cancro, cuius indicium est ortus stellæ Canicularis. *Farnab.*

6 *Coquil*] Maturas facit, urit, arefacit. Non ipsum quidem Canis sydus, sed Sol potius coquit messes, et æstu omnia adurens, rabiem canibus immittit. *Casaubon.*—*Et, &c.*] Meridiem describit. Tempus quo pecudes umbras et frigora captant. Ut Virgil. ait: 'Pecudes umbras et frigora captant.'—*Ulmo*] Arbor illa viti amica intelligitur; unde virgas, quibus servos percutiebant, confece- runt. *Lubin.*

7 *Unus, &c.*] Id est, Hæc unus comitum vel condiscipulorum. *Comites* enim hic sunt condiscipuli. Falluntur nimis qui ad Philosophos referunt, quos proceres Rom. in suo comitatu soliti erant habere. *Casaub.*—*Verumne*] Mire ἡθος exprimit: nam stupet iste quod audit de alto jani Sole.—

Ocyus, &c.] *Ocyus* hic famulorum quisquam milii adsit cum vestimentis, quasi paratus jacturam temporis diligentia satis. *Lubin*.

S Nemone] Scilicet vocanti mihi adest, nemone meum imperium curat? Sie irati suos solent inclinare.—*Turgescit*, &c.] Ibi si vocanti non adeo prope aliquis adsit, vltrea, clara et splendida bilis ipsi surgit, intumescit, effervescit, et omnes irae et furoris habenas laxat et effundit, et adeo furioso, et insano clamore sinditur, et rumpitur, ut ipsum vociferantem audiens, Arcadiæ pecunaria, ingentes, et decumanos asinos rudere credas, et clamorem dicas attollere. *Turneb.* **xxiii. 23.**

9 Findor] Ira cogor in vociferationem. Hactenus juvenis: quem iridens subdit Persius, vel Philosophus: ut, *Arcadiæ*, *pcc*, *rud. c.* Quasi dicat: Verum est quod ais findi te, et ira supra modum esse concitum: sic enim clamas, ut asino rudenti et ὅγκομένῳ sis similis. *Casaubon*.—*Arcadiæ*, &c.] Asinorum periphrasis ex subjectis. Arcadia enim ab Arcade Jovis et Calystonis filio dicta, et in medio Peloponesi sita, abundat asinis.—*Rudere*] Hic prima producitur, quam Virgilius corripit, cum ait: ‘graviusque rudentes.’ Declarat maximam vociferationem. *Lubin*. Vel legi posse credit Farnabius, *Finditur Arcadiæ*, &c. ex persona poëtæ vel philosophi dicentis: Juvenis indignatur et diseruiciatur, vociferans instar asini rudentis.

10 Jam liber] Sane juvenes quos alloquitur, non erant id aetatis, ut ista dicerent puerilia: sed Persius hoc significare voluit, quæcumque tandem essent, quæ ad velandam ignaviam afferri solent, tanti facienda esse, quanti ista puerorum nugatoria. *Casaub.*—*Jam*] Tandem scilicet, ubi vix magno labore et molestia excitatus, et lecto excussus est.—*Liber*] Unde aliquid in charta describat, illi in

manus venit.—*Liber*] De arboris cortice proprie dicitur, in quo ante repertum chartæ vel papyri usum veteres scribebant.—*Bicolor*, &c.] *Bicolor*, quod pars crocea, pars glutinata apud antiquos erat. *Vet. Sch.*—*Et bicolor*] Membrana ergo in qua scribebant erat *bicolor*: alba ab interiori parte: ab altera in qua fuerant pili, crocea. Cave confundas hanc membranam cum ea pelle qua libros operiebant. *Capillos*. Poëta καταχρηστικῶς posuit de pilis. *Casaubon*. *Turneb.* **xxiii. 23.**—*Positis*] Quidam explicant pro compositis, quasi prius *capillos* adolescentis sibi concinnaverit: sed durius hoc. *Ponere* enim *capillos*, significat detondere. De pilis igitur e membrana vel pergamena abrasis intellige. *Lubin*.

11 Chartæ] In quibus exciperet illa quæ a paedagogo dictarentur.—*Nodosaque*] Dicit, quod veteres arundine, quæ Græcis κάλαμος, ut nos penna, scriberent. *Ea nodosa*, quia multis geniculis, tanquam intermediiis, distinguitur. *Idem*.—*Arundo*] *Calamus scriptorius*.

12 Tum, &c.] Prima querela atramenti nimis spissi. His tergiversationibus mire exprimit desidiam adolescentis, et literarum odium. *Lubin*.

13 Nigra] Secunda querela atramenti nimis diliti.—*Vanescat sepiæ*] Sepiam pro atramento, a colore, posuit: quanvis non ex ea, ut Afri, sed ex fuligine ceteri conficiant atramentum. *Vet. Sch.*—*Vanescat*] Quod atramentum ob infusam limpham adeo fleidum sit redditum, ut inter scribendum vanescat, suumque colorem perdat.—*Sepia*] Pro atramento. Metonymia causæ pro effectu. Est enim *Sepia* piscis, cuius sanguine pro atramento utebantur: qui ubi se a piscatoribus apprehendendum sensit, effuso atramento aquam turbat, et sic evadit. *Plinius ix. 19.*

14 Dilutas, &c.] Tertia frigida tergiversatio ignavi juvenis, qui con-

queritur, et prætendit, quod fistula penna, aut scriptorius calamus, guttas atramenti nimia aqua diluti et dissoluti, gemine, et duplices reddat, et papyrum ita maenlet. *Geminat* ergo *guttas*, enī liquidius fluit atque uberius quam par sit.—*Fistula*] Calamus scriptorius.

15 *O miser*] Exclamatio paedagogi ad socordem juvenem, irae et indignationis plena, quod sit miser, et aptior voluptatibus, quam virtutis, et sapientiae studiis.—*Inque, &c.*] In dies magis atque magis miser, perditus, et deploratus futurus: Nempe in quo vitia, processu temporis non minnuentur, sed indies et quotidie augmentum capient.—*Ultra*] Id est, Ulterius, et magis magisque miser.—*Huccine*] Id est, Huccine pervenimus, ut quidvis potius, quam illa quæ virtutis sunt, agere cupiamus? Vel, An eo recedit spes, quam de te parentes et præceptores conceperant? *Casaubon*.

16 *Aut cur non*] Si ita animo es averso a studiis, ut nugarum prætextu ea deseras, cur animi sensum dissimulas? cur amorem virtutis professus es, cum Philosophiæ operam dare cœpisti? cur non potius voluptatibus, quando illas tanti facis, te immarginis, et virtuti palam renuntias? Tuin tu non in schola apud Philosophum dure ac aspere educaberis; sed domi in summis delitiis, more columborum, quos puellæ magna cura alunt, &c. *Idem*.

17 *Pappare, &c.*] Id est, *Cibum* infantium, pupas minutum et frustillatum a nutrice præmasticatum pappare et comedere. Est enim *pappare*, minutos et commanducatos cibos comedere, quales nutrices infantibus præbent. *Buas* enim et *pappas*, cibum et potum puerorum vocant. Id est, Cur non ad primam pueritiam et infantiam redis? *Lubin*.

18 *Poscis*] Cur non minutos, delicatos, et teneros cibos, more puerorum, appetis? infantium tenellorum

morem imitando.—*Mamma*] Non dandi, sed gignendi casu. *Mamma* Græcis μάμη, aviam, matrem, et nutricem inter alia significat.—*Lallare*] Nutrices infantibus, ut dormiant, solent dicere sœpe, Lalla, lalla, lalla. Aut dormi, aut lacte. *Vet. Sch.*—*Lallare*] Id est, Cur recusas crebrum illud lalla audire? ut *lallare* sit nutrimentum lalla crebro occidentium; id est, Crebram illam lallationem vel cantationem lalla mammæ, aviæ, matris vel nutricis tuæ, inore puerorum iratiorum recusas audire, vel nolis ab illa in somnum dari? Hoc enim petulantiū et supine delicatorum puerorum proprium. Turnebus XVIII. 34. et xix. 12.

19 *An, &c.*] Verba ignavi adolescentis, ignaviam suam calamo minus bono excusantis. An tali calamo studeam, tali atramento, tali charta aliquid scribere sustineam? Respxit ad illud Horatius; ‘Culpantur frustra calami.’—*Cui verba*] Verba præceptoris, quibus ignavi adolescentis frigida excusatio refutatur ex dissimilibus.—*Cui verba*] Protasis est, Cui tu verba das? certe non mili, sed tibi ipsi facis injuriam. *Lubin*.

20 *Succinis*] Toties occinis, repetis et obgannis illos frigidos prætextus. Metaph. a labyrinthis, qui varias ambages, flexus, et mæandros habent. Hic pro verborum circuitu, qualis in excensandis et velandis criminibus adhiberi solet.—*Tibi, &c.*] Te ipsum decipis. Quasi dicat: Tua res agitur; de tua re in ludo exposito luditur; tua istuc, ut aliquid studeas, et doctus, honestisque evadas, refert maxime.—*Effluis amens*] Sic legendum, non *Et fluis*. Comparat enim juvenem mollitie depravatum cum vase fictili, multis modis corrupto: primum hoc est, quod effluit. Hoc de eo accipiendum qui sit moribus depravatis, et voluptatibus diffusat. *Casaub.* Vel, Tu stolidæ et vane, una cum tempore, quod solum tuum est, et quod tam

male collocas, effluis et transis. *Lub.*

21 *Contemnere*] Hæc ab Horatio male translata intempestiva sunt: ‘Quin tu Invidiam pleare paras, virtute relicita? Contemnere miser.’ *Vet. Sch.*—*Contemnere*] Quasi dicat: Cum nihil in te studio et labore adquisitum, σπουδῆς ζειον, et laude digni deprehendatur, non injuria ab omnibus viris cordatis et prudentibus tanquam *pondus inutile terræ*, contemnere, et flocci nihilque fies.—*Et sonat*] Ut Virgil. ‘Nec vox hominem sonat.’ *Vet. Sch.*—*Sonat vitium*] Gno-
me est. Vitiosi et stulti homines neutriquam stultitiam, et vitia sua celare possunt et tegere, sed semper sonant, non seens ac inania vasa magis tinniunt: sic et vanus tu, semper majorem strepitum edes, et vanitatem tuam deteges. Respicit ad illud, quod dici solet, ‘Sermo, animi indi-
cium et character.’—*Percussa*, &c.] Constructio et sententia hæc est; Fictile vas, vel fidelia, si ex argilla vel limo viridi, et crudo non satis probe cocta sit, ab emtore digito le-
viter percussa, statim vitium, et vi-
mas sonat, nec claro tinnit, sed
fracto, rauco, et absurdo sonitu, ma-
ligne spondet et prodit vitium suum;
ita tu futili et rudi sermone ignoran-
tiam tuam.—*Maligne*] Raucum, non
acutum et tinnulum. *Lubin.*

22 *Fidelia*] Fictile vas, quod in-
fusa fideliter contineat, dieta.—*Per-
cussa*] Significans hominem nulla e re
magis cognosci, quam ex sermone.—
Sonat vitium] *Vitium* accusandi casus.
Sic ‘vox hominem sonat.’ Id est,
repræsentat.—*Viridi*] Quasi dicat,
ex crudo, non satis cocto; vel e crudo
et viridi limo facta. *Idem.*

23 *Udum*, &c.] Quasi dicat: Cum
igitur tu hac juvenili aetate cereus
sis, et udo et molli luto, et argillæ
similis, quæ in omnes formas fingi et
refingi potest, ab accurato sapientiæ
et virtutis magistro, tanquam a so-
lerti figulo, propere omni virtute et

honestate instituendus, et ad omnem
honestatem fingendus, formandus es
et formandus.—*Nunc, nunc, &c.*] Ut
ille: ‘Dum tener est natus, genero-
sos insere mores.’—*Properandus*] Mag-
na festinatione instituendus, et for-
mandus ad virtutem. *Properandus*
dicit, eo quod in virtutis et sapientiæ
studio nihil differendum, aut in eras-
timum rejiciendum.—*Acri rota*] Accu-
rata et severa disciplina et institu-
tione. Perseverat in *Metaph.* a figu-
lis, qui rota vasa sua fingunt.

24 *Sine fine*] Nunquam enim in
virtutis informatione ad finem per-
venitor: vel *sine fine*, sine mora, sine
internissione et continua opera.—
Sed, &c.] Quasi dicat: Verum tu ob-
jicies, quod virtute majorum tuorum
dives satis sis, nec honesta disciplina
tibi opus sit.

25 *Far*, &c.] Syneedoche speciei
pro genere.—*Modicum*] Emphatice.
Tu habes medios divitias, ob id
opus non habes, ut aliquid discas.—
Purum] A majoribus non fronde quæ-
situm: vel, ex argento puro, id est,
non calato. *Farnab.*—*Purum, &c.*] A
sordibus, et avaritiæ labi alienum;
vel pauper non es. Supellex etiam
tibi domi est satis sufficiens, munda,
et nitida. *Lubin.* Vel *Purum*, quia
sali vis inest contra putredinem, inde
purum vocant Poëtæ. *Casaubonus.*

26 *Quid, &c.*] Nimirum tu extra
omnem fortunæ aleam positus, for-
tuna, et invidia major es, adeoque
‘major, quam cui posset fortuna no-
cere.’ Nimirum habes quod ventri
sufficiat et corpori, ut animi bonis
nihil tibi sit opus. *Lubin.* Possunt
hæc Philosopho adscribi, διὰ μέσου
orationem juvenis interfanti. *Casaub.*
—*Cultrixque foci*] Quia delibanda
dapes in ea positæ ad focum feren-
tur. *Vet. Sch.*—*Cultrixque foci*] Est
tibi præterea patella foci et *Laris*
cultrix, *secura*, et ab omni sollicitu-
dine immunis, ut nulla re indigeas,
nihilque metuas, nec *sapientia* tibi

opus sit.—*Patella*] Erat patella vas, in qua delibanda dapes Diis domesticis offerbantur. Hoc loco pro medioribus divitiis ponitur, per metton, effectus pro causa, quod homines securos reddat.—*Patella*] Videatur ponit pro cibis in patella appositis, qui ad victum sufficiant. *Lubin.*

27 *Hoc satis*] Quasi dicat: Nonne ad bene beateque vivendum plura requiruntur? Ut, dummodo venter habeat unde vietitet, animi nullam omnino rationem habendam putas.—*An deceat*] An te superbire, animos attollere, et intumescere, et sapientiam negligere oporteret, si vel essemus nobilissimus? Quasi dicat: Minime. Multo minus enim modicas tantum divitias habeas.—*Pulmonem, &c.*] Superbire. Fastuosi enim ita turgescunt, ut pene rumpantur. Turnebus **xxiii.** 23. *Ventos* appellat spiritus.—*Rumpere, &c.*] Hie est, implere supra modum, φυσῆν. *Casaub.*

28 *Stemmate, &c.*] An oportet te arrogantia inflatum dissilire, quod in aliquo nobili *Tusco* stemmate, millesimus e magno auctore numereris, et ramum aliquem ac lineam successio- nis a genealogo in stemmate numeratus obtineas? vel, in equitum Romanorum recognitione trabeatum censem donis militaribus insignis salutas? Cogitio enim equitum Romanorum Censoribus erat subjecta, quae nunc Consulium est officii. *Vet. Sch.* —*Stemmata*] Hoc loco pro genealogia, vel consanguinitate, unde Germanicum *Stam.* —*Tusco*] *Tusco* dicit, quia nobilissimi Romanorum serme ab *Hetruseis* orti. —*Ramum*] Respexit ad adfinitatis arborem, et *ramum* pro successionis linea ponit.—*Millesime*] Vocandi casu. Notat antiquissimam genealogiam, in qua a principe generis millesimus sis.—*Ducas*] Obtineas millesimum gradum, ab origine stirpis. Vide *Juvenal.* **viii.** 1. *Lubin.*

29 *Censoremve*] Scribendum, *Censorem tuum*. Quo enim duplex dis-

junetiva? Eone tibi places, quod ortus es genere equestri? equites in transvectione trabeati, censem præteribant ac salutabant. *Casaub.* —*Censem tuum*] Ex tua familia et origine exortum. Quasi dicat: Non ob id superbire, et honestas litteras debes contemnere, quod in familia tua nobiles habeas, ipse tu nobilis? —*Trabeat*] In atrio inter imagines majorum. Vel, in recognitione equitum, tu eques trabeatus. Vide *Juvenal.* **viii.** 259. *Farnab.* Erat *trabea*, purpuræ species, et nobilium tantum, et qua reges olim usi. —*Trabeate*] Vocandi pro nominandi casu. *Lubin.*

30 *Phaleras*] Externa illa corporis et fortunæ ornamenta, quæ vulgus forte magni aestimat, ad populum usurpa et populo tua illa bona jactato. Ego illa non moror, cum interna animi bona intuear, quæ in te non deprehendo. Sunt enim *Phaleræ* equorum ornamenta. *Lubinus.* Fuere et inter ornamenta virorum fortium *Phaleræ*: et haec qui erant consequenti, cum insolentius se jactarent, proverbiali locutioni locum fecerunt: quia res inaneæ et fastuose appellantur *Phaleræ*. *Casaubon.* —*Ergo, &c.*] Animi tui mores omni vitio et scelere inquinatos, perspectos habeo. Vide proverb. apud *Erasm.* *Lubin.*

31 *Non, &c.*] Te scilicet, qui nobilissimus videri vis. —*Ad morem*] Id est, mores ignobilissimi *Nattæ* imitari, ἀκολάστον sive intemperantis. —*Discincti*] Metaph. a veste dimissa et laxa. Est enim discinctus, luxu dissolutus. —*Nattæ*] Alii *Naccæ*, alii *Naccæ*, alii *Nattæ*. Fuit quidam Romanæ prodigus et dissolutus; proprie sic vocabant, qui sordidas artes exercabant, ut fullones, &c. Turnebus **xxxiii.** 33.

32 *Sed, &c.*] Sordidus, inquit, et nequam fullo *Natta*, qui non est nanci, ignorantia et inscita peccat: tu prudens sciensque virtutem deseris. —*Stupere*] Ἀναισθητεῖν significat, sen-

sum non habere. *Sensum flagitiorum non habet, et ignorans peccat.* Id est, Ita a vitiis possidetur, ut de virtute ne cogitet quidem.—*Et, &c.*] Id est, Opimum illud vitiorum pingue, altissimas in corpore ejus radices, et intimis jecoris fibris increvit, seque inseruit.—*Fibris*] Id est, Animi sensibus et adfectibus.—*Intravit*] Radices egit, callum obduxit.—*Opimum, &c.*] Ex naturali causa dicit. Pinguedo enim sensum adimit: Adeps enim non sentit, et frigida est natura, quod stupere dicit, notans sensum flagitiū abesse. *Lubin.*

33 *Pingue*] Substantive positum, pro virtute et stupore.—*Caret, &c.*] Quia ex ignorautia peccat.—*Nescit quod, &c.*] Ob vitii stupiditatem, ignorat qualium et quantarum rerum jacturam faciat, ut vita, fama, virtutis, &c. *Lubin.*—*Et, &c.*] Immenso vitiorum pelago et barathro obrutus, et flagitiorum mole gravatus et sepultus, aeternum in profunda vitiorum voragine sepultus manet, nullaque poenitentia tangitur, propterea etiam sanari non potest.—*Alto*] Pro mari profundissimo.

34 *Immersus*] Vitiis obrutus, sepultus.—*Bullit*] Emergit, ut aer e fundo aquae ebullit. *Hic* igitur emendari nequit, et eo nomine est accusandus. *Idem.*

35 *Magne, &c.*] In virtutis laudem brevis digressio, quod illa sit summum bonum. Quasi dicat, Tu vero, deplorate adolescens, non, ut Natura, ignorans peccas, sed prudens et sciens virtutem deseris, olim miserrimus futurus, quippe qui virtutem habentibus, ipse non habens, invisurus sis, et omnium miserrimus futurus.—*Magne*] Apostrophe ad Jovem per imprecatiōnem et exclamatiōnem.—*Særos, &c.*] Quales Busiris, Phalaris, &c. Perstringit forte ipsum Neronem. Nulla alia ratione vel truculentissimos tyrannos puniri, quam petulantem hunc juvencem, nulli rectius mo-

nenti obtemperantem puniturus es, ut nempe virtute carentes, invidia contabescant. *Idem.*

36 *Alia, &c.*] Non dissimili poenarum genere, quam flagello conscientia et metu, qui eam necessario sequitur. *Casaubon.* Nihil enim miserrius invidio, quippe qui sibi ipsi infestus. Et recte Horatius: ‘Invidia Siculi non invenerit tyranni Majus tormentum.’—*Cum, &c.*] Descriptio crudelitatis tyrannicae. Cum tetra, immanis, et effrenis animi crudelis cupiditas, ardenti crudelitatis veneno tineta, et imbuta, ingenium tyrannorum triste et crudele excitaverit, illosque in omni generis scelera et fraudes præcipitarit, et impulerit. *Lubin.*

37 *Ferventi, &c.*] Metaphora a lana, quæ corrupta ad pristinum colorem reverti non potest. *Vet. Sch.*—*Ferventi*] Ardenti, excitato, et inflammati.—*Tincta, &c.*] Metaph. a lana, quæ colore tingitur.—*Veneno*] Animi enim yenenum, inhumanitas et crudelitas. *Lubin.*

38 *Virtutem, &c.*] Quam ut videant virtutem. Alii legunt *Virtuti invidiant*; quam, scilicet, ab aliis cultam ipsi deseruerint. *Furnab.* Sequitur gravissima illa poena, nimis invicta, qua olim ignavus adolescens, adficiendus sit. Ovidius, ‘Video meliora proboque, Deteriora sequor.’—*Intabescant*] Macerescant, doleant, ringantur, dum alios virtute et doctrina præditos, et se relictos vident. *Idem.*

39 *Anne, &c.*] Id est, An magis *Perillaus*, vel, ut alii, *Perillus*, areo tauri inclusus a Phalaride gemuit, quam invidiae et conscientie stimulis agitatus?—*Siculi, &c.*] Siculi tauri. Dixit Siculi ob Phalaridem, qui tyrannas fuit Agrigentii in Sicilia.—*Æra, &c.*] Homines areo tauri iuclusi; meton. subjecti pro adjuncto. *Idem.*

40 *Et, &c.*] De auratis laquearibus. Est autem laquear superioris cubituli vel coenaculi convexum. Quod variis picturis, et sculpturis ornari consue-

vit, et a quibus lychni dependi solent.—*Pendens*] De seta equina dependens, singulis momentis periculum foret, ne seta illa rupta, cunis ille fulgens in caput subiecti Damoclis decideret. *Lubin*.

41 *Purpureas, &c.*] Damoclis, scilicet regis vestimentis induit.—*Subter*] Exakte illi fulgenti gladio suppositas et subiectas.—*Terruit*] Examivit, et consternavit. *Idem*.—*Imus, &c.*] Ordo est: *quam si sibi dicat, Imus, imus præcipites* in vitia et exitium, nulla virtute sufflaminandi, omni salutis spe desituti. *Farnab.*

42 *Imus, &c.*] Id est, anne ullum Phalaridis, vel Dionysii supplicium gravissimum fuit, quam si quis invidiæ et conscientia stimulis de mente geturbatus dicat, *Perimus, urimur, absumimur*; *Imus, imus*, inquam, in exitium, et perniciem præcipites, et omni salutis spe miserrime destitui-
mur?—*Quam si, &c.*] *Sibi*, Emphaticæ. Intia se, in animo suo, vel, quod homo sceleratus sibi ipsi soli conscientis-
sit, cum sua flagitia aliis non dicat, sed illa ob turpitudinem revelare erubescat. ‘Conscientia’ enim ‘mille testes.’—*Intus*] In animo, et conscientia interna, ob vitiorum turpitudinem cum pavore extimescat, et pal-
leat. *Idem*.

43 *Quod, &c.*] Quem metum ob scelerum paenam contractum, etiam conjunctissimis, et amicissimis detegere, et aperi-
re erubescat, atque adeo quod proxima, et fidissima uxor nesciat. *Lubin*.

44 *Sape, &c.*] Id est, memini ego adhuc, quod parvus puer cum esset, oculos oleo intingerem et illinerem, et ita fluentes oculos, aut lippitudinem, et alios morbos simularem, ut ita tædiosum: discendi laborem subter-
fingerem. Est enim lippitudo oculo-
rum fluentium, vel lacrumentum vi-
tium, quod ille oleo imitatus est.—*Tingebam*] Metaph. ab infectoribus. *Casaubonus* contendit legendum esse

tangebam, et de interioris oculi tactu accipiendum.—*Parvus*] Emphaticæ. Puer hoc feci, in quo alienior a studiis animus excusari ob aetatem puerilem, quæ laborum scholasticorum impatientior, potest. *Lubin*.

45 *Grandia, &c.*] Si discendi tædio grandia illa, sublimia, et animosa Catonis Uticensis de morte verba, quæ in scholis loco exercitii proponebantur, audire, et ediscere nolle. *Lubin*.—*Morituro, &c.*] Merito, inquit, mihi lippitudinem arcescebam, ne Catonis deliberativam orationem recitarem, utrum moriatur an non: aut quibus verbis uti potuit, cum se destinaret interficere. *Vet. Sch.*—*Dicere verba*] Est Chriam componere hoc titulo. *Casaub.*—*Morituro*] Alii, *Morituri Catonis Discere*. Deliberabat enim Cato, satiusne foret sibi violentas manus Uticæ inferre, quam se sibi, patriæ, et Reip. conservare. *Lubin*.

46 *Dicere*] Alii, *Discere ab insano*. *Insano*] Id est, nimis severo et conci-
tato, et ob nimiam diligentiam et ve-
hementiam, qua nos ad studia exti-
mulabat, pene insano. *Lubin*. Stoicis enim præter sapientem unum, omnes insani. *Casaub.*

47 *Quæ, &c.*] Quæ parens mens convocatis amicis, ob hanc meam re-
citationem ingenti latitia sudans et incalescens, et præclaram de filio suo spem concepiens, summa cum admir-
atione audiret.—*Pater*] Solebant enim illi interesse. *Lubin*.

48 *Jure, &c.*] *Jure*, non significat recte hoc factum a Persio; sed valet convenienter vitae quam agebat, pu-
erilibus scilicet annis, et fini quem ob oculos propositum habebat. *Casaubonus*. Id est, puerili aetate non injuria summum bonum et maximum bonum mihi videbatur talorum ludum nosse, et quid cuiusque tali casus valeret, scire.—*Quid, &c.*] Id est, puer summo voto seire expetebam, quid in talorum jactu senio ille dexter, utilis et fortunatus, lucri adserret.

Erant autem apud Romanos tesserae
rum et talorum ludi. Et tessera sex
lateribus (ut apud nos talus quatuor)
constabat.—*Quid, &c.*] Senio major
missus: ut *Scæva*, *Immerito*, inquit,
flebam istas, cum semper laudarem.
Vet. Sch.—*Quid, &c.*] Nam ut quisque
talis jaetatis senionem miserat, vin-
cebat: sin canem, vineebatur: Ideo
senionem ferre, dicit, hoc est, lucrum
conciliare: at *canem radere*, id est,
damno illato rem minuere. *Casub.*

49 *Damnosa, &c.*] Id est, unitas
jaeta, quantum de reliquis jaetis nu-
meris detraheret, vel quantum lucro
adimeret, vel abraderet. *Lubin.*

50 *Raderet*] Respexit ad vicinita-
tem et ambiguitatem nominis cauie-
læ: canum enim est radere vel abra-
dere. Solebant autem reliquo jacto-
rum talorum numero quinque detra-
here, vel quantum ludentes pepige-
rant.—*Angustæ, &c.*] Puerilem nu-
cum lusum intelligit. *Orca* enim fie-
tile vasculum erat procerò corpore,
in quod pueri in terra defixum medi-
ocri distantes intervallo nubes immi-
tebant. Id est, ne a collo, vel ore
angusti illius vasculi inter conjicien-
dum aberrarem: quascunque enim
in *Oream* conjecterat, tanquam suas,
tollebat. Ovid. de Nnee: ‘Vas quo-
que saepe cayum spatio distante loca-
tur, In quod missa levi nux cadit una
manu.’ Alii de *pyrgo* intelligunt, non
recte. *Idem.*

51 *Neu, &c.*] Ludum turbinis vel
trochi intelligit. Dabam operam ne
quis omnium puerorum in tota vici-
nia majore calliditate, et solertia
buxum, turbinem vel trochum flagello
torquere et agitare posset.—*Callidior
torquere*] Usitatus *Hellenismus*.—
Buxum] Pro turbine vel trocho e
buxo facto.

52 *Haud, &c.*] Antapodosis dissi-
militudinis: quod adolescens pueri-
tiam prætexere nequeat, cum jam
grandis ætatis sit. Id est, vel ætate,

vel doctrina experientiam habes, qua
pravos a rectis moribus possis diser-
nere.—*Inexpertum*] *Ineognitum*.—
Curvos] Intortos, corruptos, pravos,
et ad rectæ rationis obrussam non
exactos.—*Deprendere*] *Cognoscere*, et
a bonis et probatis discernere. Id
est, nec tibi inexpertum vel inexplor-
atum est, quæ et qualia doceat sa-
piens illa porticus Athenis, quæ illita
vel depicta est braccatis Medis, cum
Themistocle pugnantibus. Id est,
Stoicas disciplinas nosti. *Idem.*

53 *Sapiens, &c.*] Meton. qua ex sub-
jecto adjunctum notatur. Eo quod
sapientes Stoici in illa disputarint.—
Braccatis, &c.] In qua depicta est a
Polygnoto et *Mycone* pugna *Xerxis*
et *Darii* regum Persarum. Hæc
porticus, ποικιλη, ob picturæ varie-
tatem dicebatur.—*Braceatis Medis*]
Bracca, vel *bracha* peculiaris Medo-
rum vestis a lumbis usque ad talos
protensa. *Lubin.*

54 *Insomnis*] Quibus juvenes vel
discipuli Stoicorum, somni expertes,
omni studio et cura, die ac nocte in-
vigilant.—*Insomnis*] Emphaticæ. Ni-
mirum qui ita somno non indulgent,
ut vos ignavi, et somnolenti.—*Et,
&c.*] Sie enim legendum, non *indetonsa*
(ex Turnebo) xxiii. 23. Erant enim
Stoici ad cutem usque tonsi. Porro
delicatores comam alebant, et cala-
mistrati incedebant. *Idem.*

55 *Invigilat*] Emphaticæ. Tu con-
tra dormis, et quidem ad medianam
lucem.—*Siliquis*] Commendat vietum
facilem, et frugalitatem Stoicorum.
Porro illi cibis naturalibus, leguminibus
et farre utebantur, ut Pythagori-
ci, non vero carne, quod nefas puta-
bant. Est autem synedoche speciei
pro genere. *Siliqua* enim folliculus
leguminis.—*Grandi*] Quæ crassa po-
lenta, tenui, facili cibo, victu parco
utitur, et alitur. *Lubin.* Vel *grandi*,
quia multo pane vescuntur, quibus
solus panis cibus est: signum etiam

valetudinis bona, grande paniis quadrati posse comedere. *Casaubon.*

56 *Et, &c.]* Alia causa efficiens cognitionis honesti, et turpis, Pythagorica, nimurum, disciplina. Id est, nec via virtutis, modo eam velis insistere, tibi ignota. Nam littera illa Y Pythagore Samii, quae duos ramos in utrumque latus diduxit, virtutis viam dextra limite surgentem tibi monstravit: *Vitiorum viam, sinistro.* —*Samios]* Ob Pythagoram ejus litterae inventorem, qui Samius fuit, dixit. —*Diduxit, &c.]* Metaph. ab arboribus, id est, ab utraque parte expandit.

57 *Surgentem]* Dixit, quia dexter ramus qui virtutis viam vel tramitem denotat, arduus, sublimis, et difficilis adsurgit, et se attollit. *Idem.*

58 *Steritis adhuc]* Interrogatio. Quem aequum erat vigilare, et insomnem esse, Stoicorum exemplo. *Lubin.* Vel, tu, qui Philosophiae pridem operam das, eur Philosophice non vivis: *Casaub.* —*Laxumque caput]* Id est, tutamen adhuc somnias, et laxum tuum caput ad utrumque latus somnolentorum more dependens, et dissolutum se non sustinens, quasi compagibus ejus, et juncturis fractis et solutis. —*Compage]* Commissura, junctura laborum et maxillarum soluta, et didueta; id est, os in rictum extensum, et diductum. Deseribit autem oscitationem. *Lubin.*

59 *Oscitat, &c.]* Id est, ob hesternam crapulam, ignavus, torpidus, et marcidus adhuc more somnolentorum oscitat; id est, hesternam crapulam oscitando exhalat, edormit, evaporat, oscitando concoquit. —*Dissitis, &c.]* Id est, maxillis vel genis ab utraque parte male coniunctis; vel, quod oscitantes faciunt, fidei labris distortis, et in rictum diductis, et distractis.

60 *Est aliquid]* Ita accipiendi ejus interrogatio: Quid minus si dissolute vivis? quod ante omnia faciendum tibi fuerat, ut de summo bono dece-

neres et finem certum tibi propone- res, de eo needum cogitasti. *Casaubon.*

—*Est aliquid, &c.]* Quasi dicat: Non tu, ut sagittarii certum scopum sibi præstinent, certum vitæ genus tibi deligis, sed corvos, rem vagam et incertam sequeris. —*Et in quod, &c.]* Allegoria a sagittariis. Proposuitine tibi aliquam metam, vel scopum, ad quem collimes, vel in quem arcum dirigas? *Lubin.*

61 *An, &c.]* Eum ergo, qui ita vivit, similem illi esse dicit qui corvos et id genus aves sectetur, capereque intendat, non arcus, sed testæ lutive jaenulatione: quod quia per rerum naturam, nec solet, nec potest fieri, qui id tentat Graeco proverbio notatus est, τὰ πετόμενα διάκει: quod in stultos et frustra laborantes dictabant. *Casaub.* —*Testare lutove]* His utimur quoties non certo consilio ad capiendas aves prodiimus, sed tenere ac per lasciviam aves obvias, eo arrepto quod priimum in manus venerit, petimus. *Casaub.* Vide proverb. ‘Nullo scopo jaculari.’ *Lubin.*

62 *Securus, &c.]* Parum sollicitus, quo te pedes ducent: eum corvum in aere volantem seeteris. More eorum, qui sine proposito vagantur. —*Atque, &c.]* Id est, in diem, sine omni futurorum sollicitudine vivis. Sine omni cura. Hujusmodi vitam Graeci καθημέριον βίον vocant. *Lubin.* Vel, αὐτοσχεδιάζειν τὴν βίον, id est, vivere sine proposito et ultimo fine, et, ut loquitur Seneca, ‘aliquid agendo vivere.’ *Casaubon.* Vide proverb. ‘In diem vivere.’ Quod dicitur de illis, qui ne de crastino quidem cogitant. *Lubin.*

63 *Helleborum, &c.]* Quemadmodum morbis corporis in tempore remedio subveniendum est, sic animi morbis et vitiis, in tempore præceptis sapientiae occurendum. Quasi dicat: Ut cum quis hydrops habitum sibi contraxit, jamque cutis ægra et languida, aqua inflatur, et intunescit, et jam incurabilis redditum est; frus-

tra postmodum Medici opem, et remedia Ellebori implorat: sic qui vi-
tiorum habitum contraxit, frustra postea per sapientiam ad virtutem reverti nititur. *Elleborus* pro omni remedio; et *hydrops* hoc loco pro omni morbo ponitur.—*Cum jam, &c.*] Ubi jam ad ἀκμὴν pervenit, id est, Ubi invaluit, et incurabilis redditus est. *Idem.*

64 *Poscentes*] Cum amplius reme-
dio locus non est.—*Venienti, &c.*] Egregium Epiphonema, id est, incipi-
enti animi vel corporis morbo in
tempore remediis occurrite.

65 *Et, &c.*] Quid prodest te Medicis quantumvis præstantissimis, ut sanitatem restituant, multa magnifica et auri montes polliceri, ubi jam sis deploratae sanitatis et desperatae va-
letudinis? Quod antem de corpore dixit, de animo accipe.—*Cratero*] Sy-
necdoche speciei pro genere.—*Mon-
tes*] Metaph. Id est, Ingentia præ-
mia: ut sanitatem deploratam resti-
tuat. *Idem.*

66 *Discite, &c.*] Quare, o miseri, somnolenti, et vagi juvenes, discite aliquid, et animum honestis studiis, contra tot ingratia vitia et mala confirmate.—*Miseri*] Quia sine vir-
tutis et sapientiae studio vita homi-
num miserrima.—*Et, &c.*] Quæ a Physicis explicantur. Sic Virgil. ‘Felix qui potuit rerum cognoscere causas.’ Vel discite omnium rerum causas finales, ob quam rem unaqua-
que res condita: atque ideo, quare vos ipsi conditi sitis. *Idem.*

67 *Quid, &c.*] Commendatur sui cognitio, et illud γνῶθι σεαυτὸν.—*Quidnam*] Id est, ad quem usum.—*Ordo, &c.*] Quo ordine, ratione, modo, vita eujusque instituenda. Casan-
bonus de fato hoc accipit: nam ita passim *ordo*, aut rerum *ordo*, est *futum*.

68 *Qua, &c.*] Quæ sit optima, et expeditissima ratio cursum vitae hu-
manæ flectendi et dirigendi, ut com-
modissime ad metam vel finem vite

humanæ perveniamus. *Lubin*. Per flexum metæ intelligit, artem mode-
randæ vitæ humanæ. *Mollis* hic flex-
us dicitur, qui cito et rapide peragi-
tur. *Casaub.* Turneb. xxiii. 23.—
Et unde] Ex quo loco et tempore flexus ille commodissime instituendus sit. Vel, unde mors? nempe a na-
tura. *Casaub.* *Lubin*. Pro unde, qui-
dam undæ: ut sit quasi meta, ad
quam circumflectenda est remigatio
in navali certamine. *Furnab.*

69 *Quis, &c.*] Ne more avarorum illis adecumulandis insomnes incum-
bamus: nec prodigorum more inuti-
liter consumamrus.—*Argento*] Inqui-
rindo. Modus autem ex Stoicorum doctrina is est optimus ac legitimus,
qui naturæ conveniat.—*Quid, &c.*] Quid a Deo petendum sit. Id est,
quænam vere bona sint.—*Quid, &c.*] Quid divitiæ et opes hominibus recte
utentibus, et cum honestate dispen-
santibus, commodi adferant.—*Asper*] Recens, et bene percussus. Percus-
sio enim et signi impressio aurum ex-
asperant. Turneb. xviii. 28.

70 *Patriæ, &c.*] Quid patriæ, pa-
rentibus, cognatis, viciniis, ex nummis
vel divitiis comparatis, debeas. *Lubin*.

71 *Quem, &c.*] Ut in qua conditio-
ne, vel officio quisque a Deo colloca-
tus sit, discat, et suam Spartam se-
dulo ornare, et suæ vocationis officia
diligenter obire studeat. *Idem.*

72 *Qua, &c.*] Qua conditione. Ne plus nimisve facias, quam conditio-
tua ferat. *Lubin*.—*Locatus*] Velut in
statione positus, quam curare debe-
mus, nec deserere, nisi jussu Impera-
toris Dei. *Casaub.*

73 *Disce*] Ultimum dogma, ut quis
sua sorte contentus vivat, quod per
contrarium explicat, ne nimisrum di-
tioribus invideat. *Lubin*.—*Neque, &c.*] Id est, Noli putare ea bona, quæ vul-
go tanta contentione quaeruntur, esse
vera bona. Illa igitur ne optes, ne-
que doleas si uberior copia horum
bonorum alii sit potius, quam tibi.

Casaub.—*Multa, &c.*] Omnis generis vasa intelligit.—*Putet*] Ob copiam niniam, eo quod vasa illa tota raro exhauiuntur, et cibus in illis corruptatur, et putere incipiat. *Lubin.*

74 *In, &c.*] Divitis advocati. Metonym. adjuneti pro subjecto, pro cella penuaria, in qua conditur et adservatur penus.—*Defensis, &c.*] Eo nomine quod divites illos Umbros in iudicio defenderit patronus, vel advocatus. Erant autem *Umbri* antiquissimi Italiae populi. Turneb. xiv. 8.

75 *Et, &c.*] Id est, Quod in illorum advocatorum penu et cibario conditum sit piper, pernae, et mænae, Marssi consultoris et clientis in iudicio defensi monumenta et donaria. Est autem *Mæna* vilis marinus pisces. *Lubin.* Plin. ix. 26. Caussidicis enim solite donari lagenaæ vini et salsa menta, atque ejusmodi tenuia munuscula, quorum hic meminit Persius. *Casaub.*

76 *Quod, &c.*] Orea bellua marina appellatur, balænis infesta, quam in frusta dissectam salsamentarii in vasis adserabant. *Prima Orca* pro priori vase ponitur, quod in illo pisces illi nondum defecerint, nec illud exhaustum sit: cum insuper adhuc alia offerantur, et jam alia donarentur. Vel pro parte prima ac superiore *Orce. Lubin.*

77 *Hic aliquis*] Impatiens mæse seriae admonitionis et libertatis, vel Philosophiæ studium irridens.—*Hirtosa*] Hispida, hirsuta, inculta, illumivæ illorum et δυσχέρειας notans. Vel *hircosa*, turpia et feda, quod fædum odorem spirarent. Turneb. xxiii. 23.—*Centurionum*] Et recte militum heie meminit, propter contrarium studium. Nihil enim refragatur Philosophiæ magis, quam vita militaris; ubi et ipsa virtus exulat. *Idem.*

78 *Quod, &c.*] Prosonopœia militis recordiam suam et mentem a Philosophia alienam excusantis: primo

quidem ex adjunctis, quod satis sibi sapiat. *Idem.*

79 *Esse, &c.*] Id est, Nunquam Arcesilao, Soloni, et reliquis miseris et ærumnosis Philosophis similis esse volni. Fuit autem Arcesilas, vel Arcesilanus Scythi filius ex Pitane civitate Æolica, Crantoris discipulus.—*Ærumnosique, &c.*] Eo quod multis ærumnis et laboribus ad sapientiam perveniant.—*Solones*] Solon Atheniensis unus e septem sapientibus, et legislator: et *Solones* pro Philosophis dixit. *Idem.*

80 *Obstipo, &c.*] Descriptio Philosophorum, quos vanus et rudis Centurio ridet.—*Obstipo*] Id est, Rigo collo et cervice, et in humerum capite inclinato; quod attenti et cogitabundi signum est.—*Obstipare*] Con torquere, incurvare.—*Et, &c.*] Oculorum lumine intente terram intuentes; quod illi faciunt, qui attentius quid apud se meditantur. *Idem.*

81 *Murmura*] Tacitas meditationes, quas verbis submissis apud se murmurando exprimunt.—*Secum*] Soli. Qui tanquam insani soli secum disputant. Vel quod fere in rabiem agantur, cum non inveniunt quod quæsierunt.—*Rodunt*] Quod murmura et meditationes, et inventiones cum silentio secum rodant, attenuent, expendant atque expoliant. *Idem.*

82 *Exparrecto*] Per Metaph. Ex primens Philosophorum gestum, qui dum secum meditantur, ita labia extendent, ut illis verba adpendere videantur.—*Trutinantur*] Tanquam in libræ lancee pensitant. Metaph. a trutina vel libra. *Idem.*

83 *Ægroti, &c.*] Quod Philosophi talia animo agitent, et rimentur, qualia ægroti somniant, id est, ridicula et nugacia.—*Veteris*] Ad senum et ægrotorum insomnia respicit, quæ ab Horatio pro deliriis ponuntur.—*Gigni de nihilo, &c.*] Axioma Physicum vulgarissimum. *Idem.*

85 *Hoc, &c.*] Id est, hæc næniæ

sunt, quas tamen scire nec juvat, nec prodest.—*Cur palles*] Id est, Quas nugas tantopere demiraris, tanto studio adfectas, ut inle pallorem tibi contrahas?—*Cur, &c.*] Amara irrisio. Ob hasce nugas imprimatis et incenati tanquam ob rem ingentis precii se macerant, minimoque cibo contenti vivunt. *Lubin.*

86 *His*] De talibus Philosophorum verbis, populus Romanus tanquam affaniis et ineptiis ridet. Alii legunt, *Hos.*—*Multunque*] Juventus militiae dedita, corpulenta, et torosa.—*Torus*] Valde corpulenti, et torosi, id est, fortes et robusti juvenes. *Torus* enim pulpam carnis musculosam significat. *Idem.*

87 *Ingeminat*] Egregia μυετηρισμοῦ, vel solnti risus descriptio. *Lubin.* Id est, Ita vehementer irridet ac cachinatur, ut totum corpus conentiat, et nasum in rugas contrahat. *Casanbon.* Vel ad habitum ipsius risus respexit, quo illud *ha ha ha* sœpe tremula voce repetitur.—*Naso crispante*] Ob effusum risum, naso in rugas contracto. *Lubin.*

88 *Inspice, &c.*] Respondet jam monitor seu doctor, objectioni vanissimi centurionis, demonstrans Philosophiae consiliis parendum esse, nisi quis olim animi morbis miserrime velit perire: idque ex similibus. Ut enim ægri neglecta Medici curatione intereunt, sic isti dum Philosophiam, quæ animorum Medicina est, aspernantur, in vitia præcipites rnuunt, quæ ipsos male tandem perdant. *Casanb.*—*Inspice*] Explora, perpende.—*Nescio quid*] Nescio ob quam causam pectus niiii horrore conentiatur.—*Trepidat*] Vel, horrore conentitur ob frigus vel ob vehementem cordis palpitationem. *Lubin.*—*Egris, &c.*] Ægre spirantibus, vix spiritum ducentibus.

89 *Exsuperat*] Abundat, superest, gravis halitus, et graveolentia. *Turrib. xxiii. 23.*—*Gravis*] Vel, quod

graviter et ægre ducatur: vel, quod halitus malcolens graviter spiret, ut in pulmonum putrefactionibus.—*Inspice, &c.*] Sodes, antiquæ affectationis est: adeo ut solito eo quidam usi sint: ut Plantus, qui per solutionem sic ait: ‘Dic mihi, si audes, quæ est, quam ducere vis uxorem?’ *Vet. Sch.*—*Sodes*] Blanditur medico: *sodes* enim blandientis. *Lubin.*

90 *Qui, &c.*] Qui talibus et consimilibus verbis medicum compellavit.—*Jussus, &c.*] Ubi prius certum medicamentum a medico sumvit: in quartum diem eventum exspectare jussus est a medico.—*Requiescere*] A luxu, ninio cibo, et potu cessare. *Id.*

91 *Tertia, &c.*] Meton. subjecti pro adjuncto, æger tertia nocte vidit.—*Compositas, &c.*] Id est, mitigatas, validas; vel, rite, composite, æqualiter jam palpitare, et moveri.—*Venas*] Arteriarum pulsum; vel, venas simpliciter. *Lubin.*

92 *De, &c.*] Ibi tanquam jam omni morbo profligato, medici ejusque consiliorum oblitus, vinum Surrentinum tanquam mitius et lenius e domo maiore alicuius amici divitis, lagena capaciori sibi exhiberi rogavit: jamque ad balneum properat.—*Modice, &c.*] Quæ quia mediocriter sit, plus etiam aliquanto capit et pro capaciori ponitur, et describitur lagena mediocris capacitatibus.

93 *Loturo, &c.*] Sibi ad balneum properanti. Nihil autem ægrotis periculosis, quam balneum. *Lubin.*—*Surrentina*] Vina intelligit ex Campaniæ oppido Surrento, quod a Graecis conditum. *Idem.*

94 *Heus bone, &c.*] Verba medici, qui ex improviso intervenire fingitur, cernentis ægrotum secus, ac jussus erat, agere, et balnea et vina adhibere.—*Tu palles*] Ægrotum adhuc esse denotat ex adjuncto pallore.—*Nihil est*] Respondet ægrotus, suum pallorem excusans.—*Videas, &c.*] Respondet medicus: Quamvis hic pallor nihil

tibi esse videatur, tibi tamen prospicere debes; id est, Quæso videas et consideres quod tacite, sensim, et paullatim *lutea* illa et *flava pellis* *tibi surgat*, et corpus tuum sensim intumescat, quæ signa hydropiseos. *Id.*

95 *Surgit*] Intumescit, et turgescit.—*Tacite*] Sensim et paullatim.—*Lutea*] Dixit *lutea*, quia hydropisis color lutens est, et suberoceus: tum *luteus* color, pallidus et albus passim confunduntur. *Casaub.*

96 *At, &c.*] Respondet stomachans et iratus ægrotus, ægre ferens sibi a medico veritatem esse dictam. Quasi dicat: Tu longe deterius palles, quam ego, quare te ipsum cura, mihi molestus ne sis, nec tutor vel patrurus esse velis. Idem faciunt perditæ, qui correpti maledicta ingerunt.—*Tutor*] Qui datur ei, qui propter ætatem se nondum tueri potest. Noli mihi esse curator, pædagogus, aut patrurus censor, nec mihi tanquam pupillo præscribas quid facere, quid omittere debam. *Lubin.*

97 *Ampridem, &c.*] Eigone duos tutores habui? nam ille unus tutor, qui mihi relietus erat, jamdudum mortuus est, et a me sepulitus. Id est, Non amplius sub tute me esse existimavi; quia quem habui, sepelii.—*Tu restas*] Est interrogatio Ironica. Ignoravi, quod tu mihi adhuc tutor restares? Vel sine interrogatione; quasi dicat: Quantum video, tu mihi adhuc tutor restas.—*Hunc*] Hunc, ait Philosophus, incontinentem ægrum, medicos contemnentem, jamdudum sepelii; efferetur mox mortuus tam scio, quam si jam extulisset.—*Tu restas*] Tu contemtor Philosophorum restas efferendus. *Farnab.*—*Perge*] Verbum medici, qui, quia ægroti pertinaciam videt, ad vina et balnea pergere jubet, ut nimis brevi moriatur. Est ergo Ironica permissio.—*Tacebo*] Verbum medici. Quasi dicat: Ego vero tacebo et abibo. Nam quid hic agas, ubi, si quid bene præ-

cipias, nemo est qui obtemeret? *Id.*

98 *Turgidus, &c.*] Jam Poëta demonstrat, quomodo adolescens ægrotus ob intemperantiam perierit.—*Turgidus, &c.*] Qui gnlæ incontinentia tot epulis se distendit. Et Juvenal. ‘*Turgidus, et crudum pavonem in balnea portas; Hinc subitæ mortes.*’—*Albo ventre*] Id est, hydropis pallido.

99 *Guttare, &c.*] 2. Hydropis adjunctum, halitus graveolentia. Id est, Cum interea guttur ejus lente et ægre exhalet et exspiret sulphureas mephites, graves, et tetroes odores, et anhelitus. Est autem *Mephitis* proprie terræ putor ex aquis maxime corruptis et sulphuratis proveniens. *Lubin.*

100 *Sed, &c.*] Id est, Inter potandum, dum genio indulget, pavor et tremor jam instantis et imminentis mortis illum juvenem intemperantem subit et invadit.—*Calidumque, &c.*] Id est, Manns trepidatio, calidum triental vel calicem manibus ægri excutit.—*Calidum*] Potione calida plenum.—*Triental*] Alii *trientem* legunt; intellige poculum, quod tertiam partem sextarii capit. *Idem.*

101 *Excudit, &c.*] Languidis et morte futura trepidantibus.—*Dentes, &c.*] Id est, Dentes nimio rigore retecti, stridorem excitarunt. *Lubin.* Vel *retecti*, exesis gingivis. *Crepucere* autem ob tremorem capitis et laxa labra, ut subjecit, hoc est, ob corporis totius compaginem solutam. *Casaub.*

102 *Uncia, &c.*] Describitur vomitus ægroti; id est, Omnis generis lauta, *uncta* et delicata ferula, paullo ante devorata, neendum digesta, per vomitum ex gutture, ore, et laxis, pendulis, languidisque labris excidunt. *Lubin.*

103 *Hinc, &c.*] Morbum ex intemperantia natum sequitur mors: quam indicat descriptione funeris. Describit autem *ὕστερον πρότερον Ομηρικῶς*. Nam tuba ad *ἐκφορὰν* spectat: prins autem quam efferuntur, lunni depo-

nebantur, lecto, ubi animam egerant, extracti; deinde lavabantur, ungebantur, componebantur, lecto ferali aptabantur: tum autem collocaati in vestibulo; per aliquot dies complorabantur, naviam dicentibus amicis et praeficiis cum iis ad quos funus pertinebat: postremo efferebantur. *Casaub.*—*Tuba*] Quæ in nobilium funeribus adhiberi solebat, ut in plebeiorum tibia.—*Candelæ*] Quæ in sepultura ante mortuos præcedebant.—*Tandemque, &c.*] Ambitionem irridet, non quia *μάκρες* et *μάκραι* dicuntur mortui; non est enim Romanæ consuetudinis; sed quia pretiosa in funeribus veste stragula, cæterique etiam pauperculi exponebantur. *Beatus* autem, qui nunquam splendiore habitu fuit; aut certe, quia Romanæ consuetudinis fuit simpliciter sepelire. *Vet. Sch.*—*Tandemque, &c.*] Scopice et Satyrice; id est, Tandem tam præclaro habitu felix scilicet et beatulus, dum in alto superboque feretro, et lecto compostris, et crassis, multis et preciosis anomis aliisque odoratis herbis, et unguentis largiter lutatus, unctus, et imbutus, rigidos et gelidos pedum calcis in januam versus urbis portam extendit. *Lubin.*

104 *Crassis*] Multis, copiosis, largiter et abunde adhibitis.—*Lutatus*] Unctus, delibutus, unguentatus.—*Anomis*] Erat anomum frutex labiæ similis, in Syria et Armenia proveniens. *Lubin.*—*Anomis*] Amoma hie pro quibuslibet unguentis posuit, quibus ungebant corpora mortuorum. Inde *Amoniam* recentiores vocaverunt illud omne, quo medicabantur corpora defunctorum et condiebantur. *Momiam* et *Mumiam* jam vocant. *Salmas.* Turnebus XXIII. 23.

105 *In, &c.*] Id est, Extra portam urbis prolatis pedibus ad rogum effertur. Vel, cadaver in feretro compositum, versus donius januam pedes protendebat, et facie januam respi-

ciebat: quo habitu extremam et ultimam abitionem denotabant. Turneb. XXIII. 23.—*Rigidos*] Frigidos, gelidos, et præ frigore duros.—*Illum*] Qui paulo ante medicum suum objurgabat, et se ægrotum negabat. *Lubin.*

106 *Hesterni, &c.*] Hesterni, ait a defuneto pridie manumissi, id est, liberti, et cives Romani facti.—*Capite, &c.*] Qnia manumissi ante manumissoris corpus pileati incedebant. *Vet. Sch.*—*Hesterni, &c.*] Admodum novi cives Romani. Heri vel pridie civitate donati servi, postea inter Quirites vel cives Romanos adscripti.—*Capite, &c.*] Hoc est, Pileati. Notat servos, qui aperto capite incedebant, jam pileum adsumpsisse, libertatis indicium.—*Subiere illum*] Hoc est, Patroni sui pheretrum novi liberti subiere. *Casaub.* Extulerunt eadaver ad rogum. Moris enim erat, ut libertate donati servi domini sui funus curarent, et ad sepulturam efferrent. *Subire*, significat inter alia onus dorso suscipere. *Lubin.*

107 *Tange, &c.*] Objecit enim monitori adolescens se ægrum non esse, nec illi, eni comparetur, similem.—*Tange*] Quasi dieat: Quod si miser id credere recusas, quæso, tange venas, et in pectus dextram tuam conjice, et pulsum cordis explora. Et hæc verba sunt juvenis. Possunt etiam monitori attribui, quibus juvenes admoneat, ut diligenter apud se explorent, num aliquis morbus in se resideat. Et sequentia, *Nil callet, et non frigent*, Juvenis respondentis essent, et se ægrotum negantis.—*In, &c.*] Sinistro scilicet, et cordis palpitationem explora, an febri calore detinear. *Idem.*

108 *Nil, &c.*] Si prior versus juveni petulanti attribuatur, Medici verba læc essent: sin monitori attribuatur, verba juvenis sunt.—*Summos*] Extremas partes manum et pedum, quos omnium primo frigus invadit.

109 *Non, &c.*] Verba vel juvenis

vel medici.—*Visa est*] Respondet jam monitor; Forte corpore non ægrotas, nec nimis tibi calor vel frigus ex febri adest. At nunquid etiam animo bene et recte vales? Nullo animi morbo detineris, avaritia, libidine, ira, &c. Id est, Si forte ingens pecunia, aut maxima auri et argenti copia a te conspicitur; eequid tunc etiam eorū tibi rite et recte salit? *Idem*.—*Sire, &c.*] Secundus morbus, libido voluptatis. Id est, Si vicini tui virgo, candida, formosa et amabilis, te præsente mollius et blandius tibi adriserit; eequid tunc etiam cor et venæ tuæ recte micant? Docet ergo Poëta non sanum esse eum, qui animi perturbationibus sit obnoxius. *Lubin*.

111 *Rite, &c.*] Composite. Per interrogationem legendum censem Turneb. xxiii. 23.—*Positum*] Tertius morbus, mollities; id est, Si tibi in catino vel patina algenti, vili, et sordida, durum et tenue olus, et vilis brassica apposita est in cibum, et ater, plebeius, et secundarius panis, ex farina populi, et pauperum cribro decussa, multo adhuc furfure immixto: tunc tuas fancees tentemus an sanæ adhuc sint, et recte se habeant. —*Algente*] Olus ipsum in catina algens, id est, frigidum. Vel, Vili, misero, et egeno. Sic culina frigida, in qua nihil coquitur. Sic hic *Algente* pro minus culto.—*Catino*] *Catinus* vas inuensum escarium, in quo pultem, aut jurulent quid ponebant. *Idem*.

112 *Durum olus*] Tepues herbæ, aut viles brassicæ, urtica, et alia id genus olera.—*Populi, &c.*] Farinam, panem non delitosius cribro decussum, sed plebeium; de populi annona, id est, fiscalem dicit. *Vet. Sch.*—*Populi, &c.*] Significat panem cibarium et pane furfureum. Nam cribrum populare transmittit multos furfures. Est materia pro materiato. *Lubin*.

113 *Tentemus, &c.*] Id est, Age vi-

deamus quomodo placebit tibi hic victus. Sumit per Allegoriam *uleus* pro animi vitio et morbo luxurie, quod accurate notandum; eo enim haec omnia spectant, ut demonstret, ipsum animo ægrotare.—*Tentemus*] Id est, Videamus an sanæ sint.—*Tenero*] Ibi in gula, et faucibus tuis adeo tenellis et delicatis, putre aliquod, et insanabile delitare et molilitie huncens. *Lubin*.

114 *Putre*] Non inquam sanabile, quod te totum corrupit et inficit, et quod populari cibo, radere et exasperare minime decet.—*Radere*] Offendere, fatigare vili cibo.—*Beta*] Synecdoche speciei pro genere, pro vilissimo cibo: Est enim *beta* herba nullius saporis et precii: unde beta, pro vilissimis, et nauei hominibus sumitur. *Idem*.

115 *Alges*] Quartus juvenilis animi morbus, Timiditas; id est, ob levissimum quodque et nullum periculum frigore concuteris, trepidas, inhorescis et alges.—*Alges*] Hoe dicit, quia superius se ægrotum negarat, et de membris suis dixerat: *Non frigent*.—*Excusit*] Concessit, commovit, erexit. Timor enim pilos erigit et stantes inhorescere facit. Virg. ‘*Obstupui, steteruntque comæ.*’—*Tumor albus*] Timor enim homines albos et pallidos facit, ob sanguinis abscessum.—*Aristas*] Metaph. a spicis: quod capilli aristarum more inhorescant, quod appellant horripilacionem. *Lubin*.

116 *Nunc, &c.*] Quintus animi morbus, iracundia, quæ ex adjunctis deseribitur: quo et ipso juvenem non recte valere convincit. Quia autem, *Nil calet hic*, et *non frigent*, dixit: hic eum falsi coarguit.—*Face*] Tantum igni subiecto.—*Fercescit*] Iræ nulla alia causa est, quam ebullitio sanguinis circa cor.—*Et ira*] Id est, Prae furore, et rabie; ex universo corpore crudelitas enicat. *Lubin*.

117 *Dicisque, &c.*] Concludit Mo-

nitor jam adolescentem insanum et aegrum esse et sapientiae medicina opus habere. Demonstrat illud ex factis: Quia ea dicat, et faciat, quae insanii hominis sint. Quod testimonio Orestis insanii confirmat. Id est, Ea dicis et facis quae ipsis etiam furiosis furiosa videantur. *Idem.*

118 *Non, &c.*] Animi aegroti, nec

rationis compotis.—*Juret*] Maximum enim insaniae argumentum, quod Orestes etiam et insanii juramento affirmant.—*Orestes*] Hic Agamemnonis et Clytemnestrae filius, matrem cum \mathcal{A} egystho adulterio occidit, patrem suum ultus, qui dolo a matre et \mathcal{A} egystho occisus erat. De hoc vide Eurip. in Oreste. *Idem.*

SATIRA IV.

1 *Rem populi, &c.*] Principium abruptum, per Apostrophen ad Alcibiadem, cum interrogatione et incertatione, per admirationem legendum. Quæso, o magni illius Perieli pupille Alcibiades, dic mihi hoc: Tune Rem populi, administras? Tune imperium Atheniensimm regendum capessis? Quæso, quonam fretus, qua fronte, talem et tantam rem in te suscipis?—*Barbatum*] Sensus est: O Alcibiades, quæ hoc loco dicuntur tibi, Socratem tuum magistrum dicere existima, quem dirus eientæ haustus e medio sustulit et peremis.—*Barbatum*] Primum Socratis adjunctum. Dixit autem barbatum: vel quod vere barbam, ut reliqui Philosophi, aluerit. *Lubin.* Vel, quod Romani cum maiores laudabant, soliti dicere, *casci barbati*. *Casanub.*—*Magistrum*] Seendum adjunctum. Fuit enim Alcibiadis paedagogus. *Lubin.*

2 *Sorbitio*] Tertium adjunctum mortis generis efficiente causa declaratum. Fuit autem Socrates Sophronisci et Phanaretæ obstetricis filius, Philosophorum, vel Apollinis oracula, sapientissimus.—*Dira*] Deorum ira immissa, illos enim contemserat.

—*Cicutæ*] Quæ herba noxio semine, et frigore extinguit. *Lubin.* Cientam enim probe tusam ac dilutam propinabant in calice, more medicamentorum: ilque $\pi\tau\epsilon\iota\pi\varphi\alpha\kappa\alpha\kappa\sigma\omega$ dicebatur. *Casanub.* Cicutæ enim publice servabatur Athenis ad puniendos sonentes. *Lubin.*

3 *Quo, &c.*] Prosopopœia Socratis mortui. Id est, Qua virtute, prudenter, et auctoritate, tantam imperii molem in te suscipis?—*Die hoc*] Περφράστει describit hic Alcibiadem, qui Atheniensium imperator summus, forma corporis incomparabilis, summis ingenii dotibus egregie ornatus, insuper adeo disertus, ut nemo ei dicens resistere posset. Rursus tanto vitiorum aginine deformatus, ut si virtutibus penses, merito addubites, laudene an vituperio dignior fuerit.—*Magui, &c.*] Fuit Perieles, patrus, vel avunculus Alcibiadis. *Magui* dicit. Novies enim hostes superavit, et inter alia Samios Ionum potentissimos deviebat, illorumque urbem deinceps. De quo vide Justinum. Potest autem legi *Pericli* et *Periclis*.—*Pupille*] Emphatice. Quia enim pupillus adhuc, administrandæ Rei-

pub. inhabilem notat. *Idem.*

4 *Scilicet*] Sequentes decem versus Ironice legendi. Aggreditur autem disputacionem, demonstratus, Alcibiadē (per quem Neronem intelligit) nulla sapientia præditum, et Reip. administrandæ inutilem esse. *Lubin.*—*Ingenium*] Hoc loco liberalium artum notitiam interpretor. *Casaub.*—*Rerum, &c.*] Multarum rerum usus et experientia.—*Velox*] Quasi solito citius, et celerius, quam aliis, illi contigerit, quia ante legitimum tempus imperium occuparit.—*Velox*] Præcox, ante aetatem, præmatura. *Lubin.*

5 *Ante, &c.*] Ante barbam. Nam, ut Ovid. ait vi. 'seris venit usus ab annis.'—*Dicenda, &c.*] Secundum argumentum; quod Alcibiades imperio inutilis sit, ex repugnantibus; quia, quod maxime prudentem principem deceat, quæ dicenda et quæ tacenda sint, ignoret. *Lubin.*

6 *Ergo, &c.*] Tertium argumentum. Ex partibus civilis prudentiae, quod illa aetate, nondum illa auctoritate sit, ut tumultuant et seditiosos, populo silentium possit indicere, ac proinde imperio inutilis.—*Commota*] Incitata, intumescente.—*Ferret*] Seditione et ira aetuat, sævit, agitatur. *Ira* enim bilis commotio, et ebullitio sanguinis est. *Idem.*

7 *Fert animus*] Desiderat, vel fiduciam habes eam tui, ut hoc te posse præstare spes. *Casaubon.*—*Calidae, &c.*] Fervido, et ira inflammato populo.—*Fecisse, &c.*] Rabiosum et tumultuantem populum authoritate tua sedare, et mitigare. *Lubin.*

8 *Majestate*] Gravitate, et vultus reverentia, qua tu nimis imberbis eximie præditus. *Lubin.* Oratorum hic mos erat, et aliorum qui populum alloquebantur, ut manu porrecta audentiam facerent. *Casaubon.*—*Quid, &c.*] Quartum argumentum, Quod eloquentiam in illa aetate adhuc desideret, ac proinde imperio inutilis.—

Quirites] Quod Neronem sub Alcibiadis persona notat, haec vox iudicio est. Quirites enim non Athenienses cives, sed soli Romani dicebantur. Est autem Prosopopeia Alcibiadis respondentis. *Lubin.*

9 *Hoc puto*] Priscianus lib. xv. legendum hie esse docet *puta*. Quasi dicat: O Romani Quirites, ego æquum censeo, ut ab ejusmodi tumultu desistatis, quia credo, quod hoc non rectum et honestum est: illud autem male fieri existimo, et istud rectius est. Videtur iuepta et puerilis oratio, cum dicat *puto*; cum orator non debeat putare. *Lubin.*

10 *Scis, &c.*] Revera scis justitiam in lance pensare, et ipsius lanceis dubia rectitudinem calles discernere, et curvam regulam momentare, ubi inter curva subit, donec in liquido stet sententia. Regulam dicit ipsum momentaneæ stylum: *rel potius, momentariae*. Vet. Sch.—*Scis, &c.*] Quintum argumentum: Quod juris et æquitatis cognitio in tanta aetate desideretur.—*Gemina, &c.*] Allegoria a libripende vel ponderibus, quæ lanceis expenduntur et trutinantur. Quod ille justum in illa recti justique norma ac regula coæquet, et examinet, ut pondera in libra æquantur, et examinantur. Per libram ipsam justitiae normam et regulam intellige.—*Suspendere*] Perpendere, et examinare.—*Lance*] Vascula illa in libra diuntur, in quorum uno pondus, altero res ponderanda imponitur. *Lubin.*

11 *Ancipitis*] Ambiguae, ut nescis in quam partem vergat. Dubia lancea rectitudinem et æquitatem nosti discernere.—*Verum*] Id est, Virtutes ipsis vitiis conjunetas et finitimas discernis.—*Rectum*] Nostri rectum ab intorto discernere.—*Discernis*] Distinguis, internoscis. *Lubin.* Hoc ideo, quia virtus in medio consistit duorum vitiorum. *Casaubon.*—*Inter, &c.*] Id est; Ubi rectum curvis se inscrit, et abscondit, quæ speciem

ejus obseurent, et pari vitio pravitateque deformant. *Lubin.*

12 *Subit, &c.*] Latet, et se abseondit.—*Nec, &c.*] Ironia amara. Id est, Si regula curva tibi in manum detur, quæ aliorum judicia fallit, et quod rectum est, curvum mentitur: tu solus illam coarguere potes: ostendit magni eum ingenii et prændentiae esse, qui vera et recta falsis et curvis admixta, possit discernere.—*Pede varo*] Intorto, curvo, pravo. *Vari* dicuntur, quorum pedes introrsum, vel crura obtorta sunt.—*Fallit, &c.*] Cum regula ob necessarias exceptiones sit varia. Exempli gratia: Depositum redde, juris regula est: sanus apud me ensem depositus: insanus repetit. Hic fallit regula. *Regula pede varo*, est regula quæ obliquari patitur et incurvatur. *Regula hinc* est norma seu γνώμων. *Casaub.* Turneb. lib. xxx. cap. 8.

13 *Et, &c.*] Sextum argumentum. Quod nesciat vere noxios condemnare, innocentes defendere.—*Vitio*] Id est, Vitiosis hominibus. Adjunctum pro subjecto.—*Nigrum, &c.*] Ju-dices literam Theta apponunt ad eorum nomina, quos suppicio afficiunt. Merito Θῆτα ἀπὸ τοῦ θανάτου, eo quod quasi habeat telum suum, ideoque triste intelligitur, vel mortis signum: unde quidam ait: 'O multum ante alias infelix littera Theta.' *Vet. Sch. Nigrum, &c.*] Id est, damnationis literam, mortiferum illud et infelix signum θ præponere. Quo θανατοῦ, id est, mori præcipiebant. & etiam infamia nota erat, et alieni præfixa laqueum mandabat; quia laqueum refert.—*Nigrum*] Ut alba et candida fausta, ita nigra infelicia et infornata credebantur.—*Prafigere*] Apponere in tabulis tuis suffragatorii, vel notam damnatoriam annotare. *Lubin.*

14 *Quin, &c.*] Hie Ironiae finis, qua sex argumentis Soerates Aleibiadem, vel potius Persius Neronem imperio

Romano administrando ineptum demonstrat. Sensus est: Quin tu igitur juvenum stolidissime, qui per ætatem nulla adhuc prudentia, auctoritate, eloquentia prædictus es, nec quid dicendum, quid tacendum, nec quæ pœnae, quæ præmia bonis vel malis debeantur, scis, adeoque extrinseus tantum comitus et decorus: cur Imperium Romanum affectare non desisisti?—*Summa, &c.*] Haec de forma corporis, et superficie corporis externa intelligenda sunt. Frustra autem imperator pulcher et formosus, nisi animo virtus adsit. *Lubin.*

15 *Ante diem*] Ante tempus et ætatem maturam.—*Blando, &c.*] Desine populi favorem captare, et Elleborum potius bibe, ut insanus ad sanitatem redeas. Insanus enim es, dum cupis, quæ non capis.—*Blando*] Qui tibi nunc blanditur.—*Caudum, &c.*] Metaph. a canibus, qui ad blandientes dominis, caudam movent et agitant. —*Jactare, &c.*] Quod Græci dicunt ὠ-παῖςεσθαι, et καλλωπίζεσθαι: cum si quid laude dignum facimus in oculis hominum, id facimus gloriae avidi, qua etiam cupide nimis fruimur. *Casaub.* Turneb. lib. ix. cap. 6.

16 *Anticyras, &c.*] Qui longe dignior es, ut mentis insaniam Elleboro purges, et insaniam illam regnandi libidinem ejicias.—*Anticyras*] Meton. subj. pro adj. *Insulam* enim Anticyram pro Elleboro ponit.—*Meracas*] Id est, Meras, puras, non aliis mixtas. *Meracas* dicit, ut insaniae vehementiam notet. *Lubin.*

17 *Quæ, &c.*] Quærit Persius ex Nerone, quidnam sumnum hominis bonum putet.—*Summa*] Bonorum finis, quo omnia referuntur. Et de summo bono Varro 280 sententias fuisse, id est, tot philosophorum sectas, tradit.—*Summa*] Hic pro re principali et præcipua ponitur.—*Uncta, &c.*] Responsio Neronis. Nempe voluptas sumnum mihi bonum videtur et vivere uncta patella, id est, lautis et

delicatis cibis, quæ patella continetur. *Lubin.*

18 *Curata, &c.*] Curata, scilicet a Chromatiariis. Nam Chromatiarii, dicuntur colorarii, vel qui toto die in arena sunt, vel in sole. Antiqui enim ungebant se, et in sole erant, ut oleum corporis umbiberet: ut Juvenalis: ‘*Nostra bibat vernum contracta cuncta Solem, Effugiatque togam.*’ *Vet. Sch.* — *Et, &c.*] Id est. Toto die in sole se apicari, et cunctam probe curare. Ex antiquo more dixit: quo ἡλιοκαλais gaudebant, et sole cunctem curabant, quod ἡλιησαν vel insolacionem vocabant, et inter remedia numerabant. *Lubin.*

19 *Exspecta, &c.*] Sensus est: Certe si volueris tam diu iram deponere et exspectare, et anum hanc præterennam audire, invenies eam interrogatam nihil aliud responsuram: et te non minus delirare, et insannum esse, quam anus decrepita. — *Hanc aliud*] Quam summum bonum in voluptate corporis esse situm. — *Hæc anus*] Δευτικῶς. Fingit enim eam transire. — *In nunc*] Postquam ostendit, non plus sapere illum, quam decrepitam vetulan: jam potestatem abeundi facit. *Idem.* Poteratne magis fastum retindere insolentis juvenis, quam cum illum assimilat aniculæ olitrici? *Casaub.*

20 *Dinomaches, &c.*] Poterat autem hæc in se dicta existimare Nero. Id, o statim reprehensionem ad Alcibiadem iratum jam convertit, ita respondentem: atqui seio tamen, me esse Dinomaches filium generosissimum. Sic Nero a Juliis, et Ænea, genus deducbat. — *Suffra*] Verbum Poëta. Tu vero haec tua nobilitate intumesce, buccas infla, et altos spiritus gere. — *Sum, &c.*] Subdit Alcibiades, Sum vultu elegans, formosus. Fuit enim formosissimus Alcibiades; ut superius dictum. — *Esto*] Verbum Poëta. Concessio est. Esto, hoc facile concedo, nobilitate generis, et puleritum

dine neminem tibi parem esse, dum tu sis interea homo nihili. *Lubin.*

21 *Dum ne*] Dum ipse mili concedas vicissim, bonis animi, quæ vera sunt et sola bona, non magis te esse instructum, quam qui vel omnium minime. *Casaubon.* — *Deterius, &c.*] Te sapientia æquet. — *Pannucia*] Pannosa, pannis et annis obsita. Vel, ut Casaubonus vult, que panem et olera in foro vendit. — *Baneis*] Pro quavis anu vilissima. Turnebus lib. xv. cap. 3.

22 *Cantaverit, &c.*] Poëtice dictum: pro Dicere atque ingerere servulo opprobria, et ea quæ solent cantari cum ocimo seruntur, hoc est, maledicta. Plin. lib. xix. cap. 7. ‘*Nihil ocimo fœnundius: cum maledictis et probris serendum præcipiunt, ut lætias proveniat.*’ *Casaub.* Lubinus referendum credit ad mulierem olerum venditricem, quæ olera, ocyma et alias herbas odoratas et hortenses alta et clara voce ementibus quasi occinit, et cum clamore ad olos emendum servos invitat. — *Bene, &c.*] Elata voce, tanquam canens suas merces commendarit, et vendiderit. — *Ocyma*] Herbam vel olos intelligit, quod recentioribus Græcis βασιλικὴ dicitur, quæ ita a celeritate nascendi dicta. — *Discincto*] Intemperanti, dissoluto, libidinoso, nequam. — *Verna*] Servo; per Synecdochen speciei pro genere. *Lubin.*

23 *Ut nemo*] Est hoc loco digressio quadam ab instituta insolentis juvenis increpatione; cuius digressionis scopus peti debet ab ultimis verbis illis, *sic norimus.* *Casaub.* — *Ut, &c.*] Est autem particula *ut* hoc loco admirantis, idem valens, quod *quomodo*, vel *quantopere*. Quasi dicat: Quoniam hujus seculi fato fieri dicam, quod nemo scipsum potius, quam aliud nosse desiderat? — *Tentat*] Cupit, vult, studet, desiderat. — *In se, &c.*] Scipsum cognoscere, se et suam vitam intueri, et introspicere: γνῶθι σεαυτὸν.

—*In se*] In pectus, et cordis intima.
Lubin.

24 *Sed, &c.*] Alludit autem Socrates ad Æsopi fabulam, qui uolumquemque dnos sacerdos virtus plenos secum gerere, in anteriori aliena, in posteriori nostra virtus reponi. Unde fit ut nostra ipsi non videamus, aliena vero semper ob oculos habeamus.—*Præcedenti*] Præcedentium, quia virtus cernuntur a sequentibus. *Lubin.*

25 *Quæsieris*] Instituitur Dialogus; id est, Si tu aliquem Romanum verbis compelles, et ex ipso quæras: Heus tu: nostine prædia Vectidii?—*Veetidii*] Sic enim legendum, non *Veetidii*. Fuit autem Vectidius Sabinus agrorum ditissimus, sed extreme avarus. *Idem.*

26 *Dives*] Id est, Qui dives et locuples, et tantum agri possidet, quantum milvus non circumvolare possit.—*Arat*] Tantum agrorum scilicet possidet.—*Curibus*] In, vel circa Sabinorum oppidum, *Cures* dictum, non procul a Roma.—*Quantum, &c.*] Secundum proverbium: ‘Quantum milvi volant.’ *Vet. Sch.*—*Quantum, &c.*] Proverbialis hyperbole, de homine supra modum locuplete.—*Oberret*] Voloando circumneat. Turneb. lib. xv. cap. 3.

27 *Hunc, &c.*] Id est, De hocine Vectidio quævis? qui natus est Dñs adversis, vel vivit infelicissime, quamvis ditissimus. Avari enim homines sunt omnibus exosi.—*Hunc*] *Hunc* dico scilicet, et de hujus prædiis quæro.—*Genioque, &c.*] Adverso et infelici, Quia avarus ne sibi quidem est amicus: sed genium suum misere defraudans, vitam pro pena habet. *Casaub.*

28 *Quandoque*] Quandounque, vel quotiescumque. Ad compitalia referendum, ut compitaliorum periphrasis sit: ubi rusticæ, finita agricultura, ad compita aratris suspensis, magna animi relaxatione, Laribus, quæ in compitis celebrantur, sacrificabant, et

genialiter vivebant. *Casaub.* censem, Persium hic tangere ritum aliquem compitaliorum, cuius ignorantia, obseura nobis esse ipsius verba.—*Jugum*] Lignum instrumentum quo junguntur et coarentur boves. Solebant autem juga et aratra fracta, quasi elaborati et emeriti operis, Dñs Laribus dedicare, et ad compita adfigere.—*Perusa, &c.*] Compita sunt loca in quadriuvis, quasi turres, ubi sacrificia, finita agricultura, iustici celebabant. Merito *perlusa*; quia per omnes quatuor partes pateant; vel vetusta; vel compita non solum sunt in urbe loca, sed etiam viæ publicæ ac diversionia aliquorum confinium, ubi aedificie consecrantur patentes. In his juga fracta ab agricolis ponuntur, emeriti et elaborati operis indicium. *Vet. Sch.*—*Perusa*] Protrita, concreata, vel per omnes quatuor partes patentia, et in multis vias secta. Ut in Quinta, *ramosa compita*, πολύρρυμοι τριθόδοι.—*Compita*] Ita dicta, teste Varr., ubi multæ viæ vel plura itinera competunt.—*Figit*] Suspedit. *Lubin.*

29 *Seriola*] Vasis fictilis, vel dolii, diminutivum, a *seria*, quod est terruum vinarium. Terentius: ‘Serias omnes relevi.’ Diminutivo utitur ad vasis parvitatem, et Vectidii sordes exprimendas.—*Veteris*] Et hoc Emphatice; quod non solum parvum vini cadunt, sed ne veterem quidem, et in multis annos ob avaritiam servatum relinere andeat. *Linum* vocat picem: haec enim linebant dolia et serias. Picationis modum describunt *Columnella* lib. xii. et alii. Inde *serias relinere*, quod noster: *deradere linum*. *Casaub.*

30 *Ingemit*] Ob avaritiam, tanquam rem magni sumitus faciat, tristi voce illud solemne promuntat.—*Hoc, &c.*] Prosopopœia Vectidii avari, sibi quisque servis, ob appositam pultem et cape gratulantis, ut intelligatur quotidiana ejusdem victus tenuitas, et

sordes. Vide Brisson. *Hoc bene sit.* —*Tunicatum*] Cæpe quod multa involuera, tanquam tunicas habeat. —*Mordens*] Avide comedens, tanquam lauitias. *Lubin.*

31 *Farrata*, &c.] Pro pulte e crasso farre in olla coeta. Metonym. subiecti pro adjuncto. Alii *farratam* legunt. *Pueris*, &c.] Hoc est, Lætantibus, et pro magnis lauitiis habentibus, quod pultis offa satiarentur, die saltem festo: atqui paupertatis extrema erat meta, pultis offa loco panis vesci. Quid igitur istis diebus profestis? *Casaub.*

32 *Panuosam*, &c.] Egregia extreme avari descriptio; id est, Mucidam et spissitudine quasi cohaerentem faecem. Vel, quod faeces ejusmodi albis floecis tanquam panno obducantur. —*Morientis*, &c.] Id est, Jam deficientis et ipsa vetustate corrupti. —*Sorbet*] Avide, quasi Deorum potum et nectar. Turnebus lib. xxix. cap. 23.

33 *At si*, &c.] At quoniam Vectidii avaritiam tam graphicè depinxisti, non ægre feras, si alius eadem acri- monia in vita tua inquirat. —*Uncus*] Precioso unguento et oleo perfusus. —*Cesses*] Ignavus ocium agis, et ferrarias. —*Et*, &c.] Antiqui enim, ut superius dictum, ungebant se, et postea in sole vel ad ignem stabant, ut oleum corpus imbibaret. *Figere ergo in cute*, pro exhibere cutim ad Solem, eum diuturniore mora. —*In cute*] Ut illam jueundam, et nitidam, mulierularum more reddas. Turneb. lib. xii. cap. 4. et lib. xv. cap. 21. *Casaub.*

34 *Est prope*] Id est, Alius tibi proxime adstat, quonvis tibi ignotus, et de quo minime cogitaveris. Hic rursus ostendit homines ad aliena vita cognoscenda valde promptos esse. —*Te cubito*, &c.] Qui te latenter acerbissime incerepet. —*Acre*] Pro acriter. *Lubin.*

35 *Despuat*] Exspundo morum tuorum turpitudinem exsecretur, et

detestetur. —*Penemque*] Est descrip-
tio hominis Cinædi. Id est, Qui
mores tuos et te despiciunt: te, inquam,
hominem Cinædum, et Pathicum ex-
secreabilem, qui (ut amatoribus tuis
glaber, laevis et imberbis pusio vi-
dearis) penem, et virile tuum mem-
brum depiles, et reliqua lumbi et na-
tum areana et pudendas partes trun-
ces, et pilos inde radicitus extirpes:
et te universo populo Romano hor-
rendo et nefario conebitu, contra
naturam prostinas. *Lubin.*

36 *Runcantem*] Pilos inde stirpitus
evellentem. *Runcare* enim significat
proprie herbas inutiles, et frutices
noxios evellere ex agro. —*Marcentes*] Horrendo illo concubitu putridas et
contabescentes. Anum intelligit illa
nefaria Venere attritum. —*Pandere*] Abutendas exhibere multitudini. —*Vuleas*] Podicem et anum, tanquam
vulvas, et membra muliebria. *Idem.*

37 *Tu cum*] Reprehendit ipsum ul-
teriorius, demonstrans eum hominem
esse turpissimum, argumento a re-
pugnantibus. Quasi dicat: Cum na-
tura virum te fecit, quare te ipsum
effeminasti? —*Muxillis*] In mento et
genis tuis. —*Balanatum*] Id est, Bar-
bam tanquam *gausape*. Casaubonus,
capitis eomam per *gausape* intelligit.
Gausape enim vestis militaris, et stra-
guli villosi genus est, quo in castris
utebantur. —*Balanatum*] Oleo, ex ba-
lano facto, vel olco balanino inunc-
tum. *Idem.*

38 *Inguinibus*] Inguina propriæ
pro pudendis virorum et foemicarum
ponuntur: hic autem significant con-
cavas illas partes utriusque pubi vici-
nas, cum ipsa pube, in quarum medio
membrum virile, vel muliebre eminet.
—*Curculio*] Pro virili membro. Sie
autem dicitur caruncula illa vel co-
lunella, quæ in fine palati inter ton-
sillas dependet. Persius respicit ad
enrenitionem venum frumentis ini-
micum, qui se contrahens et exten-
dens, membra virilis formam repræ-

sentat.—*Detonsus*] Ut amatoribus tuis
mollis appareas.—*Extat*] Proëminet.
Lubin.

39 *Quinque*, &c.] Sed frustra ope-
ram impendis. Quamvis enim vel
quinque robusti palaestritæ et athle-
tæ, pulvis tuæ plantaria purgent, et
ibi pilos et setas, tanquam inutiles
herbas, evellant et runcent, et nates
tuas assiduis balneis pene elixas et
coctas, adunca et incurva forcipe
labefactent, et assiduo dolore affei-
ant, et pilis spolient: non tamen illa
pilorum plantaria et pili, tanquam fi-
lix in agro, multo arato mansucent,
nunquam penitus extirpabuntur, et
eradicabuntur. *Idem.*

41 *Filix*] Herba agris maxime ini-
mica.—*Aratro*] Nulla forcipe tan-
quam aratro penitus evellitur.—*Man-
suescit*] Suam feram naturam depo-
nit, mitescit et domatur. *Idem.*

42 *Cædimus*] Quasi dicat: Omnes
in aliorum vitam et mores inquirimus,
et in nostram rursus aliis inquirendi
ansam præbemus: et ita hostes cæ-
dimus, et invicem ab illis vulneramur,
et sagittis crura præbemus.—*Inque-
ricem*] Et invicem rursus.—*Præbe-
mus*, &c.] Id est, Nostra membra et
crura, nostram vitam et mores alio-
rum sagittis, calumniis et maledictis
ferienda et proscindenda præbemus
et expenimus. *Idem.*

43 *Viritur*, &c.] Hoc modo, vel
ratione.—*Sic*, &c.] Sic didicimus vi-
vere, ut alter alterius vitam et mores
carpat, ille rursus idem ab altero ex-
periatur.—*Ilia*] Partes sunt imi ven-
tris inter coxam et pubem positæ.
Hoc loco intiuos illos et abditos cor-
dis animi recessus et penetralia intel-
liguntur. *Lubin.*

44 *Cæcum*, &c.] De gladiatoribus
tractum, qui, accepto vulnere, inau-
rato balteo tegunt. *Vet. Sch.*—*Cæ-
cum*, &c.] Hac igitur ratione inter-
iorem tuam vitam cognovimus, et
flagitia tua, quæ jam in publicum
erumpere incipiunt, quamvis diu a te

dissimulata, habemus nota. *Vulnus
cæcum subter ilia*, appellat libidinem
et flagitia clam solita a Neroni com-
mitti. *Casaub.*—*Sed lata*, &c.] Id est,
Militare cingulum ex corio bubulo,
bullis aureis late inductum, et exor-
natum. Duarum rerum hie symbolum
est, potentiae et divitiarum; quæ duo
sunt vitorum magna tegumenta. *Ca-
saubon.*

45 *Protegit*] Tegit, abscondit, ee-
lat.—*Ut*, &c.] Concessio. Ut tibi li-
bitum et complacitum est.—*Da*, &c.] Non
aliis solum, quod facillimum, cum
te non norint, sed tibi ipsi etiam.—*De-
cipe*, &c.] Esto, si ita vis: tu qui
animo periculosisse ægrotas, pro
sano te jaeta et vendita. Id est,
Nunc et temperantæ et modestæ
laudem affecta.—*Decipe*, &c.] Trans-
latum ab iis qui nervorum infirmitate
laborantes et morbis articularibus,
&c. sanos tamen se fingunt, quo li-
berius et Baccho et Veneri serviant.
Casaub.

46 *Si pates*] Quasi diceret, Atqui
non poteris; et dnm aliis te verba
dare putabis, dabis tibi: tandemque
hujus stultitiae tuæ poenas meritas
dignas huc: quod etiam evenit. *Ca-
saub.*—*Vicinia*] Pro, *Omnibus* viciniis,
id est, universus populus et cives.
Dum adhuc latebant flagitia Neronis,
omnes illum laudabant. *Lubin.*

47 *Non*, &c.] Famæ scilicet homi-
num de me. Omnes enim famam,
pauci conscientiam curant.—*Viso*, &c.]
Respondet jam Persius, et refutat
hanc objectionem, vel hanc hominum
famam, et testimonium. Et docet
conscientiae suæ, quam alienæ famæ
potius credendum esse.—*Si palles*]
Numi desiderio. Si homo sordidus
sis et avarus. *Lubin.*

48 *Si facis*] Id est, *Si Cinædus*, et
Draenus es turpissimus et libidino-
sissimus, et libidini tuæ morem geris.
Lubin. Si nullum est tam fœdum,
tam obsecnum genus libidinis, quo te
quotidie non inquines. *Amarum* dixit

propter amantium amara, quia vere πικρὸς ἔρως ajunt Poëtæ: vel, propter tristes easus, qui luxuriosis saepe contingunt. *Casaub.* Turneb. lib. xv. cap. 3.

49 *Puteal*] Fœneratores ad puteal Scribonis Licii, quod est in portio*ne* Julia ad Fabianum arcum, consistere solebant. *Vet. Sch.*—*Si, &c.*] Non audiendus vir magnus qui *Puteal*, pro Tribunal et δικαιοτηρίῳ accipit. Immo de fœneratore exponendus. Ad Puteal Libonis consistebant Toeul-
liones Romani, et qui argentum bonis nominibus et idoneo sponsu locare quærebant. De more autem fit, ut qui frequentes ad locum aliquem convenient, ibique diu desident, per otium saepe dum aliud agunt et loquuntur, vel stylo parietem conscribillet, vel unguibus deradant, vel aliquid nugarum faciant. Hinc lepide dictum et ἐμφατικῶς, de fœneratore, qui totum diem ad Puteal constiterat, exspectans qui pecuniam accipere vellet, multa vibice eum Puteal flagellare. *Salmasius.* Plin. Exere. Turnebus lib. xiiii. cap. 5.—*Cautus*] Aeu-
tus, et callidus, cui debitor non facile imponat.—*Puteal*] Pro debitoribus qui ad fœneratores ad Puteal conveniebant; quod locus erat Romæ, ut ait Varro, in porta Basiliea, juncta curiae Hostiliæ, non procul ab areo Fabiano.—*Multa, &c.*] In debitorum obœratorum bonis et fortunis ejusmodi cicatrices et vulnerum vestigia relinquis, quæ non facile postea inte-

gritati queant restituui. Est enim proprie *vibex*, cicatrix et vestigium, quod relinquunt sentica. *Lubin.*

50 *Nequicquam*] Si tibi ipse vitiorum et flagitiorum conscientes, frustra assentatorum vocibus aures accommodaveris, ut illis potius quam tibi de te credas.—*Populo*] Falsas tuas laudes prædicanti.—*Bibulas*] Hoe est, avidas laudationis, quia οὐδιστον ἀκρόματα ἔπαινος. *Casaub.*—*Donaveris*] Exhibheris, porrexeris. *Lubin.*

51 *Respue*] Clandit jam Satyram Epiphonemate proverbiali. Id est, Quicquid fama hominum et populus de te loquitur et sentit, et quicquid tu non es, nec in te non habes, nec agnoseis, illud respue, et repudia, nec pro tuo agnosee. Alii legunt *respice*, sed minus bene.—*Tollat, &c.*] Laudes immeritas vocat *munera* assen-
tatorum: ipsum nominat *Cerdonem*: quia parasitum agere, et per assentationem laudare, proprium est abjecti hominis et nullius rei. *Cerdo*] Proprie artifex sordidus, qui om-
nibus rationibus lucrum querit, ἀπὸ τοῦ κέρδους. *Lubin.*

52 *Tecum, &c.*] Egregia et Persio digna sententia, ΓΝΩΘΙ ΣΕΑΤΤΟΝ. Sic Sat. i. ‘ Nec te quæsiveris extra.’ Nosee quam sis praesidiis necessariis ad vitam bene agendam, et ad ministrandam Rempub. destitutus. *Casaub.*—*Curla*] Metaphora ab angusta re familiari, ad inopiam virtutum, et quanta veræ laudis tibi sit penuria. *Lubin.*

SATIRA V.

1 *Vatibus*] Hujus Satyræ duæ sunt partes: Prior Encomiastica; qua Cornuti præceptoris Persii Encomia continentur; altera Satyrica, qua captata ex elogio Cornuti occasione, de vera servitute et libertate ex sententia Stoicorum egregie disputat, et demonstrat omnes stultos servos esse, omnes sapientes liberos.—*Hic mos est*] Ut Poëtae res grandes scripturi, centum ora, linguas et voces sibi dari postulent, sic ergo mihi, ut præceptoris mei elogia digne describam, et amorem meum declararem. *Lubin*.—*Centum voces*] Scio solere Poëtas, etiam in rebus nihili, aut certe non adeo magnis, de infantia sua queri, quasi magnitudine subjecti obruantur, et centum linguas, centum voces sibi optare: ego vero de te scripturus, Cornute, opto quidem mihi centum linguas, &c. *Casaub.*

2 *In*, &c.] Grandia et sublimia condenda, quibus sublimis materia digne exprimatur. *Lubin*.

3 *Fabula*] Id est, Tragœdia. Sive carmen Tragicum sive Heroicum condituri sint, centum ora, linguas et voces sibi expostulant.—*Ponatur*] Scribatur.—*Hiunda*] Magno spiritu et grandi hiatu pronuncianda. Quia Tragœdia constat altiloquo stylo.—*Mæsto*] Ad naturam Tragœdiæ respicit, ejus cum luctuosus sit exitus, Tragedus quoque mœstus ac tristis inducitur. *Lubin*.

4 *Vulnera*] Quæ aut ipse accepit, aut aliis intulit. Vel, cruenta bella cum Parthis, qui etiam letifera tela ab ingnino educunt, et fogientes in hostem retorquent. Vel *Vulnera*, pro Bello, in quo vulnera fliguntur.—

Parthi] Ferocissimi in Oriente populi a Scythis oriundi, ab Augusto demum devicti. In quo bello describendo multi procul dubio intenti fuere.—*Ducentis*] Id est, Extrahentis ab ingnino pereusso.—*Ferrum*] Pro sagittis ferreis.

5 *Quorsum*, &c.] Miratur enim Cornutus, cum humilem tantum Satyram Persius conseribat, quod tanquam Epica et Tragica tractaturus, tot ora et linguas sibi exoptet.—*Quorsum* *hec*] Subaudi: Dicis.—*Quantas*, &c.] Id est, Tumores, globos, ampullas. Dicitur in vituperationem operis, quod nimium turgescat, et tumeat. Quidquid enim intumescit, *offa* dicitur. *Lubin*.—*Offa*, &c.] Est carmen non deductum, et crasso filo compositum, ampullatum, turgidum atque inclaboratum. *Casaub.*

6 *Ingeris*] Infers, paras, aggregas.—*Ut*, &c.] Ut aquum, et necessarium sit te centum linguis, oribus, vocibus niti, et adjuvari. *Lubin*. Quidam gurgite. *Niti*, pro Habere, fulsum esse. *Casaub.*

7 *Grande*, &c.] Quicunque grande, tumidum, et inflatum poëma Tragicum, ut Proenes et Thyestæ cœnam, aut Epienni locuturi aut scripturi sunt Poëtae; illi demum in monte Helicone, Musis sacro, vanos spiritus, nebulas, fumos, nugas, et inania Poëtarum figura funis et nebulis similia legunto, et capfanto. *Turneb.*

xx. 1. *Lubin*.

8 *Si*, &c.] Sensus est: si cui Tragœdia Proenes aut Thyestæ describenda sit quam Glycon Tragœdus in theatro agat.—*Proenes*.] Nota fabula ex 6. Metam. Illa ut vim Philomelæ

sorori a Tereo marito turpiter illatam vindicaret, filium suum Itym coctum patri in cibum apposuit.—*Thyestæ* Vide Senecæ Tragœdiæ.—*Olla*] Cibus in olla coctus, et appositus. *Lub.*

9 *Ferrebit*] Intumescet, et ebulliet. Vel maxima animi concitacione describenda est.—*Cœnanda, &c.*] Glycon Tragedus populo mire placuit: et ideo a Nerone manumissus est, datis Virgilio Tragœdo domino ejus, pro parte dimidia, quam possidebat, sestertiiorum tercentis millibus. Hie fuit statura longæ, fusti corporis, labio inferiori demissus: antequam subornaretur deformis: nescius jocari, propter quod eum insulsum Persius dixit. *Vet. Sch.*—*Sæpe, &c.*] Qualis fervens, et ebulliens olla insulso et fatuo illi Tragœdo Glyconi sæpe cœnanda, agenda et repræsentanda est. *Lubin.* *Cœnare* hic est agere fabulam cupiditate cœnæ sive mercedis, unde se ipse alat.

10 *Tu, &c.*] Id est, Tu materias mediocres conscribis, nec cum scribis, inflas te ut follein. *Lubin.* Id est, Tu non et ambitione tumidus, sicut folles concepto vento tument, ab illa impelleris ad scribendum. *Casaub.* Porro *anhelanti*, ad *folle* referendum, quod illa cœbris singultibus ventum spiret.—*Coquitur*] Allegoria a ferriæ fabri officina, in qua ferri massa agitatione follum ignescit, et emollitur; id est, Non scribis Tragœdiæ, ejus pronunciatio multum spiritus requirit. *Lubin.*

11 *Ventos, &c.*] Ventosum, inflatum et turgidum carmen, tumido ore prouueias. — *Nec, &c.*] Graphice illos depingit, qui Poëmata grandia molliuntur: interim enim dum cogitant, non cogitantes et imprudentes rancum sonum et strepitum *inepta* voce edunt, quod hoc loco *incepte cornicuri* vocat.—*Clauso, &c.*] Rauco, confuso et absono sono.—*Raucus*] Voce enim submissiore et depressa utuntur. *Lubin.*

12 *Grave*] Sublime, tumidum, ut Tragicorum meditata. — *Cornicaris*] Garris, et cornicem more obstrepis, et obmurmuras. Vel *cornicari* est solum ambulare more cornicis. *Virgil.* ‘Et sola in sicca secum spatiatur arena.’ *Casaub.*—*Inepta*] Adverbialiter, non vocandi casu. *Lubin.*

13 *Nec sclopo*] Nec inter recitandum inflatas, et tumidas buccas rumpere studes, et intendis. Est autem *scloppus* sonitus ex buccarum inflatione erumpens: *Casaubonus* legit *stloppo* vel *stlopo*.—*Intendis*] Proponis. Id est, Non talia scribis, quæ ventosis et inanibus verbis inflata sunt.

14 *Verba, &c.*] *Toga* est purum pallium, forma rotunda et fusiore, atque inundante sinu: desub dextro veniens; super bumerum sinistrum ponitur; ejus similitudinem in experimentis simulacrorum, vel picturarum aspicimus, easque statuas *togatas* vocamus. *Toga* vero Romani in pace utebantur, in bello paludamentis. Mensura *togæ* justæ senas ulnas habebat. *Vet. Sch.*—*Verba, &c.*] Sed tu, o Persi, vegrandia illa et tumida vanorum Poëtarum adspersar is et aversaris, et *verba togæ*, quibus in communi, populari, et quotidiano utimur, sequeris et imitaris. Vel, Quibus utuntur oratores in foro.—*Verba, &c.*] Paci convenientia, non bellorum formidabiles eventus.—*Callidus*] Acutus, ingeniosus.—*Junctura, &c.*] Allegoria a marmorariis, qualis fuit *Sat.* 1. ‘Et per læve severos effundat junctura unguis.’ *Lubin.*

15 *Ore, &c.*] Verba *togæ* scilicet, quæ aeri junctura sequeris, et modico ore teris, id est, non plenis et nimis inflatis buccis, sed ore modesto, et non nimis turgido sermone.—*Teris*] Expolis.—*Ore teres, &c.*] *Teres* scribimus cùm membranis *Jac.* *Bongarsii.* *Teres* enim *oratio*, *Horatio* est, ‘ore rotundo loqui.’ Sin vero *teris*, legas: erit *ore terere verba*, idem

ac loqui, verba usurpare sive scribendo, sive loquendo. *Casaub.*—*Pal-lentes*] Sensus est: Tu, Persi, didicisti Satyram scribere, et doctus es, virtutem et sapientiam, ejusque majestatem commendare, et mores hominum pravos et ob malam conscientiam pallentes et trepidantes radere, mordere, et insectari. Sic Horatius: 'Nil concire sibi, nulla pallescere culpa.' — *Radere*] Perstrigere, notare. *Lubin.*

16 *Doctus*] Ingeniosus: et potest esse Particip. pro διδαχθέis.—*Et in- genuo*] Aliorum culpam et crimina, non petulanter et rustice, sed ingenuo, liberali et urbano joceo et salibus desigere et notare, quasi ridens ludensque vitia carpere.—*Desigere*] Notare, vel potius ferire, et transformare. Salibus et acrioribus jocis, cœnolaphis petere. *Casaub.*

17 *Hinc*, &c.] Hinc ex corruptis et depravatis hominum moribus, tuæ Satyrae convenientia depreme: et illas tragicas materias, eœnam et mensas Thyestas et Proenes, cum capite et pedibus, aliis grandibus ot tumidis Poëtis relinque.—*Relinque*, &c.] Ne sume tibi Tragediam, quæ describit mensam, in qua caput et pedes, et reliqua membra filiorum, patri Thyestæ in eibum apposita fne- re.—*Mycenis*] In civitate Laconia, ubi Atreus Thyestæ fratri, filium epulandum patri apposuit. Alii le- gunt *Mycenas*, quod esset pro *Myce- nias*. *Lubin.*

18 *Plebeiaque*] Quicquid ad vitam communem et populum emendandum spectat. Omitte ergo argumenta trage- ca et omnem orationis vanum tu- morem. *Casaub.*

19 *Non*, &c.] Respondet Persius jam ad Cornuti sui præceptoris ob- jectionem. Non hoc ago, ut eentum ora et lingas nactus, grandia, et sublimia deliramenta Poëtarum describam.—*Bullatis*] In modum bul- lae inflatis, et turgidis, sed inanibus.

Delph. et *Var. Clas.*

Pers.

Lubin. In MSS. quibusdam legitur *pullatis*: pullatæ nugæ, quæ *pullatis* et vilis populi judicio sint probanda. Nec male vetus interpres, quisquis ille fuit, de tragicis argumentis in- terpretatur; semper enim in tragœ- diis reges pullati, hoc est, mœsti, et aliquo ingenti casu tristes inducun- tur. *Casaub.*

20 *Pagina*, &c.] Carmen. *Dare*, &c.] Quæ pagina fumum et res leves et vanas extollat. *Turneb. xx. 1.*

21 *Secreti*, &c.] Hæc non omnibus, sed tibi dico. Ne scilicet quis existi- met me aliquid auribus tuis daturum, et te coram aliis laudatorum, quod adulationis speciem haberet.—*Tibi*, &c.] Sensus est: Intima pectoris mei penetralia tibi, o Cornute, idque Musa exhortante et instigante, nunc ex- entienda et exploranda exhibeo, me- que tibi totum pando et aperio.—*Camœnæ*] Musæ, quasi castæ mentis præsides. *Lubin.*

22 *Executienda*] Examinanda, inspi- cienda. *Præcordia* pro animo.—*Quan- tuque*, &c.] Sententia a Pythagora traeta, dimidiam animæ suæ partem dicit Cornutum, ut Horatius Virgilium: 'Et serves animæ dimidium meæ.' *Vct. Sch.* — *Quantaque*, &c.] Quantum ego tuus sim, ut demon- strem, huc mihi tot ora, tot voces et linguis exopto.

23 *Cornute*] Fuit Philosophus Stoicus, Persii præceptor, quarto post Persii mortem anno a Nerone in exiliu pulsus. *Lubin.*

24 *Ostendisse*, &c.] Quam vere amice erga te adfectus sim.—*Pulsa*, &c.] Quasi dicat: Si minus hæc credis, tantum fac modo periculum, et ex- plora, qui satis doctus es, fictum ami- cum a vero discernere.—*Pulsa*] Alle- goria ab illis, qui tinnitu et pulsu, fictiliu integratatem explorant.—*Dignoscere*, &c.] Satis doctus, et pe- ritus dignoscere, et discernere. *Idem.*

25 *Solidum*, &c.] Quod integrum et siuerum sonet. Fictiliu enim so-

R

nus si rimosa sint, surdus et rancus: sin sincera, acutus.—*Et, &c.*] Altera allegoria ab expolitionibus parietum, quibus opus tectorium ad ornamentum illimitur.—*Tectoria*] Tegmenta, et fucati colores. *Idem.*

26 *Hic, &c.*] Finis et consilium voti hic exprimitur. Ut nimurum, quanto amore intimo præceptorem suum prosequatur, pura et non fucata oratione, eloqui et proferre posuit.—*Hic*] Ob hoc, vel ob hanc causam. *Lubin.* Alii legunt, *his*; Ad ista, ad declarandum meum in te animum et judicium de te. *Casaub.*

27 *Sinuoso, &c.*] Hoc est, In omnibus etiam intimis animi recessibus. *Casaub.*—*Fixi*] Firmiter, et nunquam inde exstirpandum inserui. *Lubin.*

28 *Voce, &c.*] Candida, sincera. Respicit ad illud superius, ‘pietæ tectoria lingue.’ *Lubin.*—*Trahim*, In publicum proferam et palam faciam. *Trahere* pro dicere. *Casaub.*—*Totunque, &c.*] Id est, Universum hoc quantum quantum est.—*Resigunt*] Aperiant, ex operto in apertum proferrant. *Lubin.*

29 *Quod*] In arcanis cordis mei penetralibus, et jecoris fibris, latet, et absconditum est: quamvis id nulla orationis vis possit exprimere. Quocirca *nou cuarrabile* dicit, magnitudinem amoris exprimens. *Idem.*

30 *Ut, &c.*] Hactenus quasi præfatio et prælusio, qua amorem suum erga Corinutum præceptorem declaravit. Jam hujus amoris causas explicat, et beneficia Corinuti in se collata enumerat. Describit autem primo tempus, quo se præceptor Corinuto instituendum tradidit.—*Parido*] Ob ætatem, metum, et magistrum. Nam ad annum ætatis 14. usque sub disciplina præceptoris erant. *Lubin.*—*Custos, &c.*] Quando primum posui *purpuram*, id est, togam prætextam, quæ puero mihi, pro custode fuit. Ea enim vestis sacra habebatur, dicebaturque ἡ ἱερὰ ἔσθις. Quare qui

purpura utebantur, eo ipso nomine venerabiles et sancti habebantur: ut si quis contumelie causa purpura insignitos attricasset, non hominum tantum, sed et Deorum jura violasse intelligeretur. *Casaub.* *Prætexta* autem erat genus vestimenti oblongum, et talare, quod nobiliores pueri cum bñla gerebant, ad annum ætatis 16. —*Cessit*] Abiit, deposita est, locum dans virili togæ. Vide *Macrob. Sat. I. 6.*

31 *Bullaque*] Erat bulla aurea insigne puerorum prætextatorum, cordis figuram referens, inque pectore dependens. Cum autem prætextam deponebant anno 16. ætatis, hanc bullam Diis domesticis consecratam solebant adfigere, ut virgines nupturæ pupas suas Veneri.—*Succinctis, &c.*] Quia Gabino habitu, cinctuque Dii Penates formabantur, obvoluti toga super humerum sinistrum, dextro nudo. *Vet. Sch.*—*Succinctis*] Canina pelle velatis et succinctis, supra humerum sinistrum, dextro humero nudo. *Lubin.*

32 *Cum, &c.*] Cum assentatores et similes, juvemum latera cingere solebant, nudata a paedagogis, qui erant comites ingratii.—*Totaque, &c.*] Cum toga libera et virilis assumpta, dat potestatem, amori, si ita luteat, indulgendi: et toto illo infami *Suburræ* vico, querendi *Lesbiam* aliquam vel *Laidem*. *Casaub.* *Turn. xx. 1.*—*Suburræ*] Vicus Romæ in antiqua urbe nobilissimus, ubi meretricum diversiorum erant, quæ hic *Suburræ* dicuntur. *Lubin.*

33 *Candidus umbo*] Συνεκδοχικῶς pro toga. Alioquin et in prætexta candidus umbo est. *Vet. Sch.*—*Candidus umbo*] Toga virilis alba erat sine purpura. *Umbo togæ*, est centrum pliearum in toga: sic enim laetiorum toga componebatur, ut corrugata in multa πτύγματα, clypei speciem præberet: eni centrum propriæ appellatur *umbo*.—*Sparsisse, &c.*] Omnia

impune perlustrare et pervagari. *Casaub.* Turneb. xx. 1.

34 *Cumque, &c.*] Respicit ad fabulam Herculis Prodici. Vide Cicer. 1. offic. et Xenoph. 2.—*Ambiguum*] Ubi nimirum ambigitur, quæ via insistenda sit.—*Ambiguum*] Quod animos distrahit et ambiguos reddit.—*Et vita*] Quasi viae nescius error. Descriptio juvenilis ætatis, in qua maxima consilii imbecillitas. *Lubin.* Error seni ignoratio eorum, quæ sunt necessaria ad vitam bene instituendam. *Casaub.*

35 *Dedicit*] Illa enim ætate certum vitæ genns eligendum.—*Trepidas*] Alternantes, modo hoc, modo illud capessentes, dubias, incertas.—*Ramosa, &c.*] In bivium duorum rammorum, virtutis et vitiæ, in litera Y Pythagoræ expressorum. *Ramosa* respicit ad Y, quæ dnos quasi ramos arbor habet.—*Compita*] Sunt bivia, de quibus dictum Sat. præcedenti. *Lubin.*

36 *Me, &c.*] Illa ætate me tibi supposui, meque tibi instituendum exhibui.—*Teneros annos*] Pro, Persio in teneris annis, et ætate tenera constituto. *Lubin.*

37 *Socratico sinu*] Suscipis me fondum in sinu tuo, qui es Socratus Philosophus: quare *Socratus sinus* est institutio in morali philosophia.—*Tunc, &c.*] Tunc disciplina tua, quæ me imbuisti, direxit pravos meos mores sensim; atque ita, ut asperitatem novæ disciplinae vix ullam sentirem. *Casaub.* Salutaria virtutum præcepta, velut solers et accurata vitæ humanæ regula, demonstravit, intortos et pravos mores fallere, et in errorem et exitium inducere.—*Solders.*] Ingeniosa. *Lubin.*

38 *Apposita*] Metaph. a fabrorum norma vel regula; id est, Recta tua regula adposita, demonstravit curvos mores non esse rectos, et fallere, et a recto aberrare.

39 *Et, &c.*] Certissimum enim pro-

fectus documentum, ubi quis sibi ipsi imperare incepit, et appetitus vel animus subjicitur.—*Premitur*] A recta ratione subiungatur.—*Animus*] Hoc loco pro Ira et aliis affectibus ponitur. *Lubin.*—*Vincique, &c.*] Reete laborat: est enim labor ingens et eertamen ardum, quando vitia domare nititur. *Casaub.*

40 *Artificemque tuo*] Animus meus rudis et informis, sub tua disciplina et institutione, tanquam sub pollice, et manu artificis, artificiosum vultum dicit, et suscipit. *Lubin.* Animus ducere vultum dicitur, quando bonis moribus informatur: quorum persæpe dat significationem vultus. *Casaub.*—*Artificem*] Arte factum, vel magna cura atque arte elaboratum. Mallem legi *artificis*.—*Sub pollice*] Sub institutione et informatione tua. *Idem.*

41 *Tecum, &c.*] Sensus est: Quin etiam, o Cornute, quotidiana consuetudine et familiaritate adeo conjunctissime tecum vixisse memini, ut etiam longos dies colloquiis familiaribus tecum contriverim. *Idem.*

42 *Et, &c.*] Nec diurno solum tempore tibi adesse memini, sed saepe tecum cœnare, et inter epulandum primas noctis partes et horas deceperere. *Lubin.*—*Primas, &c.*] Convivia paulo ante noctem, hoc est, post horam decimam a sobriis adibantur, et in primam noctem protrahebantur. *Primas* itaque noctes, sive unam aut alteram horam noctis, eibō sumendo impendebant.

43 *Unum, &c.*] Id est, Iisdem studiis exercemur, eodem ocio fruimur. Eadem studia uterque appetimus, et aversanur. *Casaub.*

44 *Atque, &c.*] Id est, Honestis et modestis ad mensam sermonibus, jocis et salibus, seria illa et severa graviorum studiorum, laxamus et temperamus. *Lubin.*

45 *Non, &c.*] Sensus est: Non dubito quin arctissima, atque adeo fa-

talis hæc sit animorum conjunctio, et occulto aliquo stellarum st̄dere amborum natales dies consentire, convenire, et ab uno eodemque sidere, et stellarum conjunctione et inclinacione provenire et deduci.—*Amborum*] *Tui et mei.* Effectis colligit, utrumque sub eodem sidere natum esse, cum utriusque sit eadem fortuna, idem studium, ac proinde idem quoque nascientis horoscopns. *Idem.*

46 *Uno, &c.*] Una stellarum dispositione, qua utriusque communis sit. Sive sub Libra, sive sub Geminis, vel quoenamque alio sidere nati simus, hoc unum constat, nos ejusdam sideris beneficio certa mormi qualitate conjungi. *Idem.*

47 *Nostra, &c.*] Hoe secundum Astrologos dicit. Et hic sensus tractus est ab Horatio: ‘Sen libra, sen me scorpions aspicit.’ *Vet. Sch.*—*Nostra, &c.*] Tempora nostra in diversas librae lanceis imposita: ad æqualitatem animorum demonstrandam, eligit sidera æqualia, ut Libra et Gemini. Plures sunt constellationes quæ inter se homines jungunt; sed duas illæ præcipuæ, quarum hic sit mentio. *Casaub.*—*Libra*] *Equa lance, et libratione suspendit, trutinavit, et æquavit.*—*Tempora*] *Nativitatis, vel conceptus potins.* *Labin.*

48 *Parca*] Pro fato ponitur.—*Tenax, &c.*] Id est, severa et immutabilis. Horatius: ‘Parca non mendax.’—*Seu, &c.*] Ita dicit ex opinione Astrologorum, qui censem, horam illam qua Gemini oriuntur, fidelissimis amicis nascendis maxime accommodatam. *Labin.*

49 *Diridit, &c.*] Vitas et studia nostra, quæ ex fatis dependent, inter se æqualia, in Geminis dividit, ut quamvis diversis temporibus, sub eodem tamen sidere nati.—*Distribuit*] Dividit, et ad Geminis consulto derivat, vel dividendo conjungit.—*In Geminis*] Ambigue et ingeniose. Potest enim non solum ad sidus celeste

transferri, sed etiam ad Persium, et Cornutum.—*Concordia*] Inter se convenientia. *Lubin.*

50 *Saturnum*] Sive denique Saturni gravitatem, et inclemantium, Jovis benignitatem et clementia una frangimus, et pariter mitigamus.—*Grarem*] Maleficum.—*Nostro*] Nobis propitio: est enim ἀγαθοποιὸν, ut Saturnus maleficiens. Apud Firmicu sa-pe legas, Saturnum radiationibus Jovis mitigari. *Frangere et temperare* Astrologorum voces, in eam rem usitatæ, cum sinister affectus unius sideris, impeditur contraria vi alterius. *Casaubon.*

51 *Nescio, &c.*] Vel, Certe hæc signa, hanc tantam inter nos amicitiam conciliarunt: vel, Certe aliquod alind, nam omnium aliquod sidns est, unde nostræ amborum voluntates studiaque pendent, et inter se a deo amice mutuo conspirant.—*Temperat*] Misceat, conjungit, συγκολλᾶ. *Casaubon.*—*Astrum*] Sydus proprie ex pluribus stellis. Interdum tamen et pro una stellæ ponitur. *Labin.*

52 *Mille, &c.*] Et Horatius: ‘Quot capitum vivunt, totidem studiorum Millia.’ Et Terentius: ‘Quot capita, tot sententiae.’ *Vet. Sch.*—*Mille, &c.*] Sensns est: Tu studium Philosophie tantum sequeris, cum aliis aliis studiis detineantur. Tibi unum sapientiæ studium arridet.—*Species*] Sunt proposita vitæ, artes vel scientiæ, quas homines profitentur: ‘Quot capita tot sententiae, sūns cuique mos est.’—*Et, &c.*] Varius et diversus. Cum variis variis rebus in vita exerceantur. Intelligit artes diversas ac scientias, quæ circa res versantur. *Labin.*

53 *Velle suum, &c.*] Et Virgiliius: ‘Trahit sua quemque voluptas.’ *Vet. Sch.*—*Velle suum*] Id est, Uniusquisque sua voluntate ac studio ducitur.—*Nec, &c.*] Non omnes unum et idem voto optant, et desiderant. *Lubin.*

54 *Mercibus*] Hic mercaturam exerceet, et in Oriente suas merces Italas

aliis mercibus permuat. — *Mutul*] Antiquorum morem respicit, ubi mercimonia permutatione mercium constabant. — *Sub, &c.*] Et hic sensus ab Horatio tractus: ‘Hic mutat merces surgente a sole.’ *Vet. Sch.* — *Sub, &c.*] Sub Sole surgente et oriente. Cum enim oritur Sol recens, adhuc, et quasi novus est. In India scilicet Orientali. *Lubin*.

55 *Rugosum, &c.*] Solis enim calore tostum, et arefactum, rugas contrahit. — *Et pallentes*] Vel quia, id pallidum est: vel quia, qui id bibunt pallescere faciat. *Cuminum sativum*. *Æthiopicum* intellige et *Ægyptium*. *Cusaub.* — *Cuminum*] Pro omnibus aromatibus, quæ in oriente oriuntur. *Idem*.

56 *Hic, &c.*] Alius delectatur luxu et voluptate, et genio indulgere, et plenus ac satur humectante et irriguo somno turgescere, et pinguis fieri, et entem potius curare, quam opes congerere mavult. — *Irriguo*] Εὐρεψητικῶς, qui irrigat seu humectat. — *Turgescere*] Translatum a plantis, quæ irrigatae crescent; ita homines somno dediti solent turgescere ac prepingues fieri. *Cusaub.*

57 *Hic, &c.*] Ludis et certaminibus eampestribus, quibus in campo Martio trans Tyberim exercebantur. *Indulget campo*: hoc est, multus est in campo et eo oblectatur. *Cusaub.* *Turn. xx. 1.* — *Hunc, &c.*] Alium infamis illa alea juvat, et sua bona lusu aleæ decoquit et consumit. *Lubin*. — *Ille, &c.*] Alius voluptati Venereæ indulget.

58 *Putret*] Quod libidine resolvatur, enervetur, et quasi putrescat et corrumpatur: nam putredo est φθορά. *Turnebus xviii. 27.* — *Sed, &c.*] Quis sit voluptatum fructus ostendit: luere nempe senes eorum pœnas, quæ peccaverint juvenes. Quare mox juvenesque senesque horratur, ut petant a Cornuto miseris via-tica canis, hoc est, certam rationem ita vitam instituendi, ut senes facti,

nulla propter prioris vitæ peccata perpetiantur incommoda. *Cusaub.* — *Lapidosa*] Id est, Tartarea. *Tartarus* enim articulos, et ossa invadit, et est materia calculosa et gypsacea, qualiter dentibus interdum abradimus. — *Chiragra*] Morbus ille in articulis mannum chiragra, pedum podagra dicitur. *Lubin*.

59 *Freget*] Dissolverit. — *Articulos*] Juncturas, et membrorum nodos. — *Peteris, &c.*] Brevis similitudo, a vestitis arboribus, enjus rami jam arescere, frangi et decidere incipiunt. *Idem*.

60 *Tuo, &c.*] Antapodosis. Tunc sero ingemiscunt dies vitaæ suæ crassos, obscuros, caliginosos et torpentes jam præteriisse, et præterita sua studia ac vota damnant. — *Crassos*] Intelligit autem obscurum et ingloriam vitam, quam nocti et morti similiem egerunt. Vel tempus intelligit, in aëre crasso actum: qualis est aër vaporiorum, et omnium locorum, quos Sol suis radiis non illustrat. *Cusaub.* — *Lucemque, &c.*] Vitam veluti nubilo involutam, qualis eorum est, qui vivi mortui sunt. Et *lux palustris*, opponitur Soli puro, quo fruuntur, qui in illis voluptuosis locis non morantur. *Cusaub.*

61 *Et sibi*] Gravi pœnitentia afficiuntur, ob vitam anteactam. — *Seri*] Nomen pro adverbio; *Sero*, dicit: nam elapsa revocari nequit. *Lubin*.

62 *At te, &c.*] Sensus est: At tu, o Cornute, vitæ ac studiorum tuorum longe aliam subductam rationem tenes; quem juvat humanioribus disciplinis, dies et noctes immori et immorari. — *Te*] Emphatice: Qui longe alia quam vulgus tractes. — *Nocturnis, &c.*] Libris Stoicorum, quos nocturno etiam tempore evolvis. Sic Horatius: ‘Vos exemplaria Græca Nocturna versate manu, versate diurna.’ — *Impallescere*] Nocturnis vigiliis et studiis pallorem contrahere. *Lubin*.

63 *Cultor, &c.*] Tu enim juvenum

præceptor, cultor et informator, illorum aures ab omnibus sordibus et opinionibus purgatas, fruge Cleanthea, et Stoica disciplina inseris et implantas *Lubin*.—*Purgatas*, &c.] Collis, inquit, juvenum animos: atque, ut peritus colonus, primum a vitorum sentibus eos purgas; deinde fruge inseris moralis Philosophiae Stoicorum. Pro animo *aures* nominat, quia auditu doctrinæ percipiuntur.—*Inseris*, &c.] Variata per hypallagen locatio: non enim arva serimus in fruge, sed frugem in arvis. Sic et auribus fruges, id est, disciplinae inseruntur, non frugibus aures. *Cleantheam* dixit, pro Stoica. *Casaub*. Fuit Cleanthes Phantus filius, Zenonis, cui successit, auditor. Hujus diligentia abiit in proverbium. Nam ubi quid summa europa et industria elaboratum significamus, ad Cleanthis lucernam elaboratum dicimus. *Lubin*.

64 *Petite*] Sensus est: Vos omnes, quibus vita et salus curæ est, quicunque etiam estis, *hinc* ex sapientia, et quidem disciplina Stoica, certum finem, ad quem vestra dicta et facta spectent, diligite; et vobis senio confectis eanisque, viatico hoc prospicite.—*Juvenesque*, &c.] Omnia enim et singulorum interest, ut sapient. *Idem*.

65 *Finem*] Hoc enim cum primis Philosophia doct, ne jaetemur, sed aliquid certi voto exspectamus. Horatius: 'Certum voto pete finem.'—*Miserisque*] Senibus canescientibus. *Miseris*, quia senes nisi sapientiae viatico muniti sint, miseri sunt futuri. —*Viatica*] Philosophiam et sapientiam. Alludit ad apophthegma Biantis: 'Certe optimum virtus viaticum.' *Lubin*.

66 *Cras*, &c.] Inseritur jam desidis enjusdam juvenis dialogismus, dicentis: Quod jubes, eras exsequar, et eras virtutis et sapientiae studium serio, et sedulo capessam. *Idem*. Cum illud jam venit, ibi rursus idem quod

se hodie facturum pollicebatur, eras fieri.—*Quid*, &c.] Quid? nimis adeo me urges? Quasi magnum et immensum aliquod temporis spaciū, a te petam? Nempe unicū tantum diem donas.—*Quasi*, &c.] Sic juvenes admoniti, ut vitia corrigit, studiaque virtutis et litterarum suscipiant, diem ex die ducunt; nam quia dies unus vitæ vel modicæ pars multesima est, ideo jaeturam unius diei pro nihilo pendunt. *Casaub*.

67 *Sed cum lux*] Respondet Persius; Cum jam ex illo eras hodie factum, et lux illa altera, qua te incepturnum promittebas, venit, tu nondum incipis, et alind atque illud eras tibi postulas. *Lubin*.

68 *Cras*, &c.] Cras enim cum transit, jam heri esse incipit.—*Ecce*, &c.] Ut eras illud nunquam tibi hodie fiat. Sic crastina dies finem nullum habet.

69 *Egerit*] Egerere hic est de totius vitæ summa paulatim absumere: ut qui condita in penu per partes promunt. *Casaub*.—*Et semper*] Sensus est: Et sic per hoc eras, paulum tuæ vitæ, ac ætatis ultra, præterlapsum et præteritum erit, quod nunquam rursus adsequi possis. *Lubin*. Vel, Paulatim semper erit tibi ætas grandior, et proprius ad metam accedes. *Casaub*.

70 *Nam*, &c.] Sensus est: Cras illud paullo ante prius vel ultra erit, et tibi nunquam apprehendi potest. Non magis quam rota in curribus posterior, priorem quamvis assidue sequitur, nunquam tamen assequitur. Quanto enim posterior magis progreditur, hoc prior magis præcedit.—*Temone sub uno*] Lignum est currus inter equos intermedium, jugum continens. *Lubin*.

71 *Canthum*] Ferrum, quo rotæ extremitates vinciuntur, et apses minnuntur. *Idem*.

73 *Libertate*, &c.] Indicat, quidnam Philosophorum votum et illud adeo sit, quod Sapientiae studio affectetur:

Nimirum, vera libertas.—*Libertate*] Animi scilicet, non corporis. Id est, ad libertatem homo, si verus homo es, adspires oportet.—*Non hac*] Non hac corporis libertate, quam per manumissionem etiam vilissima quæque mancipia consequuntur.—*Ut*] Id est, *ubi*, vel *cum*.—*Quisque, &c.*] Velina tribus numero aliarum tribuum accessit, et qui circa Velinum lacum habitabant, Romanu translati sunt. Romæ autem erat consuetudo, ut qui ex manumissione cives Romani efficiabantur, in numero civium Romanorum frumentum publicum acciperent. *Vet. Sch.*—*Quisque, &c.*] Jam factus Publius, qui jam prænomen, utpote liber, adeptus est. Non soli liberi prænominiis ntebantur. Servi autem cum liberabantur, solebant familiæ prænomen accipere, et consequabantur tria nomina, ut reliqui Romani liberi. Prænomen enim familiæ et patroni capiebant, et snum retinebant, et a fine *tribus* nomen solebat adjungi, ut *P. Liciinis Velina*.—*Velina*] Solebant manumissi in tribus distribui, ut in Tarentinam, Stellatiuam Fabiam, Velinam, et alias. Erat autem hæc tribus, vel circa Velinum lacum, aut Veliū collem. Est autem auferendi easns, id est, in tribu Velina. *Lubin*.

74 *Emeruit*] Mernit, nactus est, simul ac servitutem exiit, et servus esse desiit.—*Scabrosum*] Vile, asperum, vel etiam corruptum, qualia illa frumenta publica. Solebat autem civibus Rom. frumentum publice per tesseram dari, et quidem gratis in singulos modios, Publī Clodii beneficio. —*Tesserula*] Signo frumentario, quo exhibito frumentum a principe dabatur. *Lubin*.

75 *Heu, &c.*] Id est, Heu cives Romanos, veritatis steriles et inanes, ac a vero et recto alienissimos.—*Quibus, &c.*] Quos manumittebant, eos alapa percussos circumagebant, et liberos confirmabant. Unde manumissio die-

ta, quod manu mitteretur. Quiritem autem singulariter abusive dixit, licentia Poëtica. Nam sicut pater conscriptus non dicitur, ita nec Quiritem dicere possumus. *Vet. Sch.*—*Quibus una*] Ratio, cum veritatis iguari sint. Id est, Quibus vel una vertigine pessimum quisque circumactus, et in gyrum duetus, Quiris et civis Romanus, redditur. *Lubin*.

76 *Vertigo*] Inter alios manumissorum ritus, fuit, quæ hic *vertigo* dicitur, Græcis περιστροφή et περιστροφή; eum manumittendus dextra prehensus, a domino in orbem rotabatur: inde *circumagi*, pro liberari. *Casaub.*—*Hic, &c.*] Sensus est: Si hæc libertas vera est, quid obstat quo minus etiam vilissima quæque mancipia libera sint. Etenim hic Dama vilissimus est agaso, insulsus, stupidus, et mendax: simul dominus eum in gyrum circumverterit, et circumduxit, a vestigio in ipso temporis articulo liber exit.—*Dama*] Pro quovis vilissimo servo.—*Non, &c.*] Ne trium quidem assium æstimandus, vilis, nihil.—*Agaso*] Est equorum vel asinorum agitator. *Lubin*.

77 *Vappa*] Proprie quod neque vinum, neque acetum est. Hoc loco pro insulso et insipido nebulone ponitur.—*Et, &c.*] Conjungit vitia corporis, vitiis animi, ut ipsum minoris, et denique nihil ostendat. Est autem *lippus* enī oculi flouunt. Turnebus xxvi. 14. pro improbo.—*In, &c.*] In re vilissima, ac nullius precii. Est proprie *farrago*, quadrupedum pabulum.—*Mendax*] Frandulentus, pertidus, qui jumentorum cibarii se non temperet. *Lubin*.

78 *Verterit, &c.*] Subintellige *simul*, vel *ubi* in gyrum *verterit* et circumegerit.—*Hunc, &c.*] Damam, mancipium nequissimum.—*Momento, &c.*] Puneto illo temporis, quo turbo ille, vel *gyrus*, et circumactio fit, liber evadit. *Idem*.

79 *Marcus Dama*] Manumissis enim

prænomina dabantur, ut Marci, Publii, Quintii.—*Papa!*] Est interjectio admirantis per Ironiam.—*Marco, &c.*] Quasi indignum hoc sit eiusmodi egregio viro credere non velle. Ironia vehemens, et sunt verba vili parasiti, qui illorum uni turpiter adulabatur. *Casaubon.* Turnebus 11. 19.—*Spondente!*] Fidem suam pro alio interponente. *Lubin.*

80 *Marco, &c.*] Tunc palles, et trepidas, et injustam sententiam exspectas judice tam sapiente et accurato? *Idem.*

81 *Marcus, &c.*] Est etiam testis Marcus noster, quem nemo unquam rejecerit.—*Assigna!*] Potest etiam Marcus tabellas obsignare, et testamentum condere. *Idem.*

82 *Hæc, &c.*] Ironia. Hæc sine omni dubio est sola, genuina, et vera libertas, quæ nobis donatur, cum pilea accipimus. Illud porro pileum in Feroniæ templo raso capite induebant. *Pileus* autem libertatis indicium. *Idem.*

83 *An, &c.*] Sensus est: An quisquam alius liber est, vel liber etiam censeri potest, nisi ille qui sub nullius imperio et dominio, suo arbitratu vivit? *Idem.*

84 *Licet, &c.*] Assumptio syllogismi est, quam postea negat Stoicus.

85 *Bruto, &c.*] Qui et ipse liberrimus fuit, et populo Romano exactis Regibus libertatis auctor extitit.—*Mendose, &c.*] Respondet ad hunc syllogismum Persius. Propositionem admittit, adsumptionem negat. *Idem.*

86 *Stoicus hic!*] *Hic, δεῖνα.* Vel ego Stoicus, et *hic* pro Ego: etiam de Cornuto ad quem scribit, potest accipi. *Acetum* pro acrimonia judicii. *Casaub.*—*Aurem, &c.*] Cujus aures mordaci acetato, accurata, et acuta disciplina, et ingenii sagacitate, lotæ, purgatae ac eruditæ sunt. *Lubin.*

87 *Hoc, &c.*] Verba Stoici, vel Persii. Majorem propositionem accipio, et concedo: sed quod inde colligis,

quod tibi rivere licet ut vallis, illud pernegero, et cum tuum non sit, tu illud tolle. *Idem.*

88 *Vindicta!*] Virga est, qua manumittendi a Prætore in capite pulsantur: ideo dicta, quod eum vindicat libertati. Masrius antem hic Sabinius legis consultus fuit: et Rubricas, vocat minima, quo tituli legum annotabantur. *Vet. Sch.*—*Vindicta, &c.*] Assumptionem liberti negarat Persius, quare ipsam probare Dama libertus admititur ex adjunctis, quod vindicta prætoris liber pronunciatus, jam ut velit, et libeat, sibi licet etiam vivere.—*Vindicta!*] Pro genere illo manumittendi. Erat enim *virgula lignea*, quæ caput manumittendi percutebatur, cum his verbis: *Liber esto.* Dicitur autem *vindicta a vindicare*; id est, in libertatem asserere.—*Meus!*] Liber, mei juris et arbitrii. *Lubin.*

89 *Cur mihi, &c.*] Hæc, ut dictum, de libertate civili intelligenda. *Lubin.*

90 *Excepto!*] Omnia facere mihi licet, unico exempto, ne in leges peccem. Est antem hic *excepto*, non nomen auferendi casu, sed verbum.—*Masuri!*] Masrium Sabinum JCTum intelligit, qui Tiberii tempore doctissimus et eques Romanus.—*Rubrica!*] Pro Legibus, ejus initia minio, aut rubrica notabantur. Turneb. IV. 5.

91 *Disce, &c.*] Quando, quid vera libertas sit, ignoras; *disce*: sed ut discere possis, anilia deliramenta, affectus, iram, et dolorem, qui veritati officiunt, tam din depone, et exue.—*Naso!*] Alludit ad canum natrnam, qui corrugatis naribus iram indicant.—*Rugosaque, &c.*] Sanna, ut Sat. 1. dictum, est nasi corrugatio. *Lubin.*

92 *Dum, &c.*] Tam din illa depone, dum te meliora et veriora edoceo, et *veteres avias*, inveteratas, et din conceptas animo opiniones, aniles ineptias, quas tanto tempore animo concepisti, et fovisti, tibi de pulmone, pectori et præcordiis, in quibus illæ altæ radices egerunt, extraho et evcl-

lo.—*Arias*] Que tanto tempore in animo ejus habitarint, ut jam aviae censeri possint, et alias atque alias opiniones e se produxisse: vel, quas puer ex *aria* didicerit. *Casaubonus* per *reteres arias* intelligit opinionem nobilitatis et arrogantiam ventosam, cuius sedes in pulmone. *Lubin*.

93 *Non, &c.*] Refutat jam *Damæ* objectionem, quod non prætoris sit, hominibus stultis, sapientiam, et hominibus animo servis, libertatem animi concedere, sed sapientum et philosophorum. *Lubin*.—*Tenuia, &c.*] Scelerata et majora flagitia vetant leges. *Officia rerum*, id est, servanda in rebus agendis, non docent leges nisi παχυμερῶς. Philosophi vero accurate explicant, quæ boni viri sint officia, in omni re etiam minima: puta victu, vestitu, aliisque etiam minutioribus. *Casaub.* Vel *tenuia*, quæ subtiliter et acute justum ab injusto, decorum ab in honesto discernere possint. *Turneb. xx. 1.*

94 *Atque, &c.*] Id est, Artem et scientiam permittere, et concedere. Id est, Rationem qua aliquid sciat hac veloci vita recte uti. *Lubin*.

95 *Sambucum, &c.*] Longe citius et facilius sambucam, aut aliud quodvis Instrumentum Musicum, alto, prægrandi, et vasto alicui militum servo, et caloni (qui tamen Musicam nunquam didicit) aptaveris, et vel asinum lyræ et fidibus canendis aptum reddideris.—*Sambucum*] Nos nablium vel harpam vocamus: potest etiam intelligi de Machina bellica, quæ citharae in morem funibus intenditur, qua utebantur in expugnatione oppidorum.—*Caloni*] Calones militum servi, qui vallum, aquam et ligna ferebant: κάλον enim lignum significat. —*Alto*] Proceri, longo, et bardo. Illi enim magni plerumque stupidiores. *Idem*.

96 *Stat, &c.*] Sensus est: Quin ipsa etiam humana ratio contra stat, et repugnat, et unicuique in secretam

anrem tacite gannit, et insusurrat, ne illud facere cuiquam licet, et ne quis illud teutet, quod ignorat, et nunquam didicet, et quod si quis tentet agere, illud agendo vitiabit. Est enim *ganno*, vulpium proprium. Hic pro secreto admonet, et in aurem immurmurat et insusurrat. *Lubin*.

97 *Quod, &c.*] Egregie dixit: Quod quis agendo contaminat, et foedat, ut si Mediens fabrilia tractet. Ita etiam *Prætor*, si ipse forte stultus, stultis sapientiam conetur impartiri. *Idem*.

98 *Publica lex*] Publica hominum lex non scripta, sed nobiscum nata, et ipsa natura hoc fas, id est, hanc justitiam et æquitatem continet et unicuique dictat; ut unusquisque artem quam didicit, exerceat.—*Continet*] In se completitur. *Lubin*.

99 *Ut, &c.*] Naturæ gentium jure constitutum est, ut *debilis inscitia* eiuscunque artis imperitus, et propriae impotens ad illam exercendam: nam imperitia ἀδυνατία quædam est; *teneat retitos*, id est, habeat pro vetitis ac sibi interdictis *actus* nempe, quos nescit. *Casaub.*—*Teneat*] Id est, contineat, inhibeat, et quasi remoretur; et malim, *Ut teneat*, substituere. —*Vetitos actus*] Snblimes, difficiles, tuis humeris et viribus majores, et ob ignorantiam tibi prohibitos et vetitos. *Idem*.

100 *Diluis, &c.*] Confirmat superiorem propositionem adhuc similibus ab arte medica, et navem agendi.—*Diluis*] Cum aliis pharmacis commiscet et temperas.—*Elleborum*] Quo insanus vel ægrotus purgetur. Hic pro quovis medicamento ponitur.—*Certo, &c.*] Non ad trutinam, sed ad stateram retulit, quæ punctis et uncis signatur. *Vet. Sch.*—*Certo, &c.*] Metaph. a statera. Id est, debito pondere, mensura, et proportione, ad stateram examinata, ne plus minusve medicamenti, quam par est, ægroti propinet.—*Compescere*] Temperare, corrigerem, emendare. *Lubin*.

101 *Natura mendendi*] Ars et ratio medicinæ. *Idem*.

102 *Peronatus*] Perone calceatns. Est autem pero genus calceamenti rustici. *Idem*.

103 *Luciferi rufis*] Astrorum, stellæ polaris, et Cynosuræ ignarus et imperitus: hic pro omnium stellarum cognitione ponitur.—*Exclamat*] Praeira et indignatione.—*Helicerta*.] Fuit Inus et Athamantis regis Thebarum filius, qui, cum pater Athamas furiosus, matrem persequeretur, una cum matre se in mare præcipitem dedit, et miseratione Deum in marina Numina transmittati. Quasi ille ægre ferat suam ditionem, mare, ab rufibus adeo, et imperitis navigari.—*Perisse*] Remotum et ablatum esse. *Casaub.*

104 *Frontem, &c.*] Pudorem. Templum enim pudoris est frons. *Vet. Sch.*—*Frontem*] Id est, Pudorem. Hinc *perficiare frontem*. Id est, Pudorem et verecundiam removere.—*Tibi, &c.*] Sensus est: Si ars vitæ humanae tibi recto talo vivere, id est, certo, excuso et erecto gradu in virtutis et honestatis via incedere, dedit, et concessit, liber es.—*Recto, &c.*] Metaph. ab illis qui non sunt Scauri, nec obtortis pedibus incedunt, ad animum. Græcis ὁρθοποδεῖν ἐν τῷ βίῳ. Est enim *talus* hic ima pars pedis, sive os quod juxta calcaneum extuberat. Turnebus XVIII. 12.

105 *Ars*] Ratio et Sapientia, ars vitæ humanae.—*Et, &c.*] Id est, Ita verum a falso, bonum a malo discernis et dignoscis, ut falsa veritatis et vitia virtutis specie, nulla ratione te possint decipere tibique imponere. *Lubin.*

106 *Subarato*] Quod subitus vel interius æs loco auri habeat.—*Mendosum, &c.*] Id est, Non solidum crepat, sed maligne respondet percussum, ut Sat. III. dixit, et absurdum sonum edit. Ut et tu ita quid verum aut fictum, quid genuinum, et adulterium, possis discernere et internos-

cere. *Idem.*

107 *Quæque, &c.*] Id est, Si in omnibus rebus quid bonum, quid malum, quid faciendum, quid demittendum exakte adeo discernere, et dignoscere novisti. Solebant enim bona tanquam candida, albo lapillo, mala tanquam atra et adversa, nigro signare.—*Vicissim*] Id est, et contra, vel rursum. *Idem.*

108 *Illa, &c.*] Quæ sequenda nimis, colore albo, et benigno.—*Mox haec*] Mala nimis et fugienda, nigro. *Idem.*

109 *Et, &c.*] Id est, Si moderata a Diis exoptas, et tua sorte contentus vivis.—*Presso lare*] Re domestica non nimis magnifica, sed mediocri, et humili.—*Dulcis, &c.*] Facilis, benignus, et liberalis. *Idem.*

110 *Jam, &c.*] Definitio liberalis hominis, ex effectis: Ut jam granaria et horrea, quibus frumenta condis, astringas, nec nimis patefacias: jam nunc eadem laxes, et liberalius inde largiaris.—*Jam, &c.*] Id est, Modo. *Idem.*

111 *Inque, &c.*] Id est, Si nullum avaritiae et sordium signum in te appareat, et adeo es excelsi animi, ita ut in trivio nummum fixum in luto a pueris, ut sordidos cognoscant, et irrideant, possis transcendere et præterire. *Lubin.* Vel, Si is es tu, qui possis contemnere lucrum turpe et quod lutulet. Hinc *luteum lucrum* apud Augnstinum. *Casaub.*

112 *Nec, &c.*] Id est, Si non immensa et incredibili opum cupiditate et lueri desiderio teneris; nec *gluto* gulosus, et inexplicabilis: non secus ac helluones, et famelici, ubi edulium aliquod lautius viderunt, salivam deglutiunt, quasi illud jam spe devorent. *Gluto sorbere*, qui avide gluttit. Glutus est pars colli qua cibi transmittuntur: ficta vox per Onomatopeiam: nam *glut* est imitatio soni, quem edit liquor per angustum traitem *means*.—*Mercuriale*] Ideo

dixit, quia ipsum Deum luci dicunt. Unde et cum sacello pingitur, et a negotiatoribus plurimum colitur. *Vet. Sch.* — *Saliva Mercurialis*, cupiditas devorandi luci. *Casaub.* — *Saliram*, &c.] Periphrasi lucrum notat, cum Mercurius prævest. *Lubin.*

113 *Hæc*, &c.] Sensus est: Si has omnes virtutes enumeratas tibi vendicare potes, et dicere: Hæc mea bona sunt, hæc ego teneo, et possideo: Tum demum esto vere liber: vere sapiens, idque omnium prætorum vindicta, et ipso aleso Jove dextro favente, et propitio. *Idem.*

115 *Sin*, &c.] Sin vero tu harum virtutum, quæ liberni demum absolvunt, nullam habes: sed cum antea nostræ farinæ, ejusdem pravitatis, et malitiae nobiscum fueris. *Metaph.* a panibus. — *Ejusdem farinæ*] Per omnia similis, ejusdem saporis, et conditionis. *Nostræ* dixit, modestiae causa. *Idem.*

116 *Pelliculam*, &c.] Sumta allegoria ab illis, qui corporis virtutia egregiis vestimentis tegunt, vel qui alias colores induunt, veteri tamen pelle renta. Transferendum ad mentem. — *Fronte*] Extero corporis habitu. Id est, Si quis faciem tuam videat, quantivis preciis, politus, syncerus, honestissimus, et optimus. *Idem.*

117 *Astutam*, &c.] Id est, Vulpis calliditatem et astutiam. — *Vapido*] Nebuloso, turbido, minus bono, veterum vitiorum pleno. *Metaph.* ab aere turbido. *Idem.*

118 *Quæ*, &c.] Quæ superius tibi attributam veram libertatem, et sapientiam, illud jam repeto, et reproso, tibique adimo, et funem vel habendas, servitutis, ante tibi laxatas, et remissas reduco, retraho, et inhibeo. — *Supra*] Dixit enim supra: 'Esto liberque et sapiens.' *Lubin.* — *Repeto*] Sic omnia fere exemplaria, non relego, quod et minus convenit huic loco. *Casaub.*

119 *Nil*, &c.] Assumptionis confir-

matio, quod nihil secundum rationem agat, sed in omnibus peccet; id est, Ratio et sapientia, unde vera libertas, tibi nihil omnino sui haberi concedit; id est, Stultissimus es. — *Digitum*, &c.] Dige sublato ostende, victimæ esse a vitiis. Tractum a gladiatoribus, qui victi, ostensione digitæ veniam a populo postulabant. *Vet. Sch.* — *Digitum*, &c.] Loquitur ex sententia Stoicorum, qui ne digitum quidem recte a stultis exseri posse demonstrabant. A solo autem sapiente recte aliquid geri, idque ut probaret, rem summis perfacilem, et in qua tamen stultus Dama peccet. Id est, Ne minime quidem corporis membrum movere potes, quin in culpan et reprehensionem incurras. *Turneb.* xx. 1.

120 *Et*, &c.] Subintellige, Vel in quo tu non pecces. — *Sed*, &c.] Sensus est: Sed tu etiam nullo thure litabis, nullis sacrificiis, nullis victimis a Deo impetrabis, ut vel minima semuncia rectæ rationis, exigua mica salis, et sapientiæ, in stultis, et animo servis hæreat. *Casanbonis* scribit, hæc ita non accipienda esse ut sonant verba: sed, nulla argumentorum ratione obtinebis, oīkē ékukhōeis. Translatum a rebus sacris.

121 *Hæreat in*, &c.] Ut sapiens ulla ex parte sit, qui non totus sapit: Ratio Stoicorum; quia virtutes se mutuo consequuntur. Et nil medium est inter virtutem et vitium. *Casaub.* — *Semuncia*, &c.] Dimidiata particula sapientiæ. Est autem semuncia dimidia uncia, poniturque hoc loco pro re admodum exigua. *Lubin.*

122 *Hæc*, &c.] Id est, Non miscentur contraria. — *Nec*, &c.] Ut quicunque fossor tantum est, et rusticus, tantum abest, ut pantomimum, et artificiosus saltatorem imitetur, ut ne quidem ad tres tantum numeros, tonos, et rhythmos saltationis Bathylli Pantomimi Satyri unquam apte, et congruenter saltaverit; ita neque tu,

cum malus, et stultus sis, vel in minimis secundum rationem vixeris — *Cætera*] Id est, In rebus cæteris omnibus. Locutio Græca. Nam Græci καὶ subintelligunt. Id est, Quoad cætera. — *Fosor*] Homo agrestis, servus, imperitus, idiota. *Idem*.

123 *Tres, &c.*] Ita dicit, ut exiguitatem rei exprimat. Id est, Non obtinebis, ut qui reliqua tota vita pro insipiente ac stulto te geras: in quibusdam tamen actionibus sapiens dicaris. — *Numcros*] Ita dicit, quod in hujusmodi saltationibus sunt certæ pedum dimensiones. — *Moveare, &c.*] Bathyllus pantomimus fuit, Maeccenatis libertus. *Vet. Sch.* — *Satyri, &c.*] Fuit Bathyllus Chironomus Pantomimus, et saltator gesticulatione utens, et fuit Maeccenatis libertus, quem a Satyra saltatione, et pedum agilitate, cum eximius saltator esset, Satyrum vocat; non qui saltat Satyrum, sed qui non minus bene quam Satyrum aliquis saltat. *Casaub.* — *Tres, &c.*] Ubi Satyrum Bathyllum vocat pantomimum Bathyllum. Ita omnes antiqui libri in eo versu legunt: at dictissimi viri *saturum* ibi malunt. *Salmasius*.

124 *Liber ego*] Altera Damæ prolepsis, qui nullis Persii argumentis edomitus, liberum tamen se esse contendit. — *Unde, &c.*] Queso unde hoc tibi sumis et usurpas, quod te liberum dicas, eum tot rebus, tot imperiosissimis dominis subtilis et subjectus sis? *Lubin*.

125 *An, &c.*] An tu adeo bardus et stupidus es, ut existimes nullum alium esse dominum, nisi a quo vindicta prætoris te liberat? — *Dominum*] Alium scilicet, quam corporis. Corporis domini sunt homines: animi, vitium et affectus. — *Vindieta, &c.*] Cujus dominatum virga, servi caput tangens, dissolvit. *Idem*.

126 *I, puer*] Sensus est: Ubi ego vel alius quisquam dominus imperiosa voce pronuncio: I, puer, et strigiles

defer ad balnea Crispini. Cessas adhuc nugator? Tale servitium, et mandata minantia, te non territant, urgent, et impellant? — *Strigiles*] Illis in balneis utebantur. Erant autem velamenta, quibus sudor abstergebatur. — *Crispini*] Hic Crispinus ordinis Senatori fuit, et Claudio imperante præfectus prætorii fuit, consularibus insigibus donatus. *Lubin*.

127 *Si, &c.*] Dominus nimurum aliquis, ubi haec imperiosa voce dixerit. — *Servitium acre*] Corporis se. et civile. *Idem*.

128 *Te, &c.*] Εἰρωνικῶς haec dicuntur, et sine interrogatione omnino legenda. *Casaub.* — *Nec, &c.*] Id est, Nulla extrinseca, aut externa violentia, ut verbera aut flagra, te invadit, et nervos ac membra corporis tui exerno dolore adficit. *Lubin*.

129 *Sed, &c.*] Antapodosis dissimilitudinis. Sensus est: Sed quamvis nullo corporis servitio externo detinaris, tamen si intus et in jecore, pectore et animo tuo, alii imperiosissimi domini tibi nascentur, et contrarii adflectus te in quævis flagitia agitant, quæso, qua fronte liberum te appellas? — *In jecore*] In quo sedem adflectum arbitrabantur. — *Ægro*] Multis vitiis et animi morbis adflecto. *Idem*.

130 *Nascantur, &c.*] Adflectus omnium gravissimi, et imperiosissimi, et savissimi. — *Qui, &c.*] Id est, Quomodo tu non pari servitio premeris? — *Exis*] Abis vel evadis: sie dicimus impune abire. *Idem*.

131 *Atque hic*] Servus scilicet, qui corpore servitium servit. — *Ad strigiles*] Ad balnea deferendos, et alia herilia imperia exsequenda. — *Scutica*] Flagellum. *Idem*.

132 *Mane, &c.*] Indueit jam Damam tanquam pigrum, ab Avaritia excitari, et objurgari. — *Piger*] Ut notet cum etiam pigritiæ inservire. — *Surge*] Verba Avaritiae per Prosopopœiam Damam ad quæstum faciendum ex-

citantis.—*Eia*] Hortantis. *Idem.*

133 *Negas*] Poëtæ verba; id est, Si tu te surrectum negas, illa ulterris instat, et, surge, iterum inquit. —*Non quo*] Si tu dicas: Non quo surgere.—*Surge*] Verbum Avaritiae, importune Damam lecto exuentis. *Idem.*

134 *Et, &c.*] Verba Damæ, quid agendum sit dubitantis. —*Rogitas*] Verbum Avaritiae, cum indignatione pronunciandum. —*Et, &c.*] Verba Avaritiae, rogasne adhuc quid agas? naviga, advehe Ponto peregrinas merces.—*Saperdas*] Erat Pontici pisces genus, qui in Maeotide optimus capiebatur.—*Ponto*] Mare Scythæ, ad quod Ovidius relegatus. *Lubin.*

135 *Castoreum*] Castoris testes. Est enim pharmaci genus.—*Stupas*] Lignum vile.—*Ebenum*] Lignum Guaiacum, nascitur in India et Æthiopia, solidum valde et ponderosum.—*Lubrica Coa*] Vina ex Insula Co, quæ Cycladum in mari Ægæo. *Lubrica* dicit, nam alvum laxant, et emolliunt. *Idem.*

136 *Tollere, &c.*] Novum, et optimum piper.—*Primus*] Alios mercatores præoccupa et antevertit, ut eo carius distrahas.—*Esidente, &c.*] Qui e navi domum, vel in forem piper deportet.—*Sitiens*] Non simpliciter πολυδιψος, sed qui situm din tolerat. *Casaub.*

137 *Verte, &c.*] Negotiare, et speciem pro specie commuta. *Vet. Sch.* —*Verte, &c.*] Negotiare, et speciem pro specie commuta. Vel *rerte* pro averte, id est, decipe, circumseribe. *Casaub.*—*Jura*] Pejera: talia enim suadet avaritia, omnium malorum radix.—*Sed, &c.*] Respicit antem eo, quod homines pœnarum metu, non honestatis amore plerumque peccatis abstineant.—*Heu, &c.*] Alii legunt *Ehen*. Respondet Avaritia: Heu tibi misero! heu homo barde et stolidus! si cum Jove vivere, ejusque mandata exsequi contendas, nunquam

rem facies, et vitam inopem ac miseram perages. *Lubin.*

138 *Baro, &c.*] Lingua Gallorum barones, vel varones, dicuntur servi militum, qui utique stultissimi sunt, servi videlicet stultorum. *Vet. Sch.* —*Baro*] Hujus vocabuli quater meminit Cic. ep. ult. lib. ix. Quidam legunt *Varo* et *Vare*: ut Metaph. sit a corpore ad animam.—*Baro*] Barde, stulte, et stolidi. *Regustatum*. Quod aliquoties cum eodem sale appositum sit. Sic dicimus: Δις κράμβη θάνατος. *Lubin.*—*Digito, &c.*] Inopiam summam notat, cui ut micas pauculas reliquias saline tenaciter adhaerentes reyllat, salinum perterebrandum sit. *Turneb. x. 22.*

139 *Perages*] Vitam vives.—*Si, &c.*] Id est, Si sancte et pie velis vivere, et iusjurandum colere. *Idem.*

140 *Jam pueris, &c.*] Jam ab Avaritia persuasus, ad iter succinctus et paratus, pueris et servis tuis sarcinas, pellem et œnophorum accommodas et aptas. Alii legunt hic: *Jam pueris.*—*Pellem*] Manticam intelligit, vel involucrum, cui vestes et alia ad iter necessaria includebant. —*Et, &c.*] œnophorum vas vicum ferens: *olvos* enim vinum est, de quo est illud: ‘Vertitur œnophoris fundus, sententia nobis.’ *Vet. Sch.*—*Œnophorum*] Vas vinarium, quasi vinum ferens. *Turneb. xx. 1.*

141 *Ocyus, &c.*] Duplici intellectu: vel, ut sint verba Damæ servos suos compellantis: Ocyus hæc ad navem mihi deferte. Vel, sunt Poëtæ: Ocyus tu ad navim festinas, et properas.—*Nihil, &c.*] Verba Poëtæ. Nihil te remoratur, quin e vestigio mare Ægæum vasta trabe, et magnis navibus rapias, et trajicias. *Lubin.*

142 *Ægæum*] Pro omni mari. Est enim Ægæum pars maris Mediterranei prope Graeciam, Europam ab Asia dividens.—*Rapias*] Velociter petas et rapide seces. Hyperbole. —*Nisi, &c.*] Nihil te navigaturum

remoratur, nisi sola Luxuria.—*Solers*] Blanda, et ingeniosa contra Avaritiae persuasiones. Illa enim prædulce malum.—*Ante*] Antequam naves. *Idem.*

143 *Seductum*] Nisi illa te antequam navem concendas, suis illecebribus seductum, et a proposito et priori sententia deturbatum moveat, et moneat.—*Quo, &c.*] Quasi dicat: Quoniam tu, insane et stolidi, tanta animi concitazione rnis? et quid tibi vis, et quid quæris? *Idem.*

144 *Culido*, &c.] Ut sit: Tibi furiosus et insano, sub calido et incenso pectore, mascula et atra bilis ita intumuit, quia percitus insanis et furis.—*Mascula, &c.*] Fortis, virilis, et valida. *Lubin.*

145 *Intumuit*] Ita dicit, ut vehementiam iræ aut furoris notet.—*Urna, &c.*] Cienta calorem in nobis frigoris sui vi extingnit. Unde sacerdotes Cereris Eleusiniæ liquore ejus ungebantur, ut a conenbitu abstinerent. *Vet. Sch.*—*Quam*] Quam bilem vel insaniam integra ciente urna suo frigore non extinxerit, nec integra Ellebori libra hunc insaniam furorem sanaverit. *Lubin.*—*Quam, &c.*] Cientam vulgo appellarent herbam catharticam, ut Horatius: ‘Quæ poterunt nunquam satis expurgare cicutæ?’ Si quis cicutam hic intelligit, quæ κάνειον Græce dicitur, nœ is magnopere errat. Per cicutam hic lathyridem intelligit, quæ eam levem habet ferulaceum et concavum inanemque. Unde apud Poëtas cincta pro calamis quibus fistulant pastores Salmas. *Plin. Exer. Turn. xxii. 8. xx. 1.*—*Urna*] Hyperbole. Cum vel obulus ciente hominem extingnat. *Lubin.*

146 *Tun', &c.*] Verba Luxuria ad Damam: Tunc vir talis, et tantus, in talibus dignitatibus constitutus navigabis?—*Tibi, &c.*] Recenset incommoda navigations. Id est, Adeone insanis, ut tibi tanto viro, cannabinis

rendentibus sedem fulciri vélis, sedenti in transtris vice mensæ, et duras rudentes tibi sedilia esse; qui in elegantibus et mollibus lectulis discumbere antea solitus sis. Ergo *fulto* ad hominem, non ad transtrum referendum.—*Fulto, &c.*] Tibi imposito ut fulcari. *Turnebus xx. 1.*

147 *Cæna, &c.*] Sordida et famelica.—*Transtro*] Transtra remigum sedilia sunt in navibus.—*Vejentanumque*] Errat autem *vinum Vejentanum*, saporis admodum ingrat, et nascebatur Vejnis in opido Hetruriæ.—*Rubellum*] A colore rubro. *Lubin.*

148 *Exhale*] Exhalare hic pro fundere vel emittere vinum, quod exhalat tetur piceis odoreni. *Casaub.*—*Pice, &c.*] Fætida et male olienti pice corruptum: pice enim vasa, et omnia pæne in navibus oblita.—*Obba, &c.*] Poenulum latioris fundi, ita ut sedere videatur. Proprie vero dolium vel utrem significat. *Lubin.*

149 *Quid petis*] Satius est Romæ sine labore et periculis parvum lucrum facere, quam in mari non sine vitæ discriminé magnum.—*Hic*] Romæ nimirum.—*Quincunce, &c.*] Usura mediocri et moderata. Est autem *quincunx* pars assis, quinque uncias habens, quem *modestum* appellat, quod olim legibus probaretur. Opponuntur autem inter se *quincunx* modestus, et avidi *dennex*. *Dennex* integer assis est, demta una uncia, vel undecim unciae. *Turnebus xx. 1.*

150 *Nutrieras*] Paulatim auxeras. Pulcre dixit, pro fœnore.—*Peragant*] Prastent, exhibeant.—*Aridos*] Inexplicabiles et avaros, quos avaritia augeri cupis. *Sudore*] Emphaticæ. Periuento ac labore, dum peregrinus navigas. Alii *sudare* legunt. *Lubin.*

151 *Indulge, &c.*] Adhortatur jam Luxuria Damam ad voluptatem ex adjunctis.—*Carpamus, &c.*] Delitiis fruamur. Est autem Metaph. a fructibus.—*Nostrum, &c.*] Ex Epicureorum sententia dicit, qui illud tantum

tempus se vixisse putabant, quod genio indulsissent. Vel, Ea demum pars vitae tuæ, quam nulli, id est, voluptatibus, impendis, vera est vita. *Casaub.* Turneb. xx. 11.

152 *Cinis]* Mortuorum enim corpora cremabantur, et in cinerem resoluebantur.—*Et Manes]* Sic Horat. ‘Jam te premet nox fabulaque Manes.’ Ponit autem *Manes* pro exequis, et corpore funerato.—*Fabula]* Id est, Sermo tantum de te supererit, præterea nihil. *Lubin.*

153 *Hoc quod, &c.]* Horat. ‘Dum loquitur fugit invida aetas.’ *Vet. Sch.* —*Vive memor, &c.]* Sic Horatius: ‘Dum licet, in rebus jucundis vive beatus; Vive memor, quam sis ævi brevis.’ —*Fugit, &c.]* Id est, Tempus vitae celeriter elabitur.—*Hoc, &c.]* Hoc ipsum temporis momentum, quo haec tibi dico, pars est decerpta inde, et quæ ubi perierit, nunquam sit reditura. *Casaub.* Turneb. xx. 1.

154 *En quid, &c.]* Jam Poëtae verba sequuntur. Eu egregie et liberrime liberte M. Dama, quid jam agis? quid ad hæc respondes? Nimirum omnium vilissimum es mancipium, et ab his duobus imperiosissimis dominis in diversum, eeu hamo pisces, distraheris. —*Duplici, &c.]* Diversis blanditiis et illecebris Avaritiae et Luxuriæ. —*In, &c.]* In contrarias partes traheris. *Lubin.*

155 *Huncine, &c.]* Subintellige hancum vel dominum potius.—*Subeas, &c.]* Id est, Necessus est, ut alternatim vel alternis vicibus modo Avaritiae, modo Luxuriæ dominium subeas, et ut alternis vicibus Avaritiae, et Luxuriæ servias. —*Alternis]* Egregium vocabulum per vices. Nomen pro adverbio. *Idem.*

156 *Oberres]* Ita dicit, quia dubii et incerti erant. *Idem.*

157 *Nec, &c.]* Nec tu cum uni illorum dominorum sive Avaritiae, sive Luxuriæ obstiteris, ejusque servitii jugum semel excusseris, et imperio

instanti et impellenti parere negaris: statim vincula servitutis te omnino rupisse, et jam liberum esse dicas.—*Semel]* Non enim semel aliquid recte fecisse satis est, sed requiritur virtutis *ξεις*. —*Instanti, &c.]* Urgente domino Avaritiae, et Luxuriæ. *Idem.*

158 *Rupi, &c.]* Id est, Jam liber sum, et omne servitutis jugum excussi. *Idem.*

159 *Nam, &c.]* Ut canis ad funem vel vinculum alligata, ubi diu multumque cum fune et vinculo luctata est, tandem eluetatur, et nodum vinculi abripit, abrumpt, et aufugit. Et tamen illa canis cum fugit, longa vinculi et catenæ pars, qua rursus facile comprehendi, et ad antiquum dominum reduci potest, illi a collo trahitur: Ita dum tu fugis, te non effugis; sed semper præteriorum vitiorum semina tecum geris, quæ elapsum ad pristinos dominos, adfectus, et vitia reducent, atque rursus servitutis vincula collo injiciant.—*Arripit, &c.]* Lego abripit. *Lubin.*

161 *Dare, &c.]* Hunc locum ex Menandri Eunucho traxit, in quo Davum servum Chærestratus adolescens alloquitur, tanquam amorem Chrysidis meretricis derelicturus: idemque tamen ab ea reevocatus ad illam redit. Apud Terentium personæ immutatae sunt. *Vet. Sch.* —*Dare, &c.]* Chærestratus, ut est apud Mænandrum, sollicito cogitans, caput seabens, et vivum crudumque unguem inter meditandum abrodens, hæc ait, servumque suum Davum compellat: o Dave, jubeo et impero, ut hæc quæ dieturis sum, cito erendas, et certo futura statuas: Ego jam demum aliquando præteritos dolores, et molestias ex meretricio amore perceptas, finire, et Chrysidi valedicere meditor, et certo apud animum constitui. *Lubin.*

162 *Præteritos]* Quos antehac perspissus sum.—*Crudum, &c.]* Quod intente aliquid meditantes faciunt. *Lub.*

163 *An, &c.]* An ego cognatis meis

siccis, sobriis et honestis, tanquam probrum et dedeens obstem et ob-sim? Verba indignationis plena. *Lub.*

164 *An rem, &c.*] Id est, Universa patrimonii mei bona.—*Ramore, &c.*] Fama minus bona. *Idem.*

165 *Limen, &c.*] Ad obsecenam domum meretriciam, ad quam saepe adolescentes patrimonii sui naufragium faciunt.—*Frangam*] Atteram, perdam, dilapidem.—*Udas, &c.*] Udas fores dixit, quas amatores solent unguento perfundere, et ante januam illarum noctem vigiliis, et cantu transigere. *Vet. Sch.*—*Dum, &c.*] Dum vino et unguento madidus et persus, ebrius ante fores Chrysidos meretricis, nocturno tempore cum extincta face, ne a transenitibus agnoscatur, canto. Notat multiplicem juvenum insaniam in suffundendis illis modo vino, modo aqua in cardinibus, modo lachrymis. Nec male referas ad lenarum anum potationes. *Casaub.*

167 *Euge, &c.*] Verba Davi servientantis et gratulantis. Euge, præclare, puer Chærestrate, nunc vir es, laudo te: Sic tandem sapias, et quid te dignum sit, consideres, et Diis repellentibus et averruncis agnam macta, et sacrificia, quod te a meretricie, tanquam a mala bestia, liberarint.—*Diis repellentibus*] Diū repellentes et Averrunci dicuntur Castor et Pollux; Græcis ἀλεξικαὶ καὶ ἀποτροπαῖ, qui prodigia et portenta averruncabant. *Turneb. xx. 1.*

168 *Perente*] Macta, sacrificia.—*Sed, &c.*] Sed tu, o Dave, censes illam, ubi a me deserta fuerit, ploraturam misereque adfletandam? Quod saxeus ego et trunus sim, si perpeti queam. *Idem.*

169 *Nugaris*] Verba Davi. Ergo tu nugaris et vacillas, nec firmus in proposito tuo perseveras. *Lubin.*—*Nugaris*] Nugas agis cum dicis te velle priores dolores finire: nam ecce ad ingeum redis. Vel sic: Lepidus

nugator es, cum vis videri misericordia duci propter Chrysidis lacrymas; quin tu potius te miserare. *Casaub.*—Allndit ad petulantem meretricum morem, quæ juvenes amatores soleat et crepida castigabant, eorumque nates pulsabant. *Turneb. xx. 1.*

170 *Ne, &c.*] Sunt autem verba Davi dominum suum salse irridentis. Quasi dicat: Mi domine here, ne festines et trepides usque adeo, ut a servitute meretricia libereris, ne indigne usque adeo illud jugum meretricium tibi videatur, ut moe ferat, retibus vel cassibus a meretricie intentus, ut te liberes et exsolvas, casses mordendo rodas et incidas. Frustra enim illud facies; nam brevi te ulti rursus illi in servitutem dedes. Est Allegoria a feris. Est autem *Ne retis*, hoc loco, *Ne* non caussale, sed imperandi vim habet.—*Arctos, &c.*] Vimenia firma et valida. Vide Proverbium: *Casses rodcre.* *Lubin.*

171 *Nunc, &c.*] Id est, Tibi jam quidem fortis, et imperturbatus videris: at si illa te voeet, continuo aliter animatus eris, et virtus labaces uno verbo quam citissime. *Lubin.*

172 *Quidnam, &c.*] Locus ex Terentii Eunucho. Sensus est: Nonne nunc eam accedam: cum ulti ab ipsa accersar, et illa ulti mihi supplex accedat? *Idem.*

173 *Si, &c.*] Vera libertas, non illa corporis est, quam prætor, et pilea donant; sed animi, qua quis totus et integer, affectibus et cupiditatibus valedicit, et nunquam illorum retibus rursus implicatur. *Lubin.*—*Integer.*] Non fracto animo ex amoris affectu, sed ὑψις ae vere integer. *Casaub.*

174 *Hic hic*] Qui nimis adfectibus valedixit, nunquam rursus collum suum illorum jugo subditurus. Hic ille liber est, quem querimus. *Lubin.*

175 *Festuca, &c.*] Viudictam vel virginem intellegit prætoris. *Lictor* autem dicit, non quod lictor cum manu miserit, sed quod cum liberum et

beatum jaetit; ubi a prætore manumissus est. Apparebant enim Praetori 6. lictores.—*In, &c.*] Id est, *In eo* beatum prædicat, quod festuca vel virga prætoris, ipsius caput tangit. *Idem.*

176 *Jus, &c.*] Probat ulterius Damnam non esse liberum ex adjuncta ambitione: quod illa ducatur, ac proinde liber esse nequeat.—*Palpo*] Auferendi casus, non nominandi. Est autem *Palpus* a palpando. Hic pro blanditiis et illecebris ponitur; quibus homines ad honores allieuntur. *Lubin.* Pro *tollit*, ali libri habent *ducit*: nec male ducere eum dicitur ambitio, qui ejus causa facit omnia; ac forte ad amicos deductores candidatorum respexit. *Casaub.*—*Hian-*tem] Quasi honoris avidum. *Lubin.*

177 *Cretata*] Candidata. Nam qui honores aspirabant, candidati et alibi candidisqne vestibus incedebant. *Lubin.*—*Vigila, &c.*] Ludis Floralibus omnia semina spargebantur in populum, ut Tellus velut muneribus suis placaretur. *Vet. Sch.* Maxime propter officia salutationum, quas ante diluentum inchoabant. De labore et vigiliis candidatorum multa Cicero variis locis. *Casaub.* Vek ita dicit, quia ambitio hominem non facile sinit quiescere.—*Et, &c.*] Solebant ambitiosi ludis, viscerationibus, congiariis, et largitionibus, populi gratiam captare. *Lubin.*

178 *Rixanti, &c.*] In legendis leguminibus inter se rixanti, contenti, et litiganti.—*Floralia*] Festa in honorem Floræ meretricis instituta, obsœna, et infanda. Erat autem *Flora* Dea, qua floribus præest, et leguminibus colitur. De enjus obsecenis sacris vide *Lactant.* t. 20. *Lubin.* Sed hic intelliguntur omnes ludorum species, quos edebant Magistratus, popularem gratiam captantes. *Casaub.*

179 *Aprici, &c.*] Solent senes in *Delph. et Var. Clas.*

sole hiberno apricantes καὶ εἰληθεροῦντες circa meridiem ealidiore, de nugis hoc genus garrire: unde Græcorum proverbium μεσημβρινὸς λῆπος. *Casaub.* *Turneb.* xx. 1.—*Quid, &c.*] Quam populo placere, et in admiratione et gratia esse. *Ironice. Lubin.*

180 *Herodis, &c.*] Herodes apud Judæos regnavit temporibus Augusti, in partibus Syriæ. Herodiani ergo diem natalem Herodis observant, ut etiam Sabbata: quo die lueernas aereas, et violis coronatas in fenestris ponunt. *Vet. Sch.*—*Herodis dies*] Persius de superstitione hic agens, exempla ponit eorum hominum, qui Judaicis aut Asiaticis et Ægyptiacis ritibus Roma uterentur; Judaica religio Romæ peregrina censebatur, solis Judæis urbem incolentibus permissa. *Herodis dies*, sunt dies quos colit populus qui Herodi paruit: Judæi nempe. Sed præstat interpretari de propria illorum Judæorum secta, qui ab Herode magno, pridem vita defuncto, Herodiani sunt dicti, qui Herodem pro Christo colebant. *Dies ergo Herodis*, appellat natalem diem Herodis, non quidem veræ γενέσεως, sed suscepti regni apud Judæos: nam et illi dies vocabantur natales. *Casaub.*—*Unctaque, &c.*] Modum ostendit, quo ille dies ab Herodianis celebatur. Omnium pene gentium communis fuit ritus, ad gaudii significacionem ignem accendere: nec solum in templis lumina accendebant, sed etiam domi quisque suæ, eaque jannis ac fenestris appendebant. *Casaub.* *Turneb.* xxii. 12. *Uncta* ergo dicit ob oleum, quod ex lucernis exudabat. *Lubin.*

181 *Dispositæ*] In fenestra ordine posita, et ordinatæ.—*Pingue*)] Luccem cum pingui nebula aut fumo emiserint.—*Vomuere*] Pro, Emisere.

182 *Portantes, &c.*] Græci scriptores celebrationes diei festi duabus vocibus designare solent, φωτὶ καὶ στεφανώμασι, lumiibus et coronamen-

tis. *Casaub.*—*Violas*] Coronabant autem et aras, et simulacula Deorum, et fores et januas suas. *Lubin.*—*Rubrum*] *Catinum* rubro colore tinctum intelligit, quod forte argillæ genus rubrum fuerit; unde illa fictilia conficiebantur, quod canda thynni complectebantur. Est autem Hypallage, pro Vas amplexum caudam thynni, et cauda pro toto pisce. *Lubin.*

183 *Natæ*] Respicit forte ad præceptum Horatii, pisces in magna patina poni debere. *Lubin.* Vel cum ait, *natæ*, ostendit ex jure solitum comedì. *Casaub.*—*Tumct*] *Fœæ.*

184 *Labra*, &c.] Id est, Tacito murmure preces tuas superstitionis concipis et emittis. *Lubin.* Vel, Frequentas Judæorum prosenchas, et una eum ipsis, murmure vota tua ibi concipis. *Casaub.*—*Recutitaque*, &c.] Instituta Judæorum significat, propter circumcidionem: quam, auctores suos secuti, faciunt. *Vet. Sch.*—*Recutita*, &c.] Recutita dicit ob Judeos apellas, circumcisos, recutitos et præpitiatos. *Lubin.*

185 *Tunc*, &c.] Id est, Postquam pervasit et occupavit anile hoc vitium; *nigri lemures*, et spiritus nocturni mortalibus aduersi et noxiæ, et pericula ovo in sacrificiis vel inter sacrificandumrupto: tunc grandes illi venerandi, et longævi Cybeles matris magnæ Deum sacerdotes et lusæ Isidis sacerdos alia superstitione te anxiæ habent, &c.—*Oroque*, &c.] Sacerdotes, qui explorandis periculis sacra faciebant, observare solebant ovinum igni impositum, utrum in capite, an in lateræ desudaret. Si autem rupatum effluxerat, periculum ei porten-debat, pro quo factum fuerat, vel rei familiari ejus. *Vet. Sch.*

186 *Hinc*, &c.] Galli sacerdotes Cybeles erant, a Gallo Phrygiae flu-mine, eujus aquam qui bibissent, red-

deabantur insani. Et in illo furore genitalia sibi amputabant.—*Grundes*] Pingues sacrificiis, vel grandævi. *Lubin.* Postquam animus superstitione depravatus est, tunc adeuntur Matris Deum sacerdotes, et Isiaci: utrumque genus hominum male audiebat. *Casaub.*—*Cum*, &c.] Sistrum sacerdotes Isidis portant. Lusæ autem, ideo, quod nimiles deformes cum maritos non invenerint, ad ministeria Deorum se conferant. *Vet. Sch.*—*Sistro*] Crepitaculum erat Isidis sacerdotum, ἀπὸ τοῦ στελεύ, a quatiendo.—*Lusæ*] Nam nimiles deformes vel aliquo corporis defectu vitiatae, cum maritos non invenirent, ad ministeria Isidis se conferebant. *Lubin.*

187 *Incessare Deos*] Inculeaverunt et denunciatunt unicuique iram et pœnam Deorum, vel pericula a Diis, qui hujusmodi superstitionis remedii se non præmonivissent. *Lubin.*—*Deos*, &c.] Deos Syrios intelligit, Venerem et ejus filium, fortasse etiam Adonidem, qui Veneri πάρεδρος. *Salmas. Turneb. xx. 1.*—*Si non*] Vel tera te, antequam gustes, nominatum. *Alii* enim caput a jejunis gustatum, contra artem magicam valere credebatur. *Lubin.*

189 *Dixeris*, &c.] Si hæc inter stultos milites, et varicosos et corruptos centuriones dixeris, continuo Polfennius bardus ille Centurio, illa cachinno excipit, et crassum et immane ridet, et omnem Philosophiam vix uno obolo emerit: et centum Græcos Philosophos et sapientes vix curto centusse, centum curtatis et immunitis assibus licet, et aestimat.—*Varicosos*] Proprie illi qui venas tumidiores habent. *Idem.*

190 *Crassum*] Pro *crasse*. Alii *Crassum*, nomen proprium esse censem. —*Pulterius*] Nomen proprium bardii militis. Alii legunt *Fulpenius*.—*Centum*, &c.] Philosophos Stoicos intelligit.—*Curto*, &c.] Centum assibus curtatis et immunitis. Est enim

Ceutussis 100. asses, qui idem valent quod 40. Sestertii H. S.—*Licetur*] Liceri vel licitari est precium ponere, vel ultiro in auctione deferre, dum

in rebus emendis alius alio majus precium pollicetur. Hic idem est, quod aestimat, tanti facit, emit. *Lubin.*

S A T I R A VI.

In haec ultima Satyra in incredibilem Romanorum avaritiam invehitur, ad quam notandam, occasionem captat a dissimilitudine studiorum Persii et Cæsii Bassi Poëtarum, et imperitæ multitudinis Romanæ. *Lubin.*

1 *Admovit*] Hanc Satyram seribit Persius ad Cæsium Bassum Poëtam Lyricum, quem fama est, in prædiis suis positum, ardente Vesuvio monte Campaniæ, et late ignibus abundante, eum villa sua nstum esse. Hie ergo, dum viveret, Roma ad Sabinos necessario transibat, ubi brumali tempore in calido loco carmina scribebat. *Vet. Sch.*—*Admovit*] Ubi jam deum, o Cæsi Basse, te hyemare credam? admovitne te hyems suo frigore, et aëris inclemens foco Sabino in agro tno, in quem te secessisse mihi relatū est? Vel: Utrum agis in Sabini?—*Bruma*] Seu frigoris inclemens te ad focum compulit?—*Basse*] Cæsium Poëtam Lyricum intelligit. *Idem.*

2 *Jamne lyra*] Ecquid jam lyra tibi vivit et viget? Ecquid jam severo, gravi, et tetrico peetine chordas lyræ percutis, et pulsas?—*Tetrico peetine*] Gravem et severum stylum, vel carmen denotat. Vani vero qui *tetricum* hie intelligent de Sabino monte *Tetrico*. Alii pro *Tetrico* legunt, *tritæ*.—*Vivunt*] Metaph. personant vel pulsantur. *Idem.*

3 *Mire, &c.*] Admirandus es artifex

et opifex, qui mira ingenii dexteritate veterum vocum primordia numeris et versibus excitare, et marem strepitum, maseulum et virilem sonitum fidis et lyrae a Græcis ad Romanos translatae, et Latine intendisse. —*Numeris*] Carmine.—*Veterum, &c.*] Vel, Quod antiquarius fuerit hic Cæsius, antiquitatis dictionibus usus sit, vel, Quod Poëmata sribat, quæ omnium prima apud mortales credita. Horat. ‘Fuit hæc sapientia quondam.’ *Turneb.* xxx. 7.

4 *Atque, &c.*] Denotat Lyricorum Poëtarum subiectum: fortē et animosum sonitum, ut Pindari et aliorum herorum, et fortium virorum facta præclara.—*Intendisse*] Intensione nervorum, eorumque pulsu expressisse, et accinuisse.—*Latinæ*] A Græcis; per te et Horat. ad Latinos translatee. *Lubin.*

5 *Mox, &c.*] Id est, Qui mirus es artifex ad juveniles jocos, et amores versibus agitandos. Et honesto pollice decoro, et docto Poëmate egregios senes, eorumque sales, et joca describendo. *Idem.*

6 *Lusisse*] Jueunde versibus desrisisse.—*Mihi, &c.*] Seipsum Persius significat secessisse in Liguriæ fines, videlicet propter Fulviam Sisenniam matrem suam, quæ post mortem prioris viri ibi nupta erat. *Vet. Sch.*—*Mihi, &c.*] Verba Persii de se; et est ὥπαλλαγή. Ego nunc fruor te-

pore maris Ligustici commoti veherentius, ut per hyemem solet. Erat autem apud matrem Fulviam Siseniam, quae Liguri cuidam aut Lunensi impserat. *Casaub.* *Turneb.* — *Nunc*] Alias enim Romæ dego. — *Ligus ora*] Pro Ligistica. Est autem *Ligus* hoc loco fœmininum, et ad ora refertur. *Lubin.*

7 *Intepet*] Temperatiorem, et mihiorem aërem præhet. Indicat Liguriam magis tepidam hyemis tempore esse, quam in aliis regionibus. — *Meum, &c.*] Hetruseum vel Ligusticum intelligit. — *Hybernat*] Sævit, vel a navigiis vacat. Sicut enim naves hibernare dicimus, sic et mare, cum non navigatur. *Vet. Sch.* — *Hybernat*] Sævit, et a navigiis vacat. — *Qua, &c.*] Lunæ opidi amœnitas declaratur ex adjuneto portu; id est, Ubi summa loci amœnitas, qua nimurum altissimum scopuli ingens ab utraque parte latens dant et efficiunt. — *Qua*] Id est, Ubi. *Latus, &c.*] Id est, Ingentes sui partes, vel, ingentia brachia ab utraque parte pretendunt, et porrigit. *Idem.*

8 *Et littus*] Id est, Ubi littus in se recipit multam vallim, et planiciem et tutum a ventis et frigore quasi simum, et gremium. *Multa, &c.*] Videatur *vallum* appellare curvaturam lunati littoris; unde et *Luna* dictus. *Casaub.*

9 *Lunai, &c.*] Inserit versum Ennii, qui et ipse hunc portum collaudavit, et commendavit: et cives ad mercaturam invitavit. — *Est, &c.*] Precium scilicet. *Lubin.*

10 *Cor jubet, &c.*] Hunc versum ad suum carmen de Ennii carminibus transtulit. *Vet. Sch.* — *Cor, &c.*] Pro Ennio cordato, et ingenioso. — *Desteruit*] Id est, Somniandi finem fecit. Obiter Ennii vanitatem perstringit. Id est, Postquam ex parte factus non amplius delirat, sed iam cor habet; id est, Cordatus et sapiens est. Quamvis sint qui *cordis* mentione respiciant ad illud Ennii, quo dixit sibi tria

corda esse, quia tres linguis calleat, Latinam, Græcam, et Oscam. *Idem.*

11 *Maenides*] Homerus. Somniarat autem Ennius se Homerum esse factum. — *Quintus*] Non numeri, sed Enni prænomen est. Id est, Jam rursus Quintus Ennius ex pavone Pythagoreo factus. Aniles Pythagoricæ nugas. *Turneb. xxx. 7.*

12 *Heic, &c.*] In hœc loco, ego dego in tranquilla pace, et ocio: vulgi, et quid populus de me sentiat, securus. — *Et, &c.*] Nec euro, quid Auster ventus ille meridionalis suo calore peccidi infelix, noxius et pestilens præparet, et portendat: indicat autem se vita Stoicum esse, et nullis affectibus perturbari. *Lubin.*

13 *Securus, &c.*] Non euro, non invideo, quod vicinus meus me ditior, et quod ejus agelli angulus, nostro vel meo longe pinguior et fertilior est.

14 *Et si, &c.*] Etsi omnes homines mali et ignobiles ditescunt, ego tamen miser esse, iusque invidere nolim.

15 *Usque, &c.*] Id est, Semper ego nolim. *Lubin.* Vel nunquam adducar, ut dolorem ex ea re ullum capiam. *Casaub.*

16 *Curvus*] In terram pronus more tristium et dolentium. — *Ob id*] Eo nomine, quod alii fortunati sunt, et ditescunt. — *Minui, &c.*] Id est, Tædio, et dolore, et aliorum rebus secundis consumi, et contabescere. *Senium protædio ponit*] Uncio et delicate cibo. *Lubin.*

17 *Et, &c.*] Solebant avari esenleta et poculenta annulo obsignare, ne furtum aliiquid auferretur. *Lubin.* — *In, &c.*] Duplex nota minutissimorum sordium est, quam hic recenset: prior, obsignare lagenas in quibus non vinum sit, sed vappa, id enim est *rapida lagenæ*. Deinde cum resignandæ sunt, tanto studio observare an salva et integra sint signa, ut naso contingat lagenas. *Casaub.* *Turneb. xxx. 7.*

18 *Discrepet, &c.*] Sensus est: Ego quidem ita vivo, nec contra dico, quin alii aliter vivant, et illi quidem discrepant, et dissideant ab his enim moribus. Est autem concessio. — *Geminos, &c.*] O Horoscope, qui unus et idem es, tamen producis in lucem geminos eisdem parentibus, eodem tempore satos, et natos, vario ingenio, dissimilibus studiis, diversis moribus. — *Horoscope*] Illud temporis momentum est, intra quod quisque nascitur: quasi temporis inspectio. — *Varo*] Vario, dissimili, dissentienti ingenio. *Lubin*.

19 *Producis*] In lucem ex utero materno profers. Contra alogos illos astrologos, qui putant eodem tempore, et sub eadem constellatione natos similiter esse affectos. — *Solis, &c.*] Inde fit, ut inter geminos etiam alter sit, et inveniatur, qui adeo vafre et callide suas opes adservet, ut alius extreme sordidus et avarus, misere et renuiter vicitet, alius siccum sine ullo liquamine olus comedat; solis autem diebus natalibus lautius aliquanto vivere sustineat, olus alias siccum tingat, et ungat, idque muria genere liquaminis vilissimo, illaque in calice emita. *Lubin*.

20 *Tingat*] Leviter tangat, et imbuat. — *Siccum*] Alias, et nullo uncto vel liquamine imbutum. — *Muria*] Liquaminis genus vilissimum, quod ex thynnorum tabe conficiebatur, ut garum ex seombrorum. Est etiam aqua salsa in qua aliquid fuit maceratum ant servatum. — *In, &c.*] Id est, In exiguo vasculo parce, ne diebus profestis aliquid supersit. Muria autem et similia in calice emere, moris fuit. *Lubin*.

21 *Ipse, &c.*] Id est, Adeo avarus, et sordidus, ut piper tanquam rem sacram et religiosam minimeque tangendam, parce admodum, et minutatim patinæ instillet, et quasi irroret. — *Ipse*] Εμφασις. Aliis enim haec non concedit. — *Hic, &c.*] Exemplum prodigi. At hic aliis, vel alter puer ex

geminis tanquam magnauimus bonorum suorum possessor, grandia bona, ingentes opes, dente, gula, peragit, dilapidat et absunit. *Idem*.

22 *Magnanimus*] Avari enim pusillanimes, ut qui habeantur, non habent divitias. *Lubin*. — *Puer*] Hic pro stolto, non aetate, sed moribus. *Casaub*. — *Utar, &c.*] Id est, Ego autem contra utar meis faciltatibus, utar, inquam, illis; sed tamen ita ne illis abutar, et in luxuria et vitium incidam, nec nimis lantus et delicatus libertis meis et servis, rhombos, et preciosos pisces per extremam luxuriam apponam.

23 *Lautus*] Liberalis nimis, delicatus, prodigus. *Lubin*. — *Rhombos*] Pisces plani genus, Romæ olim in delitiis habitus. *Een Turbot*. — *Ponere*] In cibum apponere.

24 *Turdarum, &c.*] Cognoscere turdorum sapores. Solent enim quidam gulae dediti, tantæ subtilitatis habere palatum, ut dignoseant turdos, an celandus, an terrarius sit: an masenlus, an fœmina. Turdarum dixit abusive, cum turdorum debuerat, ut Horatius ponit: 'Pene macros, arsit, dum turdos versat in igni.' *Vet. Sch.* — *Nec, &c.*] Id est, Nec more extreme delicatorum et luxuriosorum nimis solers sim, et subtilis meo palato, ut salivam tennem, et saporem minimo discrimine distantem turdorum juniperis pastorum, et aliorum possim dignoscere, et discernere. Dixit autem turdarum abusive pro Turdorum. *Lubinus*. — *Salivam*] Saliram pro gustu ponunt. Hinc saliram morere Latini dicunt, quæ gustum excitant et proritant. *Salmas*. *Turneb*. xxx. 7. — *Solers, &c.*] Et maxima solertia internoscam et discernam. *Lubin*.

25 *Messe, &c.*] Id est, Faciendus est sumitus pro ratione facultatum, et sumitus messe propria vel annuis propriorum agrorum provenitibus metendi sunt. *Lubin*. *Virere messe tenus*; nihil quicquam de reditu reliquum facere; id est, *tenus*; totum enim

semper includit illud, de quo dicitur. *Casaubonus*.—*Et, &c.*] Contra parsimoniam nimiam. Fas est quod terra nascitur, granaria, et frumenta tua emolere, et panes inde conficere, vel ad alios usus adhibere. *Grauaria* pro frumento in granario recondito. *Lub.*—*Fus, &c.*] Quid cogitas, inquit, o stulte, dum assidue bona congeris in horrea et granaria? quin potius promis quæ servas condita, et amicis pauperibus illa elargiris? *Casaub.*

26 *Emole*, &c.] Pro *Exhauri* molendo, ac quotidie liberaliter insumento. *Casaub.*—*Quid, &c.*] Occurrit objectioni avari. At metno, ne consumito illo frumento, paupertate premar. Respondet Persius: Tu tantum officia tua ac munia fideliter exsequare, et nihil ibi defuturum est: tu tantum ara, sere, ocea, et rustica opera diligenter obi, et altera messis, altera seges, alind frumentum tibi in herba est, tibi in agro resurget et cresceret. *Recte metuas* dixit: avari enim empiunt et metuunt, unde pusillanimes; ut contra prodigis, magnanimus superius dicitur.—*Ocea*] Grandes geras cædere, et ligonibus frangere.—*In, &c.*] Vide *Proverbium*: ‘Tua messis in herba est.’ *Turneb.* xxx. 7.

27 *At, &c.*] Hæc sequentia interpres Persii verba esse censem. Sed sunt avari, parsimoniam suam defendantis, eique honestissimam rationem prætexentis, qui simulat se accumulare opes, ut olim amicis egentibus possit benefacere. Sensus est: Ego quidem libenter liberalius mea bona insunnerem. At hominis officium mihi contradicit, et vocat, exigit et requirit, ut egentibus et naufragis amicis opituler.—*Trabe, &c.*] Descriptio naufragi. *Amicus meus inops*, calamitosus, et naufragus, *trabe rupta*, et navi fracta, vix enatando evadens, *saxa Bruttia*, et scopulos Lucani, et Bruttii maris, *prendit*, et ne submergatur, amplectitur. Et sic rem suam *omnem* et *spem* et *rotu* sua *surdum*, et *Diis tanto nau-*

fragio nou audita, *Ionio mari condidit*, et naufragio amisit, et perdidit. *Lub.*

29 *Ionia*] Pars maris Mediterranei, quæ supra fauees Adriatici inter Siciliam et Cretam expanditnr.—*Jacet, &c.*] Naufragus amicus.—*Et, &c.*] Dii in quorum tutela navis fuit. Quorum statnas et simulacra de puppe ablata, secum e naufragio eripiuit, et ad littus detulit. *Turneb.* xix. 2.

30 *Ingentes, &c.*] Navium tutelam dicit, quam in puppibus habent, vel pingont. *Vet. Sch.*—*De, &c.*] Ex consuetudine veterum, qui in puppi saecarium, velut lararium quoddam habebant.—*Jamque, &c.*] Id est, Ratis laceræ, et fractæ pars, et costa ipsis mergis et avibus marinis, dum se aquis immergunt, obvia est. *Lubin.*

31 *Costa, &c.*] Pro parte navis.—*Nunc, &c.*] Verba avari. Hie jam opus est in tanta calamitate amici, ut liberalitatem exerceas: nunc opus est ut non tantum ex messe, redditibus et fructibus, sed et de vivo cespite, et virenti agello aliquid anferas et frangas, partienlam aliquam fundi et prædiorum amico inopi largiaris, et distribuas, unde vitam, vietum et amictum sibi sustentet. Est autem *Cespes virus*, proprie herba, una cum terra avulsa. *Idem.*

32 *Ne, &c.*] Naufragi casum sum in tabula depictum, stipem mendicantes, circumferebant.—*Oberret*] Ut mendicantes, ab uno ad alium erret.

33 *Cærulea*] In qua aqua pelagi cærulea depicta.—*Sed, &c.*] Si liberalius vicitaveris, heres tuus infensus et iratus, quod rem, hereditates, et opes tuas imminueris et curtaveris, ubi mortuus fueris, parum honorifice te sepeliet.—*Canam, &c.*] Silicernium intelligit, quæ cœna in mortuorum solatium Diis Manibus inferebatur, et una cum funere cremabatur. *Silicernium*, quasi silentes umbræ eam cernerent. *Idem.*

34 *Curtaveris*] Imminueris, consumseris.—*Urnæ ossa*] Vetus sepe

liendi ratio innuitur, qua cremati cadaveris reliquiae, ossa, vel cineres, multis odoribus, aromatibus, et unguentis perfundebantur, et condebantur. *Idem.*

35 *Ossa, &c.*] Sine unguentis: vel in honora, sepulturae honore carentia. *Vet. Sch.*—*Inodora*] Quæ nullum odorem emittant, et surdum spirant.—*Dabit*] Ad sepulturam exhibebit.—*Cinnama*] Syncodoche; pro omni aromate, cinnama et casia hic ponuntur: vel, pro unguentis ex illis.—*Surdum, &c.*] Quorum odor obtusus, surdus, et insensibilis.—*Spirent*] Redolent, fragrant. *Lubin.*

36 *Casiae*] Quibus nos pro cinnamomo utimur. Quod hic vocat: *Peccent ceraso*, id est, Ceraso admixto adulteratae sint.—*Nescire, &c.*] Dissimilans, negligens, nihil curans. *Idem.*

37 *Tune, &c.*] Verba futuri hæreditis, indignatione plena: *Tune opes, et bona tua adhuc salvus et incolunus, imminues et atteres, cum ea servare deberes in apparatus funeris tui?* *Casaubonus.*—*Bestius*] Nomen hæredipetæ, aut avari cuiusdam, quem per prosopopœiam loquentem introducit.—*Urget*] Accusat, damnat, et reprehendit. *Turn. xxx. 7.*

38 *Doctores*] Periphrasis Philosophorum.—*Ita fit*] Verba Bestii cum indignatione proferenda.—*Postquam, &c.*] Id est, Postquam hæc nostra sapientia maris expers et Romana, nobis cum peregrinis mereibus venit, et admissa est in urbem. *Lubin.*

39 *Cum, &c.*] Emphasim habet. Illo enim delicatores cibos condiebant.—*Palmis*] De arbore intelligit. Vide Plin. XIII. 4.—*Nostrum, &c.*] Id est, nostra hæc sapientia cismarina et Romana, non amplius Graeca. *Lubin.*—*Maris, &c.*] Id est mollis et effemina-
ta. Vel sapientia quam vulgo doce-
mur, transmarina, id est, Graeca. *Cas-
aubonus.* *Turneb. xxx. 7.*

40 *Fæniseæ*] Rustici fænum secan-

tes.—*Crasso, &c.*] Solent rustici, cum oleum defuerit, adipe peccundum in pultem missa, pro oleo uti. *Vet. Sch.*

—*Crasso, &c.*] Pingui condimento. Solebant enim rustici, cum oleum de-
set, adipe peccundum olei loco uti.—*Vitiarunt*] Infecerunt, condierunt. *Lubin.* *Crassum unguen*, pro exquisitis delitiis; ut supra *crussa amoma*, id est, eximia. Alter autem locus hic accipiens, quam ut verba sonant: nam Romani cum luxurie assueverunt, non unxere impensis pultes suas: verum iis neglectis, laudiores cibos expetiverunt. *Casaubonus.*

41 *Hæc*] Vel, Quid heres de te sentiat: vel, Ut mortuus honorifice sepeliaris. Malim hæc legi sine interrogatione: ut concessio sit ironica, ad irridendam eorum fatuitatem, qui vivunt misere, snum assidue genium defraudantes, eo impulsi metu, ne cœnam funeris iratus heres negligat. Hoc sane, ait Persius, jure metuas: sed tum cum eris *cinere ulterior*, id est, cum fueris fato functus.—*At tu, &c.*] Heus tu, quisquis meus hæres futurus es, illa quæ dicturus sum aliquanto a turba seductior, et remotior andi, et ausulta. *Lubin.*

42 *A turba*] Remotis arbitris. *Idem.*

43 *Missa, &c.*] Sensus est: Num tu ignoras, quod a Claudio Caligula Cæsare laurus, victoria index, cum litteris ad senatum missa est, ob egregiam Romanorum victoriam, et insignem cladem et stragem Germanæ pubis. Cui victori jam sacrificia et victimæ in triumphum parantur, et ab omnibus aris vetus et frigidus cinis et pulvis excutitur, et altaria ad sacrificia præparantur.—*Laurus*] Pro laureata Epistola qua suam victoriam, S. P. Q. imperatores annunciant. *Lubin.*

44 *Germanæ, &c.*] Pro Germanis puberibus. *Idem.*

45 *Frigidus, &c.*] Vetus, qui longo tempore igni sacrificiorum non inca-
luit.—*Excuditur*] Ad nova sacrificia reparanda removetur.—*Postibus*] Qui-

bus captivorum arma in judicium victoriae adfigebantur. *Lubin.*

46 *Chlamydes*] *Chlamys* erat militaris vestis, pallio astricior, et brevior. —*Lutea*, &c.] Vestes militares villosoæ, quibus utebantur in hybernis. *Idem.*

47 *Esseda*] Erant vehicula Gallica vel Belgica, corio vel panno cooperta. —*Locat*] Arecommodat ducibus Germanis captivis. —*Cæsonia*] Caligulae uxor, effrenata libidinis mulier. Hæc Caligulae poculum amatorium porrexit, quo ille in furorem versus. —*Rhenos*, &c.] Germanos, Rheni accolæ. *Idem.* *Dorleans legit, rhedas.*

48 *Diis*, &c.] Quare Diis immortibus hujus victoriae et triumphi auctoribus, et Caligulae dueis Genio, obres præclare et egregie gestas, centum paria gladiatorum in theatrum et arenam inducere et producere constituo. Munera autem gladiatoria, et ludos adeo cruentos in religionis parte numerabant. —*Genio*] Naturæ Deo, cuius ductu et auspicio res tam feliciter cessit. *Turneb.* xxx. 7.

49 *Quis*, &c.] Scilicet, Quo minus hæc faciam. —*Aude*] Tu autem haeres sume tantam animi confidentiam, et aude mihi contradicere. Eo magis et majoribus sumptibus hæreditatem, eni inhias, exhaustiam. *Cusaubon.*

50 *Væ*, &c.] Væ tibi, nisi mihi aduentari. —*Oleum*, &c.] Quin etiam oleum, et artocreas, cibum ex pane et carne, atque adeo epulum, et congiarium populo largior. *Idem.*

51 *An*, &c.] An tu, o heres, illud fieri vetas et prohibes? —*Dic*, &c.] Quasi haeres ringatur ad hæc et murmuret: ideo dicit, *die clare*, quid muscas, equeid hæc res tibi molesta est? —*Non*, &c.] Verba hæredis, et dicit, se non adeo impedire, vel prohibere, quo minus animo morem gerat. Et sequentia Persii sunt: Est mihi ager exossatus et satis fertilis soli, ut facile hæredem invenire possim. *Idem.*

52 *Exossatus*, &c.] Fœcundus et fertilis, et probe cultus, a lapidibus et

saxis repurgatus. *Turnebus* xxx. 7. —*Age*, &c.] Sensus est: Age, si jam nullus mihi cognatus, nullus qui mihi consanguinitate conjunctus fiet, non interea tamen omni hærede destituo: sed viam Appiam peto, et ad panudem vicum Bovillas, et in valle Aricina ad clivum Virbii accedo: ibi vero Manius hæres ultro mihi præsto est.

55 *Accedo*, &c.] Bovillæ sunt vicus ad undecimum lapidem Appiæ viæ: quia aliquando in Albano monte ab ara fugiens taurus jam consecratus, ibi comprehensus est. Inde Bovillæ dictæ. *Vet. Sch.* — *Bovillas*] Panper viens erat Romæ proximus, ubi Clodius a Milone interfectus est. *Mss. Bovilla*, non *Bobilla*. *Lubin.*

56 *Clicumque*, &c.] Quatuor millibus ab urbe est Virbii clivus, qua iter est ad Ariciam, et ad nemus Dianæ, ubi Virbius colitur, id est, Hippolytus, quod bis in vitam prolatus sit. Nota autem apud Virgilium fabula est. —*Mannius*] Mannium dicit defermem et ignotum hominem, eo quod Maniæ dicuntur indecori vultus personæ, quibus pueri torrentur. *Vet. Sch.* — *Clicumque*, &c.] Qui quatuor millibus ab urbe aberat, qua ad Ariciam et Nemus Dianæ, ubi Virbius vel Hippolytus colebatur, ibant. —*Manius*] Hic Manius, cuius posteri hic habitabant, Aricinum lucum Dianæ consecrarent. Vide Erasmus in Proverbio: 'Multi Manii Ariciæ.' Dicit autem hic Manium pro quovis ibi habitante. *Turneb.* xxx. 7.

57 *Progenies*, &c.] Objectio. Verum ille est terra filius, homo obscuro loco natus, et a tua familia alienus: quem hæredem scribere absurdum est. —*Quare*, &c.] Respondet Persius: Et si terræ filius est et ignotus, non tamen est alienus, quia atavus meus itidem ignotus est, et terræ filius: nam et ejus genus incertum est. His adde etiam unum, et adhuc etiam unum, et quare quis quintus vel sextus pater et atavus, aut tritavus meus fuerit;

ille vero jam mihi æque est ignotus et obscurus. *Quartus pater*, est atavus. *Lubin*.

59 *Ritu*, &c.] Ratione, vel ordine cognationis, si stemma spectemus. *Idem*.

60 *Manius*] Ista ratione Manius mihi cognatus probatur esse, non ille quidem proximus; sed tamen cognatus. *Casaubon*.

61 *Qui*, &c.] Apud Athenas cum juvenes Indos cursu celebrabant, qui vicit, primus facem tollebat: deinde sequenti se tradebat, et secundus tertio: similiter omnes, donec currentium numerus impleretur. *Vet. Sch.*—*Qui*, &c.] Reprehendit jam hæreditatem, cuius impudentiam perstringit, qui major natu ac senior, junioris mortem avide ejusque bonis inhibere non erubescet.—*Qui*, &c.] Omitto Manium, inquit; sed tu mi hæres, quem naturæ propiorem mihi fecit, quam sit Manius, et ad quem lege naturali mea hereditas prius per ventura est quam ad illum, cur de hæreditate mea, viventis adhuc es sollicitus? Tum in agonibus, posterior cursus faciem poscebat priorem, non contra: quare incepit exposneris, Qui prior es in cursu. Lampades autem tradebant non currentes, sed decurso spatio: sicut hæreditatem non tradit, qui vivit, sed qui vixit. *Casaubon*.—*Prior*] Natu major, annosior.—*In*, &c.] In hoc currienclo, vel stadiodromo vi tæ humanæ.—*Lampada*] Allegorice, pro Ipsi bonis et facultatibus. *Lubin*.

62 *Sum*, &c.] Dialogismus Persii et hæredis ad finem usque. Sensus est: Ego sum tibi hæres, tanquam lueri Deus, qui mea bona gratuito tibi offeram. Ego huc ad te, ut ille Mercurius dextra tenens marsupium pingitur, cum bonis meis tanquam Dens venio, eaque tibi gratis, sine tuo merito, offero.—*Mercurius*] Lueri Deus. *Idem*.

63 *Pingitur*] Pingebatur Mercurius dextra marsupium tenens, quod supra

caput hirci jacebat, sinistra caduceum tenebat. Ad pedes hircus et gallos erant.—*An*, &c.] An recusas accipere quicquid ego tibi gratis offero?—*Gaudere*] Hilari animo accipere, tanquam lucrum adventitium. *Idem*.

64 *Deest*, &c.] Verba hæredis Persii hæreditatem adire recusantis, ex adjunctis, quod summa bonorum Persii aliqua parte immunita sit.—*Minui*] Respondet Persius: Si aliquid deest, mihi deest, non tibi; mihi minui, non tibi: tibi autem quicquid id est, quod reliqui, totum et integrum est, nihilque tuæ summæ deest, nam nihil tibi debebatnr. *Idem*.

65 *Ubi*, &c.] Id est, Si sapis, o hæres, cave et fuge illud ex me quererere, ubi illud sit, vel ubi illud reliquerim, quod Tadins mihi olim in testamento reliquit. Non enim teneo tibi rationem reddere. *Idem*.

66 *Nen*, &c.] Nec patrunc mihi esto, nec dieta imperiosa, censoria, et paterna, quibus uti solent patres in repetenda rerum filiis creditarum ratione, mihi pro meis facultatibus quas tibi relinquo, repone, et retribue. *Idem*.

67 *Fænoris*, &c.] Tractum est hoc a patribus qui dicunt filiis suis: Hoe, quod vobis lueri de fænore accessit, ad fructum, id est, ad usum vitæ vobis proficiat: reliquum vero pecuniaæ reservate integrum. *Vet. Sch.*—*Fænoris*] Olim cum relictam a me hereditatem administrabis, rem amplifica; et fænoribus ange tuam sortem. *Fænoris merces*, est Merces mutuo datae pecuniaæ.—*Hinc*, &c.] Hinc ex fænore, non ex sorte. Sumpitus, τὰ ἐπιτήδεια καθ' ἡμέραν. *Casaub.* *Turneb.* xxx. 7.

68 *Quid*, &c.] Verba hæredis hæreditatem immunitam esse molestissime ferentis.—*Reliquum*] Verbum Persii cum stomacho pronunciandum. Hens, puer, nunc delicatiora fercula mihi compara; jan eibos meos lautos pingues impensisunge. Quasi dicat: Nihil tibi reliquere, et omnia ante

mortem consumere, stat sententia. *Lubinus*.—*Nunc, &c.*] Quando video divitias meas pluris a te fieri, quam vel amorem meum, vel etiam virtutes. *Casaub.*

69 *Mihi, &c.*] Egone, ut olere duro et salsa mentis misere victimam, quo filius tuus partas servatasque opes sudore meo, abdomini serviens, dilapidet? hoc placet, mi heres? *Casaub.*—*Festa*] Cum laetus vivendum. *Lubin.*

70 *Urtica*] Ex qua tenuioribus vi-
lissimum olus. *Lubin.*

71 *Nepos*] Ambigne et ingeniose dixit. Aliquis ex posteris tuis nepos et luxuriosus haeres.—*Auseris*] Quae olim in summis delitiis habebantur. Intelligit autem jejun. *Lubin.*

72 *Cum, &c.*] Ut cum cœperit fastidire plebeiam et vulgivagam Venere, pecunia vi irrumpat in thalamos nobilium virginum ac matronarum. Non dicit hoc Persius ex doctrina Stoicorum, quibus peccata omnia paria; sed ex vulgi opinione, quæ latum discrimen inter ista ponebat. *Singulare*, hic est, fastidire copiam alienjns rei. *Casaubonus*. Vel palpitabit.—*Vago*] Varia, vel concessa et licita Venere.

73 *Putritio, &c.*] Rem habeat cum nobili fœmina.—*Mihi, &c.*] Egone ut me macerem ac siam ossa ac pellis, iste nepos ventrem ingluvie promittat? *Trama* heic quæ Prudentio ner-
rorum textura, Eén Geraemte. *Cu-
saubon.* *Turneb.* xxx. 7.

74 *At, &c.*] Haredi, vel nepoti.—*Omento*] Pinguedine, qualis in omen-
to. Sunt autem popæ victimarii, qui se hostiarum visceribus prope cura-
bant. *Lubius*.

75 *Vende, &c.*] Concludit Satyram Ironica concessione, ut aliquis per fas nefas hinc inde opes accumulet, nullumque suum accumulando inveniat. *Casaubon.* Vel, Redime omnes hinc faciendo occasiones, vel jacturaanima, id est, vitæ. *Idem*.—*Excute, &c.*] Per-
vagare, penetra.—*Solers*] Ad lucrum

prudens, et circumspectus. *Lubin.*

76 *Omne, &c.*] Extremos Indos, ultimum Thylem.—*Ne sit*] Argumentum a fine, ne quis alter ditior et opulentior videatur, et ne quis mango præstantior et numerosior sit Cappadocas pueros pingues et bene habitos, et in amena machina, in qua venales exponunt pavisse, et majores quæstus fecisse.—*Præstantior, &c.*] Helle-
nismus.

77 *Cappadocas, &c.*] Gladiatores di-
cit. Nam apud antiquos venales gla-
diatores in catasta ponebantur, ut in
eis possent omnia membra inspeci.
Vel, quia Cappadoces dicerentur ha-
bere studium naturale ad falsa testi-
monia proferenda: qui nutriti in tor-
mentis, a pueritia, equum sibi fa-
cere dienntur, ut in eo se invicem tor-
queant, et cum in poena perdurarent,
ad falsa testimonia se bene venunda-
rent.—*Parisse*] Legitnr et *plausisse*:
quoniam venales antequam in catasta
imponantur, cantant universi pariter
more gentis suæ. *Vet. Sch.*—*Cappado-
cas*] Syneedoche, pro Omnibus manci-
piis. Magna enim servorum multitu-
do inde ex Cappadocia Romam adve-
hebatur. *Lubinus*.—*Plausisse*] *Plau-
dere*, palpo perentere, aut plana manu
ferire: quod videntur fecisse mango-
nes, ad ostendandam *εὐεξίαν* et bene
curatae cutem suorum mancipiorum:
et confirmat hanc interpretationem
vox *pingues*. *Casaub.* *Turneb.* xxii. 8.
et xxx. 7. Regio Armeniae finitima.
Lubin.—*Catusta*] Pegma ligneum, in
quo suos venales collocabant, cum il-
los vendebant, aut ad venditionem
parabant. *Casaubon*.—*Rigida*] Ina-
mena vel robusta. *Lubin*.

78 *Rem, &c.*] Verba Persii ad ava-
rum, opes tuas conduplica.—*Feci*] Re-
spondet avarus.—*redit, &c.*] Quasi in
plicam, ut decuplex sit. Metaph. a
vestibus. *Lubinus*. Vel, Quæ nondum
tendit neque explet marsupium: sed
ad hunc hians et laxum est os illius.
Casaub.

79 *Depinge, &c.]* In editione Pi-thœi est *depunge*, quod perplacet. Translatum a libræ scapo: ubi punc-tis notatae sunt ponderum mensuræ. Heic igitur Persius avarum heredem urget, doceat se ubi sistat: nimirum id voluit paucis ostendere, avaros fi-nem consequi nunquam. *Casaubonus.*

80 *Inrentus, &c.]* Specie proverbii hoc dicitur, quasi diceret: Doce me finem tuæ avaritiae: atqui modum imponere tuæ avaritiae non magis po-tes tu, quam olim potuit Chrysippus finem soritis invenire, et ubi resisten-dum esset definire. Ait vero Persius, tui *Chrysippe aærvi*: quia multum in eo Chrysippus sudaverat, ut finitorem

acervi inveniret: sed frustra. *Casaub.* *Turnebus* xxx. 7.—*Chrysippe]* Stoicus hic Philosophus Cleanthis discipulus. —*Aerri]* Syllogismi acervalis vel so-ritis, qui cum esset captiosus infinitis quæstionibus, excogitarat Chrysip-pus rationem, quomodo illi respon-dendum esset. Dixerat enim oport-ere ἡσυχιάζειν, quiescere: quod hic Persius vocat *sistere*, priusquam in immensum crescat. *Lubin.*—*Inrentus, &c.]* Chrysippus philosophus Stoicus. Syllogismum σωρίτην voeavit, quem per adjectionem et detractionem ex acervi frumentarii similitudine ostendit. *Vet. Sch.*

NOTITIA LITERARIA

DE
PERSIO

EX

Jo. Alb. Fabricii Bibliotheca Latina, a Jo. Aug. Ernesti
auctius edita, II. 12.

[EX ED. BIPONT. 1785.]

PERSII ÆTAS.

A. PERSIUS ¹ FLACCUS natus Volaterris, eques ² Romanus, æqualis Lucani poëtæ, et una cum eo Annæi Cornuti, ³ philosophi Stoici, auditor, vix duodetriginta annos natus, obiit anno imperii Neronis nono. Reliquis Persii poëmatis juvenilibus jussu Cornuti

NOTÆ

1 Persii, dubito an nostri, effigies in marmore apud Fulv. Ursinum pag. 46. elog. in thesaur. Antiq. Græcarum Gronoviano T. 3. a a a. Fuit et Caius Manius Persius homo doctissimus, de quo Cicero de Orat. II. 6. et de Fin. I. 3. refert Lucilium dicere solitum: 'Persium hæc legere nolo, Lælium Decimum volo.' Alius Julius Persius in Apuleii Floridis.

2 Ita plerisque persuasum est auctore Eusebio in Chron. et scriptore vitæ Persii, licet ipse se poëta Ligurum, e Tigulia prope portum Lunæ, innuere videtur, Sat. VI. 6. sq. Vide Caspari Massæ, et Ludovici Aprosii

dissertationes Italicò idiomate scriptas de patria Persii, quæ recensæ leguntur ad ealcem libri Raphaëlis Soprani de Scriptoribus Liguriæ; Gre- gorium Leti in Italia regnante parte IV. pag. 373. Adde August. Oldoinum in Athenæo Ligust. p. 80. sq.

3 Cornutum suum multis laudat Persius Satira V. quæ ridicule inserbitur etiam in Schreveliana editione, 'ad Magistrum Equitum Cornutum,' pro eo, quod legi debebat, 'ad Magistrum Annæum Cornutum.' De Cornuto et ejus scriptis dixi lib. III. Bibl. Græcæ cap. 15. pag. 398. sq.

post auctoris mortem abolitis, utpote indignis luce, solus ad nos pervenit *liber sex Satirarum*¹ doctus et argutus, sed cum acerbis² salibus plenus, tum ita obscurus, ut propterea aliquibus abjiciendus esse videretur.

CODICES.

Codicem Persii scriptum antiquissimum in Bibliotheca prædicatorum Vindobonensium memorat, ex eoque versum affert Vadianus in Epistola ad Rud. Agricolam, qua Melæ suo præfatur. Juvenalis et Persii autem codex ser. in Bibl. Gersdorffia in Ephemerid. literar. Lips. 1710. memoratur, itemque *Ludor. Cendratæ* notæ MSS. in Sat. I. et II. in Bibliotheca Rhedigeriana: in Labbei autem Bibliotheca nova MSS. p. 68. comment. in Persium *Cantalycii* e Sec. XIII.³

NOTÆ

1 P. Pithœus testatur, in antiquo Ms. singulas paginas haue inscriptionem præ se tulisse: 'Thebaidorum Persii Satira,' et in extremo: 'Explenuit Persii Thebaidorum Satira feliciter.'

2 Hinc *Sereri* appellationem Persius tulit, ut Lueilius a Juvenale dicitur est *ardens*, Catullus *doctus* ab Ovidio, Horatius a Persio *rafer* dicitur, Lucretius a Lucano *difficilis*. Confer Bællii Lexicon in Persio, qui propter singularem carminum obscenitatem non dubitat Latinorum Lycophronem appellare. Neque ignotum est, quod passim narratur de S. Hieronymo, qui non capiens ejus tenebras, 'intellecturis ignibus illa dedit,' abjectoque libro 'si non vis intelligi,' dixit, 'non debes legi.' Minus præclare de Persio sentit Vavassor libro de ludicra dictione p. 239. sq.

3 Communicavit et nobiscum pro benignitate sua egregia Vir illustriss. et patronus nobis summo colendus opere, *Heideggerus*, amplissimæ Reip. Turicensis a consiliis et Tribunus,

Codicem Persii Ms. chartaceum fol. min. sed juniores eiusque sænlo xv. scriptum ab Adamo Wernher Tmarensi, ab an. 1483. ad an. 1491. Pædagogus is fuit Ludovici principis hæredis Archipalatini, tum Prof. publicus juris Can. in Acad. Heidelbergensi, defunctus d. 7. Sept. 1537. ; (quod docuit vir doctissimus, sed premature vivis eruptus Car. Wund, Prof. eloq. et hist. Heidelb. in progr. de origine et progr. fac. jurid. in Acad. Heidelb. I. II. p. 14. et III. p. 2. sq. Adde ejus epitaphium in M. Adami Apogr. Monum. Heidelb. p. 15.) poëta id temporis hand incelebris, (quem et Reuchlini amicitia flouruisse non testatur solum tetrastichum a Wundio ex Conr. Gesneri bibl. univ. p. 3. adductum, sed et Carmen in ejus laudem dictum in Scenicis progymnasm. Heidelb. 1498. 4. ; inde a Jac. Burkardo in Comm. de lingua lat. in Germania fatis vol. II. p. 262. sq.) Is autem in Persii sui fronte posuit epitaphium a se fictione;

Ille ego qui in Satyris non ultimus esse poëtis
 Dicor et obseurum composuisse librum.
 Ex Flacco gravida peperit me Fulvia mater;
 Tu mili, Cornute docte, magister eras:
 Quatnor in studio nec adhuc ego lustra peregi:
 Cnunque opus hand facile fingere Musa dedit.
 Ante expectatum Lachesis me pressit acerbo
 Funere: Dic, *Persi* (Lector amice) *rale*.

In aversa pagina legitur Argumentum in opus Persii:

Corrigit in *prima* landantes molle poëma:
 Perversos mores ac impia vota *secunda*:
 Molles et pigros satirarum *tertia* mordet:
 Corrigit in *quarta* juvenem satis ambitiosum:
 Libertate opus est ex *quinta* philosophanti:
 Qui miseri vivunt per *sextam* rodit avaros.

Prologi Persiani litera initialis N quadrata coloribus, purpureo, viridine, et auro distincta est, et uterque paginae primæ margo floribus pulchre ad vivum pictis ornatus. Textus dein glossis verbalibus iisque levioribus interlinearibus, credo in usum princi-

pis alumni, perspersus nihil fere singulari habet, quod Casaubonus non viderit, et iudicaverit, plerumque improbarit. Speciminis tamen causa prologum damus, cum tertius præsentium versus aliam lectionem, Casabono certe haud memoratam, inferat:

Nec fonte labra prolni caballino
 Nec in bicipiti somniasse parnaso
 Memini *me ut sic repente* poëta prodirem
 Heliconiadasque pallidamque pirenem
 Illis *relinquo* quorum imagines lambunt
 Hederæ sequaces, ipse semipagonus
 Ad sacra fatum carmen affero nostrum.
 Quis expedivit psittaco sumum *chare*
 Picasque docuit nostra verba conari?
 Magister artis, ingeniique largitor
 Venter, negatas artifex sequi voces.
 Quod si dolosi spes refulserit numi:
 Corvos poëtas, et poëtridas picas
 Cantare credas *perpegasum* melos.

Satirarum dein literæ initiales O, manus defecerit. In Sat. 1. 2. sqq. H, N, R, V, A desunt, quod artificis sic interpuncti leguntur:

Qnis leget hee? min tu istud ais?
 Nemo? herenle nemo.
 Vel duo vel? Nemo. turpe et miserabile. quare?

Sed mittamus cetera Codicis apographi, forsitan ex ed. aliqua vetus-
 tiore descripti, cum parum inde acce-
 dere queat ad emendandum textum, menda plura ipse admiscerit.

Sub finem fol. 24. (a) (tot enim habet Ms.) legitur :

A. Persii Flacci Satirarum finis.

Tum subjicitur, quod Palatinis certe hand ingratus fuerit :

Illustrissimum principem Philippum comitem palatinum Rheni et ducem Bavarie sacri Romani Imperii archidapiferum principem electorem accedat ad Caliopen carmen heroicum

Illustrissimo Principi Philippo, &c.

Suo genitori Ludwico, &c.

S. P. D.

Si placet has reserans genitor clarissime chartas
Nostre primicias Muse hec lege carmina : nostra
Si sint dicenda, quæ ex prosa carmina feci.

Vale.

Si placet has chartas clementia vestra recludat
Illustris princeps pater et legat hec metra nostra
Si sint dicenda, quæ ex prosa carmina feci.

Fol. 24. (b.) quæ ultima est pag. (credo Rohrbacensem) ludicra s. in-
aspersa leguntur varia Adæ Wernheri vectiva, quæ nihil huc pertinent.
in quendam Augustinum-Brechtel,

RECENSUS EDITIONUM PERSII,

LONGE AUCTION FABRICIO-ERNESTIANO ET IN QUATUOR
ÆTATES DIGESTUS

PERSSIÆ ÆTAS I. natalis 1469.—1499. ; quæ ad Persium tum separatim sine loco et anno, tum Romæ ap. Udalr. Gallum (an. 1470.) cum Juvenale editum origines refert. Has exceperunt Brixenses ab an. 1473. et Mediolanenses Zarotinæ ab an. 1474. ; Venetæ dein, quarum I. cum Comin. Barth. Fontii prodiit 1480. Ab alterius commentatoris Jo. Britannici cura commendatur Brixensis II. 1481. Uterque juncti comparent in Veneta VI. 1491. Persius vero vel solus, vel cum Juvenale edi consuevit.

Sine anno et loco : Persii Satyræ ; quam scriptor Catal. Bibl. Hulsi-anæ omnium principem censem ex versu, qui in fine legitur :

Explicit *ignotus* per totum *Persius* orbem.

- Persii Flacci nobilissimi Satyrici unicus, sed elegantissimus Saty-rarum liber fol. occurrit in Cat. Bibl. Uffenbach. T. II. App. Incunab. artis typogr. Additt. n. 346. p. 817.
- 4. Persius cum glossis Scipionis Ferrariae Georgii filii de Monfer-rato, memoratur Engelio in Bibl. select. p. 123. Idem Scipio etiam in Val. Flacci Argonaut. glossas edidit.

Sine anno, Persii Satyræ ; cuius ed. vetustatem, certe in Gallia principatum, colligit scriptor Cat. Bibl. Hulsi. ex versibus in fine :

Exceptit claros *Andegavense* poëtas
 Ut studium, *Persi*, tu cito sculptus ades :
Gallorum egregias sic sculptus perge per Urbes,
 Ut possit spatium cernere glossa suum.

1474 *Ferrariensis*, fol. *Persius* memoratur *Fabricio*.

1475 *Lovaniensis*, fol. *Persius*—‘ per *Joannem de Westphalio*, arte characterisandi novissima,’ ut in fine dicitur. *Ita Fabricius*.

1480 *Veneta I.* *Fontii*, fol. *Auli Persii Flacci poëtæ Satyrarum opus*.—Constat 28. foliis iisque signatis, sed caret paginarum numero et custode. *Præmissa Bartholomæi Fontii dedicatio ad Laur. de Medicis*. Textum notæ ambiunt. In fine legitur : ‘ *A. Persii Flacci Satyrarum finis MCCCCLXXX. Venetiis.*’

1482 *Daventriæ*, fol. *Persius*. *Vid. Corn. a Beughem incunab. Typogr. p. 105.*

— *Veneta II.* fol. min. *Persii Satyræ* cum *Comm. B. Fontii*, per *Bapt. de Tortis*. Extat in *Bibl. Archipal. Manhemii*.

— *Veneta III.* fol. *Persii Satyræ*, cum *Comm. Barth. Fontii*.—*A. Persii Flacci Satyrarum finis. Anno M.CCCC.LXXXII. Mensis Decembris die XXIV. per me Magistrum Renaldum de Novimago Theutonicum Venetiis impressum*.

De his duabus Venetis vide *Beughem*. l. c. pag. 105. *Bauerum* l. c. p. 185. *Götzium* in *memorab. Bibl. Dresd.* T. III. p. 120. n. 207. et *Catal. Bibl. Trajectino-Batavæ* (editum 1718. f.) in *Libr. f. p. 87.*

1484 *Veneta IV.* fol. *Persius*, cum *Comm. Fontii*—per *Bapt. de Tortis*, teste *Fabricio*.

1485 *Veneta V.* fol. *Persius*, cum *Comm. Fontii* per *Anton. de Bactibobus*. Cf. *Lengnich Beiträge zur Kenntniß seltener Bücher &c.* 2 Theil. p. 120. Extat quoque in *Bibl. Archipal. Manhem.* hujus anni editio.

1491 *Veneta VI.* fol. *Persius* cum *Comm. Jo. Britannici Brixiani et Barthol. Fontii*.—*Impressum Venetiis per Bernardinum Benalium Bergomensem et Matheum Capcasam Parmensem anno nativ. Dom. MCCCCXCI. d. IIII. Ang.* Sic in *Engelii Bibl. select.* p. 115. sub *Terent.* et in *Cat. librorum in Bibl. Götting.* in duplo extantium an. 1784. p. 16. n. 120. (b.)

1492 *Veneta VII.* fol. *Persius* c. *Comm. Jo. Britannici per Barth. de Ragozzonibus*. *Vid. Lengnichii Beiträge &c. P. II. p. 120.*

1494 Veneta ix. fol. Persius c. n. Jo. Brit. et B. Fontii.—Venetiis sumptibus Jo. de Tridino; castig. a Barth. Merula.

1495 Veneta x. fol. Persius, c. Comm. B. Fontii.

1497 Veneta xi. fol. Persius.

ÆTAS II.

PERSII 1499—1585 auctioris scholiis veteribus, quæ sub Cornuti nomine feruntur. Ea nimiriū 1499. primus protulit Jo. Bonardus sacerdos Veronensis, dein curatius Rob. Stephanus 1544. locupletiora autem Elias Vinetus 1560. Textus vero inde et ab Aldina 1501. (cujus filia videtur Juntina 1513.) a Parisina Colinaei, Lugdunensibus Seb. Gryphii 1534. et 1538. Parisina R. Stephani 1544. Basiliensi Frobeniana Cælii Sec. Curionis 1551. Pictaviensi Vineti. 1560, Plantiniana Pulmanni 1565, et Basil. Th. Freigii profecit.—Novi Commentatores accessere Ph. Beroaldus, et Ang. Politianus 1507. Jo. Murmellius Ruremundanus, et Jo. Bapt. Plautius 1516. Jod. Badius Ascensius 1523. qui et Plautii, Murmellii, Britannici, Ælii Ant. Nebrissensis ac Jo. Scoppæ curis suas leviores conjunctiores edidit, et ab an. 1525 Herm. Buschius, cuius obss. in Sat. i. Murmellianæ edd. sibi vindicarunt, et Des. Erasmus Roterod. Ascensianæ filia melior est Frobeniana Curionis; quem exceptit novus Commentator Ant. Foquelinus. Denique paraphrastæ munus sibi sumsit Nic. Frischlinus. Tacemus alios.

1499 Veneta xii. cum picturis, fol. Persius cum Comm. Cornuti philosophi, Jo. Britannici et Barth. Fontii—‘ Impressum Venetiis sumptu diligentissimi viri Joannis de Tridino.’—In hujus ed. capite est epist. Jo. Bonardi, sacerdotis Veronensis ad Angelum Marcellum, Patricium Venetum: in qua se dicit Cornuti Comm. diu lacerum et valde depravatum operosa industria sua restituisse et Tacuino exprimendum dedisse. Extabat bis in clar. Jo. Aug. Ernestii Bibl. teste Catal. p. 172. n. 2565. et 2595.

1500 Lugdun. 4. Persius c. Comm. Jo. Britannici. Extabat in Bibl. Archipal. Manhem.

— Brixensis iv. fol. Persius c. Comm. Jo. Britannici et ex ejus recognitione: per Jac. Britannicum.

1502 Lipsiæ, fol. Persius. Vid. Goetze Merkwürdigkeiten der Dresdner Bibl. T. III. p. 179. n. 219.

1506 Lugd. 8. Persius c. interpr. Jo. Britannici. Extabat in Bibl.

Zechiana, teste Catal. Lips. 1782. edito, p. 61, n. 995. nisi mendum subest.

1507 Lipsiensis (Lipzk) fol. Persius, sine notis.

— Lugdun. fol. min. s. 4. A. Persii familiaris explanatio c. interpr. Jo. Britannici ; præmissæ Beroaldi et Politiani in Persium prælectiones ; vid. Cat. Bibl. Ill. L. B. de Zeeh. n. 658. p. 46.

1510 Lugdun. 4. Persius, Repet. ed. 1507, teste eodem Catal. n. 659.

1515 Persius. (forsan cum interpr. Jo. Britannici, Beroaldi et Politiani prælectt. et impressa per J. A. Scimzenzeler.) Extat in Bibl. Francof. ad M. teste Catal. Jo. Jac. Lucii.

— Lips. (Liptzk) 4. Persius. Vid. ill. Zechii Bibl. Cat. l. c. n. 660.

1516 Veneta, fol. Castigatissimum Persii poëma : cum Joan. Baptistae Plautii frugifera interpretatione : nec non cum Cornuti philosophi ejus præceptoris : Joannis Britannici Brixiani ; ac Bartholomei Fontii aureis commentariis. In fine : ' Impressum Venetiis per Joannem *rubeum* Vercellensem. Anno a nativitate Domini MDXVI. die vero xxv. Mensis Aprilis Regnante inclito ac felicissimo principe Leonardo Laureano.' — Sic titulum uobis descriptum communicavit vir humanissimus Aug. Christ. Borheck.

— Daventriæ, 4. Persius cum Ecphrasi et Scholiis Jo. Murrillii. Vid. Cat. Bibl. Zech. n. 661. (Jo. Murrillius obiit Daventriæ 1527.)

1517 Coloniæ, 4 min. Nova commentaria in Persium. A. Persii Flacci Satyræ compluseulis quibus scatebant mendis repurgatae : cum Ecphrasi et Scholiis Joannis Murrillii Ruremundensis :

MARTIALIS.

Sepius in libro memoratur Persius uno
Quam totus magna Marsus Amazonide.

In fine : ' Impressum Colonie in officina libraria Quentell. Anno Domini MDXVII. in Septembri.' Hujus ed. rarioris notitiam debemus viro literatissimo A. C. Borheck.

1520 Paris. 4. Persius c. interpr. Jo. Britannici. Bibl. Zech. n. 662.

1522 Colon. 4. A. Persii Flacci Satyræ, luculentissima Ecphrasi et Scholiis doctissimi viri Joh. Murrillii Ruremundensis enarratæ. — Herm. Buschii epistola, qua Persiani Prologi et primæ Satyræ argumentum explicatur. — Apud Sanctam Ubiorum Coloniam

ANNO MDXXII.—In fine folii B legitur: ‘Coloniæ in ædibus Eucharii Cervicorni.’ Mense Augusto.—Servatur in Bibl. Acad. Heidelberg. significante nobis perhumane Viro pl. rev. et doct. Car. Buttinghausen, Theol. D. et Prof.

1523 Ascensiana, fol. Persii Satyræ cum quinque Commentariis et eorum indice amplissimo: ac Satyrarum argumentis Jodoci Badii Ascensii, Jo. Bapt. Plautii, Jo. Murnellii, Jo. Britannici, Ælii Antonii Nebrissensis. Additis ad calcem L. Joannis Scoppæ in eundem annotationibus. Venundantur in ædibus Jodoci Badii Ascensii 1523.—Ita Hambergerus, T. II. p. 72.

1525 Eadem ex prelo Ascensiano. Cf. Engelii Bibl. sel. p. 124.

— Colon. 8. Persius c. scholiis Jo. Murnellii et Herm. Buschii ad eum epistola. V. Bibl. Ernestianæ Cat. Lips. 1782. p. 192. n. 2898.

1527 Paris. 8. ap. Rob. Stephanum. Persius c. notis Æl. Ant. Nebrissensis.

1529 Lucronii (in Hispania) 8. Persius c. n. Ælii Ant. Nebrissensis.

1531 Paris. 4. Persius c. scholiis Jo. Murnellii et ep. Herm. Buschii, ap. Christ. Wechel.

— Basil. 8. Persius. Vid. Gætze, l. c. T. I. p. 526. n. 616.

1533 Eadem, ibid. ap. eund.

1538 Paris. 4. Persius c. scholiis Jo. Murnellii et ep. Herm. Buschii ex off. Christiani Wechel. Cf. ad an. 1531. et Engelii Bibl. sel. p. 123. Bauerum, T. III. p. 186.

— Coloniæ, 8. Persii Satyræ obscurissimæ alioqui luculentissima eecphrasi et scholiis Jo. Murnellii illustratæ. Accesserunt Des. Erasmi, Roterod. Annotationes et Herm. Buschii epistola, ad intelligentiam Persii multum conducens. Coloniæ exc. Joannes Gynnicus, 1538. V. Cat. Bibl. Bunav. T. I. vol. I. p. 345. cf. supra an. 1522 et 1525.

1541 Antverp. 8. Persius. V. Cat. Bibl. Ultraject. in 8. p. 133.

1544 Aug. Vindel. fol. Persius c. Plautii, Cornuti, Britonis s. Britannici Brixiani, et Fontii Commentariiis.

1551 Basil. Frobeniana. fol. Persii Satyræ cum Comm. Jo. Badii, Jo. Britannici, Jo. Bapt. Plautii, Ant. Nebrissensis, Jo. Murnellii, &c. Filia igitur est Ascensianæ; sed in ea notæ Nebrissensis non sunt integræ.

1553 Paris. 8. ap. Wechel. Persius c. n. Murnellii et Erasmi Fabricio memoratur.

1555 Paris. 4. *Persius cum Ant. Foquelini Comm.*

1558 Paris. 4. *Persius. V. Bauerum Suppl. T. II. p. 264.*

1560 Pietav. 4. *Persius c. Comm. A. Cornuti et Eliæ Vineti, Santonis—Pictavisi apud Enguilebertum Marnefium. Extitit in Bibl. Cordesiana (Paris. 1643. 4.) Zechiana (Lips. 1780.) p. 46. Græviana, p. 210. n. 71. et servatur in Bibl. Lugdun. (1716. fol.) T. II. p. 117.*

1564 Lugd. 12. *Persii, repetita. Vid. Bauer. T. II. p. 217. et Bibl. sel. Jo. Henr. Harscheri, bibliopolæ Basil. n. 1975. teste Catal. 1769.*

1565 Antverp. Plantin. 8. *Persius e rec. et c. notis Th. Pulmanni.*

1578 Basil. 4. *Persius c. n. varr. ex edit. Th. Freigii. Basileæ apud Petrum Pernam. Cf. Engelii Bibl. sel. p. 124. ab initio, et Bauerum, T. III. p. 186.*

1579 Paris. 4. *Persius cum indice vocabulorum.*

1580 Basil. 4. *in Persium notas Phil. Engelberti commemorat Lipenius.*

1582 Basil. 4. *Persius c. paraphrasi Nic. Frischlini notisque Valentini Volsci, Engentini, et Foquelini. Cf. Beemani Catal. Bibl. Francof. p. 223. Col. 1. Catal. Bibl. Ultraject. in 4. p. 51, et Bauerum T. III. p. 186. Cat. Bibl. Zechianæ p. 46. n. 664. et Bibl. select. Jo. Henr. Harscheri, Basil. p. 249. n. 732.*

ÆTAS III.

PERSII 1585—1648 *Pithœo-Casauboniana.* Petrus nimirum Pithœus, Cod. antiquissimum Budensem nactus, ex eo Persii et Juvenalis textum longe melius constitutum simulque e veteri exemplari glossas veteres in Persium selectiores consilio Jos. Scaligeri, et vitam Persii a Probo vel alio vetusto auctore scriptam primus edidit 1585, quam ed. repetit H. Commelinus 1590. Denuo illum glossasque veteres recensuit Is. Casaubonus, poëtam Commentario, quem Scaliger dixit ‘divinum,’ illustravit Paris. an. 1605, quæ ed. repetita ibid. 1615, et cura Merici Casaub. filii, Londini 1647. Ante eum jam præclare de Persio meritus erat commentando Th. Marcilius, a cuius et Jo. Tornupæi curis auctior prodiit Parisina Claudi Morelli, cum notis varr. 1601, et Orrii 1613. Sed Casaubonum nemo superavit. Post Nic. Frischlinum tamen novi supervenere paraphrastæ ab an. 1595. Eilh. Lubinus, qui et ipse Wechelianas Persii 1603. 1607. et 1619. curavit, et Franc. Sanctius an. 1599. In Persium commentati etiam Steph. Claverius et Bernh. Autum

nus, Galli, notasque breviores ad juvenum studia aptiores scripserunt Th. Farnabius, 1612, et Jo. Bond, 1614. quæ dein sæpissime recusæ sunt.

1586 Paris. 8. Persius c. vers. Gallica G. Durandi.

1587 Francof. 8. Persius cum paraphr. Nic. Frischlini.

1595 Amstel. 8. Persius cum paraphrasi et notis Eilhardi Lubini. memorat Crenius P. III. Animadvers. p. 16. et Catal. Bibl. Zech. p. 61. n. 996. Bibl. Hasæana Brem. p. 592. n. 146.

1596 Francof. 8. Nicodemi Frischlini, cum in Q. Horatii Epp. libros duos: tum in A. Persii Fl. Volaterr. Satyras sex—paraphrases. Francof. ad Mœnum typis Joh. Spiessii **MDXCVI**. Servatur in Bibl. Acad. Heidelb. significante nobis clar. Büttinghausen.

1599 Salmanticæ, 8. Persius, cum ephrasi s. paraphr. et scholiis Franc. Sanctii, Brocensis.

1600 Paris. 8. Persius cum Comm. Theod. Marcilii, commemoratur Lipenio.

1601 Paris. 4. Persii Satyræ cum Comm. Theod. Marcilii, Jo. Tornupæi; L. A. Cornuti in eundem Comm. ex Bibl. Jo. Rousati, El. Vineti Santonis in eundem notæ. Acc. P. Pithœi variaæ lectt. et notæ ad veteres glossas.—Lut. Paris. apud Cl. Morellum.

1605 Paris. Casauboni I. 8. Persii Satyrarum liber. Isaacus Casaubonus recensuit et commentario libro illustravit. Parisiis. H. Drouart.

1607 Hanov. 8. Persius c. n. et paraphr. Eilh. Lubini.

1612 Lond. 8. Persius c. n. Tho. Farnabii.

1613 Paris. 4. Persii Satyræ, cum antiquissimis commentariis, qui Cornuto tribuuntur, collatis cum veteribus membranis et auctis; Eliae Vineti præfatione et annotationibus, Johannis Britannici interpretatione, Phil. Beroaldi oratione habita in enarratione Persii, Angeli Politiani prælectione in eundem; Petri Pithœi variis lectionibus et notis; Theodori Marcilii emendationibus et commentario. Lutetiæ, ap. Joh. Orris. V. Catal. Bibl. Bunav. T. I. vol. I. p. 345.

— Paris. 12. Persius ex off. Rob. Stephani.

— Colon. Agripp.

1614 Lond. 8. Persius cum notis posthumis Jo. Bond.

1615 Paris. Casauboni II. 8. Persii Satyrarum Liber. Isaacus Ca-

saubonus recensuit et commentario libro illustravit. Parisiis. H. Drouart.

1621 Parmæ, 4. Asterii Manlii in 1. et 11. Persii *Satyram* commentarius et notæ.

1625 Norimb. 12. Persius c. n. posthumis Jo. Bond. V. Fabricium l. c.

1631 Norimb. 12. Persius c. n. posthumis J. Bond.

1635 Jenæ, 12. A. Persii *Satyræ* c. n. J. M. Dilherri. Vid. Cat. Bibl. Zechianæ Lips. 1680. p. 69. n. 1168.

Ab eodem Dilherro anno seq. *Satyrici* minores de corruptis sæculi moribus, Val. Cato, Petronius, Sulpicia poëtria, &c. editi sunt.

1644 Friburgi, 8. Persius.

1645 Amstel. 12 maj. Persius c. posthumis commentariis Joannis Bond, quibus recens accessit index verborum: nunc primum excusus. Amstel. apud Jo. Janssonium.

1647 Lond. 8. Persius Casauboni, 111. editio: A. Persii Fl. *Satyrarum Liber*, cum ejus vita, vetere scholiaste, et Isaaci Casauboni notis, qui eum recensuit et commentario libro illustravit, una cum ejusd. Persiana Horatii imitatione. Editio novissima, auctior et emendatior ex ipsius auctoris codice: cura et opera Merici Casauboni Is. F. Accessit et Græcorum, ubi opus erat, interpretatio, item Index auctorum, rerum, verborum locupletissimus.

ÆTAS IV.

PERSII CASAUBONIO-SCHREVELIANA.

Ab an. 1648. ad nostram usque ætatem procedens.

1658 Paris. 8. Persius lat. et gall. avec des remarques par le Sr. Gefrier.

1664 Amstel. 12. Elzevir. Persius c. commentario Dav. Wedderburni Scoti, Aberdonensis, edente post fratris mortem Alex. Wedderburno.

1668 Amstel. 12.

1690 Neapoli. Persius cum Comm. Henr. Scalesii, Ord. Fr. pecc. 3 voll. quæ singula constant 500 pagg. Quæ ed. nobis non cognita, nisi ex J. Rud. Sinneri præf. Persii sui ed. 1765.

1725 Rostochii, 8. Persii Satyr. c. vers. germ. prosaria M. Joh. Benj. Dragheim.

1737 Mediolani, 4. Persius c. vers. Italica Ant. Mariæ Salvini, in Corp. omnium vet. poët. lat. Mediol. T. XVI.

1738 Lips. 8. Persius c. vers. Germ. poëtica Jo. Dan. Heydii. Quæ quidem interpretatio satis est fusa.

1765 Norimbergæ, 4. A. Persii Satyras sex ad fidem optimarum editionum una cum variis lectionibus codicis Ebneriani edidit Georg. Frid. Sebaldus, tabulisque æneis incidit Jo. Mich. Schmidius, sumtibus b. Balth. Schmidii hæredum.

— Bernæ, 8. Les Satyres de Perse. A Berne chez B. L. Walthard, 1765.—Auli Persii Flacci Satyræ. Bernæ, ex officina hered. Wagneri, 1765. Sumpt. B. L. Walthardi. Duplicem hunc titulum excipit præfatio editoris (Jo. Rud. Sinneri, Bibliothecarii tum Bernensis, ab an. 1776. Advocati provinc. in Erlach) in qua se præcipue ex Theod. Marcilii et Is. Casauboni Comm. profecisse, Tarteroni vers. gall. utut sæpius a sensu poëtæ aberrare sibi visam, et Drydenii vers. Anglicam, quæ magis ingenium interpretis, quam Persii redoleat, consuluisse, tandem vitam Persii (vetusto auctore a Pithœo editam) ad regulas artis criticæ emendasse, profitetur. (Videmus autem, jam olim vitam istam in fine a Dan. Eremita melius ordinatam conspirare cum emendatione Sinneriana.) Cujusque dein Satyræ fronti scite appictum est emblemæ; textui latino e regione est versio Gall. prosaria. Dein vita Persii sequitur c. vers. tum a pag. 81, explicatio emblematum, vi. Satyris et titulo libri Latino appictorum ex antiquitate; tandem a pag. 91. ad 184. notæ in Satyras Gallice satis eleganter scriptæ.

1775 Paris. 8. Persius c. vers. poët. Gallica Selisii. Vide infra verss. Gall.

— Berolin. et Lips. 8 min. Persius c. vers. Germ. quæ quidem interpretatio fusa est.

VERSIONES.

GALLICÆ.

1514 h. a. Persium Gallica metaphrasi donavit Abel. Foulonius, Paris. Vid. Fabric.

1586 Persius ex vers. Gallic. G. Durandi, 8. c. textu Lat. Vid. ed. ad. h. a.

1653 *Les Satires de Perse*, traduites par Mich. de Marolles. A Paris. 8.

1658 *Les Satires de Perse*, avec le Latin et des remarques, par le Sr. Gefrier. A Paris. 8.

1693 *Persius, interprete eodem Sylveano, additis notis.* Paris.

1704 *Les Satires de Perse*, traduites en vers Fran^çois, par M. le Noble, avec le Latin ^à c^{ôt}é. A Paris. 12.

1706 *Eadem repetita Amst.* 8.

1765 *Les Satires de Perse*, avec des Notes. A Berne, chez B. L. Walthard. 8. c. figg. et textu Latino, eujus titulum vide supra.

1771 *Les Satires de Perse*. Traduction nouvelle par M. Carron le Gibert.

— *Les Satires de Perse*, avec le texte Latin ^à c^{ôt}é, et des notes, par M. l'Abb^e le Monnier. A Paris, chez Jombert. 8.

1772 *Les Satires de Perse*, traduites en vers et en prose, pour servir de suite ^à la traduction de Juvenal, par M. Dusaulx ; avec un discours sur la Satire. A Paris. 8.

1775 *Les Satires de Perse*, traduites en vers Fran^çois, avec des remarques par M. Selis, ancien Professeur de l'Eloquence. A Paris. 8. Idem quoque Persi^m defendit adversus contemtum interpretis alterius Dusaulx, scripta Dissertation sur Perse, par M. Selis, Prof. des Belles Lettres au Coll^ege de Louis le Grand. A Paris, chez Fournier, 1783. 8.

1776 *Les Satires de Perse*, traduites en vers Fran^çois, par M. Tailade d'Hervilliers. A Paris, chez Nyon. 8. Le texte Latin avec une traduction en prose, précédent la traduction en vers. Versio hæc longe est inferior, quod ad euram fidemque attinet, illa Monnierii ; neque æque elegans est, ut ista Selisii.

GERMANICÆ.

1674 Joh. Sam. Adami, Kays. gekr. Poetens, verdeutschter Persius in sechs Satyren. Dresden. 8.

1725 Des Rœmischen Poeten Persii sechs Satyrae, in die teutsche Sprache übersezt, mit nützlichen Anmerkungen, auch mit den besten Phrasibus und einer accuraten lateinischen Edition versehen von M. Joh. Benj. Dragheim. Rostock. 8.

1738 A. Persii Satyren. Aus dem Lateinischen übersezt und mit Anmerkungen erläutert. Diesen sind vorgesetzt : 1. Plutarchs Abhandlung, wie man die Poeten lesen soll ; aus dem Griechis-

chen übersezt. 2. Eine Abhandlung von der Satirischen Poesie der Griechen und der Satire der Römer, von Joh. Dan. Heyden. Leipzig, bey B. Ch. Breitkopf. 8.

1775 Die Satiren des Aulus Persius Flaccus, sammt einer erklärenden Uebersezung. Berlin, bey Georg Jacob Derker. 8.

ANGLICA.

1697 Persius ex metaphrasi praestantissimorum poëtarum Diepneyi, Drydenii, Creechii et Congrevii, cum notis et diss. de natura, origine et progressu Satiræ. Vid. Fabrie.

HISPANICÆ.

1609 Persius, interprete Didaco Lopez Valentino, Burgis. 8. Versionem quoque Barthol. Melgareji, sed ineditam, memorat Nic. Antonius.

ITALICÆ.

1576 Le oscurissime Satire di Persio con la chiarissima spositione di Giovani Antonio Vallone. Napoli. 8.

1630 Metaphrasin Persii c. Commentariis edidit Francisc. Stellatus, Roniae. 4.

1706 Francisc. Stellati metaphrasis Persii repetita Amst. 8.

1726 Le Satire di A. Persio, tradotte in verso Toscano da Ant. Mar. Salvini. In Firenza. 4.

1733 Idem in Corp. omnium vett. poëtt. Mediolanensi. T. xvi.

GRÆCA.

Prologum Persii Græca metaphrasi donavit præter Jos. Scaligerum Dionysius Petavius lib. 11. ep. 29.

HIC terminus est Notitiæ Literariae Bipontinorum. Dedimus Lectori in pagg. præcedentibus editiones Persii, ubi Juvenali conjunguntur, secundum Rupertum; daturi nunc Persii edit. ubi a Juvenale separantur, secundum Socios Bipontinos.

In primis vero ex iis, quæ de Juvenale et Persio Magdal. Coll. jam diximus, patebit, nobis non omniuno persuasum

esse eosdem editores recte designasse *principem* Persii editionem; et etiam si recte, argumentum, quo utuntur ad discernendam, stabiendumque eandem editionem, ut nobis videtur, deficit. Secundum alium quendam bibliographum quod obtulere exscripserunt; et sententiam ejus citando videntur probasse. Aiunt de Persii editione sine anno et loco, scriptorem Catal. Biblioth. Hulsianæ omnium Principem censere, ex versu qui in fine legitur:

‘Explicit *ignotus* per totum Persius orbem.’

At quidem hic idem versus non editoris aut impressoris est, sed e codice, ni fallimur, quem jam indicavimus, exscriptus. Et sive auctor per *ignotum* intellexerit (usu nimirum figuræ orationis, ut Græci utuntur *α intensivo* æque ac *privativo*) *valde notum*; seu præ ignorantia (ut scribæ illi monastici sæpissime se gesserunt) scripserit; seu (quod probabilius videtur) per *ignotum* de Persio præ omnibus poëtis *obscuro ἐμφατικῶς* quasi luserit; utcumque sit, versus e codice quodam derivari videtur, ideoque quoad *impressi* libri antiquitatem nihil probat.

De omissionibus forsan jam satis, cum de Rupertio diximus, nam ille in quam plurimis secutus est Bipontinos. Paucas tamen, et perpaucas, editiones notabimus ubi inventitur Persius a Juvenale disjunctus. Has notare non fuit ex proposito et ratione Rupertii, quippe qui Juvenalem tantum ederet.

Persii Satyræ, cum Comment. Barthol. Fontii. Franc. 1621.

Satyra tertia Persii cum Nott. Vorstii, Lips. 1675.

Glossæ Veteres in Persium, cum collatis MSS. Casauboni, 8vo. Bodl. Catal. Titulo carent.

Vita et Sat. Persii, 4to. Aur. Allobr. 1640.

Versio Anglica ab Hen. Eelbeck, Ludimastro, 12mo. Lond. 1719. cum paucis notis et vita Persii brevi. Versio literalis, prosaica, cum Indicibus Lat. et Angl.

Persius translated into English prose, with explanatory Notes, by Thomas Sheridan, 8vo. Dublin. 1728.—Editio 2da, cum Indice et text. Lat. vulgata fuit Lond. 1739. 12mo.

The Satires of Persius translated into English prose, by J. Senhouse. Annotationibus illustrantur. Lond. 1730.

A. Persii Sat. sex. Ab J. Stirling, A. M. In usum Scholarum. Continet *Ordinem*, *Phrasium Explicationem* (Anglice), *Historicum*, *Geographicum*, et *Poëticum Indicem*, &c. 8vo. Lond. 1736.

Satire di Aulo Persio. Tradotto in Verse Toscano da Anton. Marco Salvini, con a fronte il Testo Latino. Milan. 1737.

The Satires of Persius, translated into English verse, with some occasional Notes, and the original Text corrected. By Thos. Brewster, A.M. 4to. Lond. 1741.—Versio multum laudata, et laude digna. Editio 2da, vulgata Lond. 1751. habet vitam Persii præfixam, secundum Mons. Bayle, 12mo. sine Notis.

The Satires of Persius, translated into English, with Notes critical and explanatory. By Edm. Burton, Esq. 4to. Lond. 1752.—Versio prosaica est: notæ sunt valde æstimandæ.

Pauculas, edit. Bipontinorum Recensui succedentes, sub jungimus:

Persius ex edit. Casauboni, cura Homeri. Lond. 1789. Eleganter excusus.

Persii Sat. 12mo. Nuremberg. 1800.

Persii Sat. ex uno libro comprehensæ, ad optimas editt. collatæ, cum selectis lectt. variis et annott. 8vo. maj. Nürnberg. 1803.

Persii Sat. cum comment. G. L. König. 8vo. Gott. 1804. Textus optimus.

Persii Sat. Hafniæ, 1804. Editore Thulacio.

Persii Sat. una cum Lucilii Fragment. 8vo. Vienn. 1804.

Aulus Persius Flaccus. Textum recensuit Fr. Passow. In usum Praelectionum. 8vo. Lips. 1808.—Textum correctum sine notis, sed cum præfatione, exhibet hæc editio.

Persii Sat. 8vo. Munchen. 1807. Edit. Ortmann.

Persii Sat. 8vo. maj. Lips. 1809.

Persii Sat. cum comment. 8vo. Paris. 1812.

Persii Sat. ad codd. Parisinos recensitas, lectt. varietate et commentario perpetuo illustravit A. L. Achaintre, 8vo. Paris. 1812.

His adjicias, apud Anglos, the Satires of Persius translated by W. Drummond, Esq. 8vo. Lond. 1799. Versu Runico, et musico, et cum notis ac præfat. elegantibus. Nec praetermittenda est versio poëtica, novissima et concinna et venusta, Francisci Howes, A. M. Lond. 1809. cum notis doctissimis.

Et quidem addendum sit quod, ut singularium sat. interpres et imitatores Juvenalis habuit, sic etiam Persius. Ex hoc numero fuit ille qui edidit sat. 3am cum notis jam mem.; et qui apud nostrates, the Baviad, a paraphrastic imitation of the first satire of Persius. A new edit. Cum notis, 1793.; et qui (Meister) Sat. 1. 8vo. 1801. et comment. in Sat. 4. 8vo. ibid. 1801. cum multis aliis.

RECENSUS CODICUM MSS.

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS SERVANTUR.

.....

A. Persii Fl. Codices a Juvenale separatis scripti, in Museo Britannico.

Biblioth. Reg. 15 B. xix. Auli Persii Satyræ et Vita.
Cum comment. Annæi Cornuti. In volumine ix. cent. cum multis aliis: num. 16. f. iii. Sic præfig. *Incipit Vita Persii Flacci, commentario Probi Valerii sublata.*—Clare et lucide scribitur, nec quoad fol. deficit. Membran.

Biblioth. Harl. 3989. Hic etiam exhibet Persii vitam, et commentaria in ejus Sat.; sed a præced. diversa. Cent. xv. Chartac.—Idem auctor, quisquis fuit, scripsit etiam comment. in Juv. Sat. ut ex suis verbis in prima pag. hujusce codicis patet. Partim chartac. partim membran.

4741. Persii vita et comment in Satyras. Vita pæne eadem est ac ea quæ Probo jam fuit ascripta. Hodierni charact.; fortasse circa cent. xvi. vel xvii. Chartac.

3754. Cod. membran. forma magna, et illuminationibus ornatus, continens varios Lat. poëtas, et inter alios A. Persii Flacci Sat. cent. xv.

3894. Auli Persii Flacci Sat. Membran. et eleganter exscriptus; sed in Catal. Harl. non recte designatus num. 3896. et in transitu notemus n. 4969. ejusdem Catal. non recte apponi, quippe cod. continet *Meditationes* Anglice, xvii. cent. non Persium.

5198. Est cod. chartac. continens inter quædam Lat. et Gr. poëtis ascripta A. Persii Fl. Sat. Primus in collect. stat Persius, sine notis aut comment. Sæc. xv.

2550. Iterum fallit Catal. Harl.

2555. Cum multis aliis continet A. Pers. Sat. Chartaceus, cent. xv.

2588. A. Pers. Sat. Membran, sæc. xvi. Sine schol.

Inter codd. Burneienses unus est cod. Ms. chartac. continens pag. 32. Versus pauci collati sunt ad pag. edit. Isaaci Casauboni, quæ Lugd. Bat. edita est 1695.

Inter Burneienses codd. non nunc numeramus eos ubi Juv. et Persius conjuncti inveniantur; de his enim jam satis in alio loco dictum est.

His forsan adjiciatur exemplare edit. Lut. 8vo. 1590. typis quidem impressum, notas vero MSS. cl. Bentleii continens. Vid. *Brit. Mus. Cat. sub Persio.*

Alium etiam librum impress. hoc loci indicamus; Persium nempe, 8vo. Lut. 1585. cum notis MSS. Is. Casauboni. *Brit. Mus. Catal. sub Persio.*

Codices Oxon.

Quod ad codd. Pers. *Bodl.* spectat, quæ supra diximus sufficient, ubi Juv. et Pers. codd. conjunctos tractavimus. Accipias tamen *Canonici Lat. 46.* Pers. Sat. cui Horatii Ars Poëtica subjungitur.

Quod ad d'Orvillianos, Persius Juvenali subjungitur.

Codices Cantabr.

Similiter dicendum est de *Cantabrigiensibus.* Persius accipiendus est conjunctim cum Juvenale (de quo videoas supra), sed non separatim, nisi in uno Codice qui olim fuit Thomae Gale, nunc Trin. Coll. Cod. antiquus, membran. continens, cum aliis, Persii Satiras, quas notæ plurimæ, et *informis curiosis*, comitantur.

Codex Scotus.

In biblioth. Advocatorum apud Scot. est cod. Ms. sex Sat. Persii continens: alia etiam continet. 8vo. membran.

P. S. His finitis, dum paginæ sub prælo sunt, subjungimus duos codices Persii, in bibliotheca Trin. Coll. Cantab.; Notas MSS. T. Galei, in Persium, in eadem biblioth. latentes, et, ni fallimur, nunquam promulgatas; et apud biblioth. Scholæ Etonensis, unum cod. commentarii in Persium, unum item Persium et Juvenalem continentem, et alium Juvenalem sine Persio; et etiam librum impressum Juvenal. (edit. Milan. 1746.) cum notis MSS. Hos codices longo jam tempore abhinc in biblioth. Etonensi positos usque ad præsens sedes proprias occupasse edocti sumus ab erudito ejusdem Magistro scholæ, J. Keate, S.T.P. cui ob benevolentiam gratiæ debent referri.

INDEX

RERUM ET DICTIONUM MEMORABILIA

QUE IN PERSII SATIRIS HABENTUR.

Prior numerus Satiram, posterior versum indicat. Litera p. Prologum notat.

A

ABACUS i, 131
Accius, poëta ineptus i, 4, 50, 76
Acerra tacita ii, 5
Acervus, syllogismus accervalis vi, 80
Aceti morientis faciem sorbet iv, 32
 acetō mordaci lotus v, 86
Acre despuit in mores iv, 34, 35
Aere servitium v, 127
Ædilis Areti Italo honore supinus
 fregerit heminas iniquas i, 130
Ægeum mare v, 142
Ægroti veteris somnia iii, 83
Agaso v, 76
Ager exossatus vi, 52
Alea hunc decoquit v, 57
Alli caput gustaveris v, 188
Ambitio cretata v, 177
Amomum iii, 104
Animæ pars v, 23 venditæ lucro vi,
 75 inanæ cœlestium ii, 61
Animus premitur ratione v, 39
Anseris extis satur vi, 71
Anticyræ meracæ iv, 16
Antiopa tragœdia i, 78
Apennino costam subduximus i, 95
Aperto voto vivere ii, 7
Appula canis i, 60
Aprici senes v, 179
Aqualiculus i, 57
Arator peronatus v, 102
Arcadiæ pecuaria iii, 9
Arcana lumbi iv, 35
Areesilas iii, 79
Aretum, hodie Arezzo i, 130
Argenti quis modus iii, 69 seria ii,

Argento quis modus iii, 69
Arma virum i, 96
Artis magister venter p. 10
Artocreas vi, 50
Asini auriculas i, 121
Assigna tabellas v, 81
Attin i, 93, 105
Aurem in secretam gannit v, 96
 vaporatam i, 126 aures radere mor-
 daci vero i, 107 bibulas iv, 50
 purgatas v, 63
Auriculas emere ii, 30 teneras radere
 i, 107, 108 auriculis colligis escas
 i, 22
Aurum ovatum ii, 55
Auster infelix pecori vi, 12
Avia ii, 31 avias veteres de pulmone
 revellere v, 92
Avis rara i, 46
Axis secundas v, 72

B

Baccam conchæ ii, 66
Balanatum gausape iv, 37
Balba de nare locutus i, 33
Balteus prætegit anro iv, 44
Barba aurea ii, 58 barbam Cynico
 vellat i, 133 stolidam præbere ii, 28
Barbatum magistrum iv, 1
Baro v, 138
Bassaris i, 101
Bassus, Caesius, poëta lyricus vi, 1
Bathylli satyra v, 123
Bancis pannueca iv, 21
Beatulus iii, 103

Belle i, 49
 Berecynthins i, 93
 Bestius vi, 37
 Beta, herba iii, 114
 Bibulas aures iv, 50
 Biceps Parnassus p. 2
 Bidental evitandum ii, 27
 Bilis vitrea iii, 8 bile tumet ii, 14
 Blando popello iv, 15
 Bombis i, 99
 Bovillae vi, 55
 Braccatis Medis iii, 53
 Briseis i, 76
 Bruto liberior v, 85
 Bruttia saxa vi, 27
 Bulla donata laribus v, 31
 Bullatis nugis v, 19
 Bullit in unda summa iii, 34
 Buxum, turbinem iii, 51

C

Caballino fonte p. 1
 Cachinno petulantii splene i, 12
 Cadat ira naso v, 91
 Cadimus inque vicem præbemus crura sagittis iv, 42
 Ca'pe tumicatum iv, 31
 Cæsar, Caius Caligula vi, 43
 Cæsonia, uxor Caligulae vi, 47
 Calabrum vellus ii, 65
 Calces rigidus extendit iii, 105
 Calirrhoë, scortum i, 134
 Calles dicenda tacendaque iv, 5
 Calve i, 56
 Camena v, 21
 Canicula, sidus damnosum iii, 5, 49 jaetus in talorum lusu iii, 49
 Canis Appula i, 60 nodum abripit v, 159 viatica v, 65
 Canthum v, 71
 Cappadocas pingues vi, 77
 Caprificus i, 25
 Caput indutum iii, 106
 Carbone notare v, 108
 Carmina intrant lumbum i, 20
 Casiae vi, 36 Casiam dissolvit ii, 64
 Castigare examen i, 6, 7
 Castoreum v, 135
 Catasta rigida vi, 77
 Catinum rubrum v, 182
 Catonis grandia verba iii, 45
 Caudam jactare popello iv, 15
 Causas terum cognoscite iii, 66
 Cedro digna locutus i, 42
 Censoreni salutas iii, 29
 Centeno gutture nitit v, 6
 Centuriones varicosos v, 189

Centurionum gens hircosa iii, 77
 Centusse curto v, 191
 Ceraso peccet easia vi, 36
 Cerdò tollat sua munera iv, 51
 Chærestratus v, 162
 Xāpē p. 8
 Chartis nocturnis impallescere v, 62
 Chiragra nodosa lapidosa v, 58
 Chlamydes regum vi, 46
 Chrysippus vi, 80
 Chrysisis, meretrix v, 165
 Cicer ingere populo v, 177
 Ciconia, sannæ genns i, 58
 Cienta iv, 2. v, 145
 Cincere ulterior vi, 41
 Cinnamum vi, 35
 Cippus levior imprimis ossa i, 37
 Cirratorum dictata i, 29
 Citreis lectis i, 52, 53
 Clarnm mane iii, 1
 Cleauthea fruge v, 64
 Clivum ad Virbi vi, 56
 Coa Lubrica v, 135
 Cœlestium inanes animæ ii, 61
 Cœnani funeris negliget hæres vi, 33
 Cœnare, pro, agere fabulam v, 9
 Compita pertusa iv, 28 ramosa v, 35
 Compositas venas iii, 91 Compositum jus fasque animo ii, 73
 Conchæ bacca ii, 66
 Cor salit rite iii, 111
 Cornea fibra i, 47
 Cornutus, philosophus v, 23
 Corpus fidele senectæ ii, 41
 Corvos poëtas p. 13 passim sequi iii, 61
 Corymbis i, 101
 Cras hoc fiet v, 66 aliud egerit hos annos v, 69
 Crassos dies v, 60
 Crassus, pro locuplete quovis ii, 36
 Crateras argenti ii, 52
 Craterus, medicus iii, 65
 Cratinus, comedie antiquæ scriptor i, 123
 Crepidas Graiorum i, 127
 Creta notare v, 108
 Cretata ambitio v, 177
 Cribro populi decussa Tarina iii, 112
 Crispinus v, 126
 Culpan defigere v, 16
 Cunini pallentis v, 55
 Curia hominum i, 1
 Curata entiela sole iv, 18
 Cures, oppiduni Sabinorum iv, 26
 Curras rota posterior v, 72
 Custos purpura v, 30
 Cuticula sole curata iv, 18
 Cynico barbam vellat i, 133

D

Dama v, 76, 77
 Damnosa canientia iii, 49
 Davus v, 161, 168
 Debilis insecitia v, 99
 Decipe nervos iv, 45
 Decoictus i, 125
 Decoquunt hunc alea v, 57
 Dedeccus obstem cognatis siccis v, 163
 Detigere culpam v, 16
 Dei de puppe vi, 30
 Delumbe i, 104
 Demorsos unguis sapit i, 106
 Dentalia sulco terens i, 73
 Dente peragit grandia bona vi, 21
 Depellentibus Dis v, 167
 Deprendere mores curvos iii, 52
 Descendere in se iv, 23
 Despuat aere in mores iv, 35
 Despumare Falernum iii, 3
 Dexter senio 48
 Dia poëmata i, 31
 Dicenda tacendaque calles iv, 5
 Dicta paterna vi, 66
 Dictator, L. Quint. Cincinnatus i, 74
 Didicunt error mentes in compita v, 35
 Digo infami ii, 33 monstrari i, 28
 digitum exere v, 119
 Dinomaches iv, 20
 Discineto vernæ iv, 22
 Disease o miseri iii, 66
 Dissutis malis iii, 59
 Dolosi spes nummi p. 12
 Donatæ puppæ Veneri ii, 70
 Duplii hamo scinderis v, 154

E

Ebria veratro Ilias i, 51
 Ebullit patrunus ii, 10
 Echo reparabilis i, 102
 Effluis amens iii, 20
 Egerit hos annos aliud cras v, 69
 Elegidia i, 51
 Eliquat i, 35
 Elixasque nates iv, 40
 Emaci prece ii, 3
 Emeris aurientias ii, 30
 Ennius, Quintus vi, 10
 Ensis pendens laquearibns iii, 40
 Epithetis in rasis libratus crimen i, 85
 Ergenna ii, 26
 Error didicunt mentes in compita v, 35
 Escas aurientis colligis i, 22
 Esseda vi, 47

Euge, Belle i, 49
 Euion, cogn. Baeeli i, 102
 Evitandum bidental ii, 27
 Eupolis, comœdiae veteris scriptor i, 124
 Executienda præcordia v, 22
 Exerere digitum v, 119
 Exossatus ager vi, 52
 Expungam pupillum ii, 13
 Extra te ne quæsiveris i, 7
 Exultat Trossulus i, 82

F

Fabula hianda tragœdo v, 3
 Fagi veteris ramalia v, 59
 Falernum, vinum iii, 3
 Fallit pede regula varo iv, 12
 Far modicum iii, 25
 Farina nostra v, 115 cribro populi decussa iii, 112
 Fas animi ii, 73
 Favilla fortunata i, 39
 Feneris merces vi, 67
 Ferveat lector mihi i, 126
 Festuca v, 175
 Fibra arcana v, 29 cornea i, 47
 Fidelia iii, 22, 73. v, 183
 Figas in eute solem iv, 33
 Filix, herba iv, 41
 Finem animo certum petite v, 64
 Flaccus, Q. Horatius i, 116
 Floralia v, 178
 Flumine noctem purgare ii, 16
 Fœdere certo v, 45
 Fœniseæ vi, 40
 Forceps labefactent iv, 49
 Fores uidas v, 165
 Fortunare da Penates ii, 45
 Fortunata favilla i, 39
 Fossor v, 122
 Fratres inter aënos ii, 56
 Frigescant tibi limina i, 109
 Frons, pro pudore v, 104
 Fugit hora v, 153
 Fumo pondus dare v, 20
 Fundo in imo suspiret nummus ii, 51
 Funem redneo v, 118
 Funus præclarum ii, 10 funeris cœnam negliget heres vi, 33

G

Galli, sacerdotes Cybeles v, 186
 Gannit in aurem v, 96
 Gausape balanatum iv, 37 Gausapa lutea vi, 46

Geminini, sidus v, 49 eodem tempore
 et una matre geniti vi, 18
 Generoso honesto incoctum pectus
 ii, 74
 Genius ducis vi, 48 varus vi, 18
 Genio merum fundere ii, 3 indul-
 gere v, 151 sinistro iv, 27
 Genuinum, dentem i, 115
 Germana pubes vi, 44
 Gigni de nihilo nihil iii, 83
 Gignimur, quidnam victuri iii, 67
 Glutto sorbere salivam v, 112
 Glycon, actor tragicus v, 9
 Græcos centum curto centone licetur
 v, 191
 Graii doctores vi, 38
 Grandia verba Catonis iii, 45
 Gurgulio iv, 38
 Gustaveris caput alli v, 188
 Guttura centeno niti v, 6

H

Habita tecum iv, 52
 Hamo duplii scinderis v, 154
 Hederæ sequaces p. 6
 Helicone nebulas legunto v, 7
 Heliconidas p. 4
 Heminas Areti iniqnas ædilis fregerit
 i, 130
 Hercule dextro ii, 12
 Herodis dies v, 180
 Hesterni Quirites iii, 106
 Hianda fabula tragœdo v, 3
 Hircosa gens centurionum iii, 77
 Honesto generoso incoctum pectus
 ii, 74
 Hora fugit v, 153 horoscopus v, 48
 Horoscope vi, 18
 Humiles susurros tollere de templis
 ii, 6
 Hyacinthina læna i, 32
 Hybernat mare vi, 7
 Hypsipylas i, 34

I, J

Jactare caudam popello iv, 15
 Janus biceps i, 58
 Jecore rupto i, 25
 Ilias Acci ebria veratro i, 50
 Immeiat vi, 73
 Impallescere chartis v, 62
 Impello ii, 13
 In mores in luxum in prandia regum
 i, 67
 Inane quantum est in rebus i, 1
 Iucurvasse querela i, 91

Incusa dona ii, 52
 Incussere Deos v, 187
 Infami digito ii, 33
 Ingenium ante pilos venit iv, 4, 5
 Inodora ossa vi, 25
 Inscitia debilis v, 99
 Insomnis juventus iii, 54
 Intendis rumpere v, 13
 Intepet mare vi, 7
 Intortos mores v, 38
 Ionio condidit surda vota vi, 29
 Ira cadat naso v, 91
 Irrigno somno v, 56
 Italaæ merces v, 54
 Italus honos i, 129
 Junetura i, 65 acri v, 14
 Junicum omenta ii, 47
 Jupiter ii, 18, 21, 22, 23, 29, 40, 43
 v, 137 stella v, 50 cum Jove
 vivere v, 139
 Jus compositum animo ii, 73
 Justum suspendere lance iv, 10
 Juvenci Siculi æra iii, 39

L

Labefactent foreipe iv, 40
 Labella uda ii, 32
 Labeonem i, 4
 Laborat vinci animus v, 39
 Lacerna trita i, 54
 Lactibus unctis ii, 30
 Læna hyacinthina i, 32
 Lallare, nænia iii, 18
 Lambunt, pro cingunt p. 5
 Lampada poscis vi, 61
 Lance suspendere justum iv, 10
 Lapidosa chiragra v, 58
 Lapillo meliori numera diem ii, 1
 Laquearibus auratis pendens ensis
 iii, 40
 Laribus snecinetis donata bulla pe-
 pendit v, 31
 Largire inopi vi, 32
 Laurus, epistola laureata vi, 43
 Leeti citrei i, 52, 53
 Lemures v, 185
 Leti memor vive v, 153
 Libertate opus est v, 73
 Libra, sidus v, 47 librae ancipitis iv,
 11
 Licinus ii, 36
 Lictor ineptus v, 175
 Ligus ora vi, 6
 Limen obsceneum v, 165 limina tibi
 frigescant i, 109
 Linnum deradere iv, 29
 Linea tangitur umbra iii, 4

Linguæ, quantum sitiat canis Appula, tantæ i, 60 linguis optare centum v, 2
 Lippa propago ii, 72
 Lippus v, 77
 Litabis nullo thure v, 120 farre ii, 75
 Litera canina sonat de nare i, 109
 Littus se receptat multa valle vi, 8
 Locat Cæsouia ingentes Rhenos vi, 47
 Lubrica Coa v, 135
 Lucernæ pingues vomuere nebulas v, 181
 Luciferi rufis v, 103
 Lucilius secuit urbem i, 114
 Luero vende animam vi, 75
 Luctificabile i, 78
 Lumbum intrant carmina i, 20 lumbi arcana iv, 35
 Lunai portus vi, 9
 Lupus, nom. propr. i, 115
 Lustralibus salivis ii, 33
 Lutum es nudum et molle iii, 23
 Luxuria solers v, 142

M

Macram spem ii, 35
 Macrinus ii, 1
 Mæna, piscis iii, 76
 Mænas, baccha i, 101
 Mæonides, Homerus vi, 11
 Magister barbatus, Socrates iv, 2
 Magister artis venter p. 10
 Magnanimus puer vi, 22
 Majestate manus iv, 8
 Maligne respondet fidelia iii, 21
 Mando vota ii, 39
 Mane clarum iii, 1
 Manes et fabula fies v, 152
 Manius vi, 56, 60
 Mantica spectatur præcedenti tergo iv, 25
 Marcentes vulvas pandere iv, 36
 Marcus Dama, v, 79
 Mare hybernat vi, 7 intepet vi, 7
 Marem strepitum intendisse fidis vi, 4
 Marsi clientis iii, 75
 Masurius, jurisconsultus v, 90
 Materterva metuens Divum ii, 31
 Maxillis gausape pectas iv, 37
 Medi brachati iii, 53
 Meiti extra i, 114
 Melicerta v, 103
 Membrana bicolor iii, 10
 Mendose colligis v, 85
 Mendosum timiat v, 106

Mensa verecunda seria laxare v, 44
 Mephitis iii, 99
 Meracæ Anticyræ iv, 16
 Mercurialis saliva v, 112
 Mercurius ii, 44. vi, 62
 Meruisse os populi i, 42
 Messalæ propago ii, 72
 Messe tenus propria vive vi, 25
 Midas i, 121
 Milvns iv, 26
 Minalloneis bombis i, 99
 Minui senio vi, 16
 Mire opifex vi, 3
 Modicus voti v, 109
 Momento turbinis v, 78
 Monstrari digito i, 28
 Monumenta Marsi clientis iii, 75
 Montes magnos promittere iii, 65
 Morbo venienti occurrere iii, 64
 Mordaci vero aures radere i, 107
 aceto lotus v, 86
 Mores curvos deprendere iii, 52
 intortos extendit regula v, 38
 palentes v, 15
 Morosa vena vi, 72
 Mucius i, 115
 Munera sua tollat cerdo iv, 51
 Murmur tollere de templis ii, 6
 Murmura rabiosa rodunt iii, 81
 Musa i, 68
 Mycenæ v, 17

N

Nare de balba locutus i, 33 naribus
 uncis indulgens i, 40
 Naso suspendere i, 118
 Natalitia sardonyche i, 16
 Natura continet hoc fas v, 98
 Nebulas Helicone legunto v, 7
 Nectar Pegaseum p. 14
 Nemo in sese tentat descendere iv, 23
 Nereus i, 94
 Nerio jam tertia ducitur uxori ii, 14
 Nervis opem possere ii, 41 nervos
 decipere iv, 45
 Nigrum theta iv, 13
 Nihil digni de nihilo iii, 84
 Noctem lumen purgas ii, 16
 Nocturnis chartis impallescere v, 62
 Nodosa arundo iii, 11
 Nodum canis abripit v, 159
 Nonaria, prostibulum i, 133
 Nucibus relictis i, 10
 Nugis bullatis v, 19
 Numæ vasa ii, 59
 Numera diem meliore lapillo ii, 1

Numeros tres Bathylli v, 123
 Nummus suspireret in uno fundo ii, 51
 utile quid habet iii, 70 Nummi do-
 losi spes p. 12 Nummos credere
 v, 80
 Nutrici non mando vota ii, 39

O

O curas hominum i, 1
 Obba fissilis v, 148
 Obscenum linum v, 165
 Obstipum caput iii, 80
 Occurrite sannæ posticæ i, 62
 Ocello patranti i, 18
 Ocimum, herba iv, 22
 Oculi scintillant ira iii, 117 oculos
 urentes inhibere ii, 34 tangere
 olivo iii, 44
 Oenophorum v, 140
 Ofias v, 5
 Officia rerum tenuia v, 93
 Ohc i, 23
 Oletum i, 112
 Olivo tangere oculos iii, 44
 Omenta junicum ii, 47
 Omento tremat venter vi, 74
 Opimum pingue iii, 33
 Optare centum linguis v, 2
 Orcæ angustæ collo non fallier iii,
 50
 Orulo quis datus iii, 67
 Orestes iii, 118
 Ossa inodora urnæ dabit hæres vi, 34
 Ovo rupto pericula v, 185

P

Pacuvius, poëta tragicus i, 77
 Pagina nugis turgescat v, 20
 Palæstræ iv, 39
 Palato tenero supplantat verba i, 35
 Palilia i, 72
 Pallentes mores v, 15
 Pallida Pirene p. 4
 Palpo v, 176
 Palumbo iii, 16
 Pannacea Baucis iv, 21
 Papæ v, 79
 Pappare minutum iii, 17
 Parca tenax veri v, 48
 Paria centum inducere vi, 48
 Parnassus biceps p. 2
 Pars animæ v, 23
 Parthi vulnera v, 4
 Passim sequi corvos iii, 61
 Patella secura iii, 26

Pater divum iii, 35
 Paterna dicta vi, 66
 Paterno rure iii, 24
 Patranti ocello i, 18
 Patriam rem frangere v, 164
 Patriciae vulvæ vi, 73
 Patruos sapimus i, 11
 Patruos ebullit ii, 10
 Pavo Pythagoreus vi, 11
 Pecori infelix auster vi, 12
 Pectine tetrico vi, 2
 Pectus incoctum generoso honesto
 ii, 74
 Pede varo regnla fallit iv, 12
 Pedius i, 85
 Pegascium nectar p. 14
 Pelliculam veterem retines v, 116
 Penates da fortunare ii, 45
 Pendens laqueatibus ensis iii, 40
 Penem amarum iv, 48
 Peragit grandia bona dente vi, 21,
 22
 Perditus eute i, 23
 Pericli pupille iv, 3
 Pericula capite cano pellere i, 83
 Pericula ovo rupto v, 185
 Peronatus arator v, 102
 Pertusa compita iv, 28
 Petulanti splene cachinno i, 12
 Phaleræ iii, 30
 Phyllidas i, 34
 Picas poëtrias p. 13
 Pilea libertatem dant v, 82
 Pingue duos angues i, 113 Pictæ
 tectoria lingua: v, 25
 Pingue opimum iii, 33
 Pirenæ pallidam p. 4
 Pituita purgatissima somnia ii, 57
 Plantaria, pilos iv, 39
 Plasma liquidum i, 17
 Plausisse Cappadocæ vi, 77
 Plebeia praudia v, 18
 Plorabile i, 34
 Pluteum non cædit i, 106
 Poëmata dia i, 31
 Poëtrias picas p. 13
 Polenta iii, 55
 Pollice (sub) ducere vultum v, 40
 Pondus dare fimo v, 20
 Pontifices ii, 69
 Pontus v, 134
 Popa venter vi, 74
 Popello blando jactare caudam iv,
 15
 Populo donaveris bibulas aures iv,
 50
 Porticus, disciplina Stoica iii, 54
 Poscis prece einaci ii, 3
 Posterior rota v, 72

Posticæ occurrite sannæ i, 62
 Pote i, 56
 Praecedenti tergo spectatur mantica
 iv, 25
 Praelarum fumus ii, 10
 Praecordia excutienda v, 22
 Praefigere nigrum theta vitio iv, 13
 Prætegit auro baltens iv, 45
 Prætoris non erat dare v, 93
 Prandia plebeia v, 18
 Prece emaci poscis ii, 3
 Premittit ratione animus v, 39
 Primordia rerum vi, 3
 Procne v, 8
 Producis vi, 19
 Progenies terræ vi, 57
 Prolui labra p. 1
 Propago lippa ii, 72
 Properandus rota iii, 23
 Propria messe vi, 25
 Prudentia velox rerum ante pilos
 venit iv, 4
 Psittaco p. 8
 Pulchrum est digito monstrari i, 28
 Pulmentaria uncia iii, 102
 Pulmo prælargus animæ i, 14
 Pulmonem rumpere ventis iii, 27
 Pulta scelerata ii, 63
 Pulydamas i, 4
 Pupillum expnngam ii, 13 magni
 Pericli iv, 3
 Puppæ Veneri donatæ ii, 70
 Puppe dei vi, 30
 Purgatas aures v, 63
 Purgatissima somnia ii, 57
 Purpura custos v, 30
 Putreal multa vibice flagellas iv, 49
 Putris in Venerem v, 58
 Pythagoreus pavo vi, 11

Q

Quæsiveris te non extra i, 7
 Quantum est in rebus inane i, 1
 Quatit manibus ii, 35
 Quinta umbra iii, 4
 Quintius dictator i, 74
 Quincunce modesto v, 149
 Quiritem quibus una vertigo facit v,
 75 Quirites hesterni iii, 106

R

Rabiosa silentia iii, 81
 Radere auriculas vero i, 107
 Ramale vetus i, 97
 Ramalia fagi v, 59
 Ramosa compita v, 25

Ramum ducis stemmate Tusco iii, 56
 Rancidulum quiddam balba de nare
 locutus i, 33
 Rapiant puellæ ii, 38
 Rapide vitæ usum permittere v, 94
 Rara avis i, 46
 Rasis in epithetis librat crimen i, 83
 Ratione premitur animus v, 39
 Receptat se littus multa valle vi, 8
 Recessus sanctos mentis ii, 73
 Rectum discernis iv, 11
 Recitita sabbata v, 181
 Recto talo vivere v, 104
 Redit in rugam vi, 79
 Refulserit nummi spes p. 12
 Regula fallit pede varo iv, 12 fal-
 lere solers apposita intortos ex-
 tendit mores v, 38
 Regustatum salinum v, 138
 Relictis nucibus i, 10
 Remus i, 73
 Reparabilis Echo i, 102
 Respondet maligne fidelia iii, 22
 Respue quod non es iv, 51
 Revello avias veteres de pulmone v,
 92
 Rhenos ingentes vi, 47
 Rhombos ponere vi, 23
 Ridenti amico i, 116
 Rrigida catasta vi, 77
 Rimas angustas extendit lumine iii, 2
 Rixanti populo cicer ingere v, 178
 Roma turbida i, 5, 8
 Romule i, 87
 Romulidæ saturi i, 31
 Rosa fiat, quicquid calcaverit ii, 38
 Rota acri fingendus iii, 21 posterior
 curras v, 72 properandus iii, 23
 Rubellum Veientanum v, 147
 Rubrica Masuri v, 90
 Rubricam dirigere oculo uno i, 66
 Rubrum catinum v, 182
 Rugam (in) redit vi, 79
 Rugosa sanna v, 91
 Rumore sinistro v, 164
 Rueantem Æv, 36
 Rupto jecore i, 25
 Rure paterno tibi est far modicum
 iii, 21

S

Sabbata recutita palles v, 184
 Sabino foco vi, 1
 Sacer est locus i, 113
 Sacerdos lusca v, 186
 Sagittis præbemus crura iv, 42
 Salinum regustatum terebrare v, 138

Salit cor rite iii, 111
 Salivam Mercurialeum glutto sorbere v, 112 Istralem ii, 33 tenuem turdorum noscere vi, 24
 Sambucam aptaveris caloni v, 95
 Samios ramos diduxit litera iii, 56
 Sanna rugosa v, 91 sannæ posticæ occurrite i, 62
 Saperdas advehe ponto v, 134
 Sapimus patruos i, 11
 Sapio quod satis est mihi iii, 78
 Sapit unguis demorsos i, 106
 Sardonyche natalitia i, 16
 Sartago loquendi i, 80
 Satur anseris extis vi, 71
 Saturnia æra ii, 59
 Saturnus gravis v, 50
 Satyri Bathylli v, 123
 Saxa Bruttia vi, 27
 Scinderis duplici hamo v, 151
 Scintillant ira oenli iii, 117
 Seire trum nihil est i, 27
 Seomber, piscis i, 43
 Scrobs i, 119
 Secretam in aurem gannit v, 96
 Seetabere canthum v, 71
 Secuit Lucilius urbem i, 114
 Secundo axe v, 72
 Secura patella iii, 26
 Securus quo pes ferat iii, 62
 Seductum moneat luxuria v, 143
 Seges altera in herba est vi, 26
 Semipaganns p, 6
 Semuncia brevis v, 121
 Sene prægrandi i, 124 Senes aprici v, 179
 Senio dexter iii, 48
 Sepia iii, 13
 Sequaces hederae p, 6
 Seria argenti ii, 11
 Seriola iv, 29
 Sernio quis populi i, 63
 Servitium acre v, 127
 Sesquipedie i, 57
 Severos unguis i, 61
 Siculi æra juvenci iii, 39
 Silentia rabiosa iii, 81
 Siliquis iii, 55
 Sinciput vi, 70
 Sinistro genio iv, 27
 Sinuoso pectore v, 27
 Sistrum v, 186
 Socratico sinu v, 37
 Sole recenti v, 54 Solem figis in cute iv, 33
 Solea rubra objurgabere v, 169
 Solidum quid crepet v, 25
 Solones ærumnosi iii, 79
 Somnia ægroti veteris iii, 83 pituita purgatissima ii, 57
 Somno irriguo v, 56
 Sonat de nare canina litera i, 109
 Sorbere iv, 16. v, 112
 Sorbitio iv, 2
 Sparsisse oenlos v, 33
 Speciem veri dignoscere v, 105
 Spes nummi refulserit p, 12
 Splene petulant i, 12
 Stains ii, 19
 Stemmate Tusco iii, 28
 Steriles veri v, 75
 Stertimus iii, 3
 Stloppo v, 13
 Stolidam barham præbere ii, 28
 Strigiles v, 126
 Stringere venas crudo de pulvere ii, 66
 Stupet hic vitiæ iii, 32
 Stuppas v, 135
 Suberato v, 106
 Sublite rebus v, 124
 Subluximus costam Apennino i, 95
 Subere prægrandi i, 97
 Subsellia i, 82
 Subura v, 32
 Succinctis laribus v, 31
 Succinis ambages iii, 20
 Sulco terens dentalia i, 73
 Sulphure sacro ii, 25
 Sulphureas mephites iii, 99
 Supellec quam curta sit iv, 52
 Supplantat verba palato i, 35
 Surda vota condidit Ionio vi, 28
 Surgentem callem iii, 57
 Surrentina iii, 93
 Suspendere naso i, 118
 Suspirat nummus in imo fundo ii, 51
 Susurros hamiles tollere de templis ii, 6

T

Tabellas assigna v, 81
 Tabula in cœrulea obserret pietus vi, 32
 Tadius vi, 66
 Talo recto vivere v, 104
 Tange miser venas iii, 107
 Tectoria linguae v, 25
 Teeum habita iv, 52
 Temperat me tibi v, 51
 Templis murmur tollere ii, 6
 Tenax veri Parca v, 48
 Tendis cum Jove vivere v, 139
 Teneras auriculas radere i, 107
 Tentemus fancees iii, 113
 Tenuem salivam turdorum noscere

vi, 24
 Temuia rerum officia v, 93
 Tepidum Decenter i, 84
 Terebrare salinum v, 138
 Teres dentalia suleo i, 73
 Terræ filius vi, 59 progenies vi, 57
 Testiculi paterni i, 103
 Tetrico pectine vi, 2
 Theta nigrum vitio præfigere iv, 13
 Thure nullo litabis v, 120
 Thyestes v, 8
 Thymus v, 183
 Tiberino gurgite ii, 15
 Titus ingentes i, 20
 Toga verba v, 14
 Tollat sua munera cerdo iv, 51
 Torosa juventus iii, 86
 Trabe rupta vi, 27
 Trabeatus iii, 29
 Tragedo hianda fabula v, 3
 Trahiam voce pura v, 28
 Trama figuræ vi, 73
 Tremulo versu i, 21
 Tressis agaso v, 76
 Trientali i, 100
 Troiades i, 4
 Trossulus levis i, 82
 Trutinantur verba labello iii, 82
 Tucetaque crassa ii, 42
 Tumuli mortuorum floribus ornati i, 40
 Tunicatum cæpe iv, 30
 Turbida Roma i, 5
 Turbinis momento v, 78
 Turdarium salivam nosse vi, 21
 Turgescat pagina nugis v, 20
 Tuseum fictile ii, 60 Tusco stemmate
 ducis ramm i, 28
 Tutor ne sis mihi iii, 96
 Tyrannos sævos punire iii, 35

U, V

Væ vi, 50
 Vago inguine vi, 72
 Vaporata aure i, 126
 Vappa v, 77
 Varicosos centuriones v, 189
 Vasa Numæ ii, 59
 Vates centum sibi voces ora et lin-
 guas in carmina poscunt v, 2
 Vatum plorabile i, 34
 Uda labella ii, 32
 Udas fores v, 165
 Vectidius iv, 25
 Veientanum Rubellum v, 147
 Velina, sc. tribus v, 73
 Vellant plantaria iv, 39

Velle suum cuique est v, 53
 Velox prædentia iv, 4
 Vena compositæ iii, 91 morosæ vi,
 72 venas tange miser iii, 107 strin-
 gere crudo de pulvere ii, 66
 Vende animam lucro vi, 75
 Veneri puppæ donatæ ii, 70 in Ve-
 nerem putris v, 58
 Venienti occurrere morbo iii, 64
 Venosus liber i, 76
 Venter magister artis p. 11
 Veratro ebria Ilias i, 51
 Verba togæ sequeris v, 14
 Verecunda mensa seria laxare v, 44
 Veri tenax Parca v, 48 speciem di-
 gnoscere v, 105 steriles v, 75
 Vermae disiecto iv, 22
 Vero mordaci radere anriculas i, 107
 Verrucosa Antiope i, 77
 Versu tremulo i, 21
 Vertigo quibus una facit Quiritem v,
 76
 Vestales nrnæ ii, 60
 Veteres avias de pulmone revellere
 v, 92
 Vetus i, 22
 Viatica canis v, 65
 Vibice multa puteal flagellas iv, 49
 Vicinia me egregium dicat iv, 46
 Videmus i, 69
 Vindicta mens v, 88
 Violæ nascentur e tumulo i, 40 vi-
 olas portantes lucernæ v, 182
 Virbi ad clivum vi, 56
 Virtutem videant intabescantque re-
 licta iii, 38
 Vitæ nescius error v, 34 rapidæ u-
 sum permittere v, 94
 Vitrea bilis iii, 8
 Vive memor leti v, 153 vivere talo
 recto v, 104 ex tempore iii, 62
 cum Jove v, 139
 Ulterior cinere hoc metuas vi, 41
 Umbo candidus v, 33
 Umbra quinta iii, 4
 Umbri pingues iii, 71
 Uncis naribus indulges i, 40
 Uncutus cæses iv, 33
 Unguem erudum abrodere v, 162 un-
 gues demorsos sapit i, 106 severos
 i, 64
 Unguen crassum vi, 40
 Voce pura traham v, 28
 Vonnere lucernæ pingues nebulas v,
 181
 Vota nutrici non mando ii, 39 surda
 condidit Ionio vi, 28 voti modicus
 v, 108 voto vivere aperto ii, 7
 Urentes oculos inhibere ii, 34

Urnæ ossa inodora dabit hæres vi, 31
Urtica vi, 70
Usum vitæ rapidæ permittere v, 94
Vulsenius v, 190
Vulgi securus vi, 12
Vulnus cæcum habes iv, 44 vulnera

Parthi v, 4
Vulpem astutam servas sub pectore
v, 117
Vulvas marecentes pandere iv, 36
patricias vi, 73
Uxor proxima iii, 43

INDEX

VERBORUM PERSII

QUÆCUMQUE IN SATIRIS EXTANT.

Prior numerus Satiram, posterior versum indicat. Litera p. Prologum notat.

A	Ædes ii, 36	Alges iii, 115	Angustæ iii, 50
ABACO i, 131	Ædilis i, 130	Alia iii, 36	Angustas iii, 2
Ablatura i, 100	Ægæum v, 142	Alienis i, 22	Anhelanti v, 10
Abrodens v, 163	Ægra iii, 63	Aliquem i, 129	Anhelet i, 14
Accedam v, 173	Ægris iii, 88	Aliquid i, 14, 125. Animæ i, 14. ii, 61.	
Accedas i, 6	Ægro v, 129	iii, 60. v, 137. v, 23	
Accedat vi, 67	Ægroti iii, 83	vi, 32, 64	Animam vi, 75
Accedo vi, 55	Ænos iii, 56	Aliquis i, 32. iii, 8, Animo ii, 73. v, 65	
Accensor v, 172	Æquali v, 47	77	Animus iv, 7. v, 39
Acci i, 50, 76	Æra ii, 59. iii, 39	Alius v, 83. vi, 18	Anne iii, 39
Accipio v, 87	Ærumnis i, 78	Aliud iv, 19. v, 68	Annos ii, 2. v, 36,
Acerra ii, 5	Ærumnosique iii,	Alli v, 188	69
Acervi vi, 80	79	Alter i, 27. vi, 76	Annuere ii, 43
Aceti iv, 32	Affero p. 7	Altera v, 67. vi, 26	Anseris vi, 71
Aceto v, 86	Afferre i, 69	Alternus v, 155, 156	Ante i, 74. ii, 33.
Acre iv, 31. v, 127	Afflate i, 123	Alto iii, 33, 103. v,	iv, 5, 15. v, 115,
Acri ii, 13. iii, 23. v, 14	Agam v, 134	95	142, 166
Actus v, 99	Agaso v, 76	Amarum iv, 48	Anticyras iv, 16
Ad p. 7, &c.	Age ii, 17, 42. vi, 52	Ambages iii, 20	Antiopa i, 78
Adde vi, 58	Agedum ii, 22	Ambiguum v, 34	Antithetis i, 86
Addita i, 92	Agendo v, 97	Ambito v, 177	Anus iv, 19
Adductis iii, 47	Ager ii, 49. vi, 52	Ambo v, 43	Apemino i, 95
Adeo i, 26. vi, 14. 51	Agis iii, 5. v, 154	Amborm v, 45	Aperto ii, 7
Adhuc iii, 58	Agitare vi, 5	Amens iii, 20	Apponet ii, 2
Admissus i, 117	Agitatem v, 129	Amice v, 23	Apposita v, 38
Admoveam ii, 75	Agnam v, 167	Amicis iii, 47. v,	Aprici v, 179
Admovit vi, 1	Ais i, 2. iv, 27	109	Aptas v, 140
Adsigna v, 81	Ait i, 40, 85. iii, 7.	Amico i, 116	Aptaveris v, 95
Adsit iii, 7	Amiciens vi, 28	Aptior ii, 20	
Adsonat i, 102	Amitis vi, 53	Aptius i, 45, 46	
Advehe v, 134	Alba i, 110. v, 183	Amo i, 55	Appula i, 60
Adverso i, 44	Albas i, 59	Amomis iii, 104	Aqualiculus i, 57
Adunca iv, 40	Albata ii, 40	Amplexa v, 182	Arat iv, 26
	Albo iii, 98	Ancipiti v, 156	Arator v, 102
	Albus i, 16. iii, 115	Ancipitis iv, 11	Aratra i, 75
	Alea v, 57	Angues i, 113	Aratro iv, 41
	Algente iii, 111	Angulus vi, 13	Arcadiæ iii, 9

Areana iv, 35. v, Aures iv, 50. v, 63 Bruto v, 85
 29 Auriculas i, 59, 108, Bruttia vi, 27
 Areesilas iii, 79 121. ii, 30 Buccas v, 13
 Areessis ii, 45 Auriculis i, 22, 23 Bullaque v, 31
 Areti i, 130 Auro ii, 53, 55. iv, Bullatis v, 19
 Arcum iii, 60 44. v, 106 Bullit iii, 34
 Argenti ii, 11, 52 Aurum ii, 59, 69 Buxam iii, 51
 Argento iii, 69 Ausim v, 26
 Aris vi, 44 Auster vi, 12
 Aristas iii, 115 Avunculus vi, 60
 Arma i, 96. vi, 45 Axe v, 72
 Arripit v, 159
 Ars v, 105
 Artieulos v, 59
 Artifex p. 11
 Artificem v, 40
 Artifices i, 71
 Artis p. 10
 Artocreas vi, 50
 Artos v, 170
 Arundo iii, 11
 Asini i, 121
 Asper iii, 69
 Aspexi i, 110
 Aspice i, 125
 Assem i, 88
 Assensere i, 36
 Assidue iii, 1
 Assiduo iv, 18
 Assigna v, 81
 Ast vi, 27, 74
 Astringas v, 110
 Astrum v, 51
 Astutam v, 117
 Atque iii, 62, 82, Berecynthius i, 93
 98. v, 44, 94, Bestius vi, 37
 131, 170. vi, 4, Beta iii, 114
 75 Bibulias iv, 50
 Attamen v, 159 Bicipiti p. 2
 Attin i, 93, 105 Bicolor iii, 10
 Attinge iii, 108 Bidental ii, 27
 Avaritia v, 132 Bile ii, 14. iv, 6
 Andaei i, 123 Bilis iii, 8. v, 144
 Aude vi, 49 Bis ii, 16
 Audi vi, 42 Blandi v, 32
 Audiat ii, 8 Blando iv, 15
 Audiet v, 137 Bombis i, 99
 Audire i, 84 Bona ii, 5, 8, 63. vi, 21, 37
 Andirei iii, 47 Bone ii, 22. iii, 94
 Andis i, 125 Avia ii, 31. vi, 55
 Avias v, 92 Boni iv, 17
 Avidos v, 150 Bove ii, 41
 Avis i, 46 Boves i, 71
 Auratis iii, 40 Bovillas vi, 55
 Aure i, 126. vi, 70 Brachatis iii, 53
 Aurea ii, 58 Brevis v, 121
 Aurem ii, 26 v, Brisai i, 76
 96 Bruma vi, 1

C

Caballino fonte p. 1
 Cachinno i, 12
 Cachinnos iii, 87
 Baceam ii, 66 Cadat v, 91
 Balanatum iv, 37 Cadunt iii, 102
 Balba i, 33 Cæco i, 62
 Balnea v, 126 Cæcum iv, 44
 Balteus iv, 44 Cædimus iv, 42
 Barba ii, 58 Cædit i, 106
 Barbam i, 133. ii, 28 Cælestianu ii, 61
 Barbatum iv, 1 Cæpe iv, 31
 Baro v, 138 Cærnlea vi, 33
 Bassaris i, 101 Cæruleum i, 94
 Basse vi, 1 Cæso ii, 44
 Bathylli v, 123 Casonia vi, 47
 Baucis iv, 21 Cætera v, 122
 Beatulus iii, 103 Calabrum ii, 65
 Belle i, 19 Calamo iii, 12, 19
 Bellum i, 87 Calcaverit ii, 38
 Bene i, 111. iv, 22, Calces iii, 105
 30 Calct i, 108
 Atque iii, 62, 82, Berecynthius i, 93 Calice vi, 20
 98. v, 44, 94, Bestius vi, 37 Calidæ iv, 7
 131, 170. vi, 4, Beta iii, 114 Calido v, 141
 75 Bibulias iv, 50 Calidum i, 53. iii, 100
 Attamen v, 159 Callem iii, 57
 Attin i, 93, 105 Calles iv, 5. v, 105
 Attinge iii, 108 Callidior iii, 51
 Avaritia v, 132 Bile ii, 14. iv, 6
 Andaei i, 123 Bilis iii, 8. v, 144
 Aude vi, 49 Bis ii, 16
 Audi vi, 42 Blandi v, 32
 Audiat ii, 8 Blando iv, 15
 Audiet v, 137 Bombis i, 99
 Audire i, 84 Bona ii, 5, 8, 63. vi, 21, 37
 Andirei iii, 47 Bone ii, 22. iii, 94
 Andis i, 125 Avia ii, 31. vi, 55
 Avias v, 92 Boni iv, 17
 Avidos v, 150 Bove ii, 41
 Avis i, 46 Boves i, 71
 Auratis iii, 40 Bovillas vi, 55
 Aure i, 126. vi, 70 Brachatis iii, 53
 Aurea ii, 58 Brevis v, 121
 Aurem ii, 26 v, Brisai i, 76
 96 Bruma vi, 1

Canina i, 109
 Canis i, 60. v, 65, 159
 Capitiem i, 9
 Cannabe v, 146
 Cano i, 83
 Cantare p. 14
 Cantas i, 89
 Cantaverit iv, 22
 Cantet i, 88
 Canthun v, 71
 Canto v, 166
 Cantus iv, 49
 Capillis iii, 10
 Capite iii, 80, 106. v, 18
 Capiti i, 83
 Cappadocas vi, 77
 Caprificus i, 25
 Captis vi, 46
 Caput i, 100. ii, 16. iii, 58. v, 188
 Carbone v, 108
 Caret iii, 33
 Carisque iii, 70
 Carmen p. 7
 Carmina i, 20, 43, 63. v, 2
 Carminis v, 5
 Carpamus v, 151
 Casiae vi, 36
 Casiam ii, 64
 Casses v, 170
 Castiges i, 7
 Castoreum v, 135
 Catasta vi, 77
 Catenæ v, 160
 Catena v, 160
 Catonis iii, 45
 Canda v, 183
 Caudam iv, 15
 Canles vi, 69
 Causas iii, 66
 Cautus iv, 49. v, 24
 Cedo ii, 75
 Cedro i, 42
 Celsa i, 17
 Censen' v, 168
 Censoremne iii, 29
 Centenas v, 26
 Centeno v, 6
 Centi i, 29. v, 1, 2, 191. vi, 48
 Campo v, 57
 Campos ii, 36
 Centuriones v, 189
 Candelæ iii, 103
 Candida iii, 110
 Candidus ii, 2. iv, 20. v, 33
 Centurionum iii, 77
 Centusse v, 191
 Ceraso vi, 36
 Cero iv, 51
 Certe v, 51

Certo v, 45, 100	Commota iv, 6	Credens i, 129	Dabit vi, 35
Certum v, 65	Compage iii, 58	Credere v, 80	Dabitur ii, 50
Cervice i, 98	Compescere v, 100	Crepet ii, 11. v, 25	Dama v, 76, 79
Cervices iii, 41	Compita iv, 28. v,	Crepidas i, 127	Damnosa iii, 49
Cespote vi, 31	35	Crepucere iii, 101	Damus ii, 71. v, 22
Cessas v, 127	Compositas iii, 91	Crescit ii, 49	Dant vi, 8
Cesses iv, 33	Compositum ii, 73	Creta v, 108	Dare ii, 71. v, 20,
Cessit v, 30	Compositus iii, 104	Cretata ambitio v,	93
Ceves i, 87	Conari p. 9	117	Dat i, 68
Charerestratus v, 162	Concessit v, 119	Cribro iii, 112	Datum v, 124
Xâ̄pe p. 8	Conchæ ii, 66	Crimina i, 85	Datus iii, 68
Chartæ iii, 11	Concordia v, 49	Crispante iii, 87	Dave v, 161, 168
Chartis v, 62	Condidit vi, 29	Crispini v, 126	De i, 33, 55, 109.
Chiragra v, 58	Conditur ii, 14	Crudi i, 51	ii, 7, 18, 67, 71.
Chlamydes vi, 46	Connives vi, 50	Crudis i, 92	iii, 77, 84, 92. v,
Chordæ vi, 2	Consentire v, 46	Crudo ii, 67	104. vi, 30, 31
Chrysidis v, 165	Consumere v, 41	Crudum v, 162	Debilis v, 99
Chryssipe vi, 80	Consumpsimus v,	Crura iv, 42	Deceat iii, 27, 71,
Cicer v, 177	68	Cubito iv, 34	114
Ciconia i, 58	Contemnere iii, 21	Cui i, 32. iii, 19. v,	Decenter i, 84
Cicutæ iv, 2. v, 145	Contentus v, 139	84	Deceptus ii, 50
Cinere vi, 41	Continet v, 98	Cuinam ii, 19	Decerpere v, 42
Cinis i, 36. v, 152.	Continuo v, 190	Cuique v, 53	Decies vi, 79
vi, 45	Contra v, 96	Cuivis ii, 6	Decipe iv, 45
Cinnama vi, 35	Convivæ i, 38	Cujus iv, 25	Decoctius i, 125
Cippus i, 37	Coquatur vi, 69	Culpa iii, 33	Decoquit v, 57
Cirratorum i, 29	Coquit iii, 6	Culpam v, 16	Decor i, 92
Circum i, 32, 117	Coquitur v, 10	Cultor v, 63	Decornis iv, 14
Citius v, 95	Cor i, 78. ii, 54. iii,	Cultrixque iii, 26	Decursu vi, 61
Cito v, 161	111. vi, 10	Cum i, 9, 11, 16, 17,	Decussa iii, 112
Citreis i, 53	Corbes i, 71	&c.	Dedecus i, 81. v,
Cives vi, 9	Cornea i, 47	Cumini v, 55	163
Cladem vi, 44	Cornicaris iii, 12	Cunis ii, 31	Dederam v, 118
Clam i, 119	Cornua i, 99	Cur iii, 16. 85. v,	Dedit v, 105
Clamet ii, 22, 23	Cornute v, 23, 37	89. vi, 61	Deest vi, 64
Clare ii, 8. vi, 51	Corpora v, 187	Curas i, 1	Defecerit iii, 76
Clarum iii, 1	Corpus ii, 41	Curata iv, 18	Defensis iii, 74
Claudere i, 93	Corrupto ii, 61	Cures ii, 18	Defer v, 126
Clauso v, 11	Cortice i, 96	Curibus iv, 26	Defigere v, 16
Cleanthea v, 64	Corvos p. 13. iii, 61	Curo iii, 78	Dei, pro Dii vi, 30
Clientis iii, 75	Corymbis i, 101	Curras v, 72	Deinde iv, 8. v,
Clivumque vi, 56	Costa vi, 31	Currere iii, 91	143
Coa v, 135	Costam i, 95	Curta iv, 52	Delphin i, 94
Cocta iii, 22	Coxit ii, 65	Curtaveris vi, 34	Delumbi i, 104
Coctum i, 97	Cras v, 66, 68	Curto v, 191	Demersus iii, 34
Cœna v, 147	Crassa ii, 42	Curva iv, 12	Demorsus i, 106
Cœnam vi, 33	Crassi ii, 36	Curvæ ii, 61	Demum i, 61
Cœnanda v, 9	Crassis iii, 104	Curvos iii, 52	Denique i, 52
Cœnare vi, 16	Crasso vi, 49	Curvus vi, 16	Dentalia i, 73
Cognatis v, 164	Crassos v, 60	Custos v, 30	Dente vi, 21
Cognoscere vi, 9	Crassum v, 190	Cute i, 23. iii, 30.	Dentes iii, 101
Cognoscite iii, 66	Crassus iii, 12	iv, 33	Deorum ii, 29
Colligis i, 22. v, 85	Crateras ii, 52	Cuticula iv, 18	Deos v, 187
Collo iii, 50. v, 160	Cratero iii, 65	Cutis iii, 63	Depellentibus v,
Collueris i, 18	Cratino i, 123	Cynico i, 133	167
Comitem i, 54	Credam iv, 47		Deposcere v, 26
Comites v, 32	Credas p. 14. iii, 9.	D	Deprendere iii, 52
Comitum iii, 7	v, 161		Depunge vi, 79
Commitere ii, 4	Crede iv, 1	Da ii, 45, 46. iv, 45	Deque vi, 55

Deradere iv, 29
 Descendere iv, 23
 Desinis iv, 16
 Despuat iv, 35
 Despmare iii, 3
 Destertruit vi, 10
 Deterius iii, 96. iv, 21
 Detonsa iii, 54
 Detonsus iv, 38
 Deunes v, 150
 Deus iii, 71. vi, 62
 Dexter iii, 48
 Dextram iii, 107
 Dextro ii, 11. iii, 57. v, 14
 Dia i, 31
 Dic ii, 22. iv, 3. vi, 51
 Dicam i, 56. vi, 58
 Dicas i, 23. v, 17, 158, 171
 Dicat iii, 42, 78. Docet iii, 53
 iv, 46
 Dicendaque calles
 iv, 5
 Dicere i, 8, 44, 68, 128. iii, 46. iv, 2
 Dicier i, 28
 Dicisque iii, 117
 Dicit iii, 90
 Dicite i, 55. ii, 69
 Dicta vi, 66
 Dictarunt i, 52
 Dictata i, 29
 Dictatorem i, 74
 Didicisse i, 24
 Didicit i, 93
 Didicuit v, 35
 Diduxit iii, 56
 Diem ii, 1. iv, 15. Donata v, 31
 v, 67
 Dies iii, 15. v, 46, 60, 180
 Digo i, 28. ii, 33. v, 138
 Digitum v, 119
 Digna i, 42
 Dignoscere v, 21
 Dis ii, 63. iv, 27. v, 167. vi, 48
 Dilnis v, 100
 Dilutas iii, 14
 Dinomaches iv, 20
 Dira iii, 36. iv, 2
 Dirigat i, 66
 Dirigis iii, 60
 Dirimebat i, 91

Disce iii, 73. v, 91
 Discedo i, 114
 Discernis iv, 11
 Discincti iii, 31
 Discineto iv, 22
 Discite iii, 66
 Discolor v, 52
 Discrepet vi, 18
 Discutitur ii, 25
 Disponimus v, 43
 Disposita v, 181
 Dissolvit ii, 64
 Dissutis iii, 59
 Ditescant vi, 15
 Diversum v, 154
 Dives iv, 26
 Dividit v, 49
 Divis ii, 4
 Divum ii, 31. iii, 35
 Dixeris v, 113, 189
 Dixit v, 81
 Do i, 134
 Doctet iii, 53
 Doctas i, 86
 Doctores vi, 38
 Doctus v, 16
 Doenit p. 9
 Dolores v, 161
 Dolosi p. 12
 Domini v, 130
 Dominos v, 156
 Dominum v, 125
 Dominus v, 78
 Domo iii, 92
 Domum i, 75
 Domusque ii, 25
 Dona ii, 53
 Donant v, 82
 Donare i, 54
 Donas v, 67
 Donata ii, 70
 Donatae ii, 70
 Donaveris iv, 50
 Donec ii, 50
 Dubites v, 45
 Ducentis v, 4
 Ducec ii, 63. v, 83
 Duci v, 46
 Ducis iii, 28. vi, 48
 Duct v, 40
 Dndum iii, 6
 Duleia v, 151
 Dulcis v, 23, 109
 Dunn iii, 4. iv, 21.
 v, 10, 92, 165
 Duo i, 3
 Duorum v, 49
 Duos i, 113

Duplica vi, 78
 Duplici v, 154
 Duruna iii, 112
 E
 E i, 38, 39. iii, 101.
 v, 136
 Ebenum v, 135
 Ebria i, 51
 Ebrius v, 166
 Ebnilit funus ii, 10
 Ecce i, 30, 69. ii, 31. v, 68
 Echo i, 102
 Edictum i, 134
 Effnus iii, 20
 Effundat i, 65
 Egerit v, 69
 Egit v, 131
 Ego i, 45, 121. ii, 39. iii, 30, 78. iv, 20. v, 26, 124.
 Egregie vi, 49
 Egregios vi, 6
 Egregium iv, 46
 Eheu v, 137
 Eja v, 132
 Elargiri iii, 71
 Elegidia i, 51
 Elevet i, 6
 Eliquat i, 35
 Elixasque iv, 40
 Emaci prece ii, 3
 Emeris ii, 30
 Emeruit v, 74
 Emole vi, 26
 Empta vi, 20
 En i, 26. iii, 5. v, 154
 Enarrabile v, 29
 Enim i, 47, 63. v, 63
 Enni vi, 10
 Ensis iii, 40
 Epolis iii, 98. v, 42
 Equidem i, 110. v, 19. v, 45
 Erat iii, 49. v, 93
 Ergennaque ii, 26
 Ergo iv, 6
 Eris vi, 42
 Erit i, 41. v, 69
 Eritis i, 111
 Error v, 34
 Es i, 41, 85. iii, 23. v, 72. iv, 13, 51. v, 63

Escas i, 22
 Esse i, 48. iii, 71, 79, 118. vi, 10
 Essedaque vi, 47
 Est i, 1, 46, 47, 50, 59, 61, &c.
 Estue ii, 18
 Esto ii, 42. iv, 20. v, 113
 Et p. 13, &c.
 Etenim iii, 48. iv, 10. v, 41
 Etiam vi, 58, 59
 Euge i, 49, 75, 111. v, 167
 Evion i, 102
 Evitandumque ii, 27
 Eupolidem i, 124
 Ex i, 44, 90. ii, 63. iii, 62. vi, 11, 53, 57
 Examen i, 6. v, 101
 Excepto si quid vi, 12, 62
 Masuri, &c. v, 90
 Exclamet v, 103
 Excussit iii, 115
 Excusso i, 118
 Execute i, 49. vi, 75
 Executias ii, 54
 Executienda v, 22
 Executit iii, 101
 Executitur vi, 45
 Exemit ii, 32
 Exere v, 119
 Exhalante iii, 99
 Exhalet v, 148
 Exieras v, 174
 Exierit i, 25
 Exime vi, 67
 Exis v, 130
 Exit i, 45, 46. v, 78
 Exoptas ii, 44
 Exossatas vi, 52
 Expecta iv, 19
 Expedivit p. 8
 Expers vi, 39
 Expiat ii, 34
 Exporrecto iii, 82
 Expungam pupillum ii, 13
 Exspes ii, 50
 Exsuperat iii, 89
 Extat iv, 38. vi, 60
 Extendit iii, 2, 106
 Extet i, 57
 Extinxerit v, 145
 Extincta v, 166

Extis ii, 48. vi, 71 Festa vi, 69 Fortunare ii, 43 Genuinum i, 115
 Extra i, 7, 113 Festuca v, 175 Fortunataque i, 39 Germanæ vi, 44
 Extremumque i, 18 Fiat ii, 38 Fossor v, 122 Gestas vi, 49
 Extrinsecus v, 128 Fibra i, 47. ii, 15. Fracta i, 89 Gestit i, 127
 Exultat i, 82 v, 29 Fractus i, 18 Gigni iii, 83
 Fibris ii, 26. iii, 32 Frangam v, 165 Gignimur iii, 67
 Fictile ii, 60 Frange vi, 32 Glutto v, 112
 Fidei ii, 41 Frangimus v, 50 Glyconi v, 9
 Fidelia iii, 22, 73. Fratres ii, 56 Graece i, 70
 Fabula v, 3, 152 v, 183 Fregerit i, 130. v, 191 Graecos v, 191
 Face iii, 116. v, 166 Fidelibus v, 48 Graiorum i, 127
 Facere v, 97 Fides ii, 8 Fredit i, 115 Graios vi, 38
 Faciam i, 12. v, 172 Fidis vi, 4 Fretus iv, 3 Grana v, 55
 Facies ii, 56 Fies v, 152 Frigent iii, 109 Granaria v, 110. vi,
 Facimus i, 10 Fiet, v, 66 Frigesant i, 109 25
 Facis iii, 117. iv, Figas iv, 33 Frigidus vi, 45 Grande i, 14. v, 7
 48 Figentes iii, 80 Frontem (pro pun- Grandes i, 68. ii,
 Facit ii, 69. v, 76 Figit iv, 28 dore) ii, 32. v, 186 Grandi iii, 55
 Fæcem iv, 32 Figuræ vi, 73 Grandia iii, 45. vi,
 Fagi v, 59 Figuras i, 86 Frustra iii, 63. v, 22
 Falernum iii, 3 Filii vi, 59 Grave v, 12
 Fallere v, 37 Filix iv, 41 Fruge v, 64 Gravem v, 50
 Fallier iii, 50 Finditur iii, 9 Fueris v, 115 Gravis iii, 89
 Fallit iv, 12 Fine iii, 24 Fuge vi, 65 Gregibus ii, 46
 Fama ii, 8 Finem i, 48. v, 65 Fugit v, 153, 160 Gurgulio iv, 38
 Far iii, 25. v, 74 Fingendus iii, 24 Fuisse i, 29 Gurgite ii, 15
 Farina iii, 112 Finire v, 161 Fulta i, 78 Gustaveris v, 188
 Farinae v, 115 Finitor vi, 80 Falto v, 146 Guttas ii, 54. iii, 14
 Farragine v, 77 Fissa vi, 70 Fumosa i, 72 Guttur i, 17
 Farrata iv, 31 Fissilis v, 148 Fumosum vi, 70 Gutture iii, 99. v, 6
 Farre ii, 75 Fistula iii, 14 Fumo v, 20
 Fas i, 8, 61. iii, 69. v, 98. vi, 25 Fit v, 147. vi, 38 Funde ii, 3
 Fasque ii, 73 Fixum v, 111 Fundo ii, 51
 Fata v, 49 Flaccus i, 116 Funemque v, 118 Habes iv, 44
 Faues iii, 113 Flagellas iv, 49 Funeris vi, 33 Habet i, 50, 121.
 Faueibus iii, 89 Flagello iii, 51 Funns ii, 10 iii, 70. v, 176
 Favilla i, 39 Flammis ii, 47 Fur i, 85 Habita iv, 52
 Faxit i, 112 Flexura i, 101 G
 Feci i, 44. vi, 78 Flexus iii, 68 Galli v, 186
 Fecisse iv, 7 Floralia v, 178 Gannit v, 96
 Felix i, 37 Fluere i, 64 Gaudere i, 132. vi,
 Fenestra v, 180 Flumine ii, 16 Foci iii, 26 63
 Fenestras iii, 1 Foco vi, 1 Gausapa vi, 46
 Feram ii, 53 Focns i, 72 Gausape iv, 37 Hæreat v, 121
 Ferat iii, 62 Fœdere v, 45 Gemina iv, 10 Hæres, *verb.* ii, 19
 Fermentum i, 24 Fœniseæ vi, 40 Geminæ iii, 14 Hæres ii, 12. vi,
 Ferret iii, 48 Fœnoris vi, 67 Geminos v, 49. vi, 33, 41, 56
 Ferrum v, 4 Fœtum ii, 46 Halitus iii, 89
 Fert animus iv, 7 Folle v, 11 Hæmo v, 154
 Ferto ii, 48 Fonte p. 1 Haud ii, 6. iii, 36,
 Ferveat i, 126 Forcipe iv, 40 52, 114. iv, 19.
 Pervebit v, 9 Forent v, 107 Generum ii, 37 v, 171. vi, 58
 Ferventi iii, 37 For s v, 166 Genio ii, 3. iv, 27. Hedera p. 6
 Ferventis ii, 67 Forte i, 45, 108 v, 151. vi, 19, 48 Heic i, 19, 112,
 Fervescit iii, 116 125. iii, 109 Gente iii, 77 120. vi, 12

Helicone v, 7
 Heliconidasque p. 4
 Helleborum iii, 63.
 v, 100
 Heminias i, 130
 Herba vi, 26
 Hercule i, 2. ii, 12
 Herilis v, 131
 Heroas i, 69
 Herodis, v, 180
 Hesterni iii, 106
 Hesternum iii, 59.
 v, 68
 Heu v, 75
 Heus ii, 17. iii, 94
 Hianda v, 3
 Hiantem v, 176
 Hic i, 13, 28, 32. Jam ii, 14, 49, 50.
 50, 109, 127. ii, 38, 48. iii, 32, 77, 98, 108.
 109, 127. ii, 38, 48. iii, 32, 77, 98, 108.
 Jamdudum iii, 6
 Jamno vi, 2
 Jampridem iii, 97
 Janique vi, 30
 Jane i, 58
 Id ii, 71. iii, 48.
 iii, 86. v, 26. vi, 18
 Idecirco ii, 28
 Ideo vi, 23
 Idonea v, 20
 Idoneum v, 27, 85.
 Idecore i, 25. v, 129
 3, 9, 30, 43. v, 19, 28, 45, 66, 82, 87, 98, 101,
 124, 153, 161. vi, 10, 39
 Ignoscitei, 11
 Ignotus iv, 34
 Ignovisse ii, 24
 Illex ii, 24
 Ilia iv, 43
 Iliade i, 123
 Ilia i, 50
 Illa i, 6. ii, 9. v, 176. vi, 13, 62
 Illi ii, 40. v, 159.
 vi, 74
 Ille i, 13, 36. v, 57, 176. vi, 13, 62
 Illis p. 5. i, 38, 115.
 locatus es in re ii, 58
 iii, 72
 Humero i, 90
 Humeros i, 32
 Humilesque ii, 6
 Humor iii, 12
 Hunc ii, 1, 19, 37, 38. iii, 97. iv, 27. v, 57, 78
 Hyacinthina i, 32
 Hybernatqne vi, 7
 Hypsipylas i, 34
 I, J
 I, iv, 19. v, 126
 Jaces ii, 27
 Jacet vi, 29
 Jaectare iv, 15
 Jactat vi, 175
 Jamdudum iii, 6
 Jamno vi, 2
 Jampridem iii, 97
 Janique vi, 30
 Jane i, 58
 Id ii, 71. iii, 48.
 iii, 86. v, 26. vi, 18
 Idecore i, 25. v, 129
 3, 9, 30, 43. v, 19, 28, 45, 66, 82, 87, 98, 101,
 124, 153, 161. vi, 10, 39
 Ignoras v, 125. vi
 Ignoscitei, 11
 Ignotus iv, 34
 Ignovisse ii, 24
 Illex ii, 24
 Ilia iv, 43
 Iliade i, 123
 Ilia i, 50
 Illa i, 6. ii, 9. v, 176. vi, 13, 62
 Illi ii, 40. v, 159.
 vi, 74
 Ille i, 13, 36. v, 57, 176. vi, 13, 62
 Illis p. 5. i, 38, 115.
 locatus es in re ii, 58
 iii, 72
 Ilum iii, 105
 Imagines p. 5
 Imitata i, 59
 Immeiat vi, 73
 Immittere ii, 62
 Immurmurat ii, 9
 Imo ii, 51
 Impallescere v, 62
 Impellere ii, 21
 Impellit v, 128
 Impello ii, 13
 Impensis vi, 68
 Imperio v, 158
 Implerunt i, 99
 Imprimit i, 37
 Improbe iv, 47
 Improbum i, 6
 Impulit ii, 59
 Impune v, 32
 Impunitior v, 130
 Imus iii, 41, 42
 In p. 2. i, 53, 67,
 81, &c.
 Inane i, 1
 Inanes ii, 61
 Inclusi i, 13
 Incoctum ii, 74
 Incolumis vi, 37
 Increpuit v, 127
 Inerevit iii, 32
 Incurvasse i, 91
 Incusaque ii, 52
 Incensere v, 187
 Inde i, 126. v, 153
 Indomitum iii, 3
 Inducto vi, 49
 Induit i, 74
 Indulge v, 151
 Indulges i, 41
 Indulget v, 57
 Induto iii, 106
 Infamii ii, 33
 Infelix iii, 43. vi, 13
 Infantes v, 187
 Infodiam i, 120
 Infundere i, 79
 Infusa iii, 13
 Ingeminat i, 102.
 Ingemit iv, 30
 Ingenuere v, 61
 Ingenique p. 10
 Ingenium iii, 37.
 Jove ii, 18. v, 50,
 114, 139
 Jovem ii, 43
 Jovis ii, 21

Ingens v, 190. vi,
 7
 Ingentes i, 20. vi,
 30, 47
 Ingenuo v, 16
 Ingere v, 177
 Ingeris v, 6
 Inguina vi, 72
 Inguine v, 4
 Inguinibus iv, 38
 Inhibere ii, 34
 Iniquas i, 130
 Inlita iii, 53
 Innata i, 25
 Inodora vi, 35
 Inopi vi, 32
 Inops vi, 28
 Inquis' i, 55, 112.
 vi, 51
 Inquit v, 85, 132,
 133
 Insana iii, 5
 Insane v, 143
 Inscitia v, 99
 Inseris v, 63
 Insignem vi, 44
 Insomnis iii, 54
 Inspice iii, 88, 89
 Instantique v, 157
 Instat v, 133
 Insulso v, 9
 Intabescantque iii,
 38
 Integer v, 173
 Intendis v, 13
 Intendisse vi, 4
 Intendit ii, 49
 Intepet vi, 7
 Inter i, 30. ii, 56.
 iii, 100. iv, 11.
 v, 189
 Intima i, 21
 Intortos v, 38
 Intrap i, 21
 Intrat, iii, 2. v,
 128
 Introrsum ii, 9
 Intumuit v, 145
 Intus i, 24, 50. iii,
 30, 42. v, 129
 Inventas vi, 80
 Invideas iii, 73
 Invigilat iii, 55
 Jocos vi, 5
 Ionio vi, 29
 Jove ii, 18. v, 50,
 114, 139
 Jovem ii, 43
 Jovis ii, 21

Ipse p. 6. i, 120. Laborat v, 39 Lente iii, 99 Loquimur v, 21
 ii, 23. iii, 117. Laboro ii, 17 Leti v, 153 Loquor v, 153
 vi, 21, 29 Labra p. 1. v, 184 Levior i, 37 Loturo iii, 93
 Ira iii, 116. v, 91 Labris i, 105. iii, Lex v, 98 Lotus v, 86
 Iratis iv, 27 102 Libavit ii, 5 Lubrica v, 135
 Iratum i, 124 Lacerae vi, 31 Libelle i, 120 Luce vi, 69
 Iratus iii, 18. vi, Lacerna i, 54 Liber i, 13, 76. iii, Lucecumque v, 60
 31 Laetibus ii, 30 10. v, 83, 124 Lucernæ v, 181
 Irrigno v, 56 Læna i, 32 Liberior v, 85 Luciferi v, 103
 Irroraus vi, 21 Læsum v, 148 Liberque v, 114 Lucilins i, 114
 Ista iv, 41 Lætari ii, 51 Libertas v, 82 Lucis ii, 27
 Istanis iii, 19 Læve i, 64 Libertate v, 73 Luctata v, 159
 Iste vi, 71 Lævis i, 82 Libertis vi, 23 Luetificabile i, 78
 Istud i, 2, 9, 81. Lævo ii, 53 Libido iii, 36 Lucum i, 70
 iii, 94 Lagena iii, 92. vi, Libra v, 47 Ludere i, 127
 Ita v, 81. vi, 38 17 Librae iv, 11 Luditi i, 117
 Italis v, 54 Lallare iii, 18 Librat i, 86 Luditur iii, 20
 Italo i, 129 Lambunt p. 5 Liceat v, 89, 97 Lndo v, 16
 Itane iii, 7 Lampada vi, 61 Liceit iv, 39. v, 84 Lumbi iv, 35
 Iter v, 34 Lance ii, 71. iv, 10 87 Lumbum i, 20
 Jubente ii, 26 Lapidosa chiragra Liceitur v, 191 Lunai portum vi, 9
 Jubeo v, 161 v, 58 Liciini ii, 36 Lupe i, 115
 Jubet vi, 10 Lapillo ii, 1 Lictor i, 75. v, 175 Lusca v, 186
 Jdex ii, 20 Laquearibus iii, 40 Ligus vi, 6 Lusce i, 128
 Judge v, 80 Lare v, 109 Limina i, 109 Lusco i, 128
 Jugum iv, 28 Large v, 177 Limite iii, 57 Lusisse vi, 6
 Junctura i, 65, 92. Largitor vi, 51 Limo iii, 22 Lustralibus ii, 33
 v, 14 Largire vi, 32 Linnum iv, 29 Lutatus iii, 104
 Junicum ii, 47 Largitor p. 10 Linea iii, 4 Lutea iii, 95. vi,
 Jupiter ii, 22, 23, Laribus v, 31 Lingua ii, 9 Lingnae i, 60. v, 46
 29. 40. v, 137 Late i, 113. v, 25 Luto iii, 61. v, 111
 Jura v, 137 29 Lingnas i, 81. v, 2 Lutum iii, 23
 Jure iii, 48 Latinæ vi, 4 Lato iv, 44 Lux v, 67
 Juret iii, 118 Latus vi, 7, 76 Linquere i, 43 Luxum i, 67
 Jus ii, 73. v, 176 Laudaria i, 38 Lippa ii, 72 Luxuria v, 142
 Jussit ii, 67. iii, 72. Lavatur iii, 98 Laudanda iii, 46 Lippos i, 79 Lympha iii, 13
 v, 89 Laudant i, 38 Lippus v, 77 Liquescent ii, 47 Lyncem i, 101
 Jussus iii, 90 Laudare i, 71 Liquido i, 17 Lyra vi, 2
 Justum iv, 9, 10 Laudari i, 47 Litabis v, 120
 Juvati, 112. ii, 62. Laudatur i, 87 Litabo ii, 75
 v, 24, 62 Laurus vi, 43 Litera i, 110. iii, M
 Juvenci iii, 39 Lautus vi, 23 Laxa i, 98 56
 Juvenes vi, 5 Laxamus v, 44 Littore vi, 29 Macram ii, 35
 Juvenesque v, 64 Laxes v, 110 Littus vi, 8 Macrine ii, 1
 Juventus iii, 54 Laxis iii, 102 Locat vi, 47 Mænaque iii, 76
 86 Laxumque iii, 58 Lectis i, 52 Locatus iii, 72 Mænas i, 101, 105
 Juxta vi, 52 Lecto iii, 104 Locuplete penuiii, 74 Mæonides vi, 11
 L Legator i, 126 Locus i, 113 Magis iii, 39, 40
 Legarati vi, 66 Locuturi v, 7 Magister p. 10
 Labe iii, 25 Legendum i, 98 Locutus i, 33, 42 Magistro iii, 46
 Labefactent iv, 40 Leges i, 17 Longa v, 160 Magistrum iv, 1
 Labella ii, 32 Leget i, 2 Longo i, 95 Magna ii, 71
 Labello iii, 82 Legnnto v, 7 Lomnires v, 185 Longos v, 41 Magnanimus vi, 22
 Labentes ii, 2 Leniis v, 185 Loquendi i, 80 Magne iii, 35
 Labeonem i, 4 Lenia iii, 93 Loquere iv, 8 Magni ii, 72. iv, 3
 Magnos iii, 65

Magnum v, 66
 Majestate iv, 8
 Major vi, 60
 Majore iii, 92
 Majorum i, 108
 Male iv, 9
 Maligne iii, 21
 Malis iii, 59
 Mammæ iii, 18
 Mando ii, 39
 Mane i, 134. ii, 16.
 iii, 1. v, 132, 188
 Manes v, 152
 Manet vi, 54
 Manibus i, 38. ii, 35. iii, 101
 Manius vi, 56, 60
 Mansuescit iv, 41
 Manticæ iv, 24
 Manus i, 59. iii, 11, 108. iv, 8
 Marce v, 81
 Mareentes iv, 36
 Marco v, 79, 80
 Marcus v, 79, 81
 Mare v, 146. vi, 7
 Marem vi, 4
 Maris vi, 39
 Marsi iii, 75
 Mascula v, 144
 Massa v, 10
 Massæ ii, 67
 Masuri v, 90
 Matertera ii, 31. vi, 54
 Mavis iv, 45
 Mavult v, 56
 Maxillis iv, 37
 Me i, 55, 91, 110.
 iv, 46. v, 36, 51.
 Mea v, 113
 Medendi v, 101
 Medico iii, 90
 Medis iii, 53
 Meditantes iii, 83
 Meditor v, 162
 Mciite i, 114
 Melicerta v, 103
 Melior iv, 16
 Meliore ii, 1
 Membrana iii, 10
 Membris iii, 115
 Memini p. 3. iii, 41. v, 41
 Meminisse v, 179
 Meinor v, 153
 Men' i, 88, 119

Mendax v, 77
 Mendose v, 85
 Mendoza v, 106
 Mens ii, 8
 Mensa v, 44
 Mensanque v, 17
 Mentes v, 35
 Mentis ii, 74
 Mephites iii, 99
 Mera v, 82
 Meracas iv, 16
 Merare vi, 75
 Mercede ii, 29
 Merees vi, 67
 Mercibus v, 54
 Mercurialem v, 112
 Mercuriunque ii, 44
 Mercurius vi, 62
 Mergis ii, 15
 Mergis, *nom. sub.*
 vi, 30
 Mernisse i, 42
 Merum ii, 3
 Messalæ ii, 72
 Messes iii, 5
 Messes tenus pro-
 pria vi, 25
 Metæ iii, 68
 Metas i, 131
 Metuum i, 47
 Metuas iii, 26. vi, 26, 41
 Metuens ii, 31. iv, 29
 Metuentia i, 43
 Metus v, 131
 Meum i, 122. vi, 7
 Mida i, 121
 Mihi i, 4, 47, 55
 Mihi i, 126. ii, 11. iii, 57, 61
 Mores i, 26, 67. ii, 126. ii, 11. iii, 57, 61
 More i, 19
 Morem iii, 31
 Mores i, 26, 67. ii, 62. iii, 52. iv, 35. v, 15, 38
 Moreturi iii, 45
 Moror i, 111
 Morosæ vi, 72
 Mos v, 1
 Moveare v, 123
 Moveat i, 88
 Moverit iii, 37
 Moves v, 184
 Mox v, 108. vi, 5
 Muci i, 115
 Multa iii, 73. iv, 49. vi, 8
 Multum i, 132. iii, 46, 86
 Mundi vi, 76
 Munera iv, 51
 Muria vi, 20
 Murice ii, 65

Miscere v, 122
 Miser iii, 12, 107
 Miserabile i, 8
 Miseri iii, 66
 Miserisque v, 65
 Missa est vi, 43
 Mittit ii, 36
 Mittunt ii, 57
 Mobile i, 18
 Mobilis i, 59
 Modeste v, 149
 Modice iii, 92
 Modico v, 15
 Modicum iii, 25
 Modieus v, 109
 Modo i, 44, 69
 Modus iii, 69
 Mesto v, 3
 Molle iii, 23, 110
 Molli i, 63
 Mollis iii, 68
 Momento v, 78
 Moneat v, 143
 Monitus i, 79
 Monstrari i, 28
 Monstravit iii, 57
 Montes iii, 65
 Monumenta iii, 75
 Mora v, 171
 Morantur ii, 43
 Morbo iii, 64
 Mordaci i, 107. v, 181
 Mordens iv, 30
 More i, 19
 Morem iii, 31
 Mores i, 26, 67. ii, 62. iii, 52. iv, 35. v, 15, 38
 Moreturi iii, 45
 Moror i, 111
 Morosæ vi, 72
 Mos v, 1
 Moveare v, 123
 Moveat i, 88
 Moverit iii, 37
 Moves v, 184
 Mox v, 108. vi, 5
 Muci i, 115
 Multa iii, 73. iv, 49. vi, 8
 Multum i, 132. iii, 46, 86
 Mundi vi, 76
 Munera iv, 51
 Muria vi, 20
 Murice ii, 65

Murmura iii, 81
 Murnure v, 11
 Murnurque ii, 6
 Musa i, 68
 Mutat ii, 60. v, 54
 Mutire i, 119
 Mycenis v, 17

N

Nam i, 8, 49. ii, 13, 56. v, 70, 159
 Nare i, 33, 109
 Naribus i, 41
 Narrent dia poë-
 mata i, 31
 Naseantur v, 130
 Nascentur i, 40
 Naso i, 118. iii, 87.
 v, 91. vi, 17
 Natalibus vi, 19
 Natalitia i, 16
 Nata v, 48
 Natat i, 105. v, 183
 Nates iv, 40
 Nattæ iii, 31
 Natura v, 98, 101
 Navem v, 102, 141
 Naufragus i, 88
 Nebulam v, 181
 Nebulas v, 7
 Nec p. 1. i, 7, 43,
 59, 60, &c.
 Nectar Pegaseium,
 Nefas i, 119. v, 122
 Negaris v, 157
 Negas v, 133
 Negatas p. 11
 Negato ii, 39
 Negliget vi, 34
 Nemo i, 2, 3. iv, 23
 Nemon' iii, 8
 Nempe ii, 70. iii, 1. v, 67
 Nepos vi, 71
 Neque p. 2. i, 19,
 47. v, 10
 Nequeas ii, 4
 Nequicquam ii, 51.
 Nerea i, 94
 Nerio ii, 14
 Nervis ii, 41
 Nervos iv, 45. v,
 129

Nesciat iii, 43 Nugis v, 19 Offas v, 5 Pallentis v, 55
 Nescio iii, 88. v, 12. Nulla i, 58, 122. vi, 51 Officia v, 94 Palles i, 124. iii, 85, 94, 96. iv, 47.
 Nescire vi, 36 Nullo v, 120 Ohe i, 23 v, 80, 181
 Nescit iii, 33 Num vi, 43 Oletum i, 112 Pallidamque p. 4
 Nescius v, 34, 101 Numat ii, 59 Olem vi, 50 Pallor i, 26
 Neu iii, 51. vi, 66 Numera ii, 1 Olim vi, 71 Palpo v, 176
 Nigra iii, 13 Numeris i, 92. vi, 3 Olivo ii, 61. iii, 44 Palucis vi, 39
 Nigri v, 185 Numero i, 64 Olla iv, 31. v, 8 Palumbo iii, 16
 Nigrum iv, 13 Numeros i, 13, 131, v, 128, 141 Olus iii, 112. vi, 20 Palustrem v, 60
 Nihil i, 27. iii, 94. Nihilne i, 83 Numeri ii, 1 Omenta ii, 47 Pandere iv, 36
 Nihil i, 30. iii, 84 Nuunni p. 12. v, 149 Omento vi, 74 Pannosam iv, 32
 Nibilum iii, 84. vi, 55 Nummo iv, 47 Omne i, 116. iii, 6. v, 76 Papæ v, 79
 Nibilum iii, 84. vi, 55 Nummos v, 80 Omnes i, 111. vi, 28 Pappare iii, 17
 Nil i, 111, 122. iii, 84, 108. v, 119 Nummum v, 111 Omni vi, 28 Par v, 6
 Nimis i, 40 Numimus ii, 51. iii, 70 Omnia i, 110 Paratum i, 90
 Nisi i, 24, 27, 63. Nunc i, 36, 37, 38, ii, 4, 5, 83, 125, &c. Opem ii, 41 Paratus i, 132. vi, 36
 142. vi, 50 Nusquam i, 119 Operæ vi, 9 Paræa v, 48
 Niti v, 6 Nutrici ii, 39 Operum i, 121 Parere v, 158
 Nobis i, 104. v, 82 Nutrieras v, 150 Opifex vi, 3 Paria vi, 48
 Nocte i, 90 O Opimo ii, 48 Pariter v, 43
 Noctem ii, 16 Optent ii, 37 Opimum iii, 32 Parnaso p. 2
 Noctes v, 42 Optes i, 84 Oportet v, 155 Pars ii, 5. v, 23
 Nocturnis v, 62 O Optare iii, 69. v, 2 160
 Nodosaque iii, 11 Ob vi, 16, 44, 48 Orca iii, 76 Parte iii, 72
 Nodum v, 159 Obba v, 148 Orcæ iii, 50 Parthi v, 4
 Nollem iii, 45 Oberres v, 156 Ordo iii, 67 Parvum v, 120
 Nolo i, 11 Oberret iv, 26. vi, 32 Ore iii, 113. v, 15 Parvus iii, 44
 Non i, 5, 8, 36, 37, 38, &c. Objurgabere v, 169 Orestes iii, 118 Passim iii, 61
 Nonaria i, 133 Obstipo capite, iii, 80 Orti vi, 15 Pasta iii, 55
 Nondum iii, 76 Obstret v, 141 Obscenum v, 165 Ossia i, 37. vi, 35 Patella iii, 26. iv, 17
 Nonne i, 96 Obstrem v, 163 Obstendit v, 38 Pater iii, 35, 47.
 Noris iv, 52. v, 18 Obstipio capite, iii, 80 Ostendisse v, 24 vi, 58
 Nosse vi, 24 Obvia vi, 30 Ovato ii, 55 Paterna vi, 66
 Nostin' iv, 25 Ohsequio v, 156 Oscitat iii, 59 Paterni i, 103
 Nostra p. 9. v, 47. Obstst v, 141 Ossa i, 37. vi, 35 Paterno iii, 24
 178 Obstrem v, 163 Ostendit v, 38 Patinæ ii, 42. vi, 21
 Nostræ v, 22, 115 Obstipio capite, iii, 80 Ostendisse v, 24 Patrauti i, 18
 Nostro i, 68. v, 50. vi, 14 Obstriteris v, 157 Ovile ii, 49 Patres i, 79
 Nostros ii, 62 Obvia vi, 30 Ovium ii, 26 Patriæ iii, 70
 Nostrum p. 7. i. 9. Occa vi, 26 Ovoque v, 185 Patriam v, 164
 v, 151. vi, 39 Occipiti i, 62 P Patriciae vi, 73
 Notasti v, 108 Occurrite i, 62. iii, 64 Patricius i, 61
 Novi iii, 30 Ocello i, 18 Pacto ii, 46. iv, 43 Patruelis vi, 53
 Novimus iv, 43 Oculi iii, 117 Pacuviusque i, 77 Patruvi vi, 54
 Nox iii, 91 Oculo i, 66 Pacuviusque i, 77 Patruos i, 11
 Nucibus relictis i, 10 Oculos ii, 34. iii, 44. v, 33 Patraus ii, 10
 Nugæ i, 5 Ocyma iv, 22 Palæstritæ iv, 39 Patula iii, 6
 Nugari i, 70 Ocynts ii, 24. iii, 7. Palilia i, 72 Pavido v, 30
 Nugaris i, 56. v, 169 v, 141 Palletat iii, 43 Paulo v, 115
 Nugator v, 127 Enophorum v, 140 Pallentes v, 15 Paulum v, 69. vi, 42
 Peccat ii, 68

Peccent vi, 36 Pice v, 148 iii, 30 Prætulerint i, 5
 Pecori vi, 13 Pictæ v, 25 Populus iii, 86 Prandeat iii, 85
 Pectas iv, 37 Pictum i, 89 Porci i, 72 Prandia i, 67, 134.
 Peetine vi, 2 Pictus vi, 32 Portain iii, 105 v, 18
 Pectore ii, 53. iii, Piger v, 132 Portantes v, 182 Prece ii, 3
 107. v, 27, 117, Pilea v, 82 Portes i, 90 Premis v, 11
 144 Pilos iv, 5 Porticus iii, 54 Premitur v, 39
 Peetus ii, 74. iii, Pingitur vi, 63 Portum vi, 9 Prendit vi, 28
 88 Pinge i, 113 Poscas ii, 15 Presso v, 109
 Pecuaria iii, 9 Pingue iii, 33 Poscat v, 102 Prima iii, 76
 Pecunia iii, 109 Pingueni v, 181 Poscentes iii, 64 Primas v, 42
 Pecus ii, 46. iii, 6 Pingues vi, 77 Poscere v, 1 Primordia vi, 3
 Pede i, 13. iv, 12 Pingni i, 96. ii, 52 Poseis ii, 3, 41. iii, Primum v, 30
 Pedes iii, 108 Pinguibus iii, 74 18. vi, 61 Primus v, 136
 Pedibus v, 18 Pingnior vi, 14 Positis iii, 10 Prior vi, 61
 Pedio i, 85 Pinguis i, 57 Positum est iii, 111 Prius v, 108
 Pegascium nectar Pinsit i, 58 Posse i, 83. iii, 84 Pro nihilo i, 30
 p. 14 Piper iii, 75. v, 55. Possidet v, 75 Probo i, 19
 Pejoribus vi, 15 vi, 21 Possint v, 178 Proceres i, 52
 Pellem v, 140 Pipere vi, 39 Possis v, 111 Procerum ii, 5
 Pellere i, 84 Pirenem p. 4 Possit i, 128. ii, 72 Proenes v, 8
 Pelliculam v, 116 Pituita ii, 57 Post i, 134 Prodirem p. 3
 Pellis iii, 95 Plantaria iv, 39 Posterior v, 72 Producis vi, 19
 Penates ii, 45 Plasmate i, 17 Postibus vi, 45 Progenies vi, 57
 Pendas i, 30 Plaudentibus iv, 31 Posticæ i, 62 Proh ii, 22
 Pendeat iii, 12 Plausisse vi, 77 Postquam iii, 90. Prohibes vi, 51
 Pendens iii, 40 Plebecula iv, 6 v, 88. vi, 10, 38 Prolui p. 1
 Penem iv, 35, 48 Plebeia iii, 114. v, Pote i, 56 Promittere iii, 65
 Penu iii, 74 Plorabile i, 34 Potes iv, 46 Prompte vi, 58
 Pependit v, 31 Plorabit i, 91. v, Potis iv, 13 Promptum ii, 6
 Perages v, 139 Poëtæ i, 36, 68 Potior ii, 20 Proneptis vi, 53
 Peragit vi, 22 Poëtas p. 13 Potius iii, 16 Propago ii, 72
 Percussa iii, 21 Poëtarias picas p. Præbemus iv, 42 Prope iv, 34. v,
 Percute v, 168 185 Polenta iii, 55 70. vi, 60
 Perdat iii, 33 Pocula i, 30 Præbet ii, 28 Propenso i, 57
 Perditus i, 23 Poëmata i, 31 Præcedenti iv, 24 Properandas iii, 23
 Perducis ii, 56 Poëta p. 3. i, 75 Præcipites iii, 42 Propinquis iii, 70
 Perge iii, 97 Poëtæ i, 36, 68 Præcipui ii, 58 Propria vi, 25
 Pericli iv, 3 Poëtas p. 13 Præclarum funus Protinus i, 110
 Pericula i, 83. v, Poëtrias picas p. ii, 10 Prætulerint i, 89
 185 13 Præcordia i, 117. v, 22 Proxima iii, 43
 Perisse v, 103 Polentia iii, 55 Prædia iv, 25 Proximus hæres ii,
 Perita ii, 34 Politus v, 116 Prædictum v, 188 12
 Permisit v, 33 Pollice v, 40. vi, 5 Præfigere iv, 13 Psittaco, quis ex-
 Permittere v, 94 Ponatur v, 3 Prægrandi i, 97, pedivit suum
 Pernæ iii, 75 Pone iii, 107 Ponere i, 53, 70. 124 xæpe p. 8
 Peronatus v, 102 vi, 23 Prælargas i, 14 Pubis vi, 44
 Pertusa iv, 28 Pondus v, 20 Præparet vi, 12 Publica v, 98
 Pes iii, 62 Pontifices ii, 69 Præponere ii, 18 Publius v, 74
 Pessime ii, 46 Ponto v, 134 Præstantior vi, 76 Pudet i, 83. iii, 31
 Petis v, 149 Popa vi, 74 Præsto vi, 56 Puella iii, 110
 Petite v, 64 Popello iv, 15. vi, Prætegit iv, 45 Puellæ ii, 37
 Petulans i, 133 50 Præteritos v, 162 Puer v, 126, 167,
 Petulanti i, 12 Populi i, 42, 63. iii, Prætore v, 88 169. vi, 22, 69
 Pexusque i, 15 112. iv, 1 Prætoribus v, 114 Pueri i, 113
 Phaleras iii, 30 Populo i, 15. iv, Prætoris v, 93 Pueris i, 79. ii, 20.
 Phyllidas i, 34 36, 50. v, 178 Prætrepidum cor iii, 17. iv, 31. v,
 Picas p. 13 Picasque p. 9 Populum i, 118. ii, 54 140

Puerum ii, 32 Quandoque iv, 28 49, 57 Recessus ii, 73
 Pulehrius v, 179 Quanta v, 22 Quisquam i, 112. v, Recti i, 48. v, 121
 Pulchrnum i, 28 Quantas v, 5 83 Reetins iv, 9
 Pulmentaria iii, 102 Quantum i, 1, 60. Quisque v, 73 Recto v, 161
 Pulmo i, 14 iii, 49, 71. iv, 26. Quisquis i, 41. vi, Rectum iv, 11
 Pulmone ii, 30. v, v, 27 42 Recusis iii, 18. v,
 92 Quare i, 3. iv, 38 Quo i, 21, 81. ii, 79
 Pulmonem iii, 27 Quarto vi, 78 21, 46. iii, 60, Recusem vi, 15
 Pulpa ii, 63 Quartus vi, 57 62. iv, 3. v, 143 Recute i, 41
 Pulsa v, 21 Quasi v, 66 Quod p. 12. ii, 17, Recuso i, 48
 Pultes vi, 40 Quatit ii, 35 55, 70, 71. iii, 3, Recutita sabbata v,
 Pulvere i, 131. ii, Quem i, 44, 58, 76. 12, 13, 14, 28, 184
 67 ii, 12. iii, 71. iv, 29, 43, 60, 73, Redit vi, 79
 Pulydamas i, 4 2. v, 125, 131, 76, 78, 79, 85, Redueo v, 118
 Puncto v, 100 174, 176 114, 117. iv, 51. Refusiter p. 12
 Punire iii, 35 Queno v, 133 v, 29, 51, 97, 129, Regina ii, 37
 Pupille iv, 3 Querela i, 91 152, 153. vi, 34, Regula iv, 12. v,
 Pupillum ii, 12 Queritur iii, 12, 14 65 38
 Puppe ii, 70 Qui i, 41, 56, 91, Quodeunque v, 89 Regum i, 67. iii,
 Puppe vi, 30 Quondam vi, 65 94, 127, 128, 131. 17. vi, 46
 Pura v, 28 ii, 2, 57. iii, 90. Quorsum v, 5 Regustatum v, 138
 Purgas ii, 16 iv, 28, 34. vi, 19, Quorum p. 5 Relaxat v, 125
 Purgatas v, 63 61 Quos i, 61, 77. v, Relicta iii, 38. v,
 Purgatissima ii, 57 Quia ii, 24, 26. vi, 149 168
 Purpura v, 30 14 Relietam v, 61
 Purpureas iii, 41 Quibus i, 23. iii, Relietis i, 10. vi,
 Purum iii, 25 54. v, 8, 75 R 63
 Putas ii, 24 Quiequam v, 128 Relinque v, 17
 Puteal iv, 49 Quicquid i, 52. ii, Rabiosa iii, 81 Reliqua vi, 53, 74
 Putet iii, 73 38. iii, 95. iv, Radere i, 107. iii, Reliquum v, 87. vi,
 Puta iv, 9 48. vi, 65 114. v, 15 68
 Putre iii, 114 Quid i, 5, 12, 31, Raderet iii, 50 Rem ii, 44. iv, 1. v,
 Putris v, 58 34, 45, 46, 50, 55, Ramale i, 97 161. vi, 28, 34,
 Pythagoreo vi, 11 107. ii, 18, 62, Ramalia v, 59 78
 Q
 Qua i, 51. ii, 29. 69. iii, 19, 26, Ramos iii, 56 Remitto p. 5
 iii, 68, 72. v, 106. 69, 88. iv, 8. v, Ramum iii, 28 Remus i, 73
 vi, 7 12, 25, 66, 90, Rancidulum i, 33 Renuis vi, 63
 Quæ i, 24. ii, 4. 120, 134, 144, Rapiant ii, 38 Keparabilis i, 102
 iii, 47, 56. iv, 17. 149, 154, 179. vi, Rapias v, 142 Repente p. 3
 v, 17, 118 Quiddam i, 33 Rapidae v, 91 Repeto v, 118
 Quæcunque i, 10 29. ii, 67. v, Raptum i, 100 Repone vi, 66
 Quæque iii, 53. v, 172 Rasis i, 85 Requiem v, 43
 107 Quin i, 84. ii, 71. Rastro ii, 11 Requiescere iii, 90
 Quære vi, 57 iv, 14. v, 141 Ratio v, 96, 119 Res i, 68, 111. vi,
 Quærere vi, 65 Quinenne v, 149 Ratione iii, 36. v, 48
 Quærimus v, 174 Quinque iv, 39 39 Resigent v, 28
 Quærnisne i, 80 Quinta iii, 4 Ratis vi, 31 Responde ii, 17
 Quærunt i, 30 Quinti i, 73 Rauens v, 11 Respondeat iv, 19
 Quæsieris iv, 25 Quintus vi, 11 Re iii, 72 Respondet iii, 22
 Quæsiveris i, 7 Quippe i, 88 Rebus i, 1. v, 104, Resue iv, 51
 Quam ii, 25. iii, Quiritem v, 75 124 Restas iii, 97
 42. iv, 52. v, 145, Quirites iii, 106. Recens v, 136 Reteeti iii, 101
 175 iv, 8 Recenti i, 15. v, Retines v, 116
 Quamvis ii, 40. v, Quis i, 2, 8, 63. ii, 54 Revello v, 92
 70 20. iii, 51, 68, Receptat vi, 8 Reverti iii, 84
 Quando i, 46 69, 85. v, 97. vi, Recessi v, 88 Rex ii, 37

Rhenos vi, 47	Sacrum vi, 21	Sceloppo v, 13	Severos i, 64
Rhombos vi, 23	Sæpe iii, 44. v, 9	Scombros i, 43	Si ii, 9, &c.
Ridenti i, 116	Sævos iii, 35	Scopuli vi, 8	Sibi ii, 9, 64. iii,
Ridere i, 122	Sagittis iv, 42	Scribimus i, 13	42, 93. v, 1, 61,
Rides i, 40	Sale mordens iv, 30	Scribitur i, 53	102
Ridet iii, 86. v,	Salinum iii, 25. v, 138	Scribo i, 45	Sic p. 3, &c.
190	Salit iii, 111	Scrobe i, 119	Siceas iii, 5
Rigida vi, 77	Saliva i, 104	Scutica v, 131	Siceis v, 163
Rigidos iii, 105	Salivam v, 112. vi, 24	Se vi, 8	Siccum vi, 20
Rimas iii, 2	Salivis ii, 33	Secretam aurem v,	Siculi iii, 39
Risisse i, 132	Salutas iii, 29	Sectabere v, 71	Sidere v, 46
Rite iii, 111	Sambucam v, 95	Secto i, 131	Signum vi, 17
Ritu vi, 59	Samios iii, 56	Secuit Lucilius Ur-	Silentia iii, 81. iv,
Rixanti v, 178	Sanete ii, 15	bem i, 114	7
Robusti v, 5	Sanctosque ii, 73	Secum iii, 81	Siliquis iii, 55
Rodere v, 170	Sanguiis i, 61. iii, 116	Secundo v, 72	Sim v, 84
Rodunt iii, 81	Sani iii, 118	Secura iii, 26	Similis iii, 17
Rogarit ii, 40	Sanna v, 91	Securus iii, 62. vi, 12, 13	Sinciput vi, 70
Rogavit iii, 93	Sanna i, 62	Secus i, 66	Sine iii, 24, 25. vi,
Rogitas v, 134	Sano iii, 46	Sede i, 17	16
Roma i, 5	Sanus iii, 118	Seductior vi, 42	Singultiet vi, 72
Roma i, 8	Saperdas v, 134	Seductis ii, 4	Sinistro iv, 27- v,
Romule i, 87	Sapere vi, 38	Seductum v, 143	164
Bomulidae i, 31	Sapias v, 167	Seges vi, 26	Sint i, 110
Rosa ii, 38	Sapiat iv, 21	Semel i, 24. v, 157	Sinu v, 37
Rota iii, 24. v, 72	Sapiens iii, 53. v, 114	Semipaganus p. 6	Sinuoso v, 27
Rubellum v, 147	Sapimus i, 11	Semper iv, 18. v, 69	Sis i, 108. iii, 96. v,
Rubra v, 169	Sapio iii, 78	Semuncia v, 121	122
Rubrica v, 90	Sapit i, 106	Sene i, 124	Sistram vi, 79
Rubricam i, 66	Sardonyche i, 16	Senectæ ii, 41	Sistro v, 186
Rubrunque v, 182	Sartago loquendi	Senes v, 64, 179. vi, 6	Sit iv, 30, 52. v, 6,
Rudere iii, 9	i, 80	i, 136	23. vi, 58, 65, 74,
Rudis v, 103	Satis iii, 27, 78	Senium i, 26	Socratico v, 37
Rugam vi, 79	Satur v, 56. vi, 71	Sensus i, 69	Sodes iii, 89
Rugosaque v, 91	Saturi i, 31	Sentis ii, 18	Sole iv, 18. v, 54
Rugosum v, 55	Saturniaque ii, 59	Sepli iii, 97	Solea v, 169
Ruis v, 143	Saturnumque v, 50	Sepia iii, 13	Solem iv, 33
Rumore v, 164	Saturum i, 71	Sequaces p. 6	Solers v, 37, 142.
Rumpere iii, 27. v,	Satyri v, 123	Sequenda v, 107	vi, 24, 75
13	Saxa vi, 27	Sequeris iii, 61. v, 14, 155	Soles v, 41
Runcantem iv, 36	Scabiosum v, 74	Sequi p. 11	Solidum v, 25
Rupi v, 158	Scabiosus ii, 13	Serena i, 19	Solis vi, 19
Rupta vi, 27	Scalpuntur i, 21	Seri v, 61	Solitos i, 70
Rupto i, 25. v, 185	Scelerata ii, 63	Seria ii, 11. v, 44	Solones iii, 79
Rure iii, 24	Sciat i, 27	Scilicet i, 15. ii, 19. iv, 4	Soluta iii, 58
Rursus iii, 34	Scinderis v, 154	Scilicet i, 15. ii, 19. iv, 4	Somnia ii, 57. iii,
Rus i, 71	Scintillant iii, 117	Seriolæ iv, 29	83
S	Scire i, 27. ii, 17. iii, 49	Sermo i, 63	Somniasse p. 2
Sabbata recentita v,	Scis i, 53, 54. iv, 10	Servas v, 117	Somno v, 56
184	Scit i, 65, 132	Servitium v, 127	Sonat i, 109. iii, 21
Sabino vi, 1	Sequipespede i, 57	Sesquipedale v, 71	Sorbere iv, 16. v,
Sacer i, 113	Seu v, 3, 4, 48. vi,	Sequipespede i, 57	112
Sacerdos v, 186	Sorbet iv, 32	Sequipespede i, 57	Sorbitio iv, 2
Sacra p. 7	Sorbet iv, 32	Sequipespede i, 57	Sorbitio iv, 2
Sacras ii, 55	Sorbet iv, 32	Sequipespede i, 57	Sorbitio iv, 2
Saero ii, 25, 69	Sorbet iv, 32	Sequipespede i, 57	Sorbitio iv, 2

Sordidus i, 128
 Sparsisse v, 33
 Speciem v, 105
 Species v, 52
 Spectatur iv, 24
 Spem ii, 35
 Spes p. 12
 Spirent vi, 35
 Splene i, 12
 Spondente v, 79
 Spumosum i, 96
 Staio ii, 19, 22
 Stat v, 96
 Stemmate iii, 28
 Steriles v, 75
 Sterilis vi, 54
 Stertimus iii, 3
 Stertis iii, 58. v, 132
 Stoicus v, 86
 Stolidam ii, 28
 Strepitum vi, 4
 Strigiles v, 126, 131
 Stringere ii, 66
 Struere ii, 44
 Studeam iii, 19
 Studeo v, 19
 Stultis v, 93, 121
 Stupet iii, 32
 Stuppas v, 135
 Sua iv, 51
 Subærato v, 106
 Subdite v, 124
 Subduxinus i, 95
 Subeas v, 155
 Subere i, 97
 Subiere iii, 106
 Subiit ii, 55
 Subit iii, 100. iv, 12
 Subrisit iii, 110
 Subsellia i, 82
 Subter iii, 41. iv, 43
 Subura v, 32
 Succinets v, 31
 Succinetus v, 140
 Succinis iii, 20
 Sudans iii, 47
 Sudare v, 150
 Sudes ii, 53
 Sufficiat iii, 4
 Suffla iv, 20
 Sui v, 176
 Sulcoque i, 73
 Sulfureas iii, 99
 Sulfures ii, 25
 Sun i, 12. iv, 20. vi, 62
 Sumen i, 53
 Sumis v, 124
 Summa i, 101. iii, 34. iv, 14, 17
 Summae vi, 64
 Summos iii, 108
 Sumnum iii, 48
 Sumptus vi, 67
 Sunus iii, 67
 Sunt i, 77. v, 113
 Sunto ii, 58
 Supellex iv, 52
 Superbo i, 100
 Superest vi, 55
 Superis ii, 71
 Superos ii, 43
 Supinus i, 129
 Supplantat i, 35
 Supplice ii, 35
 Supplicet v, 173
 Supposita iii, 116
 Supposui v, 36
 Supra v, 118
 Surdaque vi, 28
 Surdum vi, 35
 Surge v, 132, 133
 Surgentem iii, 57
 Surgit iii, 95
 Surrentina iii, 93
 Suscipis v, 36
 Suspendere i, 118. iv, 10
 Suspendit v, 47
 Suspirat nummus in imo ii, 51
 Susurros ii, 6
 Suum p. 8. v, 53

T

Tabellas v, 81
 Tabula vi, 33
 Tacebo iii, 97
 Taeendaque iv, 5
 Tacita ii, 5
 Tacite iii, 95
 Tacitus v, 184
 Tadius vi, 66
 Tali iii, 19
 Talo v, 104
 Tam i, 22. v, 120
 Tamen i, 46. 120. ii, 48, 68. iii, 94. iv, 41. vi, 58
 Tandem i, 16. iii, 103
 Tangat iv, 34
 Tange iii, 107

Tangit i, 117
 Tangitur iii, 4
 Tantum i, 60. v, 119, 144, 146. vi, 2, 62, 64
 Tectoria v, 25
 Tecum iv, 52. v, 12, 41, 42
 Temone v, 70
 Temperat v, 51
 Templa i, 75
 Templis ii, 7, 62
 Toga v, 14
 Togaque i, 15
 Tempora v, 47
 Tempore iii, 62
 Tenax v, 48
 Tendere i, 65
 Tendis iii, 60. v, 139
 Teneat v, 99
 Teneo v, 113
 Teneras i, 107
 Tenero i, 35. iii, 16, 113
 Teneros v, 36
 Tenerum i, 98
 Tentas ii, 21
 Tentat iv, 23
 Tentemus iii, 113
 Tenuem vi, 24
 Tenui v, 77
 Tenuia v, 93
 Tenus vi, 25
 Tepidum i, 84
 Ter ii, 16. v, 188
 Terebrare v, 138
 Terens i, 73
 Teres v, 15
 Tergo i, 58. iv, 24
 Terra filius vi, 59
 Terrae progenies
 vi, 57

Terram iii, 80
 Terras ii, 61
 Terruit iii, 41
 Tertia ii, 14. iii, 91
 Tesserula v, 74
 Testaque iii, 61
 Testiculi i, 103
 Tacitus v, 184
 Tadius vi, 66
 Tali iii, 19
 Talo v, 104
 Thus i, 43. v, 135
 Thyestae v, 8
 ii, 48, 68. iii, 94. Thynnis v, 183
 iv, 41. vi, 58
 Tandem i, 16. iii, 103
 Tangat iv, 34
 Tange iii, 107

Tecta iii, 37
 Tecum iv, 52. v, 20
 Tingebam iii, 44
 Tinniat v, 106
 Titos i, 20
 Tonat ii, 24
 Torosa iii, 86
 Torquere iii, 51
 Torta v, 146
 Torva i, 99
 Tot ii, 47. v, 124
 Totaque v, 32
 Totum i, 49. v, 28. vi, 64
 Totus v, 173
 Trabe i, 89. v, 141.
 vi, 27
 Trabeate iii, 29
 Tractas iv, 1
 Tragœdo v, 3
 Traham v, 28
 Trahe v, 17
 Trahitur, v, 160
 Trama vi, 73
 Transcendere v, 111
 Transilias v, 146
 Transisse v, 60
 Transtro v, 147
 vi, 57
 Tremat vi, 74
 Tremor iii, 100. 115
 Tremulo i, 21
 Tremulos iii, 87
 Trepida i, 74
 Trepidare i, 20. v, 170
 Trepidas v, 35
 Trepidat iii, 58
 Tressis v, 76
 Tressis v, 123
 Tressis v, 100
 Triental iii, 100
 Triplex vi, 78
 Triste i, 9. ii, 27
 Trita i, 54
 Troiades i, 4
 ii, 2, 28, 47, 52. Trossulus i, 82
 iii, 20, 25, 52, 56, Trutina i, 7
 95, 111. iv, 17, Trutinantur iii, 82

Tu ii, 3, &c.
 Tua i, 75. v, 23
 Tuba iii, 103
 Tucetaque ii, 42
 Tui vi, 80
 Tulit i, 75
 Tumebit iii, 63
 Tumet ii, 14. v, 183
 Tumidas, v, 13
 Tumulo i, 39
 Tune i, 9, 11. ii, 102.
 35. iii, 12, 102.
 v, 37, 60, 185
 Tunicatum iv, 30
 Tuo v, 40
 Turba vi, 42
 Turbæ iv, 7
 Turbida Roma i, 5
 Turbinis v, 78
 Turdarum vi, 24
 Turgescat v, 20
 Turgescere v, 56
 Turgescit iii, 8
 Turgidus iii, 98
 Turpe i, 3
 Tusco iii, 28
 Tuscmi ii, 60
 Tutor iii, 96
 Tuum i, 27, 49. iii,
 29
 Tuns vi, 71
 Tyrannos iii, 35

 U, V
 Væ vi, 50
 Vafer i, 116, 132.
 vi, 20
 Vago vi, 72
 Valle vi, 8
 Vanescat iii, 13
 Vapida v, 148. vi,
 17
 Vapido v, 117
 Vaporata i, 126
 Vappa v, 77
 Varicosos v, 189
 Varo iv, 12. vi, 18
 Vasa ii, 59
 Vasta v, 141
 Vatibus hic mos
 est v, 1
 Vatum p. 7. i, 34
 Ubi i, 21, 71. iv, 6,
 11. vi, 65, 79
 Uda ii, 32
 Udas v, 165
 Udo i, 105

 Udum iii, 23
 Vectidi iv, 25
 Veientanum v, 147
 Vel iii, 29. iv, 12.
 v, 47
 Velma v, 73
 Velis iii, 36. v, 170
 Vellant iv, 39
 Vellat i, 133
 Velle i, 41. v, 53
 Vellere ii, 28
 Vellus ii, 65
 Velox iv, 4
 Vena vi, 75
 Venas ii, 66. iii, 91,
 107
 Vende vi, 75
 Vendo i, 122
 Veneno iii, 37
 Venere v, 180
 Venerem v, 58
 Veneri ii, 70
 Venerit i, 81
 Venienti iii, 64
 Venimus iii, 16
 Venio vi, 62
 Venit iii, 11. iv, 48.
 v, 67. vi, 39
 Venosus i, 76
 Venter p. 11. vi, 74
 Ventis iii, 27
 Ventos v, 11
 Ventre iii, 98
 Veratro i, 51
 Verba p. 9. i, 35.
 iii, 19, 45, 82. iv,
 45. v, 14, 28
 Vere v, 113
 Verecunda v, 44
 Veri v, 48, 75, 105
 Vernæ iv, 22
 Vero i, 107
 Verrucosa i, 77
 Versu i, 21
 Versum i, 65, 93
 Verte v, 137
 Vertentem v, 71
 Verterit v, 78
 Vertigo v, 76
 Verum i, 55, 90. iii,
 17
 Vesta v, 141
 Vatibus hic mos
 est v, 1
 Vatum p. 7. i, 34
 Ubi i, 21, 71. iv, 6,
 11. vi, 65, 79
 Uda ii, 32
 Udas v, 165
 Udo i, 105

 Veterum vi, 3
 Vetus i, 99
 Veto i, 112
 Vetuere ii, 43
 Vetule i, 22
 Vetus i, 97
 Viatica v, 65
 Vibice iv, 49
 Vicem iv, 42
 Vicini iii, 110. vi,
 14
 Vicinia iv, 46
 Vicissim v, 107
 Victuri iii, 67
 Vide i, 108
 Videaut iii, 38
 Videas i, 19, 80. iii,
 64, 94
 Videbus i, 69
 Vidi i, 120
 Vidi iii, 91
 Vigila v, 177
 Vi'n' vi, 63
 Vina iii, 100
 Vincere ii, 48
 Vincique v, 39
 Vincula v, 158
 Vindieta v, 88, 125
 Violæ i, 40
 Violas v, 182
 Violens v, 171
 Vino, v, 183
 Virbi vi, 56
 Virga p. 9. i, 35.
 iii, 19, 45, 82. iv,
 45. v, 14, 28
 Viridi iii, 22
 Virtutem iii, 38
 Virum i, 96
 Vis i, 56. ii, 19. v,
 144
 Visa iii, 109
 Viso iv, 47
 Vitæ v, 34, 94
 Vitam v, 61, 83
 Vitanda v, 107
 Vitiabit v, 97
 Vitiarunt vi, 40
 Vitiato ii, 65
 Vitio ii, 68. iii, 32.
 iv, 13
 Vitium i, 116. iii,
 21
 Vitrea, iii, 8
 Vitulio i, 100
 Vive v, 153. vi, 25
 Vivere i, 9, 61. ii,
 7. iii, 31. v, 84
 Veteres v, 92
 Veteris iii, 83. v,
 104, 139

 Viveret i, 104
 Vivis iii, 62. v, 152
 Vivitur iv, 43. v, 53
 Vivo vi, 31
 Vivunt vi, 2
 Vixisse iv, 17
 Vixit vi, 54
 Ulcus iii, 113
 Ulla i, 103
 Ullo iv, 41
 Ulmo iii, 6
 Ulterior vi, 41
 Ultra iii, 15. v, 69
 Ultro v, 172
 Umbo v, 33
 Umbra iii, 4
 Umbris iii, 74
 Una v, 50, 75. vi,
 29
 Uncis i, 40
 Ucta iii, 102. iv,
 17. v, 180
 Unctis ii, 30
 Uncto vi, 16
 Unctus iv, 33
 Unda iii, 34
 Unde i, 73, 80, 81.
 iii, 68. v, 124
 Undique iii, 59
 Unge vi, 68, 69
 Unguem v, 162
 Ungues i, 65, 106
 Unguine vi, 40
 Uno i, 66. v, 46,
 53, 70
 Unum v, 43. vi, 58,
 59
 Unus iii, 7
 Vocat vi, 27
 Voce i, 19. v, 28
 Voces p. 11. v, 1,
 26
 Vocet v, 171
 Volet i, 91
 Volo v, 84, 87
 Voluit v, 84
 Voluntas v, 89
 Vomnere v, 181
 Vos i, 61. ii, 68
 Vota ii, 39. vi, 28
 Voti v, 109
 Voto ii, 7, 35. iii,
 49. v, 53
 Urbeini i, 114
 Urbi vi, 38
 Urentes ii, 31
 Urget vi, 37
 Urna v, 145
 Urnæ vi, 34

Urnas ii, 60	Ut p. 3, &c.	Vulfenius v, 190	Vultum v, 40
Urtica vi, 70	Utar vi, 22	Vulgi vi, 12	Vulvæ vi, 73
Usque i, 26. vi, 15	Utile iii, 70	Vulnera v, 4	Vulvas iv, 36
Usum v, 94	Utinam ii, 12	Vulnus iv, 41	Uxor i, 71. ii, 11.
Usus v, 52	Utitur ii, 68	Vulpem v, 117	iii, 43

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

AA 000 404 897 1

University Of California, Los Angeles

L 007 625 722 9

SOUTHERN REGIONAL
UNIVERSITY LIBRARIES
UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LOS ANGELES, CALIFORNIA

